

సర్వస్థాపనములకు సజయితవి
నీతము ముద్రణము - 1952

ది ఓరియెంటల్ పబ్లిషర్స్ ప్రెస్,
తెనాలి

శ్రీ

ఆ శి స్సు

శ్రీ విద్యాశంకర పదమాఽఽవేశ ప్రకాశత జగద్గురు
 శ్రీ కల్యాణానందభారతి మాంతాచార్య మహాస్వాములవారు
 శ్రీ విద్యాశంకర భవనము - గుంటూరు

అస్మదత్యస్తప్రయాస్తేవాసి శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశిర్ది శ్రీ చరణ
 సన్నిధానమున ఆఱువత్సరములు ప్రస్థానత్రయాధ్యయనమును గావించి తన
 గురుభక్తిని లోకమునకు వెల్లడి సేసినాడు. ఈతడు చదువుకొనెడి సమయ
 ములయందు మిగుల శ్లాసమీఱ వేదాస్తవిషయములను గడుంగడు శ్రద్ధతో
 దెలిసికొనుచు దత్తలమోయను నట్లే యపూర్వమగు గ్రంథమును రచించెను.

వేదశాఖావిభాగకర్తయగు శ్రీకృష్ణద్వైపాయనవేదవ్యాస భట్టారక
 ప్రణీత మీ భాగవతమగునా కాదా యనుచర్చ ప్రకృత మనవసరము. భారత
 గ్రంథము విష్ణుపురాణముయొక్క ఛాయారూపమే యగుచు విష్ణుతీతయమును
 దెల్పు గ్రంథమాత్రమే యైనను ఒకవిషయమున నియ్యది విశిష్టతను సంపా
 దించుటచే లోకమునఁ బ్రస్తుతినొందెను. సాధారణముగ భారతదేశమునఁ
 గల భాగవతులలో ఈ భాగవతగ్రంథమును జదువని భాగవతుఁడుగాని చేతఁ
 బట్టని భాగవతుఁడుగాని యుండఁడు. అందు త్తర దేశమున సంస్కృతభాగ
 వతమునకును దెలుగు దేశమునఁ బోతనరచితంబగు తెలుగుభాగవతము
 నకును బ్రచారము మొండుగాఁ గన్పట్టుచున్నది.

తెలుగు భాగవతమును రచించిన పోతనమహాశయుఁడు భాషా
 భాషముల రెండింటిని మహాజ్ఞులరూపమునఁ దనగ్రంథమున నగపఱచెను.
 కాని యాంధ్రులు తమ దుర్విధిపరిపాకవశమున నాతనిగ్రంథమును బరి
 పూర్ణముగఁ బొందలేకపోయిరి. తుదకు వెలిగిందల నారయయొక్క శేష
 పూరణగ్రంథమే నేడాంధ్రుల కుపలభ్యమానమగుచున్నది. నారయ మహా
 కవియైనఁ గానచ్చునేమోగాని భాగవతగ్రంథముయొక్క తుదిభాగమగు
 నేకాదశ, ద్వాదశ స్కంధములను బోతనహృదయము ననుసరించి వ్రాయలేక
 పోయెను. ఏలయనఁగా సంస్కృతభాగవతములో బదుమూఁడువందల
 యఱువదియేడు శ్లోకములుగల యేకాదశస్కంధమును అయిదువందల యఱు
 వదియాఱు శ్లోకములుగల ద్వాదశస్కంధమునుగూడ అతిసంగ్రహముగా
 ననఁగా 173 పద్యగద్యములతోఁ బరిమితముగా నొనర్చినాడు. ఇట్టిగ్రంథ
 సంగ్రహముచే సంస్కృతగ్రంథగతవిషయము తెన్నియో పరిత్యజింపఁజడి

యిందువలననే వేదజెప్పచక్కఱలేదు. కావున నా తెలుగుభాగవతిములోని చివరిభాగము అర్ధభాషాభివ్యాసముల కెంతవఱకుపయోగపడునో మాకు సందేహమే.

శ్రీ యవకాశము లభించుటంజేసియే శ్రీ గురునాథశర్మ ఆయేకాదశ ద్వాదశ స్కంధములఁ దెలుగుసేసి యాకొఱంతను దీర్చెను. ఈతని విజ్ఞాన కవిత్వాచార్యస్వము గ్రంథముననే సుస్పష్టమగుటంజేసి యవ్వాని నిట మేము ప్రత్యేకముగఁ బేర్కొన నవసరములేదు.

ఈ గ్రంథము ఆంధ్రప్రజాసీకమునకు నెంతయో యుపయోగించు ననుటలో సందేహములేదు. కావున నిట్టి శ్రీ గురునాథశర్మకృతి ఆ చంద్రతారకముగ లోకమున నిలచి, యీతనికి విహికాముష్మికశ్రేయముల నొనఁగూర్చు గాతమ్యని నారాయణస్మరణమును గావించుచున్నారము.

శ్రీవిద్యాశంకరభవనము
గుంటూరు
శ్రీభరదవాసర ఫాల్గునశుక్ల
పూర్ణిమా చౌదిహారము
11—3—52

ఇతి
నారాయణస్మృతిః
జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద
భారతీమాంతాచార్యస్వామి

మిన్నికంటి గురునాథ శర్మ

తొలి పలుకు

అంద్రమహాజనులారా!

తొలిపలుకు లేని గ్రంథము తొడిమలేని వంకాయవంటిదగును గాన నించుక పలికెదను.

మా పితృపాదులు కీర్తిశేషులు వేంకటలక్ష్మయ్యగారు సంస్కృతిభాగ వతమును ఇక్కని కాగితములపై వ్రాసికొనిరి. నే నితీవల నాగ్రంథమును నిత్యము పారాయణమొనరింప సాగితిని. రెండు మూడవృత్తులైనపీఠిక దెలుగుతో జోడించి చదివి పోతనామాత్యుని కవితామృతము జుట్టుకొనఁ గడంగితిని. ఏకాదశస్కంధమునకు వచ్చునప్పటి కది పోతన కవిత కాకపోవులు బట్టియో లేక గ్రంథపాతములుంటుబట్టియో సంస్కృతమునకుఁ దెనుఁగొనకు నేమియుఁ బొత్తుకుదురలేదు సరిగదా యపార్థములు సన్మార్థములు మున్నగున నెన్నియో దోషములు పొడకట్టెను.

సంస్కృతమున నేకాదశస్కంధమున 31 అధ్యాయములు 1373 శ్లోకములు గలవు. దానికి శ్రీమదాంధ్ర భాగవతమున దేకాదశస్కంధమున నాద్యంతములు 3 గాక 76 పద్యములు 47 వచనములు మొత్తము 123 పద్యగద్యములు గలవు. అందును 12 మొదలు 18 వజకుఁగల పద్యము లమూలకములే. తక్కినవియు సరిగలేవనుచున్నందులకు ఊహింపుఁడు. మచ్చునకు

కం. చిత్తంబేక్రియ నిలుచుం, జత్తజగురుపాదపద్మసేవ సదా య

త్యుత్తమమని వసుదేవుఁడు, చిత్తము దగనిల్చి యెట్లు చెందె మునీంద్రా!

ఆంధ్రభాగవతము 11 స్కం. 27 ప.

దీనికి నుత్తరము గ్రంథమున లేదు.

“ఏదేహాభూపాలుండు భాగవతధర్మంబెద్ది? యే ప్రకారంబునం బ్రసరించు? వారల చిహ్నంబులెవ్వి?”

45

అన్న ప్రశ్నలకు సదుత్తరంబులులేవు.

“శ్రీమన్నారాయణమూర్తి లీలావిలాసంబు లనంతంబులు గలవు. మనోవాక్కాయకర్తృంబుల హరిపూజనంబుసేయక విపరీతగతులం దిగుచుండు జడుల కెవ్విధంబున గతిగలుగుననిన నప్పుడప్పుడమితేఁ డప్పరమపురుషునిం జూచి యట్టిజడులు ముక్తిసొందునువాయ బెట్టు లంతయు నెఱిగింపుఁడనినఁ జనునం డిట్లనియె”

73

ఎవ్విధంబున గతి గలుగునన్నదెవరు? దానికి నుత్తరంబేమి? అది వినిన వెంటనే పుడమితేఁ డుత్తరము. వినక మరలఁ బ్రశ్నించుటే!

.....

న కృతేషుగా నమకస్మయమో మాయదురాహరేణ నే

లంకితు నుండి వచ్చి తన నానిక నిట్లనె న్నక కేర్పడక—

92

కం. ప్రపహాత్రం డినె గంతటం, ప్రవిమల విజ్ఞానవిపులభవ్యులు గురువుల్
వవిలిన సరివసించువురు, సవనిక విజ్ఞానినై తినని పల్కుటయక

93

స. అంతి యదుప్రవరిండు దేహలోభ మోహదుల నిర్మించి జనార్దనుని
నేమిటి నునకే వేసివచ్చు...

94

ఈ ప్రశ్నోత్తరముల కొంతకే చూచితిరా? అడిగిడి దానికె జెప్పడిదానికె
సంబంధములేదు.

క్రమింపబడుచున్న డాటయూరం జూచి ముద్రించుటలో నిట్టి యసందర్భ
ములు దొరలియండెనేమో.

మఱియు నెట్లైన గ్రంథము పూర్తియైన దనిపించుటకును నారాయణకవి
త్వరపడినట్లు కన్పించుచున్నది. చూడఁడు.

“చర్తాక్రమ భర్తృబులు - నిర్ణయముగ నానతిమ్ము.....

106

స. అనీనం గృష్ణండు నాలుగు వర్ణముల యత్పత్తియు నాలుగారేమంబుల
కట్టికి వర్ణంబు లనియును, నాలుగు నేదంబులం జెప్పిన భర్తృబులును...

మొదలుగాఁగల పన్నియు నెఱింగించి...

107

అని జేల్చినై చెను. సంస్కృతమున 17-18 అధ్యాయములలో 105 శ్లోక
ములలో జెప్పిన విషయ మిది.

ఇది సకల వదలఁబడినవి 20, 21, 22, 23, 25, 28 అధ్యాయములు.
10, 11, 14, 15 అధ్యాయముల నాకినవలెను. తక్కిన అధ్యాయముల
నెచటనో స్మరించి విడిచెను. గ్రంథమిట్లుగుట కొక వెలిగందల నారయ్యయే
కాక చెదలుపురువులును దానెవత్రములనుండి ప్రప్రథమమున గ్రంథమునచ్చె
త్తించిన పరిశోధకులునుగూడ బాధ్యులనియే నాతలంపు.

ఇదియంతయుం జూచి యీచరమగ్రంథము రచింప సంకల్పించితిని. సంక
ల్పించిన కొంతకాలమునకుఁగాని చైత్యచోదనము లభింపలేదు. అది లభించిన
పిదప నాయల్పజ్ఞతను మఱచి కలమందుకొంటిని. అది 1946 వ వత్సరము
గుడ్డ, తిండి, కట్టె, చమురు, చక్కెర దొరకని గడ్డదినములు. అబ్బుశ్చా !
ఆ భయంకరదినముల స్మరించిన నొడలు జలదరించును. ఆ కంట్రోల్,
ఆ రేషనింగ్, ఆ చాటుబేరము, ఆ లంచము, ఆ ప్రజల యారాటము, నాన

కములైన వస్తువులు లభింపకపోవుట యేమి చెప్పనలయును ? కలిపురుషుడు జ్ఞాండన మాకుచుండెను. దేహబలమో, ధనబలమో, యధికారాలమో లేనిచో నిజపుట్టదాయె. అటు వేళ కున్నతపాపశాల కరుగవలె. ఇటు చేపకాచాపుల దగ్గఱ గంటలకొలది నిలిచియుండవలె. బంటరిగాడను. ఇట్టిస్థితిలో గంధరచనకు దొరకొంటిని. ఎల్లువ్రాసితిను ? ఎల్లు పూర్తియైనదో ! అంతయు నీశ్వరేచ్ఛ.

అప్పు లా రా !

నాకు నిర్దిష్టపనింపనపుడు భగవద్ధ్యాన మొనర్చెడివాడను. ఇతర కార్యములతో సంతగట్టిగాఁ జెప్పలేనుగాని యీ కార్యమున మాత్రము భగవచ్ఛక్తి సమీపమిహించి నడిపించెనని గట్టిగాఁ జెప్పగలను. అట్టి దృఢ విశ్వాసము నాకుఁగలదు. ఇది సచ్చయము నిశ్చయము. అది వాకొనకున్నఁ గృతస్మృతయు నగునేమో. కాన నెవరెల్ల తలంచిన నాకేమి ? రచనాకాల మందలి నాయనుభూతులతో నొందు చెందు మాత్రము నుగివెడలు.

ఏకాదశమున దశమాధ్యాయమున 11 వ పద్యము వ్రాసిన పిదపఁ గల మాడలేదు. భగవద్ధ్యానముతో రెండునాళ్ళు గడపితి. పిమ్మట 27-5-1946 రాత్రి యొక స్వప్నము వచ్చినది. తెల్లచీర ధరించిన యొకస్త్రీ కనిపించి నా ప్రయాణమున కడ్డుగానున్న కాలువదాటిని వెరవు నుడివి దాటించెను. అంత మెలకువవచ్చెను. నాయానందమునకు మేరలేదు. లేచి యశాషగకార్యములు నిర్వర్తించుకొని కూర్చుంటిని.

ఉ॥ కాంచఁగ జై మినియమగు ఘట్టము భీతిజనించి కేలు జోడించి నినుం దలంచి పవడింపఁగ శ్రేఁ గల నడ్డుకాల్వ దాటించితి పుట్టి తెచ్చి విసుటించిన నాదు ప్రయాణ మాదృతి నిందిన నీదుకూరిమికి నే నతిసేసెద దాసపోషకా !

అని ప్రార్థించి 28-5-45 ఉదయము మూలశ్లోకముల జూతుఁగదా. ఏమి చెప్పుదు. పదార్థము గోచరించినది. కలము సాగినది.

కలలు కల్లలైననగుఁగాక నాకు ఫలమనుభూతమైనది.

“యదా కర్మసుకామ్యేషు స్త్రియం స్వప్నేషు పశ్యతి - సమృద్ధిం తత్రజానీయా త్తస్మిన్ న్యప్ననిదర్శనే”

చాందోగ్యము 5-2-9

అని కలదుగదా. మఱియు శ్రీ శంకరభగవత్పాదులవారు “మంత్ర దేవతాద్రవ్యవిశేషనిమిత్తాశ్చ కేచిత్స్వప్నాః సత్యార్థగంధినోభవంతీతి మన్యంతే | తత్తాపి భవతునామ సూచ్యమానస్య వస్తునః సత్యత్వమ్. సూచకస్యతు

శ్రీదర్శనాదేర్భవత్యేవ వైతథ్యం బాధ్యమానత్వాదిత్యభిప్రాయః" అని శాశీగకభాష్యము 3-2-4 దగ్గర వెలవిచ్చిరిగదా.

ఇక నాకుఁ గలనూడని తావులనెల్ల రచించిన భగవద్భావపద్యముల నిటఁ గడనక ద్వాదశమందలి యొక యనుభవము చెప్పి ముగించెద.

ద్వాదశస్కంధమున 7 వ యధ్యాయము పూర్తిచేసి 8 వ యధ్యాయము వ్రాయఁ గూర్చుంటిని.

కం. ఉద్విగ్నమయ్యెనస్మృత్యుష్వనజము కతమెఱుంగ నెదియే దోసం
బుద్వేషితమైనదో? గా, యద్వేదా! శరణు శరణు హరిహరనాథా!

అని ప్రార్థించితింగాని యక్షరము సాఁగలేదు. లేచితిని. 8, 9 తేదీలు గడచెను. 10-12-46 వూర్చుంటిని.

కం. అశ్రాంతము వ్రాయఁజనదో? విశ్రమమానశ్యకమని వెనఁదలఁచితి? దో
షాశ్రయఁడనగుట గినుకయె? యశ్రద్ధఘటిల్లె రచన హరిహరనాథా!

అని మాత్రము వ్రాసి లేచి దినములు గడపుచుంటిని. వ్రాయఁ దోచుటలేదు.

పిమ్మట 15-12-1946 రాత్రి కలలో వ్యాస స్మరణ మొనర్పు మన్నట్లుగా నుండెను. లేచితిని.

కం. సాత్యవతేయ స్మరణ మ, గత్య మొనర్పు మననేల కలలో నేనా
స్తుత్యగుణుని మఱచితిను? యత్యంత మొనర్తునట్లె హరిహరనాథా!

అని ధ్యానించితి. నిజమునకు గ్రంథారంభమున వ్యాసభగవానుని స్తుతింపలేదు. చెంపలు వైచుకొంటిని.

కం. వ్యాసభగవానుఁడా! త్వ, ద్దాసుఁడ వందన మొనర్చెద త్సమింపుము నా
దోషములనెల్ల, నంతే - వాసులపైఁ జనునె కోపపడుట మహాత్మా!

అని గ్రంథారంభమందలి 11-12-13-14 పద్యములతో ధ్యానమొనర్చి లేచితి. పిదప 19-12-1946 వ్యయవత్సరమార్గశీర్షకృత్తికాదశీగురువార ముదయమునఁ గూర్చుంటి.

కం. ఒక్కొక్కయుపాధిఁగై కొని, యొక్కొకపనిచేసి పోవుచుందువు జగమం
దక్కృతికమూని, నీన, మృక్కృతి కంజలి ఘటించు హరిహరనాథా!

అని ప్రార్థించితి. 20 వ తేదీనుండి మనోవ్యాకులత యశగినది. గ్రంథ రచన సాగినది. వ్యాస స్తనమును బిడప గ్రంథాదికిం జేర్చితిని.

గ్రంథము సంతమువ్రాసి కాశికేగి 13-2-1949 మధ్యాహ్నము గంగ యన్వలి యొడ్డుననున్న కాశీరాజు భవనమందలి వ్యాసలింగముల దర్శించి యపరాధము క్షమింపజేడి వెలుపలికి వచ్చితిని. అచటి కొక వృద్ధపరివ్రాజకుడు సమున్నతకాయుడు వచ్చి నన్ను నిలువెల్లజూచి సంస్కృతభాషలో వ్యాస కాశిని జూపెదరమ్మ. తెలియనివారిచటఁ జూచియే తృప్తిపడి మరలిపోదురని శ్రీవాళీ టాంగాలు మాటాడి నన్ను నాతోడివారిని వ్యాసకాశికిం గొని పోయిరి. అచటఁ దనివిదీజ వ్యాసలింగము దర్శించి చెంతఁ గూర్చుండి పూజాదికము నిర్వర్తించి నారచించిన చరమస్కంధయుగముఁగూర్చి విన్న వినుకొని యపరాధమును క్షమింప జేడికొనినది.

9 వ యధ్యాయమున 13 వ పద్యములో “సంతరంగము నావరించె” అని వ్రాసిన పిదప నిదురవచ్చెను. ఉదయకాలమున స్నానసంధ్యలు కావించు కొని కూర్చుంటిఁగదా నిదురవచ్చుటేల ?

తే॥ అంతరంగమ్ము నమ్మాయ యావరించె
ననుచువ్రాసి యవ్వలదోష కట్టెయుండఁ
గ్రమ్మెనిదుర ప్రాప్తమున, నాక్షేపణి నప
రాప్తమునఁగూడ నిక నెట్టులయ్య రచన ?

కం॥ అసలద్యుతి దీప్తాంగా ! వినమద్యతిలోకసంగ ! విఘ్నవిభంగా !
అనవద్యపదోత్తుంగా ! ఘనవిద్యాత్తాంతరంగ కరుణాపాంగా !

అని మఱునాఁడు ప్రార్థించి వ్రాయఁగడంగితి. ఇట్లు కొన్నిచిత్రములు జరిగినవి. అవియట్లుండుగాక. వీనిని మాత్రము చెప్పట యోటికన నశక్తుడ నైన నన్నొకకత్తి పట్టుకొని యాడించినదనుటకే.

20-3-1946 ప్రారంభించి 19-2-1947లో రెండుస్కంధముల బూర్తిగా రచించితి.

అహంకారావృతుండనై రచించిన స్థలముల దొనఁగులు దొరలియుండ వచ్చును. వానిని దోషజ్ఞులు దెలిపిన నంజలి పట్టెదను. ఈ గ్రంథమునఁ బున రుక్తులు మొండుగాఁగలవు. విషయము లెన్నగాఁ దెలియఁబడుట కట్లువాకొనఁ బడెనని యెఱుఁగుఁడు.

సహృదయుఁడు, విమర్శకుఁడు, సత్కవి, దోషజ్ఞుఁడు, బ్రహ్మవేత్తగదా దీనికి బీతికవ్రాయ నర్హుఁడు, ఇంకేమి ? అట్టిమహానుభావుఁడు “మహోషా

ధ్యాయ” శ్రీ దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు నాకు లభించిరి. వీరు గీతాసంఘా
ధ్యక్షులు. నెల్లూరుకాలేజీలో నాంధ్రోపన్యాసకులుగ నున్నవారు. అభినవతిక్తన
సాహిత్యస్థాపకేత్యాదిబిరుదాంచితములు. ఎనుబది యేండ్లు పైఁబడిన వృద్ధులు.
చేయివడఁకుచున్నను నాపై నపరిమిత వాత్సల్యముఁజూపి ‘పీఠిక’ వ్రాసియిచ్చిరి.
ఈ మహోపాధ్యాయునికి నామనఃపూర్వకాభివందనసహస్రములు. పోతన
భాగవతమువలె నా కృతియుఁ జెదలు పురుగులవాతఁ బడకుండ నయాచిత
ముగా సహృదయహృదయరంగముల నటింపఁజేసిన మహోదారస్వభావుఁడు
శ్రీముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు. వీరికి “బ్రత్యుపకృతింగావింప నే నేర
నంజలిగావించెద”. ఆహాహా! ప్రత్యుపకారనిస్పృహలు నేటికిం గలరుగదా.

గురుదేవుల యనుగ్రహ ప్రసారము లేకున్న నెంతవాఁడును భవసాగర
ము త్తరింపనేరఁడు. నా భాగ్యవశమున జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ
మాంతాచార్య మహాస్వాములవారి పాదారవింగసేవ లభించినది. ధన్యుఁడను.
వారి పవిత్రాశీస్సును వినమ్రభావమున నొడలఁదాల్చి యంజలిపట్టి
మోఁకఁటించెదను.

గుం టూ రు }
17—3—1952 }

గట్లు విధేయుఁడు,
మిన్నికంటి గురునాథశర్మ

ఏ అద్వైతం భక్త్యయగు శ్రీ మిన్నికంబి గురునాథశర్మగారితో నాతో బరిచయము పరిమితము. 1947 సంవత్సరమునఁ గాబోలు గుంటూరులో జరిగిన ప్రాచ్యసారస్వత విజ్ఞాన పరిషత్తువారి ఏడవ వార్షికోత్సవము నేనధ్యక్షింపఁ బోయినపుడు శర్మగారి సాహర్దయమునకుఁ బాత్రుఁడనై యప్పుడు వారు తెనిగించుచున్న భాగవత - ఏకాదశస్కంధములోని కొన్ని భాగములు వింటిని. అందు వారి సునిశ్చిత వేదాంత విజ్ఞానమును, సజాతీయ సరసకవితాధారయు సువ్యక్తములు కాఁగా, వారికి నాహృదయమును తేటపఱచి, ఆంధ్రీకృతి సాగింపుఁడని వేగించి యుంటిని. ఆవల నెప్పుడును ఈ గ్రంథమును గుఱించిన స్మరణయే నాకు లేకుండెను. కావున 1952 సం॥ జనవరి 5 తేది 'రిజిస్టరు పోస్టులో' ఈ బృహత్సంపుటము నాకుఁ గరగత మగుడు విప్పిచూచి, అది శ్రీ శర్మగారు భాగవత చరమస్కంధములు రెండింటికీని గావించిన యనువాద మని తెలిసికొని పరమానంద భరితుఁడ నైతిని. ఒండు, రెండు దినములలోఁ బొత్తమెల్లఁ జదివి యది యుత్తమమార్గమున నడచి నందుకు లోలోన నుప్పొంగితిని. కాని పుస్తకమునకు పీఠిక వ్రాయ శర్మగారు ఆదేశించినందున నా యలసభావమునకు నెఱచియు, ఇట్టి పుణ్యకృతితో నాపేరు జతపడి యుండుంగావుత మనియాశించి, నా యియ్యకోలు అయ్యగారికి తెలిపితిని. నాట గోలె వ్రాయఁదొడఁగుడు నేదోయాటంకము. చేయివడఁకుట, మూల మలభ్య మగుట, తీటికచాలమి, మనశివసాదములేమి - ఈదృశకారణములవలన శర్మ గారి కోరిక నేటిదనుక నెఱవేర్చ నేరనైతిని. ఈ దీర్ఘాలస్యమున నేను గొలిపిన విసువునకు శర్మగారు నన్ను తీమింతుగావుత.

2. శర్మగారు వినయసంపన్నులు. బమ్మెరపోతరాజు సంస్కృత మూల మును బాడుచేసి నాఁడు కావున ఆ కోఱంత తీర్చుటకు ఈ యారంభమని వారు రచనకుఁ దొడఁగిన వారుకారు. తదకు ఏకాదశస్కంధమును అట్లట్లు వ్రాసిన వెలిగందల నారయ్యదేవను నిరసనము నెఱపినవారు కారు. ఆయన అలఘు మతియుని, ఆయన తలంపులు చక్కఁదెలియమియే యిక్కడంకకు హేతువని శర్మగారు వక్కాణించియున్నారు. (4 పే. 35 ప). ఏకాదశస్కంధము ఇర్దురచే నీవఱకే తెనిగింపఁబడియుంటయు శర్మగా రెఱుంగరు. ఈ యిర్దు రలో నొకరు బ్రహ్మవిదులు, కోవూరు ప్రబుద్ధాశ్రమ నిర్మాతలు, కీర్తి శేషులు శ్రీ కోవూరు పట్టాభిరామయ్యగారు. వీరిది ఏకాదశమునకు యథామూల మైన యాంధ్రీకరణము. రెండవవారు కీ॥శే॥ శతావధాని శ్రీమాంక సంపన్నుడుంబసింగ రాచార్యులవారు. వీరు ఏకాదశద్వాదములనేగాక 1937 సం॥ము నాటికే భాగవత ప్రథమ,ద్వితీయ, పంచమ, దశమస్కంధములం దెనిగించియున్న ప్రాథ

కవులు. దీనియున్ని నేను నిన్న మొన్న కనుంగొన్న కారణమున, వీరు భాగవతమునంతయు నిట్లే తెనిగించిరో చెప్పనేరకున్నాను. వీరి యభిజనము కృష్ణామండలములోని జగద్యుపేట కానోపును అన్యుల యనువాదములు ఉండిన నుండుగాక, తన తెనిగింపువలన ఆ గ్రంథముల 'మహిమ' పెరుగుననియే శర్మగారు సమాధానము చెప్పుకొనియున్నారు. 4 పే. 33 ప. ఇది ఎంత యమానిత్వము ! ఇట్టివాడుగదా భాగవతము తెనిగింప నర్హుడు ! శర్మగారు గాయత్రిమంత్రార్థము ననుభూతికి దెచ్చుకొన్న ప్రాజ్ఞులు, 'ధియో యో నః ప్రచోదయాత్'ని పర్యవసన్న మగుచున్న పరమంత్రము దినమును, వేయిమార్లు ఆవర్తించుచున్న యాస్తికశిఖామణులు. ఈ విషయమున బమ్మెరపోతరాజు కును వీరికిని పరమసామ్యము కలదు. పోతరాజుగారు 'క॥ పలికెడిది భాగవతమట; పలికించెడివాడు రామభద్రుండట; నేబలికిన భవహార మగునట' అని యుపక్రమింపగా, శర్మగారు ఆయర్థమునే

మ॥ ముకుందా డరది విభండు లాగుకొనుచుం బోవంగ నాగంగి రె
ద్దుకు శక్యం బట నేను రా ననుచు గంతుల్ వేయి? న న్నట్లే వా
డోకనంకల్పము పుట్టజేసి యెటకో యుజ్జ్వాతయూగించు; జం
కక పోవం గమకింతు నెట్లయినసోగా కావలం ద్రోవలక.

క॥ వై పశ్చిత్తముచే నే, సీపనికిం గడంగలేద హృదయాబ్జగతుం
దౌ పరమాత్మం డిటుప్రే । రేఖంగాజమ్మి; యూదరింపుడి విబుధుల్.

అని స్మరించి యహంకార నిరసన పూర్వకముగానే, రచనమునకు ప్రారంభించినారు. ఈ పవిత్రగ్రంథమునకు ఈనుడికారము అకృత్రిమ మైన యలంకారము. పూర్వమిమామసా మతఖండనమున ఒండు శ్లోకమున కర్థము తెలియమిచేత రచన యాదాగా వెలివలువధరించిన యొకవెలదిమిన్న కలలోదోచి భావముస్ఫురింపజేయుటయు, పండ్రెండవస్కంధమున ఏడవ యధ్యాయము తెనిగించిన పదన, వ్యాసస్తుతి సేయువఱకు కలము ఆగిపోవుటయు - ఇత్యాద్యనుభూతులు కొన్నింటి గ్రంథకర్త 'అధోజ్ఞాపిక'లలో బేర్కొని యున్నారు. ఏయే యధ్యాయ మేనాడు తెనిగించినదియు, పాత భేదము లున్నచోట దా నే ప్రతిమీద నాధారపడినదియు వారే తెలిపి కొనియున్నారు. అన్నింటను - అంతర్యామి ప్రేరణయే తన యాశయ ధోరణికి గారణ మని శర్మగారి నమ్మకము. ఆగమాంత లతాంతములును తత్సారభ మని పేర్కొనఁదగిన గీతయు సీయర్థమునే యుద్ఘాటించుచున్నవి.

(ప్ర॥ యో వాచి తస్మిన్ వాచంతరో యం వాప్నోవేద యస్య వాక్సరీరం

యో వాచీ మంతరో యమయ త్యేష త ఆత్మాస్తర్యామ్యమృతః

యో మనస తిష్ఠక మనసాంతరే యం మనో నవేద యస్య మనశ్శరీరం

యో మనోంతరే యమయ-త్యేష త ఆత్మాస్తర్యా మ్యమృతః॥ బృహదారణ్యకము-౩-౭-౨౦

శ్లో॥ ఈశ్వర స్వర్వభూతానాం । హృద్దేశేఽర్జున ! తిష్ఠతి

బ్రాహ్మయః నర్వభూతాని యంత్రాయాథాని మాయయా॥

తమేష శరణం గచ్ఛ । నర్వభూతేన భారత !

తత్ప్రసాదా త్వరాం శాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యస్వ శాశ్వతమ్॥

భగవద్గీత-18-62

ఇందు ఆ స్థితులు వింతపడదగిన యంశమేదియు లేదు.

౪. ప్రాక్కవుల తెనిగింపుఁ బోకడల నెల్లఁ జవిచూచిన రసజ్ఞప్రవరులు శక్తిగారు. ఆ మార్గము నొండొక పద్యానువాద సందర్భమున నే నిట్లు పరామర్శించియున్నాను. “మూలము చదువునపుడు తద్బాహుభిజ్ఞులకు నెట్టి యానందము కల్గునో యట్టి యానందము తెనిగింపు చదువునపుడు తెనుఁగు చదువరులకుఁ గలిగెనేని, అది సరియైన యాంధ్రీకరణమని చెప్ప నొప్పును. అనువాదకునకు మాతృకవలననే భావము లభించుచున్నది. ఆ భావమును పద్యరూపమునఁ దీర్చి కావ్యలక్ష్మిం గై సేయుటయే యాతనికి మిగిలియుండు పని. మూలానుసరణాభినివేశమున పద్యమును గుండుపఱుపక పద్యసాభాగ్యము కొఱకు మూలమందలి భావ, భ్వని, వ్యంగ్యములఁ బొలిపుచ్చక, ఈ రెంటికి సామరస్యము సాధించుటయే యాతని శిల్పమునకుఁ బారము. ఏతత్త్విద్ధి కొఱకు అనువాదకుఁడు కొన్నియెడల నాతిసారలేశముల నుపేక్షింపవలసి యుండును. కొన్నియెడల మూలావిరుద్ధములు, తిత్ప్రోషకములు నగుకొన్ని భావములఁ జేర్చుకొనవలసి యుండును. ఈ పట్టు విడువుల యెఱుకయే యాంధ్రీకరణ విజ్ఞాన సారము. భారత భాగవ తాదిగ్రంథములేగాక ఒక్కొక్క శ్లోకమున కొక్కొక్క పద్యముగఁ దెనిగింపఁబడిన భక్తిహారి, కృష్ణకర్ణామృతాది శతకములును ఈసూత్రమునకు లక్ష్యములుగా నున్నవి. ఈ కవులకు ధారాశుద్ధిపట్ల నెంత పక్షపాతమోగాని ఒక్కొక్కయెడ రసభావాదికము లొకింత సడలుటయైనఁ బరిగణింపక తమతెనిగింపుల ననర్థళ మధుర మధురస రురులు గావించుకొని యున్నారు. అందువలననే యవి ప్రసన్నములై స్వతంత్రము లనుభ్రాంతిని కలిగించుచు ‘సరసు లైనకవులచెవుల కెక్కుట’యే గాక వెనుమెట వారి డెందములగూడ బందిగొనుచున్నవి. ఇందుకు ప్రాచీన కావ్యములనుండి దృష్టాంతము తెన్నియేని జూపవచ్చును. ‘మాటకుమాటగా’ గావించఁబడిన ననుచాదములు టీకాకల్పములై పృథ్విత్సవుల శుభయోగవదు నేమోగాని పద్యము లొకవలై ఝడిత్యర్థ సమర్పకములుగాక రసలోలువులకు విసువుకొలుపుచుంట విజ్ఞలోకమునకు విశేదము. ‘తూ, చ’ తప్పుతుండ

శ్లోకమునకు ప్రతిపదార్థము చెప్పబడదు యుద్ధేమేని, రచయిత పద్యముల మాని యతి ప్రాసముల పడలేని గద్యమునే యూర్చించుట ఆనుకూల తరము. ఇంతకును అనువాదకుడు మూలార్థమును సాత్కృత్యంపఁజేసికొని రసానుభూతిపడసి భాషామర్యాద చెడకుండ దాని దనమాటలలో దాను చెప్పవలయుగాని 'ముక్త్యస్య ముక్తార్థము'గా కీకప్రాసికొన్న నది కవన మగునా? సహృదయుల నాకర్షించునా?"

శర్మగారి యాంధ్రీకృతి నా రూపించిన లక్షణములకు నూతన లక్ష్యముగా నున్నది. ఇతియగాక, మూలమునుండి పీఠ కావించిన సంక్షేపవిస్తరములు బుద్ధిరహితరాజయొక్కరీతినే తలపించుచున్నవి. వాని సతిమాత్రముగాఁ జూపుట సంఘివిస్తృతికి హేతువుగావున, ఒండు రెండు విశేషములు మాత్ర మిటుఁ దడవుచున్నాను. ఏకాదశస్కంధము- భాగవతనందనోద్యానము నందలి పారిజాత పాదపము. ఇట భాగవతము 'పురాణ' కక్ష్యనుదాటి "వేదాంతపారీమలే" యనువదింపఁదగిన శాస్త్రగ్రంథమైనది. ఇందు నాలు గధ్యాయములలో నిమి జాయంతేయ సంవాదముఖమున సపరికరము పరమాత్మ తత్త్వము రూపింపఁబడియున్నది. అవలి ఉద్ధవగీత యిరువది నాలు గధ్యాయములలో భగవత్తత్త్వ నిరూపణము కావింపఁబడియున్నది. కడపటి రెండధ్యాయములు యదుక్షయము నభివర్ణించుచున్నవి. ఉపక్రమమున ఋషి శాపము, ఉపసంహారమున తత్ఫలము గ్రువ్వఁబడి యీ గ్రంథము 31 అధ్యాయములుగల స్వతంత్రమైన ప్రత్యేక ప్రబంధముగా నున్నది. కృష్ణార్ధవ సంవాదము (అదే ఉద్ధవగీత) అద్భుతమైనభాగము. 'భగవద్గీత'తోఁ దులఁ దూఁగునది. భగవద్గీత - 700 శ్లోకములుగల గ్రంథమైన, ఉద్ధవగీత - 1078 శ్లోకములు కలది. రెండిటను సంవాదములు పెక్కులు కలవు.

శ్లో॥ విద్యా విదయ సంపన్నే । బ్రాహ్మణే గవి హస్తసి ।

కునిచైవ శ్వపాకేచ । పండితా స్సుపదర్శినః॥

భగవద్గీత 5-18

శ్లో॥ బ్రాహ్మణే పుల్కసి స్తేనే । బ్రహ్మజ్యోరై స్పులింగకే

అక్షరారే క్రూరకే చైవ । నమద్భ్య స్పండితే మతః॥

భాగవతము 11-19-14

శ్లో॥ యద్యద్విభూతిమ త్ప్రత్నం । శ్రీమదూర్జిత మేవవా

తత్త దేవావగచ్ఛ త్వం । మమ తేజోశనంభవమ్॥

భగవద్గీత 10-11

శ్లో॥ తేజః శ్రీః కిర్తి రైశ్వర్యం । హ్రీ త్యాగం సౌభగం భగవ ।

బలం తితిహ విజ్ఞానం । యత్ర యత్ర స మెంశకః॥

భాగవతము 11-16-41

వీనికేమిగాని, భగవద్గీతకును ఉద్ధవగీతకును కొంతొక వైలక్షణ్యము కలదు. తొలిది 'లోకానాం సమాహర్తు మిహ ప్రవృత్తిః' అని నిశ్చయించుకొని దానికి 'నిమిత్త మాత్రము'గా నుండుమని 'సవ్యసాచి' సాచివ్యము కోరిన

‘కాలా’త్ముని యుపదేశము. ఉద్ధవగీత యట్టిది కాదు. భూభారాపనోదనము కొరకు కారవక్షయముకావించి, యదుక్షయమునకు విప్రశాపాపదేశము కల్పించి స్వధామమునకుఁ బ్రసేతుఁడై యున్న వాసుదేవుని ఛలాననువిధ మైన చరమోపదేశము. ఈ రెంటికిని సకామ నిష్కామకర్మలకు ఉన్నంత భేదము కలదు. అర్జునోద్ధవులకును భేదము కలదు. అర్జునుఁడు తాను కోల్పోయిన రాజ్యమునురాజ్యట్టుకొనుటకై సంగరమునకుఁ గడంగిన వీరపుంగవుఁడు. అతనికి తత్త్వోపదేశ మానుషంగికము. ఉద్ధవుఁడు కృష్ణనిర్యాణానంతరము, జ్ఞానబోధ మొనర్ప నలంతులులేరని జగద్గురుని చరణములకడ సాక్షాత్తుగా తత్త్వము తెలిసికొనఁగోరిన యేకాంతభక్తుఁడు. ఇల్లునుఁడు కృష్ణునకు బంధువును, బావమఱియునైన, ఉద్ధవుఁడు యాదవుఁడును, కృష్ణునకు కేవలమాంతరంగిఁకుఁడైనభృత్యుఁడును. ‘యచ్చాపహాసార్థ మసత్కృతోసి - విహారశయ్యాసన భోజనేషు’ అని యనుతపింప నక్కఱవడని యిట్లు బోధుఁడు. కృష్ణునిచే ప్రణయనరిణతులు గోపికల కెఱింగింప నియోగింపఁబడుటచేతనే, యీతఁడు అతని కెంతప్రీతిపాత్రుఁడో తెల్లమగుచున్నది. ఆగోపసుందరులును ఉద్ధవునిపట్లఁ జూపిన విస్రంభ మపూర్వము. వారు తమప్రియునింగూర్చి యుద్ధపు నడిగిన మాటలు కొన్ని పోతరాజు మాతృక నతిక్రమించి వితతము గావించియున్నాఁడు.

“శా॥ సీతో సర్మగృహంబులం బలుకునే నే మెల్ల వంశోల్లస
ద్గీత భ్రాంతలమై కళిందతనయా తీరంబునం జేరినం
జేతోజాత సుఖంబులం దనిపి మాచిత్తస్థితుల్ చూడ వీ
లాతంత్రజ్ఞత దాఁగి మెల్లన మదాలాపంబు లాలించుటల్.

క॥ ముచ్చటవేళలఁ జెప్పనె, యచ్చుగ మును నేము నోమునప్పుడు జలముల్
సొచ్చిన, మాచేలంబులు, మ్రుచ్చిలి యిచ్చిన విధంబు మూలం బెల్లక॥

శా॥ ఏకాంతంబున నీదుపై నొఱగి తా నేమేని భాషించుచో
మాకాంతుండు వచించునే రవిసుతా మధ్యప్రదేశంబునకా
రాకాచంద్ర మయూఖముల్ మెఱయఁగా రాసంబు మాతోడ నం
గీకారం బొనరించి బంధనియతిం గ్రీడించు విన్నాణముల్.”

జవరాండు తుల్య వయో రూప సంపన్న నొక్కని నిట్లు ప్రశ్నించుటకు ఈ కృష్ణానుచరుని యమాయికవిరాగముపట్ల వారి కెంతవిశ్వాస ముండవలయునో యాలోచింపుఁడు. “భక్త్యా భాగవతం జ్ఞేయం. సప్రయత్నత్వ్యా నటీకయా” అది యట్లుండె, ఈ స్కంధమున ద్రుమిఖుఁడు నారాయణముపేతపఃప్రభావము విదేహులకు వర్ణించి చెప్పుచోటను (41 పేజీ) అవధూత యదువునకు పింగళా గీతము నుడుపుచోటను (75 పేజీ), కృష్ణుఁడు ఉద్ధవునకు భక్త్యాఁగించు పురూరవోగితలోను (184 పేజీ), ద్వాదశమున మార్కంధేయుని

తపస్సు భగ్నమొనర్ప సునాసీరుడు అచ్చరలబంపు సందర్భమునను (293 పేజీ), విప్రలంభాది శృంగార రంగముల శర్మగారు తీర్చిన తెఱంగు కరము హృదయం గమముగా నున్నది. అట్లే నిర్వేదప్రధానము లైన కపోత్యోపాఖ్యానము (67 పేజీ), భిక్షుగీత (167 పేజీ), సూతుడు శౌనకాదులకుఁ దెలుపు మహా పురుష పూజాక్రమము (316 పే) మొదలగు ఘట్టములలోను, ఈయన కలము ప్రామాణికత్వమున కెడగాని పరిపాటితో నడచినది. ఈ చరమస్కంధములు రెండింటిలోను, తక్కిన వానియందుకంటె పెక్కుశబ్దములు అపూర్వాస్థికముగా నిర్వచింపఁబడి యున్నవి. అట్టిచోట్ల నెల్ల శర్మగారు సడలని యవధానముతో మూలమును సరిగా ననువదించియున్నారు. వేరు మూలమును సంక్షేపించిన చోట్లు మృగ్యములు. కాని పెంచినచోట్లనేకములు. అన్నింట వీరిమార్గము బొచిత్తీధూర్వహముగానే యున్నది. విస్తరమునకు నెఱచియు, శర్మగారి కవనము పట్లగలగారనముచేత ద్వాదశమునుండి యొక్క ప్రకరణము మాత్ర మెత్తిచూపుచున్నాను.

ద్వాదశస్కంధము - అఱవయధ్యాయము.

1) తక్షకః పృహితో విప్రాః కృద్దేన బృహ్మసూనునా।

హంతుకామో నృపం గచ్ఛత్ । దవర్ష పథి కాశ్యపమ్॥

11

2) తం తర్పయిత్వా దృవిన్తై ర్వివర్త్య విపహరిణమ్।

ద్విజరూప పృతిచ్చన్తః కామరూ ప్యదశస్త్వపమ్॥

12

3) బృహ్మభూతస్య రాజర్షే । ధైహిహి గరళాగ్నినా

బభూవ భస్మసా త్సద్యః । పశ్యతాం సర్వదేహినాం॥

13

ఈ మూఁడుదశముల మొగ్గను-శర్మగా రెట్లు విరియించిరో పరికింపుడు. ఇందలి జాంగలిక వర్ణనము :— (273 పేజీ)

సీ॥ వెనుక ముంగల బిల్వలను వొందఁగా నీరుకావిదోవతి దీర్చి కట్టినాఁడు
బొమలనడుమ గుంకుము న్నొగంబునఁ దడి బూదిగీఱలుమూఁడు వ్రలిమినాఁడు
బంగరు సరిగంచుఁబట్టు సాలుపు చుంగు లుట్టివడం దలం జుట్టినాఁడు
చెంగావిరంగు తుఱంగలింపంగ నంగీని ముంగాల్లంటఁ బూనినాఁడు

తాటిమూకుల కడితంబుఁ దాల్చినాఁడు

మందుప్రమాకులు మిరియాలు మణులు నాది

గాఁగలుగు వెండిబరణిఁ గైఁ గదిపినాఁడు

కశ్యపుండు జాంగలికుండు క్షౌరూరుండు.

స్వరూపమును నులుంగువెట్టి తక్షకుడు తన్నుతాఁ బొగడుకొన్న

తెఱంగు:— 274 పేజీ.

ఎవ్వని క్రోధతామేక్షణంబులకు న
 హార్యముల్ సురసుర లాడిపోవు
 ఎవ్వని తిరుగుళ్ల కీరేడులోకమ్ము
 లదరుచుఁ గిరకిర లాడిపోవు
 ఎవ్వని పరుషపూతృతులకు మింటి తా
 రా కోటి చిటపట రాలిపోవు
 ఎవ్వని గరళవహ్నిజ్వాలకు జగాలు
 మూఁడును మలమల మాఁడిపోవు

ఎవ్వఁ డింద్రుతోగద్దియ నెక్కు మిత్రుఁ
 డెవ్వఁ డీశ్వరుముంజేతి కెక్కుకడియ
 మట్టితేక్షకుం డేమి ? కాటందులేమి ?
 ఈవు బ్రతికించులేమి ? యిదెంతవిత !

తక్షకుని కాటు కగ్గమైన వృక్షముపాటు:—(274-5)

సీ॥ భౌర్ధ్వశాఖల నెక్కి యరిగెదమేని నభంబును జేతితోఁ బట్టవచ్చు;
 పార్శ్వశాఖలపైనిఁ బయనించెదమయేని యప్పదిగ్గజముల సరయవచ్చు;
 ఊడలజాడల నూడనిఁబాడిన సతలలోకంబెల్ల వెతకవచ్చు;
 సాంధ్యకాలమున నిచ్చట నిల్చుమేని పక్షిజగంబు నెల్ల వీక్షింపవచ్చు;

తే॥ కడవపోతలవానలు గలుగుతఱిని
 దానిజొంపంబుసాంపును గానవచ్చుఁ
 దలిరులం గాయ గనురులం జెలుపుమిగులు
 నీవనస్పతిఁ జూడుమా ! యేమి యగునా !

మ. అని యాతక్షకుఁ డావనస్పతిని డాయంబొయి గోప్యంబుగా
 మునిపంటిం దగిలించి యీవలకు రా భూజంబు భగ్గంచు మం
 డి నిమేషంబున భస్మరాశి యయి యుండెకా; శంభుకంఠంబుఁ గా
 ల్చిన కాళోలము పచ్చివృక్షము నిటుల్ చేయన్విచిత్రంబాకో !

తక్షక కాశ్యపులకు జరిగిన సంభాషణక్రమము :—276 పే.

ఇవన్నియు శర్మగారి సొంతములు. ఇట్టి చమత్కారములు శర్మగారు
 పెక్కెడల నగపఱిచి యున్నారు. వేయేల ? పద్యవిద్యా బ్రహ్మవిద్యలయందుఁ
 దుల్య వైదగ్యము గల శ్రీశర్మగారు ఈ స్కంధద్వయిని తెనిగించి, బమ్మెర
 పోతరాజు వీని ననువడింప లేదన్న కొఱత తొలగించినా రనుట అత్యుక్తి
 కానేరదు. ఇందుకు నిర్మతస్సరము లగు వివశ్చి ధృదయములే ప్రమాణము

కాంగలపు. ఈ పుస్తకము ప్రశస్తికి దగినవ్యాప్తివడసి కృతికర్తయశము దశదిశలఁ ప్రసరింపఁజేయుఁగావుత మనియు, ఉపదేశయుక్తులుగాని ఆయుక్తులు చదివి, విషయ లాలసమై యున్న నేటి లోకము భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యముల బోధించు నీపుణ్యకృతిని పఠించి ధన్యమగుఁగావుత మనియు ఆశించుచున్నాను.

కె. స్వామి దు
14—కె—1952 }

దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మ

శ్రీ
ముద్రాపకవంశావళి

- తే. నా యన్యుష్ఠానమైనయఃనంతరంబు
బుట్టుమనివచ్చి “కా”రింటిముందునిలిచె
“గారు”దిగి వెంటనే శర్మగారు నగవు
మొగముతోడ సౌవస్తికుఁడగుచుఁ దజిసె. 1
- తే॥ ఏను స్వాగతికుండనాచుఁ నెదురుపోతి
నంతలోఁ జంద్రమకాళి తదనుజవరుఁడు
వెంటనేవచ్చి కలిసెను † విరియునవ్వు
తో “నమస్తే” యటంచుఁ జేత్రులు మొగడ్చి. 2
- తే. అండఱము సుఖానీనుల † మైతి మవలఁ
గుళలపుచ్చలం దొట్టి పె † క్కువిషయములఁ
గొంతతడవుపుచ్చితి మింతకు న్నటచితి
శర్మగారెవ్వరో మీకుఁ † జాటుటకును. 3
- కం. పుణ్యుఁడు ముదిగొండాన్వయ
గణ్యుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁడు కవిగాయకనుత కా
రుణ్యుఁడు ధన్యుఁడు సుబ్ర
హ్మణ్యుఁడు నిజాత్మసంయఃమవరేణ్యుఁ డిలక. 4
- ఆ. ఎడమచేతితోడ † నొడమెగడించును
వేనవేలు న్యాయ్య † మైన సరణి
ధర్మకార్యములకుఁ † దా నవి వలకేల
వ్యయముసేయు రేబవల్లితండు. 5
- కం. పదిగొండ లొక్కడైనక
ముదిగొండకు సాటిరావు † మూఢమతులకుకా
గుదిబండ, యెదిరికనులకు
నెదురెండ, శివాశ్రెతులకు † నెలదండ సుమీ. 6
- తే. అట్టి ముదిగొండ విమలాన్వయమున వెలుగు
శంకరుని యాదలం జంద్రు † సరణి నిఖిల
సర సదారాధ్యుడైన కన్నయ్య శరభ
సాల్ఫ దేవతానుగ్రహించుచున్నందు. 7

మ. ముఖవస్త్రంబు ధరించియే జపము సల్పుంగాక యొక్కొక్క వే
ళ ఖరజ్యాలిక లొండు రెండు నయనా ♦ లానంబునం దోచునం
ట ఖలప్రేత పిఠాచికాదు లలకన్న్యాయాఖ్య విస్ఫంపజాల్
నిఖలంబుం ద్యజయించి పాటునట నర్ణింపంగ లేమాప్రథక్.

8

సీ. 'ఉష్టా'నుచు విభూతి ♦ నొసంగిన బ్రహ్మరా
క్షున పీడలెల్ల దత్ ♦ క్షణము తొలగు
'క్షూ'యని సాంబ్రాణి ♦ చేయిడునేని మా
రీ స్ఫోటకాదులు ♦ క్రేళ్లువాటు
'కన్నయ్య' యని చెవి ♦ కడఁ బల్కినం గ్రహ
బాధ లా క్షణమునఁ ♦ బాసిపోవు
నెట్టి యరిష్టంబు ♦ లేని కన్నయగారి
గాలిసోకినమాత్ర ♦ సోలిపోవు

తే. దేశదేశాల వారి ప్రతిష్ఠఁ జూచి
వీరితో వియ్యమందని ♦ వారి దేమి
ఖ్యాతి? యని హరిఁ గొల్చు సింగమ్మవారు
తలఁచి మల్లాయపాలె మెంతయును పొంగ.

9

ఉ. కన్నయగారి పుత్త్రీతిల ♦ కమ్మయిమించిన కోటిలింగమన్
సన్నత సద్గుణాధ్యనకు ♦ సర్వ విభూషణజేసి సీతమన్
కన్నయనిచ్చి పెండిలి యొనర్చిరి వేడుకతోడఁ గుచ్చెలన్
బాన్నరి పొన్ను పండు పొలముం జితసేసి బభీ! యనన్జనుల్

10

తే. ప్రాణలింగార్చనారత ♦ స్వాంతృడైన
కోటిలింగము మదికి నెక్కునటు లమ్మ
హత్మురాలు చరించె సీతమ్మగారి
వంటి సాధ్వీలేదని యెల్ల ♦ వారు పొగడ.

11

ఉ. జ్ఞాతియొకండు కన్న బుధ ♦ నందను డగ్గటి కోటిలింగ! నీ
'సీతమ' పేరు మార్పుమని ♦ చెప్పఁగ నాతఁడు కిన్నవచ్చియుం
జాతురిమీఱ నవ్వి శివ ♦ సర్వగ్గ సర్వభదార్థముల్ శివా
మాతనె చెప్పు నీ తెలివితమాలినమాటలు చాలుఁ బొమ్మనన్.

12

ప. అట్టి యనుకూల దంపతుల పంట నాగలింగారాధ్యులవారు.

13

శం. భారద్వాజసగోత్రుం

కారాధ్య బ్రాహ్మణుండు ♦ భారదేవ పద్మా

భోరుహ యుగళభజనకే

శీరతచిత్తుండు నాగ † లింగబుధుడు.

14

కం. హితుడు శివభక్తులకు న

ర్హితుడొకమ వేత్తలకు గళరేవుత శివ సం

హితుడు త్రిమలస్ఫురణవిర

హితుడునుమి నాగలింగ † పృథ్వీసురుడు.

15

మ. తినబెట్టంగలదాట నొండుపని కేతేరండు రుద్రాక్ష మా

ల నితాంతం బురియాడుచుండు మునివేల్లె, భూతిలిప్తాంగుడొ

చును షట్కాల కృతేష్ట లింగవరి వశ్యుండై విరాజిల్లునే

చనినపైల్లను నాగలింగ బుధుఁ డీశభ్యానమందుండెడి.

16

తే. నాగలింగముగారి పుణ్యములదొంతి

వినుతశీల పతివ్రత † ప్రియకళత్ర

మంబమాంబ, గుణకదంబ † యంబికాప

దాంబురుహలగ్నహృదయరోలంబడింభ.

17

కం. పతికెన్నడుఁ బ్రతిసెప్పెనె ?

యతిధి ననతివిధియజంప † కతిధృతిగ నెనే ?

మతిని సుతవితతిగతి న

మృతి నితరులగనక యంబ † మక్షణంబున్నే ?

18

కం. ఈ సుకృతుల జ్యేష్ఠసుతుం

డే సుబ్రహ్మణ్యశర్మ † యింకొక సుతుఁ డా

నాసత్యసముఁ డనంగ నె

వాసిం గోటిశ్వరుండు † వైద్యములొన.

19

తే. సాంబశివరావు మూడవ † సత్పుతుండు

నాగలింగముగారికి † నందనలును

నైదుగురు పుట్టి రందు సీతమ్మగారు

పెద్దది గొనంబులంగూడ † బెద్దయదియ.

20

తే. రెండవసుత పున్నమ యీమె † రెండువంశ

ములఁ బునీతముసేసిన † పుణ్యసాధ్వి

మూడవకొమారి సౌశీల్య † మునకుఁ బుట్టు

నెలపు సత్యవాక్రవణ మాణిక్యమాంబ,

21

తే. నాల్గవకొమార్త యీశ్వరి † న్నమ్మికొలుచు
 నట్టిగుణవతి మాహేశ్వరి † రమ్మగారు
 ఐదవతనూజ యననూయ † సార్థకాఖ్య
 భూతదయతోడ నీమె దోఁబూచులాడు.

22

న. అంబమాంబా నాగలింగారాధ్యులవారి జ్యేష్ఠసుతుండగు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ
 గారు

ఉ. పిన్నతనంబు వోవఁగ నే † ఘెన్ననువచ్చు గవర్నమెంటులోఁ
 గ్రన్ననఁజేరి యొక్క యధికార పదంబునఁ గొంతకాల మే
 గ నిజమైన స్వేచ్ఛ నరికట్టు నిసే ! యిదియంచు దానిఁ గా
 ల్గన్ని స్వతంత్రుడై నెగడ † దాస్యము నుత్తము లిచ్చగింతురే ?

24

తే. అవల వావిల్లివారు పూర్వాంధ్రకవుల
 పొత్తములతో సరస్వతీపూజసేయు
 చొక్కమార్గంబునఁ జరించుచుండఁ జూచి
 తాను నొకమార్గమున నేగఁ దలఁపు † వొడమ.

25

తే. 'ఓరియంట్' పబ్లిషింగను † నొక్కపెద్ద
 కంపెనిం బెట్టి యాధునిక ప్రసిద్ధ
 బుధులచే వివిధగ్రంథముల రచింపఁ
 జేసి భారతీసేవఁ దాఁ † జేయఁదొడఁగె.

26

నీ. వ్రాయుమనుచుఁజెప్పి † వ్రాసినపదప గ్రం
 థము నాకువలదంచు † దంటపెట్టఁ
 డచ్చెనపదప నీ † యర్థమిత్తునని యం
 తట దాని "నవ్రూపు" † దాఁక నెట్టఁ
 డదీయైన నేబడి † యందు నీ పొత్త మి
 డఁగలేదు నాకు దం † డుగనికసరఁ
 డనుకొన్న డబ్బీక † యటుత్రిప్పి యిటుత్రిప్పి
 యేకొంతయో యెట్లా † యిట్టెరాల్యుఁ

ఆ. డాడుమాటయొకట † యది చెల్లవలయును
 గాననేకదయ్య † గౌరవంబు
 వచ్చె "నోరియంటు" † పబ్లిషింగ్ కంపెనీ
 వారి కొరులకుఁ దల † ఘొట్టినంత.

27

ఆ. అన్నపూర్ణ శ్రీ ర్థః ధ్యానాంగలక్ష్మీ య
 దృష్టమెల్ల నీమః దే నిజంబ
 ఆమెకాలుపెట్టి నది మొదల్ కలిసి వ
 చెడిని బట్టినది పసిండియగుచు.

28

సీ. అమితభక్తిశ్రద్ధ లలరారుచుండ గౌ
 రీ మహాదేవి నర్పించుచుండు.
 శ్వశురజనమ్ము భావమెఱింగి వారి యి
 ష్టప్రకారంబున నంచరించు
 తిచారపులం జెప్ప మతితోడ గ్రహించి
 తలలోని నాల్కయై మెలగుచుండు
 జుట్టపక్కములకు సురభియై యేమాట
 పుట్టకుండంగని పెట్టుచుండు

తే. ఎపుడు పదిమంది వచ్చి పో యెడిగృహంబు
 లోప మెవ్వరి కేది కల్లునొయటంచు
 గంటవత్తిడుకొనిచూచు సునవిక్రీడి
 సన్నపూర్ణ సుబ్రహ్మణ్య సన్నపూర్ణ.

29

తే. అంబమయుఁ గమలమ్ము కా త్యాననమ్ము
 ముగురు పుత్రిక ల్వారికి బుట్టినారు
 పోలికలు తండ్రివి సుగుణ మ్ములు జనవి
 కారణగుణమ్ము లుండవే కార్యమందు.

30

ఉ. పట్టపర్తితో గెలిచి పట్టును నీడికి గానశాస్త్రపుం
 గుట్టు నెఱింగి రాల్చింగఁ గోవిదులుగ దలఁపఁగఁ బాడు బల్
 దట్టుని గాననాథుని కులప్రభవున్ శివరావు' బేర్కి నే
 పట్టి తదంబమానతి త్రివర్గము కొల్లగొనఁగొడంగెడిక.

31

చం. తనువు వెలింగె నించువిలు దాలుపుఁగాడు, గృహంబు పంచలో
 నొనరిన 'కుర్చి'యందలరు చుండ ననంత్రుఁడు గాడు, వెంత రం
 భ నిలువ దర్శనాథుని కులమాయఁగుగా, డెవరితఁ డన్న నొ
 క్కనుఁ గట శర్మగారి పెదయల్లుడయూ 'శివరావు'గారనేక.

32

కం. ఆ మన్నన యా వినయం
 బామంచితనంబు ముచ్చు బా జూడంగ నా
 మామా యల్లురకే తగు
 నేమిసుకృత మొక్కొచ్చేసి రిరువురు తొలుతక.

కం. కమలమృరిమ్యపిక్షలఁ
గమలమృ తనూమృదుత్వః † కాంత్యాదుల నా
కమలమృ యీమై గైకొని
యై మనీషిక్ దానురాజః † కృష్ణాహ్వయునిక్.

34

కం. కడగొట్టు బిడ్డ గానము
కడ హూణము కడఁ † దెలుంగు † కడ నేర్వంగాఁ
గడఁగెను గాత్రాయని కె
క్కడఁగలఁడో యనుగుఁపడఁగు † కాటెను దెలుంగు.

35

కం. శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య బుధా
శ్రేసరుసకు వీరుముగురె † ప్రియసుతలున్నా
రా సర్వేశుకరుణ నిటు
పై సుతఁ డొక్కండు కలుగ † వలెఁ గొమనాఁగక్

36

కం. దూరమునకుఁ జన్న † వారముగాదుగా
యవల వినుడు ప్రకృత † మనుసరితు
శర్మగారు త్షణము † సంభాషణము నిల్పి
నవ్వు మొగ్గదొడఁగ † నన్నుఁ జూచి.

37

కం. కవిగారూ! వింటిరె యీ
దివసంబునఁ బ్రాణలింగ దేవార్చన యై
న వెనుక కలిగెను నా కొ
క్కవిచిత్రంబైన బుద్ధి † కాదనరుగదా,

38

తే. మొన్నఁగూర్తాల పీఠప్రభువులు స్వామి
వారు శ్రీవిమలానంద † భారతీయ
తీంద్రులధ్యక్షులైయుండ † నీవుచదువ
భిక్షుగీతనప్పుడు వింటిఁ † బెద్ద సభను

39

కం. ఆమీగ్రంథము విషయం, బైమాటాడంగ నిష్ఠు † డరుదెంచినా
నే మోదమునిండారం, గామాటందుకొని శర్మ † గారు! వినుండి

40

కం. హరిహరనాథాంకితముగ, విరచించితి స్కంధయుగము † విశ్వేశుకృపా
గరిమక్ లేకుండిననా, తర్కమే భాగవత మొప్పి † దముగరచింపక్

41

కం. అనుచో నవునవు నిజ మిం
కను శంకయె ? యనుచు శర్మ † గారనిరి .

శుని కృపయే లేకుండిన
మన మేపని చేయలేని ♦ మాట నిజంబే.

42

సీ. ఆశుధారావధా ♦ నామేయశక్తి వి
ద్వత్సభలందు వెల్వజుచుచుంట
హిందుకాలేజి హాయిస్కూలులోఁ బ్రధా
నాంధ్ర పండితుడవై ♦ యలరుచుంట
'ఉభయభాషా ప్రసాదోజ్జ్వల' బిరుదమ్ము
విశ్వవిద్యాలయా ♦ భిక్షులిడుట
యతులు కళ్యాణపూ ♦ ర్వానంద భారతీ
స్వాములు జ్ఞానభీక్ష మ్మొసగుట.

తే. ఒసంగుటయెకాక యాశీస్సు ♦ లెసంగ నిండు
సభను 'వేదాంతపారీణ' ♦ సద్విరుదము
నిచ్చుటయు సన్నియును నీశ్వరేచ్ఛ లేక
జరుగఁబోవునె గురునాథ ♦ శర్యగారు.

43

తే. అనుడు నిట్లంటి గ్రంథ సమాప్తియయ్యె
జరిగిపోవుచున్నవి దివ ♦ సమ్ములాత్మ
హితులు నీ వేరినే నాశ్రయింప వింటఁ
గురుచున్న గ్రంథం బచ్చగూరుపెట్టు ?

44

తే. ఎపుడు విద్యత్పరీక్షల ♦ కేగువారి
కేదో చెప్పుచుఁ దీటిక ♦ యెల్లఁ బుత్తు
వచ్చుకై ప్రయత్నింప విశ్లేషణ నీదు
భాగవతము నీ యింటి లోపలనె యుండు.

45

కం. అనసాగి రప్పడే నం
దును వ్రాయించి వినినట్టి ♦ దొర ప్రకటనముల
బాసరించు కొనఁడె ? యీశుడె
మొనకొనకున్న మనయత్న ♦ ములు సాగునొక్కో.

46

కం. 'దేహి'యని పరుల వేడుట
కీహజనింపని నియోగి ♦ పృథివీసురుడక
సాహాయ్య మొనర్తుమనిన
నోహటిలము గైకొనెదము ♦ యోగ్యులవలనక.

47

కం. అని కాలము పుచ్చుచు నుం
టిని నాల్గేండ్లిప్పటికి నడిచె దేవుం డె
వ్వని మదిలోఁ జూఱఁబడి దీ
నిని బ్రకటిం పించునో యని ప్రతీక్షింతున్. 48

కం. ఒక్కటె నమ్మక మనఘా !
చిక్కుల వెన్నిగలిగినను ♦ జెండుచు రచనా
ఫక్కిని సాగించె గనుకఁ
దక్కక యాతం డె యచ్చు ♦ దళొత్తించున్. 49

ఉ. నానుడు లాలకంచి సుగుణ ప్రవణుండల శర్మగారు న
వ్వాననసీమఁ దోఁపఁ గృతిఁనందిన ముద్రణముం బొనర్చినన్
గానఁగరాదు భేదము యుగంబును జేరకపోవు నస్త్ర సం
తానములందుఁ గీర్తి సుకృతంబులె కా ఫలమిద్వయంబునన్. 50

తే. కాన హరిహరాంకితమై కళానిధాన
మై పవిత్రమై పూజ్యమై ♦ పాపనాశ
కం బయిన మీ రచించు భాగవత మేను
ముదిత మొనర్చి యిత్తును ♦ బోకపీండ్ర ! 51

కం. అని పల్కుంగ హతా త్సం
జనితాసందాతి మాత్ర సమ్మర్ద భరం
బును మోయలేనిచిత్తం
బు నెట్టకే నిలిపి యశ్రు ♦ పూర్ణాక్షుడనై. 52

కం. ఒక్కంత తడవునకు నుదిఁ
జిక్కఁగఁ బట్టుకొని యరలె ♦ శ్రీధరుమదిలో
నెక్కినవాడవు నీవా ?
దక్కెను బో యిహపరాలు ♦ తప్పక నీకున్. 53

తే. ప్రీతిఁ గర్ణాభరణములు ♦ రెండు భాగ
ములు, సమస్తాంధ్రదేశ విజ్ఞుల గృహల
నెగడుచున్న వ్యాకరణ చంద్రిక మృగేంద్ర
వాహనయు నచ్చువేయింపవా ? బుధేంద్ర ! 54

కం. అవి యన్ని యొక్కయెత్తీ
ప్రవిమల పుస్తక మొకెత్తు ♦ భళి ! భళి ! నీ భా
గ్య విశేషమెట్టిదో యా
రవిచంద్రము నీదుపేరు ♦ రాజులుఁ జామీ 55

- కం. ఉన్నారు లోభు లతి సం
పన్నులు లక్షలను ముప్పైఁబట్టినవా రా
యన్నలఁ గని ధర యేడ్చుచు
నున్నదయా మోయలేక ♦ యుక్కుగుడుచుచున్.
- 56
- ఆ. కంపెనీలు పెట్టఁగా నేమి ? కాలు నే
తులను బట్టి ధనము ♦ దోచనేమి ?
పుణ్యమా ? మఱింత ♦ పురుషార్థమా ? యయో ?
దానధర్మములను ♦ దడవరేని
- 57
- ఆ. బళికె ! 'ఓరియంటు ♦ పబ్లిషింగ్ కంపెనిఁ
బెట్టి న్యాయముగను ♦ విత్తమం
దానధర్మముల సదా గుల్కు నీకు నూ
తొడ్ల యాయవీశుఁ ♦ డిచ్చుఁగాక.
- 58
- కం. నీయంతట నీవే వి
చ్చేయుదె ? నా యింటికిఁగృతిఁ ♦ జెలుపుగ నచ్చున్
వేయింతు నందువే ? యా
రా ! యీశ్వరు కరుణయున్న ♦ యది యిరుగడలన్.
- 59
- ఆ. తృణమొ ? కణమొ ? యీవి ♦ దెసల డబ్బామోత
నేటిదాతల పరి ♦ పాటియిద్ది
మీనా ? యిట్టిచెయువు ♦ నేకొన రతిగుప్త
దానమునె యొనర్చె ♦ దరు సతమ్ము.
- 60
- ఆ. మోము సూచి పనులలో మెలఁగింతువు
పొట్టసూచి తనివి ♦ పుట్ట నిడెదు
కంపెనీల నడవఁగా మాటలా ? యెంత
త్యాగ మొర్పు నేర్పు ♦ తనరవలయు ?
- 61
- మ. "ఇది పాత్యంబుగఁ బెట్టరెవ్వరు ధనంబేతేరదిద్దానిచేఁ
బదులా ? వందల ? వేలగున్ వ్యయము సర్వగ్రంథ ముద్రాధ్ధ" మం
చెదొ నేబల్కుఁగ నప్పుచున్ సరెసరే ♦ యెల్లప్పు డ్ధాశయే
మదిఁ బుణ్యాశయు నుండఁగావలదె ? యన్మాశర్మ నగ్గింపరే.
- 62
- ఆ. అడవిపువ్వులనెడు ♦ ననుపమకావ్యంబు
విశ్వదాత యచ్చు ♦ వేసియిచ్చె

తండ్రిగారి కంకితం బిడి సవిమర్శ
రామదాసు నేనాయోముకొంటి.

63

కం. భాగవతము వ్రాయించి కృ
పా గరిమన్ స్వామి భాగవత మహిమయు నా
చే గావ్యము వ్రాయించెను
జాగురె ! నాజన్మమెల్ల † సఫలబయ్యెన్.

64

వ. మఱియు శతకనాటకాదులు ముద్రితామునితములు మద్రచనలు కొన్ని
గలవు. వానికేమి ? భాగవతముపై మీ దృష్టి ప్రసరించినది. భగవంతుడు
మీ కీబుద్ధి పుట్టించినందుల కుభయులముకృతార్థులము.

65

తే. శ్రీ మహాభాగవత మాత్ర † రేయునుడివె
భారతము జనమేజయుం † బలికె వాని
కొడుకు పేరేదియో యెఱుంగుదు రటయ్య
క్షితిని బేరు నిల్పునది యీ † కృతియె కృతియె.

66

కం. రవివెలిగెడివఱును భా
గవతము వెలుంగొందు నంత † కాలము మీ పే
రు వెలుంగుచుండు మఱి మ
ర్త్యవరున కాకాంక్ష్య మింత † కన్నను గలదే ?

67

కం. అనవద్య చరిత్రులయిన
ఘన సుబ్రహ్మణ్య శర్మ † గారి కొక కుమార
ు నొసంగు చిరాయుష్యా
ద్యనన్యభాగములతోడ † హరిహరనాథా !

68

వ. అని శ్రీ ముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారికి వంశాభివృద్ధియు నాయురారో
వైశ్వర్యాభివృద్ధియు నాకాంక్షించి హరిహరు ధ్యానించితి. ఇంక నే
జెప్పవలసినది లేదు.

69

తే. ఉత్తమోత్తముడగు శర్మ † యుత్తమర్ణః
డయ్యె జనులార ! నాఋణం † బణగె వంద
నంబుతో, మీ ఋణంబు గ్రంథంబు జదివి
తీర్చికొనరయ్య మఱియొండు † తెరువులేదు.

70

ఇతి శ్రీ.

—గ్రంథకర్త

విషయ సూచిక

పేజీ	5
వంశావళి	5
గిరిరామయ్య కాలిలింగముం చెప్పుట	6
మాతంగిం ద్రోలుట	8
..... బావిఁ ద్రప్పించుట	8
యంగమ్మ సహగమనముచేయుట	9
బుచ్చిరాజు వీండారులఁ దఱుముట	9
..... రాజసమ్మానము వడయుట	10
ఏకాదశస్కందము ప్రవమాధ్యాయము	
శ్రీకృష్ణుఁడు భూభారమడంచుట	19
శ్రీకృష్ణుఁడు పరీక్షిస్మహారాజునకు యావనావముచెప్పుట	21
యాదవు లుగ్రసేనునకు ముసలవృద్ధాంతము చెప్పుట	22
ద్వితియాధ్యాయము	24
నారదుండు వసుదేవునిచే సక్రింపఁబడుట	24
నారదుండు వసుదేవునకు విదేహార్షభసంవాదము నుచువుట	25
నిమికిఁ గవి భాగవతధర్మలక్షణాదులు చెప్పుట	27
నిమికి హరి భక్తదర్శాదులం జెప్పుట	28
తృతీయాధ్యాయము	30
నిమికి సంతరిక్షుఁడు మాయాకార్యము నుచువుట	30
నిమికి సంతరిక్షుఁడు సృష్టిలయప్రకారములు నుచువుట	31
నిమికిఁ బ్రబుద్ధుండు వైరాగ్య ముపదేశించుట	33
..... ప్రబుద్ధుఁడు మాయాతరణౌపాయము నుచువుట	34
..... వీరపులాయనుఁడు బ్రహ్మాత్మము పేరొనెంచుట	36
..... ఆవిర్హోత్రుఁడు కర్మయోగము నుచువుట	37
..... ఆవిర్హోత్రుఁడు ప్రతిమార్చన నుచువుట	38
చతుర్థాధ్యాయము	40
నిమికి ద్రుమికుండు భగవదవతారముల నుచువుట	40
..... నారాయణముషితపఃప్రభావము చెప్పుట	41
ద్రుమికుండు హంసాద్యవతారముల వర్ణించుట	48
పంచమాధ్యాయము	48
నిమికిఁ జనునుఁడు భక్తిహీనులగు కర్మవరులగతిం జెప్పుట	48
కరభాజనుండు వతుర్యుగ హరిపూజాదిక మెఱిఁగించుట	51
నారదుండు వసుదేవదంపతుల సగ్గించుట	54
షష్ఠాధ్యాయము	55
బ్రహ్మాదులు ద్వారకకువచ్చి కృష్ణుని స్తుతించుట	55
బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని వెతుంతమునకు విచ్చేయఁగోరుట	59
శ్రీకృష్ణుండు యాదవులతోఁ బ్రభాసమున కేగుదమనుట	60
ఉదవుండు కృష్ణుండాపి ప్రార్థించుట	60
సప్తమాధ్యాయము	61
శ్రీకృష్ణుండు బుద్ధవునకుఁ దర్వాపదేశము చేయుట	61

అవధూతయదు సంవాదము	64
అవధూత తన యిర్వదినబ్బరుగురులఁ జేర్కొనుట	65
అవధూత యదువునకుఁ గఱివేతనకు నుచువుట	67
అష్టమాధ్యాయము	72
అవధూత యదువుతో నజగరాదిగురులంగూర్చి చెప్పుట	72
పింగళాగీతము	75
సప్తమాధ్యాయము	81
అవధూత యదువునకుఁ గుర్రార్పకశిక్షిత మెఱిగించుట	81
అవధూత రన్యకాశిక్షిత మెఱిగించుట	82
అవధూత శరకార సర్పశిక్షితముల నుచువుట	83
ఊర్జనాభిశిక్షితము	84
సర్పదేహశిక్షితము	85
ఋషమాధ్యాయము	86
శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునికి నాత్మప్రాప్తిసాధనములఁ చెప్పుట	86
శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రవృత్తిమార్గభండనము గఱపుట	88
ఏకాదశాధ్యాయము	92
శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు బద్ధముల లక్షణము లెఱిగించుట	92
శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు సాధులక్షణము లెఱిగించుట	95
భక్తిలక్షణములు	96
ద్వాదశాధ్యాయము	98
శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు సాధుసంగమహిమము నుచువుట	98
కర్మత్యాగవ్యవస్థ	99
వాగాద్యభివ్యక్తిక్రమము	100
త్రయోదశాధ్యాయము	101
శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికి జ్ఞానోదయక్రమ మెఱిగించుట	102
హంససనకాది సంవాదము	103
నాగబంధము	104
చతుర్దశాధ్యాయము	107
శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు శాస్త్రవైవిధ్యముంగూర్చి చెప్పుట	108
... ..భక్తియోగప్రాధాన్యము నుగ్గడించుట	109
ద్యావయోగాభ్యాసక్రమము	110
పంచదశాధ్యాయము	112
శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు ధారణానుగతనీధులం చెప్పుట	113
షోడశాధ్యాయము	117
శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవున కాత్మవిభూతుల నెఱిగించుట	117
సప్తదశాధ్యాయము	121
శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు వర్ణాశ్రమధర్మాదులు నుడువుట	122
..... బ్రహ్మచారిధర్మము లుపదేశించుట	124
..... చాతుర్వర్ణ్యధర్మముల నుపదేశించుట	126
అష్టాదశాధ్యాయము	129
శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు వానప్రస్థధర్మముల నుడువుట	129

..... సన్యాసిదర్శములు నుడువుట	130
ఏకోనవింశాధ్యాయము	135
శ్రీకృష్ణుండు జ్ఞానవిజ్ఞానములంగూర్చి బోధించుట	135
..... యమనియమాదిలక్షణముల నిరూపించుట	139
వింశాధ్యాయము	142
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకుఁ గర్మయోగము నుపదేశించుట	142
..... జ్ఞానయోగము నుపదేశించుట	143
..... భక్తియోగము నుపదేశించుట	145
ఏకవింశాధ్యాయము	146
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకుఁ ద్రవ్యాదిగుణబోషముల వివరించుట	146
కర్మనిరాసము	149
శబ్దబ్రహ్మనిరూపణము	151
ద్వావింశాధ్యాయము	153
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవప్రశ్నంబు విని తత్వసంఖ్యావిర్ణయమొనర్చుట	153
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకుఁ బ్రకృతిపురుషవివేకము కల్పించుట	157
శ్రీకృష్ణుండు విత్యునకు జననమరణదు లెట్లో చెప్పుట	158
త్రయవింశాధ్యాయము	163
అవంతిభూసురు బుద్ధత	163
బ్రాహ్మణుండు ధననాశమునకు దుఃఖించుట	164
విర్వేదోదయము	165
భిక్షుకుండు పరవీర సహించుట	167
భిక్షగీత	168
చతుర్వింశాధ్యాయము	173
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకు సాంఖ్య ముపదేశించుట	173
లయప్రకారము	176
పంచవింశాధ్యాయము	178
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకు గుణవృత్తుల బోధించుట	178
షడ్వింశాధ్యాయము	183
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునికిఁ బురూరవోగాథ నుడువుట	184
సప్తవింశాధ్యాయము	191
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునికి భగవదారాధనక్రమ మెఱిగించుట	191
అష్టావింశాధ్యాయము	199
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకు జ్ఞానయోగ ముపదేశించుట	199
ఏకోనత్రివింశాధ్యాయము	207
శ్రీకృష్ణుండు దుర్దవునకు మరల భక్తియోగము సంగ్రహముగా నుడువుట	209
ఉద్దవుండు శ్రీకృష్ణుని వీడ్కొనిచనుట	211
త్రివింశాధ్యాయము	216
శ్రీకృష్ణుండు యాదవులఁ బ్రభావతీర్థమున కరుగుచునుట	216
యాదవులు సురాపానముచేసి కలహించి మడియెట	217
రామకృష్ణుల యంత్యదశ	222
వ్యాధుండు కృష్ణుడాని ప్రార్థించుట	222
ధాన్యుండు శ్రీకృష్ణదర్శనార్థ మరుద్దించుట	225

వికర్తింశాధ్యాయము	227
కృష్ణావతార సమాప్తి	227
దారుకుండు యాదవులచేటు వసుదేవాదులకుం జెప్పుట	229
దేవకీమరణము	230
వసుదేవుమరణము	231
రోహిణీమరణము	232
రేవతీరుక్మిణ్యాదులమృతి	233
అర్జునవిలాపము	234
సూర్యోదయము	235
వజ్రాభిషేకము	237
ద్వాదశస్కంధము	
ప్రథమాధ్యాయము	240
శ్రీకుకయోగి పరీక్షిత్తునకు మాగధాదికలియుగరాజులం జెప్పుట	240
ద్వితియాధ్యాయము	245
శ్రీకుకయోగి కలియుగధర్మముల నుడుపుట	245
కల్యాణవతారము	247
యుగప్రమాణములు	250
తృతీయాధ్యాయము	252
శ్రీకుకుండు భూమిగీత నుపదేశించుట	252
యుగధర్మనిర్వచనము	254
కలియుగమందలి ప్రజలస్థితిగతులు	256
చతుర్థాధ్యాయము	259
దైనందినకల్పములు	259
నైమిత్తికప్రళయము	260
ప్రాకృతికప్రళయము	260
ఆత్మంతికప్రళయము	266
నిత్యప్రళయము	268
పంచమాధ్యాయము	269
శ్రీకుకులు పరీక్షిత్తునకు బ్రహ్మోపదేశ మొనర్చుట	270
షష్ఠాధ్యాయము	272
శ్రీకుకులవారి యనుజ్ఞగొని పరీక్షిత్తు సమాధిస్థుడగుట	272
కక్షకుండు కళ్యపుమరలించి నృపుం గఱచినసుట	273
జనమేజయుండు సర్పయాగము నలుపుట	277
బృహస్పతి సర్పయాగము మాన్పుట	278
శ్రీనూతుండు శౌనకాదులకు వేదవిభాగక్రమము చెప్పుట	282
తైత్తిరీయ శాఖోత్పత్తిక్రమము	284
సప్తమాధ్యాయము	288
నూతుండు శౌనకాదుల కధర్వవిభాగక్రమము నుడుపుట	288
పురాణవ్యాప్తి	288
గూతుండు శౌనకాదులకుఁ బురాణలిఖణము వివరింపుట	289

ఉష్టపూర్ణాయస్తు	291
మార్కండేయ మహామునిచరిత్ర	292
దేవతలు మార్కండేయు తపమునకు విష్ణుముచేయఁబూనుట	293
మార్కండేయనకు నరనారాయణులు ప్రత్యక్షమగుట	299
మార్కండేయుఁడు నరనారాయణుల స్తుతించుట	300
సప్తపూర్ణాయస్తు	302
శ్రీమన్నారాయణుఁడు మార్కండేయనకు వరమిచ్చుట	302
మార్కండేయుఁడు మాయావిభూతి ననుభవించుట	303
వటప్రతాపాని సందర్శనము	306
ఋషిపూర్ణాయస్తు	309
హిర్యకేశిపరమేశ్వరులు మార్కండేయనకుఁ బ్రత్యక్షమగుట	310
ఋషిపూర్ణాయస్తు	316
సూతుండు మహాపురుషపూజాక్రమ మెఱిగించుట	316
సూతుండు శౌనకాదులకు ద్వాదశాదిత్యవ్యూహము నుచువుట	320
ద్వాదశపూర్ణాయస్తు	324
ఏతత్పురాణోక్తవిషయసంగ్రహము	324
ఫలిము	328
త్రయోదశపూర్ణాయస్తు	331
షోడశదశపద్యబంధము	332
అష్టాదశపురాణగ్రంథసంఖ్య	333
భాగవతవిషయప్రయోజనములు	333
గ్రంథమహిమము	334

శ్రీరస్తు - సుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీమద్గురుభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

స్తోత్ర ప్రారంభము

- కం. శ్రీశర్వాణి సదాశివు, శ్రీశారదపేమగర్భః శ్రీమల్లక్ష్మికే
గేశవుని భక్తిభావము, చే శుభసంప్రాప్తికై భజింతు నక్షందక్. 1
- కం. అమృతమృక్షర మజర, మృమేయ మద్వంద్వ మసమః మఖిలగతమ్మా
గమమూలమస్మదారం, భమవిఘ్నంబుగ నొనర్పః బ్రార్థింతుమదిక్. 2
- చం. తలనొక తుమ్మిపూవిడినః ద్వారముకాచు సమాయికుం, డెదో
యలుపము చేయవచ్చిన దుః రాత్మునికిన్వరమిచ్చు పిచ్చివాఁ
డలిగి పెనంగియోడిన నిః జాహితుమేనవహించి త్రిప్ప తం.
డ్రీలలితమూర్తి శంకరుఁడుః ప్రేముడి నా కయిమోడ్చు లందుతక్. 3
- చం. హరునకు సర్థదేహమిడిః యాదటఁజూపి, వినాయకున్మనో
హరసుధమించు స్తస్యమిడిః యక్కునఁజేరిచి, భృంగిముఖ్య స
త్పరిజనముక్ సమాదరణః వైఖరినేదుచు వెండికొండ మం
దిరమునఁ గాపుర మృనుమః తించిన యీశ్వరి మమ్ము నేలుతక్. 4
- చం. శిరమున నెమ్మిపించియముః చెన్నెసలారఁ, గటితేటిన్మనో
హరకనకాంబరంబలరః సక్షుల దివ్యకృపాకటాక్షముల్
వరలఁగ, వేణునాదమునః భారతభూమిఁగరంచు గోపికా
భరణుఁడు బాలకృష్ణుఁడు శుః భంబులొసంగుత మాకనిచ్చులక్. 5
- చం. తరిమల గిర్గిరందిరుగఁ దద్దృషదగ్ర నిఘృష్టే బృహత్పుం
దురద యడంగి కూర్కునడఁ దోచినవేనఁ గలంగి ముక్ సరి
ద్వరుఁ డిపుడుం దదీయమగుః వాసన శ్రాంతి యెఱుంగ కెప్పుడుం
దిరుగుడు వట్టు నా కమతః దేవుని యూర్పులు మమ్ముఁ బోచుతక్. 6
- కం. మామాత్మ పక్షదేవుఁడు, శ్రీమద్విష్ణువును, మత్పిః తృప్తామి శివా
భామావతి, నాహరిహరుఁ, డోముత మద్వాంఛితార్థః మొడఁగూర్చిదయక్.
- కం. పాణి కిసలముల మోడ్చును, వాణికిఁ బరమప్రసాదః పరిపాలిత గీ
ర్వాణికి శ్వేతగరుత్మేం, భాణికి గణనీయనిత్యః కల్యాణికినిక్. 8
- కం. ఏడాది యీడులోనఁ బ, దాడంబర మొసఁగి, ననుఁబః దాటవయేటం
జూడ విబుధు లవధాన, క్రిడలఁదేల్చితివి వాణిః ! కేల్లవమోడ్చుక్. 9

- కం. నా యకలంకపుధక్తి వి నా యకటా! యేమొసంగిన్ గృవయొడవు
నాయకమణివి ప్రమథుల వి, నాయక! విఘ్నాఘ్నఫణి వి! నాయక! జోతల్.
- *కం. వ్యాసుఁ శ్రుత్యధ్యాపన, భాసుఁ ద్రయ్యంతతత్త్వ ధరిబోధకభా
భ్యాసుఁ వైదికనిష్ఠో, ల్లాసుఁ హృదయంబునంద ధిలంతుఁభక్తి. 11
- *కం. వ్యాసా! కృష్ణా! సత్యవ, తీసుత! శ్రుతివిధజనకృషి ధీపిత విజయో
ల్లాసా! శుకతాతా! వి, ద్యాసమ! ద్వైపాయనా! మహాత్మా! వినతుల్.
- *చం. అలఘుతర వ్రతంబుగొని ధిప్రాణము లొడ్డి పఠించువారికే
సులభముగా లభింపవను ధిచుఁ విభజించి యొసంగి యెల్ల ప్రా
బలుకుల, మందబుద్ధులగు ధివారలుగూడఁ దదర్థ మెంతయుఁ
దెలిసికొనం బురాణములఁ ధిదీర్చితి వ్యాస ! నమస్కరించెదన్. 13
- కం. నారాయణుఁ బద్మభువుఁ, ధీరు వసిష్ఠురి శక్తి ధిఁ బరాశరదుఁ
సూరిని వ్యాసుని శుకు వి, ద్యారతు గౌడపదు శంక ధిఁ రార్యుడలంతుఁ.
- కం. వేదవ్యాస మహాముని, గాదిలిశిష్య ! శుకయోగి ధిఁ గణ్య పరీక్షి
ద్యుభదయితునకు నినిచితి, వాద్యుతి భాగవత మిదిగొ ధిఁ యంజలిగొనుమా.
- కం. శ్రీధర దిగ్వాప్తి యశ, శ్రీధర ! యోపనిషదర్థధిఁ శ్రీజ్ఞుల వి
ద్యాధర ! హృదయోపగత, శ్రీధర త్వత్పదములకును ధిఁ జేతులు మోద్దుఁ.
- కం. మీదిపికఁ జూడకతమి, నేదీ భాగవతముఁ బతి ధిఁ యింపు మనుము సం
పాదంపంగలరే వి, ద్యాదయితులు గూడఁ దత్త్వ ధిఁ దార్థవయంబు. 17
- చం. అమరులభాస చిత్రమయి ధిఁ నట్టిది యొక్కొక యక్షరంబె య
ర్థమొసంగు నుండు నొక్కొక ప ధిఁ దంబునకే వివిధార్థముల్, పద
క్రమమును మార్ప వీలుగ వి ధిఁ రాజలి దాననొసంగుఁ బెక్కుభా
వములను, బై ముసీంద్రునుడి ధిఁ భాగవతమృగ నేమి మాటలా ! 18
- కం. అమ్మా ! భాగవతగ్రం, ధమ్మా ! నీ వివిధభావతతి సర్వము స్తు
ప్తముగ నెఱుంగఁగలమోము, ఖ్యమగుభావమ్ము దెల్పు! మంజలియిడుదున్.
- ఉ. నన్నయ నీసమాస రచ ధిఁ నామృదువైఖరి కొమ్మనార్యు తి
క్కన్నమఖి! భవత్క వితఁ ధిఁ గ్రాలిన ధారరసానుగుణ్య శ
బ్దోన్నయధీవ్రభావ విజ ధిఁ యోదయ మెఱ్ఱున ! నీవ్రబంధ తి
వి న్నిగిడించి నాకవిత ధిఁ వెల్లఁగఁజేయుండి దోయిలించెదన్. 20
- ఉ. అవ్వకవీయముం జదివి ధిఁ యావలఁ బద్యములల్లఁబూన రా
తప్పులు లేకయుండునని ధిఁ తాఁ దనగ్రంథ మొసంగి కైతలో
నొప్ప విశేషముల్ దెలిపె ధిఁ నోపితోడుతఁ బోతరాజు రా
ఘవ్వు కవింద్రమాళి సుకృ ధిఁ తాత్ముడు వారికిఁగలుమోడ్చెదన్. 21

- తే. కావ్యనాటకాలంకారశతకం గురునిఁ, బ్రముఖు నాదెళ్ల వేంకటేశ్వరమణశాస్త్రి
గారిఁ గొముది దిద్దిపినశ్రీగవర్ధన్, నీలకంఠశాస్త్రివరు వర్ణింతు మదిని. 22
- కం. పూనిక నాతేడులు ప్రసానత్రయముం గఱపిన ✱ సంయుమి కల్యా
ణానందభారతీ వి, ద్యావిధి శృంగేరిపీఠి ✱ కాధిపుఁ గొలుతున్. 23
- సీ. మనసిచ్చెనా! యెట్టి ✱ మందమతికి నైన, నఱచేతిలో మోక్ష ✱ మగపఱచును
వాయెత్తెనా! యెట్టి ✱ పండితేంద్రుండైన, దాసోహమనపల్కి ✱ తవ్వకొనును
బోధించెనా! ✱ యెట్టి ✱ భూరిశాస్త్రులైన, ననఁటిపంజొల్చి పెట్టినవిధంబె
ఆసీనుఁడయ్యెనా! యానందమున నిర్వి, కల్పసమాధిలో ✱ గ్రాలుచుండు
- తే. సంతతజ్ఞాన వైరాగ్య ✱ సంయుతుం డ
నఘుఁడు కళ్యాణపూర్వకా ✱ సందభార
తీయతీంద్రుఁ డస్తద్గురు ✱ దేవుఁ డేను
వారిపాదపద్మంబులన్ ✱ భక్తిదలఁతు. 24
- ఉ. పేదటికంబు కాపురము ✱ పెద్దది దేహియనంగ నాల్కయున్
రాదు మనంబు స్థైర్యమునఁ ✱ గ్రాలక గ్రంథమువ్రాయ శక్యముం
గాదు గురుండలేఁడు బహు ✱ ఘట్టముల నిగమాంతవిద్య యె
ట్లేఁదితివయ్య పోతనక ✱ పీళ్వర! భాగవతాభిషేచులన్. 25
- ఉ. బమ్మెరపోతనా! సహజ ✱ పాండితి! నీ కవితామరంద బృం
దమ్ము నమందభక్తిమెయిఁ ✱ ద్రావితఁ ద్రేపితి మిన్నుసూచితిం
గ్రమ్మె గదుష్టబాష్పములు ✱ గ్రంథము తావకి మిట్లు ఛిన్నభి
న్నమ్మయిపోవఁగావలయు ✱ నా! యని యింతవిచారమందితిన్. 26
- కం. పితృపాదులు వ్యాసులసం, స్మృతకృతినిం గొండవీటి ✱ చిక్కనిపెను గా
కితములపై వ్రాసికొనిన, ప్రతియొక్కటి కలదు నాదు ✱ పజ్జను దానిక 27
- కం. అనుదినముం బారాయణ, మొనరించుచునుండువాఁడ ✱ నొకయావృత్తిం
దెనుఁగుంజోడించి చదువుచును రా నేకాదశమునసంపతెఁ దెనుఁగున్ 28
- చం. అదిగని చెప్పచుంటి వినుఁ ✱ డయ్య నిజంబు నవేలహర్షసం
పదుదితమానసుండనయి ✱ భాగ్యముపండె భవంబు ధన్యతా
స్పదమయికాలె నీశ్వరుఁ డొ ✱ సంగినైతమ యోగ్యమైన తా
వు దొరకెనంచు నాకుఁ దలఁ ✱ వుల్ మెలపుల్ గొనె దోడుతోడుతన్. 29
- చం. నలువదియేండ్లనుండి రచనాకృషిసేయుచునుంటిగాని వి
జ్ఞులు తలలూఁవఁగాఁదగినచోక్కపుగ్రంథము సేయనైతి సం
చలఘువిచారమొందు ననుసారసి యీశ్వరుఁ డిప్పు డిమ్మహా
జ్ఞులపథమొందునూపెనొ యభంగశుభంగకృపాంతరంగుడై 30

ఉ. ఐదుశతాబ్దాలాయెనుగఁదా మనభాగవతంబుపుట్టి యీ
లోఁ దలలెత్తలేదె కవులుం గుడిమ్రొంగఁగఁజాలువార తే
కాదశమేటిక్విడువఁగావలెనో సరిగాఁ దెలుంగులో
నూఁదకఁ యీశు భావములఁనోపుమరే యెవరే నెఱుంగఁగన్. 31

ఉ. ఇంతకుమున్ను దీనిస్మృతిఁయించినవారలు లేరటంచు భా
వించును; గాదు దేశమదిఁ పెద్దది గత్కవులుందురేగృహ
భ్యంతరమందునేని చెలుఁవారకయుండు నె యంచుఁగూడ నూ
హించు నెఱుపనేమి! హరిఁయీపని నా కిడెనంచు నెంచెదన్. 32

కం. ఒగులిద్దానినినేటికి, విరచింపరొ మంచిదె యొకఁవేళఁ గవులు వ్రా
సిరొ యంతకంటెమంచిదె, మఱి నాకృతివలన వానిఁమహిమ పెరుంగఁగా.

ఉ. పోతనసత్కవీంద్ర! బుధఁముఖ్య! భవత్పదముల్ సభక్తి మ
చ్చేతమునందునిల్పి యిటుఁసేయఁగడంగితి నిమ్ము దీవనల్
ప్రీతిగ నారయన్గ నెడిఁపిక్షణపజ్జులఁజోపు నావయన్
జేతులుమోడ్చి వందనముఁసేసెడిశిష్యుల నాదరింపరే! 34

కం. వెలిగందలనారాయణ, యలఘమతీ! కోపపడకఁమా! నీతలపుల్
దెలియంగలేమి నీక్రియ, సలువఁగడఁగినాఁడ హృదయఁచాపల్యమునన్. 35

మం. ఆనిగమయోని యీమా, గ్గాన న్నడువునునినట్లు ఁ గానుండె “ధియో
యోసః ప్రచోదయా”, త్తని నేననుటనొ వేయిమార్లుఁనిత్యముభక్తిన్. 36

మం. ముకుందా!డంది విభుండు లాగుకొనుచుం ఁ బోవంగ నాగంగి రె
• ద్దుకు శక్యంబు నేను రాసనుచు గం ఁ తుల్ వేయ నన్నట్లె వాఁ
డొక సంకల్పముపుట్టఁజేసి యెటకో ఁ యుఱ్ఱుఁతలూఁగించు జం
కకపోవం గమకింతు నెట్లయిననెఁ ఁ గా కావలం ద్రోవలన్. 37

కం. వైషణ్విత్యముచే నే, నీపనికిం గడఁగలేద ఁ హృదయాబ్జగతుం
డౌ పరమాత్ముం డిటుప్రే, రేవంగాఁ జమ్మి యాదఁరింపుడి విబుధుల్. 38

ఆ. తొంటినుకవిపరులుఁత్రొక్కనితోవ తే, దెట్లులెనవ్రాయు మెచటొయుండు
దానిఁజూచి వర్తమానకపుల్ చప్ప, రింతురేమొకొ యనుఁకృతియటంచు.

ఉ. లోకములోన నున్న కవులుం బుధులం గని నాదుగ్రంథ మం
గీకృతిచేయరేమొయని ఁ ఖన్నుఁడుగాఁ బనియేమి యన్యచిం
తాకలితంబుగాక పర ఁ మాతృ విచారముతోడ రేఁబవ
ల్లేకతఁబొందు నాహృదయ ఁ మింతక మించిన మేలుగల్గునే ? 40

ఉ. పోతనగారి భాగవత ఁ ముం బలియించి మహాత్ముఁ డాతఁ డే
రీతిఁ దెనుంగునేసెనొ వ ఁ రీక్షగఁ జూచి తదీయ శేముషీ.

చాతురి కబ్బుగంపడుచు † శక్తి విహీనుడనయ్యు నిప్పు ‡
చేతలకొగ్గితిం బరిహ † సంపకఁ డెవ్వరిపిచ్చి వారిదే. 41

కం. కావున నొకచో శ్లోకము, భావముగొని యొక్కచోటఁ † బదముంగొని నా
నా విధముల నేకాదశ, మావల ద్వాదశము నాంధ్రమందు రచింతున్. 42

కం. తూచా తప్పనటందునె, ప్రాచీనకవీంద్రపాలి † పట్టిన తెఱువు
జూచితి నిక నేచినటులు, తోచినటులు తెలుగుసేయుడున్. 43

వ. అందు ముందు విచిత్రచరిత్రంబగు మద్వంశస్తోత్రం బొనర్చెదను. 44

వ ం శా వ శి

కం. ధాతృముఖమునుండి నిగమ, జాతముతోబుట్టె విప్ర † జాతి తదీయ
భ్యాతి తపస్స్వాధ్యాయా, ద్యాతతథర్మాచరణము † నంద వెలుంగున్. 45

సీ. మూఁడుమూర్తులతత్త్వ † ముంగన్న యక్షపా
దుఁడు భృగుహాని మా † తొంటివాఁడు
హుమ్మని యమరేంద్రు † నుడుటడంచిన ఋత్వి
జుఁడు చ్యవనర్షి మా † గడపవాఁడు
నిస్సమబ్రహ్మతే † జస్సమంచితుఁ డాప్న
వానమహర్షి మా † పంచవాఁడు
కోపంబు బడబాగ్ని † రూపంబుగా నభి
నిడిన యశార్కుండు మా † యింటివాఁడు

గీ. పితృవచకపరిపాలనా † రతుఁడు పార్వ
తీశుశిష్యుఁ డిదిగొబ్రాహ్మ్య † మిదిగొక్షాత్ర
మన్న పరశురాముండు మా † యన్నగారు
మాది శ్రీవత్సగోత్రంబు † మానితంబు. 46

వ. అట్టి జగత్పవిత్రంబైన శ్రీవత్సగోత్రంబునఁ బేరెన్నికంగన్నది మామిన్నికంటి
వారి వంశము. 47

సీ. నిత్యంబు నత్యంత † నియమనిష్ఠుల బేసి, కంటిఁగొల్చిరి మిన్ని † కంటివారు
అభ్యాగతార్చనాభ్యాసులై యసపువా, ల్గంటిఁబిల్చిరి మిన్ని † కంటివారు
సంగీతసాహిత్య † శాస్త్రచర్చలను బె, క్కంటిఁగల్చిరి మిన్ని † కంటివారు
సత్యదయాశౌచ † శమదమాదులకు వె, న్నంటినిల్చిరి మిన్ని † కంటివారు

గీ. నరన రాణ్యగరాది భూపరవరేణ్య, పరిషదగ్రహీతోపరి † భాగమాన
తానమానవైభవరమాపాంగదృష్టి, నంటి పొల్చిరి మామిన్ని † కంటివారు.

సీ. నిస్తులప్రజ్ఞాప్రశస్తి వాస్తోష్పతి, వంటివా రీమిన్ని † కంటివారు
పంచాక్షరీమనూ † పాస్తి ముక్కంటిమే, నంటినా రీమిన్ని † కంటివారు
శుత్రభీష్టక్రిమాశూరులై బాములం, గెంటినా రీమిన్ని † కంటివారు
హృద్యవిద్యా సమాశ్రితయశస్సూర్తి మి, న్నంటినా రీమిన్ని † కంటివారు.
అఖిల రాజాధిరాజ సభాగ్రహీత, మాన్యపల్నహస్రనియోగి † మండనాయ
మాన శ్రీవత్సగోత్ర సంభవవిభూతి, దంటలైనవా రీమిన్ని † కంటివారు. 49

కం. ఈశిష్టాన్వయమందుక, శ్రీశివరామప్రధాని † శేఖరుడు మహా
కాశమ్మనందు నక్ష, తేశుండువలె వెలిగె నెప్ప † డెనలే కెలమి. 50

కం. అడ్డెడు జోన్నలబోనపు, గడ్డెబెసలు తవ్వెడుడుక † గా సూపంబుక
వడ్డించుకొని హరునకు న, సడ్డగొనక యొసంగి మెక్క † జాలుసలు సుమీ.

తే. భరితసియమమ్ముగలదయి † ప్పారునకును, విస్తరినిసర్వ మొకమాట † వేసికొ నెడి
నవల వడ్డింపగొడ విద్యమ్ము తుదకు, సున్నముంగూడ విస్తరింజొర
వలెనట. 52

—* శివరామయ్య కాశీలింగముం దెచ్చుట *

ఉ. కాదులు సైకిళ్లు రయము † గాఁ బరువెత్తెడి రైళ్లు రోడ్లు పెం
పారని కాలమం దొకడ † యద్దిర ! కల్పడఁ గాశికేగె నె
వ్వారయినం బరులసలుపు † పాకము ముట్టని దీక్షతో నొకే
మాటు నివేదితాన్నమున † మానకమెక్కెడి నిష్ఠ రాజుక. 53

శా. కాశీఖండకృతిం బఠించు చట వ † క్కాణింపఁగాఁ బడ్డ స
ర్వేశాగారము లెల్లఘట్టములు నం † వీక్షించి పుణ్య ప్రభా
రాశింజూచి గయక, బ్రయాగపృథుతీర్థంబు నివిలోకించి వి
ద్యాశౌండుం డొవరించె భక్తిమెయి నా † యాచోట్ల నర్హక్రియల్. 54

తే. అట బుధారాధ్యయగు నయో † ధ్యకును బోయి, రామచంద్రునంఘ్రులఁ
బవి † త్రతనుగన్న
యయ్యయిప్రదేశముల భక్తి † నరసి నరయు, వందుఁగుంకి హరిద్వార †
మరసి పేర్చి

కం. అఁఘుఁ డవలఁగ నె బదిరీ, వనముక బావనము సఘల † వనముక ఫలజీ
వనముక నారాయణసే, వనముక నుఖవనముక శుభంయునవనముక.

తే. మఱియు బ్రహ్మకపాలాది † మహితపుణ్య, తీర్థశేఖరమ్ముల నుద † గ్గిశనుగల్గు
వానినెల్ల సేవించి య † వ్వల గృహభి, ముఖుండగుచు వచ్చుచును నవ † ముక్త
మందు 57.

- ఉ. భూసురవంశభూషణుడుఃపుష్కరుడు మాళివరామధీరుఁ డ
 క్షే-సరిపుత్రుఁడైన కపిఃకేసరికే సరిపో సరీసృపా
 గ్రేసరకుండలాంగము హా + రిన్మణికాంతితరంగముఁ బ్రభా
 భాసురరంగముఁ మహిమ + పంక్త్యనుషంగముఁ దెచ్చె లింగముఁ. 58
- మ. వలువల్ పాకవి నోదపస్తువులు దిశ్యుర్వర్ణదీవాభా
 సిలుగిండుల్ పదునొక్కఁ డొప్పెసఁగఁ జేఁర్చెం గావడి న్నూపుపైఁ
 దలఁచుట్టుంబగుటుంజలేరినడుమఁ + పల్లింగముంబూనె న
 బృలియం డుబ్బుచువచ్చె నాంధ్రవిషయశృంగామ మేర్పూరికిఁ. 59
- కం. ¹దోసిటికిసైత మఱువని, యాసురుచిరలింగ మొక్కొకప్పు నడుమునం
 గానఁ బిగించి తారించి, యా సత్తైర్థికుండు తెచ్చెనట సద్భక్తిఁ. 60
- సీ. ఎక్కడికాళికఁయెక్కడియేరుచూ, రెప్పుడుపోవుటఁయెపుడువచ్చు
 బుగ్గి వందలక్రోసుఁలెన్ని కాంతారమ్మ, లెన్నిఘాతుకజతుఁలెందఱుల్పు
 లరరె! కాళికఁజన్నఁయతఁడు గాటికఁజన్న, యతనితోడను సమంబందురుగద
 యెట్లుతిరిగివచ్చెనీశివరామయ్య, రండు చూతము పుణ్యముండు సనుచు
 తే. బహుళవాద్యాళితోఁ బుర + వ్రజలు కడఁగి, యెదురుసని పురివెలువల +
 నెనయు నాకుఁ
 దోటకడ వారిఁగని సము + త్సుకతఁ బూజ, సలిపి తోడ్పెచ్చి రింటికి +
 సంతసమున. 61
- కం. అష్టాదశవర్ణములఁ సప్తాన్నవిహయితముల + నేతద్దంగో
 త్కృష్టాష్టపవహనములఁ దుష్టలుగాఁజేసె వేషఁతో నతఁ డంతఁ. 62
- కం. ఊరికిఁగడదెస దేవా, గారమునఁ బ్రతిష్ఠసేసెఁ + గాళిలింగం
 బారసి మేల్పూరుతమ, ప్సారుం డాగమవిధాన + వైభవమెసఁగఁ. 63
- మ. శివవారాణసి స్త్రేచ్ఛహూణహృతమై + చేడ్పాటుతేకెత్తి శాం
 తివిభూతుల్ దిగువాటిపోవు నడఁ గా + దే మిన్నికంట్యన్వయఁ
 శివరామాగ్రణి వెంటనంటి కరుణా + శ్రీమీఱ నేర్పూరు వ
 చ్చి వెలుంగొండెను నీలకంఠ! యిదె నా + చేమోడ్పుకెకో గదే. 64
- శా. స్వామీ! నీలగళా! భవన్యహిమ మి + ప్పట్లఁ వెలొంతుగా
 దా! మే మేముతువందు వర్షముల న + భృథించినఁ భక్తిమై
 వేమా ర్లంబుఘటాభి పీకములు గా + వింపంగ వర్షింతు దే
 వా! మాయన్వయమేలుచుండుము కృపావర్షంబుఁగఁ మొక్కెదఁ. 65

¹ ఆలింగము చుట్టుకొలత — పానవట్టముపై లింగముగలదు. కాన దానిపైనుండి కొలిచితి. దక్షిణమునుండి పైనుండి క్రిందికి నుత్తరము 18 అంగుళములు. తూర్పునుండి పడమరపైనుండి క్రిందికి 17 అం. పానమువట్టమునానుకొని లింగము క్రిందిచుట్టుకొలత 2½ అం. లింగముచుట్టచుట్టుకొలత 2½ అంగుళములు.

శివరామయ్య మాతంగింద్రోలుట

శా॥ యుద్రాచారము నాదరింతురే? యిసీ! ♦ ఖ్మోచీనుపర్వాణు లే
తద్రీతుల్ తగవంచుఁ దక్షదెగడి మా ♦ తంగీనపర్వావిధుల్
పోద్రోలన్ శివరామసూరి పయి కా ♦ క్షుల్ వెట్టుచున్ స్ఫోటకా
భద్రవ్యాధిని నాపె పంపెనట తీ ♦ వ్రక్రోధరోధంబునన్. 66

శా. భద్రుం డాశివరాముఁ డంత మెయిబా ♦ బ్బల్ నిండ వీక్షించి రా
ప్యాద్రిస్థానుని స్నాతుడై కొలిచి ధ్యా ♦ నావిష్టచిత్తుండుగాన్
రుద్రోద్భూతుఁడు వీరభద్రుఁ డతిరా ♦ ద్రుండుద్రుజంజోపిక్రో
ధోదేక్షణమాత్రఁ ద్రోలెనట న ♦ య్యుద్వృత్తమాతంగినిన్. 67

తే. వీరభద్రు మాతంగి య♦ వ్యేళజూచి, నెఱులుజాట శిరోహసంశీస్సులింగ
కములురలఁ బాటెనట సంతఁ ♦ గనులువిచ్చి, యతఁడుగన సంగమున
బాబ్బ ♦ యగవడదట. 68

శివరామయ్య బావిద్రవ్వించుట

కం. ఒకపర్వాయం బేర్చు, రికి బానీయజలమునకు ♦ రేగంగఱు వు
త్సుకతఁ బురికుప్పిశ నీ, లకంతు గంగాధనుం ద ♦ లంచుచు భక్తిన్. 69

మ॥ ఖనకశ్రేష్ఠులఁ బిల్చి మేలయిన ల ♦ గ్నంబందుఁ ద్రవ్వించె బా
వనతాధారము మాధురీగుణ సుధా ♦ భండారమున్ నిమ్మతా
వనధిస్సారము స్వచ్ఛతాస్ఫటిక శో ♦ భాసారమున్ దృడ్భిదా
ఘనమందారము రమ్యతాబ్జరిపు ధి ♦ కాఠరమ్మఁ గాసారమున్. 70

తే. దీనినీరమ్మఁ తోటకంఁడించుటకును, సలుపఁబడియున్న సాఁజీప్తకలు నేటి
కిని ఖనిత్రంబులకు మాఱుపెనఁగుచుండు, నాటిచేతలు శశవిహారా ♦ ములు
నేడు. 71

కం. ఒక రెండు నూర్ల యేండ్లవఱకు 'శివరామయ్యబావి ♦ రా'యని రీనా
టికిఁ బూడిపోయి యూరువు, లకునందుం జెఱుపుదెబ్బలకు లోనగుటన్. 72

ఆ.పె. మిన్నికంటివారుమిన్నలు పోతరా, డ్వంశ్య లేరుచూరి ♦ వారు వీరు
ముగరు కరణములు త్రిమూర్తులువోలె నే, చూరుగామమేలినారు
నాడు. 73

నీ. ములుగువంశంబునఁబుట్టిన గౌరమాం, బిక శివరామయ్యపెండ్లియాడె
నీ పతివ్రత యొక్కతేవఁ బుట్టింటికి, బుచ్చయ్య దనముద్దువుత్త్రువెంటఁ
దొకొని చనెనటయాకడ మేనమా, మలుబుచ్చయ్యకులింగమెలమిగట్ట
యత్నించెరట యదిమూరసి కూడదు, తండ్రిగారెఱిగినదప్పుగాదె

ఆ.వె. వారియాజ్ఞలేని † పనిసేయఁజనునె యం,చామె¹వాదులాడియన్నలెన్ని
యన్న సరకుగొనకయట సందెవేళను, జారుదూసి పతినిఁజేరెనట. 74

కం. వాఘ్రాజినోపవిష్టుం, డైఁఘ్రాణాదీంద్రియముల † నరికట్టి హరుఁ
శీఘ్రవరదుఁ గొలిచి బుధఁవ్యాఘ్రుఁడతఁడుముక్తికాంతయంగుళిమీపెఁ.

— † యంగమ్మ సహగమనము చేయుట † —

కం. శివరాముపితామహి న, త్యవచన యంగమ్మ యామె † యన్న దమోఘ
మ్మవు నాసతీలలామము, ధవుతో సహగమనము ప్రమదంబున సలిపెఁ.

తే. పంగముల్లజచే నాటిఁప్రాణములఁదొ,రంగుమని తోడికోడలాఁగంగమ తన
మఱుది యంగమ్మపతిఁదిట్టమడిసె నక్క, తమున ననుమరణమునకుఁదాఁ
గడంగి. 77

మ. పసుపుం గుంకుముఁబండ్లు చీర లెలమిం † బందేరముంజేసి పు
ణ్యసతీశ్రేణికి సంత నత్తముదలఁ † గంగాంబకేరాలికిఁ
వెన బొట్టుం బెడమోముతోఁబులిమి హృ † ద్వీధిం బతిన్నిల్పి సం
తనమొప్పారఁగఁజన్న యంగవలన † న్నావంశమేసారెడిఁ. 78

తే. అదిమొదలుకొని యస్మదీ¹యాన్వయమున, యంగఁబూజింతు రొక్కరూఁ
పమరఁజేసి
యేడుతరములవారల¹నీమె పూతు,లంబానర్చుననఁగ సందియంబుగలదె 79

చం. ఒకపురుషాంతరంబువఱ † కోయని పల్కెడిదంట పిల్వ, వేఁ
డికొనిన నెట్టియావదఘ † టిల్లినఁ బాపెడిదంట, కొల్వఁ ద
ప్పకకలలోనఁగన్నడి శు † భంబులొసంగెడిదంట, యంగమాం
బకు సరిదైవమేదియని † పల్కుదు రెల్లరు వింతమేయుచుఁ. 80

తే. ఈమెమనుమండ యీ శివ † రామవిబుధ
నాథుఁ డీచతురానను † నకును నాల్గు
వేదములఁబలె నల్గురు † వెలసి రాత్త
నందనులు గౌరమాగర్భ † కందళములు. 81

తే. అగ్రజండుబుచ్చయ ద్వితీయతనయుండు,సింగ రాజుమూఁడవపట్టిలింగరాజు
నాలుగవవాఁడు కొండయ్య యొలి వీరు, జపతపముల శౌర్యముల¹జాణ
లైరి. 82

బుచ్చిరాజు పిండారులఁ దఱుముట

తే. 'బుడతకీమలు' మున్నగు¹దుడుకుమాక,లాత లేకయాకాలమం¹దఱిమియూళ్ల
గొల్లకొట్టుచు స్త్రీలగ¹గోలువఱచు, చెల్లెడలఁ ద్రిమ్మరుచునుండ్రు † పెల్లు
తే. 83

- కం. పిండారులదండొక్కటి, గండారక్ గుంటునుపురిఁ ♦ గలతపటిచి పెక్
బండారము దొడ్దవిడిచి, నిండారుచలమునఁబోవ ♦ నెఱి నవరదిశక్. 84
- కం. సరగ భువనగిరిపట్టా, భిరామభూసురవరుండు ♦ వెడలి యెటో యా
నరసారాట్పురమునకుఁ, దొర గుండారాయనికిని♦దోపిడి దెలుపక్. 85
- కం. మలరా ధ్గుండారాయం, డిలాధిపతి చెడుగుమూక ♦ యిదిగో వచ్చెక్
గలవర పెట్టు న్ననపురిఁ, బిలువుం డా 'మిన్నికంటివీరుల' ననుచుక్. 86
- ఉ. చారులఁబంప బుచ్చనయు ♦ సత్వర మే తనతమ్ముల న్నహా
శూరుల వెంటఁదోడుకొని ♦ చుక్కగుఱాలను నెక్కి చుంగులిం
పారినపాగలుక్ మెలిక ♦ లై గొనబారిన మీసలుక్ గొనల్
దీరిన యీటెలుక్ దనర ♦ లేచిరి నర్పయపేట వ్రాలఁగక్. 87
- కం. వారరుదెంచెడిలోఁ బిం, డారులు దొరకోటగనను ♦ డాసి రపుడ యి
వ్వీరులు సని వడివడి ధర, దోరిచి రైదార్గురం బు ♦ ఘలదోర్బలులై. 88
- తే. అవనిఁగూలిన తమవారిఁనరసి భళిర!, మిన్నికంటిహిడింబులాఁయిన్నలువుర
టంచుఁ బిక్కబలముఁజూపి ♦ రాత్తదోర్బ, లమ్ముఁజూపలే కాచెడు ♦
త్రిమ్మరీంద్రు. 89

బుచ్చిరాజు రాజసమ్మానము వడయుట

- తే. అవల రాజభటులువురఁమందు నచట, నచటఁ దారెడిశత్రుల హతమొనర్చి
రంత సభదీర్చి గుండరాఁయప్రభుండు, గౌరవించెను మా మిన్నిఁకంటివారి. 90
- కం. దాశరథులవలె శాత్రవ, రాశిఁ గలంచితిరి దుర్భ ♦ రక్షాత్రమునక్
మీశక్తికిమెచ్చితి భవ, దాశయమెద్ది యెఱిఁగింపుఁడయ్యదీతీర్తుక్. 91
- చం. అనవుడు బుచ్చిరాజు దర ♦ హాసముఁఖుండయి గుండరాయ ! న
జ్జనసమవాయుగేయ ! విల ♦ సత్సగుణోదనికాయ ! మాకు నీ
శుని కరుణాకటాక్షమునఁజొప్పడ దేవిధమాకొఱంత యై
నను భవదీయమానసముఁన న్నుదమూరెడినేని కోరెదక్. 92
- కం. మీయకాదార్యముచే మే, మే యేల! నమస్తజీవులెలమిఁ గనవలెక్
మాయేర్పూర్ఁ డటాగము, వేయింపుమ నీదుక్తిఁరీవెలయుక్ స్థిరమై. 93
- కం. మాకాయువకారమగుక్, మీకాయర్థంబు యోగ్యఁనిహితతఁగాంచుక్
లోకులకా ముదమగుఁ గై, కోకదె యీపనియొనర్పఁగఁడారాయా! 94
- కం. ¹ఇదివఱకు వోబళొక్కుడు, నడయుఁడు మాపూర్వికుండుఁశంభునిచెఱువుక్
మెదలించె నూరికిని యా, మృదిశ న్ననకడఁగదివ్వుఁడది వాగయ్యెక్. 95

- చం. నృపవరులైన మీకటికఁ నేనికులీనులచెప్పుదుంఁగె న
ద్ది పొలముగాఁగ దానివయిఁ దింపును చెప్పును గట్టఁల్పి శా
లివయిరుకర్వదీటు నవఁలీలగనీవనిసాఁగ మేము సా
యవడుదు మెల్ల రైతులు గఁజున్యుదమందెద రోన్మపాఁగఁజే! 96
- వ. అనిపల్క- గుండరాయన్యపుండు సెబాసని తలయూపుచు స్రక్చందన
తాంబూలాంబరాభరణాదులనమ్మనింపబుచ్చిరాజాదులుసంతోష్టులైరాజా!
పంచాంగంబునరయ జేవకడ శుభముహూర్తంబు పొడకట్టుచున్నది. 97
- తే. అనశుభస్యశీఘ్రమ్మనుఁచపుడ యుచిత
యానములపచ్చి యేర్పూరుఁసరసి సర్వ
మపుడవేయించె జెర్వదేఁయిపుడు ప్రజకుఁ
బెట్టుచున్నది వరియన్నఁమెట్టెటులనో? 98
- ఉ. ఊరికిఁదూర్పునం బాలుచు ఁ చుండినమాన్యముఁ జూడనేగి మా
ఘోరుఁడు సింగరా జచట ఁ జొన్నలుమేసెడి యేదుఁబందినొం
దారసి యిస్సటంచెగవ ఁ నయ్యది గుఱ్ఱనుచట్టెచూచి పైఁ
బాఱఁగరాఁగఁ జేబడియ ఁ బాది ధరంబడవైచి నేర్పునఁ. 99
- ఉ. పట్టుడు గట్టదానిమెడ ఁ పైఁబడమోపి యడంగియుండఁగా
గట్టిగఁ గాలఁద్రొక్కి వురిఁ ఁ గన్నడఁజేసెద దీనినంచుఁ జే
పట్టునఁ గోణపుంగోసకుఁ ఁ బగ్గముతో బిగియించికట్టి య
మ్ముట్టెను దోలితెచ్చెఁ బురి ఁ ముందటి కంద తెడందనుబ్బగఁ. 100

1 ఏలూరుగ్రామమున శంభుని చెఱువుకట్టపైఁగల శాసనము.

శ్లో. శ్రీరామానుజ సంప్రదాయకలనానిర్వాణ సర్వంకషః
శ్రీభట్టారక దేశకోర్తమ పదాంధోజాత పుష్పంధయః
శ్రీవత్సాన్వయ చీమకుర్తినిలయ శ్రీవల్లభార్యోద్భవః
శ్రీమాన్ వోవిశమంత్రిరాద్విజయశే దేవర్యహేత్రోత్తమః.

శ్లో. యజ్ఞావాంధ్యత్వా విమలమలి రేహూరినిలయో
దయాసింధు శ్రీమాన్ గురువరణ సేవార్థహృదయః
శరీరార్థప్రాణాన్ గురువరవశాదుపచిరమతం
కృతం మత్వా సమ్యక్ కృచ విసయవా గోవిశమనః.

శ్లో. గుర్యాజ్ఞాకరణశ్రీత స్వగురురాత్మభూతకేభ్యో ముదా
స్యం సర్వంచనివేద్య హృష్టమనసాం తేషామనుజ్ఞావశాత్
శ్రీరాజద్వినుకొండనీమ్ని మహితే శృంగరలక్ష్మీనిధా
వేహూరినగరే సమంచితభుభః ప్రావీణ్యగణ్యోదయః.

శ్లో. శాకాభ్యే మునిబాణవార్తిశశిసంఖ్యాకే కుభే మన్మథే
మానే భాద్రపదే ప్రళస్తపలదే రాకాదినే శ్రీకరే
శ్రీమద్వేంకటనాథ నామలనీతు స్త్రీశ్రీతయే సంతతం
శ్రీవిస్తార తటాకరాజమకరో దాచంద్ర మాతారకమ్.

“చీమకుర్తి” వారే “మిన్నికంటి” వారైన కొండవీటిదండెకవలె చెప్పును.

ఉ. వాఁడుగొ లింగరా జటులు ♦ వచ్చుచునుండెనటన్నఁ జాలుఁగా
నూడనిఁ బాడుభూతతతి, ♦ యుష్వానియూఁది విభూతిపెట్టినం
బీడలువిచ్చిపోవుఁ బెద ♦ వింగదలించిన సిద్ధులెల్ల వెం
టాడు నిఁకేల తాననిన ♦ దయ్యెడి దెంతటిమంత్రశక్తియో ? 101

ఉ. 'శేషమురాజు మాన్యమున' ♦ శేషముతోఁ బదియేర్ల కేర్పడక
భేషుగఁ గొండ్రవేయునట ♦ వీసముం వాఁయురాకయుండ సం
తోషముతోడ మోకుఁగొన ♦ తోనిలుపక సృజించునట పం
చేషువిరోధిఁ గొల్చునట ♦ యెవ్వఁడు కొండమురాజు దీటగక. 102

వ. ఈ కొండమురాజుభార్య బాజ్జమ్మ. వీరికుమారుఁడు శేషమురాజు. ఈయన
వేదము చదువుకొని కర్మకుండైయుండి మహాలక్ష్మమ్మ యను కూతురు
పుట్టినపిదప నామెను వెలిదండ శేషయ్యగారికిచ్చి పెండ్లిచేసి యావల
శేషమురాజుగారు జ్ఞానపైరాగ్యసంపన్నుడై సన్న్యాసాశ్రమము స్వీకరించి
యెందేసరిగెను.

సీ. మాబుచ్చిరా జొక్క ♦ మఱి మాగులూరికిఁ, బోయి యేతెంచు నశువు
జొకచోట
ఖలమందుజమిలిగో ♦ నెలవరిగలనింపి, పెనుదున్న మూపువైవేయుటకును
యువకులిర్వురు శ్రమఁ మొందుటఁగాంచి న, వ్వఁగ వారకనుకతోమగఁడనీవు
జరపగలవె నవ్వఁసఁగెదుకాని యం, చనఁ గొలుచుఁద్యజెంతు ♦ రా ?
జరిపెద 103

తే. ననఁగ నీవొకండవ యెత్తికొని చనుమనఁ, జేతికట్టుకాగో నెలంజేర్చియూఁచి
విసరి మూపుసందాలిచి ♦ వెన నగవుచు, గ్రోశమందున్న యింటికొక్క-
[లికుఁ డరిగె. 104

కం. కలవారు దేహబలముం, గలవా రొరులకునుఁబెట్టఁ ♦ గలవారు తినం
గలవా రీశ్వరుఁగొలువం, గలవా రీమిన్నికంటి ఘనవంశభవుల్. 105

తే. అగ్రజండగుబుచ్చయ్యాయంగనాల, లామ సుబ్బమ్మ సద్గుణాలయ పతివ్ర
తాశిరోమణి వారికు ♦ దాత్రకీర్తి, పేరరాజుదయించె గంభీరమూర్తి. 106

తే. పేరరాజుగా రున్నగుపీఠియరుగు, మీఁదనంచు నా తెరువునఁమెదలుటకు నె
భయపడుదురట ప్రీతుడ్రుద్రవద్య లంత, నీవితోఁ గరణికము నా ♦
డించినాఁడు. 107

తే. సకలరాజు నిష్పాక్షరశంకలితము, సలిపి తేటగీతంబునఁ ♦ జంపినట్టి
* సుకవి నేతులూరికులుండుఁజోగిరాజు, తనపురముపేటనుండి య ♦ ద్దంక
చనుచు. 108

తే. సందేవేశ కేర్పూరుపజ్జకునువచ్చి, చెఱువుకట్టపై సందులేకరుగుచున్న
యాలమందనుగని పేరయూర్పునిదని, యెఱిగి తలయూచి యవ్వాని †
నెయిదివచ్చి. 109

తే. ఇల్లు వాకిలి పేరయ్య † యివి కివి, పాడిపంబలు సిరి వైభవమ్ము చదువు
సందే లరసి మహాలక్ష్మి † జారుగాత్రి, దనదుపుత్రినొసఁగె గళ్ †
త్రమ్ముగాఁగ. 110

సీ. కటిక నేన్యన్వయా † గ్రణి జమిందారుబం, గారయ్య దొరవాడు † గలరుమాగ్న
హమ్మున కభిముఖం † బై మించుకోలలో, నతఁడువచ్చిన విబుధాగ్రణులకుఁ
దాళవత్రగంధ † జాలమిచ్చి పఠింపు, మని యడ్డముగనుంచు నాత్మకీయ
మంగుళిఁ దనయిచ్చ † మగుచోట నపుడావ, క యథాప్రకారమ్ము † గానమాన

తే. గతి నగోచరాక్షరములఁ † గలిపికొని ప, సించిననె యర్పవిధి సత్కరించి
పంపు
నీపరీక్ష నేగ్రంథమం † దే నొకప్పు, డైనఁ దప్పలేదట పేరయప్రధాని. 111

కం. ఒకదినమునఁదాల్చినసా, మొకదినమునఁ దాల్చుబోక † యొగి నేడుదినా
లకు సరిపడుభూషణ నా, యక పేరయసతి వెలుఁగు మహాలక్ష్మిగదా. 112

సీ. కమ్మలగొలుసులు † కత్తిరిబావిలీల్, కర్ణపూల్ జూకీలు † కర్ణములను
తిరుగుదువువ్వు స † వరకుప్పె రాగిడి, నెలవంకతింత్రిణి † నెఱులయందు
బిళ్ళలపట్టెడ † పెనుకంటెమిరియాల, గుండ్లు నుత్తండాలు † గొణగొణమను
సూర్యహారమ్ము కానులపేర్లు చంద్రహారము దుల్లడీలు నుత్తరమ్మునందు

తే. పావడములు కడియములు † పాముజేబు, లంఠె లంఘుల వేళ్ళు † యందువీర
మద్దియలునుట్టియలుచిఱు † బొద్దులుజిగి, క్రాయుపిల్లేండ్లుబాబ్బిలి † కాయలలర.

* ఈ నేటూరి టోగి రాజుగారు గొప్పకవులు. వీరు వ్రాసిన రాజీయకవిత్రములు మాకింద
గలవు. వీరాకహారును రహాలీదారగు వంగరామముల అత్తైనారాయణప్పగారికిని, మరొకహారును
రాజా తాము అత్తైనరసింహదాసుగారి రమ్మని కొడుకగు రామాభూషణునకు, నొకహారు మిద్దికంటి
పేరరాజుగారికి నొసంగె. టోగిరాజుగారి కహారుకహారును మామేనత్తయునగు పునర్తి అత్తమ్మ
గారు వీరివద్ద మొకటివచ్చుచుండును. అదియిది.

సీ. “కరుకుకరుక్కున, సరుకకరములను, సరముల సరముల, సజవేమి
మత్తల్లి యన్యాయ, వృత్తిఁజరించెడి, కొత్తలకొడుకుల, మొత్తవేమి
వలువతనంబున, బద్దులుపలికెడి; బుగుఁముచ్చలఁ జావఁ, దొరువవేమి
..... అట్టి నీ విత్రిమముచూపి, జుట్టువట్టి, చంపవేనియు రఘుపతి, వరణమాన, వైరిసంహార
యంజనా, వరకుమారు,

“... సకలరాజు నాలిరాచితేగును నందియంబులేదు.” అని సరలరాజును శపించిన మత్తోక
పద్యపాదము నామెచదివెడిది. టోగిరాజుగారు రచించిన గ్రంథములు సాకులూరు, సరసారాపుషేట
లలో నున్నవనుచుండెడిది. ఇతడు కాపాసుగ్రహసమర్థుడట.

సీ. పోచీలు చేకట్లు † పొన్నంకణాలు గా, జాలు బాజాబొందులు † గులుకుచుండ
కొండిముత్తైపుపోగు † కొండిలబేసరి, చిలకనత్తు బులాకి † చెలఁగుచుండ
బంగరుగజ్జెల † వరుసల యొడ్డాణ, మంటి కటిస్థలి † నలరుచుండ
రతనాలుతాపిన † ప్రభలీను మేలుంగ, రా ల్పదిప్రేళులఁ † గ్రాలుచుండ

ఆ. పెట్టిపోతలందు † జుట్టాలనురభియై
పనులపాటలందు † వాసిఁగాంచి
రెండుపంశములను † బండించె నమ్మహా
లక్ష్మి నడతపాల † లంబువోసి.

114

తే. పండుగులని పబ్బములని † ద్వాదశులని, పితృదినములని యేదియో † పేరువెట్టి
పదుగురకుఁబెట్టకున్నఁ దోఁపదట యామె, కక్కతమున “లచ్చమత్తి” †
యందురెపుడు. 115

తే. పేరయకు శివరామయ్య † పెద్దకొడుకు, చిన్నకొడుకు లక్ష్మయ బుధ †
శేఖరుండు
మఱియుఁ గూతుండ్రుగలరు ముత్తవ్వరు గుణాభి. రామ లెంతో గారామున †
నోమఁబడిరి. 116

కం. తనచిన్నకూతు లక్ష్మయ, వినుతచరిత్ర కనువర్తి † వేంకటదాసా
ర్యనకిచ్చె నతనివిద్యా, ఘనవైభవములు సభాళి † గణనకు నెక్కె. 117

మ॥ తనగుఱ్ఱంబును నెక్కిపోవుతఱి గం † దర్పండ్ విద్వత్సభా
వనిఁ గూర్చుండి పురాణమున్నుడువుచో † వాచాంప్రభుండే గళ
ధ్వనిసారించుచుఁ బాడుచున్నపుడు గం † ధర్మండ్ వాదాళిఁ దీ
ర్చునెడ † ధర్మండ్ దాసయాద్యుగము లే † రులేర కన్న రిలో. 118

కం. జనకనియనంతరము ధీ, ఖని శివరామయ్య కరణి † కముఁబూని భళి !
యనిపించుకొనియెఁ గరణం, బును బ్రజ లొకమాత్రమెచ్చ † బోవరు సుమ్మి.

కం. తనతోడికరణముల కెం, దును దీయఁడు ముత్తైములకు † దొరగాదే వ్రా
లనఘుఁడు పూర్వోత్తరభా, గనిబద్ధంబైన రాము † కథవ్రాసికొనె. 120

ఉ. రచ్చలఁగూకుచుండి తమ † గ్రామవివాదములాలకించి వా
క్రుచ్చుచునుండు దీర్పుల ని † రూఢిగ న్యాయనిబద్ధబుద్ధియై
వచ్చినసత్కవీశ్వరులఁ † బండితుల † శ్రుతివేత్తల న్నృదం
బెచ్చగ గౌరవించు నొక † యింతవరీక్షయొసర్చి మెచ్చుచు. 121

వ. ఆశివరామార్యుండు, 122

తే. నాలుగరకలుగట్టడి † శ్రీలుండైన, కొప్పరపువరదార్యుని † కూతు సుమతి
దిరుమలమ్మగైకొనియామె † తీరి ధర్మవరపుకొటయ్య సుతను సుబ్బమ
గ్రహించె. 123

తే. పేర యూద్యుని రెండవ ప్రయసుతుండు, లక్ష్మయబుధుండు సద్గుణలక్ష్మీతుండు
శంకరాచ్చారతుండు సజ్జనయుతుండు, బ్రహ్మపరుడు పౌరాణిక
ప్రాగ్రసరుడు. 124

ఉ. భాగవతప్రియుం డెవుడు † భాగవతంబుబడించు వ్యాసుశ్రీ
భాగవతంబు శ్రద్ధమెయి † వ్రాసుకొనెంజుమి యంతగ్రంథ మే
లాగున వ్రాసెనో? తుడుపు † లా? జలుగా? యొకహంసపాదమా?
బాగటి కొట్టివేయుటయ్యె? † బంతిలొలంగునో? యేది లేదుగా. 125

కం. మాపితృపాదుల యీవ్రతి, నేపతియించుచుఁ దెలుంగు † నిటుసేయంగా
నోపితి నాకొసంబే, యీపనిసేసెనొకొ తండ్రియెవ్వఁ డెఱుంగుక. 126

వ. ఆ లక్ష్మయ బుధుండు 127

కం. ఆవధర్మముగాఁ గృషి, జేపట్టియు నెంతశ్రమము † సెందియు యుగసం
ధ్యోపాసనశివపూజా, వ్యాపారముగనక కొనడ † పాసీయంబుక. 128

తే. అసఘుడగు వెలిదండకే † పయ్యతనయ
సుబ్బమాంబ ప్రథమభార్య † త్నోణిబాయ
నవల నన్నప్రగడ గుర † వయ్యకూతు
సుబ్బమాంబను లక్ష్మయ † సూరి గొనియె. 129

సీ. భాగవంతుడలఁపక † పండదు లేవదు, నాథుసేవింప క † స్నంబుఁగొనదు
పిడికెడన్నము బిచ్చ † మిడక కేటుబిగింప, దొరసిన నల్లినేనుసురుదీయ
దత్తకుఁ బాదంబు † లొత్తక కూర్కదు, పదివేలువచ్చిన † బద్దులాడ
దసురుసురయ్యు స † దాచారముఁద్యజింప, దసమయంబయ్యు దే † వార్చవిడదు

తే. నెవ్వయందు నతిధిపూజనిలువఁబోదు, కలిమియందు గర్వంబును † గొలువఁ
బోదు
బలగమందు నేస్తంబును † మలువఁబోదు, సుబ్బమాంబకుసరియేరు † జూడ
లేరు. 130

ఉ. గుండెలమీఁద జేయినిడు † కొంచు వచింపుడ నేటికాలమం
దుండెనె కోడ లెందయిన † నొక్కతె సుబ్బమదప్ప నత్త వ
న్నుండిన నిద్రపోవువఱ † కొర్కి బదంబులనొత్తుచుండఁగాఁ
దిండియు నత్తపెట్టిన య † దే ముదమంది భుజించుచుండఁగా. 131

ఉ ఒక్కపు డేమిత్తల్లి! యిటులొందితె కష్టములంచుఁ బల్కి నే
ముక్కునవ్రేలువెట్టికొన † మోముననవ్వుదొలంక నాయనా!
యొక్కడ నేమహాత్మభజ † యించినచో నది కష్టమందురే!
నిక్కపుబత్తి నావిధిగ † నేనొనరించితి నంచు నెంచుమీ, 132

కం. తనతండ్రి జోగిరాట్కా వి, వనివడి పుట కేడపిమిది బంతలమర వ్రా
సినతాటియాకు గ్రంథము, లను జదువుచుఁ జెప్ప శిష్యులకు నామెనదా. 133

వ. అనివలికెన పుణ్యసాధ్య సుబ్బమాంబ మాతల్లిగారు 134

చం. అదియునుగాక యామె యెపు డంతరదృష్టిమెలంగుచుండు వ్రే
ల్లుదలవి యక్షమాలపెను డ త్రుళ్ళకుఁ గాయలుకాచె జ్ఞానసం
ప్రదమగువైఖరిం బరశురామస్మసింహగురుల్ రచించు నా
పదములుఁ బద్యముల్ రసనఁ బొయన సుబ్బమజన్మమెట్టిదో. 135

తే. సుబ్బమకు నూనలార్దురు శుభయశులు, కూతులిర్వురు సద్గుణభ్యాతచరిత
లగ్రజాత వేంకటసుబ్బ మాంబ యామె, యొర్పు ధీశక్తి పతిభక్తియున్న
తంబు. 136

తే. తండ్రి లక్ష్మయనూరి యీ డ తనయను దన, యనుజయగు లక్ష్మమాంబనం
దనునకుఁ గను
పర్తి గోపాలకృష్ణయా డ హ్వయునకిచ్చి, కూకుదుండను విఖ్యాతిఁ జేకొని
యెను. 137

కం. సీతారామమ్మయ నెడి, కూతు ద్వితీయ నభిరూపఁ గోవిద నొసఁగెం
బ్రీతిఁ ధర్మపర కులో, ద్భూతుండో వీరరాఘవపునకు ఘనునకుఁ. 138

వ. అస్మజ్జననీజనకులగు సీసుబ్బమాంబలక్ష్మయనూరుల యార్దురుకొమరుల
సారిది నుడివెదను. 139

ఉ. వేంకటసుబ్బరాయఁడను విజ్ఞుఁడు జ్యేష్ఠనుతుండు తా భవా
తంకముమై వినాహమునుదా కొన కాత్మవిలోకనంబునక
సంకటముక సుఖమ్ము బెలుచుం గనుచుక సమదృష్టిఁ గాల మి
ట్టింకఁగజేయుచుండు నితఁడే భరతుండో యటంచు నెంచఁగక. 140

ఆ. ఇంటిలోనివార డ లేమిటి యీరొడ
యంద్రుగాక దాని డ నాలకింపఁ
బోక నోరునొప్పు డ దాఁకఁ గీర్తించు శ్రీ
హరిని నిత్య ముదయ డ మం దితండు. 141

ఉ. రెండవపట్టి పేరయవ డ రిష్టుఁడు హూణకళాప్రవీణు డు
ద్దండుఁడు వ్యావహారికుఁ డు డ దారుఁడు చేకొలఁదింగడించి తే
వుండెనటంచు నెంచక మ డ హోతుకతక సుహృదాప్తబంధు
నృండలిక వ్యయించె గుణ డ మండనుఁ డాత్మయశోవికాలుఁడు. 142

ఉ. పేరయ తాత పేరు నిలి + పెళ్ళా మగునాథ్యుఁ డితండు బంధు మం
దారుఁడు శేమఁషీగురుఁ డ + నల్పయశుండని విజ్ఞులెంత రా
ధీరుని దత్తపుత్రుఁడుగ + దీక్షనొసంగెను లక్ష్మయ్యార్యుఁ డొ
రారతియన్నపై ననఁగ + భ్రాతృసతీమణి ముప్పమాంబక. 143

వ. మాపితృవృందగు శివరామపండితు దత్తపుత్రుఁడైయున్న యీ పేరయ
మనీషి ధగ్ధవరపు వీరరాఘవాద్యదుహితను వేంకటరత్నమాంబం బరిణ
యంబయ్యె. 144

ఆ. వె. ఈమె భర్తమాట + కెనురాడియెఱుంగదు, బాంధవావళికిని + బాడిమొదవు
పనులు పాటలందుఁబైచేయి తలఁపులోఁ, బలుకులోన మేటిపలుకుఁబోటి.

కం. శివరామాఖ్యాకడుమూఁ, డవసుతుఁడితఁడొరులకిచ్చుటయెచావడుకేలో
కవితాకళావిదుఁడు యో, గవిధంబుల నభ్యసించెఁగణ్యుఁడు నభలక. 146

కం. కళకళలాడుచు నీతని, యిలు వెలుఁగు నుతాప్తబంధు + హితకలితంబై
కలదని లేదని యెన్నఁడు, తలఁచెం డతిభోగి యుద్రిఁదైవ్యం డెపుడుక. 147

కం. మునివల్లె భావయానూ, త్యునిసతి మాపిన్నతల్లి + యుభయాన్వయపా
వన యప్పమ యీశివరా, ముని బుత్తుఁడుగా గ్రహించిపోషించుకొనక.

ఆ. వె. వీరిభార్య రుక్మి + నీరమణీమణి, భర్త యడుగుబాడఁ + బట్టితిరుగుఁ
జుట్టవక్కములకు + సురభిరా యీమె యం, చెల్ల రాడుచుండనుల్లసిల్లు.

కం. ధీనిధి నిత్యానందము, నా నెగఁడెడి నందనుండు + నాలవవాఁ డ
వ్యానిం దాడేవల్లి కు, లీనుఁడు నుబ్రాహ్మఁ డర్చిలిం గొనె సుతుఁగా. 150

తే. ఆటవకుమారుఁ డద్వితీ + య బలయుతుఁడు
సింహాసంహసనుండు వి + శిష్ట గుణుఁడు
వేంకటేశ్వర నాముండు + విమలమాన
నుండు సర్వక్రియా సమ + ధుండు ఘనుఁడు. 151

కం. ఏనైదవ తనుజాతుఁడ, జానకి కనుపర్తి వంశ + జ మడంగన గా
నానూనవిదుషి సత్యవ, తీ నామక నాకు ముద్దు + దీర్చు తనయయా 152

తే. ఆతనయ యాత్తవినయ స + త్యవతి సుకృతి
నచ్యుతుని వేంకటేశ్వరు + నభిలషించె.
నీతనయ వినీతనయ సు + కృతి వరించె
నచ్యుతుని వేంకటేశ్వరు + నక్కతమున. 153

కం. నీవే యీశ్వరి కళ్యాణం, గావలెం బెండ్లికొడుకవు జ + గంబులు మొచ్చుక
రావయ్యా ! సూత్రాత్ముడ, వై వరకొతుకములోడఁహరిహరనాథా! 154

కం. గురునాథుండను నే హరి, హరనాథుండ వీవు విడువు + లందిక లున్న
బరంగు సమైక్యము కావున, నటి నీవే చెప్పికొనుచు + నీవే వినుమా ! 155

కృత్యాదికము సమాప్తము.

శ్రీ మద్గురుభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

ప్రథమాధ్యాయము

- కం. ఓంకారాక్షర మూర్ధా, లంకారశరీర ! యజ్ఞః + ల శుభారంభా
లంకర్మిణా ! మమతా, హంకార విదూరచరిత + హరిహరనా¹థా! 1
- వ. దేవా ! యవధరింపుము. అవ్వల శ్రీశుకయోగింద్రుండు పరీక్షింపఁజేసెను
ద్రుసితో నిట్లనియె. 2
- కం. శ్రీకమరుఁ డిలాభారా, పాశృతికై దేవకిని + పనుదేవునకు
శ్రీకృష్ణుడై జనించి య, నేకుల రాక్షసులఁ జంపె + నజీగితి కాదే! 3

—+ శ్రీకృష్ణుండు భూభార మడంచుట +—

- ఉ. పూతన ప్రాణవాయువులఁ + బుక్కిటఁబట్టెను బండి రక్కసున్
క్షాతలిఁజొల్లఁదన్నె నుడి + గాడువుసోఁకు నడంచె వత్సఁ డా
చేతనుమోడఁ జంపెబకుఁ + జీల్చెనఘాసురు వచ్చెఁగేళి ని
శ్చేతనుజేసెవ్యోము వృషుఁ + జీరె వధించెను శంఖచూడునిన్. 4
- కా. నొంచెంగూటు వధించెదోసలుని జా + ణూరున్విదారించె మ
ర్రించెంగంను మురుంగలంచె నరకుం + దెల్లించె బొండుం బ్రభం
జించెం జైద్యుహరించె సాభ్యువిడలిం + చెం దంతవక్రఖ్యు మ్రం
దించె న్మాగధునర్వసైన్యముల భే + దించె న్మృకుందుం డనిన్. 5
- కం. బలురేచి వానిచేతం, బ్రలంబుఁ జంపించె గార్ద + భతనుం దైత్యుం
బాలియింపించెన్ ముష్టికు, నిలఁద్రోయించె ద్వివిదు వధియింపించె నృపా.
- తే. కాలయవనుని ముచికుండ + గాధరోష, వహ్నిబ్రుంగంగఁజేసెదు + ర్వారబలుని
మగధరాజ జరాసంధుఁమ్రంజఁజేసె, భీముతో నియుద్ధంబు గ + త్పించిమించి.
- వ. ఇన్విధంబున శ్రీకృష్ణుండు బలసహితంబై భూభార మడంచుపొంతుఁ
గొంతురక్కసిమూకలఁ గాలుప్రాలింపి మఱియుంగల భూధవుల కన్యోన్య
క్రోధంబులుపుట్టించి హింసాపర్వవసాయయగు వైరానుబంధంబు నెఱ్ఱొల్పె.
అక్కతనఁ బాండవధార్తరాష్ట్రులమనంబుల రపరవలు వొడమె. దాన
దుర్యోధనుండు పాండవుల కెన్నేని యెగులొనరించె. తన్నిమిత్రంబుం
బురగురించుకొని కృష్ణుండు పాండవసభామధ్యంబున నిట్లనియె. 8

- ఉ. ఎంతటిపాపకాలముడ యింతను గట్ట ! సమీరపుత్రు మా
యింతముగాకటంచుఁ గనఁ లెత్తి ప్రాదంబునఁగట్టివైచి రే
కాంతమున స్విషాన్నమిడిఁ రాజ విహారగదఘ్నఁజేసి ర
వ్యంతగృహంబున స్మరియఁ బెట్టిరి కౌరవు లిట్లొనర్తురే ? 9
- ఉ. కాలము దాఁపురించినదిఁ గాక సుయోధనుమూక కట్టి యి
ల్లాణిని యాజ్ఞసేని సుగుఁ గాధ్యఁ బతివ్రత వేణివట్టి పే
రొలగమందు నీడ్చురటఁ యెంటమి యుండిన నుండుఁగాక యే
బాలేశుఁడైన నీ పరిభఁ సంబు సహించుచు నూరకుండునే ! 10
- ఉ. అంకమఁజేరరావె యనుఁ నా ! కులవత్సవి ద్రాపది స్మిరా
తంకముగా సుయోధనుఁడుఁ దానట మేటిమగండుఁ కట్టి విల్
జంకెనె ! భీముబాహుల బఁ లం బుడివోయెనె ! దీని వడ్డితో
నింకిటఁ జిల్లువెట్టవలెఁ నేయుండు దాయఁడు చూత మావలక. 11
- మ. పదుమూఁడేండ్ల యనంతరంబె తమకుంఁ బ్రాపించు రాజ్యం బట
న్నది యేమయ్యెను ! నేమముంవొలఁగు వ్యాఁ హారంబు లాడంబనే
మి ! డటాయంపరొ ద్రోణభీష్ములట ! లెఁ మ్మి యర్జునా ! శంకల
స్మదిలోఁ జొప్పఁగి పూనుచివ్వ కిదిధఁ ర్మంబేనుమీ తేనికొ. 12
- వ. అని యివ్వధంబునం దాశ్చర్యండు పాండవులంబురికొల్పి కరుణేత్రంబుఁ
కౌరవపాండవులకుఁ గయ్యంబుఁగల్పించి యిర్వంకలంజేరిన నానాదేశా
ధీశుల సప్తాదశాక్షాహిణీసంఖ్యాక సైన్యంబుల మాయించె. మఱియుఁ దన
యాదవసైన్యంబుతోఁగూడి పెక్కుమాటులు బహుశత్రు సైన్యంబుల
రూపుమాపె. ఇంతసేనియు నయ్యవ్రమేయుండు యాదవసైన్యంబుకలిమిం
దలపోసి భూభారమడంపఁ దావచ్చినపని నిరవశేషంబుగాదయ్యె ననియే
యెంచి యిట్లు యోచించెను. ఈ యాదవబలంబుమాత్రము భూమికి
భారముగదా ! మఱియు నిది దినదినాభివృద్ధిపొందుచు సవజయంబెఱుంగ
కున్న యది. 13
- మ. కృతవర్మం గఁజొలచేరికి వశంఁ బే సాత్యకింగల్వఁగఁ !
రతినాథుక స్పృశియింతురేరు ! గదుఁ జేఁ రకశక్యమే ? సాంబు ను
ద్ధతినాఁగఁ హరుఁడేసమర్థుఁ, దనిరుఁ ధ్ధప్రాధి యంతంతయే !
యతులం బంధకవృష్టిభోజయదునైఁ స్వం బన్యదుర్వారముక. 14
- శా. అన్యుల్ మద్భుజగుప్త మీపుఘుల సైఁ స్వంబు స్విదారింపఁగా
జన్యంబుల్ నొనరింపనేర, రికఁ జేఁ జంపంగ యుక్తంబుగా,
దన్యోన్యక్రథఁగోరు, వారి నదే మాఁ యం జేసెడిక, మాడవే
వన్యంబుల్ త్వదిసారముల్ స్వతనుభూఁ పహ్నిస్ఫురజ్జ్వాలక. 15

వ. మఱియు వారి యంతఃకలహమ్ములకు సర్వనాశమ్మునకు బ్రాహ్మణశాపమ్ము
సిమి త్రమ్ముసేసెదనని సత్యసంకల్పండు తలంప నట్ల శాపంబు సంభవించె.
అక్కతన సర్వయాదవులు నశించిరి. పిదపఁ గృష్ణుండు స్వధామంబున
కరిగె. 16

సీ సర్వలావణ్యసంజనకమైన స్వమూర్తి, నయనాలకు సుధాంజః నమ్మువెట్టి
అభ్రనిర్ఘోషంబు నతకరించెడు గళ, ధ్వని వీనులకు రసాః యనమువెట్టి
అతిసుకుమారానయఃకమ్మదుస్పర్శలం, ద్వక్కుల కాప్యాయః నంబువెట్టి
పాదాంకితప్రదేః శాదిస్మృతుల మన, మ్ములకును జుబ్బనః చూఱవెట్టి
తే. జతరపరిలుతన్మాలికాః సౌరభములఁ బిలిచి ఘ్రాణంబులకుఁ బెద్దఁవించు వెట్టి!
యింద్రియ ప్రయంకరుడయిఁ నృష్టమూర్తి, యలరఁజేసె నప్పటి
మానః వాళినెల్ల. 17

కం. భావిజనంబులు సంస్మృతి, జీవనధిం దాటుకొఱకుఁ నృష్టలొనర్చె
జీవులు వానిఁదలంచినఁ, గైవల్యం బంకపేటిఁ నృష్టసముగదా. 18

వ. అనినం బరీక్షిన్న రేండుం డిట్లనియె. 19

కం. వరమబ్రహ్మణ్యులు ముర, హరిభక్తులు వృద్ధసేవఁ నాదరు లొదా
ర్యరతులు యాదవు లబూభ, నురశాపము వారి కెట్లుఁచొప్పడెనొక్కో! 20

కం ఏ కారణమున శాపము, దాఁకెనొ! యెటువంటిదో కఁ దా తచ్చాపం!
బేకమనస్కులు యాదవు, లే కఁజిజ్ఞఁంచె భేదఁ మెఱిగింపు మునీ! 21

వ. అనిన శ్రీశుకయోగిండుం డిట్లనియె. 22

—ఁ శ్రీశుకుండు పరీక్షిన్మహారాజుతో యాదవశాపము చెప్పటఁ—

సీ. అఖిలసౌందర్యాలయంబగు దేహంబుఁదాల్చి మంగళకర్మఁ తత్తులొనర్చె
నాస్తకాముండయ్యుఁ ద్వారకసౌధంబు, గట్టించి యందుండఁ గావురంబు
నొరులు తన్నుంగాంచియొసరింపఁగర్హంబు, లాచరించెనునీరీహఃత్తుండయ్యు
బహుఫలప్రదకీర్తిఁ బరఁగియు స్వీయవం, శంబును సర్వనాశంబొనర్చె.

తే. భూమిభారంబుఁదీర్పఁగాఁ బుట్టినట్టి, యీశ్వరుండస్యభాసేయఁ నెట్లుగడఁగు!
సృష్టిసంహారములువానిఁ కెప్పుడు లీల, లమరవతనికి స్వవరభేదములునృపతి!

వ. అట్టి విచిత్ర చరిత్రుండగు రమాశత్రుండు ద్వారక గృహమేధియై
చరించుచుఁ దనవచ్చినపని కించదవశిష్టంబయ్యెననితలంచి యొకనాఁడు 23

చం. హయమఖమల్ బలకృత వృషచఁ యావహమల్ సుఖదాయమంగళ
లయములు గాయకాళి నకఁ నృఘహరంబులునైన కర్మ సౌ

చయములొనర్చి శౌరి ముని + సంఘముఁజేరి యొనర్చి భక్తిఁ ద
త్రియలను వారిపేడ్కొలిపె + హృష్టుఁజేసి నమంచితార్చలక. 25

తే. గాధిసంధనుం డసితుండు + కశ్యపుండు
వామదేవుఁ డంగిరుఁడు దు + ర్వాసనుండు
భృగుఁడు కణ్వఁ డత్రి వసిష్ఠఁ + డిల్వలారి
నారదుండు మున్నగు మునీం + ద్రవజంబు. 26

కం. ద్వాగక చేరికఁగల పి, డారకతీర్థమ్ముచెంగ + టకుఁ జన నచటక
వారక క్షీడించు యదుకు, మారకవర్గమ్ముఁగాంచె + మానులఘనులక. 27

వ. కనికాలప్రేరితులై యొండొరులతో హసన్మృఖులగుచు 28

కం. చూచితిరే యావేసా, లాచేతలు? జతరపూర + చార్థంబ యిటుల్
వాచంయమనేషంబున, నోచెల్ల! చరింతు రెవ్వ + రోగదే వీరల్! 29

కం. వీరితపశ్శక్తి నివుడ, రారే చూపింతుమని క + రాళించి యటం
జేరినకొండలు సాంబుం, జీరి వడిగ వేసి రవుడు + స్త్రీవేషంబుక. 30

తే. వేసి దొంగడండంబులు + పెట్టుకొనుచు, దాని యల్లన మునులసా + దాలువట్టి
అయ్య! యీపిల్లగర్భిణి + యడుగ సిగ్గు, వడుచునున్నది యీమె కే + పట్టికల్లు?

కం. అనవిని మనలనువంచించి, ఎనుబూనిరె వీ! రటంచుఁ + బటుకోపముతో
ననిరోమందులు! మీకుల, ము నాశనము సేయు నొక్క + ముసలము వుట్టుక.

కం. అనెడినుడి పిడుగువలెఁ జెవు, లనుబడ గడగడవడఁకుచు + లలిచెడి నిలువం
గను యదుకుమారకులు సాం, బునివస్త్రాభ్యంతరమున + ముసలముతోఁచెక.

వ. తోడనే మునులదృశ్యులై చనిరి. అప్పుడు సాంబాదు లమ్ముసలంబుం
గ్రహించి పరీక్షించి యది యయస్థయంబగుటకు విస్మయంపడి 34

—* యాదవు లుగ్రసేనునకు ముసలవృత్తాంతము సెప్పట *—

మ. కలదే యిమ్మొయి, యిట్టివిత లెవుడుం + గన్నార! విన్నార! లో
కులు నిందింపరె, యేమిచేయుదమిఁక? + గోపింపరే వీటఁ బె
ద్దలు? కట్టా! మన కేటికీచెనఁటిచే + తల్ సేయఁగాఁ బాడు బు
ద్ధులువుట్టె! మనమా మునీశ్వరులతో + దోబూచియాటాడుటల్. 35

కం. అని విహ్వలాత్ములై దా, నిని గ్రహించి మొగమండు + నెత్తురులే కొ
య్యన వెన్న కీడ్చునడుగులఁ, జని స్వీయపురంబునకును + సాంబ్రవముఖుల్.

కం. తేఁడు కొలువిచ్చియుండఁగ, వాడినమోముల స్మరాలు + పజ్జకరిగి చే
మోడువులఁ గతన్ము వినిచిరి, కూడినయోడవులు భీతి + గొల్లుమనంగక. 37

- కం. అప్పుడు కంసునితండ్రి క, కవుతులను గెలిచి యుబ్బు + గొన్నమన కెదో
ముప్పొకటిపుట్టెగదరా, యెప్పటి కేదియొదవెడినో + యెవ్వఁడెఱుంగక . 38
- మ. మనకక బ్రాహ్మణు లందు సంఘమివనులో + మాన్యులోగదా! నిత్యముం
జనుదేరక హరిదర్శనార్థము మునీ + శక్రేణి మీరుం గనుం
గొనరే! వారివభావములో దెలియరే + కొర్సిం దలం గోకికోఁ
జనునే! కొంపల నెల్ల ముంచితిరిరా + సాంబా! నిమేషంబునక. 39
- వ. అన జాంబవతీనందనుం డిట్లనియె. 40
- కం. తాతా! యాసమయంబునఁ, జేతంబులు పరవశతను + జెందిన వేదో
భూతావిష్టులగతి వివ, రీతప్రక్రియల సంచ + రించితి మనఘా! 41
- వ. నారదాదుల నెప్పుడుం జూచుచుండమె? వీటికట్టి విపరీత బుద్ధులు వుట్టెనో
యెఱుంగమన నుగ్రసేనుండు కొంతవడి చింతించి తలయూఁపి భవి
తవ్యతా బలవతీ' ఎవర మేమి చేయఁగలము. 42
- మ. ఆని యాలోహము నూచి బీతుగొని గే + హంబందు నిద్దాని నుం
చినచోఁ జే, టిది యిట్లయున్నితగ, దొ + చెప్పిబిద్దిగాచేయుఁ, గా
వున దీనింబొడిసేసి సంధమునఁగ + ల్పం డీగతిక రూపు మా
సిన యారోఁగలి యింక యాదవులకుం + జేటేమి గావించెడిక. 43
- వ. అని యదురాజగు నాహుకుం డాయయోముసలమ్ము నఱుగఁదీయించి
తచ్చూర్ణంబుఁ దూర్ణంబ యర్ణవంబునం గల్పించె. అఱుగఁదీయఁ
జేఁజక్కని చిన్నయినువముక్కనుగూడ సంధంబునం బాటవేయించె. 44
- కం. ఇక్కత యెల్లఁ బురంబునఁ, బొక్కె బ్రాహ్మణులశాపములు దప్పవటం
చుక్కిరిచిక్కిరి వగలం, జిక్కిరి మొక్కిరిలువేల్పుఁజేరి ప్రజలొగిక. 45
- తే. అయ్యిసుపకలాకనొకండుఁరొయ్యమింగెఁ జూర్ణజంబాలఫటలమస్తాకతరళ
తరతరంగములో గొంపోయిదటిని విరియఁ, జిమ్మెనట ముమ్మెనలతుంగఁగ్రమ్మ
దెంచె. 46
- తే॥ జాలరి జరాహ్వయుండు మత్స్య + సమితితోడఁ
బట్టి యారొయ్యఁ దత్కుక్తి + ప్రక్కలించి
ఘనుపముక్క కంటంబడ + నిదియు లెస్స
యంబు ముల్కియాఁగాతమం + చట్లానర్చె. 47
- కం. అంతట హరి మాసలవృ, త్రాంతము విని కాలరూపి + యఖిలార్థవిమం
డింతజరుగవలె గావున, సుంతయు శాపముమరల్పఁ + జూడం డనఘా! 48
- వ. అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు వినిపించెను. 49

ఇది శ్రీ మద్గురుభాగవతమున నేకాదశస్కంధమందుఁ
బ్రథమాధ్యాయము

ఏ కా ద శ స్క ం ధ ము

ద్వితీయాధ్యాయము

- కం. శ్రీధరితేర్పూనువుర, ట్టాభృదధిత్వకనువత్వః † క వసించి ఖల
క్షోభముడువు చాశ్రితులద, యాభావః గాంచుచుండు † హరిహరనాథా!
- ప. ¹దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిస్తే రేంద్రు
నితో నిట్లనె.

—* నారదుండు వసుదేవునిచే నర్చింపబడుట *—

- కం. శ్రీవాసుదేవ పదసే, వావిధముల మరగి నిలిచె † ద్వారవతిఁ (దిలో
కీవిహృతిమాని నారద, దేవర్షి యదూర్వహుండు † ధృతిఁ దేలింపఁ. 3
- కం. అమలమతి! సేంద్రియుఁడు ని, త్యమృత్యుసన్నిహితుఁ డెవ్వఁడర్చింపఁడు ది
వ్యముసేంద్రులె సేవింపఁగ, సమరమనోవిహరణంబు † హరిచరణంబు. 4
- ప. రాజేంద్రా! వినుము. నారదుండు గోవిందగుప్తోదారకయైన ద్వారకకు
మాటిమాటికివచ్చుచు దీర్ఘకాలమువసించుచుఁబోవువాఁ డొకనాఁడు
వసుదేవమందిరంబునకరుగ నతం డతిభక్తి సర్వసాధ్యాదిసత్కారంబు
లాచరించి సుఖానీనుండేసి పూజించి కేల్లోయి జోడించి యిట్లనియె 5
- ఆ. ఓ మహానుభావ † యుత్తమశ్లోకుండ, వైవ సీదురాక † యాత్మజలకు
జనకురాకచంద † మునఁ గృపణులమైన, మాకు నెల్లరకను † మంచినేయు. 6
- కం. భూతములకు గీర్వాణులు, సాతము దుఃఖమ్ము రెండొసంగెద రెవుడు
సాతమైకటియెయిత్తురు, పూతచరితులు మిను బోటిపూజ్యులుభక్తుల్. 7
- ఉ. వేలువులిచ్చుసాఖ్య మతి † వేలముగా దెవరెల్లు భక్తి భా
వాలను డమ్ముఁగొల్తురో? ధృవమ్ముగఁ దామును నల్లె నీడలుం
బోలఁ జరింతు రెక్క డిడఁ † బోవరు కర్మసహాయులయ్య జే
జే లికమీరో దీనులకుఁ † జేపడియుండిన కామధేనువుల్. 8
- ఉ. ఓగురుదేవ! సర్వసుగు † ణోదధి! నారదమానిచంద్ర! మీ
యాగమనంబుచేత నె కృ † తార్థలమైతిమి యైవఁ గోరెదఁ
భాగవతోరుధర్మముల † వానిని శ్రద్ధగ నాలకింతురే
నోగులు సర్వశోభయము † లొక్కటఁబాసి నరుల్ సుఖంపరే? 9
- కం. దేవా! పూర్వము ముక్తిదు, గోవిందుంఁగొల్చి నంతుఁ † గోరితినట మా
యావశోదవగుచు, ఇక్కట! † వైవల్యముఁగోర నైతిఁగక్కనపడితి 10

కం. చిత్రవ్యసనదమును స, ర్వత్రభయావహము నీ భ + వము దాఁబుటకై
యాత్రమువడుచుంటిని శి, వ్యత్రాతా ! నన్నికెట్లు + శాసించెదవో ! 11

ప. ఇట్లానకదుందుభిప్రార్థింప నారాయణగుణగణనానుగుణవ్రత్నంబు
లకుం బ్రహ్మహృదముండై మహర్షి యిట్లనియె వసుదేవా ! విశ్వశోధక
మర్మంబులగు భాగవతధర్మంబులడిగి లెస్సనియాచరించితి వెంత
యదృష్టము. 12

కం. అనఘా ! యీధర్మము వి, న్నను జపివిన నాదరించి + సం బోగడిన నొ
ప్పిన దేవభూతవిదో, హినిగూడఁ బవిత్రుఁడేయు + నలమి నృపాలా ! 13

కం. పరమాత్ముని నారాయణుఁ, బరమశుభం దేవదేవు + భగవానుని నా
స్మరణకునుదెచ్చి యెంతటి, పరోపకృతిసల్పితీవు + వసుదేవ ! యిటకా. 14

నారదుండు వసుదేవునకు విదేహార్థభసంవాదము నుడుపుట

ప. ఏతద్భగవద్ధర్మనిర్ణయవిషయంబున విదేహార్థభసంవాదరూపంబైన యితి
హాసంబు పురాతనం బొండుగలదు. అదివిస్పించెద వినుము. స్వాయంభువ
మనువునకఁ బ్రియవ్రతుండువుట్టె; నతనికాగ్నిధ్రుండుకలిగె; నాతనికి
నాభిజనించె. వానికి ఋషభుండవతరించె. 15

తే. ఆఋషభు నెల్ల వారుఁ గొంఁదాడుచుండ్రు, మోక్షధర్మవివక్షచేఁబుట్టె విష్ణు
నంతమున ఋషభుండంచు + నాతనికి జ, నించి రాత్మజుల్ నూర్గురుఁ నీగమ
విదులు. 16

కం. వారలలోజ్యేష్ఠుఁడు శ్రీ, నారాయణపరుఁడు భరత + నాముఁడతని ధ
ర్మారూఢిఁ దెల్పదే యిది, భారతమయ్యె నజనాభ + వర్షము వింటే 17

కం. భరతుం డెంతటి నద్ధ, ర్మరతుంఁడో ! యతనిమీఁదఁ + బ్రజ కెంతటి భ
క్తిరసంబో ! భారతమని, పరగెన్నామ మజనాభ + వర్షంబునకుకా. 18

ఆ. వె. భుక్తభోగమహిని + బోనాడి పనికేగి, హరిపదాంబుజంబుఁలాత్మనిలిపి
భూరితప మొనర్చిఁ మూఁడుజన్మంబుల, కీశుపదముఁబొందెఁ ఋషభయోగి. 19

క. తొమ్మండ్రుమతులు దీపులు, తొమ్మిదిటికిఁ బ్రభువులైరి, ధూర్వహులైత్రా
హ్మ్య మ్మూలయఁ గర్మరతులై. రిమ్ముల నెనుబదియొకండఁహీనచరిత్రా ! 20

తే మిగిలియున్నతొమ్మండ్రు న + మేయయోగ
బలయుతులు దిగంబరు లాత్మ + పరులు నైగ
మార్థకంసులు శ్రమణు ల + త్యలఘుచరితు
లమృహాభాగుల నుతింప + నలవిగాదు. 21

ఎ. వారి నామంబు లఘుహరణచణంబులు వినుము. ఆ ఋషభసందనులు
 తొమ్మండ్రు కవి, హరి, అంతరిక్షుడు, ప్రబుద్ధుడు, పిప్పలాయనఁడు
 * అవిష్టోత్రుడు, ద్రుమిలుఁడు, చమనుడు, కరభాజనుఁడు నను లాక్షిక
 నామముల వహించి స్థానూత్నాత్మకంబు భగవద్రూపంబు నగు
 విశ్వంబు స్వావ్యతిరేకంబుగాఁ గాంతురు. అప్పరమహంసవతంసు లవ్యాహ
 తేష్టగమనులై సురసిద్ధసాధ్యగంధర్వయక్షనఃకిన్నరనాగలోకంబులను ముని
 చారణభూతనాథవిద్యాధరద్విజగోభువనంబుల ననానక్తిం జరించుచు
 నొక్కనాఁడు

22

కం. వారందఱు సనుదెంచిరి, భారతవర్షమున సిమిన్మః పాలుఁడు మునిబృం
 దారకలఁగూడినల్పును, దారింబగు దీర్ఘసత్ర యాగంబునకన్ 23

ఉ. ఆనిమిభూమినాయకుఁడు పాహపనీయముఖాశ్రయాశులున్
 భూసుతఋత్విగాదిముని పుంగవులున్ మఱి సభ్యులున్ నము
 తానవిధాభియానముల పాసిరి తద్భగవానులన్ మహా
 జ్ఞానుల మానున్ సురుచి పండమయూఖవిభానమానున్. 24

ఉ. అమ్మనుజేశ్వరుండు విన యమ్ము భయ మ్మలలార సర్వపా
 ద్యమ్ముల సర్వపూజలను పదన్వి సుఖాననసన్నివిష్టులై
 బమ్మనిసుంగులంబలె న వార్యతనూరుచి వెల్లువారితోఁ
 దొమ్మిదిమందితో నవన తుండయి తేఁ డిటులాడె వేడుచున్. 25

ఉ. స్వాములు ! వందనాలు భగ పంతునిపార్వదులై యనన్యభా
 వామలచిత్తులై నిరత పార్వమునందనరారు మీరు మా
 భూములఁజేరుటెల్ల మముఁ బుణ్యచరిత్రులఁ జేయఁగాదె ! యే
 నోములు తొంటిబామునను నోచితిమోగదె మిమ్ముజూడఁగన్. 26

కం. కోరికలులేని మీరీ, తీరునఁ గ్రుమ్మరఁగ నామ పింఛెడియర్థం
 బారసితి లోకలం గరు, కారతిఁ బావనులుగా నొ సర్వనగాదే ! 27

కం. పరమపురుషార్థసాధన, కరణమగుట మనుజులనుపు పక్షభంగురమే
 నరిది యదియొదవినను మఱి, యరిది ముకుందప్రియాదరాలోకనమున్. 28

తే. అదియు మాయదృష్టమ్మున పొడవెఁగాన
 పడిగెదను మిమ్ము బరమ క ల్యాణపథము
 నమ్మి నుడువరే నరులకు పిమ్మనమైవ
 సుజనసన్నిధి సన్నిధి సూరులార !

29

* 'అవిష్టోత్రోద్రుమిళ్ళ' అని వావిళ్ళవారి ప్రతి. అవిష్టోత్రోద్రుమిలు" అని బొంబై నిర్ణయసాగర ప్రేస ప్రతి. గోరంపూర్ ప్రతిలోను ద్రుమిల అనియే కలదు.

కం. వేనివలనంబరనన్నం, డై నిజదాసులకఁ దన్ను + హరియొగుగునొ మా
కా నిరుపమభగవద్ధ, రాగనీకము నడువుడు వివ + నర్తులమైనా. 30

.. నిమికిఁ గవి భాగవత ధర్మలక్షణములు చెప్పుట ..

వ. అని నిమిభూవల్లభుండడిగెనని వసుజేవునితో మఱియు నారదుం డిట్లనియె.
అట్లు నిమియడుగఁ బరమకల్యాణంబగు భాగవతధర్మమును నార్థభులలో
జేష్ఠుండగు కవిమనీంద్రుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 31

ఉత్సాహ. అనఘ ! సతముగానిదేహ + మందు నాత్మభావముం
చిననె ధయముపుట్టుఁజమ్మి + శ్రీనివాసుసంఘ్రి సే
వనబొసర్ప నిత్య మట్టి + వారి నెట్టిభీతియుం
జెనక దీతుఁ డభయమిచ్చి + చేరి వారిఁ బోచెడికా. 32

వ. పరమకల్యాణంబన సభయంపుటుఁకియ నుమీ. 33

ఆ వె. ఆత్మలబ్ధిఁగొఱు + సఖలేశ్వరుం డే యు, పాయములనుజెప్పెఁ బామరా?
యైన నెఱుఁగుభంగిఁసవె భాగవతధర్మములనియెఱుఁగవయ్య! భూవవర్య!

మ. అవసీనాయక ! యోగముఖ్యపరక + రాగళింబలెక విఘ్నముల్
డవులకావిట నీసుధర్మముల నే + తద్వంద్వముఁమాసికొం
చవిచారంబుగఁబర్వదీసిక బడం + డట్టిట్టులం ద్రోవఁ గొం
త విడంద్రొక్కిన నేయపాయమును బొం + దం దీయ్యెడక భూపరా ! 35

వ. అట్టిభాగవతధర్మంబు వినుము. 36

మ. తనుబుద్ధింద్రియచిత్తవాఙ్మనములం + దాఁజేయుఁగర్మంబు శా
స్త్రవిబద్ధంబు నవైదికంబుఁ, బ్రకృతి + స్వాధీనుఁడై వానినె
ల్లను నారాయణమూర్తికర్పణము స + ల్పంగావలెక దీనినే
యనఘ ! భాగవతోరుధర్మమని ధీ + రానీకము న్వాఁకొనుకా. 37

వ. తనకంటె మఱొకద్వితీయవస్తువున్నదనునభినివేశంబునను, మఱియు

చం. పరమునెఱుంగ లేమిని వి + వర్యయబుద్ధిజనించి దేహమే
పరమనిపించు సకలతనఁ + బాటిలభీతి తదీయమాయచే
సరవర ! కానఁ బండితుఁ డ + నారతభక్తినిబద్ధబుద్ధియై
గురునియనుగ్రహంబుఁగొని + కొల్వవలెం బరమేశ్వరుం బరుకా. 39

తే. ధ్యాత్వమతిని స్వప్నమనోర + థంబులట్ల
విద్యమానమయ్యు జగంబు + వెలుఁగుదుండుఁ
గానఁ గర్మసంకల్పవి + కల్పకంబు
మనమునరికట్టి యభయమొం + దును బుధుండు. 40

వ. మనంబుంగెల్వనోపనిచోఁ గొంఱొకసులభమార్గంబుం దెలిపెద విను. 41

కం. హరిజన్మకర్మముల శుభ, కరనామమ్ములను గీతిఁ కలను వినుచు ని
బృరముగఁబాడుచు భక్త్యైకరతుండయి వాంఛలుడిగిఁ క్రాలఁగవలయున్.

సీ. హరినామకీర్తన ఁ మల్లుచేయఁగఁజేయ, సవరిమితప్రేమ ఁ మావహిల్లు
హృదయంబుకరఁగు నోయీ! యోడితేయని, బిగిలినవృన్తు ఁ పేక్షసేయఁ
దగు నెనీకంచు రోదనమొనర్చును బల్క, వేమిరాపిల్వనంఁబిట్టెయటచు
ననుదయఁజూడరాఁయనిధరఁబడునని. గ్రహమువచ్చెనటంచుఁగంతులిడును

తే. గనియెనన్నంచుఁబాడునుఁగాతుననియె, నన్నటంచున ర్తించునుఁన్తాదుఁబోలె
సవశుఁడైయుండునానందఁమనుభవించు, భక్తవర్యుండునుగుణసంపన్నుతుండు.

ఆ. వె. భూతవంచకంబుఁజ్యోతిస్సరితప్రము, ద్రములు జంతువులనుఁదకులు దిశలు
సర్వమును ముకుందుఁశారీర మేయంచు, నుదితభక్తి మొక్కఁచుండవలయు.

వ. హరిభజనంబు నొనర్చుచుండఁ బ్రతిభజనంబునను 45

తే. భక్తునకునీశ్వరగుణానుభవము, భక్తి, భవవిరక్తియీమూఁడొక్కఁపరిజనించు
తుచ్చమంబునుదుష్టిపుష్టులనుగుడుపు, కుడుపునందునన్నాదునఁకడరునట్లు.

వ. ఇల్లు ప్రతిభజనకాలమ్మునను హరిగుణజ్ఞానభక్తివిరక్తు లుదయించుచుండఁ
గ్రమముగాఁ గొంతకాలమునకుఁ బరమశాంతియగుముక్తి కలుగుననిచెప్ప
హరించి నిమి యిట్లనియె.

ఆ. వె. పరమమానులార! భాగవతుని ధర్మములను వర్తనములు ఁ భూరి లింగ
ములనుజెప్పఁడయ్య; మొగినాతఁడెట్టివాఁడేమివల్కుచుండునిచ్చకొలది!

- నిమికి హరి భక్తధర్మాదులం జెప్పుట -

వ. అనిన రెండవపారికాంక్షి యగు హరి యిట్లనియె. రాజా! భక్తధర్మములు 49

కం. తననాభూతములందున్, దనయందాభూతములను ఁ ధరణీశ్వరమం
దన! భగవద్భావముతోఁ, గనువాడు త్తముఁడుభక్తఁగణములలోన్. 50

తే. ఆభవునందుఁబ్రేమముభక్తులందుమైత్రియజ్ఞజనులందుఁగృపకత్తులందుఁపేక్ష
యిట్లు భేదదర్శనుడయియెసఁగుకతన, వాఁడుమధ్యమభక్తుండుఁవసుమతీక! 51

కం. క్షితినాథ! యీశు సర్వా, ప్రతిమావలియంద మివుల ఁ శ్రద్ధకలిగి త
ప్రచ్ఛితులనొరులనరయఁడుపా, కృతభక్తుఁడువీడుభక్తియిప్పుడయొదవెన్.

వ. ఈ ప్రారబ్ధభక్తి క్రమక్రమముగా నున్నతస్థితి కరుగును. ఇక భక్తుఁడెట్లు
వర్తించునో నుడివెద వినుము. 53

తే. ఇంద్రియముల సర్థములు గ్ర + హించి వాస,
హర్ష రోషము లెడఁదకు + సంఠానీక
యః ఘ్ ! విష్ణుమాయామయం + బఖల విశ్వ
మంచు వర్తించు భాగవ + తాగ్రసరుఁడు. 54

తే. వసుమతీశ దేహమున కు + త్పత్తినాశ
ములును, బ్రాణమ్మునకు త్కుత్తు, + బుద్ధి కిచ్చ,
విషయాలకుశ్రమ, మెడఁదకు + భీతి, స్వస్వ
ధర్మములటంచు వానిని + దగులఁబోక
యభవుఁ గొల్పుచు మెలఁగు భ + క్తాగ్రసరుఁడు. 55

కం. కామంబులు కర్మంబు ల, స్తోమంబులు వాసనలును + దొడర వెవనిహృ
ద్ధామమున, నెవఁడుగొల్చునో, దామోదరు, భాగవతవత్తంతుఁడువాఁడే.

వ. రాజా ! భక్తుఁడే లింగముల భగవత్ప్రియుండగుచో చెప్పెద వినుము. 57

తే. జన్మ కర్మ వర్ణాశ్రమ + జాతులందు
దేవిచేనైన శ్రేష్ఠుండ + నేనయంచుఁ
దనువునం దహంభావ మె + వ్యక్తిలేదొ,
వాడె యచ్యుతప్రియుఁడు భూ + పాలిలక ! 58

వ. మఱియు భక్తుండు యాదృశుడో వివరింతు వినుము. 59

కం. ధన దేహదులయంచుం, దనదియనుచుఁ బరునిదనుచుఁ + దా భేదంబుం
గనక సకలభూతసముఁడు, ఘనశాంతుఁడునైనవాఁడేగా భక్తుఁడనగా. 60

కం. త్రైలోక్యరాజ్య మబ్బినఁ, గాలము నిమిషార్థమైనఁ + గడవఁడు భగవ
ల్లీలానుభూతిఁ దవులక, యాలముసేసి యతఁడేగ + దా భక్తుఁడనగా. 61

కం. భగవత్పాదాంభోరుహ, యుగళార్చనకంటె సార + మొకఁడున్నదె యం
చగణితశ్చలభక్తిం, దగిలికొలుచు భాగవతవ + తంతుండు హరికా. 62

చం. అనఘ ! త్రివిక్రమాంఘ్రియుగళాంగుళీశుభ్రఃఖాభచంద్రికా
ఘనరుచి, భక్తవిత్తజవి + కారములుం బరితాపముల్ నశిం
చును, రవిచండభానుపరిశోష మడంగదె రాశయందుఁ దూ
ర్పున నమ్మతాంతుమండలము + వుట్టినయంత నిమిషితీశ్వరా ! 63

వ. ఇక భక్తుం దేమివల్కునంటివి. అతండు సంతతము సర్వేశ్వరునామముల
కంటె నన్యంబువల్కునే ! 64

మ. అవశుంధై తన పేరుఁబేర్కొనినఁ బాపాఘంబు మాయించు న
ట్టి విభుం డుత్కటభక్తిపాశములచే + డెందంబునం బాడవ

దృవిలాసంబులగట్టివైచు శ్రీతు నే ! దండే ? యితం డౌర భా
గవతశ్రేష్ఠుండయంచు నెంచి జనక ! క్షూపాలచూడామణి ! 65

శా. అంభోజాననపాకశాననకృతా ! న్వాద్యాదితేయల్ శుభా
రంభుల్ సంతత మేమహామహుని ద్వా ! రఃబుం బ్రతీక్షించుచుం
గాంభీర్యంబులు దక్కియుందు రతనిం ! గారుణ్యపాథోనిధిఁ
దంభాన్యస్థిరభక్తి గోంగను ని ! తృతైమ మేపారదే ! 66

వ. అని హరి మహర్షి నిమికిం జెప్పెనని నారదుండు వసుదేవునకుబోధించినట్లు
శుకయోగి వచించెను. 67

ఇది యేకాదశస్కంధమున ద్వితీయాధ్యాయము.

తృతీయాధ్యాయము

కం. గుంటూరుమండలరమకు, గెంటెమయిన కొండపీటిఖల్లా శ్రీవం
దంటయయిన యేర్పూరున, నంటుమెయి వెలుంగుచున్న ! హరిహరనాథా !

వ. ¹ దేవా ! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగిండుండు పరీక్షిన్న రేండునితో
నిట్లనియె. నారదుండు వసుదేవు నాదరంబునంజూచి వసుదేవా ! వినుము.
విడవ జనకభూపతి యార్షభులకు మొక్కి 2

కం. పీమునులారా ! మాయల, నే మోహితులంబొనర్చు ! నీశ్వరు మాయా
సామర్థ్యం బెఱిగింపరె, నామది తనివోద హరిగుణశ్రవణమునక. 3

కం. యతివయ్యలార ! సంసారతాపతప్తండ నగుచు ! రాల్పడు నన్నా
దృతి నుద్ధరింపరె వచో, మృతమున భవమునకుమందు ! శ్రీశుకభయగా. 4

వ. ² వెనుక విష్ణుమాయామయం బఖిలవిశ్వ మనినుడివితిరిగానఁ దన్మాయను
వివరింపంగోరెదనన సంతరిక్షాహ్వయండు తృతీయార్షభుం డిట్లనియె.
జనకరాజా ! సులభముగాఁ దెలియుటకై సృష్ట్యాదికార్యద్వారమున మాయా
స్వరూపము నిర్ణయించెదను 5

-+ నిమికి సంతరిక్షుండు మాయాకార్యము నుడువుట -+

*తే. = రాజ ! దేనిచే నిర్గుణ ! బ్రహ్మమందు,
భాసిలఁచునుండు నాత్మ వి ! పర్యయంబు
అదియె మాయ, యామాయచే ! నాద్యుఁ డీ ప్ర
పంచము సృజించునని శ్రుతుల్ ! పలుకుచుండు 6

1 ఈయధ్యాయప్రారంభము 14-4-1948 2 అధ్యాయము 64 వ పద్యము. 3 పూరిగుర్తలకు
మాంజోకములు బొందె ప్రతిహాస గోరభవుర ప్రతిహాస లేవు.

*తే. జాగరణమింద్రియార్థభ్రామాగతంబు, స్వప్నమంతరికరణసంధావభ్రమంబు
వినుసుషుప్తితద్వాసనాబీజమీత్రయాస్వీతుండైవవాడెతుర్యాభిధుండు.

*వ. అని యంతరిక్షుండు నిమిమొగంబుంజూచి రాజా! మరలవిను. 8

*సీ. చక్షురాదీంద్రియ + సమితిచేత నెడంద, సస్థిరరూపము + భార్గవతతులు
స్థిరములంచుభ్రమములచేందుటయేజాగరముకేవలాంతరికరణజనితము
లస్థిరములగురూపాదులునిత్యమం, చునుభ్రమించుటస్వప్నమనఘం! యీద
శాయుగసంస్కారశహితమై జ్ఞానభంజకముగానున్న బీజమైనూ సు

తే. ఘృప్తియగును జాగ్రత్స్వప్న + సుప్తమాలు య
భార్గవములుగావు మిథ్యలా + త్రయమునందు
స్వీతుండయి తురీయఁ డా + పౌరు వాడె
బ్రహ్మ, మాతృ, సత్యం బదే + పార్థివేంద్ర! 9

*వ. విశుద్ధంబైన జ్ఞానమొక్కండే మాయవలనఁ ద్రిపుటిగా భాసించుచున్నది.
స్వప్నావస్థలో నధిష్ఠానాత్మయందు స్ఫురించు సంవేత్త, సంవేదనము,
సంవేద్యము నను మూడును వైతధ్యవ్యభిచారంబులంజేసి మిథ్యలు.
స్వప్నమునుండి జాగరమునకు వచ్చుటతోడనే స్వాప్నికపదార్థంబు లేవి?
మఱియు నవి యొకవృషాంబుయు మఱొకవృషాంబు లేకుంటయు ననెడి రాక
పోకలు గలవిగదా. అందువలన స్వప్నము మిథ్యయని తోచుటలేదా?
ఈ స్వప్నంబుంబోలే జాగ్రత్సుప్తలను లెస్సగా విచారించుకొన్న
మిథ్యలని తేలును. ఇదియే మాయాకార్యము. మఱియు, 10

—+ నిమికి నంతరిక్షుండు సృష్టిలయప్రకారములు నుడువుట +—

సీ. భూతాత్మక దాద్యండు + పురుషుజం డేతదు
చ్చావచభూతసం + చయము స్వకృత
పంచమహాభూత + పాలిచేతను స్వమా
త్రాత్మప్రసిద్ధికై + యటు సృజించి
తద్భూతములలోనఁ + దాబ్రవేశించి యం,
తర్కామియగుచు సం + తఁ బదునొకఁడు
విధములుగాఁ దన్ను + విభజించుకొని మనో
రూపమున హృషీక + రూపమునను

తే. తత్తదర్థాలిగుడుచుచుఁదనువునందె, మివులనాత్మాభిమానంబుఁదవలుకొలిపి
యైహికనుఖంబులకెసక్తుఁడైచరించు, నీనిఖలముమాయాకార్యమేవృపాల!

కం. క క్లేంద్రియములచేత, స్వర్గము సేయుచును వాస ధీనాబలమునఁ బ్రా
కర్మఫలంబుం గుడుచుచు, నిర్మల సీజేవుఁ డీ భ ధీ వాంబుధిఁ దిరుగుఁ. 12

కం. ఇట్టులు జీవుఁడు కర్మముఁ, బట్టి లభించిన వ్యధాల ధీనాబలముననువులం
బుట్టుచుఁజచ్చుచుఁబ్రళయము, దొట్టువఱకునవశుఁడగు చుఁదొర్లుచునుండుఁ

వ. ఇది సృష్టివిషయ మింకఁ బ్రళయవిషయము విన, సర్వమహాభూత వినాశ
హేతువైన సంప్లవంబొసన్నంబగుడు నాద్యంతహింసయుఁడగు కాలాత్మండు
పంచభూతములచేతను శబ్దాదిగుణములచేతను నిర్మింపంబడి స్థూలసూక్ష్మ
స్వరూపముగానున్న వ్యక్తంబైన యీ విశ్వంబును నవ్యక్తమునంజేర్ప
నాకర్షించు, నంత, 14

సీ. వర్షశతావధి ధీ వర్షములుండ వ, రుద్రుఁడుముజ్జగంబేర్చు ధీ ఘోరఘృణుల
సంకర్షణముభాగ్ని ధీ స్పర్శనప్రేరేత, మై యూర్ధ్వశిఖలతో ధీ నఖలదిశలఁ
బొలయుచు బాతాళముననుండియుత్థితం, బైనిఖలము బూదిగానొనర్చుఁ
బ్రళయకర్తయగుసాంధ్యవర్తకుండుసమేళు, చయుడయిహస్తిహాస్తప్రమాణ
తే. భూరిధారలవర్షించు ధీ నూలువత్సరంబు లఖలంబు నంబును ధీ యంబుగాఁగ
నీట సైంధవ మెట్టులఁమాటుమణిఁగు, నట్టు లానీటికుప్ప బ్రహ్మాండమణిఁగు

తే. అట్టులు నుపాధియానంద ధీ మంబులయము
గాఁగ వైరాజపురుషుండు ధీ కదలి తనకు
నాదికారణమైన య ధీ వ్యక్తమందు
నడఁగు నింధనహింసాధీ నగ్నివోలె. 16

సీ. అవని నీరమ్మలంధణిఁగు సాంధ్యవర్తకుం, డనిలుండు తద్గంధ ధీ మవహరింప
నానీర మగ్నిలోనణిఁగుఁ దద్రసమును, నవ్వాయుమూర్తియేయవహరింప
నాయగ్ని యనిలమంధణిఁగుఁ దద్రూపంబు, సంవర్తకతమంబునంహరింప
నాయనిలము నభంబంధణిఁగును దదీ, యస్పర్శమవకాశ ధీ మాహరింప

తే. ఆనభంబును చామసా ధీ హాకృతిక ల
యించుఁ గాలాత్మకై నట్టి ధీ యీశ్వరుండు త
దీక్షుశబ్దగుణమ్ము హృ ధీ తింబొనర్పఁ,
గాలమున శబ్దము నశింపఁ ధీ గనమె నృపతి ! 17

శా. ఇంకంబాతెడి బుద్ధి యింద్రియదశం ధీ బేకంబుగా రాజ సా
హంకారంబున, దేవబృందములతో ధీ స్వాంతంబు తత్సాత్వికా
హంకారంబున, నిట్టులొత్తినధికా ధీ ర్యశ్రేణితో నమృత
హంకారంబు మహత్తనం దదియు న ధీ వ్యక్తంబునకా భూవరా! 18

కం. ఇమ్మాయయె త్రిగుణాత్మక, యమ్మయి సృష్టిస్థితులు లయమ్ముల నడికా
ర్యమ్ములకై యీశ్వరుకరణమైనది యింక నది విశనస్వలతు నృపా! 19

వ. అనిన విని సమిధాచాలుం డంజలిఘటించి మహాత్ములారా ! యవశీ
కృతాంతఃకరణబలము దేహాత్మాభిమానులము నగు మేము దుస్తరంబైన
యీశ్వరమాయను సులభముగా దాటుమార్గము నుపదేశించి మమ్ముఁ
గృతార్థులంజేయఁడన నార్హభుంజైన ప్రబుద్ధుండు చతుర్థుం డిట్లనియె. 21

—* నిమిత్తఁ బ్రబుద్ధుండు వైరాగ్య ముపదేశించుట *—

ఉ. చిత్త మొకింతత్రిప్పి పరి † శీలనచేయును ! చూడుమా ! స్వపా
లోత్తమ ! యీ మనఃస్థులు మ † హాన్నతసాధము లేర్పఱించి కొం
బుత్తడి బొమ్మలక సతులఁ † బొందుచు దుఃఖనివృత్తికి నుఖా
వృత్తికి జేయుచేష్ట లవి † వ్రేల్చిడి వ్యత్యయమందుచుండుటల్. 22

ఉ. సంతతముక శ్రమంపడుచు † జాల్మలఁజేరుచు మృత్యుదేవితోఁ
బంతములాడుచుక నిదుర † పట్టును నాఁకలిపట్టెఱుంగ కెం
తెంతలాసేయుచుక సుఖము † లెల్లనుబాయుచుఁ బాడుత్రోవలం
గంతులువైచుచుక ధనము † కై నరులం బడుపాట్లు చూడుమా ! 23

ఉ. ఎన్నిశ్రమంబులోపడి గ్ర † హించిరి, పోషణచేయుచుండి రం
చు న్నెనరూని చిత్తమొక † చో వసియించున ? తగ్గకుండునా !
కన్నులదుమ్ముగొట్టి పర † కాయనివేశమొనర్చి యంతలో
న ప్సరుఁబాసిపోయెడి ధ † నంబునకై పడుపాట్లు చూడుమా ! 24

ఉ. కట్టినగీములుం జెడక † క్రాలున ? ప్రేముడి యాము డిక్కఁజే
వట్టిన నాతివ్యాధులను † వ్రాలదె ? కూరిమిపట్టి కెప్పుడుం
జెట్ట ఘటిల్లదే ? పనులు † చేడ్పడవే ? సకలంబు మిత్తియుం
బొట్టనుబెట్టుకొంటు కన † మో వినమో మన మోస్వపాలకా ! 25

ఉ. కాంచుచునుండు మీకనులఁ † గాయము రాకలపోకలన్నిరీ
క్షించుచు నుండు మీధనము † క్రేళ్లులువాటుచుఁ బోవుచుంట లె
క్కించుచు నుండు మాయాపు న † ఖిన్నత వ్రేళ్లులమీఁద నక్కటా !
యించుకయైన బుద్ధి జని † యింపద నిత్యపదార్థ మారయక. 26

ఉ. నిన్ననుగన్న దేదయిన నిల్చెన నేఁ డొకమార్పులేక ! య
ట్లున్నదటన్నఁ గన్గొనుచు † నుండఁ మి జీర్ణశరీరవృద్ధులక !
గన్నుల నోవృపాలతిల † కా ! జగమందున నేది నిత్యమై
యున్నదిలేదు దీనికొక † కొందఁగ నేటికొ పెక్కుబాధలక ! 27

కం. ఆలింజట్టుకొనుం గే, హాలిం గట్టుకొను బళుచ † యముఁ బెట్టుకొనుక
జాలఁగఁ జిరసౌఖ్యం బీ, జాలకపోఁగ నివి దుఃఖః † జాలముఁగూర్చుక. 28

మ. అఁ ఘా ! యీధర సౌఖ్యమే యిటు లని † త్యంబంచుఁ జింతింతువే
మొ ? సితాంతంబు మఖాదికర్మములచేఁ † బుణ్యంబునార్జించి పొం
దిన యాముష్మికసౌఖ్యముల్ సయిత మిం † తే నిత్యముల్ గావు, క
ర్మనిమి త్రంబునవచ్చులోకము నరేం † ద్రా ! శాశ్వతంబౌనటే ! 29

తే. అధికులందసూయ సమాను † లందు స్పర్ధ
ధ్వంసమందుభయాదులు † వరలుచుండు
మండలేశుల కట్లు సా † మాన్యులకును
బాడుసంపద ! యెల్లప్పు † బాధవెట్లు. 30

వ. అని యిట్లు విచారించి కర్మచితంబైన యీ లోకంబును బుణ్యచితంబైన
వరలోకంబును రెండును శాశ్వతములుకావనియు నితీతయసౌఖ్యము
నీజాలవనియు సిశ్చయించుకొని యు త్రమశ్రేయస్సునెఱుంగంగోరి 31

- † ప్రబుద్ధుఁడు మాయాతరణోపాయము నుడుపుట -

చం. నదమలచిత్తునిం బరమ † శాంతుని సాంగముగాఁ ద్రయీతతిం
జదివినవాని నాత్మరతు † సంశయముల్ దొలగింప దక్షునిక
నదయుని బ్రహ్మవేత్త గుణ † శాలి నిరీహుని నద్గురూత్తముక
ముదమునఁజేరి యంఘ్రులకు † మొక్కి భజించి నిరాంతర క్తిమై 32

మ. గురుఁడే దైవత మాత్మయంచు మదిలోఁ † గొండాడుకొంచుక నిరం
తరనిర్వాణశరమర్హణక్రియలచే † తక దన్నుచుక భక్త ధ
ర్మరహస్యంబులెఱింగి యావిధిఁ జరిం † పం దాన నయ్యాశ్వరుం
డరుసంబంది వశుండగుక బలియె దృ † ష్టాంతంబు శిష్టాగ్రణీ ! 33

వ. మఱియు మాయందరింపఁగోరువాఁ డెట్లు మలఁగవలయునో చెప్పెద. విను.

సీ. ప్రథమంబునక సాధుఁపరులసాంగత్యంబు, మదికి నెందును సంకఁమంబులేమి
దీనులందు దయ సఁమానులందునుమైతి, (సాజ్ఞులయందును † బ్రశ్రయంబు
సంతర్పహిశ్శౌచ † మాత్మధర్మాచర, లంబు తిలీక్ష మా † నవ్రతంబు
స్వాధ్యాయనిష్ఠయు † నార్జవంబును ఋతు, కాలస్వదారసంఁగం బహింస

తే. కష్టసుఖముఖద్వంద్వాలఁగలఁగవంట, భాగవతశాస్త్రవితతిశ్రద్ధాగమంబు
నితరశాస్త్రంబుల ననిండఁయింద్రియాను, భావవిజయంబును యథార్థ †
భావణంబు 34

సీ. అఖలంబునందు ని † యంత్యరూపముననీ, శ్వరునిసంవిత్స్వరూపమున నాత్మ
నన్విక్షసేయుట † కాంతికి త్వంబు, గృహముఖాద్యభిమానరహితతయును

దొరకినదాన సం + తోష మొందుట వివి, త్తనిపాతపల్కల + ధారణంబు
 వుననుఁ బ్రాణాయామ + మునవాక్కు-మౌనంబు, పరిగర్భము, ననీహ +
 నలుచుటయును;

తే. అద్భుతక్రియఁడగు హరి + యతులజన్మ
 కర్మగుణసమూహంబు ని + మ్మలమభక్తి
 శ్రవణకీర్తనధ్యానముల్ + నల్పటయును
 గృతము సర్వము హరికి న + స్పించుటయును. 36

సీ. యజ్ఞదానతపోజ + సాచారములుఁ గళ, త్రక్షేత్రపుత్రిక + ప్రాచయము
 సాత్త్వికబ్రహ్మమైన + యఖిలంబుఁ బరమున, కంచితమతి నివేదించుటయును
 హర్వాత్మనాథన + ఖ్యంబుచు స్థావర, జంగమవరిచర్య + సరవి నందు
 నరులను ధర్మతత్పరులను భక్తశేఖరులను బూజించి + వరలుటయును

తే. భక్తజను లొందొరులు భగ + వానిభవ్య
 యశము పాడుకొనుట రతి + నందుట సుఖ
 మెనయుట సమస్తదుఃఖని + పృత్తిగనుట,
 యభ్యసింపంగవలె నీగు + నాళి నెల్ల 37

ప. ఇట్లుభాగవతధర్మంబుల నభ్యసించుచుండఁ గొండొకకాలంబున కాభక్తులు

కం. కలుషహరుఁడైన హరినిం, దలఁచుచుఁ దలఁపించుచుఁగొని + భస్మాధనభక్తులఁ బ్రేమభక్తులం దే, హలతల ధరియింతురు పులఁకాంకూరంబుల్. 39

చం. హృదయము నచ్యుతాంఘ్రులవ + యిం డగిలించి యతొకక్రియా
 స్పదులయి యేడ్చురొక్కయెడఁ + బాడుదురొక్కపు డొక్కయిక్క న
 వ్వుడు రొకతావు న స్నటఁ + పోడిమిఁజూపుదు రొక్కచోటఁ బ
 ల్కుడు రవలం బరాత్పరుఁఁగూడి సుఖింతురు నిష్క్రియావిధిక్. 40

కం. ఈ రీతి భాగవతభక్త్యాభ్యాసం దనరుభక్తుఁ + డశ్రమమున శ్రీ
 నారాయణపరుఁడై దు, స్వారంబగుమాయదాటు + రాజవశేన్య! 41

ప. అని యిట్లు పనుదేవునితో నారదుండువల్కి మఱియు నిల్లనియె. అట్లొక
 భుండు భక్తిమార్గంబున మాయం దరింపవచ్చునన నిమిభూవల్లభుం
 డుల్లంబున నించుకయోచించి హస్తముకుళంబులు ఘాలంబునలంకరింప
 బ్రహ్మవిత్తములారా! నారాయణుఁడు బ్రహ్మము పరమాత్మయని
 వల్కుదురు. తత్త్వరూపనిరూపణమొనర్చి నన్ననుగ్రహింపుండన నేపవ
 వశాని పిప్పలాయనుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 42

- పిప్పలాయనుఁడు బ్రహ్మతత్వము నిరూపించుట -

విశ్వోద్భవస్థితిఁ విలయహేతువయి తాఁదనకు హేతువులేకఁ తాడు నెవఁడు
స్వప్నజాగరను ప్రసంచారియయ్యు న, మాధ్యాదులందును మనలు నెవఁడు
దేహేంద్రియానుసఁ మూహంబుహృదయంబు సఁజీవితంబయి స్వస్వవిషయ
సందోహములయందు సంచరింపంగఁబ్రధానకారణమయి తనరు నెవఁడు

శ్రీ. వాఁడె నారాయణుండన్న ఁ బ్రహ్మమన్న
వాఁడె వరమాత్మమన్నఁ ద ఁ త్వం బదోకఁటె
లక్షణవిధేదములచేఁ జె ఁ లంగు నామ
ధేయధేదంబు లింతయఁ ఁ దెలియు మనఁఘ !

43

5. ఈ ఘరతత్వమును మనోబుద్ధివాఙ్మేత్రప్రాణంబులుం దదితరేంద్రియంబులు
నెఱుంగంజాలవు. అగ్నిని దనయంశములేయైన జ్వాలావిస్ఫులింగాదులు
ప్రకాశింపంజేయఁగలవా ? లేక దహింపంజేయఁగలవా ? ఏదియు లేదు.
అట్లే జడములైన యింద్రియములు వరముచే నెల్లింపంబడఁదగినవికాని
యజడమైనవరమునే ప్రకాశింపంజేయఁగలవికావు జడములకుఁ గర్మత్వమే
కాని కర్తృత్వములేదు కాన స్వతఃప్రమాణమగు వేదమువలనఁ దత్వము
గ్రహింపవలె. ఆ వేదముగూడఁ దాత్పర్యార్థముచేఁ జెప్పఁగలగునేకాని
సాక్షాచ్ఛబ్దముచేఁ జెప్పఁజాలదు. ఎట్లన, 'నేతి నేతి' 'అస్థూల మణు'
ఇత్యాది వేదములవలన నదికా దదికాదు స్థూలముకా దణువుకాదని
యిట్లు నిషేధించుటవలననే తదవధిభూతమై శేషించువస్తు వొకటియున్న
దని యర్థవశమున స్పష్టమగుచున్నది. తత్కూలమున నది తెలియఁబడు
చున్నది.

44

నీ. ఆ బ్రహ్మ మొకఁడ మా ఁ యాశక్తిచే గుణ
త్రయమునుదాల్చి ప్ర ఁ ధానమయ్యె
నాబ్రహ్మమే మహా ఁ త్తని జ్ఞానశక్తిమిం
చఁగ నూత్రమని క్రియా ఁ శక్తిమించ
నెన్నగఁబడె బ్రహ్మ ఁ మే, జీవునకుపాధి
యైన యహంకార ఁ మయ్యె బ్రహ్మ
మేదేవతలు సక ఁ లేంద్రియంబులు విష
యమ్ములు సౌఖ్యదుఃఖమ్ములయ్యె.

శ్రీ. ఇట్లు సర్వరూపమ్ముల స్వేచ్ఛగాఁ బ్ర
కాశింపఁ న్థూల సూక్ష్మాఖ్య ఁ కార్యములకుఁ
గారణంబయ్యెదాఁ గార్యకారణము ల
భిన్నములె యిట్లు బ్రహ్మమువెలుంగు ననఁఘ !

45

వ. సర్వాత్మకంబైనబ్రహ్మమునకుఁ గార్యవికారములు సంభవించవు. ఆత్మకు జన్మస్థితిమరణవృద్ధిపరిణామక్షయములు లేవు. రాకపోకలుగల బాల్య యశావనాదులును సాక్షియగునాత్మకు లేవు. అవస్థావంతుల యవస్థలు ద్రష్టకు సంభవించునా ! ఈ యాత్మ సర్వదేశసర్వకాలములందు లభించు చున్నది. అది నిత్యము జ్ఞానస్వరూపము ప్రాణమొక్కటే. వృత్తిభేదము ననుసరించి యపానవ్యానాదినామముల ధరించినట్లు జ్ఞానమొక్కండే యింద్రియబలంబున నీలజ్ఞానవీతజ్ఞానాది వివిధనామముల ధరించుచున్నది. కాని యానామములు వాస్తవికములుగావు. నీలవీతాద్యాకారవృత్తులు శక్త్యరములు. నీల జ్ఞానము కల్గినపుడు వీతజ్ఞానము కల్గినపుడు నుభయ కాలములందు జ్ఞానమున్నదినుట కనుకనే జ్ఞానము నిత్యము. 46

సీ వినుచుంటే ! యండజ + స్వేదజోద్భిజ్జజ, రాయజభూతవా + రంబునంబు నక్కడక్కడ జీవుఁ + బ్రాణంబునసరించి, యేవికారములేక + యెసఁగనట్లు జాగ్రద్ధృష్టికమలోన్వప్న సంస్కారవ, దహము నుప్పు ప్రికల + యంబుగాఁగ లింగశరీరంబు + లేమిఁ గూటస్థండు, నిర్వికారుండయి + నగడుచుండు.

తే. ఎదియెఱుఁగ లెన్న నిద్రపో + యితి నటంచు,
మేలుకొని నుప్పు ప్త్యనుభూతి + స్మృతికేదెచ్చి
కొని మనము వచించుచునుండు + మనుదినంబుఁ
గాన సాక్షి నుప్పు ప్తిలోఁ గలఁడు నువ్వె.

47

ఉ అంబుజనాథ దివ్యచర + కాంబుజ భక్తిమరందబిందుబృం దంబునఁ గర్మజాతమలి + నం బఖిలంబు ఖిలంబుగాఁగఁ జ త్రంబువిశుద్ధమైనఁ బర + తత్త్విము గోచరమాను నింటనే యంబునహాపుకాంతి + యమ + లాక్షులకుం గనుపట్టు చాడ్పునక. 48

వ. అని పిప్పలాయనుండు మిక్కిలిదుర్గాహ్యంబైన బ్రహ్మతత్త్వము బోధింప నిమిశృవతి యిట్లనియె. 49

ఆ వె శిష్టులార! దేని + చే సంస్కృతుండయి, నరుఁడు కర్మములను + దొరఁగి సరగ జ్ఞానప్రబంధంబు + దానినిగర్మయో, గమ్ము నుడువుఁ డాదారమ్ము మీఱ.

వ. ఈ ప్రశ్నంబునే నేను బూర్వమొకనాఁడు మజ్జనకుండగు నిక్షావమహీ దేవేంద్రునమ్ముఖమ్మున ననకాదిమహర్షుల నడిగితి నమ్మహాత్ములేలాకొ నాకు నుత్తరంబీరైరి అనవుడు నావిహ్వాత్రుండు షష్ఠార్షభుం డిట్లనియె. 51

-* నిమికి నావిహ్వాత్రుండు కర్మయోగంబు నుడువుట -*

కం. అసఘ ! విహితంబు కర్మం, బనియు నిషిద్ధంబకర్మ + మనియక + విహిత మ్మునుజేయమిని వికర్మం, బని కర్మము మువ్వధంబు + లభ్యయనరతా ! 52

- తే. ఆశ్రయంబు వేదైకగఁ ద మ్యంబువేద
మీశ్వరభవంబుతాత్పర్యఁ మెఱుంగ వలయు
వాక్యనికరపౌర్వావర్యఁ వశత నద్ది
దుష్టరము సూరివరులె యిం దుచు భ్రమింతు. 53
- ఆ. కనుక నాఁడు చిన్నతనమందునున్న త్వ,దాత్మకర్మముల య ద్భాస్థితిం గ్ర
హింపఁజాలదనుచు నెఱిగింపరైరి నీ,కమ్యహనుభావులపుడు నృపతి ! 54
- తా. ఈ వేదంబు పరోక్షవాదమునుమీ ద యేస్వర్గమోచూపి నీ
భావంబం దధి కాశగొల్పి క్రియల ద్స్వర్తిల్లఁగాఁజేయఁ జే
తోపృత్తుల్ పరిశుద్ధతాగరిమ మం దుక్ దాస జ్ఞానోదయం
బొ విజ్ఞానముగూడ నావెనుక నే యావిర్భవంబయ్యెడిక. 55
- కం. కర్మములు విదపవిడుతువు, కర్మశ్రుతులు నిచు నల్పు ద కర్మగునుటలో
మర్మమృదియే నయ్యా, కర్మత్యాగార్థ మో జ దగన్నత వింటే. 56
- కం ఎవఁ డజ్ఞం డజితేంద్రియఁ, డవుచు నేదవిహితాధ్వ ద మందరుగక క
ర్మవితతిఁజేయక చచు వాఁ, డవశ్యమాం జావుదొంటు ద లందుం బొరలుక. 57
- చం. అనభినివేశవంతుఁడయి ద యాగమచోదితధర్మకర్మముల్
పొనరుచుచుం దదీయఫల ద ముల్ మడిఁగోరక యీశ్వరార్పణం
బొనరుచుచున్న జ్ఞానమెల ద యుం జమి, కర్మఫలశ్రుతుల్ ప్రరో
చనమునకేర్పడెక్ మధువె ద సంగివఁ జీమలు సుట్టుమూఁగుఁగా. 58
- ఉ. బాలుఁడు లడ్డుకై యగడ ద పానముసేసి నిరోగతా ప్తిమైఁ
గ్రాలెడునట్లు స్వర్గసుఖ ద కాంక్షఁ గ్రియల్ పొనరించు చాగమా
ర్థాలవిచారముల్ సలిపి ద తత్వమెఱింగి నరుండు జ్ఞానయా
నేలపొనర్చుచి మృట ఫ ద లేవు నతండు క్రియావితానముక ? 59
- వ. ఇట్లు వేదవిహితకర్మాచరణమువలనం గ్రమముగా నైష్కర్మ్యసిద్ధి లభించె
డిని కొందఁ అహంకారము హృదయమునం బెనవేసికొని యుండఁడద్భృతయ
గ్రంధిని రయంబునంబాచికొన నాగమతంత్రోక్తప్రకారము కేళివునారా
ధింతు రెట్లన, 60

— ఆవిర్హోత్రుండు ప్రతిమార్చన నుడువుట —

- కం. అనఘాత్ముఁడైన గురువ,ర్యుని సేవించి తదవిగ్రహోత్థాగముఁడై
తనయిష్టమూర్తికి నవ,ర్య నొసర్పంగవలయు న్మహాపురుషమతిక. 61
- తే. పూజకుఁడు శ్రుచియై పూజ్య ద మూర్తి కభిము
ఖముగ నానీయఁజ్ఞ శరీ ద రమున బ్రాణ

సంయుమాదుల శోధన + సలిపి న్నాస
మట్టకృతరక్షుండై కడు + శ్రద్ధతోడ.

62

సీ. భూమిసమ్మార్జించి + పుష్పముల్ శోధించి, యాత్మనవ్యగ్రత + నలవరించి
ప్రోక్షించి యాసనం + బురు, నర్మసాద్యాది, పాత్రలశ్రద్ధమై + పదిలపఱచి
మూర్తిసంక్షాళనం + బుపానర్పియందునా, వాహనంబొసరించి + వాసు దేవు
మూలమంత్రంబుచే + స్వచుహృదయాదికృతన్యాసుండై పూజఁ + దగునొనర్ప

తే. అపుడు మఱియు నాభగవంతు + సంగముల ను
దర్శనాద్యుపాంగములఁ ద + త్పన్నిధాన
వర్తులను శాంతమూర్తుల + భవ్యనిష్ఠ
స్వీయమంత్రంబుతోడ న + ర్చింపవలయు.

63

తే. నిర్మలాఽర్మసాద్యాచమ + నీయములను
స్నానవాసోవిభూషణ + చందనముల
ధూపదీపోవహారకా + దులను దాంతి
కోక్తవిధిని బూజింపఁగా + నొప్పు హరిని

64

కం. పెక్కుతేజంగులఁ బొగడుచు
మౌక్తికులు సాష్టాంగముగ న + మోహరయే యం
చొక్కండవె దిక్కనుచుక
దక్కితి నీకనుచు వేడఁ + దగు భగవంతుక.

65

సీ. అతిశుద్ధసత్వమా + యా శాంతతోడుత, దోబూచులాడెడి + దొంగవాడ !
స్వాయంభువత్రయీ + శబ్దబాలంబుతోఁ, గుస్తీలువట్టెడి + కోడెకాడ !
జన్మస్థితిచేత + యోన్ముఖభూతాళి, తో నెత్తమాడెడి + దొడ్డవాడ !
దేశకాలస్థలా + దివ్యతిరిక్తుండ; వై పొంచియుండెడి + యందగాడ !

తే. గ్రహములను నదృష్టములఁ గ + ర్మముల శాస్త్ర
ములను నియమంబులంజేసి + మురియువాడ !
యోర్పుగలవాడ ! దయగల్గి + యుండువాడ !
నమ్మినాడ నన్దరుణింపు + మెమ్మెకాడ !

66

ప. ఇట్లు తన్మయుండై తన్నూర్తినిధ్యానించి నిర్మాల్యమును గంటపద్మిని
శిరంబున ధరించి పూజాసమాప్తిగావించి యవ్వల నావ్రతిమను సాదర
పూర్వకంబుగాఁ గరండకాదిస్వస్థానంబున కనుపవలయు; దేవుని హృదయ
మున నిలువవలయు.

67

కం. ఈ విధమున వితిధిసలిల, సావకరవ్యాదులందు + స్వహృదయమంతుక
దేవుఁ బరమాత్ము నీశ్వరు, భావించి యజింప ముక్తిపరఁగడ న్మవతి !

68

వ. అని యావిహోత్రుండు నిమికింజెప్పెనని నారదుం డడినట్లు శుకండు వచించెను. 69

తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము

చతుర్థాధ్యాయము

కం. అద్వైతద్వైత విశిష్టాద్వైత విశిష్టితుల్ త్వ ధంతికి సీమకా
విద్వేషములొందర యు, ద్వైతద్వైదికమార్గమంటి ధహరిహరనాథా !
వ. 1 దేవా ! యవధరింపు మంత శ్రీ శుకయోగింద్రుండు పరీక్షింప రేంద్రు
నితో నిట్లనియె. శ్రద్ధాభక్తులతో వినుచున్నవనుదేవునిం జూచి నారద
మహర్షి వనుదేవా ! వినుము. ఇట్లు తాంత్రికకర్మయోగమునుగూడ విని
నిమిభూవల్లభుం డార్షభులతో మహాత్ములారా ! యిష్టమూర్తి పూజా
గుణప్రోతము లొనరింపవలయునంటిరి. హరి యే. యే స్వచ్ఛందజన్మము
లచే నే యే కర్మము లాచరించెనో ! యాచరించుచున్నాడో ? యాచ
రింపఁ గలఁడో ? యానతీయుండనద్రుమిలుండను సప్తమార్షభుం డిట్లనె. 2

—* నిమికి ద్రుమిశుండు భగవదవతారముల నుడువుట *—

మానిని. ఎవ్వఁ డనంతు ననంతగుణంబుల ధ నెంచఁగడంగునో యావిబుధుం
డెవ్వధినేనగుఁబాట్లకుఁ బాలగు ధ నింతయు నిక్కువ మోస్తవతీ !
ఇవ్వసుధారజ మెంచిన నెంచెడు ధ నెట్టులొ యెంతయుకాలమునం
దవ్వభు సర్వమహోన్నతశక్తిచ ధ యంబు గణింపఁగలే రెవరుక. 3
వ. కాన శక్తికొలంది భగవదవతారముల వర్ణించెద. 4
కం. వంచమహాభూతముల సృజించి విరాట్పురము నందుఁస్వీయాంశఁ బ్రవే
శించి పురుషాహ్వాయంబున, మించెను నారాయణుం డఁమేయాకృతితో. 5
కం. నరవర ! యిదియే మొదటిది, పురుషవతారంబు వీనిఁబుధులంద్రు విరా
ట్పురుషుడని, సుఖార్థం బ, వ్యవరముం జేరఁడు, విలాసఁముగఁ జేరెనటక. 6
వ. ఈ విరాట్పురుషుని గుణాదుల విను.
సీ. ఎవనికరీర మీభువనత్రయమునిండి, యెగుఁగునో ? యెవ్వనిఁ యింద్రియముల
చే నమప్తివృష్టి ధ జీవులజ్ఞానక, కేంద్రియంబులగునో ! యెవని సిద్ధ
మగు జ్ఞానమున జ్ఞానఁమందఱొందెదఱొ ? యె, వ్యనిశ్వరసమునజీవతితికెల్ల
నోజోబలేహాదుఁ లుదయించివెల్లుచు, నుండునో ? యెవ్వని ధ కొలయుసత్వ

తే. ముసను స్థితి, రిజోగుణమునఁ డ బుట్టుకయఁ ద
మోగుణమున లయము విశ్వఁ డ మునకుఁగలుగు
నాతఁడే విరాట్పూరుషుం డ డాదికర్త
యాదిదేవుఁ డాదిపురుషుఁ డ డతఁడనూ వె.

8

తరలము. మొదట బ్రహ్మగనయ్యె నీ జగ డ ముక్తస్మజింప రజోగుణం
బొడవ, నావలవిష్ణునయ్యె ద్వి డ జోగుధర్మము విశ్వముం
బొడలఁజేయఁగ సత్యమూని, త డ మోగుణంబున రుద్రుడై
మొదలు నాశనముంబొనర్ప న డ మేయఁ డాద్యుడ౯ భూవరా !

9

వ. ఇట్లే యయ్యాదిపురుషుండు సతతము ప్రజలం దుత్పత్తిస్థితిలయంబులఁ
గల్గించుచుండు, నిదినైరాజపురుషావతారము. మఱియు భగవదంశంబున 10

ఉ. ధీయుతులఁ దపోరతులు డ దీర్ఘమనస్కులు మానిమానస
ధ్యేయు లతివ్రతాంతు లుడ డ యించిరి మించుచుచి న్నరుండు నా
రాయణుడన్మహాత్మ లన డ ఘా ! మును ధర్మునినన్ని మూర్తి క
త్యాయతవుణ్యమూర్తికి స డ మంచితకీర్తికి నబ్జవర్తిక.

11

వ. ఈ సరనారాయణులు మహర్షిజనసేవితాంఘ్రులై నైష్కర్మ్యలక్షణము
నారదాదులకువడేశించి తద్ధర్మముఁ దామునాచరించుచు నిప్పటికి బడరి
కాశ్రమముననున్నారు.

12

*— ద్రుమిళుడు నారాయణముపి తపఃప్రభావము చెప్పట *—

కం. నారాయణమానీంద్రుఁడు, ఘోరంబగుతపముచేసి డ కొనుచుండ నునా
సీరులకు గాంచి యొకనాఁ, డారాటముసెంది యిట్టు డ లాలోచించెక. 13

చం. ఎవఁడురవీడు దీర్ఘతప డ మిట్టులొనర్చెడి? నిట్టివాని నిఁ
తవఱకుఁ జూచి నేనెఱుంగఁ డ దస్సనుఁగొన్న మదాధిపత్యముం
దవులఁగఁగోరి నట్టులు గ డ సంబడుచున్నది తప్పివచ్చెరా :
శివ ! శివ !! యింక నేనెవరిఁ డ తేరుడఁ జేరుదు బాముఁబావఁగక. 14

ఉ. ఏమొ పులోమజా ! వలక డ వేల జయంత ! వసంతఁ డేడిరా !
కామునిఁ బిల్వరే ! వినపు డ గా శశిరేఖ ! యయో తిలోత్తమా !
పేమనుజుడరే ! తెలుప డ రే మనరంధకు; నీ సుధర్మలో
నేమిఁకనుండఁబో మొ ! యెవఁ డ డేలునొ స్వర్గము నింకమీఁడటక. 15

కం. అనుచుం బదిమందియుఁ జేరిన పిమ్మట వారలన్ని డ రీక్షించి మనం
బునఁ గొంతనిబ్బరము నెట్టనఁబూని వనించె నయ్యోడం గార్వ మిటుల్.

- ఉ. ఓ మదనా ! యెఱుంగఁజేయఁ + హాస్వత గాఢ తపోగరిష్ఠ ని
స్థామహానీయమూర్తులను + సంయముల స్థనగాధిజాదులక
భూమిని తేఁగుఁబండ్లయడ + పుల్గల తావున నొక్కఁడుండె మీ
రా మునివర్యుఁజూచిన మ + హాద్భుతమందెద రిప్పు డేమనక. 17
- కం. అతఁ డతిలోకాద్భుతవీ, ర్య తపోయుతుఁడగుచు నాక + మందుటకై యీ
జతనమొనర్చెడి మీరే, గతి నిఁకఁ గాచికోనఁగలరొ + కా! యధిక్ష్మతులక.
- కం. అనవుడు మదనఁడు మీసం
బును దువ్వి యెఱుంగఁజొక్కొ ? మునులం గినులక
ననతూవు ములికిసోఁకుం
గననివఱకె వారితవ మిఁ + కం బలుకేలా ! 19
- ఉ. అసతియిండు కార్యమది + యంతయుఁదీర్చెడనేమిరా వసం
తా ! నినుఁజూచినంతటన + స్థానపుసైతము పల్లవించదే !
పూను ప్రయాణమున సలువ + మూటను ముల్లెనుగట్టి మారుతా !
యేనిదెవచ్చువాఁడ వన + కేక్షణలార ! చనుండు ముంగలక. 20
- వ. అని యింద్రానుమతింబడసి మదనఁడు సవరివారుండై బదిరికాశ్రమంబున
కరిగె. అంతనట వసంతుఁ డనంతవిలాసభాస్వంతుండై నవ్వనాంతమున
వంతవంతల గంతులువేయఁజొచ్చె. మావులు క్రోవులు మల్లెలు మొల్లలు
నాళికేరములు సింధువారములు మందారంబులు మాలూరంబులు ఖర్జూ
రంబులు జంబీరంబులు పురునాగంబులు పున్నాగంబులు రసాలములు
తమాలములు సశోకములు మధూకములు లవంగములు విలుంగములు
వనసవకశకురవశసరశముఖతరునికరము తమ తమ కమరినకొమరునఁ బల్ల
వముల పెల్లున నుల్లసిల్లి లతాంతలతాంతకాంతుల దిగంతములనింపి పింది
యలనందమునందికొని కాయలనికాయములఁ గాయమునిండించుకొని
చెలువుకలుకుఫలముల కలుములనిలువు నిలువుకొని కనులపండువుగా
నుండె. అప్పుడప్పువృగుప్పలనుప్పతిల్లువుప్పొళ్లు కన్నుతెప్పలఁ దెప్పునఁ
గప్పుకొన నొప్పుచెడి తేనెసోసలనానమాని నానవడి వడిచెడి
విడివడినమగలంగని చెంగటకుం గదలివచ్చిన యంగనల యింగితమెఱింగి
మసలుభసరవిసరములును, భసలవిసరములు కసిమసఁగి ముసురుకొని కిసల
యరసములమెసవ నవసరమొసఁగమి ననురుసురను పికనికరములును,
చికనికరముల కుహూకారములఁజెవిదోరగించివిరుచు దోరపండ్లగీటఁబాటని
మారునితేరి వారుభములైన కీరవారములును, గీరవారములచేరువలఁ దీటిక
మీఱఁబారులుతీరిచి కూరుచుండి వినీలోత్తాలతమూలసాలజాలమాలోకించి

కాలాభ్రాదభ్రవిభ్రమంబునఁ బించియములవిప్పి నర్తనంబునీయు మయూ
రంబులుంగలిగి యక్కంతారము మనోహరమ్ముగానుండె. అట్టియెడ
నవ్వనంబున 21

ఆ వె. గుబ్బపూలుగుబులు † కొనులతహానలు

గాలికబురురాంగఁ † గదలిపోయి

కావితలిరుటాకు † మోపుల రుచిచూపి

సుందరతరుగళము † చుట్టుకొనిరి.

22

కం. పెంటియె పోతున్నడువదో? పెంటినె పోతువిడువదో? యవీరతప్రియతా
జంటలయి రేచవలు వె, స్వంటఁ దిరుగుచుండు నామ † నిబలంబెదియో?

ఆ. ఒకరికొక్కరిచ్చు † చుందురు తాము భుజింపజోక నేది † చిక్కెనేని
దాన రెండుకడలఁదన్నును వలవును, బెరుగునూపుఁగాఁతఱుఁగురాద. 24

వ. అట్టి సితియందు నారాయణముపివర్చున కింతట సంతట నచ్చర మచ్చె
కంటు లిచ్చమెయి ముచ్చటలాడుచుఁ దచ్చాడుచు వలవుఁజేతలకుం
జొచ్చిరి. 25

చం. జలకములాడి యార్ద్రమగు † సన్నని తెల్లని వల్యయంటుమై
బలియుటఁ బైకి మేసాబగు † బంగరురంగుహారంగువితకాం
తులు పచరింప హేమయను † తోయ్యలి యయ్యెడ నోయ్యనోయ్యన
న్గులుకుచు బెక్కుఁజూపులను † గ్రుమ్మరె నమ్మునిసమ్ముఖమ్మునక. 26

చం. మడిమలుదాఁకు వాలుజడ † మల్లియపువ్వులుదాల్చి, కొల్కులం
దిడి నలుపారుకాటుక, మె † యిక్ శిఖింఁచదుకూలకాంతులం
గడలుకొనం, జనుంగవ సి † గల్గయిదాఁకుచు నవ్వువెన్నెలల్
నుడివడ మానిపై హరిణి † చోపె నసాంగవిలోకనమ్ములక. 27

వ. ఇటువంటిచేతలెల్ల బొల్లుకాఁగా మఱొకనాఁ డిదిగాడుతెఱంగని
యన్నాగవాసంబున రంభకాలికిం గజ్జెగట్టి 28

సీ. రసభావనాచ్యమల్ † పాసఁగనితాళాను, సారిస్పత్తంబును † సలిపి సలిపి
ప్రొద్ధతాంగజ్జేవ † సిద్ధమాతాండవ, సృత్యమ్ము శక్తిమై † నఱపి నఱపి
అమలకోమలమధుఁరాంగవిన్యాసారి, మృదులాస్యసృత్యమ్ము † మెలపిమెలపి
పాడుచుఁ దద్భావభంగి సర్వాభిన, యములఁదెల్పుచు నాట్యమాడియాడి

తే. వెండియు ఖచారిభూచారి † వివిధనాట్య
భంగిమముల నోయారియై † వఱపి వఱపి
విమలగాంధర్వమును గొల్ల † పెట్టిపెట్టి
రంభ యత్నించె మానిగ. † గంపనెంచి.

29

- వ. ఇట్టి ప్రయత్నంబులును బధిరశంఖారవమ్ములుగాఁగ మఱిండుదినంబున
ఉ. చక్కదనాలకిక్క సర † సంపునుడులేవలుకంగ జాణ పెం
పెక్కువిలసచేష్టలకు † నిల్లగురంభ మృదురువస్త్ర మా
టక్కిరిపిల్లగాడువు క † డంకఁదొలంగ మునీంద్రుఁగంచుచుక
ఘక్కుననవ్వె గుబ్బచను † వట్టెగుర,న్ననఁ గొను కంపిలక. 31
- వ. అప్పుడ కాల్యంబులు నిర్వర్తించుకొని సుఖాసీనుండైయున్న నారాయణ
మహర్షి యాసవ్యుడి దెస మొగంబై రంభారంభోరూముఖాంభోజంబునఁ
జూపులువొలయింప నిదియ శుదనని మదనునిమదవతు లెలుగిచ్చి యెచ్చ
రింప నదాటున నతఁడు వడఁకుఁజేతుల నలరువిల్లుగొని తియ్యతేనియల
కెగఁబ్రాకు తుమ్మెదలనారి నెక్కిడఁజాలక విసిరి వెనవెన నవ్విల్లు విసరి
పైచి యేచిన తటారమ్మన మొగలికటారింగొని హుటాహుటిం బైకఱుకం
బాటునింతలో రంభ యిమ్ముగ నమ్మని నల్లనడాసి నమస్కరించి
శిరమువంచి వినయమ్ముదొలక నిటులువలికె. 32
- చం. పురుషవరేణ్య! యియ్యలరు † బోలులు నాకమునందునుండు న
చ్చరలు యథేచ్ఛగాఁదిరుగు † జాణలు మృదుభాణముల్ ధరా
మరులు మఖాదినిష్ఠలను † వ్లూనత సెందుచునుండు వీరి య
బ్బురపుదుటారిగుబ్బచను † బొంగరపుంగవ నాడుకొంటకై. 33
- చం. రసికవతంస! యే నిటఁ బ † రాక్షగనుండఁగ నాలితెమ్మెరల్
విసవిసవచ్చి వింతసలి † పెం దమరేమనుకొందురో! కళ
భ్యసనముగల్గియున్న తమ † వంటిమహాత్ములయంఘ్రియెంత బా
నిసనుగదా యన న్మని య † నెం జెఱునవ్వుదొలక మోముపై. 34
- చం. సరసములాడ నీవు నెఱ † జాణపుగావటె రంభ! నిన్ను నే
నెఱుంగ నె! మాశుకర్షి నల † యింపవె యెక్కటిఁజూచి యింతలో
మఱితు నె! నీవెదోనెపము † మై కదలించి కలంప మెల్లఁగా
సరసకఁజేరవచ్చితివి † సంతసమయ్యెను గూరుచుండుమా! 35
- కం. నాయన! మదనా! యిటురా, వోయా! తొల్లి హరనేత్రహుతభుగ్ద్వాలా
పాయము గన్నాడపుగద,రా! యెప్పుడు భృత్యజనులబ్రదు కింతేరా!
- కం. బిడ్డా! వసంత! యెంతటి, దొడ్డపనియొనర్చితివిర † దుర్గతితొలఁగక
జడ్డనఁ బశువత్ప్యాదుల,కడ్డే మిఁకరమ్మ! యగ్మ † దాశ్రమమునకక. 37
- తే. పిల్లలార! యోయచ్చర † వెలదులార!,
రండురండమ్మ! మామకా † శ్రమమునకును

వ మొగుంగునాతిధ్యంబు † నలమిఁ గొన్న,
పిదపఁ దిన్నగా దివికిని † వెళ్ళవచ్చు.

38

కం. వచ్చినదానవు రానే, వచ్చితి వోపిల్లవాయు + వా! యాశ్రమముం
జొచ్చి యిటనున్నప్రాణుల, ముచ్చెమడుం బాటఁజిమ్మి! పొమ్మాయవలక.

ప. అని యయ్యండజుంగూర్చుకొని ప్రసాదమేదురావలోకనంబులవిందువెట్టి
యియ్యక్రమప్రక్రియ శక్రనిదిగాని మీదిగా దోడకుండుండని వారల
కథయమిచ్చి యాదరింప వాకు సిగ్గుపడి నమస్కరించుచు నిట్టనిరి. 40

కం. దేవా! మాయాపరుడవు, గావుననే విశ్వతిలకః + కాలెద, వేముక్
దేవానాంప్రియులమగుట, గావించుము మంత్రపులను + క్షమియింపదగుక.

చం త్రిదివ మతిక్రమించి భవ + దీయవనంబుచుజేగు త్వత్పదా
స్పదులగుభక్తక్రీటులకు + సల్పుదు రెన్నియె యంతరాయముల్
త్రిదశు లసూయచే; మఖవి + ధిః హవిరాదులొసంగి తమ్ముఁ బూ
జుడనువువారి నేమచరు; క్షాపులు గప్పములీయ నేతురే? 42

కం. అయినను ద్వత్పాతపదా, శ్రయ లతిధైర్యమున విఘ్నః సమితిశిరములం
బుయిలోడడదన్నగల ర.వ్యయ! నీ ప్రాపున్నచారి కంగదయున్నే ! 43

కం. నినుసేవింపనికొండలు, ఘనతరదీక్షం దవంబొ + కండ నలిపి మా
 కను వశులై సంతోషం, బున బహుకామోపభోగముల గాంతురజా! 44

వ. నినుఁగొల్పనిమఱిగొంద యుగతపంబొనర్చుచు మేమిచ్చు త్తుత్తై
 శీతోష్ణవర్షమాదుతజైవ్యశైశ్వాదిభోగంబులంకూడ ననుభవింపనొల్లక
 వానినివిసర్జించి మమ్ముదృఢీకరించి సంద్రంబువిడిచి గోష్పదంబున
 మునింగినట్లు క్రోధంబునకువశులై శాపాదుల నత్రవశ్యక్తిం బోగొట్టుకొని
 యటుమోక్షంబునకు నిటుభోగంబునకు రెంటికింగాక చెడి నిష్ఫలారంభు
 లగుదును. స్వామీ! నీభక్తులుగానివారిట్లు కామక్రోధంబులకువశులై
 చెడుట వింతయే!

45

ఆ. అనుచు నిట్లు వేడు † కొనుచున్న యిప్పుడ, కంటబడిరి తపసిదంబజేరి
సేవసలువువారు † చెలువారువువ్వారు, బోండ్లుచెరివితొడిగి † పూసికట్టి 4ర

సీ చల్లందనములేదు † వెల్లివోయేడిఁబండు, వెన్నెల లిదియేమి వింతలమ్మ? †
 నత్తావిశాల్యదు † నిగిడేసినల్లగ, ల్యలదండ లిదియేమి † విలయమమ్మ? †
 ప్రొద్దుగ్రుంకఁగలేదు † గద్దించెడిం గారుఁ, జీతలు లిదియేమి † చిత్రమమ్మ? †
 చాంచల్యములులేవు † మించిభాసించుఁగొ, క్కూరుమించు లిదేమి † కాలమమ్మ? †

- తే. ఈ వెలందులు నవ్వెద † రీకువాక్షు
 లీదెనంజూడ్కిఁబటపెద † రీ వినీల
 కచలు విముఖతంగనెద రీకలికిమించుఁ
 బోలులు మెలంగెదరు తద్వి † భూతు లివియు.
- వ. అని నారాయణయోగప్రభావ వినిర్మితాంగనలంగని రంభాదులు వెఱంగు
 వడి యొండొరులు. 48
- కం. ఆక్కా ! యెక్కడఁజూడమె, యిక్కొను రీమేనిపొలవఁమీమూర్ధవ మీ
 చక్కఁదన మీయొయూరం, బిక్కాంతలసాటి లేర † యేలోకమునక. 49
- కం. అనుచుఁ బ్రణతులైయుండక, మునివర్యుఁడు లేతనప్పు † మొగమునఁజెందక
 గొనిపొండు స్వర్గలోకం, బును వెలిగింపంగఁదగిన † పొలఁతి నొక ర్తక. 50
- వ. అనవుడు రంభాదులు తదంగనలలోనూర్వశింబురస్కరించుకొని పునః
 పునరభివాదనంబులొనర్చుచు దివికింజని నారాయణర్షిప్రభావంబంతయు
 శక్తునకువిన్నవింప నతండు విస్మయాధీనమానసుడై యుండె. 51

* ద్రుమికుఁడు హంసాద్యవతారముల వర్ణించుట *

- తే. అచ్యుతుఁడు జగన్మంగళ † మాచరింపఁ
 గోరి హంసదత్తనత్తు † మారముషభ
 రూపములుదాల్చి ప్రజకు నె † టుంగ బోధ
 సేసె నాత్మలాభోపాయ † సిద్ధులెల్ల. 52
- వ. ఈముషభయోగీంద్రు లస్మత్పితృపూజ్యుపాదులు. వారికి మానమస్కృతులు.
 ననకనందననత్తుజాతులు భగవదంశసంభవుల. 53
- కం. ఆవల నచ్యుతుఁడు హయ, గ్రీవవతారంబుఁదాల్చి † క్రిందిజగమునక
 దేవారి నృగుదానపు, జీవంబులఁబాపి శ్రుతులు † చెచ్చెరఁ దెచ్చెక. 54
- తే. ప్రళయకాలమం దళిలంబు † వారిమయము
 గాఁగ వసుధాషధీభీజ † గణము ఋషులు
 మనువు వైవస్వతుఁడు వసిం † చిన కలంబు
 వట్టికొనికాచె మత్స్యరూ † పంబుపూని. 55
- పంచచామరము. హిరణ్యనేత్రరాక్షసు డ † హీనశక్తిమై పనుం
 ధరానతి భుజాబలింబు † నం గ్రహించి పోవఁగా
 వరాహరూపముంధరించి † వానిఁజంపి భూమి ను
 ధరించె వారిరాశినుండి † దానవారి భూవరా! 56

- ఉ. పొండికతో సురానురులు † పూతసుధార్థము పాలసంద్రముఁ
మందరవర్షతంబున న † మందరయంబునఁ ద్రచ్చుచో మునుం
గం దయఁ గూర్మరూపమున † త్సౌధరమూనుచు నాఫలోదయ
మృందజఁగాచె నీశ్వరుఁ డ † సంతఁ డమేయబలుండు భూపతీ ! 57
- కిం. నక్రమొకం డక్రమముగ విక్రమమున నాక్రమించి † వేధింప గజం
బాక్రందింపఁ ద్రివిక్రముఁ, జక్రమున నృకరిఁజంపి † సామజమేలెఁ. 58
- మ. సమిథల్ దెమ్మని తండ్రికశ్యపుఁడు పు † చ్చక్ ఘోరకాంతారభా
గములంగ్రుమ్మరువారు గోష్ఠ దజలా † ఘంబం దొగింగూలి యీఁ
గుమ మా బాముల దేవదేవ ! యను చం † గుప్తప్రమాణస్వరూ
పములకొనెల్లెడి వాలఖలులు హరింఁబ్రార్థింపఁ గాచె న్నృపా ! 59
- ఆ. వె. పృథవధయొసర్పఁవెంటంబడిన బ్రహ్మ, హత్యవలన బాధ † లంది కంది
వజ్ర హరినివేడఁఁబాలించెఁ గరుణతో, హరిదయాంబురాశిఁ మగఁగదయ్య!
- సీ. నరసింహరూపమ్మొనక హిరణ్యకశిపుఁ
బరిమార్చి చెఱునున్న † వారి దేవ
కాంతల విడిపించెఁ † గాచెఁ బ్రహ్లాదుని
బెక్కమాటులు ఘోర † విగ్రహముల
నసురపతులఁజంపి † యమరులరక్షించె
వామనమూర్తియై † బలినివేడి
స్వర్గమింద్రునకిచ్చెఁ † బరశురాముండయి
హైహయాదులఁగూల్చి † యవల నిరువ
- తే. దొక్కమాటు శ్రుతియులను † జక్కఁబెట్టె,
నిప్పు డంబుధిబంధించి † యేచి రావ
నాదిదుష్టులం జక్కాడి † యఖిలకల్ప
వఘ్నకీర్తిసీతా మాన † సప్రవర్తి
రామచంద్రమూర్తి యదే వి † రాజలెడిని. 61
- తే. జనకభూప ! భూభారనా † శంబుకొఱకు,
నభవుఁ డయ్యదువంశంబు † సందుఁ బుట్టి
రామకృష్ణావ్వాయంబులఁ † గాలఁగలఁడు
చెలఁగి దుష్కర కార్యముల్ † చేయఁగలఁడు. 62
- తే. పిమ్మట ననర్హులొ దైత్య † వీరవరులు,
యజ్ఞముల్ సేయఁబూన † మోహమ్ముగొలుపు

వాడ మొనరించు బుద్ధరూఁ ధమున ; యుగము
చివరఁ గల్గియై శూద్రభూ ధవులఁ జంపు.

63

వ. జనకరాజా ! యీ విధములైన యాజగత్సతి జన్మకర్మములు పెక్కులు
గలవు. వాని నెల్ల నాకు వాకొనవలవియగు నే ! యని ద్రుమిళుండు వల్కె-
నని నారదుండాడినట్లు శుకర్షి వచించెను.

ఇది చతుర్థాధ్యాయము ముగిసెను.

పంచమాధ్యాయము

క. స్వర్గపురద్వారకవా, టార్గళ నిర్భేదనమున ధన్యుతాయన సు-
నర్గమునకు వేదముల న, నర్గళమార్గముల నిడితే ? ధారిహరనాథా ! 1

వ. ¹ దేవా ! అవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపజేసెదనితో నిట్లు
నియె. అవ్వల నారదుండు వసుదేవుంజూచి జనకభూవరుం డట్లు హరిజన్మ
కర్మాదులు విని యయ్యార్గభులతో నిట్లనియె.

తే. ఆత్మవిత్తములార ! మ ధన్యులార !,
హరినిభగవంతుఁ గొల్వక ధన్విజితాత్మ
లగుచుఁ గోర్కులవెంబడి ధన్యుల వజ్ర,
జనుల కేగతిగల్గునో ధన్యవరయ్య ! 3

వ. ² వెనుక నభక్తులు కామక్రోధములకువశులై చెడుదురని వింటింగదా యన
పుడుఁ జనునుండఁజునువభసంజనుం డప్తముం డిట్లనియె.

— ధన్వికిఁ జనునుండు భక్తిహీనులగు కర్మపరుల గతిం జెప్పట —

సీ. పరమేశ్వరునిముఖా ధన్యునుండి సత్వగు, రామున వివ్రగఁ రాము బాహు
పులను రజస్సత్వ ధన్యులచేత క్షత్రియు, లూరుపులందుఁ డ ధన్యజోగు
రాములచే వైశ్యులు ; తమముచేతను జర, రాముల శూద్రులు, నాలుగార
మములతోఁబుట్టిరి ; మనుజులుతమతండి, యీశ్వరుండనిమది యెఱిగియుంభ

తే॥ జంపరే నెఱుంగమిని యజంపరేని, యాత్మవర్ణాశ్రమభ్రష్టులగుచు వార్ష-
లభమగతులకుఁబోయెడఁగియుండు, దుర్గుతులు భగవద్గురు ధన్యములకు
లకును ! 5

కం. హరికథలు వినవలయునని

హరిగుణములు పొగడవలయు † నని యెఱుంగని యా
తరుణుల శూద్రాదుల నం
దఱను భవాదృశులు చూడఁ † దగు దయతోడక.

6

తే. ద్విజాలు శ్రౌతివిద్యల హరి † భజనసేయ,
నుత్తమాధికారముఁగాంచి † యును ఫలేష్ష
వ్రాలెడరు కర్మముల వేడ † వాచులగుచు,
జ్ఞాపలవదుర్విదగులుఁ గారె వీరు ?

7

ప. మఱియు భక్తిశూన్యులగు వీరు బంధకములుగానిపగిదిఁ గర్మములం
జేయించాలక స్త్రీలు మూర్ఖులు పండితమానులునై యుందురు. “అపా
మసోమమమృతా అభూమ...” ఇత్యాద్యర్థవాదశ్రుతులచే నమ్మా
హితులై యత్యుత్తమలోకముల నప్రసాఖ్యమందంగలవారమని ప్రియ
వచనములఁ బలుచుందురు. దానికి యజ్ఞము లన్నవస్త్రదక్షిణారహి
తంబులుగాఁ జేయుచుందురు. అందు హింసాదోషానభిజ్ఞులై జీవికార్థమ
వశువులం జంపుచుందురు. రజోగుణయోగంబున నభిచారాదిదుస్సంక
ల్పులుం గాలసర్పంబులుంబోలె దీర్ఘక్రోధులునై యుందురు. దాంభికులు
పావులునై హరిభక్తుల గేలిసేయుచుందురు. పెద్దలసేవింపక కాముకులై
స్త్రీలనే సేవించుచు గేహములంబడియశోన్యమైఘనసౌఖ్యంబులం బ్రసం
గించుకొనుచునుందురు.

8

కం. బలవిద్యారూపశ్రీ, కలకలైశ్వర్యదాన † గుణముల గర్వాం
ధులగుచు హరిని హరిభ, క్తులఁ బరిహాసంబుసేయు † మరు దుష్టమతిక.

తే. ఇమ్మొయిమెలంగు వీరాక † నమ్మువోలె
సర్వభూతస్థు నాత్ము నీ † శ్వరుని వేడ
వర్ణితు నెఱుంగక నివృత్తి † పరములైన
శ్రుతులను బ్రవృత్తిపరముగాఁ † జూచుచుండ్రు.

10

ప. లోకంబున వ్యవాయామిషమద్యసేవలు జంతువులకు రాగవశంబున నిత్యం
బులైయున్న యవి కాని వీనికి విధిశాస్త్రంబులులేవు అయినను “ధర్మప్రజా
సంపత్త్యర్థం ప్రియముద్వపేత్...ఋతేభార్యాముపేయాత్” అనుటచే
సంతానార్థము గైకొన్న స్వభార్యయందు ఋతుకాలములనే సంగమంబును
“వశుమాలభేత...హుతశేషం భక్షయేత్” అనుటచే యజ్ఞవిషయంబు
ననే మాంసనిషేదణంబును “సౌత్రామణ్యాం సురాగ్రహాన్ గృహ్లాతి”
అనుటచే సౌత్రామణివిషయముననే మద్యసేవయుఁ గర్తవ్యములన్న

యనుజ్ఞారూపనియమవిధిమాత్రము లేకపోలేదు. అక్కతన నివియే
ఋతుకాలేతర స్త్రీసంగమము నయజ్ఞేయమాంసమద్యసేవనంబును, నిషి
ద్ధంబులను విషయ మర్థవశంబునం దెల్పుచున్నవి. కాన నివి నివృత్తిబోధ
కములు కాకపోలేదు. 11

తే. ధనమునకుఁ బ్రధానఫలంబు † ధర్మమగును
దాన దృఢశాంతి పొడమును † దానివలనఁ
బొందువడుఁ బరోక్షజ్ఞాన † మందువలన
నొదవు నవరోక్షవిజ్ఞాన † మోక్షచాల ! 12

కం. ఇట్టి ధనము ధర్మమునకుఁ, బెట్టక దేహమ్మునకును † బెట్టెద రకటా !
ఎట్టినిమూఢులొ ? రక్కసి, వట్టునఁ దమమేనిమిత్తివట్టు తెలుగరో ! 13

మ. కలుద్రావ న్నచియించునే శ్రుతు ? లవ † ఘోషింపనొప్పెన్ మఖం
బులఁ బశ్యాలభనంబహింసముని చె † ప్పన్ భక్షణార్థంబు జం
తులహింసించిన హింసయాన నె; రతిం † దోషంబెయకాఁగాని బి
డ్డలకై మొగ్గిఁ గాదనక దెలియ రె † డ్డక శుద్ధ మీధర్మమున్. 14

మ. ఎవఁ డీనిర్మలధర్మముందెలియ కెం † తే నమ్మికంబూని జం
తువులంజంపి యముత్రసౌఖ్యములఁ దో † డ్రోఁ బొందఁగాంక్షించి యీ
భువి హింసంబొనరించు నాజనుఁడు స్త † బ్ధుం డన్యలోకంబునం
దవసీనాథ ! తదీయజంతులకె భ † క్త్యంబై శ్రమంబొందెడిక. 15

మ. పర దేహంబులనున్న స్వాత్ముని జగ † ద్వాప్యపి బరంధాము నీ
శ్వరు ద్వేషించుచుఁ బుత్రదారముఖసం † బంధంబులంబొల్పు న
శ్వర మీకాయమునం దపారమగు నే † స్తం బుల్లమందూని యె
వ్వరువ ర్తింతురొ వారధివతితులై † పాడొదు రుద్రీశ్వరా ! 16

కేం. కేవలమూఢులుగాకయు, నైవల్యముపొంతఁబోవకయుఁజెలఁగెడు నా
త్రైవర్గికు లక్షణికులు, కోవిదవర ! యాత్మఘాత † కలు గారొక్కొ. 17

తే. అనఘ ! యిట్లు లాత్రావహ్ను † తిని బొనర్చు
కొనుచు నజ్ఞానమును జ్ఞాన † మని తలంచి
కాలవశత నీప్సితములు † గూలిపోవ
నకృతకృత్యులై శాంతిలే † కలమటింతు. 18

కం. అనవరతాయాసంబులఁ, గనుకని కూర్చినధనాది † కంబు విడిచి ఘో
రనిభిదతమోగృహంబుల, కును జొత్తురు హరివరాజ్ఞులు మనుజేంద్రా !

మ. అనవిని నిమిభూవల్లభుం డుల్లంబున నుల్లసిల్లి భక్తి కర్తవ్యమంటిరిగదా !
భగవంతుఁ డేకాలంబున నేవర్ణాభిధాకారంబులుగలవాడై యేవిధివకార

మెట్టిసరులచేఁ బూజింపబడు నానలిండనఁ గరభాజనుండు నవమార్షభుం
డిట్లనియె. 20

* కరభాజనుండు చతుర్ముగహరిపూజాదిక మెఱిగించుట *

అ. వె. ధరణినాథ ! వినుము † తామరసాక్షుండు

ప్రతియుగంబునందు † బహువిధాశ్ర
తులు వహించి నామ † ములు వర్ణములుపెక్క
వెలుఁగ బూజలొందు † వివిధగతుల. 21

తే. శ్రుతయుగంబున జడలువ † హించి వర్ణ

లాంబరముగట్టి జందెంబు † నక్షమాల
దండమును గహండలువును † చాల్చి యజన
మలర సలుగేలఁ దెల్లని † హరి వెలుంగు. 22

కం. జను లప్పుడు నిర్వైరులు, ఘనశాంతులుశమదమాది † కలితులు సుహృదుల్
వినయవరులగుచు నద్దేవునిగొల్తురు ధ్యానయోగ † పూర్ణమనములఁ. 23

కం. పురుషా ! హంసా ! యోగీ, శ్వర ! యవ్యక్త ! సువర్ణ ! † వైకుంఠా ! యీ
శ్వర ! ధర్మా ! యమలా ! యసి, పరికీర్తితు రపు డాత్మ † ధగవంతుఁ బ్రజల్.

తే. సుక్రవాద్యుపలక్షణ † శోభితుండు

మృదులదీక్షాంగభూతత్రి † మేఖలుండు
తేతయందును యజ్ఞమూ † ర్తి హరి కపిల
కచుండు రక్తవర్ణుండు చతు † స్కరుండు వెలుంగు. 25

కం. ధర్మిష్టులు బ్రహ్మవిదులు, నిర్మలబుద్ధులయి సరులు † నిగమోక్తవిధా
కర్మముల సర్వమయు హరి, సర్వలి యజయింతు రపు డ † నల్పప్రీతిఁ. 26

కం. ఉరుగాయ ! యజ్ఞ ! విష్ణూ !, ఉరుక్రమా ! పృశ్నిగర్భ ! యోయి జయంతా !
వరసర్వదేవ ! మముఁబో, వర పేర్ని పృషాకపి ! యసి † ప్రార్థింతుజనుల్. 27

సీ. అతనీసుమాతను † ద్యుతితతుల్ దశదిశా, భాగంబులందును † బ్రబ్ధిగొనఁగ
కచ్చులుదీటిచి † కట్టినబొజ్జపైఁ, బచ్చనిపట్టుదు † వ్వలువ నిగుడ
సాంచజన్యసుదర్శ † నాంచత్రపుభలు ద్విగు, ణీకృతంబై నేల † నింగి నిండ
ఎఱ్ఱతామరలట్లు † విఱ్ఱవీఁగెడి కన్నుఁ, గవ నెనరుంజూడ్కి † కళుకులీన

తే. అక్కుదక్కినవుండెన † యందు దక్కి

నంపు నుడి వెండ్రుకల్ సాంపు † పెంపు నింప
పొడవుఁబూదండ నిగ్గులు † కడలుగొనఁగ
మెరయు నొకపరంజ్యోతి ద్వా † పరమునందు. 28

- తే. ఆమహాపురుషుని మానఁ + వాలిచేరి,
తత్వజ్ఞాన వేదతం + త్రములచేతఁ
బ్రచురచామరచ్చత్రాది + రాజలాంఛ
నముల నర్చితు రవ్వుడు + నరవరేణ్య! 29
- తే. వాసుదేవ! సంకర్షణ! వందనంబు
ప్రణతి ప్రద్యుమ్న! యనిరుద్ధ! వందనంబు
వందనంబు నారాయణ! పరబ్రహ్మండ!
వందనంబు మహాత్త! యోపరిమపురుష! 30
- తే. వందనము విశ్వ! విశ్వేశ! వందనంబు
వందనము సర్వభూతాత్మ! + వందనంబు
వందనము భగవానుడా! + వందనంబు
లనుచు జగదీశ్వరుని రాజ! + లభినుతింతు). 31
- వ. ఇది ద్వాపరయుగవిషయంబు. ఇతఁ గలియుగంబున నానాతంత్రవిధా
నంబులఁ బూజింతురు. 32
- సీ. ఇంద్రసిలద్యుతుల్ + సాంద్రంబులై స్వీయ, కాయంబునందుండిఁగంతులిడఁగ
శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీలు విశాలవ, క్షోభాగమందును + శోభిలంగ
శంఖచక్రంబులు + శార్ఙ్గనందకములు, కరచతుష్టయమున + మురువునూవ
నందనునందాదులందుపాటున వినయభయంబులకా స్వకృత్యములనిలువ
- తే. పీతవసనవ్రథల దిశల్ + విక్రటిల్ల
మందహాసకాంతులు. ముఖ + మందుఁ గులుక
నెనరుఁ గ్రుమ్మరించెడి చూపుఁ + లనువుమీఱఁ
బాలుచు కృష్ణఁ గీర్తింతురు + కలియుగమున. 33
- పం. శితిగళవద్దగర్భులు య + జించెడితావు, శ్రీతేస్వితంబులం
బితికెడి గోవు, భృత్యజన + పీడనడంచెడి తావు, ఘోరగుం
సృతిమరువేఁగమావు, సిరు + లీనెకి పున్నెవుఁబోవు, ధ్యేయగుం
తతిఁ దలవూవు, నీదుచర + ణంబులలావు హరీ! నమస్కృతుల్. 34
- పం. చిటునగ వాననంబునను + జిందులుద్రొక్కఁ బ్రసాదమేదురో
దరరుచిమాలికల్ నయన + తామరసంబుల నాట్యమాడ భా
సురవరదానభీహరణ + శోభనముద్రలు కేలరాజిలకా
గరలెడి లోకమోహనము + కృష్ణుని విగ్రహముకా దలంచెడకా. 35
- వ. అని యిట్లుయుగవర్తులగుమనుజులు యుగానురూపములైన నామరూప
ములతోనొప్పు శ్రేయోదాయయుగు సేవ్యులంబూజింతుచుందురు. 36

తే. గుణమెఱిగి సారముగ్రహించు † కోవిదాభి
కలియుగమ్మునె మిన్నగాఁ † దలఁతు రీశుఁ
డియుగమున నిష్టార్థంబు † లిచ్చుఁగాడె
మనుజులకును సంకీర్తన † మాత్రముననె. 87

తే. దేహులకు నీభవాంభోధిఁ † దిరుగువారి
కింతకంటెఁ బరమలాభ † మెద్దికలదు ?
తొలఁగు సంస్కృతి, వరమశాం † తి లభియించు
మహితసంకీర్తనముననే † మనుజునాథ ! 88

తే. అక్కతమునఁ గృతాది యు † గాంతరముల
మెలఁగెడివజ్రాసమూహంబు † కలియుగమునఁ
జొరఁదలంచెద రటులైన † నులభముగనె
తమకు నారాయణవరత్వ † మమరునంచు. 89

ప. రాజేంద్రా ! కలియుం దిట్లుజనించి భక్తులైనవా రందఁడుఁగలరు. విశేష
ముగా ద్రవిడదేశమున నందును దామ్రవర్ణియుఁ బయస్వినియుఁగృత
మాలయు మహాపుణ్యులుగూకావేరీమహానదియు నెవటంబ్రవహించు
నచటిజను లాజలంబుఁగ్రోలువారు పవిత్రాశయులు వాసుదేవభక్తులునై
యందురు. మఱియు 40

కం. తృష్ణాపీడఁదలంగుచుఁ, దృష్ణాశుమనోరథములఁ † దీర్చుచు నృపతీ !
కృష్ణాహ్వయమునె పొందిన, కృష్ణానదిమహిమ వశమే † కీర్తింపంగఁ 41

కం. విష్ణునదోద్భవజలమే, నిష్ణాతముగాఁగ భక్తు † నీ నలువ, సాక్షా
తృష్ణాంగస్వర్గం బది, కృష్ణనిఁగాఁజేయఁదెట్లు † లిమ్మానవునిఁ ? 42

కం. హరి విశ్వేశు ముకుందుఁ, శరణ్యు సర్వాత్ము భేద † సంగతి విడియే
నరుఁడు శరణుచొచ్చునో పం, చఱుణుంబులు నేమిసేయఁ † బాలవు వానిఁ,

ఉత్సాహము ఇతరభావ ముజ్జగించి † యీశుపాదపద్మముల్
నతము భజనసేయునరుఁడు † సత్ప్రియుఁడు వికర్మసం
గతికిఁబో, డొకప్పు పోవుఁ † గాక యేమి ? వానిహృ
త్ప్రితుఁడు తత్పరేశుఁ డఘముఁ † జెండివేయకుండునే ? 44

ప. అని కరభాజనుండు నిమిస్తృపతికిం దెల్పెనని నారదుండు వసుదేవునకుంజెప్పి
మఱియు నిట్లనియె. 45

కం. ఈరీతిని జాయంతే, యేరితధర్మములవిని ప్రహృష్టమతిని భూ
మీరమణుఁడు సగురుండై, యాఱుపివర్యుల నవర్య † లందుం దేల్చె. 46

- కం. అంతటఁ బ్రసిద్ధులగు నా, యంతర్ముఖులార్షభులు మ + హాత్ములు సిద్ధుల్
శాంతమతులు సర్వాత్మకు, లంతర్ధానులయి రెల్ల + రరయుచునుండఁక. 47
- కం. నిమిభూపాలుం డీధ, ర్మములననుష్ఠించి యుత్త + మగతిం బొందెన్
రమణీయచరణ ! వసుదేవ ! మహాత్మా ! వింటివిగద + పరమప్రీతిక. 48
- వ. ఇక నేమి ? యేతద్భాగవత ధర్మముల ననుష్ఠించి నిస్సంగుండవై పరమగతిం
బొందఁగల వదియునుంగాక. 49

— + నారదుండు వసుదేవ దంపతుల నగ్గించుట + —

- కం. వసుదేవా ! మీదంపతు, లసదృశులుగదయ్య ! యీశుహరి భగవంతున్
స్వసుతునిగఁ బడయుఁగలిగితి, రసమునఁ బూరించితిరి సశమస్తజగంబుల్. 50
- సీ. ఎంతచక్కనివాఁడయీముద్దుబిడ్డఁడం, చని కాఁగిలించి ము + ద్దాడియాడి
ఇటునడయాడుచో + నీకుంకె కెంతటి, కళవచ్చెనే ? యంచుఁగించికాంచి
నాయనా ! యిష్టమైనపదార్థములు తింటి,వా బొజ్జనిండ ! నం + చడిగియడిగి
ఎండలో వచ్చితేయెంతకందెనుమోము ! బడలితేయని మేను + పుడికిపుడికి
- తే. పోకుమెవ్వరిపైకి నే + పుట్టలోన
నేమిపాముండునో మన + మెఱుంగ, మింట
హాయిగాఁదిని కూర్చుండు + మనుచు హరినిఁ
దనయుఁబోలె బెంచితి రెంత + ధన్యులయ్య ! 51
- కం. పుత్రప్రేమంగనుటఁ బ, విత్రములయ్యె భవదీయ + విరళహృదయమల్
శత్రుత్వమునంగనుటఁ బ, విత్రులయిరి చైత్యసాశ్వ + పృథివీశాదుల్. 52
- వ. వైరభావంబును ధ్యానయోగంబునంజేరును. ఎట్లన,
- మ. హరి యేయూరఁజెలంగునో ? యతనిదే + హం జెట్టిదో ? వాని కం
తరవం బెట్టులనుండునో ? యతని యా + సప్రేక్షణాదుల్ గుణ
లరయంగా నెటులుండునో ? యని లిదీ + య స్సాంతులై శత్రుభూ
వరు లెల్లవృడునుండు రిద్ది తపమా ! + వైరమృ ? యోచింపుమా ! 53
- మ. హరి యేయింట వసించు ? వాని శయనా + హారాసనక్రీడ లె
త్తె ! గేకాంతముగాఁగ నయ్యెడల వ + ర్తింతున్ ? స్వకీయానుభో
త్కరభృత్యుల్ నివసించుటేడ ? యని రం + ధ్రప్రేక్షణార్థంబుగా
నరు లెల్లవృత్త తలంచుచుం ద్రిది హరి + ధ్యానంబుగా కేమగున్ ! 54
- ఉ. పొండకవాసుదేవుఁడు + వచ్చె సర్వావత భూమియందె తా
డిండ్రముగాఁగఁ జివ్వల న + దిర్చిననేమి ? యెఱుననేమి ! పె

క్కండు విసృయదూర్వహుని + కార్యములెంచెను జైద్యుఁ డెట్టులే
పిండకు భక్తవర్యులకు + భేదము త్రోవనె, గమ్య మొక్కటే.

55

కం. కనుక వసుదేవ ! కృష్ణుఁడు, తనయుండనుబుద్ధి మాను + తా సర్వాత్ముం
డును బరుఁ డవ్యయఁ డీశ్వరుఁడు నిగూఢేశ్వర్యుఁడు నరుఁ + డుంబలఁ
దిరుగుకొ.

56

తే. దైత్యులు నృపాలురై వసు + ధర జరించి
రక్క-తన నొడవిన భూమి + చిక్కుఁ దీర్చ
నుజనులం దయఁదేర్పఁ గృ + ణ్ణుఁ డుదయించె
స్వీయయశము వర్ణింప ని + ర్వృతిని బెంప.

57

వ. అని నారదుండు నుడివి పూజితుండై యరిగెనని శుకయోగి పరీక్షి
త్తుతో నిట్లనియె.

58

కం. ఈ వృత్తాంతంబును వసు, దేవుఁడు నిర్మలుఁడు పూజ్య + దేవకి విని యెం
తే విస్మితులై విడిచిరి, భావంబుల మోహముల నృ + పాలవశ్యా !

59

కం. ¹ఈ యితిహాసంబును శ్రద్ధాయతుండై విని యెడండ + ధరియించినవాఁ
డీయొడలన యఘరాశిం, బాయు ననుక్షణమ బ్రహ్మ + భావమునొందుకొ.

60

వ. అనవిని నృపుం డలరెను.

ఇది యేకాదశ స్కంధమున బంచమాధ్యాయము

షష్ఠాధ్యాయము

కం. వివిధాహ్వయ వివిధాకృతి, వివిధత్వాంతారహస్య + విధ మెఱిగిన న
ర్వవిపశ్చిద్బుద్ధుల కె, ల్లవుదువుగావయ్య నీవు + హరిహరనాథా !

వ. ²దేవా ! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె.

2

—, బ్రహ్మాదులు ద్వారకకువచ్చి కృష్ణుని స్తుతించుట —

వ. అంత నొకనాఁడు తేజస్సులగు ననకాదులతోడను బ్రజాపతులగు మరీ
చ్యాదులతోడను గూడి బ్రహ్మయు భూతగణంబులంగూడి భూత భవ్య
ప్రజేశుండైనభవుండును, వసురుద్రాదిత్యద్రు ఋభ్వంగిరోవిశ్వసాధ్య
గంధర్వాప్సరోనాగసిద్ధచారణగుహ్యక ఋషిపితృవిద్యాధర కిన్నరాదులం
గూడి యింద్రుఁడును శ్రీకృష్ణదిదృక్షువులయి ద్వారకకరిగి యచట, కి

సీ. మాయూరపింఛశో † భాయూధము వినీల, చూడాగణంబుతో † గోడగింప
మకరకుండలమణి † ప్రకరకాంతులుగండ, మండలద్వయముపైఁ † వాండవింప
రుచిరమందస్మిత † ప్రచురరోచులు సుప్ర, సన్నాననాబ్జంబు † వెన్నడింప
పీతాంబరద్యుతి † వ్రాతంబు కోమల, నీలదేహంబుతో † మేళవింప

తే. హారమకటకేయూరమం † జీరకంక
ణాంగుళీయకాదివిభూష † లంగకములఁ
గ్రమ్ముకొని భూష్యభూషణ † త్వమ్ముసెంద
వరలు కృష్ణమోహనరూప † మరసి యరసి.

4

ప. అవి తృప్తాక్షులగుచు సర్వలోకమలావహంబైన సద్యశోరుచిరావహంబైన
సర్వోర్వీజనమనోహరంబైన కల్యాణకరంబైన భగవానుని విగ్రహంబు
నకుఁ జేతులు జోడించి మ్రొక్కుచుఁ జెంతంజేరి.

5

కం. నందనవనమందలి మృదు, మందారలతాంతముల న † మంద్రప్రీతిం
బృందారకబృందము గో, విందుం బూజించి యిట్లు † వేడందొడఁగెన్. 6

తే. ఘోరకర్మపాశవిముక్తి † గోరి భక్తు
లాత్మభావాళిఁజింతించు † నట్టి నీవ
దాబ్జములకు బుద్ధీంద్రియ † ప్రాణహృదయ
వాక్తరిం బ్రణతులుసేయు † వార మనఘ !

7

స. దేవా ! నీవు గుణనియంతనై త్రిగుణాత్మకంబైనమాయచే స్వాత్మయంద
మనోదుర్విభావ్యంబైన మహాదాదిప్రపంచమునుసృజించుచుఁ బోషించుచు
లయ మొనరించుచున్నాడవు. అజితా ! స్వాత్మారాముండవు రాగాది
రహితుండవు నగుకతన నిక్కార్థములచే నీవు బద్ధుండవుగాకుండెదు. 8

తే. ఋషభ ! త్వద్యశశ్రవణప్ర † వృద్ధమైన, శ్రద్ధసాత్వికులకు శుద్ధి † గ్రాలినట్లు
రాగులకుఁగ్రాలదు తపశ్క్రియాగమాధ్య, యసవిత్తీర్ణశ్రుతోపాసఁనాదికముల

చం. ఎడలవహించి ముక్తికి † మునీశ్వరులన్ సమభూతిఁగోరి యెం
చఁదగినవ్యూహపూజలను † సాత్త్వతు, లాత్మవిదుల్ వికుంతవాం
ఛఁదొడరి మూఁడుకాలముల † సంభజియించెదరేని నట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసవలన్ దహియించుఁగావుతన్. 10

చం. పడెలులు యాజ్ఞకుల్ ప్రయత † పాణులఁ బూతహవిస్సులంది ప్రాఁ
జదువువచించురీతిఁ గ్రతు † జాతకృతానువులందు వేల్పుచోఁ
ద్రిజశవతస్వరూపివి గ † దేయనియేనిఁ దలంతు రట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసవలం దహియించుఁగావుతన్. 11

11

- కం. నమ్మది నీమాయాబిం, బమ్మగు సణిమాదిగోరి † వరయోగులు యో
గమ్మనఁగొల్పెడి నీచర, ణమ్మస్మద్విషయవాస † సల దహియించుక. 12
- కం. ఇమ్మల భక్తిభృతస్వాం, తమ్మల భాగవతు లెల్ల † తఱి బూజాకా
ర్యమ్మలఁగొల్పెడి నీచర, ణమ్మస్మద్విషయవాస † సల దహియించుక. 13
- చం. హృదినివసించ నేను నిది † యేటికిఁ బయ్యపి తంపుమాలయుం
బొడలె సపత్ని వోలెని † బుద్ధి ననూయవహింప లక్ష్మి. య
య్యది గణియింప కాశ్రితన † మర్పితమాలల నాదరించు నీ
పదము మదీయ దుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 14
- చం. సదయత్రివిక్రమత్వమున † సత్యముదాఁకి త్రిమార్గగాయుతం
బొడలి జయధ్వజంబొయనఁ † బొల్చిన యెయ్యది సాధునిర్జరా
భ్యుదయము దుష్టరాక్షసన † మూహపలాయన మాచరించ నా
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 15
- చం. మృదువగుదేనిసేవ లొన † రించుచు భక్తగణం బనన్యమౌ
హృదయముతోడ నీ సదయ † వీక్షణవిభ్రమలీలఁగాని నీ
పదముఁగాని నీ సగవు † వైఖరిఁగాని గ్రహింపఁబోదొ యా
పదము మదీయ దుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 16
- చం. అది డరిలేనినమ్మకమొ † యారనిప్రేమయొ † గాఢభక్తిసం
పదయొ † యనూనమాధ్యమొ † య † పారరసానుభవావశత్వమో
తిదితరతాపకాంగము శ్రీ † తనృజమెంచదు దేఁగొల్చు చా
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 17
- చం. ఎదియొ విశేషముండవలె † నిచ్చట లేనియెడం ద్రయ్యాశిఖల్
త్రిదశవరుల్ దిశాధిపులు † దేనికి స్వీయశిరస్తటికిరీ
టదృఢమణిఘ్నణిగణక † టాహముతోడ నివాళులిత్తు రా
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 18
- చం. అది సకలాఘకాననడ † వాసల, మద్దిచరాచరావనాం
చదమృతభాండ, మద్దిస్థితి † జన్మలయాచరణక్రియావిశా
రద, మది సర్వసావనక † రద్యుసరిజ్జని భూతభాతి యా
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 19
- చం. మొదలిటిమిన్కుఁజాల్చిగురు † మొల్లములంబనిపట్టి యెంతయో
పదిలముగా నదేవనిగఁ † బాటులుచెప్పినచొప్పవట్టి యే
పెదకినఁగూడఁ గన్మోఱఁగి † వేచును వేదులవైన సట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ † వాసనలక దహియించుఁగావుతక. 20

చం. మదగజశిక్షకుఁ స్మృతి, ము + మత్వగిరీంద్రముచెండవజ, ము
ద్యవధుసమూలదారణము + సందు హలమ్ము, సుఖామృతంబిడఁ
మ్మదుకలశంబుఁ గీర్తిరమ + నింప ధ్వజంబు, ధరించునట్టి నీ
వదము మదీయదుర్విషయ + వాసఁజేఁ దహియించుఁ గావుతఁ. 21

తే. ముక్కుఁద్రాఁడుఁబనులపోల్కిఁ + బురుషవర్య
కాలరూపివౌ నీకును + వైవసులము
బమ్మమున్నుగా నే మట్టి + ప్రకృతిపురుష
వరుఁడవగు నీవదము మాకు + సిరుల సదుత. 22

వ. దేవా! యీ జగత్సర్గస్థితి నాశమలకు నీవ కారణుండవు ఏలన నవ్యక్తంబైన
ప్రకృతికిఁ జీవాఖ్యపురుషునకును మహత్తత్త్వమునకును గాలరూపంబున
నియామకుండవైయున్నవాడవు అఖిలాపచయంబునం బ్రవృత్తిగలదియుఁ,
జాతుర్మాస్యత్రయంబునడి త్రినాథులు గలదియు, గభీరరయము గలదియు
పగు సంవత్సరకాలచక్రము నీవగదా. కనుకనే నీవుత్తమపురుషుండవు
స్వామీ! పురుషుండు నీవలన శక్తింబొంది యమోఘవీర్యుండై మాయచే
నీప్రపంచమునకు గర్భముంబోలే మహత్తత్త్వముఁ సృజించెను ఆమహత్తు
తన్మాయచేతనే యనుగతంబై బహిరావరణోపేతింబైన హైమాండ
కోశము నాత్మనుండి సృజించె. అక్కారణమున నీవు స్థావరజంగమాత్మకం
బైన జగంబున కధీశ్వరుండవు ఈశా! మాయోజ్జ్వలభీతేంద్రియ
వృత్తులచే నుపసీతంబులైన యర్థంబుల నుపభోగించుచున్నను నీవు హృషీక
పతివగుట నలిపుండవై యందువు కనుకఁ దద్విషయగతపుణ్యాపాపంబులు
నీకుండవు. ఇతఁడు లట్లుగాదు వారు విషయములఁ బరిహరించుచున్నను
డద్వాసనామాత్రంబుననే బద్ధులగుచుందురు. కాన వారు వానికి వెఱచు
చుందురు. మఱియును, 23

నీ. ముసిముసిగవుల + ముసురిసిబ్బితిచూపుఁ, దొంగలితెప్పలఁ + ద్రోచిత్రోచి
లేనవ్వు సగనిగల్విరియు కన్గీవ వా,ల్పాపుఁదూవులఁ బైకిఁ + జోఁపిచోపి
తలఁపుఁదీవులఁబట్టుఁకొలుపుతున్దిఁ బొమ్మ, ముడితోడి చూడ్తులఁ + గడపికడపి
పల్లాత్తుకెమ్మొవివచరించిచెంగల్వి, కనులజంకెనచూడ్కిఁ + గ్రాచిక్రాచి

తే. కళలతాపు తిథులెఱింగి + కమిచికమిచి
లలితసారతమంత్రశౌం + డలగు పదియు
నాటువేలయెన్నిదియెమ్మె + లాండ్రు నీకు
వికృతిగల్గివలెరైరి + విజితవిషయ !

తే. త్వత్పదజ్ఞానమున నే + ర్పడిన త్రిపథ
గాదు లమ్మతతుల్యభవత్క + భావగలును

మూఁడులోకంబులందును † బాదలి ఘోర
కల్మషంబులఁ బోగొట్టఁ † గలవు దేవ !

25

తే. కానఁ దన్నిమ్ముగాదుల † స్నానములను
సలిపి తచ్చుతిగదితయు † స్మత్కథాప్ర
సిద్ధతీర్థమ్ముఁ జివులచే † సేవసేసి
ధర్మరీరతులు పూతులై † తనరుచుండ.

26

- † బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు విచ్చేయఁగోరుట † -

కం. అని నిర్జరసహితండై, వజ్రభవుఁడు పొగడి యవలఁ † బ్రణమిల్లుచు మిం
ట నెయుండి వెండియుచు ని, ట్లనె గోవిందునకు సంత † తానందునకన్. 27

కం. మును మేము భూమిభారం, బును దీర్చవె దేవదేవ ! † పురుషోత్తమ ! యం
చును విన్నవించుకొనఁగాఁ, జరుదెంచితి, వెల్లవనులుఁగనమకూరఁ బ్రభూ !

కం. అనదృశధర్మమ్మును స,త్యసంధులగుసాధులందు † స్థాపించితి ది
గ్విగ్రహమున మలాపహమగు, ససమునివ్యాపింపఁజేసి † తంబుజవాభా! 29

కం. జనియించియదుకులంబున, ననుత్తమంబైనరూప † మంది జగము మే
లునకై యచ్చుతకర్మము,లను సలిపితి ప్రేమజలధి ! † లావణ్యనిధి ! 30

సీ. సాధువులకలిని నీచరితములే వినుచుఁ గీ, ర్తించుచు భవముఁద † రింపఁగలరు
యదువంశమున నీవుఁనవతరింపఁగ నూట, యిరువదియైదేండ్లు † జరిగె నివుడు
దేవకార్యంబుసా † ధింప శేషములేదు, కులముశాపముచేతఁ † గూలినట్లై
కావునఁ దమకిచ్చ † గలదేని నిజధాను,మునకును వేంచేయుఁ † డనఘచరిత !

తే. లోకముల మమ్ము లోకపా † లురను గింక
రులను బాలింపు వైకుంఠ † యలఘు కరుణ
ననుచు ధాతప్రార్థింపంగ † నచ్యుతుండు
వలికె జలధర్మార్హివ † భాషణముల. 31

సీ. అమరేశ నీవన్న † యట్లు నేనును దలం,చితిని మీవనులెల్లఁ † శేయఁబడియె
వసుధాభరంబు దిం † పంబడె, నైన నీ, యాదవక్షలము ధై † ర్యబలశౌర్య
వీర్యాదుల స్వస్థ † వీఁగుచు లోకంబు, గబళింప నుంకించి † కాంచుచుండె
సాగరంబును వేల † చందాననరికట్టి, యుంచితి, నీవని † యొకఁడుసేయ

తే. కవలవచ్చివ జగతికి † హానికలుగు
నివుడపొడనూపె నాశన † మీకులమున
కద్ది తుదిదాకపిమ్మట † నరుగుదెఱు
మామకీన వైకుంఠధా † మమ్మునకును.

32

వ. అని జగన్నాథుండు వలికినపిమ్మట నా స్వయంభువుండు నిర్జరసహితండై
ప్రణమిల్లి నిజలోకంబునకరిగె నని మఱియుఁ బరీక్షింపఁజేందునితో శుక
యోగి యిట్లనియె నంతం గొంతకాలంబున కొకనాఁడు శ్రీకృష్ణుండు
యాదవవృద్ధులం బిల్చి 35

— శ్రీకృష్ణుండు యాదవులతోఁ బ్రభాసమున కేగుదమనుట —

కం. నిలయములఁదూరె ఘూకం, బులు దివిదిరుగుచును గాకిఁమూక లఱచె సం
దెల నక్తులువాపోయెడి, మొలిచె బెరటులందుహస్తములు వికృతముగాక.

కం. మీరును గనుచున్నారా ? ద్వారక నుత్పతములు న + మస్తదిశల దు
ర్వారంబై పొడమెముపుల, ఘోరోక్తులు సైతము మనఃపలమునకుండె. 36

తే. కాన మన మింకనిటనుండఁ + గాదు ప్రాణ
ములను దక్కించుకొన నాల + ముం బొనర్పఁ
కడుగవలయు నిప్పుడ యార్య + లార ! పూర్వ
వాసమునకుఁ బవిత్ర ప్ర + భాసమునకు. 36

శా. ఆతీర్థంబులఁగ్రంథికాదె మనుశీ + తాంతుండు దక్షిగ్ర శా
పేతక్షీణరుజ్జడలంగె, నుకళా + వృద్ధింగ నె, గల్గెను
ప్రాతంబుగృహియింపఁజేసె, మన మా + భంగిం బ్రవర్తింపరా
దే తద్బ్రాహ్మణశాపముందొరగ లెం + డీ ! యాదవోర్హివరల్ ! 37

తే. స్నానతర్పణమ్ములఁ బాత్ర + దానములను
భూరిగణవన్తహీనుర + భోజనముల
ఘోరవృజనమ్ముఁ దొంగించు + కొనఁగవలయు
నావలను సముద్రము దాటు + లేవ మనము. 38

వ. ఇట్లు శ్రీకృష్ణుండు నుడువవల్లెయని యందఱు దత్ప్రయాణసన్నాహమ్ముల
నుండి రట్టియెడ బుద్ధిమంతుడైనయుద్ధవుం డదియంతయు నెఱింగి కృష్ణాను
వ్రతుండుగావున, 39

— * ఉద్ధవుండు కృష్ణుండొని ప్రార్థించుట * —

కం. పంటరిగా శ్రీకృష్ణుండుంట యెఱిగి డంటకరిగి + యొరగి యడుగులం
గంట నొగినదికొని యిటు, లంటకఁబూనె గయిమోడు + పొడనిగుడక. 40

శా. దేవా ! యాయదువంశనాశనము పూ + ర్తింజేసి యాదివ్యలీ
తానిన్యాసముమాని భూమివిడువక + లక్ష్మించితే ? కాని
నీవాబ్రాహ్మణశాపము స్మలవలే + వే ? వీరలంగావ, నీ
భావం బల్పులమైన యేము గ్రహింపఁపక లేము సర్వేశ్వరా ! 41

- కం. ఓపురుషోత్తమ ! శృష్టా !, నీసాదాబ్జములవిడిచి † నిముగమయిన నే
నోవ ధంవిలువ, నీకుం, గోవులు : నీతోడ నన్ను † గొనిపోవగదే. 42
- కం. నీవివిధక్రీడలు భద్రద్రావహములు పూతములు మ † హాఽధురనుధా
సావములు గానఁ జెవులం, ద్రావి పరస్పృహలవిడిచెదము శ్రీకృష్ణా ! 43
- తే. స్నానశయ్యాసనాటన † స్నానభోజ
నాదికముల నాటలఁ బాట † లందుబ్రయుండ
వాత్మ్యుడవగునీతోఁగూడి † యాడి మెలఁగు
మేము నినుఁబాసి యెల్లుందు † మో ముకుంద ! 44
- తే నినువదలియుండలేక తో † డొచ్చిననంగ
వేఁడెదముగాని మాయకు † నోడి కాద !
అసఖు ! త్వద్భుక్తకేషగం † ధాంబరగ్ర
గతనభాక్కలఁ గలఁచు † టయ్య మాయ ! 45
- కం. శ్రమణులు దిగంబరులు నూ, ర్థమంథుల † శాంతులుండ † పన్సులమలు లు
త్రమమగు త్వద్భుక్త్యాస్థానము నెన్నియొశ్రమములొందినంగదే కనుటల్. 46
- చం. వనజదళాక్ష మేము నుల † భంబుగ సంస్కృతిదాటిపోదు మా
ఘనులగు భక్తులంగలిసి † కర్మపథంబున నీ మృమాక్తుల
న్వినుచును నీక్రియావళుల † నీనడసాంపుల నీస్మికాల నీ
గొనముల నీదుచూపులను † గోరి స్మరించుచు నన్నుతించుచు. 47
- ప. దేవా ! నీ యీశ్వరో కానుకరణస్మరణము భవతరణముగదే యని యిట్లు
వలకఁగా భగవంతుండు విని యేకాంతియుఁ బ్రియుండును భృత్యుండును
వగు నుద్ధవుంజూచి యిట్లనియెనని శుకర్షి వచించెను. 48

ఇది షష్టాధ్యాయము.

సప్తమాధ్యాయము

- కం. ఇషణత్రయమ్ములనియెడు, నిషువులు మర్కములఁజొచ్చి † యేర్పని యాక
ల్మషరహితుని హృద్వృష్టుల, కషడక్షీణముగఁ దోఁతు † హరిహరనాథా !
— † శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకుఁ దత్త్వోపదేశముసేయుట —
- ప. ¹ దేవా ! యవధరింపు మంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న రేంద్రునితో
నిట్లనియె. అయ్యెడ శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని సాదరంబుగ నాలోకించి మహా
భాగ ! నీ చెప్పిన దంతయు నిక్కువంబ. యదురాశం బొనర్చి వైకుంఠమున

కేగెద. బ్రహ్మేశానాదుల కాంక్షి తంబు నిదియ సురజ్యేష్ఠ ప్రార్థితుండనై
స్వాంశంబున నవతరించి దేవకార్యంబు నిరవశేషంబుగ నాచరించితి.
కలంబును మునిశాపవశంబున నన్యోన్యము కలహించి నశింపఁగలదు.
తదనంతర మేడవనాడునముద్రకల్లోలంబుల నీడ్వారక మునుంగంగలదు. 2

కం. ఇద్దర నేజనిసంతన, సద్గర్భంబెడలి కలివఁ కంపదయై భ
ద్రోద్ధతినిబాసియుండెడి, నుద్ధవ ! నేలేని యిచటఁ కనుడకు మింకక. 3

తే. స్వజనబాంధవస్నేహంబు క సర్వముం ద్య
జించి డెండంబు నాయందుఁ క జేర్చివైచి,
అఖిల మాతృస్వరూపంబ క టన్న తుల్య
దృష్టిగల్గి యీ భువి సంచ క రించుచుండు. 4

సీ. ఇంద్రియంబులచే గ్రహింపఁబడునదెల్ల
మాయయే యది మనో క మయ, - మనత్తు
విక్లిప్తమనమున క వెలయువానికి భేద
విషయమైన భమ మా క విర్భవించు
నా భ్రమంబు గుణదోష పాశిఁగూర్చును, విహి
తం బకర్మము నిషి క ధంబు న నెడి
కర్మభేదములు గ కల్గు జ్ఞానులకు, భమో
జ్ఞుంభిత గుణదోష క చిత్తులకగు.

తే. అనులచారిత్ర ! నీవింద్రి క యములబుద్ధి
నిగ్రహించి యీ విశ్వంబు క నిఖిల మాతృ
యందు మతియు నయ్యాత్మను క నఖిలనాథుఁ
డైన నాయందుఁగనుము నీ క కలరు ముక్తి. 5

వ. ఏతత్సమదృష్టి కంఠరాయములొదవు ననకుము. 6

తే. శ్రుతుల్యుర్థంబు నిర్ధరిం క చుకొని స్వాను
భవమునకుఁ దెచ్చుకొని తుష్టి క పడెద వేని
యఖిలభూతాత్మభూతుండ క పగుదుగాన
విఘ్నతతి యేమిచేయనో క పెడిని నిన్ను ? 7

కం. ఇది చేయరానివలయుని, పదలం డిది చేయఁదగిన క పనియని చేయం
డెద సంకల్పవికల్పము, లుదయింపక చేయు జ్ఞాని క యుం బాలువలెక. 8

వ. ఈ జ్ఞాని గుణదోషోభయాతీతుఁడు. ఇతఁడు కర్మములఁ బూర్వసంస్కార
వశమున నొకప్పుడుచేయు. నొకప్పుడుమాను. నంతియకాని యీ
చేయుట మానుట లొకనిమిత్తంబుం బురస్కరించుకొని కాదని
యెఱుంగుము. 9

ఆ॥ నె. సర్వభూతహితుఁడు † శాంతుఁడు జ్ఞానవి
జ్ఞాన విశ్వయుండు † సర్వ విశ్వ
మును మదాత్మకముగఁ † గనువాఁడు సంసార
మునను మఱల దుకిఖ † ముల గనండు.

10

వ. ఇట్లు భగవంతుండైన కృష్ణుం డానతీయ మహాభాగవతోత్తముం డైన
యాద్ధవుండు ప్రణామంబొచరించి తత్వజిజ్ఞాసునై యిట్లనియె.

11

సీ. యోగేశ! యోగాత్మ! † యోగసంభవ! యోగ
విన్యాస! భద్రమల్ † వెలయుపొంటె
నాకఁజెప్పితివి సన్న్యాసలక్షణమైన
త్యాగయోగంబు భూ † మా! నుమహా
రముగదే విషయాభి † రతుల కీత్యాగ, మం
దుక భవదృక్తీశూ † న్యులకఁ దలఁచ
నైఁరానిదినుమ్మి † యట్టిచో మాయా ప్ర
కల్పిత పుత్రాది † కలితదేహ

తే. మందహాస్యమకారముల్ † పొందుపటిచి
యున్నమాధుండ యుమ్మదీ † యోక్తు లే గ్ర
హింపవలెతి నే! యీభృత్యుఁ † డెట్లు సులభ
ముగను సాధించుఁ బరమఁ దె † ల్పుము ముతంద!

12

వ. ఆత్ముండవు సత్పుండవు స్వప్రకాశుండవు నగు నీవుగాక యాత్మోపదేశ
మొనరింప నేబుధుం డన్యండుగలండు! బ్రహ్మాదిశరీరధారులందఱుఁ
ద్వన్మాయామోహితులగుచు విషయార్థబుద్ధులైయుందురు. కనుక నన
వద్యుండవు ననంతపాదుండవు సర్వజ్ఞుండవు నీశ్వరుండవు నకుంతవికుంత
నిలయుండవు నారాయణుండవు జీవుండగు నరునకు నఖుండవు నగు నిన్ను
నిర్విణ్ణుచిత్తుండను వృజినాభితవుండనగు నేను శరణమొందెదను రక్షింపు
మన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె.

13

తే. లోకతత్వపరీక్షకుఁల్లునులు లోక, మందు సాధారణంబుగా నశుభవిషయ
వాసనలనుండి తమ్మునుఁస్వయముగా నె, యుద్ధవా! యుద్ధరించుకొంఁచుందు
రయ్య. 14

తే. అఖలజీవులయందు హి † తాహితములఁ
జెప్పు నాత్మయేగుడుఁడు వి † శేషముగను
మానవుండు ప్రత్యక్షును † మానములను
శ్రేయముగంట స్వీయాత్మ † చేతనె నుమి.

15

ప. అందుఁ బ్రత్యక్షము విను.

16

తే. సాంఖ్యయోగవిదులు పురుఁ ధత్వమందె
సర్వశక్తియందును సన్నుఁ ధి సరిగఁగఁద్రు
పనుధ నేకపాదులు ద్వితిఁ ధి పాదులుం జ
తుష్పదుల్ బహుపదు లప ధి దులును గలర.

17

ప. ఇవియన్నియు మత్స్యప్రంబులైనను నాకుఁ బురుషపురమునందఁ బ్రీతి. కాన
బుధు లవ్రనుత్తులై యీ పురుష దేహంబుననే యహంకారాది వ్యతిరిక్తుండ
నైన సన్నీశ్వరుని గృహ్యమాణగుణలింగములచే వేదకుచున్నారు.
ఉద్ధవా ! తెలిసినదా ! ఎట్లన, బుద్ధ్యాదులు జడములు ప్రకాశరహిత
ములు. కాన వీనిం బ్రకాశింపజేయు స్వప్రకాశుం డొకఁ డుండవలె
గదా. మఱియు బుద్ధ్యాదులు సాధనములను సగుట వాశ్యాదులవలె
సాధనము లెప్పుడుం గర్తవ్యం బ్రయోజ్యంబు లగుచుండుం గనుక నీ కరణ
ములు గలవాఁ డొకఁ డుండవలెగదా. అని యిట్లనుమానప్రమాణము
వలన సన్ను వేదకుచున్నారు. ఇంతమాత్రముచేతనే యాత్ముం డాను
మానికుండని తలంపవలదు. ఆత్ముండు దేహాదివ్యతిరిక్తుండనియుం బరి
శుద్ధుండనియు మాత్రము దీనం గ్రహింపుము. ఏతద్విషయమున మహా
తేజశ్శాలియగు యదుపునకు నొక యవధూతకు జరిగిన సంవాదం బొందు
గల దవ్వారాతనేతిహాసంబుం జెప్పెద వినుము. ఒకనాఁడు,

18

—* అవధూత యదు సంవాదము *

కం. ¹అవధూతం ద్విజవర్యం, గవి సకుతోభయుని దరుణుఁ ధి గనుఁగొని సద్ధ
ర్మవిమండు యదుపుత్రుఁడు, సవినయముగ నిట్టలనియెఁసంభ్రమవరుడై

సీ. స్వామి.మిమ్ముగన నా ధి శ్చర్యమయ్యెడిని నిం
ద్రియతృప్తికొఱకు నె ధి ద్వియును జేయ
విట్టి నిపుణబుద్ధి యెట్టులొదవె నీకుఁ !
బండితవరుడవే ధి బాలుపోల్కిఁ

జరియింతువేటికి ! ధి సాధారణమ్ముగ
సతులు త్రివర్ణముల్ ధి సిరులు యశము
నాయువు వృద్ధిచే ధి యం గడంగుదురు నీ
యెడ సద్వికస్పట్ట ధి దింతయేని

తే. కల్యాణపు సుభగూడపు స ధి త్కవిని సత్యసంధుడపు జడోన్మత్తపి ధి శాచు
లట్టు లందువేల ! యేకొక్కయఁసొందవేల ! యేపనికిఁగర్తకాపు నీవేల
చెపును ! 20

ఉ. అందఱుఁ గామలోభజడ † వాగ్నిశిఖావళిఁ గూలిమాఁడుచున్
మృందుచునుండ గాంగర్పుఁ † గ్రాలు గజఃబురుహోల నెచ్చఁజే
నుండువు స్పర్శముల్ గణవ † యెంటరిగా వసియింతు వైన నా
నందము నాత్మబొందెదవు † నా కీదియెంతయు వింతయయ్యెడిన్. 21

కం. అని బ్రహ్మణ్యుండును ధీ, ఖని యదు వసుగంగ ద్విజశి † ఖామణి వినయా
వనతుంగని యీచందం, బునఁ జెప్పందొడఁగె విను మఃప్రాశ్నవిషయమున్.

- * అవధూత తనయిర్వదినయ్యుట గురులఁ జెర్కొనుట * -

ఆ. వీరివలన నేను † నీబుద్ధిగ్రహించి, పొంది ముత్తిఁదిరుగు † చుండు నట్టి
గురులు నాకుఁగలరు! పరపర! పలువురు, వారిగూర్చి చెప్పు! వాడ వినుము.

వ. భూమి వాయువు గగనము జలము వహ్ని చంద్రుఁడు సూర్యుఁడు కపోత
మజగరము సముద్రము పతంగము మధుకరము గజము మధుహారి హరి
ణము మత్స్యము పింగళకురరము బాలుఁడు కుమారి శరకారుఁడు సర్పము
సాలిఁడు కీటము న నెడియిరువదినలువురు నాకు గురువులు. వీనివృత్తులచే
హేయోపాదేయంబులైనయర్థముల నెఱింగి యల్లుమెలంగెద. నేది యే
గురువువలన నేర్చితి నో వివరింతు వినుము. 24

కం. దైవవశానుగమగు భూ, తావళిపీడింప నెఱిగి † యది, నిజవధముం
ద్రోవక ధీరుఁడు నిలువం, గావలె నన్న క్షమఁగంటి † క్షమఁజూచి నృపా.

మ. నగముల్ చూచితె! యేకతంబపొలుచున్ † సత్వాశికావాసమై
నెగడున్ గైరికముఖ్యధాతువుల మా † ణిక్యాదిరత్నాళిఁ గొ
ల్లఁగనిచ్చున్ దృఢవిరుధోషధిరురుల్ † దాల్చుం బరార్థంబ, యీ
యగతూపక్షితిచేత నేరిచితి న † న్యాకాత్మవృత్తిత్వమున్.

మ. అనఘాత్మా! విను ప్రాణవాయు వది యా † హారంబుమాత్రంబున్ గై
కొని శబ్దాదులవాంఛసేయక మెలం † గున్ మాని తద్రీతి భో
జనమాత్రంబునఁదృష్టిఁబొంది విషయ † స్పర్శంబొనర్పంగఁజోఁ
డనవృత్తిగదె డెందముంజెడక జ్ఞా † నాంతంబుగాకుండెడిన్. 27

వ. జ్ఞానమునకు దేహము, దేహమునకు బ్రాణము, ప్రాణమునకాహారము వల
యుంగదా. కనుక విషయార్థముగాక జ్ఞానార్థమాహారముగ్రహించి
దేహయాత్రసాగింపవలెనని ప్రాణవాయువువలన నేర్చికొంటిని. 28

కం. శీతోష్ణాదివివిధ ధ, ర్మాత్రతవిషయముల నంటి † యాగుణదోషా
వేతమై వెల్లు బహి, ర్వాతముచే నంగరహిత † భావముఁ గంటిన్. 29

- చం. అనిలము పుష్పగుచ్ఛముల † యందుఁ జొరంబడి తత్పరీమళం
బెససిన, దాని నైజగుణ † మే యది యందుమె? కాన నాత్మక
ర్పణఁడగు యోగి పార్థివపు † రంబునఁజొచ్చి తదీయధర్మముల్
గనినటులుండు నిక్కమున † గాదని వాయువుచే నెఱింగితి. 80
- వ. ఇట్లు వాయువువలన నిస్సంగత్వ నిర్లేపత్వముల నెఱింగితి. సర్వగతంబైన
గగనము ఘటాదులచే నసంగపరిచ్ఛేదముల నొందుటం జూచి యఖిల
వ్యాప్తంబైన యాత్మకు దేహాద్యసంగమున వ్యవచ్ఛేదము ముని భావించి
సర్వము బ్రహ్మాత్మభావమున సమన్వయించుకొనునని గ్రహించితి.
మఱియుఁ దేజోబన్నమయంబులు వాయుప్రేరితంబులు నగు మేఘాదులచే
గగనము స్పృశింపఁబడనట్లు కాలస్పృష్టములైన తేజోబన్నమయగుణమ్ము
లచేఁ బురుషుఁ డంటంబడఁడని గగనమువలన నేర్చితి. 81
- కం. క్షీతినాథా! ప్రకృతిన్ని గృత స్వచ్ఛత తీర్థభూత † తయు మధురత కాం
చితి జలమున మునియం; ద, క్క-తన నె కని తాకి పొగడి † కాంచుట శుద్ధి. 82
- వ. ఇది జలముల గ్రహించితి.
- తే. ఉదితతేజస్వి దుర్ధర్షుఁడుడరభాజ, నుఁడు తపోదీప్తుఁడగు మునీంఁడ్రుండు సర్వ
భక్షుఁడయ్యుదోషమ్ములఁ బడయఁ డయ్య, వహ్నివోలె నియ్యదియగ్గిఁ పలన
గంటి. 83
- చం. నిపురుసడాగు, నాజ్యమున † నెక్కిను, నాకరతాభ్యుపాన్యుఁడౌ
దివిజులకై హవిస్సులను † ద్రెక్కిను బావకుఁ; డల్లె యోగి యొ
క్క-వలను ఛన్నఁ డొక్కఁడఁ బ్ర † కాశుఁ డొకప్పు ముముక్షుపూజ్యుఁడౌ
క్కవడిని భూతభావిమల † ఖండనుఁడై కొను దాత్మభక్తము. 84
- మ. అనలం బాసమిశంతరస్థమగుచుక † హ్రస్వత్వదీర్ఘత్వధ
ర్మనికాయంబుచు బొందుమాడ్కి సడన † త్రాప్తయంబు మాయాకృతం
బుచు నౌ స్పృష్టమునం బ్రవిష్టుఁడయి దే † వుండంచు దైత్యుండటం
చును భిన్నాకృతులం గనంబడెడి నీ † శుం డొక్కఁడం చెంచితి. 85
- తే. సతము వెలుంగకున్నను శిఖా † వితతి వహ్ని
కలరు సత్యమై యలులె భ † వావ్యయములు
భూతములకు నిత్యమ్ములై † పొలుచుఁ గాల
వశతనంచు వైరాగ్యంబుఁ † బడసినాడ.
- తే. కాలగతిచేతఁ గళలకే † గాని హాని
వృద్ధులు సుధాంశునకుఁగాడ † యిద్దిగాంచి

జననముఖపద్మీకారముల్ † తనువునొందుఁ
గాని యాత్మనొందవటంచుఁ † గజచినాడ.

37

కం. కిరణములచే జలముఁగొని, తరణి తటియెఱింగి విడుచుఁ, దగ్గతి మునియున్
గరణములవిషయములఁగొని, యొరులకొసఁగియభినివేశఁమొదక మెలఁగన్

చం. అనఘ ! స్వరూపసంస్థితనఁకాత్మన కే భిదలుండ. వేయుపా
ధినయినఁ బొందినవ్వుడు గ † దే కనువట్టు ననేక భేదముల్ ;
వనజహితం డొకండ దివి † భాసెలుచుండి జలాదిబింబితం
డు నగుచుఁగాదె కన్గొనఁబ † డున్ బహురూపముల స్మృపాలకా ! 39

వ. ఇల్లుపాధులవలన భేదంబులు స్థూలదృష్టికి గోచరించుచున్నవి కాని వాస్తవ
స్వరూపంబునకులేవని సూర్యునివలన గ్రహించితి. 40

:- అవధూత యదువునకుఁ గపోతకథ నుడువుట :-

అ॥ ఎవరితోడనైన † నెవ్వడైనను నతి, స్నేహభాషణములు † సేయరాదు
చేసెనేని గువ్వఁచెలువున సంతాప, మందఁగలఁడు వినుమఁయవ్విధంబు. 41

చం. కలదొకపావురంబు చిరఁకాలమునుండి యరణ్యమందు నా
కులఁ జిఱురెమ్మలం బజవుఁ † గొమ్మల నిమ్మగుమట్టిమాఁకుపైఁ
బులుగమిఁ గూడు కట్టుకొని † పొల్లియొకర్తుకతోడ జోడుగ
ట్టి లలితకామసౌఖ్యముల † డెందమునం బరితోషించుచున్. 42

చం. ఎరలకుఁబోవుచో నిరువు † రేగుదు, రెయ్యెడఁగూరుచున్న ని
ర్వ రొరసికూరుచుం, దెవుడు † బువ్వఁ బరస్పర మిచ్చివుచ్చుకొం
డు, రొకటనాడుచుం, ద్రొకటఁ † ద్రొక్కచునుం, ద్రొకటన్ సముత్సృతిన్
దిరుగుచునుండు చూడ్కిని మఁదిం బెనవేసియు నాల్కగల్గిటుల్. 43

కం. వవలనక రేయనక యిటు, కవఁబాయక మరులుఁజేసి † కామసుఖములం
దవిలి మెలఁగఁ జాలునిలిచె, నువిద కది ధవుండెఱింగియుత్సాహమునన్.

నీ. పెసలలో మిసమిసఁ నెగఁగెడి చిఱుత ను, ప్పనిజాలఁ దెత్తునా! † నాతిమిన్న!
వరిగల నిరవొందుఁ సురభిశమ్మదు భూక, లిక లేర్పి తెత్తునా! † సకియమిన్న!
తోళ్లక్రేవల బాటిఁచోళ్ల పొట్టుడ్చి గిం, జల నేరి తెత్తునా! † కలికిమిన్న!
ఇప్పపూగుత్తులఁగఁపుకట్టిన మంచు, బొట్టులం దెత్తునా! † పాలతిమిన్న!

తే. ఈవు నాతోడ నెగిరిరాఁలేవు తొట్టు, వడక నడయాడ లేవు నా! † పడఁతిమిన్న!
యింటఁగదలక యుండుమా! యెద్దికోర్కి, తెలుపుమది దుర్గుటంబైనఁ † దీర్చు
భాడ. 45

- తే. అనుచును గపోతికోర్కల † నడుగు నడిగి
వాఁదీర్పంగఁజని కొంత † పట్టు మరలఁ
దరుణిఁజూడ వెన్నకువచ్చు † దానిఁబాసి
నిలువలేద క్షణంబైన † నృపవరేణ్య ! 46
- తే. ఎటులొ ప్రాణమ్మబిగపట్టి † యిటునటు చని
యాచరించు నాయాపను † లా కపోత
మింద్రియములకు వశుఁడైన † నెవఁడు నింతె
పక్షియేమి ! నరుండేమి ! † పార్థివేంద్ర ! 47
- కం. అంత యథాకాలంబునఁ, గాంతర్వనీడముననిడియెఁ † గనదండములక
గాంతుఁ డవిచూచిముదిత, స్వాంతుండయ్యెఁ దనకొలముఁసాఁగునటంచుక.
- కం. ఆజలభరితాండంబుల, రాజా ! హరిదుర్విభావ్య † రాజచ్చక్రీ
దేజరిలిరి శిశువులు స్వీ, యాజేయంబైన కర్మ † మది తోడువడక. 49
- ప. అంతం గపోతి యండంబులంబొదిగి పిల్లలంజేసె. 50
- కం. ఆమృదులావయవము లా, కోమలతనుదుహము లా వ్ర † కూజితగతు లా
గోములు గని తలిడండ్రులు, భూమిశా! యెంతోమోద † ముం గరిగదే.
- చం. కలరవముల్ ఘటించుచును † గమ్రతరేక్షల సత్వచూచుచుక
గులుకుచు నిల్చుచుక మెడలఁ † గొండాకవాలివి యంజద్రోక్కచుక
బలుకులఁ దియ్యమూన్చుచును † బైబడి ముక్కల నల్లఁబ్రాముచుక
గలికివనుల్ వొనర్చుచును † గ్రాలిరి బిడ్డలు వారు మోదిలక. 52
- ఉ. ఎచ్చట నేవదార్థము గ్ర † హించినఁ దాముభుజింప కింటికిం
దెచ్చి ముఖంబులందిడుచు † దిక్కులనేరవమైన దాచుచుం
దిచ్చమొగమ్ముగా గఱుల † తెంకల గూటిమొకమ్ము చేరఁగా
వచ్చినఁగూడ నోర్వ కిటు † పాపలఁ బెంచుచునుండి రిచ్చురుక. 53
- ఉ. కాలిశు లింట నొంటరిగ † వర్తిలుచుందు రటంచొకప్పు డి
ల్లాలినిబంపుఁ దిండికొఱ † కామె నొకప్పుడు నిల్చి యింటఁ దా
నే లలినేగు నిట్టు తర † నేర్చునఁదేఁగని కోలతో నెదు
క్కొలొనరించు సంతఁ బిత † రుల్ గని యెంతముదంబుఁ గాంతురో. 54
- చం. ఒరగుచు వాలుచుం బదము † లూనుచు ముక్కఁనొడ్డికొంచు నే
మనునొ మెల్లగానడచు † వైఖరి నేరిచి తెక్కలెత్తుచుక
బటచుచు నూఁచుచుక గొలఁది † పట్టునదాఱుచు గూటినుండి యు
ర్వరకనుడిగ్గుచుక జడలఁ † బాటఁగఁ గొండాకనేర్చి బోదలుక. 55

- ఉ. పిల్లల యిట్టిపోకడల † వేడుకఁజూచుచు నాల్కగళ్ళు దా
ముల్లములందు మోదముల † నొందుచుచుండుదు రెందుకోసమో ?
తల్లియటంచుఁ జూచెదరే! † తండ్రియటంచును గౌరవించురే!
రెల్లలఁ దెచ్చిపెట్టెదరే! † జెక్కలువచ్చినపిమ్మటఁ సుతుల్. 56
- వ. అంత నొకనాఁడు కపోతంబును గపోతియు బిడ్డ లొకింత పెరిగిరిగదా యని
నిర్భీకులై యిరువురు గొఱఁకుల కరిగినతటి దైవికంబుగా నొక బోయ
యయ్యెడ కేతెంచి వసస్పతి నవలోకించుచు 57
- కం. కిలకిల కవకవ కువకువ, కలరవములునలుపు గువ్వ † కందులఁగని సూ
రెల వలలఁబన్నిచనె గుల్మలతాంతాంతరితనీల † మహితాంగుండై. 58
- కం. ఆ సముఁగులు మెల్లఁగ నుడ్డినము సండినముం బ్ర † డీసము నేర్వం
బూని కడుఁద్రుళ్ళుచును వలఁలోనఁబడిరి తెలియకెట్టు † లుంగర్మగతిఁ. 59
- కం. వలఁబడి గోళ్ళజుక్కుచును † బల్మరుఁద్రాళులఁబట్టి ముక్కుఁ
ప్పలతుదిసోక్కుచుఁ గఱుల † పట్టుకదల్చుచు మింటికేగ మే
నలయికఁద్రివ్వచుఁ గలక † లారవముల్ వచరించుచుఁ విది
క్కులఁబరికించుచుఁ జనని † కోసము కంచుచు సొమ్మసిల్లఁగఁ. 60
- కం. అచ్చటఁ గపోతి ధవుశో, నొచ్చెల! తడవాయె గింజయుం గఱవాయె
న్బిచ్చిగనుండెను మది నీ, వెచ్చటనే వెదకితెచ్చుఁయెర నేఁబోదుఁ. 61
- కం. అనిచెప్పి యొక్కపరుగునఁ, జనుదొంచి స్వసిద్ధమున కఠవట వలలో నుం
డిన బిడ్డల దీనులఁ గనుఁగొని గుండియవగులఁగొట్టుఁకొను చల్లాడఁ. 62
- సీ. అయ్యో! యిదేమియఁగ్వాయంబుదేవుఁడా!, కూనలగొంతులుఁగోసినాడ
వివి నిన్నుఁదిట్టెవా? † యేమేనిచేసెనా?, బోదలఁగనజాలి † లేద నీకు!
బిరులజోలికిఁబోక † యుండు నాకడుపును, గాల్చితివేమిరాక్షణములోన
నీవనిసేసిన † నేమిలాభము? పక్షి, నేడిపించుటలును † గ్రీడఁబర
- తే. అయ్యో! దేవుఁడా! యింతకూ † రాత్ముఁడవుర !
కనులఁజూపి కొంపోవఁగాఁ † జరునె! కట్ట!
పిచ్చుకవయి బ్రహ్మస్త్రింబు † వేయుదురట!
దిక్కులేని మే మగపడి † తిమటె నీకు ? 63
- చం. తొడుకొననైతిఁబున్నములఁ † దొల్లి పద్మప్రవిహీనురాల నా
కడుపున నేలఁబుట్టితిరి † గాదిలి నందచులార! పున్నముల్
పుడికిన యెండుజవ్వనికఁ † బుట్టిననైనఁ జిరాయురున్నతుల్
వడసి సుఖించురేమొకద † బావురె! యెంతటికడుపుట్టరా! 64

కం. అని పిల్లలఁగని జననియు, జననఁగని పిల్ల లొక్క ధ సారియొగచి రో
దన మొనరింపఁగసాగిరి, విని విజితేంద్రియులుగూడ ధ విహ్వలవడఁగన్ 65

కం. విసజాలక పిల్లలరొద, మసజాలకవారిఁబాసి ధ మఱిచే టాడువం
గసజాలక పెరపెరవా, ఘసజాలకములను దొరఁగఁగ్రక్కనఁ దానున్.

కం. అంతం గపోత మట నొక
కొంత మసలి యింటిగాలి ధ గొబ్బుననుడియన్
స్వాంతముననొదవేదన యి
ల్లంతయుఁగూల నవుడేమి ధ యగుదునో యనుచున్.

67

వ. అంతట వెంటనే

68

కం. ఛీ ! పాడుతోఁపికంచటు, చూపువఱపి వేనుకఁజూచి ధ జోబిట్లు భవా
నీవతికని నుడివి యెగిరి, కూపెట్టుచుఁబఱవఁ బిట్ట ధ కూటువఁ జదలన్ 69

కం. కని యేమియలబల ? మే, వనచరుఁడటరాఁడుగద శివ ! శివా ! మాకుం
దినగండము నూతేఁడల, మనుగడ యీపాడుబ్రదుకుఁమాదియటంచున్

కం. ఎంచుచు నెఱకలకవ జా, డించుచు ముంజూపుతో వ ధ డిం బర్పిడి యే
తేంచి యెరులుజాలింగనుఁ, గొంచుండం బీతుగదురఁగూటన్వాలెన్. 71

కం. దోయిడిగూటింగని యే, దోయిడుమ ఘటిల్లెనంచుఁ ధ దొరతొర లోపం
బోయి మరలవెలికింజని కూయిడుఁ గనఁబడవ కనులుఁగూడన్ భీతిన్. 79

తే. అంతకు న్వగచివగచి ధ యాస్వము వఱు
వట్లుగొన సొమ్మవోయిన ధ వనిత ప్రియుని
సొరము విని తెప్పలెత్తి యా ధ పురుషుటంచు
నేడ్చె బిల్లలుఁ దోడ్తోడ ధ నేడువంగ.

73

కం. ఆయేడ్పుటులిపునిని య,య్యో ! యనిమాత్రమని గూట ధ నొరఁగె నవకమై
ఏయొకవడికోలేచి క,టా ! యను చ త్తరుపుచెంగ ధ టకు నెట్లాచనన్. 74

కం. చని గుండెఁజెఱుపుగా లల,నను బిల్లలఁగాంచి వగచు ధ నలైసలం జ
ట్టును గ్రిండఁబడునుబారలా,డును దలబాదుకొను జేడ్చఁడుంజెయ్యుడుగున్.

వ. అంత గొంతతడవున కక్కపోతనాఘండు మెడయెత్తి మిన్నుమాచి 76

ఆ. ధాత ! నీవరిష్టతాతివిగాక మా,కొంప నొక్కసారె ధ కూల్చితటర !
చిన్న పెద్దలకునుఁజేరిచి యొకనాఁడె, వ్రాయుదురట వట్టిపాడువ్రాతః 77

కం. మాపెద్ద లతిథిజనపూ,జావరులై న్వతనువులనొ ధ సంగి రటులు నే
నోవన నేయఁగ ! నీవని, పూవలక్తె యొగ్గడగున ! బోయపెడన్నా ! 78

సీ. అయ్యో! కళత్ర మిట్లవశమైపడియుండఁ, జూచునాకను లేలఁనూడరాదు!
వాయెండఁగా బిట్టు! వాపోవ వి నెడి నా, పీనుల నేటికిఁ + వేయరాదు!
ఉచ్చుబిగింపులఁనొదిగె ముద్దుగఁనని, యెఱుంగు నామది నేల + తఱుగరాదు!
ఆలబిడ్డలగోడుఁ + ద్రోలలేనిగృహాధి, కారిని నన్నల + కాల్పరాదు!

తే. అక్కటా! యిల్లువల్లకాఁ + డయ్యె నేడు
బావురే! మదాశలు పాడు + వాతె నేడు
మాయురే! నాతనువు వ్యర్థ + మాయె నేడు
కలకటా! యెట్లు లీకీడు + గడచు నేడు?

79

కం. అనురూపయు సనుకూలయు, సనువ్రతయు భర్తృదేవఁతాత్మయునగు భార్యనుబాసి మొండిబ్రదు కే, మని బ్రదికెన సుఖము లేకఁయలమటవడుచున్.

సీ. అతిథు లభ్యాగతు + లరుదేర వారికిం, బువ్వను బెట్టెన + రెవ్వరింక!
పనులచే నలయిక + వడి గీమునేర నా, యెల్లశ్రమము దీర్తు + రెవ్వరింక!
వెలివాకిటంగాంచిఁవిరియు నవ్వులను నా, కెదురుగాఁజనుదెఱుఁ + రెవ్వరింక!
మదిలోని నావ్యధ + లడవదలైపోవ, నించుగాఁ బల్కువా + రెవ్వరింక!

తే. అట్టి ప్రాణంబు ప్రాణ మర్ధాంగి గేహ
లక్ష్మీ భార్య గార్హస్థ్య ఫ + లమ్మా నిజకు
లాంకురముస్వీయ తేజ మ + య్యనుఁగునంత.
నిట్లుగా నెట్లు జీవించు + నింకమీఁద.

81

వ. అని యక్కపోతవిభుండు మిక్కిలి విలపించి విలపించి నిలుపోవక తాను
నవ్వల నవ్వలందూఁకె. నిదియంతయుం జూచుచున్న లుబ్ధుండు క్రూరుండు
చనుదెంచి కపోతకటుంబంబుం గ్రహించి సిద్ధార్థుండై నిజగృహం
బున కరిగె. నాహుమాత్మజా! యిట్లు ద్వంద్వారాముండశాంతాత్ముం
డగు కటుంబి కటుంబము పోషించుకొనుచు సానుబంధుండై కపోతమువలె
దుదకు నశించును.

82

తే. ఎవడు మోక్షలక్ష్మీద్వార + వివృతసేయఁ
జాలు మానవజన్మం బె + నంగికూడ
గృహవిలంపటుండగును వా + డీ కపోత
మట్లు లారూఢవిచ్యుతం + డని యెఱుంగు.

83

వ. అని యవధూత వలికెనని శ్రీకృష్ణుండు నుడివినట్లు శుకర్షి వచించెను. 84

ఇది సప్తమాధ్యాయము.

అష్టమాధ్యాయము

కం. బంధురపృథులూశాసం, బంధము బంధమై ప్రవృత్తిః పరునికి మఱియిం
బంధముగల బుధుఁడును శో, కాంధతమగమందుఁ బడునుః హరిహరనాథా!

ప. ¹దేవా! శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేందునితో నిట్లనియె. 2

తే. అంత శ్రీకృష్ణవరమాత్మః యాత్మ శిష్యః
దైవ యుద్ధవుతో నిట్లుః లనియె నుద్ధ
వా! యదుమహీమహేంద్రునః కాదరమునఁ
దనగుతులఁగూర్చి యవధూతః యనియె నిట్లు. 3

—* అవధూత యదువుతో నజగరాది గురులంగూర్చి చెప్పట —*

ప. భూరమణా! మహాజగరముం గని నేర్చినదానిం జెప్పెద. 4

ఉ. కోరినఁ గోరకున్న నొడఁ ధూరును దుఃఖము ప్రాణికోటి; కా
తీరున నెన్న దైంద్రియకః దివ్యసుఖంబులు నాకమంసు న
న్నారకమందుఁ గల్గు జనః నాయక! కర్మచయానుసార; మా
కారణముం గ్రహించి బుధః గణ్యుఁడు కోరఁగరాద దేనికొ. 5

సీ. సారవంతంబైనః సీరసంబైన మ
హాస్వల్పమైన నః తృధికమైన
దైవికంబుగను బ్రాః ప్రంబైన యన్నంబుఁ
గుడుచుచు సంత్పత్తిః గూరవలయు
నొకవేళ నాహారః మొదవనిచో నిరు
ద్యముఁడై నిరాహారః డై శయించి
దినములు వుచ్చంగఁ జనుఁగాని దానిని
బడయంగ నింతయఁ గడఁగరాద

తే. కరణబలము స్వాంతబలంబుః కాయబలము
కలిగియుంగూడ నేవనిః సలువరాదు
నిదురమాని యాత్మనిరీక్షః నగడుచు న్న
యింపవలె నజగరముచేః నివ్వి గంటి. 6

సీ. ముని సముద్రునిచెలుః పున దుర్విగాహ్యుం డ
నంతపారుండు దుః రత్యయుండు
వినుతప్రసన్నగంః భీరుడక్షోభ్యుండు
నారాయణపరుం డః నఘ చరిత్రుఁ

డనియెఱిగితి; మఱియర్థవంబు సరిచ్చ
యప్రవేశత వృద్ధి † సందఁబోద
వానకాలంబుల; † బటుతరగ్రీష్ణంబు
లందు నదీప్రవా † హములు లేమి

తే. శోషిలద; ముని యట్లే సం † తోషమందఁ,
బోవఁడు సమృద్ధకాముఁడై † భూవవశ్య !
వాంఛ లవి నెఱవేఱిమి † వనరఁబోడ,
యిద్ది సంద్రంబువలన గ్ర † హించినాడ ;

7

తే. మిడుత యావమునను భృంగ † మక్షరుగంధ
మునను గజము స్పర్శమునను † వనహరిణము
శబ్దమునను మీసమ్మూర † సమ్మూసను వి
మోహితములై నశించును † భూవవశ్య !

8

తే. నిష్ప మిడుత గాంచి భ్రమించి † గుహ్యమంచు,
నెగిరి యందులోఁబడి చచ్చు † వగఁబురుషుఁడు
వనిత దేవమాయం గాంచి † భ్రాంతి నురికి
కడకు సంధతమో నర † కమునఁ గూలు.

9

సీ. ముద్దుమో మిదిగాదు † పూర్ణేందుబింబంబు, కనుగవగాదిది † కలువదోయి
చెక్కులుగావివి † చెల్వుటద్దంబులు, తొగరుమో విదిగాదు † దొండపండు
గళమిదిగాదు సిం † గారంపుఁజిందంబు, బలుగుబ్బ లివిగావు † పైఁడిగిండు
లూరులుగావివి † భూరిరంభాలతలే, నెప్పడుమిదిగాదు † నింగిపొంగు

తే. పదములా యివి చిగురుజొం † పములుగాక
కరములా యివి తూడుల † సిరులుగాక
నెఱుకలా యివి తుమ్మెద † గఱులుగాక
కొమ్మయలై యిది బంగారు † బొమ్మగాక.

10

ప. అని పురుషుండు భోగాభిలాషంజేసి కాంతంగని స్వాంతంబునఁజింతించుచు 11

మ. అనఘా ! యాపసిండిక హసించు మృదుదే † హచ్ఛాయ నాసాయగం
బును నావాలనఁజూడ్కి నావరువ మా † మోమంద మామందహః
సనిభానంబును నాయొయూరినడ నా † చన్ద్రోయిలావణ్యముగా
గని విభ్రాంతి సుఖంపఁగోరుచుఁ బతం † గంబుంబలెం జచ్చెడిక. 12

ప. రూపవిలాసవిషయంబునఁ బతంగంబువోలె నరుండును నశించునని యెఱి
గితి నిఁకఁ దుమ్మెద యనియుఁ దేనటింగ యనియు మధుశృత్తు ద్వివిధంబు.
అం దాద్యంబు భృంగంబు గంధవిషయంబున నశించె విను. 13

- ఉ. తమ్మిని వాలి యందలి యు ధారసుసారభయజ్వరంబముం
గమ్మంగఁ ద్రావు చాస్తమయఁ కాలము పుష్పవల న్నొడుంగ భృం
గమ్మట బందియా; మునియుఁ గ్రాసజిఘ్నుక్ష గృహ మ్మొకంట వా
స మ్మొసరింప మోహమువఁ శమ్మన బద్ధుడగు న్నృపాలకా ! 14
- ఉ. ఒక్కొక్కపుష్పముం దఱిసి యొత్తుడు సేయక కందనీక యొ
క్కొక్కకణంబు తేనె గొనుఁ చుండు ద్విరేఫమునోజ మాని యొ
క్కొక్కగృహంబుచేరుచు మఁ హోగ్రత గేస్తు నలంపఁజోవ కే
యొక్కకణంబొ కొంచుఁ దనుఁ వోమును మాధుకరవ్రవృత్తిచే. 15
- తే. అనఘ ! యణుమహాశాస్త్రంబు ధరిసి యెచట
నెంతసారమున్నను గ్రహి యింపవలయుఁ
బువ్వు పువ్వున కేగుచుఁ బొలుచు మధుక
ణమ్మలం గొనియెడి వట్ట ధమ్మరీతి. 16
- వ. అని గ్రహించితి నింకం దేనటేగం జెప్పెద 17
- కం. భూపా ! పొట్టకుఁ దిన కే, వో పొట్లంబడుచుఁ బువ్వు ధరింప దేనెం
జేపట్టి కూడఁబెట్టి య, యో ! పెరతోఁ దేనటేగఁ యుం బాలియుఁగదే 18
- కం. చేపడినబువ్వు నవ్వుడె, సావడవలె దోయిటఁగొని ధరింపవలె లేదే
రేపటికని మావటికని, యీసారుడు కూడఁబెట్టు ధరింప సళించుకా. 19
- వ. ఇది తేనటేగయొజ్జవలన నేర్చికొంటి నింక స్వర్ణాకర్తి నాశహేతు
వని గజముచెప్పె వినుము. 20
- ఆ. కట్టబొమ్మయైన ధరితయానే న్మని, యంఘ్రితోడఁగూడ ధరింపరాదు
గడ్డిగప్పియున్న ధరింపబుపై సృష్ట, కరికి దాకిగాదె ధరింప సెక్కు. 21
- ఆ. ఆత్మమృత్యువైన ధరింపన నంటరా, దంటనేని చచ్చి ధరింప యాతఁ
డాడువాస్తవి వెంటఁ దంటినద్విరదమ్మ, హతముసేయుఁ బరబలాధ్యగజము. 22
- ఉ. పొట్టకు మొక్కఁబోక శ్రమ ధరింప వడుచుక మధుమక్షి కంబులుం
బెట్టిన తేనెపట్టులు విధి వేకి యుపాయముతో గ్రహించు నా
గుట్టును జూచి భోగముల ధరింప న్నజ్జీయివికిఁగాక విత్త మే
పట్టున సంపదంబు నలు ధరింప దగదంచు గ్రహించితి న్నృపా ! 23
- ఉ. బాగుగఁగూర్చి తేనియల ధరింపబట్టుల వానిని ద్రావఁబూను జం
టిగలకన్న మున్ను గ్రహి యింపెడి యమృధుహారు లట్లు నా
నాగృహిణుల్ శ్రమంపడి పా ధరింపన వంటకముక గ్రహింతు రీ
యోగులు వారికంటె మును ధరింపబట్టుల గారటె యగ్రహింతుల్. 24

ప. ఇట్లుద్యమరాహిత్యంబునను భోగము సంభవించుచున్నదని తేనియ
హరించు మధుహారివలన నేర్పితి. 25

తే. యతివరఁడు భగవద్గీతఁ జాలకింప
వలయు గ్రామ్యగీతంబులఁ జెలఁగరాదు
మృగయు గీతికామోహంబుఁ జాగియఁగాడె!
మృగము బంధింపఁబడెడినిఁ జన్మవవరేణ్య! 26

తే. సుందరుల సృత్రవాదిత్రఁ జనుచి గీత
ములను వివిధరాగాలాపఁ జనులను ఋశ్య
శృంగుఁడు మృగీసుతుఁడు వినిఁ జెడియెఁ గాన
వాని తెరవునకుం జనఁ జలవ దెవుడు. 27

ప. ఇట్లు మృగశిక్షిత మెఱింగించితి నితఁ మీనశిక్షితము నుడివెద నది రస
విషయకము. విను. 28

తే. రసన కడు క్షోభపెట్టుదుఁ జర్జయ కదయ్య;
నరుఁ డనదృద్ధియైదానిఁ జరగెనేని
యెఱుకు నాసించి దిగమింగిఁ జృత్యముఖముఁ
జొచ్చినట్టి మీనమువోలెఁ జచ్చు నితఁడు 29

తే. ఋషివరుల్ నిరాహారైఁ జిహ్వనుఁ జెలువతేర
గలిచెదరుగాని జిహ్వనుఁ జెలువతేర
యట్టియెడజైహ్వచాపల్యఁ జుధికమగును
దీనిగెల్చిననే జితేఁ జ్రియత వరఁగు. 30

కం. ఎందఁడ రసనగెల్వఁడొ, యందఁడ జితేంద్రియం డఁ జటంచనరా దా
మందుని, దీని గెలుచునే, నందిక నన్నింటి గెల్చిఁ జల్లె నృపాలా! 31

-* పింగళాగీతము *-

ప. పింగళ నైరాశ్యము నేర్పినది.

కం. పింగళ యనుచేరిటి వా,రాంగన యొకతె మును జనకుఁ జనువమపురమం
దుంగలద, దానిహోయలె, స్నంగసహస్రముఖుఁడొఁభఁజంబులువాల్చు.

సీ. నెఱిగొప్పు మెఱుగొప్పుఁతెఱుగువృత్తిల్లగా, విరవాజవువృత్తిలఁసరులుదుటిమి
నునుఁడమ్ములనుజమ్ముఁసనయమ్ము నామీఱు, ముద్దుమోమునబొట్టుఁదిద్దితీర్చి
మినగల్వలను గెల్వఁగను బిల్వఁగలకన్నుఁ, గవఁగజ్జలంబుచుఁగలయఁజమిరి
బలుమించుకొలమంచుఁలలి నెంచఁడగుమేవఁ, దొమ్మిదిరతనాలఁభామ్ములూని

తే. పొలవ మొలికెడికలవము † లొలయ నలది
 హొన్న సరిగవూల దుకూల † మొజవు నెజవ
 గోటు నీలంపు అనికడా † ల్నిటుమీట
 వీది నిలుచుండు జగజంత † వేశ్యకాంత. 34

సీ. పగడాల బరిణలో † మగరాల తళుకునాఁ, గెంబెదవుల నవ్వు † క్రేళ్లువాఱ
 నీలాలగని కాంతి † లీలాలహరినాఁగఁ, గంటిక్రేవల చూపు † కళుకు లొలక
 ఉమ్మెత్తపూ గోము † దుమ్మెత్తఁగలచీర, కుచ్చెళ్ళు పాదాలఁ † గ్రుమ్ములాడఁ
 బైటకుక లోఁగక † బైటకుం ద్రుళ్ళుచు, వల జక్కవలన గుట్టలు నటించ

గీ స్తనభరంబున సోలియు † ఘననితంబ
 మాడుకొన నిల్చు నెన్నడు † మేదో యనఁగ
 శ్రావ్య మంజీర ఝళఝళం † ఝళఝళంబు
 మెఱయఁ బింగళ వీధిలోఁ † దిరుగుచుండు. 35

కం. తలవాకిట మెలఁగుచుఁ జెం, తల వాడలఁ గోడకాండ్రు † తమ వలపుంజేఁ
 తల వాడినూప వెలకాం, తల వానిం గనియె రూపు † నం బ్రాయమునకా.

ప. అంత నప్పింగళ నల్లనం డాసి, 37

తే. ఒకఁడు రూకలు పదియను † నొకఁడు రెండు
 పదులను మఱొక్కఁ డేబది † పలుకు నొకఁడు
 వండయను నేకతమ వీరి † వారి నేరిఁ
 గాదనుచు సంతకెక్కుడు † కాంక్ష నేయు. 38

సీ. కొనగోళ్ళ నెఱులంటు † కొను బైటజాటి గు
 బ్బల యాబ్బు మొదలంట † వెలికిఁబర్వ
 సెలవి లోకేంద్రబల్ † సిగ నొక్కివట్టను
 గమ్మోవి సగనిగల్ † క్రుమ్మరిల్ల
 నటు నటు నడయాడు † ననదుగా నూఁగ శ్రో
 నీచక్ర మురల నం † దియలు మ్రోఁగ
 చిటిక వేయుచు వ్రేత † జల్లుజావళి బాడు
 సది సజోదేశమం † చెదురు నవ్వు

తే. కతము లేకయె యడబాల † గనరుకొనును
 బయటిగుమ్మము నిరుగేలఁ బట్టి నిలుచు
 బాటసారులఁ గనుగొట్టి † పలుకరించు
 నందుకై వేచియున్న య † య్యన్నమిన్న. 39

ఉ. కాళులు సాచి యందియలు † ఘల్లుల లాడఁగజేయు, జంఘుఁ గై
 (వేళుల నొయ్యన న్నిమురు † బింకవుఁ జన్మన పొంగ నాభికా
 గోళము గానరా సరవ † కోమలజృంభణ మాచరించుఁ బె
 న్నోళెవిధాన విప్పుఁగనుఁ † గోసల ముంగిట నన్ని విప్లయై. 40

చం. చనుకుదు రక్షులం బడఁ బ † సందుగఁ బయ్యెడఁ జెక్కుఁ గంటఁబూ
 ల్చు నగవుతోడ నాడు గజ † మక బెజఁజూచుచుఁ జేతఁ బాపురం
 బును గొని పెంటి యల్లదిగొ † పొమ్మని వ్రేలిని జాపు నెందుకా
 కినుక లటంచుఁ బంజరశు † కిం బలుకు న్నిలుచుండి వాకిటక. 41

ఉ. తెల్లనిచీర వెన్నారసి † దీర్ఘవిసీలిమ వేణి త్రాచు నా
 నల్లనాడ, జాతిన ప † యంట చెఱంగు స్మృద్వజంబునాఁ
 గ్రేట్లుఱుక దరస్మితము † గీల్కొను మో మొకయోర చేసి యా
 హల్లకపాణి గ్రుమ్మరు గృహంగణముం దొరుమాడ్కి పైఁబడక. 42

తే. మఱది ! రా యాడుకొంద మీ † వెఱుంగవేసి
 నేరిపెదలే క్షణంబులో † గూరుచుండు
 మదిగొ గూటిలోఁ జీట్లపే † కందికొనుము
 కలదె గురుదక్షిణకును రొ † క్కంబు కొంత 43

మ. వ్యవసాయం బది సాగుచున్నయదె బా † వా ! యెప్పు డీదారిఁ బ
 ట్టపు మాయుక్కకు నాగ్రహం బోదవకుం † డక సంచరింపం దలం
 తువు గాఁబోలును మీపొలంబున గ † ద్దో గుత్తివంకాయ చె
 ప్పపులే చెప్పినఁ దెచ్చి పెట్టుమని ని † కృంధితు సంచెతువో ? 44

ఉ. మామకు మేము గప్పకుదు † మా యని నవ్వుచు నిఘరోక్తులం
 గీమునఁజేర్చి జాట్టుముడి † కిం బువుదండలు నుట్టి యత్తకుం
 బ్రాముచు నీకు నేమికొద † వల్ రతియన్న దె యొద్ద లేదు గా
 నీ మదనుండవే యనెడు † నిట్టలు మీసలు వట్టి యూపుచుక. 45

ప. ఇవ్విధంబున నవ్వేశ్యలలామ. 46

నీ. ఒకనినిఁ జూచు నింకొకనిని చిల్చు వే, తొకనితోఁ బల్కు మ † తొకనితోడ
 నవ్వు నింకొకనిఁ గ † న్నన్నలు నేయు నొండాక్కని గేలిసే † యును నొకప్పు
 డేమి తెచ్చితి వని † యెగసి జేబుంబట్టు, నింతయే చాల్చాలు † నేగుమరును
 ననురుసురని సెజ్జ † నంగంబు వైచుఁ జ, వ్పడుగాఁగఁ జప్పన † బోవు వెలికి.

తే. మరల గదిలోని కేగు వెం † బడిన వీది
 కరుగుఁ దల్పుదీయును వేయు † నటునిటు గను

నావులించు నిద్దురచేటె + యనును గోరు

ధన మొసఁగువాఁడు లేఁడ యిం + దనుచు గొణఁగు.

47

కం. ఒకరేయి సగము దాఁటువ, అకు నొకనాఁ డెల్లరేయి + శ్రమవడి నూచుకొనకీయకఁ గోరినధన మిచ్చి కవయరాఁ డొక్కఁడైనఁ + జిత్రముగాదే. 48

కం. ఇట్టులు కాలము గడవం, బట్టుదలయు మోచ్చి శుల్క + పరిమాణంబుకొనెట్టన మార్పద; యొకపరిఁ, జెట్టపనికిఁ గడఁగ నేల + ఛీ యని తలఁచుకొ.

మ. వేయు న్నూటపదాలు వీని విధవల్ + వీక్షింపఁగా నేల న!

న్నే యొక్కండు లభింపఁడేని యదియెం + తే నాకు మేల్గదె! యీ

కాయం బేల వృథాశ్రమంబులకఁ బా + ల్గఁ జేయుటల్! మన్మనం

బోయాశా! నిరతంబు సీస్థిరతమై + నుండం బ్రసాదించవే. 50

కం. అని తలఁచు నెవ్వఁడే గో,రిన ధనమీరాఁడె! యని ని + రీక్షించును బ్రాద్దును బోవుదాఁక హృదయం, బున నాశ యడేల సుతభ + ముగఁడెగటారుక!

ఆ. తోడి చెలులు వచ్చి + చూడమే వంతంబు, నిలుపుకొనఁగ నంత + వలఁచి వెట్టులెంత చిక్కితివా గ్రహించితివే! చాన, యఁగ సిగ్గు దీక్ష + యతిశయించి

శా. ఏమే నాడుఁడు కాంతలార! వ్రత మొ + క్కింతైనఁ జగ్గింపఁగా

నేమాత్రంబు సహింప దీహృదయ మం + తేగాద యీదేహముం

గామాగ్నిం బలి సేయరా దనడి సుం + కల్పంబునుం గల్గెఁ బై

సీ మే నెట్టుల నున్న నేమి యని పో + యెక లోని క కాంతయుకొ. 51

వ. ఆతోడిచెలులును దమతమ గీములకు నవ్వుకొనుచుం జనిరి. పిమ్మట నొకనాఁడు,

తే. తల్లి ముసలిది బావురుఁ + బిల్లివోలె, నుబ్బరపు రొసరొస తోడ + నొద్దఁజేరి కూఁతురా! యెవరే నీకు + జాతిరీతి, చెడఁగ నిట్టులు బోధలు + సేసినారు.

ఈ. ఎన్నఁడె నీకు బుద్ధి యుద + యించును మంగను జూడరాదటె

యెన్ని గడించెనో నగల + నెంకియు మేడను గట్టునంట యీ

తెన్ననఁ గొండ నెక్కి యింక + దిట్టినఁ దిమ్మిన నేను దిగ్గనం

చున్న ధనంబు సేదనటె! + యో యవివేకిని! పాఱఁ జూడవే. 56

కం. వేయు న్నూట పదాలు లా

గో యొకరాతిరికిఁ! గోటి + కొకడైనఁ గలం

డే యిట్టు లొసఁగు ధనికుం!

డోయమ్మా! యెంత పిచ్చు + యుట్టెన నీకుకొ!

57

- తే. లలన ! చిల్లర శ్రీమహాః ధమ్మియనఁగ
 వినవే! యిఁకనైన నీవట్టు ధమ్మియనఁగ
 డెంత యిచ్చినఁ గైకొనఁ వే! యిటేల
 కొండకును నాఁగలి దగిల్చి ధమ్మియనఁగ! 58
- కం. అని చెప్పిన కొలఁదిన న, వ్యనితఁ బట్టుదలపైని ధమ్మియనఁగ
 డ నొకండు పుట్టదొడఁగెన్, గన నుచ్చును లాగ బిగియుఁగొక సడలునే!
- ఉ. అది ధనాశ యంత నధి ధమ్మియనఁగ
 సాదన మాలఁ బట్టుదల ధమ్మియనఁగ
 ర్వేదము పుట్టె నెట్టి ప్రభ ధమ్మియనఁగ
 చేదము గల్గు నవ్యనితఁ చేసిన పున్నమదేము తొల్లిటన్. 60
- వ. అంత నది యెంతయు నాత్మగతంబునఁ జింతించినదానిఁ బింగళాశీతమును
 వినము. 61
- ఉ. ఒక్కఁడొ రెండొ రూకలకు ధమ్మియనఁగ
 లక్కట! వేయొసంగినను ధమ్మియనఁగ
 రొక్క మొసంగు మాత్రమున ధమ్మియనఁగ
 దక్కినవాని మాధ్యమునఁ దాఁకుట ధమ్మియనఁగ! గ్రహచారమేగదా. 62
- ఉ. హీనకులోద్భవుం డయిన ధమ్మియనఁగ
 డైనఁ గురూపకుం డయిన ధమ్మియనఁగ
 డైన ధనం బొసంగనట ధమ్మియనఁగ
 దీన సుఖంపనెంచి చెడి ధమ్మియనఁగ
 తింగదె యిన్ని దినాలనుండియున్. 63
- ఉ. ఎంతటి యజ్ఞురాల! నతి ధమ్మియనఁగ
 భ్రాంతిని దేహ మమ్మొకొనఁ బాల్పడి దుర్భరరొగవీచికా
 సంతతి నుడ్డుకుడ్చుచు నతి జగ్రము పెక్కుశ్రమంబు లొందితిన్
 జింతల దస్సితిన్ బ్రదుకుఁ జేటుఁ దలంపఁగనైతి నక్కటా! 64
- ఆ. కచ్చురాళివలనఁ దుచ్చుకామావళీ, గుచ్చముల నడంద ధమ్మియనఁగ
 స్వచ్చమైన స్వేచ్ఛావిచ్చిన్న మొసరించి, మ్లేచ్ఛనైతిఁగాయదృచ్ఛ నకట!
- కం. ఎదయందే యున్న రతి, ప్రదు విత్తాకలితు నాత్మ ధమ్మియనఁగ
 వదలి యకామదుడుఃఖా, స్పదు భయమోహకరు నరునివలచితిఁ జెడితిన్.
- సీ. హస్త పాదాంతరస్థాస్థులు స్థూలమ్ము, లగు స్థూణములువోలెనమరియుండ
 వానిపైని గ కేరు ధమ్మియనఁగ
 కానామ మ్మూదీ, ర్లుమ్మైన దూలమ్ము ధమ్మియనఁగ
 అద్దాని కిరుచక్కి ధమ్మియనఁగ
 యల స్వల్పనిచ్చుకల్, వాసమ్ములగుచును ధమ్మియనఁగ
 దానిపై గవ్వచందానఁద్వగ్రోమన, ఖాదులు వ్యాపించి ధమ్మియనఁగ

తే. ద్వారములు తొమ్మిదింట ని + త్యమ్ముఁ గత్త
లమ్ము వోపుచునుండ మ + లమ్ము మూత్ర
మున్న దేహంబ నెడి గేహ + ముత్తమ మని,
యెంచి చెడిపోయితినిగదే + యిన్ని నాళ్లు. 67

తే. ఆత్మదుండైన యచ్యుతఁ + నవలఁ ద్రోవి
యొరుని గాంతునిగాఁ గోరు + చున్న చూఢు
రాల నీ విదేహపురంబు + నందు నేను
గాక మఱియెవ్వ రిట్టిరు + గానఁబడరు. 68

కం. నచ్చెలి హితుండు విభుఁడు జ,గచ్చరులకు నాత్మ యగును + గాన నతనికే
నిచ్చి రమించెద నాత్మక, లచ్చి హరింజేరి సుఖము + లం గన్నయటల్. 69

కం. ఆదియు సంతముగల కా,మాదులు కామదులు నిరులు + నమరులు కాలా
స్వాదితులు తమక గతి లే,దాదయితల కేమొనర్తు + రధికప్రియముకా? 70

కా. పూర్వం బేభవమంబొ యేక్రియనొ క్క + బూజించితిం గాన నం
తర్వాణుల్ గనలేని దుర్ద్రవిణ తృ + ష్టాపాశవిచ్ఛేదియా
నిర్వేదంబు నొసంగుచుం బరమశాం + తిం గూర్చి రక్షించి నా
సర్వార్థంబులు వండఁజేసితి నమ + స్కారమ్ము లక్ష్మీవతీ! 71

ఉ. నీదయ నావయిం బొలసె + నిక్కము కాక యదృష్టహీన నా
చో దురువద్రవంబులకుఁ + జోటగు క్లేశము నాకు సౌఖ్య సం
పాదక భూరిశాంతి విభ + వప్రద బంధవినాశకారి ని
ర్వేదముఁ గల్గఁజేయునటే? + శ్రీరమణీహృతమానసాంబుజా! 72

కం. నీమే ల్వహించి యాఁడలఁ, గామాశాపాశములను + ఖండించి స్వయో
షామైత్రి వదలి సత్కురు,ణామేయు మహేశు శరణ + మందెద నిన్నుకా 73

కం. ధన మాసింపక లభియిం,చిన దానం దృప్తిపడుచుఁ + జిత్తంబున నీ
శుని బరమాత్మను రమణుక, గని క్రిడించెదను సౌఖ్య + కలనాసక్తికా 74

కం. సంసారాంధువునఁ బడి నృ, శంసవిషయములకుఁ జిక్కి + జ్ఞాన మెడలిఘో
రాంసలకాలభుజంగము. హింసింపఁగవిభుఁడుగాక + యెవఁడేలుననుకా

వ. అని యప్పింగళ దలంచె నని యవధూత మఱియు యదువుతో నిట్లనియె

ఆ. సర్వజగము కాలసర్వవీడిత మంచు, నాత్మయొకఁడగాచు + నాత్మనంచు
నరసి యవ్రమత్తుఁ + డయి సర్వమందు ని,ర్వేదపడిన వాని విభుఁడయేలు

కం. కాంతామణి యీవిధమునఁ, జిత సలిపి నిశ్చయంబు + సేసికొని మదికా
కాంతదురాశ విడిచి హృ,చ్ఛాంతి వడసి నిరుపమాన + సౌఖ్యములొందెకా

- కం. ఆశాపాశ సమూలభి, చా శౌండ నిశాతఖడ్గ † ధారగజే భూ
మీశా! నిర్వేద మృది, వేశంబున వేశ్యయెడఁద † వెలిగెను వింటే. 79
- కం. ఆశయె దుఃఖోత్తరము ని, రాశయె నిరవధికసౌఖ్య † మడిగిన ధన మీ
నీశుఁడు నరుం డొదవమి ని, రాశఁ గని విటాశ విడిచి యామె నుఖంచెన్.
- ప. యయాతినందనా! పింగళవలస నాశదుఃఖకరంబనియు నై రాశ్యము సౌఖ్య
కరంబనియు గ్రహించితి నని యవధూత నుడివెనని కృష్ణుండు పలికినట్లు
శుకమహర్షి వచించెను. 81

ఇది యష్టమాధ్యాయము సమాప్తము

స వ మా ధ్యా య ము

- కం. ఒకఁడవగుటఁ దోచక నీ, నికలమునకు మమ్ముఁ దోకొ † ని చనక బహుయా
వకుఁడవయి వచ్చి కఱపెదొ, యకలంకాధ్యాత్మవిద్య † హరిహరనాథా! 1
- ప. 1 దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింప రేంద్రనితో
నిట్లనియె. 2
- తే. అంత శ్రీకృష్ణవరమాత్మ † యాత్మశిష్యుఁ
డైన యుద్ధవుతో నిట్లు † లనియెఁ బుత్ర!
యదుమహీమహేంద్రుని జూచి † యాదరమునఁ
బలికె నవధూత పీయూష † భాషణముల. 3.

*— అవధూత యదువునకుఁ గుర్రార్భక శిక్షిత మెఱిగించుట *—

- ప. యదురాజా! కుర్రరమువలన నా నేర్పినది వినుము. 4
- కం. లశముకి నోట న్నాంసపు, శకలముఁ గని బలముతన్వీ † జంబొం డద్దా
నికిఁ గీడుసేయ రాఁ గొంజక మాంసము విడిచి పిట్ట † సౌఖ్యము పొందెన్.
- కం. ఒరులకుఁ బ్రతుతమ మగుచుం, బరఁగిన వస్తువు గ్రహింప † వాని కదియ దు
ర్భరదుఃఖ మిడెడిఁగావునఁ, బరిగ్రహమువిడిచి నుఖము † వడయఁగవలయున్.
- కం. అని కుర్రరమువలన గ్రహించితిఁ నిఁక సర్భక శిక్షితము విను. 7
- తే. ఒకరు తిట్టిరి భూషించి † రొకరటంచుఁ
దఁచె చారవుత్రాది చిం † తలును లేవ
యాత్మరతియు నాత్మక్రీడ † యలరుచుండ
బాణవోలెఁ దిరుగుచుండు † వసుధయందు. 8

—* అవధూత కన్యకాశిక్షిత మెఱిగించుట *—

చం. కల దొక చిన్నగ్రామమునఁ దగన్యకయోర్తది తల్లిదండ్రులుం
బాలియుట బాల్యమంద కడఁ పుం దనకాలముఁ గష్టవృత్తి బం
దులగృహమందు; నావెనుకఁ దొట్టుకతంబునఁ బెండ్లిప్రాయ ము
ప్పొలఁతి వెలుంగఁగాఁదొడఁగెఁ మొవ్వ వెలార్పు నసంటిబోదెనా. 9

సీ. పరిచితి గలిగినఁ పురుషుండే గనువడ్డ, మొగమటుత్రిప్పి యొత్తగిలిచనును
ఇచ్చవచ్చిన వస్తుఁ పే తెప్పలెత్తిచూడక కడగంట నఁ డ్డముగఁ జూచు
తొందరపనియేని తొలొర వోవక, యలసయానంబుతోఁ నడుగులూన్పు
అనుఁగులకడనేని యాకారగుప్తికి, దెలియొల్ల సారెకఁ దిగియనిమురు

తే. నగ వెగయుచున్నఁ గనులలోఁ ననె మరల్చు
బలు కెలయుచున్నఁ బెదపులఁ పైకె తెచ్చు
బాలభావ మెల్ల వెనుకఁ వట్టి మొలక
జవ్వన మ్మటు తలయెత్తఁ బువ్వుబోడి. 10

సీ. సిబ్బితిదొంతరఁ లుబ్బి యొక్కమ్మడి
దుడుకుచూపులలోనఁ నుడివడంగ
వలరాజు చేమించుఁ నలరువిల్ రెండుకో
పులు వివ్వాటరమునఁ బొడవునూప
తలఁపులలోని నుఁ ధామాధురీసార
విభవమ్ము మోవిపైఁ బేరికొనఁగ
ప్రాయంపురాజ్య మేఁ ర్పడి పిఱుందులకడ
నెల్లలాత్తుచు విస్తఁ రిల్లసాగ

తే. కనుల నొకగరువపురేకఁ కాలువెట్ట, నాననమ్మున నొకవంతఁ హరువుదొట్ట
నల్లవనముననొకవంతఁ చవులుపుట్ట, లేతలావణ్య మొడలిపైఁ బూతపూచె.

కం. ఆవెలది జూడఁ గొండొక, గోవాఁ డెఱిగి తగుబందుఁ గులఁ దోకొని య
చ్చోవచ్చెఁ బిల్లనడుగుట, కై వేడుకపోడుములు మొగంబుఁ గులుకక. 12

చం. మొగమువనందుఁ జెక్కిఁబులఁ పొంకము నాసికతీరు సోగక
న్నుఁగవ మిటారము న్నుదుటిఁ నున్నును పెందలకట్టుపోడిమిఁ
దిగితవుమేనిపొందుబడిఁ పెంపెసలారుచు నొత్తివచ్చు సో
యగ మిరుక్తేవలందుఁ గని యంది రెడందల నంద మండలుక. 13

ఆ. మనువు మాటలాడఁ జనుదెంచియున్న పె, ధ్వలకఁ బిల్ల వంటఁ నలువవలసి
వచ్చెఁ గావుకంబుఁ విచ్చినదగుట న, త్తేని వడ్లుదెచ్చిఁ దంపఁబూని

చం పరికిణిచెంగుల నృణిచి † ప్రన్నని యొల్లెచెఱంగుఁ దిప్పి ముం
దటిబరి దోఁసి యొంటరిగఁ † ద న్నెవరుం గనకుండ దొడ్డిలో
బిరబిర వడ్లు దంచునెడ † వీనులు చిల్లులువోవ ముంగయిం
బొరలుచు సుంక బెంగడియఁముల్ నినదించె ఘులంఘులార్భటిక. 15

కం, ఈరవ మింటికి వచ్చిన, వారలు విని తమ్మునెల్ల † భావించురో? యం
చారసి యెడలో సిబ్బిలి, గూరి పగుల నడఁచెఁ గన్న † కొన్నికడమ్ముల్. 16

ప. భిన్నంబులుగాక తక్కినవి రెండురెండు మాత్రము చేతికి నుండె; నారెం
డుంగూడ వడ్లుదంచునెడఁ బరస్పరసమ్మర్దంబున నంచుకశబ్దించుచుండ
నబ్బలిక యదియు జగుప్పావహంబని యందొక్కొక్కదానిఁ బగులం
గొట్టి చేతికొక్క కడియమునే మిగిల్చి తనవనిం దీర్చికొనె. రాజా!
యొక్కకడియము మొరయఁజాలదుగదా! నేను లోకతత్త్వవివిత్సచే నల్ల
డలం గ్రుమ్మరుచు నెక్కుచూరివలన యోగికి సమ్మర్దంబు గూడదని
కఱచితి. 17

కం. పెక్కండ్రు గూడియుండిన నెక్కుడుకలహంబులొడవు † నిర్వ్వరె యైనం
దిక్కదు ముచ్చట కావున, నొక్కండక్కడియమట్టులుండంగఁదగుక 18

— † అవదూత శరకారసర్ప శిక్షితముల నుడువుట —

ప. మఱియుఁ జిత్రైకాగ్ర్యాద్వైతస్సూర్తుల నమ్మునకం జిల్లవేయుచు నున్న
వానివలన నేర్చితి విను. 19

సీ. వైరాగ్య సక్రమాఁభ్యాస యోగమున జితాసనుండును జితశ్శాసుఁడైన
మది కదలక నిల్చు; † నది యతంద్రితుడయి, భగవంతుపైని నిఁల్పంగఁ గర్త
వాసనలెల్లను † పడలిపోవును మెల్ల, మెల్లఁగా; సత్వంబు † మేలు కొలిసి
యారజస్తమముల † నణఁవఁగా విలయవి, క్షేపమ్ములాటినఁచి తత్వత్తి

తే. బహుళ గుణకార్యరహిత నిఁర్వాణపదము
నంటు; నట్టిచో మాని బాఁహ్యంతరంబు
లెఱుంగఁ డిషుకారుఁ డిషుగతఃపృథాయుడగుచు
నెదుట భేరిధ్వనుల నేగు † నృపునిఁ గనునె? 20

ప. ఇఁక సర్పశిక్షితము జనసంగత్యాగము విను. 21

కం. ముని యహివలె నొకఁడదిరుగు, చనికేతనుఁ డబ్బవచనుఁడగుచును నాచా
రనియతిఁ దెలియఁగనీయక, యనవరత మృచ్చిమత్తుఁ † డై యుండఁదగుక.

కం. నిలయారంభము దుఃఖా, కలితము విఫల మ్మనిత్యఁకాయమునకుఁ జీ
మలుపెట్టిన పుట్టలఁ బా, ములు చొరఁబడి జరిపు సౌఖ్యఁముగఁ గాలంబుక.

—, ఊర్ణనాభి విక్షేతము —

- వ. ఊర్ణనాభివలన లయోత్పత్తుల తెలుఁగెఱింగితి నెట్లన,
24
- కం. నారాయణుఁ డొకఁడ స్వయా, యీ రచితైతజ్జగమ్ముఁ నఖిలముఁ గాలా
పారమ్మగు శక్తిని సంహారము గావించుఁ గల్పుఁమంతం బగుడుకా. 25
- వ. ఆత్మానుభావఁబైన కాలంబుచేఁ గారణభూతంబులగు సత్త్వాదితత్తులు
సామ్యావస్థం బొందు. ఆగుణసామ్యంబ ప్రధానంబు. ఆప్రధానమే పురు
షున కుపాధి యగు. ఈప్రధానపురుషుఁడు నీశ్వరుండును బ్రహ్మాదుల
కను ముక్తజీవులకును బ్రావ్యుండును నైవల్యసంజ్ఞితుండును సజాతీయ
విజాతీయ స్వగత భేదహూన్యండును నఖలాశ్రయిండును నాత్మాధారుం
డును నై బ్రహ్మమొక్కండయిండు. మరల నక్కేవలానుభవాసందసందో
హుండును స్వప్రకాశుండును నిరుపాధికుండు నగునతండు కేవలాత్మాను
భావకాలంబున సిన్ధుక్షచేఁ ద్రిగుణాత్మిక యయిన మాయను సంక్షోభ
మొందించి దానిచే మొదలఁ గ్రియాశక్తిప్రధానమైన నూత్రముం జేసె.
ఆ నూత్రము జీవసంసారహేతుభూతమైనది. ఆనూత్రముగదా నానావిధం
బైన త్రిగుణాత్మకంబైన విశ్వమును నహంకారద్వారమున సృజించినది,
కారణభూతంబును సమష్టిరూపంబును నైన నూత్రమం దీవిశ్వంబు గ్రధి
తంబై యున్నది. మఱియు వాయ్వాత్మప్రాణరూపంబైన యద్దానిచేతనే
జీవుండు సంసారమునఁ జరించుచున్నాఁడు. అక్కతనఁ ద్రిగుణకార్యంబు
నకు నూత్రసంజ్ఞ యేర్పడియె. 26
- తే. సాలెపురుపు నోలం దంతుఁచయము వెల్పు
రించి యొకయిల్లుకట్టి క్రీడించి యవల
దంతువులఁ దా నె మ్మింగుఁ చందమున జగ మొ
నర్చి క్రీడించి యీశుఁ డంఁ త మొనరించు. 27
- మ. జనుఁ డెద్దాన దృఢంబుగా హృదయముకాఁ గంధించునో భీతిన్
నను స్నేహంబుననైన ద్వేషముననైఁ గదత్సరూపత్వ మొం
దును; భృంగం బొకపురుగుఁ దెచ్చి తొలియంఁ దున్నిల్ప నప్పురుష భీ
తున వీక్షించుచుఁ దేటిరూపమునె పొంఁ దుం దొంటికాయంబునో. 28
- వ. రాజా ! దీనినే భ్రమరికీటన్యాయ మందురు. కీటమునకు స్వదేహముననే
యన్యసారూప్యము గోచరించుచుండ నిక భ్యాతలకు దేహంతరమున
సారూప్యముక్రి యొదవుటకు సందియం బేమి? ఏ నిదియ కీటంబువలన
నెఱింగితి. సరపాలా ! నా గురువుల నా నేర్చిన చదువుల హేయోపాదే
యంబుల నెఱింగించితి. ఇక స్వదేహశిక్షితము వినుము. 29

-* స్వదేహ శిక్షితము *

కం. అనిశార్దుదర్శ-మనీయును, జననమరణకలితమనియు + త్వర్మగాలస్వ
మృనియుఁ దెలిసిగాఁగవిన, క్షి ససంగముఁడనయి యుండుఁ దేహంబువయి.

ప. ఇట్లు తత్వవిమర్శనవివేకంబునకు వైరాగ్యంబున కుపకరణమైన యీ శరీ
రంబు నాకు గురువు 31

సీ. దేహభోగార్థంబు + కేహ జాయీ సశుభృత్వవిత్తాదులఁ + బెంచుకొనుచు
నావల దేహంత + రారంభకంబగు కర్మబీజంబు వృ + థంబువోలె
గల్పించుకొని మృతిఁగించును దేహి దుఃఖంబేమిచెప్ప! నొక్కయెడజిహ్వా
యొక్కచోళిత్వ మింకొక్కచోశ్రవణ మింకొకదెసఁఘ్రాణ మింకొకటదృష్టి

తే. యొకటచర్మ మింకొకయిక్క + నుదర మింక ము
తొక్కదిక్క కర్ణేంద్రియా + లుక్కుమిగిలి
పట్టి యీడ్చుచు సవతుల + పగిది దేహి
నలజడిం బెట్టెదరు గంటి + వా ! నరేంద్ర ! 32

సీ అజ్ఞా జాత్యశక్తిచే + సఖిలవృత్త సరీస్ర,వద్విజ వశువంశ + వనచరమ్ము
లాదిగా నానావి + ధాంగముల్ నిర్మించి, వానిచే సంతుష్టి + పడయుఁబోక
బ్రహ్మావలోకన + పరు నిదంపునుమని, స్మరియించె దుర్లభ + మీ శరీర
మెన్నిజన్మములకో + నృశరీర మేతెంచె, నిది యనిత్యంబయ్యునెల్లపూరు

తే. పార్థములకును సాధన + మృగుట మృత్యు
ముఖము సారకమున్నే మోక్ష + మునకు వేగ
గడఁగవలయును విషయసౌ + ఖ్యమ్ము లెల్ల
దేహములు పొందు సవియేల + దేవులాడ ! 33

ఉ. ఎట్లులా ! యేధవంబునో ! + యేలవమో ! సుకృతంబుసేయఁ గ
స్పృహ సృదేహ మద్ది చని + నక పృథగా మఱి భావికాలమం
దొట్టు మనుష్యదేహ మన + నొప్పున? కావున దీపమున్నయ
ప్పట్టున దేవులాడు మను + పల్క- నెఱింగి హరికా భజింపుమా ! 34

కం. ఈ రీతి నెఱింగి యహం, కారమడఁచి సంగములను + గడఁద్రోచి వివే
కారూఢమాననుడనై, వైరాగ్యముఁ బూని యాత్మ + పరతః జరింతుక. కిర

ఆ. ఒక్కగురువువలనఁ + జిక్కించుకొన్న జ్ఞానంబు స్థిరము వుష్కలంబు గాద
అనుపమానమద్వ + మంబు బ్రహ్మజ్ఞాన, మెన్నోగతులహాను + లెన్నుచుండ్రు

ప. అనియవధూతసెప్పెనని కృష్ణుండు మఱియు నిట్లనియె. ఉద్ధవా ? యిట్లవ
ధూత బోధింప హైహయసృపసతీర్థ్యుండైన యదుమహారాజేంద్రుం

ఉత్పంతసంతుష్టుండై పూజింప నయ్యవధూత యెందే సరిగె. అంత
నస్మత్పూర్వండు యదుసరేంద్రుండు సర్వసంగ విసిర్చుక్తుండు సమ
చిత్తుండు నైయుండె నసి శ్రీకృష్ణభగవానుండు బోధించెను. 37

ఇది నవమాధ్యాయము సమాప్తము

దశమాధ్యాయము

కం. ఒకడవె గదరా యొక్కని, కొకగతి వేటాకనికి స్వ + తాకగతి నీవే
టికీ గానబడెదో త్వన్మాయకు పశ్యుల మగుటనొక్కో? హరిహరనాథా! 1

:- శ్రీకృష్ణుడు దుద్ధవునికి నాత్మప్రాప్తిసాధనములఁ జెప్పుట :-

వ. "దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపరేంద్రునితో
నిట్లనియె నట్లు శ్రీకృష్ణుండు దుద్ధవున కవధూతోక్తులు వినిచి వత్సా! 2
శ్రీయోభిలాషి.

తే. నే నుడివిన వైష్ణవధర్మ + నిచయమెఱిగి
యప్రమత్తుడై నన్నె తా + నాశ్రయించి
ఫలమునం దభిలాషను + బాఱఁద్రోలి
సలువవలయు వర్ణాశ్రమా + చారములను. 3

తే. అఖలవిషయంబులందు న + తృప్తబుద్ధి
నుంచి విషయాత్మ లొనరించు + చుండు సర్వ
యత్నములు ఫలవైపరీ + త్యంబు గనట
నమలబుద్ధి విమర్శింప + నగునజువ్వె. 4

సీ. సుప్తుడై కలలోనఁ + జూచెడి విషయముల్
యోచించువానికి నొదవు తలఁపు
లన్ని యైంద్రియకర్మా + లగుట నానావిధ
మృలుగ నుండును ఫలమును + హుళిక్కి-
యట్టులె శృష్టియం + దమరమనుష్యాది
భేదముల్ వివిధము + లైలయు నింద్రి
యముల కవ్యయ + భార్గముల్ గావియ్య
పురుషార్థ మిందుకఁ + బొరయఁబోదు.

తే. మత్పరులు కామ్యకర్మము + ల్కాని సల్ప
వలయు నిత్యనైమిత్తిక + మ్ములనె శ్రద్ధ

నాత్మజిజ్ఞాసకుఁ దొడంగు † నాతఁ డెట్టి
తెఱఁగు కర్మంబులందు వ † ర్తింపరాద.

5

సీ. ఎల్లయెడల నొక్కఁ † డే యాత్మఁడుంట నా
ఖ్యమ్ము తుల్యమ్ముగా † నమరుఁగాన
దారాదుల స్వయం † త్వం బేల! యని వారి
పైని నాదాసీస్య † భావ ముంచి
యవ్యగ్రుఁడును దక్షుఁ † డర్థజిజ్ఞాసు వ
వ్యర్థవచనుఁ డనూ † యారహితఁడు
నిర్గుత్సరం డనూ † నియు నగుచును నహిం
సాది యమమ్ముల నాదరించి

తే. ఆత్మశక్తికొలంది శౌచవాది నియమ
ములను బూని సద్గురుభక్తి † పాదలుచుండ
మహిత శాంతుని మదభిజ్ఞ † మత్స్వరూపు
గురువరేణ్య శ్రుశ్రూషచే † గొలువవలయు.

6

వ. అగ్ని దాహకఁడు, ప్రకాశకఁడు నగు; దారువు దాహ్యము ప్రకాశ్యము
నగు. కాననగ్నికంటెదారువు విలక్షణమైనదిగదా. అట్లే యాత్మ దీప్త,
స్వయం ప్రకాశకఁడునగు. దేహము, దృశ్యము, జడము నగు. దీప్త
దృశ్యము లొక్కటియెట్లగు! కాన నాత్మ స్థూలాదిదేహముల కంటె
విలక్షణమైనది

7

తే. దారుగతమైన యగ్ని తద్దారుగుణము
లందునట్లు పరుండైన † యాత్మ దేహ
సంగతుండయి జన్మరా † శబ్దహదాది
వివిధదేహధర్మములఁగా † స్పించుచుండు.

8

తే. అనఘ! యీశ్వర మాయాగుణాశిత
ష్టాల సూక్ష్మ శరీరముల్ గ్రాలుచుండు
జీవునకుఁ దదధ్యాస సంస్మృతి చెలంగు
నాత్మవిద్యచే నదియు లయంబు నొందు.

9

తే. కాన నాత్మజిజ్ఞాసచే † గాయమందు
వెలుఁగు నాత్మనిఁ బరముఁ గేవలు నెఱింగి
స్థూలసూక్ష్మక్రమమున దేశాళియందు
వాస్తవిక బుద్ధిని దృఢింపవలయుఁ జుమ్మి.

10

కం. గురుఁడై యధరారణి, యు, త్రరారణియు శిష్యుఁడై, మఃథన కార్యమ్మ
త్రుతిని సదుపదేశంబై, పరఁగఁ విద్యాగ్ని పుట్టుఁ బరమసుఖదమై.

చం. గురు సుపదేశతక్తి ననఃకుండయి చట్టు, విశుద్ధ బుద్ధి దు
స్తరమగు మాయతోడి పటుఃసంస్మృతి హేతు గుణాలి సర్వముఁ
బారి జ్వలనుండు కావ్యచయఃముంబలెఁ గాలిచివైచి శాంతుఁడై
నిరుపమ నిర్వికార నిజఃసత్య సుఖావృతి విజ్ఞానఁగెడిక.

12

+- శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రవృత్తిమార్గఖండనము గఱపుట +-

ప. అట్టి శాంతింబొందిన వాడ యానందస్వరూపుండు ఉద్ధవా! ఇచట
జైమినీయులు “అహంప్రత్యయ విజ్ఞేయుఁడే యాత్ముఁడు. వాఁడుకర్మంబుల
ననుష్ఠించుచుఁ గర్మరూపంబునను, దదీయసుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు
భోక్తృరూపంబునను బ్రతిశరీరంబున వేర్వేఱుగా నుండును. ఇట్లు జీవులు
పెక్కండ్రు. వీరుండులోకంబులును వీరిభోగకాలంబులును వీరికిఁ గర్మ
సాధనోపదేశకంబులగు నాగమంబులును నానాత్వనిత్యత్వంబులం జెంది
యున్నవి. స్రక్పందనాది సర్వభావస్థితి ప్రవాహరూపమున నిత్యమే యగుఁ
గాన దాని కొకకర్త యీశ్వరుండేటికి! అట్టి జగము మాయామయముం
గాదు. బుద్ధి ఘటపటాద్యాకారమున జనించుచున్నది. భేదించుచున్నది.
అత్య నిత్యజ్ఞానరూపము కాదు. జ్ఞానపరిణామవంతముమాత్ర మగును.
అది పరిణామవికారి యైవంతమాత్రమున సనిత్యత్వ ప్రసంగము లేదు
నుమీ. ఇట్లంతయు నిత్యమైనపుడు వైరాగ్యోత్పత్తికి నవకాశ మెక్కడ!
కాఁక బ్రవృత్తియే శ్రేయస్కరమ”ని యందురు. ఈ వాదము విచా
రింతము. ప్రవృత్తిమార్గ మనర్థహేతు వెట్లో క్రమముగా వివరింతు. 13

తే. ఉద్ధవా! వినుసర్వదే + హులకుదేహ
సంగమున వత్సరాదిక + సమయమునను
జననమరణాదిభావముల్ + సంభవించు
నన్నియేని పర్యాయంబు + లిద్దనిజము.

14

ప. కర్మములు సేయుటకు ననుభవించుటకు వీడు స్వతంత్రుఁడుగాఁడు. 15

ఉ॥ ఒక్కఁడుఁ కర్త నేనయని + యొక్కఁడు భోక్తను నేనయంచుఁ బెం
పెక్కి స్వతంత్ర)తాగరిమ + మించుక లేకయె అంకె వైచుఁబో

ఒక్కఁడు నూరియొక సుఖముఁలొండఁ, డొకం డతిమౌఢుఁడయ్యును
స్త్రకుఁను దుఃఖ; మెందుకొ వృ + భా దురహంకరణంబు వీరికిక! 16

కం. ఎవఁడైన దుఃఖములఁ బొందువరించునె? సౌఖ్యములనఁ దలఁగఁ దలంచునే
వివశుండు గానిచో పీఁ, డవిరెం జేమిటికి లోకఁ దమందు పసిండుక? 17

కం. పోని మొప్పువద మవిరెం, కీనరునకు వశ్యములని యంతటి ధీరుఁ
డొనెడలఁ దాను మృత్యువు, నాననమున వెరవిడియఁ యుగఁగఁగ నేలా?

ఉ. పుట్టుకతోడ మృత్యువును యిట్టి మోగఁబురు విప్పి వెంట నై
వృట్టుననుండు నట్టియెడ యిట్టి వాంఛలు నర్థము లేమిసౌఖ్యము
ల్లఁపెడివీని? కన్నము న యిట్టి లంఘితు లేవియుఁ దుప్పి నిచ్చునే?
పట్టి వధార్థ మీడ్వఁబడు యధ్యునకు న్నదిలోన నుద్ధవా! 19

మ. పరలోకంబున నైన సౌఖ్యముల నం యిట్టి పాదంతమా? యన్న నీ
ధరయందుంబలె నయ్యెడం గలవు న్ను యిట్టి ధానాశనానూయ; లా
కరముల్ సర్వవిధాంతరాయములకుం యిట్టి గామంబు లిచ్చెట ను
ర్వరలో సేద్యమువోలె; నుద్ధవ! ఫల యిట్టి ప్రాప్తుల్ విసర్గాకృతుల్. 20

కం. ఘనఁడై స్వధర్మమును విఘ్ననిహన్యుడుగాక దీక్ష యిట్టి గ ననుష్ఠింపక
బనువడు నాకర్మపనకు, ననుత్తమ స్థాన మఖ వి యిట్టి విధంబుల్. 21

ఉ. జన్మము లాచరించి దివి యిట్టి వత్తతిఁ దృప్తులఁజేసి యాజ్ఞాకల్
క్రన్న దివంబు సేరి యమ యిట్టి ప్రతిరూపముల న్యహించి యు
ద్యన్నిజ దివ్యభోగ నము యిట్టి దాయముల భుజియింతు హృష్టులై
పున్నములం గడింప నవి యిట్టి వోవునె రిత్తగ నెందు నుద్ధవా! 22

వ. ఈ కర్మదేవుండు తన మనోహరదేహంబున

చం. సురుచిర రత్నహారములు యిట్టి శోభిల హేమ సరోజ సారభ
స్ఫురదుదామముల్ చెలఁగఁ యిట్టి కల్పవితీర్ణమందరాం
బరములు గ్రాలఁ గామగవి యిట్టి మానిత గంధము లొప్పుచుండ ని
ర్భరతర హర్షసంజనిత యిట్టి బాష్ప ముఖుండయి పుష్పగలముల్. 24

చం. విలసిత పుష్పదామ పరి యిట్టి వేష్టిత ముజ్జ్వల హైమకింకిణీ
కలరవ సంభృతంబు నిజ యిట్టి కామగ దీప్ర విమాన మిక్కిలీ క్రే
వలఁ గలశాంబురాశిభవ యిట్టి వారిజనేత్రలు భర్మచామరా
వళిఁ బరిచర్యుల నలువ యిట్టి వాంఛ మెయి నివహించుచుండెడిక. 25

ఉ. ప్రాకట కల్పవృక్ష వన యిట్టి వాటికలక సురనిమ్నగా తటి
నైకతనీమలక మణిభృ యిట్టి శ్రవీయ మేరుగుహాముఖంబులక
నాకవిలాసిని జన న యిట్టి మామృతుఁడై బహుదివ్యభోగముల్
గైకొనుచుక బ్రహ్మాండముల యిట్టి గాంచు నెఱుంగఁ దుదర్శ ముద్ధవా! 26

- శా. ఇమ్మై సౌఖ్యము లందు చీతఁడు చిరం ధిల్లుండునే! యెంత వు
ణ్య మ్మార్జించెనో యంతకాలమెనుమీ ధి నాకంబునక భోగహ
ర్నమ్ముల్ గాంచెడి నావలక స్వసుకృత ధి ట్టెణ్యంబునక స్వర్గపా
తమ్ముం బొందును గాలనంచలితుడై ధి తథార్థికుం డుద్ధవా! 27
- వ. ద్వివిధంబైన బ్రవృత్తిలో నిది విధ్యనుసారి కామ్యకర్మ బ్రవృత్తిగతి. ఇత
నధర్మబ్రవృత్తిగతి వినుము. మానవుడు 28
- శా. ధర్మాధ్యంబును దాటి కాపురుషమి ధి తత్త్వంబునంబొల్చి డు
మ్మఱ్ఱుడై యజితేంద్రియుండయి నదా ధి కామాత్మ్యుడై దీనుడై
దుర్మోహుండయి లుట్టుడై చవలచి ధి త్తుండై వధూలోలుడై
దుర్మాగుండయి ఘాతుకుండయి మదాం ధి ధుండై దయాశూన్యుడై 29
- తే. అవిధిగాఁ బశువులఁ జంపి ధి యామిషమునఁ
బ్రేతభూతగణముల నఁ ద్రించువాఁడు
ఖలుఁడు వివశుడై నరకలో ధి కమునఁ గూలి
యవల బహుళతమ స్థాన ధి రాంగమొందు. 30
- కం. ఈతనువున దుఃఖోద, రాగ, తత కర్మము లొనర్చి ధి యక్క-తన మఱొం
డేతనువొ కాంచు, మరల ని, దేతీ; రైన సుఖమేమి ధి యీమర్త్యనకుక! 31
- కం. చేతలచే జాతుండగుక, జాతుండయి చేతలం బొ ధి నర్చు బ్రవృత్తిక
శాతమ్ము లేదు స్థిరముగ, నీతిగుడు సుఖిఁబడి తపి ధి యింపఁగనేలా! 32
- తే. కల్ప మున్నంతవఱకును ధి గ్రాలు లోక
తతికి లోకపాలురకు మ ధి ద్భయము కలద
యలరు మద్భీతి ద్విపరార్థ ధి మాయ వెనఁగు
ధాతకుంగూడఁ బెరవారిఁ ధి దడవనేల! 33
- వ. కానఁ బ్రవృత్తిమార్గం బనర్థపరంపరల కాలయంబగు నని విమర్శించి
తెలిసికొని విరక్తింబూని తత్ప్రవృత్తినుండి తొలంగవలయు. ఉద్ధవా!
కర్మభోక్తృరూపుడై యాత్మ యని జైమినీయు లనుట పొసఁగదు.
ఎట్లైన సత్కాదిగుణము లింద్రియములఁ బ్రవర్తింపఁజేయుచున్నవి. ఇంద్రి
యములు గర్మముల సృజించుచున్నవి. అంతియకాని యాత్మయే యింద్రి
యములఁ బ్రవర్తింపఁజేయుచు గర్మములఁజేయుచు నుంటలేదు. కనుక
నాత్మకుఁ గర్మత్వములేదు. అహంకారపంతుడై జీవుఁడు గుణేంద్రియం
బులతోడంగూడి కర్మఫలముల ననుభవించుచున్నాఁడు. కనుక నాత్మ
కుపాధివశంబున భోక్తృత్వంబు గలదు కాని వాస్తవంబున లేదు. ఇత
నాత్మకు నానాత్వంబును నహంకారాది కార్యరూపంబుననేయైనది కాన,
నానాత్వంబును నుపాధివశంబు. 34

- తే. ఈ గుణంబుల వైషమ్యము + మెంతవఱు ?
యంతవఱును నానాత్వము + మాత్మకుండు
నెంతవఱును నీనానాత్వము + మెంతవఱునాత్మము
కంతవఱును బారతము + త్రయమునుండు. 35
- తే. ఆత్మకుం బారతంత్ర్యము + స్వంతవఱును, గలదు దానికి నీశ్వరునివలన భీతి
యయ్యుహంకార కర్మభోగానుభవము. లండు వారికి శోక మోహంబులుండు.
- వ. ఇచట నాత్మయన జీవుడు డని గ్రహించితివిగా ఉద్ధవా ! యిప్పుడు లో
కాదు లనిత్యంబు లని తేలివది. కాననే వానిని మాయామయంబు లనట.
మాయయన గుణవ్యక్తికరంబే సుమీ. 37
- కం. ఘనమాయావిత్క్రోధం
బునఁ గల్గిన జగము కాల + మును జీవుండు వే
డని కాయమునుస్వభావం
బును ధర్మము మత్స్యరూపములె యందు బుధుల్.
- వ. ఉద్ధవా ! తెలిసినదా ! జగమున స్వర్గాదికము. కాలమున భోగకాలము.
జీవుండు భోక్త. వేదము భోగోపాయబోధకము. స్వభావము దేవత్వాది
పరిణామహేతువు ధర్మము భోగకారణము నని యెఱుంగుము. ఆత్మ
యొక్కండ. దానికి గుణకార్యదేహసంబంధమువలన సంసారము చుట్టు
కొన్నది. దాని నాత్మజ్ఞానంబునఁ బాయవలయు. కాబట్టి నివృత్తియే
ముక్తిహేతువు. మైమిసీయు లనుకల్లు ప్రవృత్తి కాదు. మఱియు వా
రీశ్వరుండు తేడనుట యజ్ఞానవిలసితంబని నీ విప్పటికే గ్రహించియుండు
వన సుద్ధవుం డిట్లనె. 39
- తే. దేహజగుణంబులందు వ + ర్తిండుజీవుఁ
డీగుణాలితనె బద్ధుఁ + డేలగాఁ డ
నావృత్తుడౌట లేదు బం + ధమృనెడనా ?
యవుడు ముక్తిమాత్రం బెట్లు + లలరునయ్యు ! 40
- కం. కలవయ్యా రెండంచుం, బలికెడవే నప్పు డెట్లు + బద్ధులు ముక్తుల్
మెలఁగుదురో ! యేలక్షణములచే వారి నెఱుంగంగఁ + బోలునొ చెవుమా !
- వ. వారి కుడువు విడుపు లెట్టివి ? వారు కయనానన గమనాదు లెట్లు లొన
ర్తురు ? స్వామీ ! ఒక్కఁడే యాత్మండనియు పతం డనాదిగుణసంబం
ధమువలన నిత్యబద్ధుండనియుఁ దోచు. మరల ముక్తి. జన్మము గామి
నిత్యంబగుట పతండు నిత్యముక్తుండనియుఁ దోచు. ఇది యెట్లు ? ఈ
భ్రమము నివారించుమని యుద్ధవుం డడిగెనని శుకమహర్షి నుడివెను. 42
- ఇది దశమాధ్యాయము సమాప్తము

ఏకాదశాధ్యాయము

- కం. ఘట్టంబుల దాటించుచు, బట్టు నడలనీక విఘ్నం వర్గం బెడవో
 న్నెట్టుచుఁ గాచుచు వచ్చెద, వట్టి నిను న్నటతు నెట్లు ధారిహరనాథా ! 1
- ప. ¹ దేవా ! యవధరింపుము శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయునీ
 నిట్లనియె, అట్లుద్ధవుం డడుగ శ్రీకృష్ణుండిట్లనియె. 2

+ - శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు బద్ధము తలక్షణము తెలింగించుట + -

- సీ. అస్త్రదధీన న ధి త్వాది గుణోపాధి, వలననే జీవుండు ధి బద్ధుడెన్న
 ముక్తుడెన్నను; నిజం బుగకు మాయామూల, కమ్ములుగాన గుణమ్ములెల్ల
 నాకు మోక్షములు బంధమ్ములులేవురా, మాయకు నే నియామకుడెగాదే
 స్వప్నంబు బుద్ధివి వర్తమై మిథ్యయనా, నట్టులు శోక మోహసుఖదుఃఖ
- తే. కాయయోగవియోగముల్ ధి మాయవలనఁ
 గల్పితమ్ములు వాస్తవి కమ్ములు గావు
 ప్రబల మాయాగుణములు కా రణగుణమ్ము
 లింకఁ గార్యసంస్మృతి మాయ యెల్లుగాదు ! 3
- ప. కాబట్టి బద్ధునకు ముక్తునకు వస్తుభేదము లేదు. ఇర్వరొక్కరే. 4
- తే. ఉద్ధవా ! విద్యయు సవిద్య యును మదీయ
 శక్తు లమ్రాయచే విస్తృ త్వుములు సుష్టే
 యాద్యములవి దేహులకు నె ల్లవుడు మోక్ష
 బంధములను గల్పించుచుఁ బరిధవిల్లు 5
- సీ. అర్కుఁ డొక్కనికె జ లాద్యుపాధులచేత
 వెలయు బింబప్రతి బింబరూప
 భేదములే; జలకృత వివిధకంపాదులు
 ప్రతిబింబమునకె బిం బమునకుండ
 వేజలకంఠంబు నెపుడు భగ్న మొనర్తు
 మప్పు డా జలకుంఠ మందు నున్న
 ప్రతిబింబ మొక్కండె వడయుబింబై క్యంబు
 నన్యంబు లెప్పటి యట్ల యుండు.
- తే. అవిధమునధీవర్య! యాద్యవిద్యయందుఁ బ్రతిబింబితుండగును; దంశభూత
 జీవునికి నొక్కరికిబంధమావహిల్లు విద్యచేతను మోక్షంబు వెలయుచుండు.

వ. ఇట్లు జీవభావం బుసాధించే వచ్చినదినుమీ. ఇంక బద్ధముక్తు లెట్లు మెలఁ గుదురన్న వైలక్షణ్యప్రశ్నమునకు వత్తము. అది ద్వివిధము. మొదటిది జీవేశ్వర వైలక్షణ్యము. రెండవది జీవులలో వైలక్షణ్యము. నాయనా! మొదటిది వినుము. ఒకేశ్వరమందు శోకానందము లను విరుద్ధధర్మములు గలవారై నియమ్యవియంతలుగా నీ బద్ధముక్తులగు జీవేశ్వరులుందురు.

7

సీ. వృక్షంబునఁ హతుఁ † జన్ములు రెండుందు
నట్టులు దేహంబు † నందు హృదయ
నీమ జీవేశ్వరుల్ † చేరియుండుదు రిరు
దును నముల్ జ్ఞానస్వ † చూపులగుటఁ
జెలు లవియు కైక † చిత్తులగుటః సం దా
కండు జీవుఁ డశ్వత్థ † కర్మఫలము
భుజియించు; మఱొకఁ డే † భుక్తియు లేక ని
జానందతృప్తుడై † జ్ఞానశక్తి

తే. నత్యధికుఁ డౌచు నాత్మ న † న్యంబు నెఱిగి
నెగడు; విద్యామయుఁడౌట † నిత్యముక్తుఁ
డై విరాజిల్లు; జీవుఁ డ † నాన్యవిద్య
వలన నిత్యబద్ధుండగుఁ † దెలియఁడెదియు.

8

వ. ఇట్లు జీవేశ్వరుల నెఱింగికొను, మిఁక జీవులందబద్ధముక్తభేద మునికి నది రెండవ వైలక్షణ్యము. దానిం జెప్పెద. ముక్తజీవుండగు విద్వాంసుండు ముక్తజీవుండగుబోలె దేహగత సుఖదుఃఖముల నెనయిండు. కాన నా జీవస్మృక్తుండు సంస్కారవశమున దేహస్థుండయ్యును దేహస్థుండు గానట్లే యుండు నని యెఱుంగుము. ఏతద్భిన్నంబుగా బద్ధజీవుండగు నవిద్వాంసుండుండును. ఇతండు స్వదేహగతునివలె దేహనిమిత్తసుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు దేహస్థుండ ననుకొని బద్ధుండగు. ఈ దేహమును స్వప్న దేహమువలె మిథ్యాభూతమన్న యెఱుక వీనికి లేదు.

తే. ఇంద్రియమ్ము లర్థముల గ్ర † హించు నెడల
గుణములె గుణమ్ములం గయి † కొ నెడునంచు
ధీరవరుఁ డహంకార వి † కారములను
బొందఁబోక తలఁపుఁడై † పొదలుచుండు.

10

కం. తన తొల్లిటి కర్మంబుల, కనుగుణముగు తనపుఁబొందియజ్ఞాఁడు గుణముల్ పొనరించు కర్మముల కెల్లను నేఁగ ర్తననుచు నృలింగ బంధముగూ. 11

వ. ఇట్లు బుధుండు ముక్తుండు దుఃఖశూన్యుడై నిరభిమానుడై దేహమున వర్తించును. తద్వృత్తిరేకముగా బద్ధుండు వర్తించును. ఇంద్రియము లొనర్చు కర్మము నన్ను బంధించుచున్నదే? యని యెఱింగి విరక్తుడై విద్వాంసుండు శయనాసనాటన మజ్జన దర్శన స్పర్శన ఘ్రాణభోజన శ్రవణాదుల లగ్నచిత్తుండుగాక యటనట నింద్రియములు విషయముల భుజించుచున్నను దానికి సాక్షి భావము వహించి గగనము సర్వత్ర వ్యాపించినను రవికలములఁ బ్రళింబించినను, వాయు వెల్లెడలఁ బ్రసరించినను దత్సంగదోషముఁ గాంచని తెఱంగున మెలంగుచు నిశిత గాఢవైరాగ్యకోరక తారంబున సంశయముల ఛేదించి దేహాదుల నివర్తించి నిస్సంగుడై విహరించు.

12

కం. ఎవనికి బుద్ధింద్రియ చి, త్తవృత్తులు నైకగతులఁ దనరారవో? వాఁడవలంబించియు దేహముఁ, దపులక తద్దేహగుణవి తతి విహరించు. 13

వ. దీనికి విరుద్ధంబుగా బద్ధుండు విహరించు. ఉద్ధవా? బద్ధముక్తు లెట్లు మెలంగుదురో నుడివీతి నవి యన్నియు స్వసంపేద్యవైలక్షణ్యంబులు, మఱియు వారేలక్షణంబులఁ దెలియంబడుదు రంటివి కాన నిక బరసంపేద్య వైలక్షణ్యము నుడివెడ.

14

కం. తనదేహంబును ఘాతృక, జనములు హింసించుచున్న తత్పురుషు ల్బా జన మొనరించుచు నున్న, స్మరమున నేవికృతి లేక తమనలు బుధుండు.

కం. ఒరులు తనకు బాగోగులు, గణపిన నెఱవినను దాఁ బోగడక తెగడ కొప్పరికించుచు గుణదోష నికరము సమదృష్టియగుచుఁ గ్రాలుబుధుండు.

కం. బాగోగు లనఁడు చేయఁడు, లోఁగూడఁ దలంపఁ డిట్లు తు జడంబలె నేదో గమకించుం గాలముఁ, బోఁగడవంగ నాత్మనిరతిఁబుధుఁ డనఘాతా!

వ. ఏతల్లక్షణంబులంబట్టి ముముక్షువుల నెఱుంగవచ్చు.

18

క. సుమతి! పరబ్రహ్మచుభ,వము గాంచనివాని వేద తతనము వ్యర్థమృతిత్రమాకరము క్షీరములొసంగని బద్ధయణులఁరక్షణవోలె. 19

ఉ. శీలము లేని యంగనను, తక్షీరము లీయని గోవు, నిత్యదుఃఖాలయమైన దేహమును తనర్హవు టీవికి గాని విత్తము, గూళతనంబువొల్పెడి త త నూజని, నన్నుతిసేయకుండు వాక్మీని, గాచు వానికిని తగ్గిలొను దుఃఖముమీఁద దుఃఖముల్.

20

మ. జగదుత్పత్తి లయస్థితుల్ సలువు న తత్సత్పాతకర్మంబులక; సుగము నిర్మలధర్మకర్మవిరతుల్ తళోకంబు దుర్మార్గు లొ

దం గ నేదాల్చిన యా వతారవృక్షగా + భావలభా; భక్తిగు
ల్కం గండాడని మానవాభముల నా + ల్కల్ తాటి మొల్కల్ గదా. 21

శా. ఓ నారాయణ! యో దయావితరణ! + యో భక్తసంరక్షణ!
యో నీరేజదళాక్ష! యో నరహరీ! + యో శృష్ట! యంబీవిధి
నా నామామృతసార పానకలహ + సంకంబునం జెంద కే
లా నాల్కం బలుకంగజెల్లుచు రస + జ్ఞాభిక్యతో నుద్ధవా! 22

ప. ఇట్లు నీకుండు విచారించి యాత్మయందు నానాత్వభాంజిని విరజించి సర్వ
గతుండనైన నాయందు నిర్మలమనంబు నిల్పి యుపరమించెడిని. అట్లు
సేయంజాలసివాడు సర్వకర్మముల నాకు సమర్పించి నిరపేక్షుండై
యుండునది. 23

చం. అనుపమ లోకపావన శు + భావర మత్సర లాదరంబునకా
వినుచును బాడుచుకా వృద్ధయ + వీధి దలంచుచు గూర్చిపెంపుమై
ననుకరణం బొనర్చుచు మ + దర్థము సేయుచుండ త్రివర్ణముకా
నను భజించు వానికే ద + నర్చుచు నుస్థిరభక్తి యుద్ధవా! 24

ఆ. సాధుసంగ లబ్ధ + సద్భక్తి నన్నుచా, సింబి మత్పదంబు + జెందగలడు
భక్తవరు డటంచు + బలుకంగ నుద్ధవుం, డంజలించి యిట్లు లనియె నవుడు 25

ప. దేవా! నీ కిష్టుండైన సాధు వెట్టివాడు? ఆట్టిసాధువు నినుం జేర నాద
రించు భక్తి యెట్టిది? 26

కం. పురుషాధ్యక్షా! నీ వం, బర మట్టు లసంకలదపు ను + మా; ప్రకృతికిని
బరుడవయి స్వేచ్ఛనే యీ, పరిమితమావంబు గంటి + వచ్చిధరణికి. 27

ప. నన్ను నీ కృపాకటాక్షంబునక దేల్పు మన్న భగవంతుం డిట్లనియె. 28

+ - శ్రీకృషం డుద్ధవునకు సాధులక్షణము లెవంగించుట + -

సీ. సత్యసారుడు కృపా + శాలి తితిక్షువ
ద్రోహంబు డనూయాది + దోషరహితుఁ

డఖలోపకారకుఁ + డకతినాత్ముడు శుచి

సమ సుఖదుఃఖుండు + శాంతుండు మన

నస్వభావుఁడు మితా + న్నభుజం డకామచి

త్తుండు దాంతుండు నిష్క్రి + యుండు నిర్వి

కారుండు మైత్రుండు + కారుణికుడు జ్ఞాని

మానప్రదుండు ధృతి + మంతుఁ డప్ర

తే. మత్తుఁ డపరిగ్రహుఁ డమాని † మచ్చరణుఁడు
శోకమోహ జరామృతి † క్షుత్ప్రిసాగు

లను జయించిన వాఁడు బో † ధనసమర్థుఁ
డాత్మభగ్మస్థికుఁడు సాధు † వనఁగఁబరఁగు.

29

తే. స్వీయధర్మముల్ సలుపునే † జిత్రశుద్ధి
వరలు; సల్పఁడయేఁ బ్రత్య † వాయ మడరు
ననుచు మత్త్రీయి నెఱిఁగియు † నఖిలధర్మ
సమితి విడిచి నన్ను భజించు † సాధువరుఁడు.

30

తే. ఎవఁడనో? యెంతవాఁడనో? † యెట్టివాఁడ
నో? యెఱిఁగియో? యెఱుఁగఁగో? య † నూనభక్తిఁ
బెఱిపఁచు మాని నన్ను సే † వించువాఁడు
సాధువరుఁ డని తెలియుమా † స్వాంతమందు.

31

* భక్తి లక్షణములు *

ప. ఈ త్రింశల్లక్షణముల సాధువు నెఱుంగు మింక భక్తి లక్షణముల విను.
మత్త్రీమోదులను భక్తులను గండర్పించుట, స్పృశించుట, పాదసంవాహ
నాది పరిచర్యల నలరించుట, పొగడుట, నమస్కరించుటయు, దద్గుణ
కీర్తనంబు గావించుటయు, మత్కథాశ్రవణంబున శ్రద్ధ కల్గియుండుటయు,
నన్ను ధ్యానించుటయు, శరీరసమేతంబుగాఁ దన సర్వస్వము నాకర్పించు
టయు, మజ్జన్మకర్మముల విస్మించుటయు, నస్మ జ్జన్మాప్తమ్యాది పర్వముల
నుత్సవంబులు సేయుటయు, గీతతాండవ వాదిత్రగోష్ఠులచే మదాలయో
త్సవంబు లొనర్చుటయు, జాతుర్యాస్యైకాదశ్యాదుల యాత్రా బలివిధా
నంబు లాచరించుటయు. వైదిక తాంత్రికదీక్షలు గైకొనుటయు, మద్వ్రతము
లనుష్ఠించుటయు, మామకారాచ్చ విగ్రహస్థాపనముల శ్రద్ధాభవగు
టయు, నాకై పుష్పప్రధానోద్యానంబులను ఫలప్రధానోపవనంబులను
దేవాలయంబులను నెలకొల్పుటయు, దత్తతాగర్వంబులం దోడ్పడు
టయు, మద్గృహము నూడ్చుట జలము చల్లుట యలుకుట ముగ్గులు
పెట్టుట మున్నగు నాలయశుశ్రూషణములు దాసునివలె నిష్కవటం
బుగాఁ బొనర్చుటయు, దురహంకార దంభోక్తులు లేకుండుటయు,
స్వోపకారకృత్యంబులఁ జాటకండుటయు నాదిగాఁ గలయవి భక్తి లక్షణ
ములు. మఱియు,

32

శం. పరులైనం దానైనక, గరిమ న్నాకిడిన దీపి † కాద్యుతి వింజా
మరగాడ్చుతగడునుమియే, పరుసక దనకనుపయోగంపఱుచుకొనుటయు

- కం. ఎది తన కిష్టతమంబో, యెది తనకుఁ బ్రయంబో! యయ్యో! దే నాకును నొప్పిదమ గ నప్పించినచో, నది యక్షయ్యఫలదాయో! యగు నాతనికొక. 34
- తే. తరణి వహ్ని విప్రుడు గోవు + దానవకుడు
గగన మనిలమ్ము నీరమ్ము + త్కూతలమ్ము
ప్రాణికోటి నిజాత్మ యీ + వడునొకొండు
నన్నుఁ బూజింపఁదగిన స్థానములు ఇద్ర! 35
- వ. తత్తస్సూజాసాధనమ్ములు విను. 36
- సీ. సూర్యునందునుసౌర+సూక్తమంత్రములచే, నగ్నియందునుహవి+రాదికముల
ద్వీజవర్యునందు నా+తిథ్యంబుచే గోవు, లందుఁ జృవాది వి + హవికముల
భక్తునియందును + బంధుమర్యాదచే నమల హృన్నభమందు + ధ్యాననిష్ఠ
ననిలంబునందుముఖ్యానుభావనముచే, జలమందుగంధపు + వృక్షముఖములను
- తే. స్థండిలావనియందు మం + త్రహృదయములఁ,
గృత్సన్నిభూతమ్ములను సమ + దృష్టిచేత
నాత్మయందవిరుద్ధ భో + గాళిచేతఁ
నన్ను తేత్రజ్ఞ యజన మ్మొ + నర్పవలయు. 37
- సీ. గొప్పకన్నులవాఁడు+కుండలీంద్రాభోగ, భోగాహచ్చాయఁ + బొల్పువాఁడు
కప్పదేహమువాఁడు+కమ్రపీతాంబర, భ్రాజతాంగద్యుతుల్ + గ్రాలువాఁడు
తెప్పవాలనివాఁడు + శ్రీరమాకేళీగృహాయితోఁసలి + యలరువాఁడు
విప్పటురమువాఁడు + విక్రమాటోపపిం, డీకృతోగ్రానురుల్ + నగడువాఁడు
- తే. ఒప్పకూరిమివాఁడు వ + యోజశంఖ
చక్రశార్ఙ్గబాహు చతుష్టయమువాఁడు
శాంతమూర్తి యేతత్ప్రదే + శముల నుండు
నంచు నన్ను ధ్యానింపఁగా + నగును భక్తి. 38
- కం. ఇష్టాపూర్తంబుల సం
తుష్టిగ ననుఁ బూజనేయఁ + దొడరు హృదయా
భీష్టమగుభక్తి యీ యు
త్కృష్టాస్మత్స్మృతి లభించు + వృద్ధులనేవక. 39
- ఆ. సాధుసంగమునను + సమకూరు భక్తియో, గమ్ముదిక్క-సాధన మ్మొకఁడు
నన్నుఁ జేర లేద + నాయనా! యేఁబ్రకృష్టాశ్రయంబునజ్జ+నాళికెపుడు 40
- ఆ. యదుకుమారవర్య! + యధిక రహస్యపు, త్తాంతమొండుగలద + యాలింపు
గోప్యమైన నది సఖింబుడపు భృతుండు, వమలమతివి గానఁదమివచింతు. 41

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు సాదరంబునఁ బలికెనని శుకమహర్షి వచించెను. 42

ఇది యేకాదశాధ్యాయము

సమాప్తము

ద్వాదశాధ్యాయము

- కం. మఱపు సయితమ్ము మాకొక, వరమే పెక్క-వగవులను † బాయదుమగుట
న్నరులకు నీయిచ్చినయవి, యరయఁగ వ్యర్థమ్ములగునా! † హరిహరనాథా!
- వ. ¹ జేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁరేంద్రునితో నిట్ల
నియె. అట్లు శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునకు రహస్యము నుడువంబూని యిట్లనె. 2
- † శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునకు సాధుసంగమహిమము నుడుపుట. -
- మ. యమముఁ యోగము సాంఖ్యముఁ దపము స్వాధ్యాయంబుభర్తృంబును
జ్ఞము సన్న్యాసము తీర్థము న్నియమ మి † ప్తాపూర్తముల్ గుహ్యమం
త్రములఁ దక్షిణులఁ ప్రతంబులు ననుక † బంధింప లే పవ్యసం
గ మలాపఘ్న వికాసి సాధుజన సం † గంబుబలక యాదవా! 3
- మ. తరుణుల్ వైశ్యులు శూద్రు లంత్యజులు గం † ధర్వాప్సరోనాగః
న్నర విద్యాధర సిద్ధ చారణ సుధాం † ధశ్రేణు లింద్రద్విజ్ఞీ
శ్వరులఁ బక్షులు సత్వముల్ నను మహా † భక్తి స్మదిం గొల్చి చెం
దిరి యాయా యుగకాలమం దురుశుభా † నీకం బశోకంబుగఁ. 4
- మ. హనుమంతుండు జటాయువు గజముఁ బ్ర † హ్లాదుండు మార్తండునం
దనుఁడు వృత్రుండు బాంబవంతుండుఁ దులా † భారుండు బ్రహ్లాదున
మృనుమండు వృషపర్వుండు మయుండు ధ † ర్మవ్యాధుండుం గైకనీ
తనయుం డుగ్రుండు బాణుండుం గగిరి స † త్సంగంబునక భద్రముల్. 5
- కం ప్రజగోపికలం గుబ్జయు, యజమానాంగనలఁ దపమునతులప్రత మా
రజపుఁజదువుఁ గనకయు స, ద్భజనమున నె గాదె నన్నుఁ † బడసిరి వత్సా!
- కం. మద్దులున్పుగములుపాములు, నెద్దులు మొదలైన మూఢహృదయగణమ్మే
యాద్రియ విద్రియ బుద్రియు, నుద్దవిడిం గనక నన్ను † నొందె నఱుంగవే! 7
- వ. మద్భక్తయోగంబుగాని భక్తభక్తయోగంబుగాని కలిగినం జాలుఁ దప
సాస్వధ్యాయ బ్రహ్మచర్యాదులకు దుర్లభంబైన మత్పనం బేసావరజంగ
మంబులైన ననాయాసంబునం బొందు. 8

- ఉ. కాందినిపట్టి వచ్చి కడఁ + క నృసురాపురి కన్నతోడ న
న్నం దొడిగొంచుఁ బోవఁగ మ + నోభవ గాఢతరానురాగ మె
ట్లం దిగఁద్రోవ నేరక వ + టుప్రబలాధివియోగబాధలం
గుందుచు నన్నుఁగా కొరునిఁ + గోరర సౌఖ్యముకై ప్రబాంగనల్. 9
- ఉ. బృందఁ గఁందజా పులిస + వీధుల హృత్ప్రియుఁ డంచు గోపికా
బృందము నన్నుఁగూడి విహ + రించి క్షణంబులునోలెఁ బుచ్చి రా
నందముతోడ లేఁ; నధు + నాతనకాలమునందు నేను లే
మిం దిగులొంది పుచ్చెద ర + మేయయుగంబులునోలె యామినుల్. 10
- చం. మునులు సమాధిస్థులయి + పుణ్యనదుల్ జలరాశి చేరియున్
గనఁ దమనామరూపములఁ + గానని యట్టులు గోపకామినీ
జన మతిగాఢరాగమున + స్వాంతము నాపయి నిల్చి సంతతి
దశపును నద్ది యిద్ది యెది + తాము నెఱుంగకయుందు రుద్ధవా? 11
- కం. నారూపం బెఱుంగక నను, జారుడు రమణుఁ డని తలఁచిఁస్వాంతము నాపైఁ
జేరిచి సంగమ్మన యను, వీర! పరబ్రహ్మము, ననుఁబెరసిరి ప్రేతల్! 12
- కం. అనఘ! శ్రుతము శ్రోతవ్యం, బు నివృత్తంబుం బ్రవృత్తము తయిఁపిరి మె
ల్లను వీడి శరణ మొందుమ, నను నీ వఖిలాత్మభావనకా శుభ మొదవుక.

—+ చర్యత్యాగవ్యవృత్తి +—

- కం. అన నుద్ధవుం డిట్లనియె. యోగేశ్వరేశ్వరా! ఇప్పుడు కర్మముల నుజ్జగింపు
మంటివి ¹ ఇంతకుమున్నె కర్మముల నాచరింపుమంటివి. నేనిపు డేమి
చేయవలయును? కర్మముల మానుదునా? చేయదునా? యీ సంత
యముఁబాపు మన్న భగవానుం డిట్లనియె. ఈశ్వరుండు స్వమాయా
వశంబునఁ బ్రపంచస్వరూపుఁడై యున్నాఁడు. తత్ప్రపంచాధ్యక్ష వహించి
జీవుండనాద్యవిద్యచేఁ గర్తృత్వాదికముఁ బైని వేసికొన్నాఁడు. అందువలన
విధినిషేధంబులఁ బాటించి కర్మముల ననుష్ఠింపవలసివచ్చినది. కనుక నింతకు
మున్ను చిత్తశుద్ధ్యర్థము కర్మములు సలుపుమంటిని. చిత్తశుద్ధ్యసంతరము
భక్తివిక్షేపకంబగు కర్మాదరముఁ ద్యజించి దృఢవిశ్వాసంబున నన్ను
శరణ మొందవలయు నని యిప్పుడు నుడివితిని. జ్ఞానోత్పత్త్యసంతరము
కర్తవ్య మించుకయు నుండదు. ఉద్ధవా! పిదప విను, మీశ్వరునివలన
వాగాదీంద్రియద్వారమున జీవసంస్కృతికారణభూతంబైన ప్రపంచ
మెట్లుద్గమించెనో వచింతు.

వాగాద్యభివ్యక్తిక్రమము

- సీ. అగ్ని కావ్యచ్చిద్రః + మందు నవ్యక్తోష్ణరూపుడై పివవ దాతరువు మధింప
గాలితోడున స్ఫులింగస్వరూపుడయి ప్రజాతుడై హవిరాది + సంప్రపృథ్వుఁ
డొ; నట్లు లీశ్వరుం + డాదీబరాభిఖ్య. నాదంబుతోడి (పా + ణమ్ము గూడి
యాధారచక్రం + ధా) విష్ణుడై యంతమణిపూరకముమనో + మయ్యడగుచును
- గీ. సోచ్చి వశ్యంతి సీర విశుద్ధచక్ర మవ్వలంజొరఁబడి మధ్యమాహ్వాయమునఁ
దునకు నైఖరిరూపున + న్ములత గని, పెడలు నోట వర్ణాకృతి + వివిధగతుల. 15
- వ. స్థవిష్టంబైన ¹ యీ వర్ణంబే నానావేదశాఖాత్యక్తం బగుచున్నది. ఇది
మదీయ వాగభివ్యక్తి ప్రకారంబు ఇతరంబు నిట్లే. 16
- సీ. వాగ్వచనంబులుఁ + బాణికర్మము లుప
స్థముదాలుఁ బాయువి + సర్గములును
బద్ధమనములుఁ ద్వ + క్షిప్తముల్, నాసికా
ఘ్రాణముల్, నేత్రపీ + క్షులును శ్రుతుల
శ్రవణముల్, జిహ్వర + సాల, మనస్సంకల్ప
ములు బుద్ధిశ్చయం + బులును జిత్ర
ధారణంబులు నహం + కారాభిమాన గు
ణములు బ్రధానసూ + త్రములు మఱియుఁ
- ఆ. ద్రిగుణజన్యమైన + దేహాది బహువికా, కాఘమెల్ల నాదు + వ్యక్తీయ సుమి
యేను గాని యట్టి + దింతయు లేదయ్య! దేవభాగపుత్ర! ధీరమిత్ర! 17
- వ. అని శ్రీకృష్ణుడు మఱియు నిట్లనియె. 18
- తే. ఆది నీశ్వరుం డొకఁడ యవ్యక్తరూపుఁ
డవలఁ ద్రిగుణాళిఁ బూని మాయాబలమున
వివిధరూపాల జగముగా + వెలుఁగు బీజ
మవనిఁబడి పూలఁ బండ్ల మా కైఁనయట్లు. 19
- వ. మఱియు నీజేవుండ త్రివృత్తు నబ్జయోనియు నవ్యక్తుండు నద్వితీయుండు
వయస్సుచే నాద్యుండు విశ్లిష్టశక్తీయు నై బీజంబు యోనిం బొంది
యెట్లో యట్లు బహురూపములఁ బ్రకాశించుచున్నాఁడు. ఉద్ధవా!
తెలియలేదా? విను. 20

1 కొత్తభమునఁ జతుర్థాహ్నికమున - ఆ ఇ క యు వాలుగు హ్రస్వదీర్ఘపుకభేదమున 12 అగును. ఇట్లు సర్గములు 21. కాదిస్వర్గములు 25. అంకస్థోష్ణములు 8. యమములు 4. అనుస్వారవిసర్గము. జిహ్వమాలీయోపద్మానీయములు 4. అని "మఘనాసికా" సూక్రముకడఁ గలదు. ఈ పధికణనమున మతభేదములు గలవు.

- తే. పేక పడుగుచేత విలసిల్లు వస్త్రము, ప్లయ్యవిద్యచేత నాత్మయందు
వ్యప్తియు స్సమప్తియగు విశ్వ మధ్యస్త, మగుచునుండుఁజ మృనాదినండి.
- సీ, సంస్కృతరువు, బీజమ్ములు పుణ్యపా, వములు వేళు లమితవాసనాళి
నాళమ్ములుండిగుణమ్ములు శాఖ లే, కాదకేంద్రియములు శ్కంధములును
బంచమహాభూతపాలి వల్కలములు, వాతపిత్తశ్లేష్మధాతుపక్షి-
జీవుఁ శీశ్వరుండు పక్షియుగంబు, వీనికి, వసియించు గూడు హృద్వాఙ్విజంబు
- తే. విరులు శబ్దరూపాదిక విషయసమితి
ఫలములు సుఖదుఃఖమ్ములు వనివాసి
హంసలతిసుఖఫలము గృహస్థగృధ్ర
ములును దుఃఖఫలమ్ము నిమ్ముల భుజింతు. 22
- కం. ఘనకర్మాశ్శకము పురా, తనమగు సంసారనామ తరు వారవి ప్రో
దిని గాంచి యందు రవి, దనమునఁ బైకేగువారిఁ తరువే మెనయుక! 23
- వ. ఉద్దవా! ఇట్లు పరమాత్మ యొకండే మాయామయందై బహురూపములం
దోచు నని యెఱింగినవాడే యాత్మవేత్త.
- ఉ. ధీనిధియైన సద్గురు న తిస్థిరభక్తిని గొల్చి తత్కృపా
త్తానువమాన విద్యయను ప్రాప్తపరశ్వధ తీక్షణధారచే
బూనికఁ ద్రుంచి జీవగృహ తము ద్రిగుణాత్మకలింగదేహః మా
పైనఁ బరాత్పరుం గలిసి పాయము సాధనము యదూర్ధ్వహ! 25
- వ. అన నుద్ధవుండు నిమిలితాక్షుండై హరిధ్యాన మొనరించెనని శుకమహర్షి
వచించెను.

ఇది ద్వాదశాధ్యాయము సమాప్తము

త్ర యో ద శ ధ్యాయము

- కం. శ్రీవాఙ్మనసార్చాకే, లీ వైశారద్య యోగ తన పరీవా
హ్యవాంతసాక్షాత్కారావేశాత్మస్వరూప! హరిహరనాథా!
- వ. దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగిండుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. అంత హర్షవిస్ఫురిత నయనందైన యుద్ధవునిం జూచి కృష్ణుం
డిట్లనియె. 2

—*శ్రీకృష్ణం యద్యపునికి జ్ఞానోదయకృమ మెఱింగించుట*—

- కం. ప్రకృతికె యీ త్రిగుణము లా
తృకు నుండవు సత్వమునను + దమము రజమ్మ
స్వైకలించి, పై నుపశమా
తృక సత్వమ్ముననె త్రుంపు + తత్సత్వమునకా. 3
- ఆ. శుద్ధసత్వమునఁ బ్రసిద్ధ మదృక్తిరూప మగు ధర్మమొకటఁ + బ్రభవ మొందు
నగును సాత్వికపుఁ బ + వార్ధసేవలను సత్వప్రవృద్ధి²దాన + ధర్మవృద్ధి. 4
- ఆ. భవ్యసత్వజన్య + భక్తి లక్షణ ధర్మ, మారజస్తమోగుణాళిఁ ద్రుంచుఁ
దద్యుగము నశింపఁ + దన్మాటయగు నధర్మమ్ము తత్క్షణంబు + మాడిపోవు. 5
- కం. అనువమ శాస్త్రముఁ తీర్థ
మ్మును సంస్కృతి దేశకాలములుఁ బ్రజ కర్మ
మ్మును ధ్యాన జనన మంత్రము
లనువదియు గుణత్రయమున + కగుఁ గారణముల్. 6
- కం. ఎది పెద్దలు నిందింతురొ!, యది తామన, మేది మెత్తు + రది సాత్విక మె
య్యెదియుం జేయ కుచేక్షిం, చెద రది రాజస మటంచుఁ + జెప్పఁగనొప్పుకా. 7
- సీ. సతము నివృత్తిశాస్త్రములుఁ బఠించుచు, గంగాదితీర్థముల్ + గాంచఁజనుచు
నాత్మసంశోధకుం + దగుచువివిక్తదేశములబ్రాహ్మముహూర్త + సమయములను
సీశు భక్తిని భజింయించుచు నదృక్త, జనులనే కూడుచు + ననవరతము
నిష్కామకర్మచుల్ + నెఱపుచుఁ బ్రణవాది, సంసేవసేయుచు + సాత్వికములుఁ
- తే. గొనవలయు సత్వవృద్ధి కం + దుననె ధర్మ
మొదవుఁ దద్ధర్మమున జ్ఞాన + ముదయమందు
నదియ దేహాద్వయము వాని + కాకరమగు
గుణచయము నశించెడి వఱ + కు న్నెలుంగు. 8
- వ. అదియనుమీ యాత్మాపరోక్షజ్ఞానము. 9
- తే. వేణుసంఘర్షమున నుద్భ + విల్లి వహ్ని
యవ్వనమునె మంటం గాల్చి + యాటిపోవు
నట్టు లీగుణక్షోభజం + బైన తనువె
త్రిగుణతతి విద్యచే గాల్చి + తీటిపోవు. 10
- వ. అనిన నుద్ధవుండు స్వామీ!, శుని మొఱుఁగుచున్నను గర్హితను చున్నను
శ్వానఖరంబులు వెంటంబడునట్లు వధార్థము తన్నంగొంపోవుచున్నను

ఛాగము ఛాగివెంటంబడుటలు లీమధ్యలు విషయము లావడకు నెలవు
లని యెఱింగియు నేల వానినే తగులుచున్నా రనిన భగవంతుం డిట్లనియె.

సీ. అజ్ఞానునకు స్వదే + హమ్మపై సహమాత్మ
కమగు మిథ్యాబుద్ధి + కలుగు నెడఁద
దానిచే సత్ప్రవ + ధానమైన మనంబు
నలము దుఃఖాకరం + బైన రజము
ఆరజోయుతమనం + బందుసంకల్పవి
కల్పముల్ వొడమున + క్కతన భోగ్య
గుణములఁ దలఁవంగఁగొఱులును గామంబు
దుర్ధరంబగుచు నా + దుర్మతికిని

తే. ఇట్లు కామవశుడయి + యింద్రియముల
గెలువలేక దుఃఖోదర్క + ముల నెఱింగియు
నారజోవేగ మోహితుం + డగుటఁజూచె
కర్మములఁ జేయుచుండు నె + కాఁలమందు.

12

ఆ. బుద్ధి నీ రజస్త + మోగుణంబు లలంచు, చుండుఁగాక తెలివి + యున్న ధీరుఁ
డలుపు లేక మనము + సరికట్టి గట్టిగాఁ, బాడుత్రోవ వంకఁ + బాఱుండు. 13

కం. అలసతఁబ్రమత్తతం బోఁ, దలఁగి, విషయములను దోష + తతిఁగనుచుకా, శ్వా
సల గెల్చి జితాసనుడై, యెలమిన్నాయందె హృదయ + మెలయింపవలెక.

ప. హృదయము సన్నింటినుండి మరల్చి నాయందే చేర్చియుండు నీసమాధిని
బూర్వము సనకాదిశిష్యుల కుపదేశించితి నన నుద్ధవుండు విస్మితాంతః
కరణుండై దేవా! సనకాదిమహామునీంద్రుల కేరూపంబున నెట్లుపదేశించి
తివో యది యాశీర్వాద గోరుచున్నాఁడ ననఁ గృష్ణుం డిట్లనియె. 15

—+ హంససనకాది సంవాదము +—

కం. సనకాదు లజనిమానస, తనయులు పూర్వమొకనాఁడు + తండ్రినడిగి రొ
య్యన దుర్జ్జేయంబై యొప్పిన యోగశ్రేష్ఠగతి స + విషయము దోషక. 16

కం. తాతా! రాగవశంబునఁ, జేతము విషయములఁ జొచ్చు, + జేతము విషయ
వ్రాతములు వాసనాకృతి, చేతం జొచ్చు + నిక వీని + సెక్కెమె దాఁటక. 17

ప. మఱి ముముక్షువు దాఁటండలంచిన నెట్లన నా మహాదేవుండు స్వయం
భవు భూతస్రష్ట యయ్యను గర్మవిక్లిప్తచిత్తుండగుట నంత విచారిం
చియుఁ బ్రశ్న బీజంబు నెఱుంగనేరక న న్నడంద నిలిపి

నాగ బంధము

చం. సరసిజనాభ కూరఖలసాలవరశ్వధ శ్రీరమామనో
హర సుగుణావళీరత దయాదర వజ్రభయోకదారణా
కరిధరణాతిధీర ఘనగానరవప్రవణా జనావనా
వరమకళాధరా రిపుజభంజన మన్నతి దోగ్రుదేవరా! 19

ఉ. నవ్వుమొగంబువాడు కరుణ న్నెడచల్లెడి చూపువాడు హాసం
స్యవస్యపు వల్వవాడు వన + మాల విరాటలు బొజ్జవాడు పెం
జివ్వలగెల్పువాడు డెడ భ + జించెడివారికి బున్నెపుగనుల్
డ్రవ్వియొసంగువాడు హరి + తత్త్వము మాకు నచగ్రహించుతక. 20

శ్లో. నమో హంసాయ శాంతాయ, మునీనాం మానసాకసే ।
చక్రాంగాయ ద్విజేశాయ, పరిశుద్ధాత్మనే వయే ॥ 21

వ. అని పెక్కు తెఱింగుల ధ్యానింప నేను హంసరూపమ్మున డాయ సనకాది
మాసిండులు బ్రహ్మపురస్సులై హస్తమ్ములు జోడించి 22

చం. ఎవడవు నీవు స్వామి ! కడు + నింపగు తెల్లనిమేను పాదచం
చువు లతిలోహితంబులు వి + శుద్ధకటాక్షము మందయానముం
జవు లొలికించు నాదము వ్ర + సన్నమనం బెదోమాటలాడను
న్నవిధము తోచె నిన్నుగని + న స్వముఁగావగ వచ్చిపోగదే ! 23

ఉ. నెమ్మది సంస్కరింపఁగ నె + నీ వరుదెంచితి కన్నతండ్రి ! వే
కొమ్ము నమస్కృతుల్ విషయ + కోటి నెడక విభజించి క్షీరసీ
రమ్ములువోలె జూపుటకుఁ + గ్రన్నన వచ్చితో రాజహంసరూ
పమ్మున నీ ప్రభావములు + వర్ణన సేయఁగ నేర మచ్యుతా ! 24

వ. నావును నేను ధాతృసనకాదులంజూచి దేహాది వివిక్తాత్మజ్ఞానంబుకల్గినచో
మనోరాగాదులు తమంతతామ విశ్లేషించు ననిచెప్పటకు మున్నుగా
“నవడవునీ”వన్న ప్రశ్నఖండనమిషచే నాత్మానాత్మజ్ఞానంబుఁ గలుపం
డలంచి యిట్లంటి. 25

కం. అవనీమరవరులారా !, ఎవడవునీవం చడిగితి + రీవత్సం బా
త్మవిషయకంబో? మఱి దే, హవిషయకంబో? యెదేనియబ్బర మొడవుక.

తే. ఆత్మవిషయకమనఁబర + మార్గమందుఁ
బెక్కురున్నఁగదాభవ + త్వచ్చ యుక్త
మడుగునాతఁ డుత్తరమిచ్చు + నాతఁ డొకఁడ
నిర్విశేషాత్మఁగూర్చి వ్ర + శ్నించుటెట్లు?

వ. జాతిద్రవ్యలింగాదిరహితుండై యవిశేషుండై యొక్కండ యున్న యాత్మకు
నీవెవడవని యడుగుటక యవసరములేదు పోనీ! తమసాధిభూత సంఘాత
విషయం బందమా! అదియివాక్యపుకరంబు 28

తే. దేవమానవాది సకల ధీహములును
బంచభూతాత్మకంబులై ధీవరమకార
ణమ్ము వీని కేనొకడఁ గా ధీనము భేద
శూన్యదేహంబు నెవడవం ధీచు నడుగుదురె ?

కం. మనమునను వాక్కునను దృఢ, ప్రియ నితరేంద్రియచయంబుచేతగృహీతుం
డనునేన, నేను గాకుం, డిన దెదిలేదని గ్రహింపుఁడీ బుధులారా! 30

వ. ఇంక మీకుఁ గలిగిన సందియంబు నడంచెదను. 31

సీ గుణములం జిత్తమ్ము ధీగుణములు చిత్తాబ్జ
మునఁ జేరు; నీయుగ ధీముగ న్నదాత్ముఁ
డైన జీవునకు న ధ్యస్తమైన శరీర
మేకాని నిజదేహ ధీవిద్విగాదు
సారెసారెకు గుణ ధీచయము సేవింతుల
వలనఁ జిత్తము గుణం బులను జొచ్చు
వాసనారూపమ్ము ధీవలనను విషయవ
ర్గము చిత్తమందును ధీబ్రభవమొందుఁ

ఆ. గానఁ జిత్తవిషయ ధీగుణమును మంచునా
విరియఁజేయఁ దలఁపు ధీవలలువాఁడు
కోటిసూర్యులుచులఁ ధీగోటరంబులు బెట్టు
మత్స్వరూపుఁ డగుచు ధీమలయవలయు. 32

సీ. సత్సరజస్తమో ధీజన్యమల్ జాగర, స్వప్న సుషుప్తులై ధీవలలు; బుద్ధి
వృత్తులియ్యవి; వీనికై త్రణిని విలక్షణంబునాక్షియయి యాత్మం దెసంగు
బుద్ధికృతంబైన ధీపురుషంధ మాత్మన, కం గుణవృత్తులఁ ధీగూర్చుచుండు
నగుటఁ దురీయండుఁ ధీనగునన్నుఁజొచ్చి యీ, బంధంబువ్రక్కలింపవలెనవుడ

తే. మదియు గుణము లన్యోన్యముఁ ధీబ్రదిలిపోవుఁ
డద్ జ్ఞాఁ డయ్యహంకార కృతంబు బంధ
మాత్మకు ననర్థకరమని ధీయరసి తుర్యఁ
గలిసి యభిమాన భోగచింతలఁ ద్యజించు. 33

వ. సురసరతిర్యగాది నానార్థబుద్ధిని సముచితయుక్తులచే నెంతదనుకఁ దొలఁ
గించుకొనఁజో యంతదనుక నీయజ్ఞాఁడు కర్మము లొనర్చుచు జాగ్ర

ద్వితీయో నున్నను స్వప్నదశలో నున్నట్లే. స్వప్నావస్థలో మేల్కొన్నవాని కిని నానార్థబుద్ధితో జాగ్రదవస్థలో నున్నవానికిని నింతయు భేదము లేదని యెఱుంగుము. బాల్యత్వ బ్రాహ్మణత్వ మనుష్యత్వాది దేహాకృత భేదం బులు తత్కృతకర్మంబులు తత్ఫలంబులగు స్వర్గసౌఖ్యాదులు నన్నియు స్వప్నంబునం దోచువానివలె మిథ్యలే కాని యథార్థంబులు కావు. ఇవి యెవ్వియు నాత్మకు లేవు. క్షణక్షణముం బరిణామము చెందుచుండు బాల్య తారుణ్యాది ధర్మవంతములైన బాహిరంబులగు స్థూలదేహాద్యర్థములను జత్తురాదీంద్రియంబులచే జాగ్రద్దశయం దనుభవించువాడును, జాగరదృష్టనదృశంబులై వాసనామయంబులగు విషయంబులను హృదయమందు స్వప్నదశలో ననుభవించువాడును, నేతత్కృత సూక్ష్మార్థంబుల సుషుప్తిదశలో నుపసంహరించువాడును, నొక్కంక కాని భిన్నులు గారు. ఒక్కండే జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులలో నుపాధిభేదంబున విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞ నామములం ధరించి యింద్రియేశుండై సర్వావస్థాద్రష్టయై ప్రత్యేకాత్మ యున్నాడని సర్వావస్థాస్మృతిసమన్వయంబున నెఱుంగునది. బాల్య యౌవన వార్ధకదశలలో నొనర్చినచేష్ట లొక్కండగుటంగాదె దశాంతరంబునను స్మృతిందగిలెడిని.

34

ఉ. ఇట్టులు చర్చచేసి దశ శ్రేణులు నాయెడ నా యవిద్యచేఁ
బుట్టినవం చెటింగి యహః ముఁ బహుసంశయమూఁము నివ్విడం
గొట్టి నదు క్షిప్రమును శ్రీ గోచు ససూరవివేకధారచే;
నెట్టనఁ గొల్వఁగావలయు శ్రీ నిర్మలమానససంస్థితు న్నరక.

35

కం. కొఱవించొని చీకటిలో, బిటబిటఁద్రిప్పంగఁ దోచువెలుగుంక శ్రీ
పరిదృశ్యమాన జగ మె, త్తటి భ్రమమూలకము కల్పితం బెదచేతక.

36

చం. ఎడఁదను గోరులం దుడిచి శ్రీ దృశ్యమునుండి స్వదృష్టే ద్రిష్టియై
య్యెడలఁ గ్రియావళిక సలువ శ్రీ కెంతయు నాత్మసుఖానుభూతి నుం
డెడునది దేహధారణ ఘన శ్రీ టింపఁగ భ్రాంతి యొకప్పు కల్గెనఁ
బొడవడఁగుక క్షణంబుననె శ్రీ పూర్వ మవస్తుత పుట్టియుండుటక.

37

కం. అంతియకాని పునర్దేహాంతరలబ్ధికిని హేతు శ్రీ వై యుండదు త
ద్రాభింతి; యది వానికి శరీరాంతముదాక స్మృతిమాత్రమై యట్లుండుక.

ఉ. ఈవిధి యోగసిద్ధపరు శ్రీ డీతను పుత్తితమో? యనుత్థితం
బో? వనియింపలే డవుడు శ్రీ పుక్కిటిబంటిగ మద్యపాయియై
పోవునరుండు మేనివయి శ్రీ బాలెనో? వస్త్రము జాటిపోయెనో?
దైవవశంబున న్నదిని శ్రీ దా నెఱుంగుండుగదే బుధాగ్రణుల్

- శా. ప్రారబ్ధంబగు కర్మ ముండువఱకుఁ + బ్రాణేంద్రియోపేతమై
మీఱుం దైవవశంబు గానఁదను; వే + మేక దీవి స్వాష్ట్యంబుగాఁ
బాటంజూచుఁ బ్రబుద్ధవస్తువయి; యె + వృట్లఁ సమాధ్యంతయో
గారూఢుండగు సిద్ధవుంగవుఁడు నె + య్యంబుంచునే మేనిపై; 40
- ను. పరమార్థంబగు ధర్మసారము వచిం + పం జువ్వె యియ్యోగ సాం
ఖ్య రహస్యంబులు మీఱఁజెప్పితిని నే + హాసంబునే? యోగసాం
ఖ్య ఋతశ్రీదమ సత్యకీర్తి పృథుతే + జోసన్యఁడక, దివ్య భూ
సురులారా! శ్రితరక్షణవ్రతవిలాసంఁడక దయోల్లాసుఁడక. 41
- కం. నను నిర్గుణు నిరపేక్షకు
ననుపముఁ బ్రియు సుహృదు నాత్ము + నఖిలగుణంబుల్
సనుదెంచి యెలమి సేవిం
చును, నిత్యము లగుటనవి యశోధనులారా! 42
- వ. అని చెప్పి శ్రీకృష్ణుండు ధర్మం జూచి 43
- తే. ఇట్లు హంసాంగమున వచి + యింప నేను
ఛిన్నసందేహులై ముని + శ్రేష్ఠు లెల్లఁ
బరమభక్తీఁ బూజించిస్తవంబు సలుప
నజాడు గనుచుండ నిజపురి + కరిగినాఁడ. 44
- వ. అని శ్రీకృష్ణుండు డానతిచ్చె నని శుకమహర్షి వచించెను.
ఇది త్రయోదశాధ్యాయము సమాప్తము.

చతుర్దశాధ్యాయము

- కం. ఏకదశగల పదమునకో, ప్రాకించి నను ప్రచింపఁ + బంచెను కాదే
నాకవిత నాకె శ్రోత్రగ, నై కానంబడునె యవల! + హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. అట్లు శ్రీకృష్ణుండు బోధింప నుద్ధవుండు సమస్కరించి
యిట్లనియె. 2
- ఉ. శ్రేయముఁ గూర్పు సాధనవి + శేషము లెన్నియొ యున్నవంచు వి
ద్యాయుతులైన బ్రహ్మవిదు + లాడెద రేటికి! సర్వసంగముల్

పాయుచు నాపయి న్మదిని † బట్టు మటంచును భక్తియోగ మీ
వే యెడఁబలుకుచుందు విది † యేటికిఁ వీఁఁ బ్రధాన మెద్దియో? 3

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె.

— † శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు శాస్త్రవైవిధ్యముం గూర్చి చెప్పట —

చం. ప్రలయమున నృదాత్యక్తము † ప్రాజదువు ల్నుశ్చింప వెండియున్
జలరుహసూతికి న్నుడివి † నాఁడను సర్గము నాదియం దతం
డలఘుమనంబున న్మనువు † సగ్రసుతుం జదివించె నాతఁ డి
మ్ముల భృగుముఖ్య సప్తఋషి † పుంగవపాలికిఁ జెప్పె నాత్రయిన్ 5

వ. భృగుమరీచ్యత్ర్యంగిరః పులస్త్యపులహత్రునామకులగు నా సప్తమహర్షులు
తమ నందనులైన దేవదానవగుహ్యత మనుష్యసిద్ధగంధర్వ విద్యాధర
చారణకిందేవ కిన్నర నాగరక్షః కింపురుషాదులఁ బెక్కండ్ర నావేదముల
సధ్యయనము చేయించిరి.

ఉ. ఇట్లు లనేకు లీత్రయి గ్ర † హించిరి సత్వరజ స్తమంబులం
బట్టి స్వభావముల్ వివిధ † భంగులు దాన మతంబు లెన్నియేఁ
బుట్టును దానివెంటఁ బొడ † ముం బహురీతుల వ్యాఖ్యలర్థముల్
కట్టకడం జనించె నన † ఘా! నిగమార్థవిరుద్ధపద్ధతుల్. 7

అ. దీనివలన సస్త్ † దీయ మాయామోహి
తాత్ములగుచుఁ గొండ † అభిరుచికిని
గర్మమునకుఁ దగిన † గతిని శ్రేయంబది
బహువిధం బటంచుఁ † బలుకుచుండు). 8

సీ. గాతమీయులు ధర్మ † కర్మంబు, వాత్స్యాయ
నాదులు కామంబు, † సర్థశాస్త్ర
వేత్త లైశ్వర్యంబు, † విమలయశంబు నా
లంకారికలు, భోగ † లాలసతను
సర్వలింగులు, సత్య † శమదమంబుల యోగ
నిష్ఠుల, కొండలు † నియమదాన
సువ్రత తపములన్ † సుఖము లిచ్చెడి పురు
షార్థంబులని యుండు; † అద్వికాద

తే. అనఘ! యివి యిచ్చుఫలము లా † ద్యంతవంత
ములు వ్యభోదకములు భ్రమా † పూరితమ్ము
లల్పతరసమ్మదకరమ్ము † లని యెఱుంగు
మనుపమసుఖమ్ము విషయాత్ము † లండఁగలరె! 9

—* శ్రీకృష్ణః ఉద్ధవునకు భక్తియోగ ప్రాధాన్యము సుగ్గడించుట *—

- కం. అలఘుగుణాధారులు శాంతులు సమమానసు లకించునులు దాంతులు కోరుకులులేనివారు నా భక్తులు వారల కెల్లకడలఁ గూరు సుఖంబుల్. 10
- తే. ధాతృవడము మహేంద్రవదము రసాత, లాధివత్వము సార్వభౌమాధికార మధిక యోగసిద్ధులఁ దుడక ల్లమోక్ష మైనఁగోరరు మదిని నామందెనిలిపి.
- వ. ఉద్ధవా ! పరమభక్తుండవైన నిన్నుం జూచి యుబ్బుదును. 12
- కం. తనువైన, మదీయాత్ముడ, యిన శంకరు, డగ్రజండయినరాముడు, నందనుడైనభాత, భార్యయినససిరి, నీయల్లుగారిహృత్ప్రియతములు. 13
- కం. మునినిర్వైరుని నిరపేక్షుని సమదర్శనుని శాంతుఁ గోరి యనుసరింతును నిత్యముఁ దత్పదరజ, మున నాలోని జగములనుబూతము సేయక.
- చం. ఇతరులఁగాక నన్ను భజి యించుచు మద్గతభక్తిభావదీ పితుడయి శాంతుడై కరుణ యెల్లఁ గనుంగొను చెల్లజీవనం తతులను వాంఛ లేవ్వియును ధావునఁజేరఁగనీక పోల్చుభక్తతతికిఁ గల్లు సాఖ్య మిటుఁ గం దరమానకు యేరికేనియు. 15
- వ. ఇట్లుతమభక్తుండే గాక ప్రాకృతభక్తుడును గృతార్థుండ. 16
- తే. ఘోరరాక్షసులంబలెఁ గూడముట్టి, యుగవిషయముల్ బాధించు యస్నుఁగూడ నింతయేని చలించక యిద్ధభక్తి, వఱలి విషయాళిఁ బరిభవించి వంబడండు. 17
- కం. అస్మత్పాదాంబుజ యుగ్మస్మరణము ఘోరసాతఁక సమాహంబు భాస్మసముం బొనరించును, విస్మయముగ వహ్ని కావ్య వితతింబోలె. 18
- కం. సమ్మము యూర్జితభక్తివిధమ్మున సాంఖ్యమ్ము తపము ధర్మము స్వాధ్యాయమ్మును యోగమ్మును వ్యాగమ్మును సాధింపలేవుగదె నన్ననఘా! 19
- కం. సుగుణులకుఁ బ్రియుడ నాత్ముడ, నగునేనొకభక్తికే సుమా గ్రాహ్యుడవే టుగనుండెడి చాండాలుం, డుగూడ మధ్యక్షి బావఁనుడగు సకులుండై. 20
- కం. నాపైని భక్తియుండని, యావురుఁడు బవిత్రుఁడేయు యిదినుమి తపోదీపిత విద్యయు సత్యద, యోపేతంబైన ధర్మ ముద్ధవ ! వింటే. 21
- చం. పులకలుమేనఁ బుట్టవలెఁబొంగి మనంబు ద్రవించఁగావలె గొలుకులనుండి హర్షమునఁ గొల్లఁగ బాష్పము లూరఁగావలె బలుకుల గద్గదస్వరము భాసలఁగావలె భక్తుండన్న నయ్యలఘుచరిత్రుండే యతని యాశయమే పరిశుద్ధ ముద్ధవా ! 22

- ఉ. నిక్క-పుటత్తి నాయెడల † నిల్చినవాఁ టటాలుండి సిగ్గులే
కొక్కెడ నృత్యముల్ సలుపు † నొక్కెడ బిగ్గరఁ బాడుచుండు వే
టొక్కెడ నవ్వుచుండు మఱి † యొక్కెడ నేడుచునుండు వాఁడనూ
దృక్కుల స్వర్చనాదులను † దృశ్యజగంబును జేయుఁ బూతమున్. 23
- కం. అనలధ్యాతంబై కాం,చన మంతర్మలముఁ దొరగి † స్వచ్ఛతఁగను న
య్యచువున మద్భక్తిసూక్తి, ర్తినిఁ గర్మాశయముఁ బాసి † హృదయము
వెలుగున్. 24
- కం. నావుణ్యకథాశ్రవణా,లాపము ల విజ్ఞతము విమ † లంబగు కొలఁదిన్
జూపట్టు సూక్ష్మవస్తువు, దీపితమై యంజనాత్తదృక్కులకుబలెన్. 25
- కం. విషయాకృతి వహించుచున్
విషయములనె తలఁచుచున్న † వెడహృదయంబున్
దృవదీపి స్మరించిన నను
హృషీకవతి మత్స్వరూప † మెనయు మనంబున్. 26
- కం. కాన్ సప్తేచ్ఛలచం, దానన్ మృషయంచు నెంచి † త దసద్విషయ
ధ్యానమాత్ర మాని మది నా,పై నిల్చి సతంబుఁగొల్వ † వలయు న్నన్నున్.
- కం. విట యోషిజ్ఞనముల ము,చ్చటలవలనఁ గల్గిన ట్లై † సంగవు క్లేశో
త్కట బంధమ్ములు తదితర, పటుసంగమువలన నుద్ధవా! వింటిగదా. 28
- కం. నారుల శ్రీకాముకులం, దూరమునఁ దృజించి దిటముతో నిర్భయదే
శారామమున విజనమునఁ, జేరి సమాసీనుఁడై భజింపవలె ననున్. 29

—, ధ్యాన యోగాభ్యాసక్రమము —

- వ. అనిన నుద్ధవుం డరవించాక్షా ! ముముక్షు వేస్వరూపుండవైన ని న్నెట్లు
ధ్యానింపవలయు నానతిమ్మన భగవంతుం డిట్లనియె. 30
- నీ. అత్యుచ్చితాతిసి † చాననంబునఁగాక
సమతలంబున యథా † సౌఖ్యముగను
నుపవిష్టుఁడై కాయ † ముంచి సమమ్ముగా
నుత్సంగమునఁజేతు † లుంచి నాసి
కాగ్రంబుపై దృష్టి † నడరించి పూరకా
దిగఁగాని రేచకా † ది గనుగాని
యభ్యసించుచును బ్రా † నాయామమును దడి
యాధ్వంబు శోధింప † నగును నిష్ఠ

ఆ. నిర్జితేంద్రియఁడయి † నిత్యంబు ముప్రొద్దు
తడవకఁ బడిసారు † లడరిచేయు
చుండ మానమునకెఁకాదుద్రవా! వాఁడు జ
తానిలఁ డగు నంది † యంబు లేదు.

31

వ. ఈ ప్రాణాయామం బగర్భంబు సగర్భంబు నాద్వివిధంబు. మంత్రరహితమగర్భము మంత్రరహితముసగర్భము. అందు సగర్భంబు శ్రేష్ఠంబు అది విను. దొంతులుగా నున్న మూలాధార స్వాధిష్ఠానమణిపూర కానాహతవిశుద్ధాజ్ఞాచక్రంబులను నాటింటి నడిమిత్రోవ ననుసంధించి బిససూత్రమాత్రచ్ఛిద్రంబు పొలుచు. ఆనాహతచక్రముగల హృదయాబ్జమం దవిచ్ఛిన్నంబుగా నొంకారము మ్రోఁగుచుండును దీని నీ సాధకుండు ప్రాణవాయువుచే నాధారము వఱకంఁగింపోయి మరల సూర్యము సూర్యాంతరవర్తంతము దెచ్చి మరల హృదయమునం జేర్చి ఘంటానాదంబువలె నుదాత్తధ్వనియిచ్చుచుండ స్థిరముగా నిలువవలె. ఇట్లు ప్రణవసంయుక్త ప్రాణాయామము గురువు చెప్పిన చొప్పున నభ్యసించి వాయువుచు లోఁగొనవలయు. ఉద్ధవా! ఇది ధ్యానాంగ మింక ధ్యేయము వినుము దేహసులోపల సూర్యనాళంబు నధోముఖంబు ముకళితంబు నగు హృత్పుండరీక మరణి పూమొగ్గవలె ప్రేలాడుచుండును. దాని నధోనాళంబు సూర్యముఖంబు వికసితంబు నష్టదళకోళితంబు సకర్ణికంబుచుంఁగాఁ దలంచి యాకర్ణికపైఁ గ్రమంబుగా సూర్యదండ్రాక్షుల భావించి యయ్యగ్ని మధ్యంబుననున్నట్టి

32

సీ. జానుస్పృగావీన † చారుచతుర్బాహు, నీలాభ్రసమకమ † నీయదేహు
మానోజ్ఞకస్ఫుర † స్మకరకుండలకర్ణు, దురగమాయితబలో † ధురసువర్ణు
నిందిరాసుందరీ † మందిరాయితవక్షు, సక్షయకరుణాక † టాక్షవీక్షుఁ
బీతాంబరవ్రభా † నివితమాక్షుతరమధ్యు, నవిరళానూనభ † క్త్యధ్వసాధ్యు

తే. సుందరకపోలు శ్రీవత్స † సురుచిజాలు, శిష్టజనవరీవస్య శు † చిస్మితాస్య
విస్తృతలలాటు నవరత్న † భృతకిరీటు, నీరదుహనేత్రు వేదవ † ర్ణితచరిత్రు

సీ. మకరకుండలహారు † మర్దితచాణూరు, మధునుధావ్రతిమేరు † మహితధీరు
మథితమాంసాహారు † మంథానగిరిధారు. మంగళాకారు మ † స్మభకుమారు
మందరధరధీరు † మతిదయాకూసారు, మఘవరాజ్యాధారు † మంజుశోరు
మధురాపురవిహారు † మనుజవమందారు, మతిహితకేదారు † మానసారు

తే. మానితోదారు మదనకోమలశరీరు, మత్స్యసావతారు మనోభ్ర † మణిబిదారు
మధురశుచితరస్మేరు మా † మానచోరు, మసృణరత్నకోటిరు మ † మత్స్యదూరు

వ. మఱియు ధ్యానభద్రుని సనురూపావయవోన్నదుని సతిరమ్యభావుని
సుందరగ్రీవుని ఘనశ్యాముని శ్రీవత్సేందిరాధాముని శంఖచక్రగదావద్య
వసమాలా ద్యుమత్కిరీట కటకకటినూత్రాంగదాదిభూషుని గొస్తుభమణి
ప్రభాన్వితవేషుని సర్వాంగసుందర శుభలక్షణుని బ్రసాదసుముఖేక్షణుని
సుకుమారుని గుమారమారుని సన్ను సర్వాంగముల హృదయము నిలిపి
ధ్యానింపవలయు. ఉద్ధవా ! యే స్వరూపము ధ్యానింపవలయునో తెలి
సెనా ? విను.

35

తే. విషయములపైకే బోకుండ † వేగ నింది
యమ్ముల మనస్సుతో లాగి † యామనసును
బుద్ధితోడ నాకర్షించి † శ్రద్ధగలిగి
నిలుకడగ మదాకృతివయి † నిలువవలయు.

36

కం. కనుమూసినఁ, గనుదెఱచినఁ గనంబడెనువఱకు మన్ను † ఖము ధారణచే
సినపిదప మఱొక యుంగముఁ, గనవలె దొల్లంటివానిఁ † గలిపిగొనుచుదఁ.

కం. ఈవిధమున మదిలోపల, భావించఁగ నన్నియవయు † వంబులు దుడగో
యివత్స ! మత్స్వరూపం, బావిర్భవమగును దేని † నరయుచునున్న.

తే. అసఘ ! మత్స్యతాస్యము స్థిర † మైన పిదప
సఖలకారణాకాశమం † దాత్మ నిలిపి
యదియు విడిచి శుద్ధబ్రహ్మ † మైన నాయె
డ స్సమారూఢుఁ డగుచునుం † డవలెఱుమ్మి.

39

కం. అప్పుడు ధ్యాత్వ ధ్యేయము, లుప్పతిలపు జ్యోతిలోన † జ్యోతియుఁబోలె
దెప్పునఁ గనుచుండు సతఁడు, దప్పక నాలోనఁ దన్నుఁ † దనలోనన్ను.

40

వ. ఇట్టి సమాధ్యంత ధ్యానమున ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాభ్రమంబు నివ
ర్తించు నని శ్రీకృష్ణుండు పలికినట్లు శుకమహర్షి వచించెను.

41

ఇది చతుర్దశాధ్యాయము సమాప్తము

పంచదశాధ్యాయము

కం. శ్రీధ్యేయచరణ ! విద్య, నృధ్యేహృదయావతరణ ! † మత్తారికుభృ
త్సాధ్యేతరకరణ ! సా, మాధ్యేత్రిప్లితవితరణ ! † హరిహరనాథా !

1

వ. ¹దేవా ! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగిండుండు పరీక్షిన్నరేండునితో
నిట్లనియె. అట్లు భగవంతుండు ఉద్ధవునకు ధ్యానయోగము నుడివి

2

కం. అసఘ! జలేంద్రియఁడయి శ్వాసనియామకఁడగుచుహృదయఁజలజమున్నాపై
నునిచిన స్థిరముగ నతనికి, ననువమసిద్ధులు జనించునన నుద్ధవుఁడు 3

కం. ఓసామీ! యేధారణ, నేసిద్ధి యెటుల్ జనించు? † నెన్నియెసిద్ధుల్? †
దాసునకఁడెల్లు యోగా, భ్యానులకుఁ సిద్ధులొనఁగు † వాఁడవుకృష్ణ! 4

* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు ఛారణానుగతసిద్ధులం జెప్పుట *

వ. అసవుడు శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునితో నిట్లనియె. 5

తే. ధారణలు సిద్ధులును యోగ † పారదృశులు,
వదియు నెనిమిది యంచును † బలుకుచుండ్రు
వానిలో నెనిమిది మత్స్య † ధానములగు
లాఠివెల్ల నత్వోత్కర్ష † హేతుకములు. 6

సీ. అంగమణువయిననణిమగొప్పదియైన, మహిమ, తేలికయైనమటిలఘినుము
ప్రాణేంద్రియాధిదే † వతలతోఁగూడి యి, ప్తార్థముల్ బొందినఁ బ్రాప్తిసిద్ధి
విన్నకన్నవి యెటనున్నను వాని భో, గ్యముఁజేసికొన్నఁ బ్రాకాశ్యసిద్ధి;
విమలతక్తిచేర † ణమున సామర్థ్యముం, డిన నీశితాసిద్ధి; † నిఖలవిషయ

తే. భోగముల ససంగుం డౌచుఁ † బొందుచున్న
వశితయగును; గోరినసర్వ † వాంఛితముల
నెనయఁగల్గినఁ 1 బ్రాకామ్య; † మీ యెనిమిది
యోగికి స్వభావసిద్ధమ్మ † లు త్తమములు. 7

సీ. ఊర్మిరాహిత్యమ్మ, † నుద్యస్తనోవేగ, గమనమ్మ, కామితా † కారయుక్తి
దూరశ్రవణమును, † దూరదర్శనమును, నన్యకాయప్రవే † శానువృత్తి
యమరాపురకీడ † నాలోకనమ్మ, సంకల్పానురూపాధి † గమ, మకుంతి
తాజ్ఞ, స్వేచ్ఛామృత్యు † వనువది సిద్ధులు, నిద్ధగుణోత్కర్ష † హేతుకములు

తే. అన్యచిత్రాద్యభిజ్ఞత † యఖలకాల
వేత్తృతయఁ బరాజయము ప్రా † ప్తింప కునికి,
ద్వంద్వములకుఁగీడ్పడమి, పా † వకజలార్క,
విషముఖస్తంభనముఘృద్ర † విభవములగు 8

వ. ఈ సిద్ధు లేనింటి నుద్దేశంబుంబట్టి నుడివీతి నొక నేసిద్ధు లేధారణచే నెల్లు
కలుగునో వినింతు వినుము. 9

1. కొందఱు ప్రాకాశ్య ప్రాకామ్యముల నొకటిగానే భావించి గరిమము వృద్ధసిద్ధులలో గణించురు.
దేహము విరువగుట గరిమము.

సీ. భూతసూక్ష్మోపాధి † పొల్చు నావయిని ద
 న్నాత్రమనము నిల్చి † మలయు నణిమ ;
 జ్ఞానశక్త్యాత్మకం † జైన మహత్తత్వ
 మది యుపాధి యగు నా † యందునట్టి
 మది నిల్చి మహిమమ్ము † పొడలు ; నట్లే గగ
 నాది భూతోపాధి † యైననన్నుఁ
 దలంచి మనము నిల్పఁ † దత్తన్మహాభూత
 మహిమమ్ము లతనికి † రహి లభించు ,

తే. భూతవరమాణురూపు న † న్బుద్ధి నిలువ
 లఘిమ కాలసూక్ష్మార్థత † లలిఁజెలంగు ;
 దలచ వై కారికుని నహం † తత్త్వ నన్ను
 నింద్రియాత్మత్వ మను ప్రాప్తి † నెనయఁగలఁడు. 10

ప. ఉద్ధవా ! ఇంద్రియాత్మత్వమన సర్వప్రాణేంద్రియాధిష్ఠాత్మత్వమని గ్రహించి
 తివిగదా. మఱి విను. స్థూలమహాభూతోపాధికుడ నగు నాపై మది
 నిలువ గరిమలభించు. 11

సీ. సూత్ర మవ్యక్తప్ర † సుపు క్రియాశక్తి ప్ర
 ధానమ్మయిన మహా † త్తత్వ మది యు
 పాధిగాఁగల నన్ను † భావించఁ బారమే
 వ్యంజై న ² ప్రాకాశ్య † మందఁగలఁడు
 త్రిగుణమాయాధీశు † దిక్కాల విగ్రహు
 విష్ణు నాపై మది † వెలయఁజేయ
 జీవదేహప్రేర † కావహమైన యీ
 శిత్వమ్ము వానికిఁ † జెందఁగలదు

తే. ఆత్మ, నారాయణుని విరా † డాదులకును
 బరుడయిన తురీయుని భగ † వంతు నిలువ
 వశిత దొడరు; నిర్గుణవర † బ్రహ్మ మెడఁడ
 నిలువఁగాఁ బరమానంద † నిలయఁడగును. 12

ప. ఇదియ సర్వకామసమాప్తిస్థానంబు. ఉద్ధవా ! కడమ గుణహేతుక సిద్ధి
 ధారణల నాలింపుము. 13

2 ప్రాకాశ్యం పారమేవ్యంమే - అని బొంబై. ప్రాకాశ్యం పారమేవ్యంమే అని వావిళ్ల ప్రతి.

సీ. ధర్మమయండు శ్వేతద్వీపపతి శుద్ధుఁడైన నాయెడ హృదయంబు నిలుపు
పురుషుండు శుద్ధరూపుండగుచు ససూర్తి మత్స్యసిద్ధిగాంచు; మాస్యచరిత!
మఱి గగనాత్ముని యష్టిరూపుం బ్రాణు, సన్నెడ నిల్చిత న్నాదదృష్టి
వహియింప దూరశ్రవణము లభించుజు, మృక్షియం దర్చుని నర్చునందు

తే. సక్తి భావించి శక్త ధ్యాన మాచరింప
దూరదృష్టి కల్గు; మనంబు తోడఁ బ్రాణ
తనువులం జేర్చి నాయెడ ధారణంబు
సర్వగా మనోవేగయా నమ్ము నొడము.

14

సీ. తద్జ్ఞుడై మది నుపాదానకారణముగాఁ
గొని యేస్వరూపంబు గుటకుఁ దలఁచు
నాస్వరూపముఁ గాంచు నాయోగి మద్యోగ
ధారణాబలముచే సూరిపర్య!
యొకపువ్వునుండి వేఁటొకపువ్వునకు నేగు
భృంగంబు పోలిక నితరదేహ
మునఁ బ్రవివిక్షువై మనమున దాని భా
వించి స్వదేహంబు విడిచి ప్రాణ

తే. ముఖ్యలింగదేహోపాధిఁ బూని బాహ్య
వాయుమార్గంబునం బర కాదు మొందు;
గుదము బారిచే బీడించి హృదయవత్స
కంఠ మూర్ధములం బ్రాణ గతిని జేర్చి.

15

సీ. బ్రహ్మరంధ్రమ్ము మా ర్గమునఁ దనుత్యాగ
మొనరించి తనయిచ్చఁ దనరు లోక
మలకుఁజోవంగలం; డెలమి మద్గతశుద్ధ
సత్యమ్ము ధారణ సలుపువాడు
సత్వాంశజాపుర స్సంఘసంక్రీడలం
గాంచును, సత్యసం కల్పు నన్నుఁ
జిత్తంబునం జొన్ని సేవింప నొదవు నం
కల్పానురూపంబు గా ఫలంబు ;

తే. అఖిలయంత స్వతంత్రుండు నైన మత్స్య
భావ మెడఁద ధారణ చేయు వాడు ప్రతిహ
తంబు గాని యాజ్ఞాసిద్ధిఁ దాను బడయు
గుణములంబట్టి ఫలములు గొరలుగాదె ?

16

తే. ఉద్ధవా ! నాదుభక్తిచే + శుద్ధచిత్తుఁ డుదితధారణావిదుఁడైన + యోగివరున
కెలమి నిజజన్మమృత్యువాసఁబృంహితమగు, నట్టిత్రైకాలికజ్ఞానఁమలరఁగలదు.

తే. ప్రకృతిగుణవృత్తులకు సాక్షి + భావమున నె
సంగు నను ధారణ యొనర్చు + జనుఁడు ద్వంద్వ
ములకుఁ బరిభవ మొందఁడు, + భూతహృత్ఫు
నను దలంపంగ నన్యమా + ననవిదుఁడగు.

18

కం. యాదస్సులు జలములచే, బాదం గననట్లు నీర + వహ్నిద్యుల నే
బాదఁ గనఁడు మద్యోగన, మాదృతచిత్తుండు యోగఁమయదేహుండు. 19

కం. శ్రీవత్స శంఖ చక్ర గ, దా వసమాలాసిరత్న + ధనురాదియుతుఁ
దేవాగ్రణి ననుదలఁచిన, చో వాఁడు వరాజయములఁజూడం డెందుఁ. 20

కం. దాంతం డింద్రియవర్గని, యంత జితశ్వాసుఁ డగుమ + హఁయోగి నిజ
స్వాంతంబున మద్ధారణ, నెంతయుఁ గావించ వాని + కెది దుర్లభమా! 21

కం. ముంగలి డచ్చిసిరులుడ, క్కం గడమవి నన్నుఁబొందఁగఁ దలంచెడి యో
గిం గొంత కాలయాపన, మాం గావించి యిటు విఘ్నఁములచేఁ గలఁచుఁ.

వ. కాన నీయత్యుత్తమయోగమును గారడివిద్వేల కువయోగించి రిత్తపుచ్చ
రాదు. జలచరములకు జలస్తంభనముఁ బక్షులకు భేచరత్వము దేవశృకుఁ
గామరూపత్వాదికము నీవిధంబున జన్మావధితహంత్తములచేఁ గొన్ని
యోగసిద్ధు లొదవుం గాని మదీయ సాలోక్యాదిసిద్ధులుమాత్ర
మేయితోపాయలభ్యంబులు కావని యెఱుంగుము. 22

ఆ. సర్వసిద్ధులకును + సాంఖ్యంబునకుయోగ, మునకు విమలధర్మఁమునకుబ్రహ్మ
వాదులకునునేనఁసాలకుండనుహేతు, భూతుఁడనుబ్రభుండఁబూజ్యచరిత !

తే. భూతములు చతుర్విధభూతఁములకుఁ బోలె
నాత్మనగు నేను బ్రాణి చ + యమున కెల్ల
నుండు బాహ్యంతరంబుల + నొకటఁగూడ
నావృతుండనుగాక వి + ద్యాలవాల !

25

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు యోగసిద్ధుల నుపదేశించె నని శుకమహర్షి వచించెను.

ఇది పంచదశాధ్యాయము సమాప్తము

షో డ కా ధ్యాయ ము

- కం. మంచి తమరులను సిరిగొమ్మల చితరుల దైత్యవరుల † నణచితివెలికా
మంచితనము సూపుచునె న, మంచిత భావమిదియెట్లా † హరిహరనాథా ! 1
- ప. ¹ దేవా ! యవధరింపుము. శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు వరీక్షిన్న రేంద్రునితో
నిట్లనియె. అట్లు శ్రీకృష్ణుం డువదేశింప నుద్ధవుండు కేలమో డ్పొదల
ఘటించి 2
- కం. దేవ ! వరబ్రహ్మపు సీ, కావరణము లేద లేవ † యాద్యంతంబుల్
నీవాదికారణుడవు, భావస్థిత్యయోధ్య † పమ్ముల కభవా ! 3
- కం. ఉచ్చావచభూతములం, దచ్చెనటులు చూడఁజాల † రరసి త్రయీ వి
ద్యచ్చయము నిన్నుఁగొల్చు భ, వచ్చరిత మెటుంగుఁ గానఁ † బద్ధదళాక్షా !
- ప. వరమర్షు లేయేభావంబుల నిన్ను పాసించి సిద్ధిఁగాంతు రయ్యది వచింపుము.
- కం. భూతాత్మ ! భూతభావన !, భూతచయము నీమమాయ † మోహితమై ని
న్నేతటిఁ గనుఁగొననేరదు, భూతములక గూఢుడవయి † పొల్చెదవీశా ! 6
- కం. నీతీర్థవదవదాంభో, జాతములకు వందసములు † జగములుమూటక
భ్యాతిగ వెలిఁగెడి నీదు వి, భూతుల నెఱిఁగింపు నాకుఁ † బురుషవరేణ్యా ! 7
- † శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవున కాత్మవిభూతుల నెఱిఁగించుట -
- ప. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. ఉద్ధవా ! 8
- చం. అవనిఁగాఁగ నొండొరువు † లాగ్రహ మూని యుయుత్సులొడుఁ బాం
డవులును గౌరవుల్ వినక † సంబునఁ జేరినకాలమందు నా
ల్లువలఁకులం గనుఁగొని య † కంతితశౌర్యుడ పార్థుఁ డాత్మబం
ధువు లనుఁగుంజెలల్ గురులు † తోడన కంటఁబడం బ్రముగ్ధుడై 9
- చం. కనుఁగవచుండి బాష్పములు † క్రమకపోలములందు దిగ్గఁగాఁ
దనకెడి కేలివే ల్విగువు † దప్పి కరాసన మట్టై మొగ్గఁగాఁ
దనువు చెమర్పఁగా నిలుచు † దానికిఁ జాలక పాండురాజనం
దనుఁ డటు వాలిపోయె నర † దంబువయిం బెడకేలియూతమై. 10
- ప. అవ్వలఁ గొంతవడికిఁ దెప్పరిలి నన్నుం జూచి 11
- ఉ. స్వార్థవరుండనై పితల † నన్నలఁ డమ్ములఁ జంపుకొంటకే
స్వార్థవహించి కౌరవుల † వర్ణముతో విలువిద్య నేర్చితక
బార్థివధర్మ మిట్టిదట † † పాడవు నెత్తురుకూడుమెక్క న
త్యర్థము కోరు లేమిపురు † పార్థము ! యాదవవంశవర్ధనా ! 12

- ఉ. బాలిశవృత్తి కొగ్గి వడి † వచ్చితి బింకము లాడుకొంచుఁ గ
య్యా లొనరింప బాంధవ న † భావ సహాయుడ నొడుఁ బున్నెవు
న్నేలను గంటనోగదె జ † నించెను ధర్మవిశుద్ధబుద్ధి యే
జాల నని బొనర్ప ముర † శాసన ! పోదము కొంపసేరఁగఁ.
- ఉ. ఇమ్మహి కై వధింతుమట † యిమ్మల జ్ఞాతుల ? నెంతపావకా
ర్య మ్మిది కట్ట ! పెద్ద లెవ † రైనను విన్న సధర్మమంచు గ
న్వార్తమృదు చాడిపోయెరే ? జ † నార్దన ! పూరుని గన్న శుద్ధవం
శమ్ము కళంకిత మృగును † మావలనఁ రథ మింకఁ ద్రిష్ణమా !
- చం. అనవిని నేను నవ్వి పని † నాఁగఁగఁ జేయఁగ నీవ కర్తవా !
నిను నియమించువాఁ డొకఁడు † కిత్తుడు లేఁడె ? యిటుల మోహముం
గ నెవ వటంచు నెన్నియొ వ్ర † కారములం బరమార్థవిద్యఁ జె
ప్పిన విని యట్లు నీవలెనెఁపుచ్చ యొనర్చెను మద్విభూతులక . 15
- వ. అప్పుడు కిరీటికిం జెప్పితి నిప్పుడు నీకుఁ జెప్పెద వినుము. 16
- కం. భూతములకు నేనాత్మకథ, నేతను నెచ్చెలిసి; నేన † నిఖిలప్రాణుల్
భూతమ్ముల స్థితిలయములు, జాతమ్ములు నేన; యేలఁగంశయవడఁగఁ. 17
- సీ. గతిమంతులంగల † గతి నేన మఱి వశీ
కుర్వాణులందును † గొరలుకాల
మును నేన, గుణచయం † బుల సామ్యమును నేన,
గుణుల యాత్మత్తిక † గుణము నేన
ఘనగుణులం దాది † కార్యమ్యునిన సూత్ర
మేన, మహాత్ముల † నెనఁగు నమ్మ
హత్తత్వ మేన య † త్యంత నూక్ష్మంబులం
దుం జీవుడనునేన, † దుర్జయముల
- తే. స్వాంత మేన, వేదముల న † ధ్యావకుం డ
యిన హిరణ్యగర్భుడు, నేన † యెల్ల మంత్ర
రాజి వర్ణత్రయాత్మక † వ్రణవ మేన
యక్షరములలోన నకార † మగుదునేన 18
- సీ. ఛండస్సులందుం ద్రి † చరణగాయత్రినే, సమరులందునుహరిఁహయ్యుడనేన
అదిత్యులందు విఃస్థావ్యాయుండనునేను, వసువులలోహవ్య † వహుడునేను
బ్రహ్మరులందు విఃరాజులు భృగువేను, వినుత రాజర్షుల † మనువు నేను
దేవస్సులందు వత్తిలు నారదుడనేను, ధేనువులం గామ † ధేనువేను

- తే. పుడమి సిద్ధులందుం గపి † లఁడను, దుద్రు
లందు నీలలోహితుడ నే, † నండజముల
యందు గరుడకుండ నేను, బి † త్రాళి సర్వ
ముడఁ బ్రజాపతులందు ద † క్షుడను నేను 19
- సీ. అసురులయందుఁ బ్రహ్లాదుండ నేను, స, క్షత్రౌపధుల క్షపా † కరుడనేను
యక్షరక్షన్సుల † యం దర్థవతి నేను, దంతులందైరావ † తమ్మునేను
యాదాప్రభువులందు † సంబుధీశుడనేను, సురుచివ్రతావుల † దరణి నేను
నరులలో వసుమతీ † నాయకుండను నేను, వాజులం దుచ్చైశ్శ † వంబునేను
- తే. ధాతువులఁ గాంచసము నేను, † దండకారు
లందు యముడను నేను, స † ర్వాళియందు
వాసుకిని నేను, నాగేంద్ర † పాలియందు
శేషుడను, శృంగిదంష్ట్రుల † సింహమేను, 20
- సీ. ఆశ్రమమ్ములను స † న్నాస్యసంబునేన వ, ధ్వావళిలోన బ్రాహ్మణుడనేన
తీర్థప్రవాహాలఁ † ద్రివధగ నేన స్థి, రోదకాశయములం † దుదధి నేన
దివ్యధానుష్కులం † ద్రిపురవైరిని నేన, శస్త్రమ్ములక శరా † ససమునేన
అతిదుర్గమముల హిమాలయంబునునేన, నివసనమ్ములను మేరువులు నేన
- తే. ధాన్యముల యవలును బురో † ధనులలో వ
సింహమానియు నేన బ్ర † హ్మిష్టులక బృ
హస్పతియు సర్వసేనాను † లందు బర్హి
వాహనుడు వసస్పతుల స † శ్వత్త మేన. 21
- ఆ. చారుశీల! వినుము † సత్రువ రక్షలందుఁ, బూజ్యుడౌ స్వయంభువుండనేన
యజ్ఞములను బ్రహ్మాయజ్ఞంబునేన ప్ర, తంబులం దహింస † సంబు నేన. 22
- వ. మార్జన తక్షణ ఘర్షణాది శుచిసమూహంబుల వాయు వహ్ని సూర్య
జలరూపుండైన శోధకుండనేన. అష్టాంగయోగంబులలో నాత్మసంగో
ధంబు నేన. విజగీషుసాధనంబులలో మంత్రంబునేన. వివేకాది నైపుణ్యం
బులలో నాత్మానాత్మవివేకవిద్య నేన. అఖ్యాత్యనన్యధాఖ్యాతి శూన్యఖ్యా
త్యసత్త్వాత్యనిర్వచనీయఖ్యాతివాదులలో నదియా! యిదియా! యనెడి
దురంతవికల్పంబు నేన. 23
- తే. అంగసలయందు శతరూప † సపుదునేన
పురుషవరులందు స్వాయంభు † పుండనేన
మునులయందు నారాయణుం † డను ససత్కు-
మారుడను నేన నూ బ్రహ్మ † చారులందు. 24

- సీ. అఖిలధర్మముల సు + న్నాన్వయసంబునేన డ్దే, మాలి సంతర్నిష్ఠ + యగుదునేన
అతిగుహ్యములను సూ + నృతమానములునేన, మిథునంబులం బర + మేష్ఠి నేన
అప్రమత్తులయందు + హాయనంబదియేన, ఋతువులందువసంత + ఋతువునేన
మానంబులందును + మార్గశీర్షమునేన, యుగములలోఁ గృత + యుగము నేన
- తే. తారలం దభిజిత్రార, + ధీరులందు
ససితుఁడును దేవఁడు నేన, + వ్యాసులందు
ఘనుఁడు ద్వైపాయనుఁడు నేన, + కవుల
యందుఁ భార్గవుండను నేన కృ + పాస్వభావ!
- కం. వరభక్తులలో నుద్ధవ!, యరయంగా నీవునేన + యనుపమవిద్యా
ధరులకా సుదర్శకుఁడు కిం, పురుషులయం దాంజనేయ + మూర్తియు నేనే.
- కం. రతనములఁ బద్మరాగం, బతినుండరములను దమ్మి + యరవిరి భగవ
త్తతి వాసుదేవుఁడను గో, ఘృతము హవిస్సులను గేవ + కీర్తితచరితా! 27
- కం. కితవుల ద్యూతము నేనే, తితిక్షులతితిక్షు నేన + తృణజాతుల సం
తతిఁగుళము నేన సత్వో, స్మతుల సుసత్వంబునేన + నమ్ము కుమారా! 28
- కం. బలియురబలదీపులు, ని, చ్చలు వ్యవసాయులను బాలుచు + సంపద, గంధ
ర్వులవిశ్వావసుఁడును, భ, క్తుల సత్కర్మంబునేన + కోవిదవర్యా! 29
- వ మఱియు భక్తులు పూజించు వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నారాయణ హయగ్రీవ వరాహ సృసింహ బ్రహ్మఖ్య నవమూర్తులలో
వాసుదేవుండను నేన. 30
- తే. అచ్చరలఁ బూర్వచిత్తిని, + నద్రులఁగల
స్థైర్యమును, ధరా గంధ మ్ము + దక మధుద్ర
వంబు, తేజస్థులను విభా + వసుఁడు నేన
రవిహిమాంశు సక్షత్రాల + ప్రభలు నేన. 31
- తే. అర్జునుఁడ వీరులందు, బ్ర + హ్మజ్యులందు
బలిని, గగన వరాఖ్యశ + బ్దంబు నేన
ప్రామలభవంబు స్థితి ప్రల + యంబు, నింద్రి
యముల యర్థగ్రహణశక్తి + యనఘ! నేన. 32
- వ. ఉద్ధవా! మద్విభాతులెఱింగితివా! మఱియు వినుము. మహాదహంకార
పంచతన్మాత్రలను సప్తప్రకృతివికృతులును బంచమహాభూతై కాదకేంద్రి
యంబు లనుబోడశవికారంబులును నేన పురుషాఖ్యుండయిన జీవుండును
నేన. అవ్యక్తంబైన మూలప్రకృతియు నేన, ప్రకృతిగుణంబులైన సత్స్వ
రజ స్తమంబులు నేన. వరప్రహ్లాంబునేన. 33

- తే. వీనిపరిగణనము నేన + వీనితత్వ,
 శ్చయోదిత జ్ఞానంబు + నేన యీశ్వ
 రుండు జీవుండు సర్వాత్మ + కుండు గుణియు
 గుణము నగు నన్ను విడిచి యొ + క్కొండులేద. 34
- మ. ధరణీరేణువులం గణించుట కన + న్తంబైన కాలంబునం
 దరహా నేమొ మదీయబుద్ధి; కట్టులై + నకా మత్కృతాండావళీ
 పరిసంఖ్యానమె కష్ట మందలి యన + ల్పంబైన మద్భూతులం
 బారి లెక్కింపంగ నేనె నేర; నిక న + ల్పుం జెప్పగా నేటికి? 35
- తే. బలము త్యాగమ్ము కీర్తి యై + శ్వర్యములును
 శ్రీవ్రభావ విజ్ఞానముల్ + హీతితిక్ష
 లును మనో నయనాహ్లాద + జనకములును
 గలుగు తావు లెల్ల మడంక + కములు నత్త! 36
- చం. కఱపితి నీకు సంగ్రహము + గా నిట నాదువిభూతులెల్లఁ బెం
 పటి యివియే గదయ్య పర + మార్థము లంచుఁ దలంతువేమొ? యా
 తెఱఁగునఁబోకు మియ్యవి మ + దిం గలిగించును దుర్వికారముల్
 మఱి గగనప్రమానముల + మాడ్కిని మాటలలోన తోఁచెడికి. 37
- తే. కాన వాక్కును సరికట్టు; + మానసంబు
 నిలుపు; ప్రాణంబుగెలుము; నిం + ద్రియములను య
 మింపు; సాత్త్వికబుద్ధి ద + మింపు బుద్ధి;
 నింక నెట్టులు సంసార + మేర్చుచిన్న? 38
- కం. మానమును వాక్కును నియమింపని మునిచేసెడితపంబుఁ ప్రతమును దానం
 బును నామకుంభసీరం, బును బోలెం దుదకు మిగులఁబోడెయ్యెదియుక. 39
- కం. కనుక మనోవాక్ప్రాణము, లను నియమించి మదిలోఁ దలంచుచు నన్ను
 ఘనభక్తియు క్తబుద్ధిం, దసరిన నుద్ధవ! కృతార్థ + తమఁడవుగావే? 40
- వ. అని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి పవించెను. 41
- ఇది ఋషిశాఖ్యానము సమాప్తము.

సప్తదశాధ్యాయము

- కం. శ్రీరమ్య! గరుడవృషభాం, సారోహకళాతీసామ్య + హస్తేకృతమా
 గారీహృదయాక్రమ్యా! + ప్రారూఢజ్ఞానగమ్య! హరిహరనాథా! 1

ప. ¹ దేవా ! యవధరింపుము శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపురేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు కృష్ణుండు తనవిభూతులం దెలుప నుద్ధవుం డంజలి ఘటించి 'స్వామీ !' ² భక్తుల సత్కర్మంబు నేన' యంటివి. మఱియు నచ్చట నచ్చట.

2

తే. భవ్య వర్ణాశ్రమాచార ధంతులకును
దర్శిహీనాఖిలమనుష్యతతికి నీవు
భక్తిసాధనమ్మగు ధర్మపథము గ్రాహ్య
మంచుఁ జెప్పితిగదె తొల్లి ధంబుజాక్ష !

3

కం. నరులెల్ల రెల్లు ధర్మాచరణమ్మన మెలఁగ నడఁద ధన్యులకి భవ
చ్చరణములపైని బుట్టునో ! యరవిందదళాయతాక్ష ! యానతియీవే!

చం. పరమసుఖప్రదంబయిన ధావనదర్మము తొల్లి చెప్పి తా
దరమున హంసగూఢమున ధాతృముఖులవిన; నిష్కడంతుల
జరుగుటఁగాల, మయ్యది ప్ర ధారమునం గనుపింప దింక న
వ్యరు నడువంగలారు మర ధంజన ! నీ వపనిం దొఱంగఁగఁ.

5

ఉ. మూర్తులు దాల్చి నేదములు ధర్మార్థాదుల బ్రహ్మసఖాంతరంబున
వర్తిలువారలందుఁ గను పట్టఁ జొకండును నీవలెం గలా
మూర్తి ! తదీయధర్మచయ ధర్మము నుడువ న్నడవఁ స్మరింపఁగఁ
గర్తవ్య నీవుగా కొరులు గారుగదా ! యగదా ! గదాగజా !

6

తే. కాన సర్వధర్మజ్ఞుండ ధర్మ సేవ, భక్తిలక్షణ ధర్మత ధర్మము వచింపు
మెవని కేచందమున విధియింపఁబడెనో! నందనందన! గోవింద! నందకంద!

—* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికి వర్ణాశ్రమధర్మాదులు నుడువుట *

ప. అని యిట్లు స్వభృత్యముఖ్యుండైన యుద్ధవుం డడుగ భగవంతుండైన
శ్రీకృష్ణుండు సంప్రీతుండై మర్త్యుల క్షేమంబునకై సనాతనధర్మముల
నిట్లు చెప్పందొడంగె.

8

కం. రమణీయచరణ! నీవ్రశ్మము ధర్మ మ్ముత్తరంబా సంగెద విను; శ్రీ
ధమయిం దానినివిన శ్రేయముఁబొందుట కేమిసందియములే దనఁమా !

9

తే. అనఁ! కల్పాదికృతయుగ ధర్మము నరుల
కలరు వర్ణంబు హంసాహ్వ ధర్మమున నవుడు
జనులు కృతకృత్యులైరి నూ జాతిమాత్ర
మున నె కాననే కృతయుగం బనుట దాని.

10

- తే. ప్రణవమే తొల్లి వేదమ్ము † వత్స! నాల్గు
పాదముల ధర్మమును వృష † భస్వరూప
ధరుడ నగునేన; యనఘులు † త్తములు మునులు
హంసరూపు న న్నొల్తు రే † కాగ్రమతిని. 11
- వ. అప్పుడు ధర్మము మనోవిషయమ్ముగా నుండె; క్రియూవిషయంబగు
యజ్ఞాదికము లేదు. పిదపఁ దేతాయుగప్రవేశమందు మద్వైరాజరూప
ప్రాణనిమిత్తంబువలన హృదయ సకాశమునుండి ఋగ్యజుస్సామరూపవేద
ముదయించె దాన యజ్ఞంబు వొడమె. మాత్రాధ్వర్యవౌద్ధాత్రమ్ము
లచేఁ ద్రిరూపమగు నయ్యజ్ఞంబు నేనైతిని. 12
- కం. వైరాజపురుష ముఖ బా, హూరు పదమ్ములను జనన † మొందిరి విప్ర
క్షూరమణి వైశ్య శూద్రులు, వేఱుగ నాచారములను † వెలుఁగొందంగఁ.
- తే. మజ్జఘనములను గృహశ్ర † మంబు; హృదయ
మునను బ్రహ్మచర్యము; వక్ష † మున వనస్థ
తయు; శిరమున సన్న్యాస ము † ద్భవములయ్యె
నిన్వి నాలు గాశ్రమము ల † హీన కీర్తి. 14
- తే. పర్ణముల కాశ్రమముల కు † త్పత్తి భూమి
ననుసరించి యుత్తమ మధ్య † మాధమాది
భేదములు జనియించె నీ † పృథివిమీఁదఁ
బ్రకృతి నెవ్వారు శాసింప † వలెతు లనఘ! 15
- కం. శమమును దమమును సంతో
షముఁ దప మార్జవము భక్తి † శౌచము క్షమ స
త్యము దయయును నీవది శు
భ్రమనీసా! బ్రాహ్మణస్వ † భావమ్ములగుకా. 16
- కం. ధైర్యము తేజము బలహా, దార్యము యత్నము తితిక్ష † స్థైర్యము పరమై
శ్వర్యము బ్రహ్మణ్యత్వము, శౌర్యము నను నీవదియును † క్షత్రపృశ్చతుశ్.
- ఆ. చాతృతావ్రతం బ † దంధ మా స్తిక్యంబు, విప్రసేవనంబు † విత్తవృద్ధి
గులువు కార్యములను † సంతుష్టే లేమియు, వైశ్యజనులకుండు † ప్రకృతులనఘ 18
- వ. నిష్కవటంబైన గోబ్రాహ్మణ దేవశుశూషయు యథాలభ్యసంతోషము
శూద్రప్రకృతులు. 19

ఆ. అస్మత్భాషణంబు † నా స్తికత్వము తృప్త
శుష్క-విగ్రహంబు † శుచితలేమి

క్రోధకామములు ని † గూఢచోర్యంబు నం
త్యజాల ప్రకృతు లంచు † సరయు మనఘ !

తే. ప్రాణికోటికిఁ బ్రయహితంబైనచింత, సత్యమాడుటభూతహింసనములేమి
క్రోధలోభ కామస్తేయఃక్రోధనంబు, సార్వవర్ణిక ధర్మసంఘయము వత్స !

- † శ్రీ కృష్ణుం డుద్ధవునికి బ్రహ్మచారిధర్మము లుపదేశించుట -

వ, ఉద్ధవా ! ద్వివిధబ్రహ్మచారులలోఁ బ్రథమంధైన యువకుర్వాణుని అక్షణ
ముల వినుము. 22

తే. ఆనుపూర్వ్యంబుగా ద్వితీ † యజననంబు
నుపనయనము పొంది ద్విజం డ † ను త్తమగురు
కులమున వసించి దాంతిసం † కలితుఁ డగుచు
వాగ్మ్యతుండయి త్రయిని నే † ర్వంగవలయు. 23

సీ. అక్షమాలా మేఖలజనంబులు కమం
డలువు జందెమ్ము దం † డము ధరించి
యభ్యంగనాది శూ † స్యత జాతజటుండయి
విమలంబులగు పవి † త్రములు దాల్చి
ధౌత దద్వాసో వి † ధానుండుగాక ర
క్తాసనంబుల వజ్ర † కరుగఁబోక
స్నానభోజనహోమ † జపముల న్ముత్రమ
లోత్సర్గములయెడ † నుక్తులుడిగి

తే. మనలవలయుఁ గత్తోరు రో † మ నఖ ఖండ
నంబు దగదు రేతో విస † ర్గంబు గూడ
దవశత ఘట్టిల్లినా స్నాతుఁ † డగుచుఁ ద్రిపది
జపము సేయంగనగుఁ బ్రాణ † సంయమమున. 24

కం. ఇరుసందెలందు వాఙ్మీయ, మరతుండయి జప మొనర్చి మఱియు ననల భా
స్కర గోవిప్రాచార్యుల, గురువృద్ధుల నురల భక్తిఁగొల్పఁగవలయు. 25

కం. తనయాచార్యుని ననుగాఁ, గనుఁగొనవలెఁ బరిభవింపఁగా † దెందు; నరుం
డనుకొని యనుయాయవడరా, దనఘ! గురుఁడు నకలదేవతాత్మకఁడునుమ్మి.

కం. ప్రాత స్నాయంకాలా, నీతిము ధైర్యము గురు † ని కొసంగెడిమేల్
చేతయు నతఁడనుమతియిడఁ, బ్రీతిగఁగుడుచుటయు వర్ణివిధులుకుమారా!

మ. గురువర్యుం డగుగం బిలుండఁజరుచుఁ + గూర్చుండఁగా దావునం
ధరఁ గూర్చుండుచుఁ బండఁగా జరణవ + ద్దం బొత్తుచుఁ నిల్వఁగాఁ
గరముల్ మోడ్చి నతాంగుడై నిలుచుచుఁ + గష్టించి వేదంబు నీ
వరుసుక సాంతము నేర్వఁగా గురుకలా + వాసుంబు సేయందగుక. 28

వ. ఇట్లఖండప్రతంబు బూని భోగవివర్జితండై వివ్యాసమా ప్తివర్యంతంబు
గురుకలవాసుం బువకుర్వాణుండు సేయు. ఉద్ధవా! యిక ద్వితీయుండగు
నైమిశవర్ణి విశేషధర్మముల నాలింపుము. 29

కం. ఈవర్ణి నిఖిల నిగమక, శావాసము బ్రహ్మలోక + మందఁ దలఁచుచోఁ
దా వేదాధ్యయనంబున, కై వరగురు వశిము సేయఁగావలె దనువుక. 30

కం. తనయందు భూతములయం, దినలమునందు గురునందు + నవృథజ్ఞుతితో
ననుఁ బరము నుపాసించం, జను నసఘుండు బ్రహ్మవర్చ + సము పెంపారక.

కం. వెలదులఁ జూచుట తాకుట, వలుకుట పరియూచకముగఁ + బడరుట విడువక
వలె మిథునీభూత ప్రాణుల సైతము చూడరా ద + నూనప్రతుండై. 32

వ. మఱియు,

తే స్నాన మాచమనంబు శౌచంబుతపము, నాదుపూజసంధ్యోపాసంబుతీర్థ
సేవ త్రికరణసంయుత + భావ మఖిలభూతకోటి మద్భావంబుఁపొందు సేత తితి

వ. అస్త్రు శ్యాభ డ్యౌసంభావ్య వర్జనంబు ననునివి సర్వాశ్రమప్రయుక్త
నియమంబులు. ఇట్లు బ్రహ్మప్రతధరుండైన నైమిశబ్రాహ్మణుండు తీవ్ర
తపంబునఁ గర్మాశయముల నెల్ల దగ్ధంబొసర్చి నిర్మలుండై మద్భక్తియెసంగ
వహ్నివలెఁ బ్రకాశించుచుండును. వీడు గార్హస్థ్యము స్వీకరింపఁడు.
ఉపకుర్వాణుం డట్లుగాక, 34

కం. వావిరిఁ గృతాధ్యయనండై, యావలియాశ్రమ విపృత్తినాచార్యుణుం
బేవలనుననో తీర్చి న, మావర్తన మాచరించు + నది గుర్వాజ్ఞక 35

కం తనయిచ్చకోలఁది గృహమునో!

వసమునో? న్యాసమునో? పాండ + వలయును లేకుం

డినఁ గ్రమముగ నాశ్రమములఁ

గనునది యెద్దియునులేక + కాలఁ జనదిలక. 36

కం. కాముకత గృహీయగుం జే, తోమలతాకాంక్షవలన + నారణ్యకుండో
భూమీనురుండు శుద్ధమ, నోమహితుండు ప్రవ్రజితత + నూల్కల్ప నడక.

— శ్రీకృష్ణః దుద్ధవునకు చాతుర్వర్ణ్య ధర్మముల నుపదేశించుట —

కం. అనవద్యచరితను సవ. ర్ణను శుభలక్షణసమేతః † బ్రహ్మసమేనా
ప్సినదానిం బినదానిక్, ఘనగుణః గన్యకను బెండ్లి † గాఢగు నవఘా ! 38

తే. యజన దానాధ్యయనములు † ద్విజలకెల్ల
ముఖ్యధర్మంబు లందును, భూనుయలకు
నాత్మవృత్తికై యాజనా † ధ్యావన ప్ర
తిగ్రహంబులు గూడ నా † దేయములగు. 39

సీ. యజమానుఁడు ప్రతిగ్ర † హంబునం గీర్తిత
వస్త్రేజములు డిందఁ † బాటునంచుఁ
దలఁచుచో యాజనా † ధ్యావనంబుల వృత్తి
గొననగు నయ్యవి † గూడఁ గృపణ
తాదిదోషాక్తము † లని యెంచునెడల శి
లోఁఫవృత్తులఁ గాంచు † తాపస్వచుండు
బ్రాహ్మణతనువు త్సు † ద్రమగు కామార్థంబు
గాద, యిచోచ్చటఁ గృ † చ్ఛాధి ధర్మ

తే. సాధనంబుల, కట దివ్య † సౌఖ్యములకు;
భక్తుఁడు శిలోఁఫవృత్తులఁ † బ్రముద మొందు
చాతిభేయాది ధర్మకా † ర్యములు ఫలము
విడిచి నల్పుచు గృహమందె † పడయు శాంతి. 40

కం దారిద్ర్యాంభోరాశిం, బారము గన కిడుమ గుడుచు † భక్తుని విప్రం
జేరి దయ నుద్ధరించెడి, వారి వివజ్జలధి నావ † వలె చాటింతుక్. 41

చం. ప్రజలను దండ్రివోలె సర † పాలుఁడు దుర్వ్యసనాశినుండి ప్రా
వజనును దన్ను నన్యులను † బాలనసేయఁగనా గజంబులక్
గజవతివోలె, నట్లయినఁ † గల్గవరాశిని బాసి యర్కదీ
ప్రేక్షెనయు వభయానమున † వెళ్లి దివంబున సౌఖ్యమందెడిక్. 42

చం. వెర వొండేమియు లేమి జీవికకునై † విక్రేయమే యమ్మియో!
కరవాలంబును బూనియో † తన వివ † త్కాలంబు నెబ్బంగినే
జటువంగవలెగాక నీచజనతా † సంసేవలం జొచ్చి యీ
ధరణీదేవుఁడు బాధ లొందఁడగ చా † త్మక్ యాదవగ్రామణి ! 43

ఆ. స్మృతుఁడు నేటనో † పఠిగ్యృత్తివలననో † విప్రరూపముననో † వెడలద్రోయ
వలయుఁ దనకు రా వివత్కాల † మంతియ, కానినీచసేవఁ † గాదుగాదు. 44

- ఆ. విట్కులుండుకూద్రఃపృత్తినికూడుండు, బురుడముఖులవృత్తిఃకూని యెట్లొ
తమకుఁదమకొదవినఁతద్యవత్కలముల్, గడవుకొనఁగవలయుఁగడఁకతోడ
- వ. వర్ణాంతరవృత్తి నవలంబించినవారు తమ యావత్కాలానంతర మవశ్య
మాతృవృత్తిస్వీకార మొనరింపవలయు ఉద్ధవా! గృహస్థున కావశ్య
కములైన పంచయజ్ఞముల వినుమా. 46
- సీ వేదాధ్యయనమునఁజేసిన బ్రహ్మయజ్ఞమ, ద్వానఋషిఋణంబుఁ తరలిపోవు
యాగీయవహ్ని స్వాఁ హాకారమున వే, దేవఋణం బెల్లఁ దీటిపోవు
సీరాదులకా స్వధాఁకారమ్ముగఁ బితౄశ్చ, కిడినఁ బితౄణంబుఁ కెడసిపోవు
తన యింటి కేగుదెంచినవారలకు శక్తి, కొలఁదియన్నోడకాదులిడవలయు
- ఆ. అద్దియే మనుష్యఁ యజ్ఞంబు; మఱిభూత
ములకు బలినొసంగఁ వలయు నిదియె
భూతయజ్ఞఁ మిట్టిఁ పాలువునఁ బంచయ
జ్ఞములు నిత్యముం బాఁ సర్పవలయు. 47
- కం. తనకులవృత్తి యదృచ్ఛం, బొనరిన న్యాయ్య శుచి విత్తమునఁ బోష్యులపీ
డన మొదవకుండఁ గ్రతువుల, నొనర్చి ననుఁ బూజసేయఁనొప్పుకా గేన్తుకా.
- ఆ. బహుకుటుంబ భారఁ వహుఁడయ్యుఁడత్కుటుం
బమున సక్తఁ డగుచుఁ మనులరాదు
గృహమునందు దేహఁ మీశ్వరునందు స్వాం
తమ్ముఁలిపి మెలఁగఁ దగుఁ గుమార! 49
- కం. దృష్టమగు విశ్వమట్లు ల, దృష్టమగు త్రివిష్టవము సయిత ముద్ధవ! వి
భ్రష్టమగు నంచు నెడ వి, స్పష్టమ్ముగ నెఱిగి మెలఁకుఁ వగ నుండ నుఱుకా.
- ఉ. నిద్దురలోనఁ దోచు తరుఁ ఁ జననీ ధన నీవుదాదు లా
నిద్దురవాయఁ దోచునటే? యిత్త మెఱుంగమె దీని! నల్లె జా
గ్రద్దకఁ దోచు సర్వమునుఁ గాయముపాయఁదొలంగు నంచుఁ దా
బుద్ధి నెఱిగి వీరివయఁ బుట్టఁగనీయఁగరాదు మక్కువకా. 51
- మ. కలలో నిత్యముఁ క్రొత్తక్రొత్తగ సుతాఁ గారాంగనా తాతమా
తలు గప్పట్టుచు నుండు రెంతయును జఁత్రంబొ నిదేరితిఁ బ్రా
ణుల కుండుం బ్రతిజన్మమందును విధిఁ న్నుల్ పెక్కు రాత్మోద్భవా
దు లటుకాన మమత్వమేటికి! గృహస్థుం డొందుటల్ యాదవా! 52
- ఉ. ఎండలఁబోవుచుం బెడవుఁ లెండిపిపానఁ బ్రపాగృహంబు నెం
దుండియొ చేరవచ్చు పథిఁ కొత్కరమట్లు ఋణానుబంధ మొం
డొండఁ గలంపఁ గర్మవథఁ మూని సతీసుతబాంధవాదు లి
ల్లుండిరి గీముసేరి యనుఁ నూహముమై విడనొ మమత్వముకా. 53

- ఆ. ఒక్కపూట నిలిచి ధియొడవిన గంజియో
కలియొద్రావి ముదమఁ ధి గాంచునట్టి
యతిధిమాడ్కి గృహము ధి నందహంకారమ్ము
మమత విడిచి గేస్తు ధి మనుటయొప్పు 54
- కం. గృహమేధీయము కర్మని, వహమున ననుఁ బూజసేసి ధి వరలుటయొప్పున్
గృహమందో! వనమునందో!, స్పృహలెల్లం బాసి యత్తుఁరీయమునందో!
- ఆ. ఇవణములకు మూటి ధి కెడలోఁ జోటిచ్చి
యహము మమత రెంటి ధి నాదరించి
గేహమందె మివుల ధి మోహచిత్తుండగు
వాఁడు బద్ధుఁ డుద్ధ ధి వా! నిజంబు 55
- ఉ. పిల్లలతల్లి యెన్నఁ డిలు ధి వీడి యెటుంగదు నేటికాలపుం
గల్లలుఁ గార్లు నేర్చినది ధి గా, డిటువా రటువారు నాడుకో
నిలై; కుమారుఁ డొక్కనికి ధి నీడునురాద గృహంబుదిద్ద; హా!
చల్లంగ నేనుదాటఁ గొన ధి సాగుట యెట్టులో? కావురంబిఁక? 57
- చం. కడి యిసుమంతవోని స్థితి ధి కాలము డాయుచునుండె మంచపుం
దొడుగఱిలై యిలంబడినఁ ధి దోవర, వృద్ధులు చీకు చింతలం
బడలిరి, కఱ్ఱపూనికయుఁ ధి బాసెను నీల్కిడువాడ నేనె యం
చెడఁదఁ దలంతు రీపితల ధి నే నటువాసెద నిప్పు డక్కటా! 58
- చం. అభము శుభ మొట్టుంగ రెవ ధి రావులొ కత్తులొ కాన, తొంటినుం
డి భయము సెందుచుండుదు రె ధి డందలఁ, దాఁకుట తప్పటల్ కటుం
బభరము పూనుటల్ దెలియు ధి వారలుగా, రిటువంటి గంతు నీ
విభవము నక్కటా! యెటుల ధి వీడి చనంగలవాడ నింకిటన్. 59
- ఉ. ఇచ్చిన యప్పు లేమగునో? ధి వృద్ధి వివాదము లేక తిన్నఁగా
వచ్చునె? యొడ్ల చే బడక ధి పండినవంట గృహమ్ము నేరునే?
ఎచ్చిరిలంగఁ జూడరట ధి భృత్యులు కావులు? నింటిగౌరవం
బొచ్చెము నేయఁజూతురో? య ధి యో! యధికాదులు నేను బాసినన్.
- కం. అని యివ్విధమున గృహవా, సనా నిహిత మూఢహృదయఁదాంచల్యుండై
తనవారలఁ జింతించుచు, జనువాఁ డతితామసోగ్ర ధి జన్మము వొందున్.
- వ. అని కృష్ణుండు నుడివె నని శుకమహర్షి వదించెను. 62

అష్టాదశాధ్యాయము

కం. దేవా! శబ్దమే ముఖ్యమో! విషయమే ప్రధానమో! తెలిసికొనం
గా విజ్ఞత సీవీవయ్యా! వరకరుణాసనాథ! హరిహరనాథా! 1

వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు వరీక్షిస్తురేంద్రునితో
నిట్లనియె. శ్రీకృష్ణుండు డట్లుద్ధవునికి గార్హస్థ్యధర్మములు నుడివి వానప్రస్థ
ధర్మముల వాఁకొక దొడంగె.

-* శ్రీకృష్ణుండు డుద్ధవునికి వానప్రస్థధర్మముల నుడువుట *-

కం. తన యాలిని విజ్ఞలయిన, తనయాలికడ నిలిపియె! † తనవెంటం దో
కొనియె వనవివిక్షువు వన, మున కరిగి ప్రశాంతచిత్త † మున నుండఁదగుక.

వ. ఇట్లాయుస్తృతీయభాగము పంచన ప్రతివర్షవర్ణంతం బుండవలయు 4

అ. పూతవస్యకండ † మూల ఫలంబుల, వృత్తిసేసికొనియుఁ † దృఢచయములూ!
వల్కలములూ! లేక † వర్ణాజినంబులూ!, మొలకుఁజాట్టుకొనఁగవలయుఁజావ్వె.

కం. తల గడుగరాదు ముప్పొద్దులు సీశ్వ న్మునుఁగవలయుఁ † దోముట మాన
న్వలెరదముల, గూడదు కుం, తల రోమ శ్మశ్రు దీర్ఘ † సఖిఖండనముల్.

తే. స్థండిలమ్మన శయనింపఁ † దగును; గ్రీష్మ
మందుఁబంచాగ్ని మధ్యమ్ము † నందు భూరి
వర్షధారలకోర్చుచుఁ † బ్రావృషలను;
గంతదఘ్నంబువుల శీత † కాలమందు. 7

చం. నిలిచి తపమ్ము సేయవలె † నివ్వరి ధాన్యము తెచ్చి యయ్యలూ
ఖలముననో! కిలాతల ము † ఖంబుననో! మఱి దంతవ జ్జీనో!
పులుముకుఁ బొట్టువావవలె, † బోలు భుజింపఁగ సగ్నివక్తముల్;
ఫలముఖ కాలపక్వముల † వాడఁగవచ్చు వసన్తుఁ డెంతయుక. 8

చం. తనభుజియింప నెంచినది † తాఁ జని తెచ్చికొనంగఁజెల్లు; నొ
డ్లను నియమింపఁగూడదు; బ † లంబును దేశముఁ గాలముం గ్రహిం
చి నిలువచేయరా, దెదియు † క్రేష్ఠము క్రొత్తది, ప్రాతవానిని
గొనుట పొసంగ దెవ్వడను, † గూ డదు సంఘము మిట్టివారికి. 9

తే. చదు పురోడాశములు వన † సంభవములు
గాఁగ కారదాగ్రయణాది † కాలచోది
తక్రతువు లొనర్పవలె, శ్రౌ † త పశుబంధ
సము వనాశ్రములకును నిం † ద్యము కుమార! 10

వ. ఇట్లే వస్యద్రవ్యంబులచే దర్శ పూర్ణమానములను నగ్నిహోత్రంబులను జాతుర్మాస్యంబులను వనాశ్రమి యాచరింపవలయు నని నైగమవచన మ్ములు గలవు. 11

కం. ఈమాడ్కి దవముచేసి త, పోమయు నను గొల్పునట్టి † ముని శృశ దేహం డాముకొనునన్ను; విఘ్నము, ప్రామిసఁ గ్రమము క్తిఋషిభుఁ పనములవలనన్. 12

కం. ఎమ్మలప్రోవులు మిగులఁగ, నిమ్మెయి దవ మాచరించి † యెలమిని గైవ ల్యమ్మారు బొందక యల్పియమ్మగు కామమ్మగోరు † నజ్జఁడు గలఁడే? 13

చం. శ్రవణము శబ్దముంగొనదు † చక్షువు దృష్టి యడంగిపావు స్నా యువుల సిరాముఖాదులఁ గ † దుష్ట బృహ ద్రుధిఁ ప్రవాహములే నవ గనరాక వట్టు, బెలు † చ న్నలు లంగము నిండు, నక్కటా! యవయవపాటవం బెడలు † నన్ని బలా లుడుగుం జరాదశన్. 14

చం. తడఁబడు సంఘ్నిరాశములు † తావులు దప్పెడు దంతవంక్తులున్ వడకెడు సంగుళుల్ ముడుత † వాఱు నశృగ్వర, కుత్తుకం జగు ల్వడెడు నెలుంగు, గల్లు ముది † వ గ్గగుటం బలమేది యాత్మలో నిడుకొని సావనాన్ని స్మరి † యించుచు నన్ ముని వహ్నిఁ దూరనా. 15

— † శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు సన్నాని ధర్మములు నుడువుట —

తే. బ్రహ్మలోక పర్యంత భు † వనము లెల్లఁ గర్మఫలరూపముల్ దుఃఖ † కారణమ్ము లని విరక్తి వహించి న్య † స్తాన్ని యగుచు నతఁడు సన్నయింపంగనా † నద్ది వినుము. 16

కం. రాజ చ్ఛాద్ధాప్తక యుక్తాజాపత్యేష్టి మత్స † పర్య సలిపి ని ర్వాణత సర్వము ఋత్వి గ్రాజి కొనఁగి, యగ్ను లెల్లఁ బ్రాణోపాధిన్. 17

కం. ఆరోపణమొనరించి స, మారూఢ విరాగితాచ † లాత్ముం జగుచున్ దారాది విఘ్నతతి నటు, పాటనడఁచి స్వీకరింప † వలె బ్రవిజ్యన్. 18

వ. అట్టి సమయంబులనే 19

కం. ఈవివ్రుడు మావదముం, బోపేడు నా! పరమవదముఁ పొందు నా! యనుచున్ దేవఘ్న విఘ్న విరతిం, గావితృ రనూయఁ బెక్కుఁ † గతులఁ గుమారా!

వ. కానఁ గావితాల్పు జాగరూకుండై మెలంగవలయు, ఇఁకఁ దధర్మముల వినుము. 21

సీ ముని ధరింపఁగఁ దలం + చిన సమాచ్ఛాదనా
 ర్థము కౌపీనమ్మ + తాల్పవలయు
 ననఘ ! ప్రేషోచ్ఛార + తానంతరము దండ
 పాత్రలు దక్కఁ తా + ల్పంగరా, ద
 నాపదలం దిత + రార్థముల్; ముందుగా
 నీక్షించి శుద్ధత + నెఱిగి కాలు
 పెట్టవలయు, వడి + గట్టిన జలమును
 ద్రాగంగవలయు, స + త్యమునఁ బూత

తే. మైన వచనంబు నెవుడుమా + టాడవలయు;
 స్వాంతపూత కార్యంబులు + సలువవలయు
 మనమున కనిలాయామమ్మ + తనువునకును
 గామ్యకర్మవరిత్యాగ + కలన మఱియు

22

తే. వాక్కునకు నభాషణమును + ప్రౌఢమైన
 దండములునుమ్మి యేతడం + తర్నిగూఢ
 దండములు లేక బాహ్యము + ద్దండవేణు
 దండములు ధరించిననే త్రి + దండి గాఁడు.

23

సీ. ఆశ్వస్తరికులు త్ర్య + హైహికలో కుంభిధా
 న్యకులు కుసూలధా + న్యకులు నాఁగ
 నలకు వారలలోన + నభిశస్త వతితుల
 వర్జించి కడమ వి + ప్రగృహములకు
 మున్నుగా నియమితం + బులు సేసికొనక తా
 నేడింటి కరిగి యె + య్యెది లభించె
 నద్దాన సంతుష్టుఁ + డగుచు బహిర్జలా
 శయమున కరిగి యా + చమన మాచ

తే. రించి హానియై జలము ప్రో + క్షించి భైక్ష
 మును హరిబ్రహ్మరవిభూత + ములకుఁ బంచి
 కడమ యన్నమంతయును మె + క్కంగవలయుఁ
 చాలకున్నచో మరల భై + క్షంబు తగదు.

24

కం. ఆత్మరతుఁడు నిస్సంగం, డాత్మక్రీడుండు సంయ + తాఖిలగుణుఁ డి
 ధాత్మబలుఁడు సమదర్శనుఁ, డాత్మైకసహాయుఁడగుచు + నలఁడిదుగవలె.

కం. త్రాసం బొడవని విజనా, వాసంబున విశ్రమింప + వలయు నెడఁద నా
 పై సారించి యభేదో, వాసనమును సలుపుచుండ + వలయు నతంబుక. 26

- కం. ఇంద్రియములవిక్షేపము, సాంద్రంబగు బంధమనియు † సంయమవిధి ని
స్తంద్రవిముక్తి యనియు ముని, చంద్రుడు జ్ఞానైకనిష్ఠఁ † జర్చింపఁడగున్. 27
- కం. పద్వర్ణము గెల్చి యఖిల, తృప్తైవరాగ్యము పొంది † యెడయం దమర
ద్విద్వైరి నన్న నిలేపి ము, నీడ్వందితుఁ డాత్మసౌఖ్య † మంతయుఁ గాంచున్.
- ఉ. తీర్థములం బవిత్ర వన † దేశముల న్మనిభూములన్ స్వభి
క్షార్థము గ్రుమ్మరం దొడఁగు † చల్లన గ్రామపురప్రజంబులన్
సార్థములం జొరంజను శి † లాడినువృత్తివిశిష్టభక్తమ
త్యక్తమనోవిశుద్ధికర † మాట వనాశ్రమి భిక్షయే యులున్. 29
- కం. విశ్వంబు దృశ్య మఖిలము, సత్వరమం చిహవరభవ † న సుఖార్థకృతిగా
విశ్వాస ముడిగి భిక్షువు, శత్వదశ క్తతను నిత్య † సౌఖ్యము గాంచున్. 30
- కం. మమతాస్పద మేతద్వి, శ్వః మహంతాస్పదము తనువు † సర్వము మాయా
ప్రమణమని స్వన్నదృష్టాం, తమునం దర్కించి మరలఁ దదవులక దాన్. 31
- ప. ఆత్మనిష్ఠుండైయుండు సనిశ్రీకృష్ణుండు నుడివి మరల నిట్లనియె నుద్ధవా !
ఇవి బహూదకాదిధర్మములు. ఇంకం బరమహంసాదిధర్మముల నుడివెడ
విను. జ్ఞాననిష్ఠుండై విరక్తుండై గాని మద్భక్తుండై యసపేక్షకుండై గాని
త్రిదండాదిసహితాశ్రమ సద్ధర్మములయందలి యాసక్తి విడిచి యథో
చితధర్మముల ననుష్ఠించుచు సవిధిగోచరుండై పరమహంసచరించు. 32
- సీ. జ్ఞానియయ్యును బిల్ల † వానవలె జరించు
మానావమానముల్ † మదివి గొనక
నివ్రుఁబడయ్యును జడు † నింబోలె దిరుగు ఫ
లాభిసంధికిఁ బ్రాశు † లాడఁబోక
విద్వాంసుడయ్యును † బిచ్చివానివలె మె
లఁగు జనరంజనా † లాప ముడిగి
బహువేదనిధియయ్యున్ † బొమరునట్లు క్ర
మ్మరు సదాచారమ్మ † మంటఁగలిపి
- ఆ. స్నాన మాచమనము † శౌచంబు నాదిగా
గలవి విధి యటంచు † సలుపఁబోడు
పరమహంసచర్య † లరుదుగాఁ గఁబడు
దేవభాగవుత్త్రీ! † దీరమిత్ర!
- సీ. కర్మకాండమునె వ్యాఖ్యానించువేదవా, దరతుండుగారాడు † తచ్చుత్తిస్త్వ
తులకు విరద్ధంపుఁ † ద్రోవను బోవువా, మండుండుగారాడు † సతము తర్క

నిష్కల హైతుకః † నేతయుఁ గారాదు, నిష్ప్రయోజనగోష్ఠి † నిలిచి వాద
ములలోననొకవక్షఃమునుబూని వాదించ, రాదన్యులకుజంకః † రాదుమఱియు

తే. జనుల భమపెట్టరాదుతి † ట్టినను విగ్ర
హింపరా. దేరిని బరాభ † వింపరాదు
వశువువలె మేనికై పగఁ † బట్టి యితర
జనముఁ బీడింపఁ దొడఁగరా † దవఘుచరిత !

కం. ఇందుం దుదపాత్రంబుల, యందుంబలె భూతచయము † లందుం దనయం
దుం దోచు నొక్కయాత్మయె, యింకలిభూతంబులెల్ల † నేకాత్మకములోని

వ. అని పరివాజకోత్తముండు విచారింపవలయు. మఱియు 36

కం. తనకుం దటి కన్నము దొర, కి న మోదము దొరకకున్న † భేదము వారయం
జన దుభయమ్మురు దైవంబు నధీనంబంచు శాంతి † వొందఁగవలయుఁ 37

వ. అట్టులేని భిక్షాప్రయత్న మేలయందువో ! 38

కం. ఆహారమ్మును గొన్నం, దేహము నిల్చు, నది నిలువఁధృతిమై తత్త్వ
పూహము భేదించును. నది, గాహృద్యజ్ఞానమొకవికల్ప శుభంబులో. 39

కం. అశు! యదృచ్ఛగలభియుం, చిన యన్నం బెట్టిదైనఁ † జేసినవలయుఁ
మునివర్యుఁ డట్లే శయ్యాసన పస్తాదుల గ్రహించఁజనుఁ బ్రాప్తింపఁ 40

తే. ఏను లీలగా నెటు చరి † యించు చుంటి
నట్టె జ్ఞానియుఁ జరియింప † నగునుగాని
యాచమనము స్నానము శౌచ † మన్వనియమ
ములను విధియంచు మాత్రము † సలుపరాదు. 41

కం. భేదప్రతీతి ముని కు
త్పాదిల్లద యప్పుడప్టా † దవునే మద్వీ
క్షాదృతి నది వెంటనె వాత
మాదేహాంతమునమాత్ర † మతఁ డెనయు ననుక. 42

వ. ఉద్ధవా ! ఇవి విరక్తుండగు నవరోక్షజ్ఞానవంతుని ధర్మములు ఇతఁ గేవల
వైరాగ్యవంతుండైన వివిదుషయతింగూర్చి నుడివెద విను. 43

తే. నమ్మి కామములో దుఃఖోత్త † రమ్ములని వ
హించి నిర్వేదమును, సన్న్య † సించి యస్మ
దీయ ధర్మజ్ఞానమై † ధీరుగుచుని
దాని సేవింపవలయు గా † ధతరనిష్ఠ.

కం. ఎంతవఱకు బ్రహ్మమెఱుంగు, సంతవఱకు మత్స్వరూపుఁ డగుగురు శ్రద్ధా
పంతుఁ డననూయకుఁడు ధీ,మంతుండై కొలువవలయుఁమాన్యచరితా! 45

వ. ఇంక నసధికారి విషయంబు వినుము. 46

మ. అరిషడ్వర్గము గెల్వఁబోవక ప్రచం డాత్మేంద్రియశ్రేణి దు
స్తరదర్పంబు నడంపఁజోక ప్రబల డజ్ఞానోరువై రాగ్యభా
నురచిత్తుండును గాక ప్రప్రజితుడౌ ఁ చో జీవికార్థం బిలక
నురలం దన్నును నాత్మసంస్థితుని న ఁ న్నుక మోస గావించఁడే! 47

కం. ఎవఁ డర్హతలేకయై కై,తవమున నన్నాస్తి వేష డధారియగునొ? యా
యవివశ్యకపాయం డుద్ధవ! యిహావరలోకములకు డద్యై చెడెడిక. 48

వ. మఱియుం జతురాశ్రముల ప్రధానధర్మంబులు విను చెప్పెద. 49

చం. శ్రమము నహింస ప్రప్రజిత డసత్తము ధర్మము; వీక్షయుం దపః
శ్రమము పనస్థుధర్మములు; డప్రాణిచయంబులరక్ష పంచయ
జ్ఞములు గృహస్థుధర్మములు; డసద్గురుసేవయై బ్రహ్మచారి ధ
ర్మము; లివిగాక గేస్తు నకు డరాజులు ధర్మము లాలికింపుమా! 50

కం. ప్రమదము భూతసహృద్యా, వము శౌచము తపము బ్రహ్మవర్తిత్వ మ్ము
త్తమచరితా! ఋతుగామి,త్వమును గృహస్థునకు విహితధర్మములగున్.

వ. ఉద్ధవా! యీ నాలుగాశ్రమములవారికి మదుపాసనము ప్రధానధర్మంబని
యెఱుంగుము. 52

ఆ. ఎవఁ డవశ్యభక్తి డహృదయుడై స్వీయధ
ర్మమ్ముచే భజించు డమత్పదమ్ము
నఖిలభూతములు మ డదాత్మకంబు లటంచుఁ
దలంచు నతని కొదవు డనలఘుభక్తి. 53

కం. అనపాయని యగుభక్తి, స్మను సర్వోత్పత్త్యవస వి డనాశకు లోకే
శుని బ్రహ్మకారణుని బొందు నవశ్యము వాడు సర్వ డతోపృతక్షీర్తి 54

తే. జ్ఞాన విజ్ఞానయుతుడు, వి డజ్ఞాతమద్వి
భూతి, నిజధర్మశుద్ధ స డత్స్వండు, ఘోర
సంసరణ విక్తుండు, ని డస్సంశయమాగ
నన్నుఁ బొందును యాదవా డస్వయవతంస! 55

వ. వర్ణాశ్రమవంతులకు సదాచారలక్షణంబైన యీ ధర్మము మద్భక్తి యుక్తం
బైనచో నిశ్చేయసకరంబగు. ఓసాధుచరితా! స్వధర్మసంయుక్తుండు కాఁగా

భక్తుండగు. భక్తుండైనచో నన్నుబొందు నని నీప్రశ్నమునకు నుత్తరంబుగాఁ
దెలియు మని కృష్ణుండు బోధించె నని శుకమహర్షి వక్కాణించెను. 36

ఇది యష్టాదశాధ్యాయము సమాప్తము.

ఏ కో న వింశాధ్యాయము.

కం. అలతియలఁతిపడములతోఁ, గలభావంబెల్లఁ దెల్పఁ + గల తీయని ప
ల్కలతో రసముట్టి పడెడు, నలఘురచన నాకొనంగు + హరిహరనాథా! 1

—, శ్రీకృష్ణుండు జ్ఞానవిజ్ఞానములంగూర్చి బోధించుట + —

ప. 1 దేవా! యవధరింపుము శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయుచు కిట్లు
నియె అట్లు శ్రీకృష్ణుండు ధృవునకు బోధించుచు మఱియునిట్లునియె. ఉద్ధవా!
విద్యాశ్రుతిసంపన్నత్వంబున నాత్మతత్వంబెఱింగి శ్రుత్యయకూలతర్కం
బున నిర్ణీతార్థంబై కేవలాపరోక్షవిజ్ఞానవిలసితుండైన మహాత్ముం డీద్వైతం
బంతయు మాయామాత్రంబని తలంచి తత్సాధనంబైన జ్ఞానంబు
నాయందు సన్నన్వసించు నియ్యది విద్యత్సన్న్యాసంబు. 2

కం. జ్ఞానికి నిష్ఠమ్ము ఫల, మ్మేనే, హితసాధనమ్ము + నేనే, స్వర్గం
బే నవవర్గంబేనియుఁ, గానము నాకంఠిఁబ్రിയము + కం దాతనికీ. 3

కం. జ్ఞానమున నన్నుఁదాల్చుట, జ్ఞానియె నాకుఁబ్రయతముఁడుఁజ్ఞానము మఱివి
జ్ఞానముగలవారలె మ, త్సానము శ్రేష్ఠమని యెఱుంగఁజాలుదు రనఘా! 4

కం. తపముం దీర్ఘము దానము, జప మితరపవిత్రకర్మ + చయమెద్దియు శు
ద్ధిపరీతుఁ జేయఁజాలద, యెవుడుక జ్ఞానలవమట్టు + లిద్ధచరితా! 5

ప. కావున నుద్ధవా! జ్ఞానముకలుగువఱకు స్వాత్ముని నన్నుఁదెలిసికొని యవల
నన్యంబువదలి జ్ఞానవిజ్ఞానసంపన్నుడవై భక్తిభావంబున నన్నుభజింపుము.

తే. జ్ఞాన విజ్ఞానభవ్యయ + జ్ఞమ్ముచేత
నన్ను నాత్ముని నాత్మలో + నక భజించి
సంయమిండులు సర్వయ + జ్ఞపతి నైన
నన్నుఁబొందిరి యాదవా + స్వయలలామ! 7

సీ. అనఘాత్మ! యాధ్యాత్మి + కాడిఁగినిధ వికా
రంబైన యీశరీరంబు మొదలఁ
దుది లేక నడుమను + దోలెంచి నన్నాశ్రీ

యించె నియ్యదె మాయ + యంచుఁ దలఁపు

కాన దేహమునకుఁ ♦ గల్గు జన్మము మృ
త్యువు నధిష్ఠానభూ ♦ తుండవైన
నీకు బ్రహ్మమునకు ♦ లేకుండు రజ్జున
ర్పంబుదృష్టాంత మీ ♦ వృట్టునందు ;

శే. భ్రమమునకును బూర్వావసా ♦ నములఁ బాము
లేదు భ్రాంతిచేఁ ద్రాటఁగ ♦ ల్పితము నడుమ ;
బొల్చుచు భ్రమాదిమధ్యాంత ♦ ములను రజ్జు ;
వల్లె నిర్వికారబ్రహ్మ ♦ మలరు సతము.

8

తే. అనిన మద్గవుం డిట్ల నె ♦ ననఘ ! శుద్ధ
మతులవై రాగ్య విజ్ఞాన ♦ యుతము విపుల
మతిపురాణమా జ్ఞానమ్ము ♦ నబ్జజాది
మృగ్యమా భక్తియోగమ్ము ♦ నెఱుంగనిమ్ము.

9

శా. ఘోరాపార భవాధ్వగామి నగుచుకా ♦ క్షోదిష్ఠతాపత్రయ
స్సారాఘాత పరంపరాహతుండనై ♦ సంతవ్యమానుండనై
నీరేణాక్ష ! కృశించి నేను భవదు ♦ స్నిదానుకంపామృతా
సారంబుకా బ్రయతాంఘ్రియగ్న వనజ ♦ చ్చత్రంబు వాంఛించెదకా. 10

తే. పుర్వగాధసంసారాంధు ♦ పునను బడితి
గాలసర్పదవ్వండనైతిఁ ♦ క్షణికవిషయ
సుఖవిషాక్తుండనైతిఁ ద్వ ♦ చ్చభకరోక్తి
సుధను జిల్కి నాపైఁ గూర్చిఁ ♦ జూడు దేవ !

11

చం. అనభగవంతుఁడిట్లనియె ♦ యాదవవర్య ! వచింతు విన్ను ము
న్ననువను భారతాజ నఖి ♦ లాప్తసుహృద్గురు బాంధవావళికా
దునిమి యుధిష్ఠిరుం డెడఁడఁ ♦ దోషముఁజెందక దోషమంటెనం
చును బరితాపమొంది శ్రుతి ♦ నూరిని భీష్ముని శత్రుభీష్మునికా

12

తే. ఆమ్ములసెజ్జనాలి విష ♦ యవ్రజదృష్టినిద్రోలి యింద్రియై
శ్యమ్మునఁగ్రాలి సాయకచ ♦ యవ్యధమాలి యనూనభక్తిభా
వమ్మునఁజేలి యాత్మరతి ♦ భవ్యసుఖమ్మునుగ్రోలి ధ్యానయో
గమ్మునఁ గేళిసల్పు బుధ ♦ గణ్యుని శంతనుభూవరేణ్యునికా

13

కం. చేరం జని భక్తి నమ, స్కారము గావించి యనుజ ♦ సహితుండగుచుకా
గోరి యడిగి ధర్మము లిం, పారఁగ నెన్నేని వినియె ♦ ననఘచరితా ! 14

ప. అట్లు కొన్ని దినంబులు విని యొక్కనాఁడు

15

కం. ఏను వినుచుండఁ బాండు, త్వానాథుని యగ్రజం డఁ జాతరివుండు గం
గానందనుఁ బ్రశ్నించె న, నూనంబగుమోక్షధర్మఁ జూర్జితభక్తికా. 16

ఉ. దానికి ధర్మపారగుఁ డుఁ జారుండు భీష్ముండు హృష్టమానసుం
డై నను జూచి మొక్కి యమఁ జాదుల కాదృతిఁజెప్పె జ్ఞానవి
జ్ఞానములు స్విరాగితయుఁ జిద్ధయు భక్తియుఁగులు ధర్మచ
ద్దానిని విన్న నే నుడివెఁ దన్ విను ముద్ధవ! తత్త్వవిద్ధవా!

వ. పురుష ప్రకృతి మహా దహంకార పంచతన్మాత్రము లనుతోమ్మిదియు,
మహాభూతంబులైదును, మనంబుతోడియిందియంబులు పదునొకండును,
గుణంబులు మూడును, నెన్న నష్టావింశతితత్త్వములగు. వీనివలన బ్రహ్మది
స్థావరాంతరభూతము లేర్పడుననియు, సీతత్త్వంబులందుఁ బరమాత్ముం
డొక్కండే యనుగతుండగు ననియు దేవఁ దెలిసికొనుచున్నారో యదియే
జ్ఞానము. నాపుడు నుద్ధవుండు కార్యకారణాత్మకంబైన యీజగంబు పరమ
కారణాత్మకమేగాని తద్భిన్నముకాదనిదేవఁ దెలిసికొనుచున్నారో యదియే
గదా జ్ఞాన మనిన శ్రేష్ఠ్యుం డగు నది యట్టిద వినుము. జ్ఞానమున నారో
పితజగ మంతయు నేకాత్మకమని భావించురు కాని దాని ననుభవింపలేరు.
విజ్ఞానమున నయ్యధిస్థానరూపమగు నేకాత్మతత్త్వము ననుభవించురు.
ఇట్లు జ్ఞానవిజ్ఞానశబ్దములచేఁ బరోక్షాపరోక్షజ్ఞానములు చెప్పఁబడెను.
జ్ఞానమే యవ్వల విజ్ఞానమయ్యె. ఈ విజ్ఞానవంతుండే జీవన్ముక్తుఁడు.
ఇతఁ డొకవేళ సంస్కారశేషముఁ జూచుచున్నను జూడనట్లే యని
యెఱుంగుము. ఉద్ధవా! యీ యిరువది యెనిమిది భావములు త్రిగు
ణాత్మకము లగుటచే సావయవములు. అందువలన సుత్పత్తిస్థితిలయ
ముల వీనికిం గలవు. వీని యాదిమధ్యావసానంబులందును, గార్యము
నుండి యేర్పడు కార్యాంతరమునందును ననుగతంబై యుండునదియుఁ,
బ్రతిప్రలయాంతరము శేషించి యుండునదియు సత్తని యెఱుంగుము.
ఇట్లొకదానినుండి మఱొకటి సృజ్యంబగుట నన్నిభావములకు నేకాత్మత్వ
మిథ్యాత్వములు గలవని యెఱుంగుము. 'నేనా నానాస్తి కించన' ఇత్యా
దిగాఁగలది శ్రుతిప్రమాణము. 'బ్రహ్మసత్యం జగన్నిత్యా' అని యీ విధ
ముగా వ్యాసాదులు బోధించినది యైతిహ్యప్రమాణము. శక్తియందు
రజతజ్ఞాన ముదయించి తుడకది మిథ్యయగునట్లే బ్రహ్మమునందు జగము
తోచి మిథ్యకావచ్చు నని యూహించుట యనుమానప్రమాణము.
బ్రహ్మకారణముగా నేర్పడిన జగము బ్రహ్మముకంటె వేఱుగాదు. తంత
పులు కారణముగా నేర్పడినపటము తంత్రపుటకంటె భిన్నముగాని మనము
నిత్యము చూచుచునేయున్నాము. ఇది ప్రత్యక్షప్రమాణము. ఇట్లే

ప్రమాణ చతుష్టయమువలన జగము సత్యముగా దనిత్యమనియు సర్వాను
గతంబైన యాత్మతత్త్వమే సత్యము సత్యమైనదనియు లెస్సగాఁ జెప్పించి
యెఱింగి విరక్తుండు గావలయు. 18

తే. కర్మములు పరిణామాత్మః కములు, వీసః
గలుగు నాసత్యలోకసాః ఖ్యము లమంగ
శములు, దృష్టమ్ముల ట్లదృష్టములు గూడ
నశ్వరములని విబుధుఁ డే యన్నంగవలయు. 19

కం. అనఘాత్మ! భక్తియోగంబును జెప్పితిగాదె నీకుఁ యీ బూర్వ, ముఖ్యైక
నినుపాదు నీకు దానివ, యిని బ్రేముడి గాన దాని యే విను మరలక. 20

సీ. అస్మత్కథాశ్రవణాభిలాషమ్ము మ, న్నామకీర్తనము మ యత్నవనబుద్ధి
మత్సవగ్యానిష్ఠః మత్పరిచర్యా ప్ర, వణ మఖలాంగాభి యందనంబు
నాప్రియ భక్తగఁ యింబు సేవించుట, భూతాళి మన్మథిఁ బొందునేయు
టఖలాంగిక క్రియ యత్నదర్శంబుగా ! బలుకులు మద్గుణ యచనములుగ

తే. నెడఁద నాకునర్పితముగా యెలమిగనుట ;
యఖిల కామవర్జనము నా యుంఘ్రిభజన
కంతరాయమ్ములగు నిఖిలార్థములను
విడుచుటయు భోగనుఖముల యనడరమియును 21

కం. దానము యోగము హోమము
బోసమిడుట తపము, వ్రతస యమహము నాకై
తా నాచరించుటయు ని
న్వానివలన మానవునకు యభక్తి జనించుక. 22

కం. శాంతము సత్వభృతమునగు, స్వాంతము నాకర్షణమ్మునగును, విభూతుల్
సంతత ధర్మము జ్ఞాన, స్మృతయు వైరాగ్య మతని కెలయుఁ గుమారా!

వ. భక్తులకుం బడయరానివి కలవే ? అట్లుగాక 23

కం. స్వాంతము దేహగృహదుల, పొంతం దగిలింప గుణస యమహవశంబై
గంతులిడు చనన్నిష్ఠా, వంతంబై చెడి యభద్ర యఫలము లొసంగుక. 25

తే. అస్మదీయ భక్తిప్రదం యబగును ధర్మ
మనువ మైకాత్మదర్శనం యబగును జ్ఞాన,
మణిమముఖ్యక మైశ్వర్యమగును, గుణము
లందనంగంబు వైరాగ్య యబగును వత్స! 26

— * శ్రీకృష్ణుండు యమనియమాదిలక్షణముల నిరూపించుట * —

ప. అట్లు శ్రీకృష్ణుండు నుడువ నుద్ధవుండు మదిలో నించుక యోచించి మహా
జనప్రసిద్ధులైన ధర్మంబు లన్యథావ్యాఖ్యాతంబు లగుటకు విస్మిత
చిత్తుండై యమాదులకును నిట్లే సంఖ్యాస్వరూపంబుల వైలక్షణ్య ముండు
నేమో యని శంకించి విశేషజిజ్ఞాసువై భగవాను నిట్లు ప్రశ్నించె. దేవా!
యమనియమంబు లెన్నిచందంబులు? సెలవి మృగ భగవంతుం డిట్లనియె.

సీ సత్య మస్తేయ మ + సంగ మహింసన

మా స్తిక్యము ససంచ + యంబు హ్రీయు
బ్రహ్మచర్యమ్ము శ్మై + ర్య క్షమా మానాభ

యమ్ములు పండ్రెడు + యమములగును.
జప తపో హోమ ద్వి + శౌచమ్ము లాతిభ్య
మస్మదర్చనము తీర్థాటనమ్ము
నౌజ్వలసేవ ప + రోపకారమ్ము శ్ర
ద్ధయఁ దుష్టి పండ్రెడు + నియమములగు

తే. యమములు ముముక్షువునకు ము + ఖ్యంబులగు స
కామునకు నియమములు ము + ఖ్యంబులగును
భుని నివృత్త ప్రవృత్తుల + కివి యుపాసి
తంబులై యవవర్గాభ్య + దయము లొసఁగు.

28

ప. అనిన నుత్తరుండు దేవా! నా ప్రశ్నంబుల కన్వయవ్యతిరేకంబుల నుత్తరం
బొసంగుచు సంశయచ్ఛేదమొనర్ప వేడెడ.

29

తే. శమదమంబు లెట్టివి? యన + శ్శార్థియనియె

శమము మన్నివృత్తాబుద్ధి + శాంతియొకఁడ
కాదు; దమము బాహ్యేంద్రియా + గ్ర్యం బడఁచుట
కాని తస్కరాదిదమంబు + గాదువత్స!

30

చం. అనినఁ దితిక్షయెట్టి! దన, + నాతఁడనె బహుదుఃఖముల్ సహిం
ప నగుఁ దితిక్ష భారములు + పైకొన సెచుటగాదునా; ధృతి
న్వనియెడ నెట్టి! దంచనఁగ + నీరజనాభుండు మిట్టిపాటులే
కునికియ గాదు జిహ్వానుస్మ + రాకముగెల్వఁగ నొనటంచనె.

31

కం. దానంబెట్టిది? యన, భూతానీక ద్రోహకర మ + హాదండము నెం
తేని విసర్జించుటయే, కాని ధనాద్యర్పణంబు + గాదనె హరియూ.

32

కం. స్వామీ! తపమెట్టిది? యన, గామత్యాగముగఁ, గాదు + గడె కృచ్ఛాది
స్తోమంబని ప్రేమంబున, దామోదరుఁ డాడె సమ్మ + దం బలరారె.

33

- తే. శౌర్యమెట్టిది? నాఁగ, వాఁగ నలగెల్పు
కాని శత్రులగెల్పుట ఁ కాదన హరి;
సత్యమేది? నా, బ్రహ్మదఁగ్గనమెకాని
యుద్ధవ! యథార్థభాషణం ఁ బాశఁడగాదు. 34
- చం. అని హరిపల్క నేదిముతఁగ్గ మం చదుగ్గ, గనుఁగొన్న దానిని
గనిన విధంబునం బలుకఁగ్గ గానగు, నింపుగఁబల్కఁచుంట గా
దన హరి; శౌర్యమేది? యన ఁ ఘా! యనఁ గర్మములం దనంగమం
బునఁ దనరాదు స్నానములఁగ్గ బుట్ట దటంచ నఁ గృష్ణఁ డాదృతిక. 35
- తే. త్యాగమెయ్యది? యనఁగ, సఁగ న్నాన్యసమనియె;
నిష్పథసమేదినా, ధర్మ ఁ మేసుమీ గృ
హాదికమ్ముగాదనె; శ్రేష్ఠమైన బలము
నాడు మనఁగఁగ్గ బ్రాణాయామ ఁ మనియె శౌరి. 36
- చం. మఱియపు డద్ధవుం డెఱఁగి ఁ మాధవ! యజ్ఞసుదక్షిణాక్రమం
బెఱుఁగఁగఁగ్గ జెప్పు మన్న హరి ఁ యిట్లనె నాయన! యజ్ఞమన్న నీ
శ్వరుఁడగునేన యంచెఱుఁగు, ఁ జ్ఞానము మర్త్యుల కాదరంబునఁ
గఱపుటెనుమ్మి దక్షిణయ ఁ నక, ధనమిచ్చుటగాద తెంపుమె. 37
- సీ. అన నుద్ధవుండు వి ఁ ద్యయనంగనేది? స్వా
మీ! చెప్పుమన హరి ఁ యిట్లులనియె
నాత్మనియందు భే ఁ దాధ్యాసలేమి వి
ద్యయగును; జ్ఞానమా ఁ త్రంబుగా; ద
నంగ హీ) యననేమి? ఁ నా నకర్మముల రో
యటెగాని సిగ్గిలు ఁ చుంటగాదు;
మండనంబులు తెల్పు ఁ మా? యన నైరపే
త్యాదిగుణములె హా ఁ రాదికములు
- తే. కావనియె; సుఖంబెద్ది? నాఁగ ఁ గ సుఖదుఃఖ
గణము నంటమినుమ్మి, భో ఁ గమ్ముగాదు
దుఃఖమేదినాఁగ విషయనం ఁ దోహభోగ
మానసేయుటె, యగ్నిదా ఁ హాదిగాదు. 38
- వ. అంత నుద్ధవుండు 39
- తే. స్వర్గభరకమ్ములుం బభో ఁ తృప్తములుం గృ
హమ్ము లెట్టివి? యనఁ గృష్ణఁగ్గ ఁ దనియె నిట్లు

సత్వగుణసమృద్ధియ యగు † స్వర్గ; మింద్ర
లోకమెంతయుఁగాదు ను † శ్లోకచరిత !

40

కం. అమిత తమోగుణమే సర, కము తామిసాదికంబు † గా; దస్మత్ప్రా
ప్తి మొనయుఁజేయునదే మార్గము పదుగురుచ నెదిరోడ్డు † గా దనఘాతా!

కం. చిత్తమునకు విక్షేపం, బెత్తించు ప్రవృత్తిమార్గ † మే యుత్పథ; ము
ద్యత్తస్కరాది పీడా, యత్తింబౌ నడవిగాద † హరిగుణాధ్యా ! 42

మ. తనువేగేహము; కాదుసంజననసౌ † ధక్షౌమముఖ్యం బటం
చనఁగా నుద్ధవుఁ డెంతయుఁ హృదయముం † దానందముం బొంది యి
ట్లనియెఁ, బండితమూర్ఖ బంధవ దరి † ద్రాఢ్యేశ లోభుల్ గనుం
గొన నేచందమువారొ! తెల్పవలె నా † ఈ భక్తహృన్మందిరా ! 43

వ. అనన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. 44

కం. మనమున బంధము మోక్షం, బు నెఱింగిన వాఁడ విబుధ † ముఖ్యుఁడు, సాహి
త్యనిబంధనంబు దనరా, రిన మాత్రంబున నె గాదు † కృతపుణ్యమణి ! 45

తే. కడునహంకారమును మమ † కారమును శ
రీరగేశాదులందుఁ జే † ర్చినను మూర్ఖుఁ
డవు వధాదులంగాఁడు; బం † ధువన మత్స్వ
రూపుఁడైన యాచార్యవ † ర్యుండె వత్స ! 46

వ. అంతియకాని భ్రాతృదులు బంధువులుగారు పిదప విన. 47

మ. తనివింజెందనివాఁడ పేద, ధనసం † తానంబు లేకున్నఁగా;
డనఘా ! మేలిగొనంబు లున్నతఁడె ను † మ్మాధ్యండు, రాజ్యాదులుం
డినఁగా; డింద్రియవర్గముం గెలువఁడే † ని న్వాఁడెపో త్సుదు; డె
ల్లును దీనుండునుగాఁడు; దుర్విషయలో † లుండే యనీశుం డిలక. 48

వ. గుణములం దసక్తబుద్ధి యగువాఁడె యీశుండు. రాజుగాఁడునుమీ;
ఉద్ధవా! నీ ప్రశ్నలెల్ల లెస్సగా నిరూపితంబులయ్యె. ఏల పెక్కమాటలు;
విషయ సుఖముల గుణములుగాను దుఃఖముల దోషములుగాను నిట్లు
గుణదోషముల రెంటిం జూచుటయు దోషమే. కాన గుణదోషవర్జనమే
గుణ మంచెఱుంగు మని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వచించె. 49

ఇది యేకోనవింశాధ్యాయము సమాప్తము.

వింశాధ్యాయము

కం దేవా ! యమేయవిలస, ద్భావా ! యమితప్రభావ ! † భక్తప్రియసే
వా ! విశ్వరక్తకేళీ, వ్యావృతమృదులస్వభావ ! † హరిహరనాథా ! 1

వ. 1 దేవా ! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిస్తే రేంద్రునితో
నిట్లనియె. ఉద్ధవుండు శ్రద్ధగా మాధవుబోధనుభం ద్రావి యంజలి ఘటించి
యిట్లనె. 2

తే. స్వామి ! నీయాజ్ఞలుగదె ప్రాఁ † జదువులెల్ల
నవి విధివ్రతిపేధరూ † సాంచితమ్ము
లై విధేయనిషేధ్య క † ర్మాలివలన
నొదవఁజేయవె గుణదోష † యోగములను. 3

మ. అసఘా ! యీగుణదోషమేగద వృషాం † హస్సంహతిం గూర్చు, దా
ననగాదే సురలోకము స్నరకము † న్దాలంబు దేశంబు ద్ర
వ్యవికాయంబు వయస్సు నాశ్రమములు † స్వర్ణప్రభేదంబు ల
య్యనులోమ వ్రతిలోమబాదికము గం † ప్రాప్తించు మర్త్యాళికిఁ. 4

వ. మఱిసీవు 2 గుణదోషదర్శనము దోషమఁటివి కృష్ణా ! ఇది యెట్లు ! 5

కం. గుణదోషభిదాదృష్టిం గణింపమేన్ విధినిషేధ † కాండోజ్జ్వలల
క్షణమైన తాపకవచో, గణము నరులకెట్లు ముక్తి † గల్గించెడినో ! 6

కం. పితృనుమనః పంచజన, వ్రతతి కనువలబ్ధ నాక † వదమోక్షాదుల్
వెతకునది సాధ్యసాధన, గతియగునది నీదుశ్రుతియె † గదెకన్నువారీ ! 7

కం. భావత్యాజ్ఞారూపం, బౌ వేదమే దోషగుణ స † మాలోకనముం
గావించుట మాన్పించుట, యేవడువున రెండుసేయు † నిదివితరగదే ! 8

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె దేవభాగాత్మజా ! భక్తి జ్ఞానకర్మంబు లను
మూండుయోగంబుల నుడువనే ! 9

— శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు కర్మయోగము నుపదేశించుట —

మ. ఫలకాముల్ వహియింతు కర్మవధముఁ, † బ్రసీతపై రాగ్య పం
తులు జ్ఞానాధ్వముఁగండు, కర్మఫలగం † దోహంబు వర్జించి; యి
ట్లు నిర్వేదము నట్లుకర్మఫలదృ † ఘ్నల్ బిట్టుగైకొని వా
రలు యాదృచ్ఛికమత్స-భారతి యెల † ర్పక గొండు భక్త్యధ్వముఁ. 10

- తే. అంతవఱకుఁ గర్మములు చే యంగవలయు
నెంతవఱకుఁ గర్మవిరక్తి యెలయఁబోవ
దెంతవఱకు మత్సరగుణ వి స్తృత కథాను
క్తిరన శ్రవణాదులఁ గెరలదెలమి ; 11
- మ. తనధర్మంబున నుస్థిరుండయి నము ధర్మాహతిరేకంబు పొ
ల్పిన యొగంబులొనర్చుఁ గాని ఫలలో లుం దెంతయుంగామి నా
కనివాసుండునుగాఁ; డతం డనఘుడై ధర్మావలంబోవం డధ
ర్మనిషిధర్మియ లల్లుగాన యమన ధర్మంబుం గనం డుద్ధవా ! 12
- కం. విను మిట్టి స్వధర్మస్థం, డనఘుండు యదృచ్ఛ బొందు ననువమమదృ
క్తినియిన, నత్యంత విశుద్ధ నిరూఢజ్ఞానమైన ధా నీమేనక. 13
- కం. నిరయులయిన స్వర్గులయిన, సరలోకంబునకు రామ నంబులఁ గాంక్షిం
తురు జ్ఞానభక్తిసాధక,మరయఁ బుడమిగానఁ గావయివి యట్లనఘా ! 14
- కం. సరుడు సరకమ్మువలె గో,పురమునయిత మెడఁదఁగోరఁబోలదు మఱియీ
సర దేహమ్ము ప్రమాదా,కరమగుట నృలోకముం ద గదు కాంక్షింపక. 15
- కం. మఱి యీ కళేబరము న,శ్వరమైనం బూరుషార్థ సాధకమగుటం
బరికించి ముక్తికొఱకై, సరుడు గడఁగవలయు మేనునలఁగకమున్నే. 16
- చం. నెన రెదలేని కూళలు స్వ నీడయుతాగముఁ దున్నుచుండఁ జూ
చిన ఖగ మొండుతావునకుఁ జేరి ముఖంచెడునట్లు, రేచవ
శృనిశము నాయువుం దినుచు నాడుట యారసి ముక్తసంగుడై
మొనరి నిరీహుడై పరముఁ బొంది నరుం డువశాంతి గాంచనా. 17
- మ. సరదేహం బతిదుర్లభం, బెటలొ పొం దం గన్నవాఁ డీకళే
బరమే నావగ, నానుకూల్యవృషద శ్వస్పృష్టి నేఁగా, మహా
గురుడే ధూర్వాహకర్ణధారుడుగ నీ, ధూరోరుసంసారనా
గరముం దాటని వానికంటె నెవఁ డింక న్నూఢుఁ డార్యాగ్రణీ ! 18
- వ. అట్టివాని నాత్మఘాతకం డనవలదే! ఇంతవఱకు నవిరక్తునకు వైరాగ్య
వ్యారమున జ్ఞానభక్తిసాధకంబైన కర్మయోగము నుడివితి నింక విరక్తుని
జ్ఞానయోగము వినుము.

—* శ్రీకృష్ణుడు జ్ఞానయోగ ముపదేశించుట *

- మ. సమకర్మంబులలోని తత్ఫలవిలా సక్రేణిపై రాగభా
వము వర్జించి, హృషీక సంఘయము డ ర్పించు

త్యము నాత్మాభ్యసనంబుమై స్థిరతరఁ దత్ప్రపాధి భాసిల్లఁ జ
త్తముచాంచల్య మడంచి నిల్పవలయుం దత్త్వజ్ఞుఁ డాశ్చర్యతనూ ! 20

చం. మొదట నె ధారణావటిమఁ ద్రాస నశక్యమునూ, పరిభ్రమ
స్వదనము మానసప్రకృతి, సంత్రమ మింతయు లేక నేర్పుమైఁ
దడనుగుణంబుఁ జనుచు దాని వశంబొసరించుకొందగు
వదలఁగరాద యభ్యసనఁ పాటవశాలి కసాధ్యమున్నదే ! 21

కం. అనువుల హృషీకచయముల, వినువ కణచిపెట్టి సత్త్వఁ విసృమురబుధ్య
ల్లనసమ్మచేతఁజుమి కై, వసముం జేసికొనవలయుఁస్వాంతము నసఘా ! 22

ఉ. గంతులు వేయుచు స్వశముఁ గాని జవాశ్యము నెట్లు పట్టి రే
వంతుఁడు తద్గతిం జనుచు వావిరి వాగెల విగ్గవట్టి తా
నెంతయు లోనుజేసికొను నీక్రియ నేతదనప్రవర్తన
స్వాంతము నిగ్రహింపవలెఁ జక్కని యోగ మిదే కుమారకా ! 23

తే. అఖలభావమ్ములును మహా దాది విగ్ర
హంత మనులోమమునఁ బుట్టు సంచుఁ బుడమి
మొదలు ప్రతిలోమమున లయం బు గనునంచు
సాంఖ్యదృష్టిఁగన్న మనంబు చలన ముడుగు. 24

కం. కడునిర్విణ్ణుండు విర, క్తుఁడు నగు పురుషోత్తముండు గురు నుపదేశం
బొడికముగ విచారించిన, నొడలివయి స్థమత యుడిగియుల్లమెలర్చుక.

తే. యమము మొదలగు యోగమార్గములచేత, నైన నాస్వీక్షకీవిద్యఁ నైన నస్మ
దర్చనోపాసనాదులఁ నైన నన్నుఁ, బొందవచ్చు నన్యోపాయములనుగాదు.

వ. ఉద్ధవా ! ఇట్టిచెయ్యులచే మనమ్ము విషయాగ్రక్తిం దొఱంగడిని. 27

కం. యోగీశ్వరుఁడు ప్రమాదము, చే గర్హితకర్మములను జేసినచో నా
యోగమ దహించుఁ గల్గవ, పూగముఁ గృచ్చాదు లేలఁపొనరింపవలెకా !

కం. పూరుపులకుఁ దమతమ యధి, కారముపైనిష్ఠగుణము గా నెఱుంగుమ యా
తీరునకు వివర్ణయమే, భూరితరంబైన దోష ము యచుప్రవరా ! 29

ఇయ్యది గుణదోష వినిశ్చయప్రకారంబు. ఉద్ధవా ! యుత్పత్తిచేతనే
యపరిశుద్ధమైన యాకర్మముల ననుష్ఠింపక యుజ్జగించుటకై యీగుణ
దోష విధానముచే నియమము చేయఁబడినది. అధికారిభేద ముంటచే
నొక్కసారియే నివృత్తిని నిర్ణయింపక యిది చేయఁదగు నిదిచేయఁదగ దని
స్వాభావిక ప్రవృత్తి సుఖోచద్యారమున నివృత్తినే వేదము తిన్నగా
బోధించెడిని. కానఁ గర్మాచరణము యోగులకు ఘృణ్యంబు గాదు.

లేమిచే వారికిఁ బ్రాయశ్చిత్తాది విధిగోచరత్వంబును లేదు. ఇంక భక్త్యధి
కారికి భక్తియోగము నుడివెద. 30

—* శ్రీకృష్ణుడు భక్తియోగము నుపదేశించుట *—

- మ. అనఘా! భక్తుడు మత్స-భావభూలయం + దాసక్తి పెంపారంగా
మనుచుకా భావిని దుఃఖమిచ్చెడిని గ + ర్మకేణి యంచాత్మగ
న్గొనియుకా, దత్తులముల్ త్యజింపగ నశ + క్తుండై క్రియ ల్బల్బుచుకా
సనుసేవించుచు నుండెడి న్నిరుపమా + స శ్రద్ధమై నుద్ధవా! 31
- కం. బలవ ధృష్టికవర్గ, మృల కడలుచు వానిఁ దిట్టి + పోయుచు విషయ
ముల జాఱుకొనుచు నన్నెట్లు విడువగ లేక కొల్చె + డుకా దృఢభక్తికా.
- ఉ. ఇట్టులు గొంతకాలమది + యేగ హృషీకచయంబు నెప్పుడుం
దిట్టుటచేఁ గ్రమంబుగ మ + దిం బొడసూపి విరక్తి పెంపుమైఁ
దొట్టు; సనారతంబు నను + దూఁకొని కొల్చుటచే మనంబునం
బట్టగ నున్న కామములు + పాయఁ దమంతటతామె యుద్ధవా! 32
- కం. అచ్చెరువేలా! యెప్పుడు, చొచ్చితినో భక్తహృదయ + శుద్ధగృహమ్మా
తొచ్చెపుఁగామము లప్పుడ, విచ్చిచనుకా రవికి సరులు + ప్రిదిలిన భంగికా. 33
- ఉ. ఎన్నడు మానసోపగతు + నీశ్వరు న న్బొడగాంచు నప్పుడే
భిన్నమగుంజుమీ హృదయ + వీధి నహంకృతి; దానివెంట వి
చ్చిన్నమగుం జిరంతనవి + సృత్వర సంశయసంచయంబు; నా
మున్నె సమస్త కర్మగుణ + మున్నెయించును భక్తకోటికికా. 34
- ఉ. కాన మదాత్ముడో నుగుణ + గణ్యుడు భక్తున కుద్ధవా! తపో
జ్ఞాన విరాగతా వితర + న ప్రత యోగ వితానకర్మ సం
తానములకా లభింపని యు + దార శుభార్థములెల్ల భక్తియో
గాన లభించు నశ్రమము + గా నవవర్గ దివమ్మా లేనియుకా. 35
- కా. ఏకాంతుల్ మదధీనచిత్తులు సదా + హృస్థాత్ము లేనేగి కొం
డా కైవల్యమటన్నగూడఁ గొనరె + డ్ద వృద్ధుణాస్వాకనాం
గీకారమ్మా వహించి, శ్రేయములఁ గ + ల్గించు న్నిరాశత్వమే
యాకాంక్షా రహితాంతరంగులకె ను + మ్మా భక్తి భాసిల్లడికా. 36
- కం. నిరపేక్షత్వమి యుత్తమ, పురుషార్థోపకరణమని + బుధులందురొరుం
దిరియనిసిపా-ముండో, పురుషశ్రేష్ఠుండు లోక + పూజ్యుడు తండ్రీ! 37
- తే. సాధులగు భక్తులకు సమ + స్వాంతులకును
బుద్ధికిం బరు నీశుని + బొందియున్న

వారలకుగుణదోషోద్భవములు పుణ్య
సావములు లేవు యాదవాః స్వయవతంస !

39

తే. ఇట్లు నేను బోధించిన యీమదీయ
మార్గములఁ బోవుచుండెడి మానవులకుఁ
గాలమాయాదిరహితమ్ము యనతరమ్ము
మత్సరమపదమ్ము లభించు మానితమ్ము.

40

ప. అని శ్రీకృష్ణుండానతిచ్చెనని శుకమహర్షి నుడివెను.

41

ఇది వింశాధ్యాయము సమాప్తము

ఏకవింశాధ్యాయము

కం. ఎంతనుకృతమ్ముగల గుణ, వంతులొగడె తత్త్వవిద్యవాంఛించుట య
శ్రాంతము వినఁగల్గుట వి, స్సంత యనుభవమునఁ నుటఁ హరిహరనాథా!

— శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునికి ద్రవ్యాది గుణదోషముల వివరించుట —

ప. ¹ దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁగోరునొ
నిట్లనియె నావల శ్రీకృష్ణుండుద్ధవుని ప్రశ్నంబు స్మరించి యిట్లనియె.
ఉద్ధవ! గుణదోషవ్యవస్థార్థము యోగత్రయ మువదేశించితి. అందు
జ్ఞానభక్తిసిద్ధుల కెట్టి గుణదోషమ్ములు నుండవు. ఇంక సాధకుల వినుము.
నివృత్తకర్మనిష్ఠులగు సాధకులు ప్రథమంబున నిత్య నైమిత్తిక కర్మముల
యథాశక్తి నాచరించినచో సత్త్వశుద్ధి సిద్ధించుం గాన నది వారికి గుణము.
తదకరణమ్మును నిషిద్ధకరణమ్మును దోషమ్ము. తన్నివర్తకమగుటఁ
బ్రాయశ్చిత్రముగుణమ్ము. మఱియు విశుద్ధసత్త్వలగు జ్ఞాననిష్ఠులకు జ్ఞానా
భ్యాసమే సిద్ధిహేతువగుటచే నదియ వారికి గుణము. తద్విరుద్ధము
దోషము. ఇంక భక్తినిష్ఠులకుఁ బుణ్యపుణ్యవణ కీర్తనాది భక్తియే
గుణము. తదన్యంబు సర్వంబు దోషంబు సిద్ధుల సాధకులఁ జెప్పితిగదా.
ఇటమీఁద మూడవతెగవారిం జెప్పెదమినుము వారు కేవలము కామ్య
కర్మప్రధానులగుట వారికి సకలగుణదోషములుంగలవు. అని వినుము. 2

కం. స్వయమున భక్తిజ్ఞాన, క్రియాత్మ కాస్మత్ప్రభముఁ యిట్లెఱింగి
ర్థియయియధమభోగములిం, ద్రియములఁగొనువాఁడుసంస్మృతించిరుగాడు

కం. పూరుషులకుఁ దమతమయధి, కారముపైనిష్ఠ గుణము యిట్లెఱింగి
తీరునకు వివర్యయమే, భూతరంభైన దోష యదుప్రపరా ! 4

ప. ఇది గుణదోషవ్యవస్థ యని మున్ననొడిచితి. ఈ గుణదోషమ్ము లధికారి భేదంబునఁ గల్పితంబులు గాని వస్తునిష్ఠంబులుగావు. 6

తే. అఖిలవస్తువుల్ పంచభూః తాత్మకంబు
లగుట నన్నియుఁ దుల్యంబుఁ డై నఁగాని
యందుయోగ్యమెయ్యదియో యె య్యదియుఁగాదో
యనెడు విచికిత్స దీర్చుట డై కడంగి 6

తే. సుభగధర్మాత్మమై శుద్ధ్యః శుద్ధులు, వ్యవ
హారమునకయి గుణదోష ధారము, తను
యాత్రకై శుభాశుభము లే సలచిచితిని
గర్వజడులకు మనవు ము ధమున వత్స ! 7

ఉ. ధాతనుదొట్టి దృశ్యమగు ధాతవరవర్గముదాఁక దేహసం
ఘాతము పంచభూతపరి ధాత మూట సమంబు; యాత్మలుం
బ్రాహ్మిగఁదుల్యు; లట్లయినఁ బ్రాణులకుం బురుషార్థసిద్ధి కా
మ్నాతము నామరూపవిష ధాతము వేదమునఁ యదూర్వహః! 8

కం. తనువులకె గాదు వస్తువులనఘా! దేశంబు కాల ధాతారి ఫలం
బు నిమిత్త మన్నిటికె గర్భనియమ మలర గుణదోషరాజి యెసంగుక. 9

తే. కృష్ణసారసంచారి రాహిత్యదేశ, మశుచి; బ్రాహ్మణభక్తిశూన్యమగుదేశ
మంతయేనశుద్ధము; కృష్ణశూన్యగరమేత, మయ్యునశుచిసజ్జనులుండఁ నట్టి నేల.

కం. కీటదేశమశుద్ధం; బాహుటిలమైచ్ఛబహుళ ధాతమూర్త
పాకలితదేశమశుచి; యి, ధాతముగుఱించి యెఱుఁగు కుమారా ! 11

సీ. కలితపూర్వాహ్లాదిక స్వతస్సిద్ధినే. ద్రవ్యస్థినే క ధర్మామైన
కాలంబుశుద్ధ; ముద్దేవ విత్తలాభ, రాష్ట్రాదిబాధి కా ధర్మాములొడవఁ
గర్భముల్ సలువ కేశ్యంబుగాదాట న, కాల మశుద్ధంబు ధర్మశ్రీలవర్య !
బ్రాహ్మణోక్తులనైన ధర్మాది వస్తుయో, గమ్ములనైన సం సారవశత

తే. నైనఁ గాలమహత్త్వాల్పతాదినైన, వస్తులకు శుద్ధ్యశుద్ధులు ధర్మముండు
బుద్ధులక శక్త్యశక్తిసమృద్ధుల ని. శుద్ధ్యశుద్ధులు సంభవం ధర్మ గుమార!

ప. ఎట్లన, ద్రవ్యములకఁ దోయాదిని శుద్ధి, మూత్రాది నశుద్ధి; పుష్పాదు
లకుఁ బ్రక్షాళనాదిని శుద్ధి, యవప్రక్షాళనాది నశుద్ధి; ననోదకాదులకు దశా
హాదికమున శుద్ధి, వివరీతంబున నశుద్ధి, యంత్యజా ద్యుపహృతంబైన
తటాకాద్యుదకంబునకు మహత్త్వంబున శుద్ధి, యల్పత్వంబున నశుద్ధి;
పుత్రిజన్మాదిక మంధు దశాహము గడచెననుబుద్ధి చే శుద్ధియు, గర్భవలేదను

బుద్ధిచే నశుద్ధిముఁ గల్గును. గ్రహణాదికాలములలో శక్తునకు భోజనాదుల నశుద్ధి, అశక్తులైన బాలవృద్ధాతురాదులకు శుద్ధి; జీర్ణమలినవస్త్రాదులు సంవత్సన నశుద్ధి, దరిదునకు శుద్ధి; యివ్వధంబున ద్రవ్యాశుద్ధులు దేశావస్థానుసారంబున బావము గావించును. ఉద్ధవా! గుణదోషంబు లిట్లెఱుంగునది. మఱియు,

13

సీ. కొలుచు కాలాతపాఁదులను, దారువు మృజ్జలాదుల, ద్వీరవదంఁతాడికీక
సమ్ముల త్యంతశోషణములఁ, దంతువు, లంబులఁ, ధైలఘ్నఁతాదిరసము
లొవ్వణంబుచే, హఠఁకాది తైజసములు, వహ్నిచే జగ్మమ్ముఁ వారిమృత్తి
కాదులచే శుద్ధిమాఁ; బార్థివముల కి, తరవదార్థ యుతాయుతముల నివ్వ

తే. కలుగుఁ, గాకాంత్యబాధ్యువఁ ఘాతములకు

దేశకాలాదులంబట్టిఁ తెలియవలయుఁ

బాత్ర, పీత, వస్త్రా, ద్యవఁ విత్రతచను,

నామికాంబు, తక్షణ, సలిఁ లాడికముల.

14

చం. అనఘ! యమేధ్య లిప్తమగుఁ నట్టి పదార్థములెల్ల గంధలే

పనము లడంగి స్వప్రకృతిఁ భాసిలుఁతకు ఖాలనాదికం

బాసరువ శుద్ధిపొందు; నివి యజ్జ్వల మానసులైన పెద్దలం

గనుఁగొని యానుపూర్వికముఁ గాఁ దెలియండగు దేవభాగజా!

15

కం. దానమ్ముల సంస్కృతిక, రాక్షసిక స్నానబలతఁ పోవస్థల మ

ధ్యానమున నాత్మకౌచం, బౌ నావల ద్విజాలు సేయఁనగుఁ గర్మంబుల్.

తే. మహిత గురుబోధచేతనేఁ మంత్రశుద్ధి

యస్మదర్పణమ్మున నెకఁ రాక్షసిశుద్ధి

దేశకాల సద్భివ్యక్తఁ ర్తమను కర్మ

శుద్ధి గలది ధర్మమ; కానిఁ చో నితరమె.

17

కం. ఒక్కడదోషంబే గుణ, మొక్కయెడం గుణమె దోషఁ మరుశాస్త్రవిధి

నిక్కము గుణదోష నియమ, ఛక్కి విషయ భేదములనుఁ బాఠించు నిటుల్.

వ. ఎట్లఁ బ్రతిగ్రహ మావదలందు గుణము, వనావదలందు దోషము; పర

ధర్మము తనకుదోషము, పరునకు గుణము; కుబుంబత్యాగము విరక్తునకు

గుణము, నివిరక్తునకు దోషము. ఇట్లెఱుంగునది.

19

చం. క్షితిని సమానకర్మములఁ చే గుణదోషములేర్పడుకా; మరక

బతితుఁడు పాతముం గనఁడు, పావనుఁడే కను; సంగమంబుచే

యతిపరుఁడొందు బాతము, గృఁ హస్తంబుపొందఁడ; మూఁకునెక్కియు

న్నతఁడె పడుకా ధరాశయనుఁ దొనతఁ డేమిపడుం గుమారకా!

20

కం. ఎందెందు నివృత్తికలుగు, సందందు విముక్తుడగుట † యావశ్యక మీ
చందముగు ధర్మము శుభం, బుందార్చుక శోకమోహముల దెగటార్చుక

చం. జనుఁ డెవలోపల నివృషయ † జాల గుణస్మరణం బొసర్చినక
బొసరును సంగ, మత్కతనఁ † బుట్టును గామము, దానిచేత వ
చ్చును గలహంబు, దానఁ బాడ † సూపునుగ్రోధము, దానమోహముం
గొనలిడు దానమంచించెడు † గుల్ గ్రహియించు వివేకమారెడిక. 22

కం. మతి విఃహిత జంతువు మూర్ఛిత మృతకల్పండసూపఁవృష్టికలశశీ!
యతనికీ బురుషార్థంబులు, వెతకినఁ గనరావ, యేల † వేయునచింపక! 23

చం. అనవరతంబు దుష్టవిష † యాభినివేశముచేత నాత్మనం
గనుఁగొనలేడు లాఁతులను † గానఁడు భూరుహ జీవికానువృ
త్తిని దను వోముచుం గొలిమి † తిత్తివలెం బననాభిపూరణం
బొసరుచుచుక మెలంగు జనుఁ † దుద్ధవ! స్వార్థవిఘాతకుండెగా. 24

* క ర్మ ని రా స ము *

ఉ. ఇమ్ముగఁగర్మముల్ సలుప † నేచు ఫలమ్మలటంచు వేదమం
త్రమ్ములు వలకచుంట యమ్మ † త స్ఫుటమార్గమునందుఁ జొప్పఁజూ
కమ్మని ఖండశర్కరను † గై నిడుటేటికీ! దండ్రీ పుత్రర
త్న మృగదంబు మ్రొంగ నెక † దా, రుచి సూపఁ బ్రవృత్తి కల్గెడిక. 25

ఆ. జగతి సుఖముకన్న † స్వర్గసుఖముమిన్న, దానకన్నమిన్న † తదవపర్గ
సౌఖ్యమంచుఁ జెప్పఁజాలున స్వర్గాదిఫలము సెప్పఁబడియెఁబ్రాఁబలుకుల

మ. జనిమాత్రంబుననే యనర్థవయముక † సంధించుకామంబు లం
దును బ్రాణంబులయందు స్వీయజనులం † దుక లిప్ప లేపారఁగా,
మనమందెంచక స్వార్థముక, బహుళసం † సారాంబుధిం గూలి యు
న్న నరుం గ్రమ్మతి నందె కూలుమని యామాన్యంబు బోధించునే! 27

తే. ఘోరసంస్మృతి మార్గాలఁ † గుమిలికమిలి
బిట్టువాపోవువారలఁ † జెట్టవట్టి
పెరిమఁ గాపాడు నాప్తమ్ము † వేదమనఁగ
నద్ది హితము సెప్పును బ్రియ † మాడఁబోదు. 28

మ. శ్రుతితాత్పర్య మెఱుంగలేకనుమి య † జ్ఞుల్ గొండ టీమధ్యసం
గతిమానట్టి ఫలంబ భాసురవరా † కాష్టాభ్రమక వహ్నిసం
యత కర్మాభినివేశసక్తులయి ధూ † మాధ్వంబు శ్రేష్ఠం బటం
చతిమాత్రంబు నుతిత్రష్ట వేదవిడు లీ † యర్థంబు గర్హింపరే! 29

కం. పువ్వులఁ గని తరులిచ్చున, వివ్వె ఫలంబులని ద్విజము † లెంచెడు పగిదిం
జువ్వె ఫలశ్రుతులం గని, యివ్వెయె పురుషార్థములని † యెంచుట జడులఁ.

ఆ. ఇట్టికాముకలను † గృహణులు లబ్ధులు, ఘామమార్గమంద † ప్రేమముంచి
యాత్మతత్వ మెఱుంగ † కజ్జలై చరియింతు, కర్మజడులు వీర † కారటయ్య!

ఇ. ప్రాలేయావృత లోచనంబులు సమీ † పద్రవ్య రూపప్రజం
బాలోకింపఁగ లేని చందమునఁ బ్రా † జ్ఞాన్యైక సంతర్పణ
వ్యాలోలాత్మకు లక్షకస్త్రులు స్వకీ † య స్వాంతసంస్థా జగ
త్పాలుం గారణు నన్నెఱుంగ రిది స † త్యం బాత్మవిద్ధామణీ! 32

కం. అతులము పరోక్షమగునా, మత మెఱుంగక విషయగృహ్ను † మతులై పశుసం
తతిఁ జంపువారు మృతులై, ప్రతిహింసం గంధ్రు వాని † పలనఁ గుమారా!

మ. అనురాగం బొకవేళ హింసవయి ను † న్నుట్లైన యజ్ఞంబులం
దునె ను మ్మాగమ మభ్యనుజ్ఞ యిడె సం † దుం జోదనార్థంబు లే
దనివార్యంబుగ; దీనినిం గనిన న † త్యంశేహ లేపారఁబో
వనఘా! కర్మతతిఁ; విరాగులకుఁ గృ † త్యం బున్న దేయింతయ్య! 33

కం. స్వసుఖాభిలాషచేతన, పనులం జంపి పితృ భూత † పుత్రులం గడు సం
తెగుపెట్టుచుండుదు రభీష్ట నవంబుల హింసకర్మ † సంధితమతులై. 34

సీ. ఒక్క వణిక్కు తా † నెక్కడురొక్కమ్మ
నార్జింపఁ జలఁచి ద్ర † వ్యములచేత
నావ నింపుకొని సం † ద్రముదాటుచుండ మ
ధ్యేజలనిధి నావ † త్రైవ్య లాభ
మట్లుండఁ బూర్వధ † నాలి యెల్ల నశించె
నట్ల శ్రేవశిప్రియ † మ్మైనస్వర్గ
సౌఖ్యమ్మ గడియింప † స్వాంతమం దెంచి మూ
ఢాత్ముఁ డీతండు క † ర్మాలిసలుపు

తే. చుండఁగా నవి నడుమ బ్ర † త్యూహములను
బాలియ నైహికాముష్మికం † బులకుఁ బాసి
రెంటికింజెడ్డ రేవని † రీతిఁ జెడును
గవ్వనవ్వముల్ దక్కు న † క్కర్మకునకు. 35

ప. ఇమ్మానవుడు సత్సరజ స్తమోనిష్ఠుడై త తద్గుణానురూపంబుగా నింద్రుని
దేవతలను భేదదృష్టి నుపాసించుచున్నాఁడు కాని వానిను మదంశస్వరూ
పులే యని యుభేదోపాసన మొనర్చుట లేదు. మఱియు నాకర్మకుడు 36

ఉ. జన్మము లాచరింతు దివి † వద్దణము † యజియింతు స్వర్గముం
దెన్నియొ సౌఖ్యముల్ గనుదు † హృష్టుడనై పిదప † హిరణ్యసం
పన్న మహోత్తమాస్వయ భ † వత్సము నొంది నుఖంతు నంచు నీ
తెన్నునఁ దత్సలశ్రుతులఁ † దేరి కనుంగొని పొంగిపోయెడిక. 38

తే. ఈప్రరోచనా శ్రుతులయం † డెలసిన పర
మార్థ మెఱుంగక స్తబ్ధుల † హంయువులయి
నాదు వార్తలు చెవిఁబడి † న సుహింప ;
రేది విక్లిప్తచిత్తుల † కించునయ్యె. 39

ప. కర్మ, బ్రహ్మ, దేవతా, కాండవిషయములైన వేదములను బ్రహ్మత్వ
విషయములుగా సమన్వయించుకొనవలయు ; నిండలిమంత్రంబు లన్నియు
నతీంద్రియార్థప్రతిపాదన పరంబు లగుటం బరోక్షవాదంబులునుమీ.
పరోక్షమ నాకం బ్రియతమంబు. ఏలన? శుద్ధాంతఃకరణులకే మద్వేదంబు
బోధ్యంబు. తదితరానధికారులకుఁగాదు. అనధికారులు పృథాకర్మ
త్యాగంబున భ్రష్టులయ్యెదరుగదే. కానవేదార్థంబు గూఢంబుగానుండు. 40

— * శ బ్ద బ్రహ్మ నిరూపణము * —

కం. విమలంబగు శబ్దబ్ర, హ్మము రూపంబందు సర్వ † మందుం దుర్బో
ధమునుమి యది నూత్నస్థా,లము లనద్వివిధంబుగాఁ జెల్లంగుఁ గుమారా!

ప. అందు నూత్నరూపంబు దుర్విజ్ఞేయ మెట్లన 42

తే. అద్య మది ప్రాణమయము ప † రాఖ్యమనఘ !
యావల మనోమయంబు ప † శ్యంత్యభిఖ్య
మవల నింద్రియమయము మఃధ్యమసమాఖ్య
మిదియు వాగ్ద్యంజకమృయి † యెసఁగు నిచట 43

ప. శబ్దబ్రహ్మం బిది దేశకాలపరిచ్ఛేద సౌన్యంబగుట నసంతపారంబై నిగూఢా
ర్థంబగుట గంభీరంబై మతిప్రవేశానర్హంబగుట దుర్విగాహ్యంబై సము
ద్రంబు చందంబునం దనరారును. మఱియు నది బ్రహ్మము భూముఁడు
నసంతశక్తియు సంతర్యామియు నగునాచే నుపబృంహితంబై తామరకాడ
లోని దారమువలె నూత్నరూపంబై భూతంబులందు ఘోషరూపంబున
మనీషులకు లక్ష్మింపనయ్యెడిని. ఇక దాని స్థూలరూపము విను. 44

సీ. సాలెవురుగు హృద † యాలవాఁమునందుఁ
గల యూర్ణములను ము † ఖంబునుండి
వెలికి వెలువరించు † విధమున ఛందోమ
యందును నమృతము † యుండుఁబ్రభువు

(ప్రాణ ముపాధిగాఁ + బరగు హిరణ్యగ

ర్భుడు రవోపాదాన + ముగను వర్ణ

ములను సంకల్పించు + సలఘు మనంబు ని

మి త్తకారణముగా + హత్తియుండ

తే. సమితసూక్ష్మమై హృదయ గో + శమున సతము

గౌరలు నోంకృతినండి వ + క్షోగళాది

సంగమున వ్యంజితమ్యుయి + స్వరహలాఖ్య

వర్ణముల నొప్పు వైఖరీ + వాక్కు-సేసె.

45

వ. మఱియు విచిత్ర వైదిక లాకిక భాషావితతయు, స్వర స్పర్శాంతస్థాష్ట
భాషితయు చుత్తరోత్తరంబు నాలుగునాలుగువర్ణమ్ము లధికమ్ముగాఁ
గలిగిన యుక్తాది చ్ఛందోజాలోపలక్ష్మితయు బహుమార్గయు నై యొప్పు
బృహత్వముగల వైఖరీవాక్కును హిరణ్యగర్భుండనైన యేన నాయుపాధి
యగు ప్రాణంబుననుండి సృజించుచు స్వయముగా నుపసంహరించుచు
నుండు. ఉక్త యత్యుక్త గాయత్రి యుష్ణే క్క-నుష్టుప్పు బృహతి పక్షి-
త్రిష్టుప్పు జగతి మున్నగు నిర్వదియాఱు ఛందస్సులు గలవు. ఇట్లు బృహతి
యగు వైఖరీవాక్కు స్థూలస్వరూపమున నున్నను దుర్జ్జయయే యగు
చుండు. ఉద్ధవా! శబ్దము నాదమ్ముచే నూత్నరూపమ్మునను వర్ణమ్ముచే
స్థూలరూపమ్మునను వెలుంగుంజుమీ. ఇక వేదార్థంబు దురవగాహంబని
వచింపవలయునే?

46

సీ. అటు వైఖరీరూప + మైన వేదము కర్మ, కాండమున విధివా + క్యములచేత
దేనిని విధియించు? + దేవతా కాండమ్మునందురు మంత్ర వాక్యములచేత
జాటు నేవేల్పుల? + జ్ఞాన కాండమ్మున, దేని ననువదించి + దృఢతతోక్తు
లను నిషేధమునర్పించు వికల్పించు? సీ, శ్రుతిభావ మేనుగా కితరు డెవ్వఁ

తే. డెఱుంగు! విధివాక్యతతి విధి + యించునయ్య

యజ్ఞరూపుండ నగునన్న + యతులమంత్ర

తతియు నన్న తత్తద్దేవ + తా స్వరూపు

నొడువు జ్ఞానకాండమ్మును + గడమ వినును.

47

వ. అకాశాది ప్రపంచజాతము ¹ వికల్పించి యామీఁదఁ జడవవాద పూర్వ
కంబుగా జ్ఞానకాండము నన్నే ప్రతిపాదించును. మదన్యం బొందును లేదు.
తెలిసినా! మరల విను. శబ్దము పరమార్థరూపుండనగు నన్నాశ్రయించి

1. శబ్దజ్ఞానమపాత వస్తుకన్యో వికల్పం. పాశంబంధోగకాశ్రయం ! అధ్యా 9 మాత్ర. వస్తువు లేకున్నను శబ్దమువలనఁ గలిగిన యర్థజ్ఞానముచే మన్నదమకొనుట వికల్పజ్ఞానము. గగనకుసుమము. శశిపాదము.

భేదము మాయామాత్రంబని యనువదించి నానాత్వంబు లేదని ప్రతి
పేడించి చివరకు నివృత్తవ్యాపారంబై ప్రసన్నంబగుచున్నది. ఇదియ
సర్వవేదతాత్పర్యము. ఉద్ధవా! అంతురమందున్న రసంబే తద్విస్తారభూత
నానాకాండ శాఖలం దుండునట్లు ప్రణవమునకున్న పరమేశ్వరాధ్యక్షే తద్వి
స్తారభూత సర్వవేద శాఖా కాండముల కుండునని యెఱుంగుము. ఇట్లు కర్మ
దేవతా జ్ఞానకాండములు తుదకు నన్నే ప్రతిపాదించు సన్నరహస్యము
మఱువకుము. అని కృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వక్కాణించెను.

ఇది యేకవింశాధ్యాయము సమాప్తము

ద్వా వింశాధ్యాయము

- కం. నిర్జరమందారా! రిపు, దుర్జయమన్మథకుమార! † దోర్మ్యగళాంత
నూస్పర్శదహీనాభరణా, యద్జన కీర్తికరకరణ! † హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము. శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయుచో
నిట్లనియె. అట్లు భగవంతుండు పదేళింప నుద్ధవుండు తత్త్వజిజ్ఞాసువై
యిట్లనియె. 2
- † శ్రీకృష్ణుండు దుద్ధవప్రశ్నంబు విని తత్త్వసంఖ్యానిర్ణయ మొనర్చుట †
- కం. ఓయీశా! తత్త్వములెన్నో? యిరువదియెనిమిదియను † చుందువు నీ వా
మ్నాయజ్ఞులకొందఱుఋషులు, లోయిరువదియొక నెదరు † యోగ్యునితలక
- చం. కరివరదాయకా! వదునొ † కండని కొందఱు, తొమ్మిదంచుఁ గొం
ద, టిరువదేను కొందఱును, † నాల్గని కొందఱు, కొందఱేడు, కొం
దఱు పదునేడు, కొందఱెడఁ † దం బదునాఱును, గొందఱాఱు, కొం
దఱు పదుమూడటం చిటులు † తత్త్వము లెంచెద రేల మాధవా! 4
- ఆ.వె. ఏప్రయోజనం బ † పేక్షించి ఋషివరు, లివ్విధంబుగా న † నేకభంగు
లను వచింపసాగిరసఘ! తత్త్వముల, సత్యమేదియిందు? † నిత్యమూర్తి! 5
- వ. అనిన శ్రీకృష్ణుండు డిట్లనియె. 6
- కం. మునులు వివక్షాభేదంబున నెన్నివిధముల తత్త్వ † ములనేఁ గల్పిం
చి నిరూపింతురు మన్మథు, యను గైకొని పలుకవారి † కది దుర్బటమే! 7
- వ. వారి పరిగణన మంతయు యుక్తము. వాని కన్నింటికి సమాధానము సావ
ధానముగా విను. అప్పుడు నీ సంశయ ముడుగు. నాయనా! యింతటి

కరణవృత్తి విశేషరూపంబునఁ బరిణతములైన మదీయ దురతికృష్ణ
సత్వాదిశక్తులే యీ భేదవివాదంబునకు పాతువు. 8

కం. సుమతీ ! యీశక్తులక్షో, భమువలన నె యిట్టి భిన్న + పథములు వొడమెక
శమదమములొదవుచో భేదము మడఁగు న్వాదమడఁగు + దర్పముడుగఁ.

తే. కార్యకారణ తత్త్వసం + ఘము పరస్ప
రము ప్రవేశించి యుండు కా + రణముచేత
వక్త తత్త్వము లెన్నిగా + వాకొనినను
యుక్తిచే సమర్థింపఁగా + నొప్పుజూవె 10

తే. మట్టియందు ఘటంబున్న + మాడ్కిఁ గార
ణమునఁ గార్యతత్త్వంబు నూ + క్తముగనుండు
ఘటమునందు మృత్తుండిన + కరణఁ గార్య
మందుఁ గారణ మనుగతం + బై వసించు. 11

కం. ఇక్క-తమునఁ దత్త్వముల, నెక్క-వ తక్కు-వగ వక్త + యిచ్చకొలందిక
వక్కాణించిన నే నా, ఫక్కి-కనుమతింతు నుద్ధ + వా! యెట్లన్నఁ 12

కం. పురుషుం డనాద్యవిద్యా, పరీపృతుం డగుటవలన + స్వయముగ నాత్మ
స్థిరవేదనమొదవ దీ, శ్వరుఁడో జ్ఞానప్రదుండు + సర్వజ్ఞుండుకా. 13

కం. కావున జీవేశ్వరభిదఁ, గావించిన నిరుపదాఱుఁ, + గనఁ జద్రూపుల్
గావున వభేదమనుచో, దైవాఱెడు నిరుపదేను + తత్త్వము లనఘా! 14

వ. అనిన నుద్ధవుం డేశ్వరుండు జ్ఞానప్రదుం డంటివి. మఱి జ్ఞానము తత్త్వాంతర
మేలకా దనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. 15

కం. తమ కీశ్వరుం డొనఁగు జ్ఞా, నము సాత్త్వికవృత్తియే క + నంగా నాజ్ఞా
నము సత్త్వగుణాంతర్భూ, తమ యదియుం బ్రకృతిలోనఁదాఁగుఁగుమారా!

కం. ప్రకృతియనఁగ గుణసామ్యమె, ప్రకృతివె స్థిత్యవ్యయోద్భవ నిదానములా
ప్రకటఁగిగుణము; లనఘా, యక ర్తృతం గన్న యాత్మసంబు నె గుణముల్?

తే. ధీనిధాన ! సత్త్వమయమ్ము + జ్ఞానమును ర
జోమయమ్ము కర్మమ్ము, తి + మోమయమ్ము
తెలివితేమి; యియ్యవియెల్లఁ + బొలుచుఁ బ్రకృతి
యంద యంతర్గతంబులై + యనవరతము. 18

కం. ఈశుండు గుణములఁ గలఁవఁ బ్ర, కాశించుం గాల మట్టి + కారణమున నా
యీశుండె కాలమని విబు, ధాశయ మది మఱొకధాతువగుటె ట్లనఘా?

వ. ఉద్ధవా ! స్వభావమ్మును నూత్రనామక మహత్తత్వములోఁ జేయును. అది సర్వశక్తియులేముగదా. ఇట్లు జ్ఞానాజ్ఞాన కర్మకాలస్వభావము లాయా తత్వములలోఁ జేరుచుగానఁ దత్త్వాంతరములు గావు. పురుష ప్రకృతి మహాదహంకారములు నాలుగు, గగనాదిమహాభూతంబులైదు, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియ మనంబులు పదునొకండు, శబ్దస్పర్శాద్యర్థములైదు, మొత్తము పంచవింశతి తత్వములు. ఇవియ తక్కిన షడ్వింశ త్యష్టావింశతి పక్షసాధారణంబులు. మన్మతంబున నీ పంచవింశతితో సత్త్వరజస్తమంబులు మూడుంగలిసి యిరువదియేనిమిది తత్త్వంబులు. ఈ గుణంబు లాగమా పాయులగుటం జేసి ప్రకృతికంటె భిన్నంబుగా నెంచిమి పంచవింశతిలో భిన్నుండగు నీశ్వరుం గలువకున్న నిర్వచాటగు పంటింగదా. ఈ పక్ష త్రయంబును వచన దాన గమన విసర్జ నానందములు కర్మేంద్రియ ఫలంబుల కాన నివి తదంతర్యాతములే కాని తత్త్వాంతరములు కావనను. ఇక నేమి ప్రయోజన మపేక్షించి ఋషు లిట్లు వలికిరో చెప్పెద వినుము.

సీ. మహాదహంకార తః † న్నాత్ర లనెడు సప్త
కారణమ్ములతోడఁ † గార్యములయి
యెసఁగు భూతైకాద † శేంద్రియంబులతోడ
నాకారముం గన్న † యట్టి ప్రకృతి
సర్గాదిలో గుణ † సాంగత్యమునను సృ
జ్యత్వాద్యవస్థల † సవడరించె;
ఋదుషుఁ డవ్యవృత్తం డ † పరిణామియు నిమిత్త
భూతుఁడై చూచుచుఁ † బొదలియుండు.

ఆ. ప్రకృతియోనతంబుఁబరిణామ మొందు ని, య్యిరువురెవుడుభిన్నుఁ † లేకదయ్య
యీ ప్రకారమేనుఁమీ సృష్టి జరిగెడి, వినుము మనము నిలిపి † వృష్టివంశ్య!

తే. ప్రకృతిభవ మహదాదిక † వ్యక్తధాతు
వితతి పురుషేక్షణంబున † వీర్యవంత
మై ప్రకృతిబలంబుననె య † నోన్యమెనసి
వికృతి సెంది బ్రహ్మాండంబు † వెలయఁజేయు. 22

వ. అనిన నుద్ధవుండు స్వామీ ! యేయేతత్త్వపరిగణనంబునఁ గడమపక్షంబు లేర్పడినవో యనఁ గృష్ణుం డిట్లనియె. 23

తే. ద్రష్టృ దృశ్యంబులకును నా † ధారమైన
యాత్మ జేవుండు పంచభూ † తాళికలిసి
సప్తతత్త్వవక్షం ; బందె † జన్యములగు
ప్రాణదేహేంద్రియంబు ల † న్యములు గావు 24

- తే. అత్మ భూతపంచకమున † నగును ధాతు
వట్కువత్తు ; మిందాత్ముండు † జగముసేసి
యాత్మభవ తత్త్వములతోడ † నందుజేరె
నాత్మనకు జీవునకు భేద † మలరడిందు. 25
- కం. రాజులును జతుఃపక్షము, తేజోబన్నాత్మలను † ధీజనగేయా !
యీజగ మాతత్త్వముల, చే జనియించె నని వారు † చెప్పదురెపుడు? 26
- వ. వీరు తక్కిన యాకాశవాయువులు తేజోబన్నాంతర్గతములందురు. 27
- కం. భూతేంద్రియ తన్మాత్ర, వ్రాతము వదునెడు, నాత్మస్వాంతము కలియం
జాతమగు సప్తదశసం, భ్యాతోజ్జ్వల ధాతువత్తు † మనఘచరిత్రా ! 28
- వ. ఇందుఁ గర్తేంద్రియములు జ్ఞానేంద్రియాంతర్గతము లని యూహ్యము.
సప్తదశపక్షమునం దాత్మయే మనంబని యొకటిగా లెక్కించినచో పోడశ
తత్త్వ పక్షం బేర్పడు. తన్మాత్రములతో నేకీకృతంబైన భూతపంచకము
దత్తకాశకము లింద్రియములైదు, నింద్రియాధిష్ఠాతయైన మనంబొకండు
జీవుండు, నాత్మ, యని లెక్కించినఁ ద్రయోదశపక్షంబేర్పడు. 29
- తే. విదుభూతంబులును నింది † యంబులైదు,
మానసోపేతజీవుఁ డీ † మాడ్కిగణఁ
దామొనర్చి యేకాదశ † ధాతువత్తు
మేర్పఱింపిరి కొండలు † ఋషులువత్తు ! 30
- తే. ప్రకృతి మహా దహంకారముల్ † పంచనూత్మ
భూతములు పురుషుండు నీ † రీతిగణన
సేయ నవతత్త్వపక్షంబు † చెలఁగు ; నెల్ల
కడల నుక్తంబులం దను † క్తమ్ము లఁగఁగు. 31
- వ. ఉద్ధవా ! ఋషిప్రొక్తంబులైనయీ మతంబు లన్నియు యుక్తిమంతంబులు
న్యాయంబులు వివక్ష్యధీనంబు లనిగ్రహించితే. ప్రకృతి పురుష భేద
జ్ఞానమున కిట్లు వాకొనవలసె నన నుద్ధవుం డిట్లనియె. 32
- చం. ప్రకృతియుఁ బూరుషుండును స్వ † భావముచేత జడాజడంబులే,
నొకటి మఱొక్కటి నిండిచి † యుండమి భేదము గోచరింపదుఁ ;
బ్రకృతిజమైన దేహమున † భాసెనాత్మ తదాత్మయందు నా
ప్రకృతియుఁ దోచు నెట్లు గని † పట్టుదు వీరలభేద ! మమ్యతా ! 33
- కా. ఈ నాసంశయబంధముం దునుమస్వా † మీ సర్వవేత్తృత్వ వా
చా నైపుణ్యము లొల్కు నీవొకఁడవే † శక్తుండ ; వీదేహిక
జ్ఞానంబేర్పడు నీకృపాగరిమ, న † జ్ఞానంబు తోఁతెంచు మా
యానైష్ఠ్యముచేతఁ, గాన మొక్కెదను దా † సోహమ్మటం చీశ్వరా !

— శ్రీకృష్ణం దుద్ధవునకుం బ్రకృతి పురుష వివేకము కల్పించుట —

చం. అన భగవంతుఁ డిట్టులను † సాదరదృష్టులఁ జూచి యుద్ధవా !
 విను పురుషుండునుం బ్రకృతి † భేదవిశిష్ట లనారతం; బడె
 ట్లనఁ బ్రకృతిప్రభావముగ † దా తను, నద్ది వికారవంతమై
 గొనముల పెన్లలంత నొన † గూడి చెలంగు ననేకభంగులక. 35

కం. ఈనా మాయ గుణమయం, బొను గనుక నద్ది గుణ చయంబులచేతకా
 నానావిధముల భేద, జ్ఞానంబులఁ బుట్టఁ జేయు † శాంతినిధానా ! 36

వ. కానఁ బ్రకృతివికారంబైన యహంకారమువలన నేర్పడిన దేహాదిసంఘాత
 మధ్యాత్మాదులచేఁ ద్రివిధంబగు. 37

తే. అక్షిరూపంబురవియు; జి † హ్వారసములు
 పరుణదేవుండు; శ్రవణశ † బ్దములు దిశలు,
 నాసికయు గంధ మశ్వినీ † సంకనులును;
 జర్మమును స్పర్శయును నభ † స్వంతుండవల. 38

తే. వాక్కువచసంబుజ్వలనుండు, † పాణిశర్మ
 మింద్రుఁ, డంఘ్రులుగమనము † పేంద్రుండనఘ !
 పాయువు విసర్గమును మృత్యు, † వా యుషస్థ
 సముచితానందకేళి ప్ర † బావతియును. 39

తే. గళముతుదిమానసమ్ము సం † కల్పముశశి,
 యాస్యగతబుద్ధిశ్చయ † మబ్జభవుండు,
 నాభినుండు చిత్తము ధార † ణమ్ము జేవుఁ,
 డెడయహంకార మభిమాన † మీశ్వరుండు. 40

వ. ఇట్లు సొరిది నధ్యాత్మాధిభూతాధిదైవము లుండురు. ఇంద్రియములు
 దేహమం దుండుంగాన నధ్యాత్మములనియు రూపాదులు భూతములం
 దుండుంగాన నధిభూతములనియు వాని నధిపించియుండువారు దేవతా
 రూపులుగాన నధిదైవములనియు నందురు. నేత్ర మధ్యాత్మము. రూప
 మధిభూతము. నేత్రగోళప్రవిప్లంబైన యార్కాంశ మధిదైవము. ఈ
 మూఁడింటి వరస్పరసంబంధముననే రూపజ్ఞానసిద్ధి. కడమవాని నిట్లేయెఱుం
 గునది. అధిదైవము లుపకారకములు. తదితరము లుపకార్యములు నగుట
 నుపకార్యోపకారకభావ మి మ్మాటికి నున్నది. అధిదైవములు స్వయం
 ముగా సిద్ధులు. అధ్యాత్మాదిత్రయమునకు వ్యతిరేక్తుండు నాద్యుండు నేక
 రూపుండు నగు నాత్ముండు స్వతస్సద్భవకాళింబుచే నభిలసిద్ధులకు సిద్ధి
 దుండై యుండు. సర్వము చిత్రకాళవిషయంబకదా. ఇట్లే త్రివిధప్రపంచ

వికల్పము ప్రకృతికార్యంబుగా నెఱింగినఁ బ్రకృతిభేదము గోచరించుట లేదే? తదితరుం బురుషు నెఱుంగనేరవే ! 41

తే. కాలము నిమిత్తభూతమై ధ్రువకాలఁగాఁ బ్రధాన మది యుపాదానమై ధ్రువసరఁగా గుణములు సామ్యము వీడి విధ్రువము సూపఁగా నయినమహత్తున కహం కార మొదలె. 42

తే. మఱియు వైకారికంబుతా మనము నైంది యంబు నాఁగ మువ్వధముల నలరుజూపె ఆయహంకార; మదియెగా దయ్య మోహమయ వికల్పహేతువగును మానవులకు. 43

తే. దేహమే యాత్మయంచెన్న మోహమగును నరసురాది నానాత్వమై న్నఁగ వికల్పమగు; నిదంభేదదృష్టి వో సహ మడంగు సహమడంగఁ ద్రివిధసర్గ మంటియున్నె ? 44

కం. భేదంబునవాదం బో, యాదవవర ! యర్థనిష్ఠ యని యెఱుంగు మెడక గాదయ్య వస్తునిష్ఠ ప్రమాదంపడక యొనరింపు మననం బిచటక. 45

కం. కొందఱు కలఁడని మఱియుం, గొందఱు లేఁడనియు యుక్తికొంటులవాదింపం దొరకొందురు వరమాత్ముం దెలిసికొనంగ లేక మూఢులుభళిరే. 46

తే. జ్ఞానమయుఁ డాత్ముడంచును గానలేక శుక్ల వాదవిలాసాలఁ జొచ్చి యకట మత్పరావృత్తబుద్ధులై మలయుచుందు రుచ్చనీచదేహముల నీ పిచ్చివారు. 47

వ. ఇట్లు నిపుణమతిం బ్రకృతిపురుష గుణవిమర్శం బొనర్చుకొనమి నీభేదబుద్ధి వారి నంటియే యుండి యిట్లనర్థంబుం గల్గించెడిని. 48

—* నిత్యునకు జననమరణాదులెట్లో శ్రీకృష్ణుండు చెప్పుట *—

చం అనవుడు నుద్ధవుం డెఱిగి వ్యాపకుఁ డాత్ముఁడు వానికెట్లు నం తనవడు నన్య దేహగమ నం! బతఁ డెప్పు డకర్తయే, క్రియల్ పొనరుచుటేమి! నిత్యుడయి పాలెచ్చి వానికి జన్మమృత్యుపుర దనరుటయేమి! చిత్రముగ దా యిదియంతయు లోకరక్షకా! 49

తే. అంబుజాక్ష! బహిర్ముఖు లందుమాత్ర మాత్ముడొక్కండ కాదొకొ! యతనికిట్టి

గతులవేమి? నీమాయాప్రతికారమాగ

మజ్జలై యెఱుంగ రజ్జుల మాటయేల!

50

వ. అసవిని యశోదపట్టి మృదులాధరారుణకాంతులు రుచిర దశన విశద కిరణ
ప్రసరణమున వెనుకంజవేయ నుద్ధవా! లింగశరీరాభ్యాసముచే సర్వము
ఘటించు నని యిట్లనియె.

51

కం. మన మింద్రియములు దశకంఠు సహంకారంబు ప్రాణములునై దివి యె
ల్లను గూడ లింగదేహ, మృత్యు నెగడు వదునేడుతత్వములతో ననఘా! 52

తే. జనుల కర్మమయంబైన ప్రాంత మింద్రి
యౌజ్జ్వలంబయి దేహమృత్యు నుండిదేహ
మునకుఁ జనుచుండు నానూత్న ప్రాంతపుబడిన
కదలు నన్యఁ డాత్ముం డహం ప్రకారమునను.

53

తే. కర్మవాసనాక్తమనంబు ప్రకన్నవిన్న
విషయములను ధ్యానించెడి ప్రేళఁడత్స్వ
రూపముం గయికొని తొంటి ప్రాంతపు విడుచు
దానఁ బూర్వాపరానుసం ప్రధాన ముడుగు.

54

కం. మన మొకవిషయాకృతి సం
దునవుడు విషయాంతరంబు ప్రతోవదుగాదే
కను మియ్యదె విస్మృతియం
చు, నితాంతం బిదియఁ బుట్టు ప్రాంతం జనుచుండున్.

55

వ. అచిరకాలంబునన యొక్కజన్మంబునంద యెన్నని విస్మృతులు కలుగు
చుండ బహుతిథికాలంబున దేహాంతరంబున విస్మృతికలుగుటలో నబ్జరం
బేమి!

56

చం. తనయొనరించుకర్మసము ప్రదాయముచే లభించు ప్రాత్రదా
తనువుననే స్థిరప్రియతఁ దారిచి తద్విషయాళివెంటనే
చనుచును బూర్వదేహమున ప్రసన్నమృతిఁబాయును గొత్తవితయం
చును మత్ప్రాతరోతయను ప్రాంతం మనుచుండుముగావె యుద్ధవా! 57

చం. తనకలి యాతనాతనువుఁ దారిచి దుర్భరభీతితోకనం
జననముచేతనైన దివి ప్రస్తుతదేహములొంది వార్షత
ర్షనియతిచేతనైన దన ప్రాక్తమవండు సహంమతిప్రకా
శన మడఁగారు జీవునికే ప్రాపన నిట్టిదయా యదూర్దహా!

58

కం. తమనవతనువున నాత్మా
భిమాన మెలయించి యెల్ల ప్రాంతములఁ జి

త్తమునఁ గయిగొనుటయే జ

న్మముగాఁ, గలకలను నెన్ని ధి మా ద్దుదయంబుల్?

59

తే. కలలలోనఁ గొంతెమఱిరి ధి కలలలోన

నప్పటి తనువపూర్వమై ధి నదిగ నెంచు

నదియపుట్టుక; పూర్వదే ధి హమునుమఱచు

నదియెమృతి; యింతపూర్వసి ధి ధ్ధాత్తయందే.

60

వ. ఉద్ధవా! తెలిసినదా! ఇటులు పూర్వదేహవియోగ దేహాంతర
యోగంబులు స్మృతివియోగ, యోగంబులచే సంభవించెడిని. అందు
వలన దేహికి జాపుపుట్టుక లున్నట్లుండుఁగాని నిక్కమునకులేవు. మఱియు
నింద్రియాశ్రయమనంబు దేహాంతరాభినివేశంబున సలుపుసృష్టిచేత నసత్తైవ
యధ్యాత్మాది భేదత్రయము తదభిమానమునంజేసి యాత్మవస్తువునం
దున్నట్లు గోచరించెడిని. ఈ జీవుఁడు స్వప్నంబున నసత్తైవ యనేక దేహ
తఱిని సృజించుచుఁ జూచుచు బహురూపుడై ప్రకాశించుచున్నట్లుగానే
స్రుగాదిబాహ్యవిషయములను సుఖాద్యాంధ్యంతరములను గ్రహించుచు
బహిరంతర్భిదా హేతువగుచున్నాఁడు.

కం. విమతులుప్రతిక్షణముదే, హములొదవుచునడఁగుచుండుఁనదియెఱుంగదుకా
ల మలక్ష్మ్యవేగమై నూ, క్కమగుటచే వృష్టివంశ ధి సాగరచంద్రా! 62

కం. ఫలములు రూపాదుల జ్వా, లలు పరిణామాదికంబు ధి లక్, ప్రోతస్సుల్
చలనాదుల, నోయద్ధవ! పలుదశలంఁగాంచుఁ గాల ధి వశమునఁ గంటే 63

కం. పలకీలికా ప్రవాహం, బుల కరణిం జువ్వె సర్వ ధి భూతములు వయో
జల కామ దీప్త్యవస్థా, దులఁ గనెడిం గాలశక్తి ధి త్రోచుచునుండ 64

చం. అనవరతంబుఁ గీల లుడ ధి యంబగు నాశనమొందు నెండియుకా
జననమువొందు, రూపసదృ ధి శత్రుముచేఁ బరపూర్వభేదముల్
గనుఁగొనలేము. మున్ను పొడ ధి కట్టిన దీపమె యిద్దియందు, మా
జనుఁడె యితండటంచుఁ దను ధి సామ్యముచేతనె గుర్తుపట్టుటల్. 65

వ. ప్రవాహమున మునువటిసీటికిఁ బిమ్మటిసీటికిఁ బోలిక యుంటం భేదము
తెలియక యాజలమే యాజల మనుచున్నాము. కాని యాజలమే
యచటనిలుకడగా నున్నదా! ఇదియంతయు భ్రాంతికదా. మఱి యిట్లాత్మ
మాటుచుండునా!

66

మ. తన బీజాత్మక కర్మసంహతులచే ధి త న్నెందుఁడైనం జనిం
గనఁ, డాపై మృతినెండఁ, డింతయు భ్రమా ధి జ్ఞానం, బమద్భ్యుండు మ్రిం
డు, నజన్ముండు జనించు నంట తగవో ధి నో! యాత్మ కీమృత్యువుకా
జననం బుండదు, నిత్యవస్తువది వి ధి జ్ఞానాభిగంభోద్భవా! 67

మ. పారిఁ గల్పంతముదాఁక నుండెడి మహాఁ ధూతంబు నావహ్ని నం
దురె కాష్ఠాయతి నెల్లమి స్తృతిఁగ నెం ధోయించుఁ, గాష్ఠాభియో
గ రతి న్నల్లినఁ బుట్టెనంచు; సరలే ధ కాయంబుచుం బట్టియే
వరమాత్మం బ్రభవాప్యయస్థితలకం ధ బాలేయటల్ చూడుమా ! 68

ప. దేహోత్పత్తికిం బూర్వము దేహసాతానంతరము నాత్మ వెలుంగుచునే
యుండును. ఆత్మకుఁ జాపుపుట్టుకలు భాంతిసిద్ధములుగాని న్వాభావికములు
గావు. దేహోపస్థ లాత్మకున్నవనుకొనుట యజ్ఞానముననే యునుడు సుద్ధ
వుండు స్వామీ ! దేహోపస్థ లానతిండనఁ గృష్ణం డిట్లనియె. 69

సీ. గర్భప్రవేశమాఁ ధ గదెంపేకం బటు, వెనుక గర్భంబున ధ వృద్ధి జనన
మై దేండ్లవఱకుబా ధ ల్యంబును నాహోడ, శాబ్దంబు కొమార ధ మంతమీఁద
నలుఁబది వత్సరంఁబులవఱకును యౌవ, నంబును నరువదేం ధ డ్లవఱకును వ
యఃకాలమధ్యంబు ధ నావయి ముగలిత, నంబు నావల మర ధ ణంబు నిట్లు

తే. లీయవస్థలు తొమ్మిది ధ యెసఁగు దేహ
మునకు; వీనిని గుణసంగ ధ మున వివేక
మెడలి యొక్కఁ డొక్కెడను గ్ర ధ హించు నీశ్వ
రునికృప నివేకియొకండు ధ త్రోసివైచు. 70

చం. జనకునిచావు పుత్రికుని ధ జన్మము జూచెడి నొర్భవదైహికం
బుచు మఱిజాతకర్మమును ధ బోల్పుగఁ జేయు టవశ్యమౌటఁ; గా
వునఁ దనదేహ మిట్లె న్మృతిఁ ధ బుట్టువు నందు నటంచు నెంచునా
యనఘుఁడు ద్రష్ట యీయుగళఁ ధ మంటనివాఁ డగుఁగా యదూర్దవః !

మ. ఫలపాకంబుననాశ, మంకురమునం ధ బంధమ్ముచే జన్మముఁ
గల భూజంబులఁ గాంచు ద్రష్ట యెటులక ధ త్త్వజాలికాఁకిన్నుఁ, డ
ట్టులు దేహంబున కవ్యయోద్భవము లె ధ ప్పుం జూచు తాభిన్నుఁ, డి
ట్టులు యోజించెడి సాక్షి కీద్యయమునా ధ టోపంబు లేచారునే ? 72

కం. వింటివె యిటు లాత్మప్రకృతి, కంఠనిలక్షణ మటంచుఁగించని మూఢుం
డొంటుకొను నిష్పషయమ్ముల, వెంటఁ దవలి సంస్కృతి నిన్వ ధ వేకనిధానా ! 73

ప. అందువలన 74

ఉ. సత్త్వముచేత దేవఋషి ధ జన్మములబ్బు, రజోగుణాన మ
ర్త్యత్వము రాక్షసత్వమును ధ దాపురమాను, డమోగుణానుసా
రిత్వముచేఁ బశుక్రిమిక ధ రీరము లబ్బెడి, నిట్లు కర్తవ
శ్యత్వ మదెన్నిచండముల ధ నైనను ద్రివ్వు నరుక యదూర్దవః ! 75

వ. ఇళ నకర్తాత్తకుఁ గర్తృభ్రమణం బెట్లో చెప్పెద వినుము. 76

తే. నృత్తగీతముల్ గలుపువాఁ ఁ రిఁ గని యనుక
రించు బాలునివోలె నిఁ ద్రిపుండర్య
నాత్మ డల బుద్ధిగుణములఁ ననుకరించు
దృశ్యధర్మముల్ ద్రవ్యయంఁ దిటులు దోచు. 77

చం. విను జలముం జలింసఁ బ్రతిఁ బింబము నూచి తటస్థభూరుహం
బును జలియించుచుండెనను; భూతలముం దిరుగాడుచున్నదం
చను దననేత్రముల్ దిరుగ; నట్టిఁడె మానసకల్పితంబు లౌ
గొనములు నాత్మకన్న వనిఁ కూసెడివాఁ; డిదియెల్ల నిక్కమే? 78

కం. కలలోనఁ దోచునవి వాం
ఛలలోనం దోచునవి వి యము లెటులు మి
థ్యలౌ? యట్టులె యాత్మనకుం
గలిగెడి విషయానుభవ ను ఁ ఖంబులు మిథ్యల్. 79

వ. అన నుద్ధవుండిట్లనియె. 80

కం. అర్థంబులు మృషలైనక, వ్యర్థంబుగఁ దన్నివృత్తిఁ కై మనుజుం డ
త్యర్థముఁ శ్రమపడుటేటికి? బార్థప్రియమిత్ర! జలదఁ భాసురగాత్రా! 81

వ. అన శ్రీకృష్ణుండిట్లనియె. 82

కం. అనవరతము విషయముల, స్మృతమున ధ్యానించుచుండిఁ నక సంసారం
బు నివర్తింపదు జీవాత్మన కవి మృషలౌనుగాకఁ పుణ్యచరిత్రా! 83

కం. కలలోఁ దోచు ననర్థంబులు మృషలైనక భయంబుఁ పుట్టింపవె! య
ట్టు లనద్విషయము లెల్లం, గలచుం జామి జీవుఁ బెక్కుఁగతులఁ గుమారా!

వ. కాన నగదింద్రియములచే ననద్విషయముల ననుభవింపఁ జూడకుము.
ఈ భేదభ్రమంబెల్ల న్వస్వరూపము నెఱుంగమిచే ఘటిల్లినది. 85

సీ. కావునమా శియాఁ జేపించుచున్నను, బరిభవించుచునున్నఁ బరిహసించు
చున్నను నిడుగడఁనొందుచునున్నఁ దా,డించుచున్నఁ జెఱంగఁలించుచున్న
వృత్తికి నడ్డుగాఁవించుచునున్న బహిష్కరించుచునున్న నెగసి యుమియు
చున్నను మూఁతించుచున్నను నీశ్వర,ధ్యానభంగము సేయఁదారుచున్న

ఆ. నిట్లు లెన్నిగతులఁ నేని బాధించుచు, నున్న నెడఁదయందుఁ నోహటిలక
తనకుఁదాన కాచుకొనుచు శ్రేయస్థాముఁ,దాత్మనిష్ఠ విడువకలరవలయు.

చం. అనవిని యుద్ధవుండు విన యమ్మున మ్రొక్కి భవత్పదారవిం
ద నిహిత చిత్తవృత్తులకుఁ దక్క వశంబె యనద్వ్యతిక్రమం

బుచు సహియింప నెంత బుధ † పుంగవకోటికినేక స్వభావమో
యనఁను! బలిష్ఠమైచదిగదా! యిదియె ట్లెజ్జింగింపు మింపుగఁ.

87

వ. అని యుద్ధపుండరిగె నని శుకమహర్షి వక్కాణించెను.

88

ఇది ద్వాపింశాధ్యాయము సమాప్తము

ప్రయోగింశాధ్యాయము

కం. నిలువుగ నడ్డముగా మూలలుగా నైతుహలమునఁ బోలము దున్నెడు న
ట్టులు గఱపెదె తత్వము శివ్యలలాములకెన్నగతులఁహరిహరనాథా! 1

వ. 'దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయునతో
నట్లనియె. అట్లు భాగవతశ్రేష్ఠుండైన యుద్ధపుండు దుష్టవతిరస్కార సహ
నోపాయం బడుగ శ్రవణీయవీర్యుండైన దాశాన్తచర్యుండు వాక్పాతు
ర్యంబలర బృహస్పతిశిష్యుండైన యుద్ధపునితో నిట్లనియె. 2

కం. లేడయ్య యొక్కసాధువు, గూడఁ గఱతలాని కరునుఁగూటువుజేతల్
గాడ నెడఁద నోర్చికొనెడు, వాఁడుకొ శాంతంబుఁ బట్టుపఱచెడివాఁడుకొ.

కం. గొంటుల పరుసని నొడువులు, వెంట నె మర్మములు ప్రచ్చిఁబిట్టెరెచ్చెడు నా
వెంటం గ్రొవ్వాడి ములుకు, లంటిమియి కొడున్చి చనియుఁసలయింపవనా!

వ. నీ ప్రశ్నంబునకుఁ బుణ్యవంతంబైన యొక యితిహాసంబు కలదు. అందు
దుర్జనవరాభూతుండైన యొకానొక భిక్షువు నిజకర్మవిచారంబును ధైర్య
యుక్తుండై స్మరించుచు నలవిన గీతంబు సావధానమనస్కుండవై వినిన నీ
సంశయంబుడుగు నని యిట్లనియె. 5

— * అవంతిభూసురులుబ్రత * —

ఉ. కలఁ డవంతి బ్రాహ్మణుం డొ † కందు వాఁడు సేద్యముకొ
నలిపి వర్తకంబుసేసి, † చాచికే, లిటున్నిభం
గులనొ వేలకొలది ధనముఁ † గూర్చి విత్తవంతుండై
కులుకుచుండ నేరి లెక్క † గొనక యాదవాగ్రణీ! 6

చం. కడుపునకుందినం, డతిధి † కాండముఁ జేరఁగనీడు, పెండ్లముకొ
గొడుకుల మెక్కనీడు, నుర † కోటిగణింపఁడు, సేవకాళికొ
గడపఁడు, ధర్మకార్యము లొ † నర్పఁ, డపెంగిలిచేతఁ గాకిదో
లఁడుగదె యాకడర్యకుం డి † లం బడినట్టి ముహూర్తమెట్టిదో! 7

- చం. చెరచెరలాడు నాత్మజలు † చేరగవచ్చిన నింటికెన్నడే,
జలచుటజూచు నెవ్వయిన † జట్టమువాడగవడ్డ, జ్ఞాతులం
గొరగొరలాడి బిట్టడల † గొట్టును, ధర్మవిహీన సౌన్దర్యమం
దిరమున వాడు నిల్చెడిగ † దేయిక నాస్మృతి మాట యేమనక. 8
- కం. ఇటు లతిదుశ్శీలుండుం, గుటిలుడు తృష్ణాభు పమిత † కోపనుడౌ నా
కోటికం దారనుతాడులు, తుటారములు వలికి కలఁప † దొడగిరి కడఁకక.
- చం. పిలిచినవెంటనే పలికి † ప్రేముడి దాయుచుఁ జెప్పుచేతలక
సలువదు జీవితేశ్వరి, ప్ర † సన్నముఖంబులఁ బుత్తులెవ్వరుం
బలుకక యీసడింతు, నిజ † బంధులు దూఱుదు, రూరివారలుం
జలుకనఁ జూతు రాయలుచ † సోపనమే పిసినారిమన్నడక? 10
- ఉ. భోగము దానము స్పృహ † బోవక భూరిధనాభిరక్షణో
ద్యోగము గన్న యక్షువలె † నున్న మహీసురు ధర్మకామముల
బాగతె రెండులోకములు † భ్రష్టములయ్యెను యజ్ఞదేవతా
రాగము మానె, నింకెటులు † గ్రాలును లక్ష్మీ తదాలయంబునక? 11
- ఉ. ముచ్చులు పొంచియుండి తటి † ముట్టి గ్రహించిరి కొంత, చూడఁగా
వచ్చుచుఁ బోవు చెట్లొకని † పట్టి హరించిరి కొంతదాయు, లే
యిచ్చకమాడియో కొనిరి † యీవలియావలివారుకొంత, తే
దొచ్చెము వెట్టి కొంతగొనె, † నూడె నిటుల్ ద్విజవిత్తమంతయుక. 12
- ఆ.వె. తప్పిదాటియున్నధన మగ్గి నివుటయ్యె, గాలదైవములను † గలిసెఁగొంత
చెప్ప నేమిగలదు! † నెట్టి యొక్కఁడనిల్చె, ధర్మపరిధవమునధనము తెగదె!
- కం. బహుకష్టార్జిత ధనమీ, వహిఁ దనకన్నుల యెముటనె † పాడయిపోగా
నహహ! యేమనిచెప్పుదు, మహీసురుని యెడఁదలోన † మలసినచింతక?

— † బ్రాహ్మణుడు దననాశమునకు దుఃఖించుట —

- తే. కాలుగాలిపిల్లి, తో † కడెగిసట్టి
నక్క, చెవులుగోయఁబడిన † కుక్క, కల్లు
త్రాగి కైపెక్కుకొఁది, పెండ్లయ్యమడరి
వట్టినకుమారి యయ్యెఁబో † బ్రాహ్మణుండు. 15
- చం. నిలిచినచోట నిల్వఁ డెవ † నిం గనుఁగొన్నను బుల్లగిల్లు మా
టలఁ దడఁబాటు సెందు నొక † టం బదిలంబుగఁ గూరుచుండఁ దా
కలి దగ లేర్చినం గెడవ † గానఁడు కన్గవయిండి బాష్పధా
రలు నిగుడింతుఁ గుత్తకయు † రాల్పడఁ బెన్ననట న్మునింగెడిక. 16

వ. అంతట నాదురదృష్టవంతుం డిట్లు తలపోయసాగె. 17

మ. ధనమా ! పోయితే చెప్పకుండ ! నశల + ద్వారాలు బంధించి యె
వ్వని కంటం బడకుండఁ గాచితినె స్వ + ప్రాణాలకు నిష్పన్నగా
గనుఁగొన్నాడనె చుట్టపక్కమాలకుం + గంతుతినే నీకతం
బున నన్నీగతి మోసగించి చనితే ! + పోతే ! యిలుంఖాసితే ! 18

కం. కనరానివారిఁ గంటిక, విసరాని దురుక్తులెల్ల + వింటిం గట్టా !
అనరాని పలుకలంటిక జనరాని ప్రదేశములకుఁ + జనిడిస్సికై. 19

చం. పరిధవముల్ తనువ్యధలు + ప్రాముఖ్యం గడియించితింగదే !
స్థిరముగ నీవునిల్తువని + చెన్నటినై తలపోసితింగదే !
కరి కలధ శ్రవశృలము + గా నిను నెంచకపోయితింగదే !
యరై ధనంబ! మయ్యుధఃమా! యయయోధఃమా! యయో! మయో!

—* నిర్వేదోదయము *

మ. అనుచుం బెక్కతెఱంగుల స్వనటపా + లై బిట్టు వాపోవుచుం
దనభార్యం గనలేడు వుత్త్రులచెం + త స్థిల్వలేఁ జేరితో
దను భాషింపఁగలేఁ డిటుల్ చనుచునుం + డం గొంతకాలంబు గ
ల్గెను నిర్వేదము వాని కేసుకృత మే + లేకం బెటం డాఁగనో! 21

ఉ. ఆపల భూసురాగ్రణి హృ + దబ్జమునం దిటులెంచసాగెఁగ
ష్టానహ బుక్కనంచయము + నాయన పేటికలందుఁ బోసి వ్య
ర్థావిలబుద్ధి నైతి నొకఁ + డైనను ధర్మమునేయనైతిఁ గా
మావళిఁ దీర్చినైతి నక + టా ! చెడితింజుమి యన్నిభంగులక. 22

ఆ. కింపచాన వితతి + కింపుగాఁ గూర్చిన, ధనము సౌఖ్యములకు + దారిదీయ
దకట ! యిచట నిచ్చు + నాత్మోపతాపంబుఁ బరజగముననరక + బాధనిచ్చు

తే. స్వల్పమయ్యును శ్విత్రంబు + సౌకుమార్య, రూప రేఖావిలాసాలి + రూపుమాపు
నొక్కఁడయ్యునులోభంబు + పెక్కు శ్లాఘ, నీయగుద్దంబుల నెల్ల + నీటునేయు.

చం. ధనము గడించునప్పుడును + దానిని బెంచెడునపు దానిఁగా
చునపుడు కష్టముల్ గలుగుఁ + జూకురు చేతురు నాకమానడక.
దనరేడిఁద్రానము న్యయము + నక భ్రమమేచెడి భోగకాలమం
దు నరులకెల్ల, నీధనము + తోడ ముఖంపడువాఁడు లేఁడెటక. 23

కం. అస్మతమ్ము హింస జంభం, బును జోరత్వమ్ము క్రోధ + మును గామంబుక
ధనమును గడింపఁగా నాధనము లగుచు బహువిధావ + కల నుడివెట్టుక. 24

- కం. ఘనగర్వము స్పర్థయు మదము నవిశ్వాసమ్ము వైర † మును భేదంబుకా
వనితా మద్య ద్యూతము,లను వ్యరసము లొడవు సంచి † తార్థమువలనకా
ఆ. కాన సర్థవిషయశంభైన యాయూఱు, దొమ్మిదిటి ననర్థ † దోషములను
మేలుగోరువాడు † వైశమ యుజ్జగిం, పంగవలయుఁజూ మృ † వశ్యముగను. 28
- కం. తలిదండ్రు లన్నదమ్ములు, చెలులు సతీసుతులు గూర్చి † చే నేకప్రా
ణులెయ్యుఁజిల్లిగవ్వకుఁ, గలహింతురుకొంపమునిఁగెఁగఁగాయనుకొనుచుకా
కం. మచ్చరములు పెచ్చుపెరుగ, విచ్చలవిడి వాదులాడి † విడుతు రనువులం
గ్రచ్చట గడ్డిపరకకు, స్వచ్చియు నొకకక్షినుండి † ప్రజ వింతగదా! 30
- చం. సురలకఁ బ్రార్థనీయ మగు † చుం బొగవొందు మనుష్యజన్మ, మం
దురుతర పూజనీయమయి † యొప్పు మహీసురజన్మ, మద్దిచే
కుఱియు ధనంబుచిక్కియు ని † గుడ్డక పున్నెపుఁజేతకైమనం,
బరరా! వృథాగ వీడు పురు † పార్థము నాసి యథోగతిం బడుకా. 31
- కం. స్వర్గావవర్ణములకు న,నర్గళమార్గమిది దేహ † మిది చేపడినకా
దుర్గతి చూపెడి యీధన,వర్గమునం దగుల పెట్టి † వాఁ డనరాదే! 32
- కం. దేవర్షి పితృగణమునకు, జీవులకును జ్ఞాతి బంధు † సేవకులకు వి
త్తావళి వనియోగింపని,యావెంగలి యక్షవిత్తుఁ † డధరుగతిఁజరుకా. 33
- ఉ. భూరి వివేకచిత్తులకు † మోక్ష మెలర్పఁగ సాధనంబులై
మీఱు వయోబలార్థముల † మేలి దినంబుల స్వాపతేయ కాం
క్షా రుగిత్రవలోభుఁ డగు † జాల్మండ నేను వృథాగఁ బుచ్చితికా
ఘోర జరాధరం బలముకొన్నది నే నిపు డేమిసేయుదుకా ? 34
- ఉ. ఇవ్వసుధాతలంబున న † దేల! మహావిబుధాగ్రగణ్యుఁడుకా
నెవ్వగలం గలంగెడి న † నేక విధంబుల సామ్యుకోసమై
యెవ్వనియేని మాయ యొకఁ † డేర్పడి యుండఁగఁబోలు నద్దియే
యివ్వధి మోహపెట్టిడి ని † దెంతయు నిక్కమ శంకయేటికే ? 35
- చం. అనవరతంబు మృత్యువు భ † యంకర వక్త్రము విచ్చిమింగుచో
ధనములతోడనేమి! ధన † దాతల నెయ్యముతోడనేమి! స్త్రీ
జనములతోడనేమి! విల † న త్పరిభోగముతోడనేమి! సం
జననములీను కర్మముల † సంఘముతోడఁబనేమి మాఁకకా ? 36
- తే. అఖిల దేవాత్మకుండు శ్రీ † హరి డయామ
యుండు నిర్వైకుకముగ న † నోమఁదలఁచె
గాననే యాత్మతరియింపఁ † గలుగునట్లు
భవజలధినొక నిర్వేద † మవతరించె. 37

ఉ. ఇప్పటికే మదాయపు త్త యించెను రిత్తగ శేషముంగిన
 స్తప్పక ధృపాధసము ధన స్వీయోగ మొనర్తు శ్రద్ధమై
 దివ్వలమారి కాయము స తిస్థిర విద్య గృహింపజేసి నా
 కప్పతి గల్గుతుండు తెరు ధాంబెడ నింతట నైన నీశ్వరా ! 38

కం. ఓముఖులారా! యోబుం, దారికలారా! త్రిలోక ధనాయకులారా!
 కారుణ్యదృష్టి నాక్షై, జేరిచి సమ్మతి యొసంగుడి! చేతులు మోడ్చు. 39

కం. ఏలవిచార మ్మాము. మౌలము చాలదని తొల్లి ధట్టాంగమహీ
 పాలుడు ముహూర్తమాత్రము, లోలోగొనెగాడెబమ్మలోకమునిష్ఠక

కం. విను ముద్ధవ! యీచందంబున విప్రుండెంచి జ్ఞానమున హృదయగ్రం
 థిని ద్రెంచి భిక్షుకండై, మునియై విజి లేంద్రియుండయి ధువిద్రిమ్మరెడిక

- * భిక్షుకుడు పరపేడ నహించుట * -

వ. ఇప్పుడప్పాటునకు 42

కం. నగులుడిగెల్ లోవెలి భగ, భగమండెడి మంటలాకై ధన్వాంతము విశ్రాం
 తిగ నెన్నిర్మలసౌఖ్యం, బగపడె ముడిలోనగలద యంతయు సఖుడా !

కం. మంచిదనుచు జెడ్డదనుచు, నెంచక యేయూరికైన నగి లికిరముం
 గొంచు స్సంగంబుచు ప.ర్జించి తిరుగు నాత్మవృత్తి హృష్టాత్ముండై. 44

ఉ. ఎవ్వరి దేటిమాడఁ డెట ధ కేగెదపన్నఁ బనేమియన్న నీ
 వెవ్వడవన్న జెప్పఁ డిది ధ యేమిర వెట్టి! యన స్వినందు తక
 నవ్వినఁ దిట్టినం గనరి ధ నక మొగమె త్తఁడు నిర్జనస్థలిం
 దవ్వలనుండు భిక్షుమిడి ధ నం దిను లేనియెడం బరుండెడిక. 45

వ. ఇట్లు లవంతిభూసుడండు చరించుచుండ నొక్కెడ, 46

ఉ. కొందఱు బాలకల్ ముసలికొఁతి యిదే కనడన్న నందులోఁ
 గొందఱు వాలమేది యనఁ ధ గొందఱిదే యని కంధలాగఁగాఁ
 గొందఱు చీరలాగఁగను ధ గొందఱు దండము నక్షమాత్రముం
 గొందఱు తత్కమండలువు ధ గొందఱు పీఠములాగి రార్చుచు. 47

సీ. క్షాలనార్థాబువులోగోలెదే! ధీ! ముట్ట, రాదంచుగుండిదూరమునవైచి
 రిదిగొ తిమ్మన్న! కాచెదపే వసునంచు, యోగదండంబును నూచియిచ్చి
 రొక్కమంత్రము సెప్పఁ మొనఁగెదమక్షమా, లనటంచు జెవిని వ్రేలింగవైచి
 రీగంతలో దాచితే దొంగసామ్యంచు, గంధనుబేలికల్ ధ గాఁగఁజించి

తే. నిదిగొ యానఁ బ పేక్షింతువే యంచు
నిదిగొ చీర కట్టు మీ యటంచుఁ
బిలిచిచూపి యొండొ రులు గ్రహించుచు దుండ
గొండు కలఁచి రిట్లు కేకలిడుచు.

48

వ. ఇ ట్లెవఁదేమి చేసెనం దన్నుఁగాదని శాంతమ్మువీడకయుండి యవ్వల నా
కుఁగ్రామంబు విడిచి యబ్బోడ యొందుఁగ్రామంబుచేరి యందుఁ బనాదము
సంపాదించి నదీతటంబునం గుడువఁగూర్చుండ సచ్చటంగూడఁ గొందఱు
తుంటరులుచేరి

49

కం. పిలిచినఁ బలుకవునియమ మొక! వలువా! యనిడాసి యూర్కి వైవఁదలవయిన్
ఖలుఁడొక్కఁడు, మూత్రించు, న్నిలుచుండి తదన్న మందుఁ నీచుండొకఁడుక.

వ. ఆవృద్ధుం డింతయు స్వాంతమున వంతగొనక మఱునాటి వేకువ నొండొక
యూరి కరుగ నక్కడం డక్కలాండు పెక్కండుచేరి

51

చం. పలుకవు పిల్చినంత గరు పం బటరా యని కొట్టునొక్కఁ, డ
న్యులు గనకుండ నొంటరిగ నుండును వల్లడికాఁడెవఁడు, తె
క్కలు పెడఁద్రిప్పి పట్టుఁడని కట్టునొకం, డహహ జరాకృతుం
గెలిచితిలేర ! శూర ! యనికేరుచు బంధములూడ్చునొక్కఁడుక.

52

వ. అంత నతండు రేవకడ మఱొందు పురి కరుగ నందును గొంద
ఱుగ్గింపఁతులుచేరి

53

ఉ. కంటిరే వీని లుట్లు నతి కాంక్ష ధనంబును గూడఁబెట్టి యే
వెంట వ్యయంబుసేయమికి వీని సతీసుతు కిల్లువావ నీ
గొంటరి యిట్టి వేసమునఁ గూటికఁ ద్రిమృతసాగె నంచు వె
న్నంటి దురుక్తిబాణముల నాతని గ్రొచ్చిరి కొందఱేదైటక.

54

ఉ. ఎండట మెన్నియన్నఁ జలి యింపఁడు వల్కఁడు రోసగింఁ డ
ద్రుం దలపింపసాగె నర కే! యన నొక్కఁడు, డబ్బకంబు రీ
తిం దృఢ మానవృత్తి గడి దేజీ నిజేప్పితసిద్ధిఁబొందు నీ
చండము లెన్న దోచెడి ని జంబుగ నం చొకఁడాడు నవ్వుచుక.

55

కం. అడిగినయెడ నంతయే చే, వడు నడుగకయున్న నెల్ల పచ్చివడెడి న
క్కడ నేర్చి తీయుపాయము, బడుగా! యని మఱియొకండు పకవకనవ్వుక.

ఉ. ఇట్లులు జన్నిగ ట్టెచటి కేగిన నచ్చట నేమిచిత్రమో?
చుట్టును మూగి దుర్జనులు సోదెముగాఁ గని గేలివెట్టినక
గొట్టినఁ దిట్టినం గనువు గొట్టిన నెట్టినఁ గేలుపట్టినక
జట్టిన నేమిసేసినను క్షోభవడం డెడఁబూనఁ డల్కయక.

57

వ. మఱియు నాసిద్ధవుంగవుండు

58

తే. దుర్జనకృత వరాధవా ధులను దైహి
కజ్వరాదుల దైవికో ధ్రుతరకప్త
ముల సహించి యనుభవించి వలయుఁ గాస్త్ర
మైనదెల్ల హర్షంబుతో సంచుఁ నెంచి

59

* శ్లోకాంత *

కం. కుచ్చితులవలన నిలుగుల్, వచ్చిన నవిలెక్కఁగొనక ధ్రువిహితధర్మం
బెచ్చితి సాత్వికభృత్యభృచ్చయ మేపాఁక శాడఁ నొకగాఢనిలుల్. 60

ఉ. ఆదరణాగ్రహంబుల నధిపతిని నుభయభక్తియ హేతువుం
గాదు జనంబు దేవతతి ధాదు నిజాత్మయఁగాదు కాలముం
గాదు దురుకర్మసంచయము ధాదు గ్రహవర్తిగాదు సంస్కర్తి
సోదముగాఁగఁ ద్రిపు మది సుమిద్ర ప్రధానఁ దానమారయన్. 61

సీ. అతిబలీయమ్ముగు సంతరంగమ్ము రా, గద్వేషముఖ గుణ ధ్రుణముఁజేయు
నాగుణావళిలోన సవదాతవర్ణ సత్త్వమ్మునఁ బుణ్యకర్మమ్మువొడము
దాన దేవత్వ మ్ముదవుఁ గృష్ణవర్ణత, మస్సునఁ బావకర్మమ్మువొడము
దానఁ దిర్యక్త్వ మ్ముదవుఁ లోహితవర్ణ, రజమున మిశ్రకర్మమ్మువొడము

తే. దాన మానవజన్మమ్ము ధావరించు, దట్టిజన్మంబులం జనియించు మరల
స్వాంతములచేగుణమ్ములీచందము ననె, ఎరలిసంసార చక్రంబుఁదిరుగుచుండు.

వ. గుణలబ్ధివికల్పంబులు సేయుచు మనంబు ప్రవ ర్తించుచుండఁ దత్త్రియాసంగ
రహితండ్ల జీవసఖుండైన యాత్మండు విద్యాశక్తిప్రధానండు కావుటం
జేసి యతిరోహితజ్ఞానండ్ల కేవలనాక్షియై చూచుచుండును. జీవుండు
గాదు. తనయందు సంస్కృతి ద్యోతించుజేయు మనంబు నాత్మభావంబున
స్వీకరించి తద్గుణసంగంబున విషయంబుల భోగించుచుఁ గర్మగుంబద్ధుం డగు
చున్నాడు. ఇట్లవిద్యవలన మనోధ్యాసంబుచే జీవునకు సంసారబంధం
బొడవుచున్నది. నియంతయగు నీశ్వరుండు మాయాతీతుండగుట నాతనికి
సంసారంబులేదు. 63

తే. దాన నిత్య నైమిత్తిక ధర్మ నియమ
యమములు వ్రతమ్ము లధ్యయ సములు నన్య
కర్మము లెల్ల మదిని ని గ్రహముసేయఁ
గాఁజూచి యిదే వరమయో ధర్మనిజము.

64

చం. ఎవనిమనంబు కామముఖ † వృత్తులనంటక గాఢశాంతి వై
భవమునఁ గుల్కుచుండెడినో † వాఁడలదాఃముఖంబులేల చే
యవలయునింక ; నేని హృది † యం బటులుండక లగ్నలెక్కి పా
డవు నిక దానమఃఖ్యకృతు † లాఘునఁడుం బొనరింపనేటికిఁ ! 65

కం. మన ఇంద్రియంబుఁగెల్చిన, వనరుచు నితరేంద్రియములు † వశమైయుండున్
మనమట్లులోఁబడదు తఃస్మిన్ యింద్రియవర్గములను † గెల్చినఁగూడక. 66

చం. ఒరులకుఁదానులోఁబడక † యుండు హృషీకనురాళి లోఁగొనున్
బర మునభీష్మ మిద్ది బల † వత్తతిశంబు బలిష్ఠ మైన, దీ
కఱకరి చిత్తదేవతను † గైవస మెవ్వఁడునేయు వాఁడె
వెనవరి దేవదేవుఁడు వ † విత్రుఁడు సర్వహృషీక జేతయున్. 67

ఉ. ఎమ్మొయిఁబట్టకొఁ జనిన † నేడెఱనో యిది పర్యులెత్తు వే
గమ్మగ, నొడ్లమర్మములఁ † గ్రక్కఁదలించి కలించివైచుఁ, జ
త్తమ్మచు వైరి దుర్జయుఁడు † దా రతనిం గెలువంగ లేక క
య్యమ్మ లొనర్తు రేల యరు † లం చొరులం గని మూఢమానవుల్. 68

కం. శత్రులు మిత్రులు సములని, భాత్రిని గలవారి నెన్నె † దరు తమయంత
శత్రుని దలఁప నె తలఁవరు, చిత్రంబగు నిట్టి చెనఁటి † చెయ్యులఁగన్నన్. 69

ఉ. మానసమాత్రీ కల్పితము † మాయిక దేహము దీనిపైని నెం
తే నహమ్మన్ మమత్వము వ † హించి ప్రలుభ్య విమృద్ధబుద్ధులై
నేనని లాఠిఁవాఁడని య † నేక విధంబుల జిత్తవిభ్రామం
బూని దురంత సంస్మృతి వ † యోనిధి దొర్లుచు రీజడలోనరుల్. 70

వ. సుఖదుఃఖములకు మనంబే కారణంబు. జనంబుగాదు. ఒకవేళ జనులని
యొప్పుకొన్నను బార్థివములైన దేహములొందిన జనులు పార్థివదేహము
లకే సుఖదుఃఖములఁ గల్గింపఁగలరు కాని యమూర్త మక్రియమైన
యాత్మ నేమిచేయఁగలరు ? పోనీ ! జనులదేహములు సుఖదుఃఖములఁ
గల్గించుచున్నవందువా ? జడములైన దేహములు చేయుటయేమి ? యనుభ
వించుటయేమి ? మఱి దుఃఖ మాత్మవర్త్యవసాయి యగుచున్నదిగా
యందువా ! అగుటలేదు. పోని మృతవిధముగా నగుచున్న దనుకొన్నను
స్వవరదేహగతుండు వరమాత్మం డొకండకదా ! ఒకనికే కర్మత్వ
కర్మత్వము లెల్లపొసంగును ! చూడు దంతములు జిహ్వయుఁ దనవే
కదా. ఎప్పుడైన దనదంతములతోఁ దననాలుకం గొఱికికొని యాబాధ
కెవనిం గోపింపవలయు ! కాన సుఖదుఃఖహేతువులు జనులకారు,

పోనీ, దేవతలు సుఖదుఃఖములకు హేతుభూతులా? చూతము. అహంకారమున బుట్టుటచే దేవతలు వికారులైరి ఈ దేవత లంగము నధిష్ఠించి యుందురు హస్తముచే ముఖమునిహితంబైనను ముఖముచే హస్తము దవ్వంబైనను నెవనికి దుఃఖము! తదభిమానులైన వహ్నిండులకే. వికారులక ద్వంద్వము లుండునది. అవిక్రియుండు ననహంకారుండు నైన యాత్మనకేమి? ఆత్మను వారేమియుఁ కేచులేరు అదియునుగాక స్వదేహముల ముఖాద్యంగములుంబోలె సర్వదేహములందు విహ్వల్య ద్వధిదేవత లభిన్నులు. తన్నుఁదాను బీడించుకొనుట యెఁదైన నుండునా? కాన నెట్లును దేవతలు దుఃఖహేతువులుగారు. పోనీ సుఖదుఃఖహేతు వాత్మయే యనుకొందము. అనుకొన్న నేమి? ఆవక్షంబున నాత్మకు సుఖదుఃఖాద్యాకారపరిణామము దాని నిజస్వభావమే యగునాయె. అన్యులు హేతువులు కారైరి. ఇక సన్యులపైఁ గోపించుటెట్లు! అట్లు గాదు. ఆత్మకుఁ దత్పరిణామ మన్యసిమి త్తంబున జరుగుచున్నదందమా? ఆత్మాతిరిక్తం బింతయు లేదే! అట్లు పొసంగు? లేకేమి! జగము భాసించుటలేదా? యందమా? ఆభాసించుట యంతయు మృగజలము వలె మృషయే. అవిచారితరమణీయమే. కాన నిమిత్తమే లేనపుడీక సుఖమెక్కడ? దుఃఖమెక్కడ? ఎవనిపైఁ గోపము!

పోనీ, గ్రహములు సుఖాదినిమిత్తకములు కాఁగూడదా? అన్నచో సప్తదుమాత్రము పుట్టుక లేని యాత్మకేమి! పుట్టుకయున్న దేహములకే జన్మలగ్నాపేక్షచే ద్వాదశాష్టమాది రాశిస్థగ్రహములు దుఃఖాదు లొసంగును. మఱియు గగనస్థగ్రహములకు నటనున్నగ్రహమిలచేతనే పాదదృష్ట్యాదిసంబంధమువలన దైవజ్ఞులు పీడాదికము వచింతురు. తత్సంబంధరహితునికి గ్రహములు కష్టసుఖములఁ గల్గింపలేవు. కాన దేహ లగ్న గ్రహముల కందనిపురుషుం డెవనిం గోపింపవలయు!

అట్లులైనఁ గర్మములవలన నాత్మకు సుఖాదు లొదవుచున్నవా? అనిన నది యెట్లు? ఒక్కవస్తువునకే జడాజడత్వంబు అడరినంగదా యది పొసంగడిని. జడంబైనచో వికారిత్వంబు, నజడంబైనచో హితానుసంధా తృత్వంబు సంభవించు. ఇచట నట్లుగాదే! దేహము జడము నచిత్తు. కాన దానికిఁ బ్రవృత్తికలుగదు. అందువలనఁ గర్మములేదు. ఆత్మఁడో శుద్ధజ్ఞానస్వరూపుఁ డగుటంజేసి కర్మముల నాచరింపఁడు. కాఁగా సుఖ దుఃఖములభూతంబైన కర్మమే లేదే! ఇంకఁ గర్మము సుఖాది హేతువు నెట్లుగు?

ఐనఁ గాలము ద్వంద్వహేతువేమో లెస్సగాఁబరికించిన నదిమాత్రము
 సరివడునా? అత్త కాల్వరూపంబె. అగ్నికి స్వాంశజ్వాలాదులవలనఁ
 దాపంబును దాహమవలననాశంబురు గలదా? ఉపాధిభూత కాష్టాంశ
 మున కున్న నుండుఁగాక. హిమశైత్యమునకుఁ దదంశతుపారకణంబు
 వలన నాశనమున్నదా? యిస్సీ! బ్రహ్మమునకు స్వీయాంశంబైన కాఁం
 బువలన ద్వంద్వం బొదవదు. అంశవిషయ మట్లుండుఁగాక. వాస్తవము
 నకు నన్నింటికంటెఁ బరుండైన యాత్మనికే ద్వంద్వంబు లెవరు ఘటించఁ
 గలరు.

71

తే. కనుక దేనిచే నెప్పుడే † కరణి ద్వంద్వ
 బాధ లావరాత్నరునకు † వరలఁజాల
 వీయహంబె సంస్మతిరూపి † యిది యెఱుంగు
 వాడు భూతాలివలనను † భయవడండు.

72

వ. అని యాబ్రహ్మవిమం డాత్మగతంబునఁ దర్కించుకొని యాగాథంబాడి 73

ఉ. మున్ను మహర్షిపుంగవులు † వోయినతెన్ను పరాత్మానిష్ఠ, యా
 తెన్ను నె నేనుబట్టి యతి † దీక్ష గుటుంబ దురంతపార వా
 రాన్నిధి నుత్తరింతు నను † రప్రభు ధాతృ మహేశ పూజిత
 వోష్మత పాదవమ్మిఁ గరు † ణోదయసద్మృ హరిన్ స్మరించుచున్. 74

మ. అని యాపాటుండు గాథ నిశ్చయ ఎనో † వ్యాపారుడై ధీరుడై
 ఘననిర్వేద గతాత్మభారుడయి భి † క్షావృత్తి సంచారుడై
 మునిగేయాధ్వ విహారుడై సహనహృ † న్మాతాపృజాగ్రేరుడై
 యనిదంపూర్వ శమైకసారుడయి యొ † ప్పారెంజుమీ యుద్ధవా! 75

కం. నవ్వుధనుడు నిర్వేదా, వప్తంభంబుఁ గ్లమంబుఁ † బాయుచుఁ బ్రవ
 జ్యేష్ఠి దుష్టి వడిసి బహు, కప్తముల స్వధర్మమెడల † కమహిం దిరుగున్.

ఆ. ఎంత లోభియెన † సంతయో యింతయో, శ్రుతులఁ జదివినట్టి † సూరిగాన
 నెప్పుడో యొకప్పుడెఱారె విజ్ఞాన, మెన్నఁడై నఁజదువు † వృథగఁజనునె?

అ. సౌఖ్యదుఃఖముల నొకసంగునట్టిది మనో, విభ్రమంబ కాదు † వేటొకండు
 దామ స్నేహితుండు † దానీనుఁ డడరు సం, సారమెల్లయుం దఁనుకృతంబ.

కం. ఉద్ధవ! యెల్ల తెఱంగుల, బుద్ధిని మచ్చరణ కమలములపై నిడి సం
 బద్ధముచేయుమ మనముఁ బ్రసిద్ధంబగు యోగమిదియ † చెప్పితినిశ్చ. 79

ఆ. ఎవఁడు భిక్షుశత † సీబ్రహ్మనిష్ఠ న
 మాహితుడయి వినును † మననముం బొ

నర్పు వినుచు శ్రద్ధఁ దనఁ జెప్పఁడు
ద్వంద్వములను బరిభఁ వంబు గనఁడు.

80

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు పదేశించె నని శుకమహర్షి వచించెను.

81

ఇది త్రయోవింశాధ్యాయము సమాప్తము

చతుర్వింశాధ్యాయము

కం. కడవట్టెడి బొత్తంబని, కడగంటం జూడవేమొ ఁ కద, నాయనువుల్
కడవట్టెడి నీడయలే, కడుగటు పెట్టంగ లేను ఁ హరిహరనాథా !

1

— * శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునకు సాంఖ్యముపదేశించుట * —

వ. ¹ దేవా ! యవధరింపుము. శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయునంత
సెట్లయె. శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునిజూచి నాయనా! యద్వితీయ పరబ్రహ్మము
నుండి మాయచేఁ బ్రకృతిపురుషద్వారమున సర్వద్వైత ముదయించి
యందే లీనమగుచున్న దని గ్రహించిన భ్రమంబు నివర్తించును.

2

కం. అదిని నుడివిరిసుమి కపి, లాదులు సాంఖ్యమనుయోగఁ మనువమ మనఘా!
భేదసమిత్తము సుఖదుఃఖాదిభ్రమ ముడుగుకొఱకఁ నది వినువినతృణ. 3

సీ. అనఘాత్మ ! ప్రళయంబు ఁ నందు సర్థము జ్ఞాన
మను వికల్పములేక ఁ యలరుబ్రహ్మ
మొక్కండ; తొలికృత ఁ యుగమందును వివేక
లిట్లు బ్రహ్మైకత్వ ఁ మే గ్రహించి;
ఁంతం గ్రమముగ బ్ర ఁ హ్మము వాఙ్మనములకం
దెడునట్లు మాయచే ఁ ద్వివిధ మయ్యె;
నందొకండర్థ మ ఁ య్యదే కార్యకారణ
త్వమును దృశ్యమృత్యు ఁ ప్రకృతి యనఘ !

తే. మఱియొకండు జ్ఞానము ద్రష్ట ఁ పురుషుఁ డనఁగఁ
బరగు; నే త్తోభ మొనరింపఁ ఁ బురుషు ననుమ
తమునఁ ద్రప్తకృతికిని స ఁ త్వము రజస్సు
తమము నా మూఁడుగుణము లు ఁ దృప్తములయ్యె.

4

ప. ఉద్ధనా ! పురుషు ననుమతంబున నన జీవాదృష్ట ప్రకారమున నని గ్రహింపుము. ఆవల విను. ఆత్రిగుణములకు మహత్తత్వ ముదయించె. ఇదియబుద్ధి. ఇదియ ప్రథమ వికారము. ఇది జ్ఞానశక్తియుతమైన మహత్తనయుఁ గ్రీయాశక్తియుతమైన సూత్రమనియు బిలువంబడు. బహుమణులందు సూత్రమింటలె నెల్ల కార్యములయందు ధారకంబైయునికింజేసి సూత్రసంజ్ఞలబ్ధంబు. జ్ఞానము క్రియాగర్భముగాన మహత్తు సూత్రగుమన్వితంబు. రెంటి కభేదంబు.

5

తే. ఆమహత్తున కుద్భవం † బయ్యె జీవ
గణవిమోహశంబగు నహం † కార మదియుఁ
దామసము తైజసము వైకృతము నాఁగ
మూఁడు విధములచేతను † బాలుపుమీఱు.

6

సీ. ఏతదహంకార † మేనుమీ తన్మాత్ర
ములకు దశేంద్రియం † బులకు మదికి
నధిదేవతలకును † నాదికారణము
చిదచిన్మయంబయి † చెలఁగుచుండు
తన్మాత్రములు నిమి † త్రములుగాఁ దామసం
బునఁ బంచభూతముల్ † జననమందెఁ
దైజసాఖ్యంబైన † రాజసంబున నింద్రి
యములు పది యుద్భ † వములయ్యె;

తే. విమలవైకారికాఖ్య సా † త్వికమువలన
స్వాంతము తదిందియాధిదే † వతలు పడునా
కండు జనియించి; రిట్లహం † కారముననె
త్రివిధస్పృహ; జీవునకు మం † దిర మహమ్మె.

7

ప. తాతా! పంచమహాభూతము లావరణ స్వభావముగలవిగానఁ దామసంబునను, నింద్రియములు ప్రవృత్తిస్వభావముగలవిగాన రాజసంబునను, నధిదేవతాగుణములు ప్రకాశస్వభావముగలవిగాన సాత్వికంబునను జనియించు సని గ్రహించితివా !

కం. ఈభావము లన్నియు మిశ్రీభూతంబగుచు నాదు † ప్రేరణ నండం
బై భాసిలుచుండు నదే, రా భవనవిశేష మవ్వి † రాట్పురుషునకుఁ.

9

తే. నేన నుమ్మి వైరాజాఖ్య † నగడితిం ద
దండమందు సంతర్వామి † నగుచుఁ; దజ్జ
లస్థితాండమం దేను లీ † లాస్వరూప
మఖర నారాయణుండనై † వెలసియుండ.

10

- కం. మన్నాభిని విశ్వాఖ్య ల.స న్నీ కేజంబునుండి † చతురాస్యండు
త్వన్నుండయ్యె విరాట్టే, క్రన్నన నిటులాదనె భోగ † కలితాకృతియై. 11
- కం. వారిజభవుండు తప మ,వ్వారిగఁగావించి మత్కృ † పాగరిమ రజోఽ
వారితశక్తిం ద్రిజగము, వారిని దత్పాలకులను † పలనుగఁజేసెన్. 12
- ప. అనవుడు నుజ్జవుండు స్వామీ! లోకములు పదునాలుగు గవా యన శ్రీకృ
ష్ణుండు దరహాసభానురాగుండై యగునుద్ధవా! యేను భూమిని దత్పు
షిరగతాతలాదిలోకంబులనుగల్గి ధూలోకంబనియు, సంతోక్షలోకమును
భువనలోకమనియు, సుఖప్రాధాన్యంబునందేసి స్వర్గముం దమపరిమహ
న్లోకాదులంగలిపి స్వర్లోకంబనియు మూడులోకములుగాఁ బరిగణించితి.
అవ్వల విను. 13
- ఉ. నాకమునందు నిర్జరగఁగంబును, భూమి మనుష్యులన్ భువ
న్లోకమునందు భూతతతు † లన్, భృగుముఖ్యులు సిద్ధు లన్మహా
న్లోకమునందు, నాగు లను † రుల్ ధరక్రింది రసాతలాదులం
దోకముఁ జేసి నిల్వ జల † జోధృవుఁ డేర్పటచెన్ యమాక్షహా! 14
- కం. త్రిగుణాత్మక కిర్మము లూఁతగ మజ్జగములనె తిరిగె † దరు నరు;లటుపై
నఁగల మహస్తపతిదులు, మొగిని దహోన్నాస్యసయోగఁములనెచనఁగనా.
- కం. గణనీయ భక్తియోగ, ప్రణయులు గాంతురు మదీయ † వైకుంఠమ్మున్
బ్రహమ ప్రీతికంఠము స. ధ్మణోపకంఠము రమా మః † ధుర కంఠమ్మున్. 15
- ప. పరమేశ్వరుండ నగు నేను నిమిత్తమాత్రుండనుగాఁగఁ గాలశక్తివలన
వారివారి కర్మఫలముల కనుగుణముగా నాస్థాపరమునీచగతుల, నానత్వ
లోక ముత్తమగతుల, నీవరులొందుచు నీసంసారమున మునిగి తేలు
చున్నారు. ఇట్లు మద్గతివ్యతిరేకగతులన్నియుఁ జంచలంబులనియెఱుంగుము.
- ఆ. అణువునందుఁగాని † యతిబృహద్రూపంబు,నందుఁగాని కృతముఁనందుఁగాని
స్థూలమందుఁగాని † సారిదిసర్వమునందుఁ, బ్రకృతిపురుషయుగముఁపరిధవిల్లు.
- సీ. కార్యమునకు నేది † కారణంబుగనుండు
నాద్యంతములను మ † ధ్యమునఁగూడ
నదెయ్యండుఁ; బాడమ † టయ్య ఘటాద్యంత
దశలందు మృత్తిక † తనరుచుంట;
కనుకనే నడుమ వ † చ్చిన ఘటంబునఁగూడ
నామృత్తికయె చెలు † వారుచుండు
నట్లే నడుమవచ్చి † నట్టి జగమున కా
ద్యంత మధ్యముల బ్ర † హ్మమె చెలంగు;

- తే. పూర్వభావ ముపాదాన † ముగను దేనిఁ
బడసి యవర వికారమ్ము † నడరఁజేయు
నట్టికారణమే సత్య † మైనయది, వి
కారమున కాదిఁ దుదిఁ బాలు † పారుఁగాన. 19
- తే. ఘటమునకును బిండమ్ముగఁ † గారణమ్ము
మఱియు ఘటపిండములకును † బరమకార
ణమగు మృత్తికసత్య, మ † ట్లు మహదహము
లకును బరమకారణమై చె † లంగుఁగాన 20
- ప. బ్రహ్మమే సత్యమని యెఱుంగుము. మృత్తునే జలాదానాది వ్యవహారార్థము ఘటమన్నట్లు బ్రహ్మమునేవ్యవహారార్థము జగమనుచున్నారము.
- తే. కార్యజగతి కపాదాన † కారణమగు
ప్రకృతి, వానికాధారుడౌ † పరుఁడు పురుషుఁ,
డల గుణత్వోభమున నభి † వ్యంజకమగు
కాల, మిమ్మాఁడు నేననూ † కాదు వేఱు. 22
- ప. నాకు శక్తి ప్రకృతియు, నవస్థాగూఢంబులు పురుషకాలంబులనియుఁ
గొందఁజెందురు. దానికేమి! 23
- తే. బహుళమైన యీసర్గప్ర † వాహము పితృ
పుత్రప్రాత్రాదికంబుగఁ † బొడుపుసాఁగు
చుండు నిత్యమై జీవప్ర † యోజనార్థ
మీశుశృష్టిచే స్థిత్యంత † మెసఁగువఱకు. 24
- తే. అన్యదీయఃసీక్షణ † మాగఁగా నె
యఱులలోకజన్మలయంబు † లహరహంబు
జరగు బ్రహ్మాండమును లోక † సహితముగను
లయ మొనర్చు మద్రూపకా † లమ్మువొలసి. 25
- ప. తత్ప్రకారమ్ము వినుము. 26

— అయప్రకారము —

- కం. తనువు తన కువచయంబుం, బొనరుచు నన్నమున, నన్న † ముం బీజమునం
దును, బీజము భూతలమం, దును, భూమియు గంధమందుఁ † దూరిలయించుకా
- కం. పొందుగ గంధము నీర, హృందును నీరమ్ము రసము † నం దది తేజం
భందును తేజముఁగూపము, నందుం గ్రీమముగ లయంబు † నందుచునుండుకా.

వ. ఉద్ధవా! తెలియుచున్నదా? మరలవిను. శతవర్షానావృప్తిచే నన్నము
క్షీణింప నందు శరీరములయించు. అన్నము ధాన్యమునందు బీజమాత్రావ
శేషంబగు. బీజము తేత్రంబున నుప్లమయ్యు మొలవక యందే
లయించుఁ దద్భూమి సంవర్తకాదిత్య శోషితయు సంకర్షణముఖాన్ని
దగ్ధయు నై భూతసూక్ష్మ రూపగంధ తన్మాత్రావశేషయగు. గంధము
శతవర్షవృప్తిచే జలమందు లయించు. ఇట్లేజలము జ్యోతిశ్శోష్యమాణంబై
రసమాత్రావశేషంబగు. రసమగ్నియందు, నగ్నివాయువుచే నభిభూయ
మానంబై రూపమాత్రంబై పొలును. 29

తే. రూప మనిలంబునందుఁ జే + రు ననిలంబు
నస్మదీయ కాలప్రేరి + తాంబరమున
గ్రస్తమై స్ఫుర్భమందును + గలియు స్ఫుర్భ
మంబరంబునయందు ల + యంబుఁగాంచు. 30

సీ. గగనంబు భూతాది + యగు నహంకృతిభుజ్య
మానమై శబ్దత + న్మాత్రమందు
నణఁగు; శబ్దము తామ + సాహంకృతిని లయ
మైపోవు; రాజసా + హంకృతిని హృ
షీకముల్ లయమును + జెందు; మనం బింద్రి
యాధిదేవతలచ + యమ్ము¹ వైకృ
తాహ్వయాహంకార + మందు లయించును
మూరులెగల యహం + కారమును జ

తే. డాంశమెడలు మహత్స్వత్స్వ + మందు లయము
నందు; జ్ఞానక్రియాయుజ్జ + హత్తు వాని
వదలి గుణమాత్రరూపమై + పొడలు; నా గు
ణమ్ము లవ్యక్తమందు ల + యమ్మునెందు. 31

తే. ఈప్రకృతియును నువరత + వృత్తియైన
కాలమం దైక్యమగును, ద + త్కాలమును మ
హాపురుషుడు మాయామయుం + దైనజేవు
నందు; జేవుఁడాత్ముడగు నా + యం దడంగు. 32

తే. ఆత్ముడేయెల్ల; వానికి + నన్యమొందు
లేదు; నిరుపాధికుడు వాడు + భేదసూన్యుఁ
డక్షరుడు వికల్పాచార + లక్షణుడు
వానికి లయంబులేదు ప్ర + జ్ఞానఘనుడు. 33

1. వైకృతము = సాత్వికము

కం. ఇట్టులు విమర్శసేసెను, నట్టినరునకు నివ్వకల్పి ✱ మగు భ్రమ మేలా
పుట్టును! బుట్టినమదిలో, నెట్టునిలుచుఁ దమము నిల్పు ✱ నే రవియెదుట? 34

తే. కంటె సాంఖ్యము సంశయ ✱ గ్రంధిభేది
నొడివితిని బరావర దర్శ ✱ నుడనుగానఁ
బ్రేమమున; ననులోమవి ✱ లోమముగను
మనన మిఁకఁజేసికొమ్ము నె ✱ మృనమునందు 35

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వచించెను. 36
ఇది యేకాదశస్కంధమునఁ జతుర్వింశాధ్యాయము సమాప్తము.

పంచవింశాధ్యాయము

కం. ఒక్కొక్కరియందుఁ జొచ్చియె
కొక్కవనిని సులంఘజేయు ✱ చుండువు నీన
మృక్కార్కుణ్యము నెఱుంగము
సృక్కార్కము నెఱుంగ మీశ ✱ హరిహరనాథా ! 1

—* శ్రీకృష్ణుండు దుద్ధవునకు గుణవృత్తుల బోధించుట *—

వ. ¹దేవా ! యవధించుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁగోరునంతో
ఁటలనియె. అంత శ్రీకృష్ణభగవానుండు దుద్ధవునితో నుద్ధవా ! ప్రకృతి పురు
షులం దెలిసికొన్న జ్ఞానవంతులు సయిత మెంత ప్రయత్నించెయి గుణ
వృత్తులం జయింపనేరరు. అందువలన ద్వంద్వోపశమం బొడవదు. కానఁ
దజ్జయోపాయ మాలింపుము. ముందు 2

కం. ఇమ్మనుజుఁ డసమ్మిత్రగుణమ్ములలో నేగుణమ్ము ✱ నక యాదృశుడై
యిమ్ములఁ జరించు నాచందమ్ము వచింతు విను సావధానమనమునక. 3

కం. మమ కరుణ వివేకము సత్యము దానమ్ము స్మృతి తుష్టితప మస్పృహత్యా
గము ప్రా శ్రద్ధార్జవములు, శమదమ వినయాదికములు ✱ సాత్వికవృత్తుల్.

సీ. అభిలాష దర్పమ్ము ✱ వ్యాపారమును లాభ, మదరియు సంతోష ✱ మందకునికి
గర్వమ్ము విత్తాదికమునకై దేవతా, దుల వేడికొనుచుంట యలఘుభేద
బుద్ధియువిషయానుభోగంబు స్తోత్రప్రియతమదోతానామ్ము ✱ హాస్యకలన
స్వప్రభావము బయల్పడుచుట బలిమిఁజూపించుటాదిగ రతోపృత్తులగును

తే. అన్యతమును గ్రోధమును లోభ + మార్తి హింస
యాచనము విషాదము కల + హమ్ము దంధ
మాక శోకము క్లమము మో + హమ్ము నిద్ర
విహ్వలత జడత్వము తమో + పృత్తులగును. 5

వ. ఉద్ధవా! ఇల్లు సత్వాదులకం బ్రత్యేకపృత్తులం గ్రహింపుము. ఇంక
సీత్రిగుణమ్ముల సన్నిపాతపృత్తుల నుడివెడ విరుము. నేను నాది యనెను
సహంతార మమకారప్రయుక్తబుద్ధి సర్వపృత్తులకు నామావాధికరణ్యం
బగుటంతేసి యదిసన్నిపాతజన్యంబు. 6

సీ. నేనుశాంతుండను + నేనుగామిని నేను
గ్రోధి నటంచు నా + కుఁ దనరాసు
శాంతి కామము శ్రోధ + మెంతయుననియిట్లు
గుణయుతివ్యవహార + కోటిజరగు
నేలయందువా? గుణ + పాళినిగాదె మ
నంబు తన్మాంత్రేంద్రి + యంబు లసువు
లేర్పడె; నవి కల + యికఁగన్నఁగాదె యీ
వ్యవహారమంతయు + వరలుచుండు;

తే. అనఘ ధర్మార్థకామంబులందు నిష్ఠ, తత్ఫలమ్ముగ శ్రద్ధయుఁధనము రతియు
సడరుటయు గుణమిశ్రణంబగుటఁజూపె, దేవభాగకుమార! సుధీవిచార! 7

తే. గేస్తు నిత్యనైమిత్తిక + కృత్యములను సలుపుఁ,
గామ్యధర్మంబుల + స్సలుపు, గృహము
నందు సక్తుడై మెలఁగు ని + య్యదిగుణత్ర
యాభిమిశ్రణమున నె వి + ద్యాలవాల! 8

వ. పురుషుం డేగుణంబుల యాదృశుండు యుండునో వివరింతు. 9

కం. శమముఖగుణములచే న
త్వమయుండని వివిధకామ + కర్పాదిక యో
గమున రజోమయుండని, శ్రో
ధముఖములఁ దమోమయుండని + తలఁపనగునరుకె. 10

చం. తనకులధర్మకర్మ సము + దాయ మపేక్ష యొకింతయేనియుం
గనక యొనర్చుచు నైలఁత + గాని పుమాంసుఁడుగాని భక్తిభా
వన వనజాక్షు శ్రీలలిత + వక్షు ననుక భజియించునేని యా
ఘనమతి సాత్వికప్రకృతి + గాఁ గొనియాడఁబడఁ గుమారకా! 11

కం. ప్రకటఫలమ్ములు గోరుచు, స్వకర్మముల నన్భజించు † వాడగును రజః
ప్రకృతి; మఱిశాత్రపులహిం, సకుఁగానన్గొలుచునేడఁమఃప్రకృతియగున్. 12

కం. మనమందుం బొడమెడు నీ, గొనములుజీవునికెగాని † కొఱలవునా కో
యనఘా ! భూతమ్ములకుం, బెరుబంధముగలుగుఁజున్వేదీనికలయికన్. 13

ప. ఇన్న జేకైకగుణోద్రేకకార్యముల నాలింపు. 14

తే. శాంతమును స్వచ్ఛమును విభా † స్వరమునైన
సత్వ మితరగుణద్వయం † జంపెనేని
సుఖము ధర్మము జ్ఞానమ్ము † శోభిలంగ
నన్నరుం డేమిటఁ గొఱంఠె † నందఁబోడు. 15

తే. సంగ, భేద, ప్రవృత్తుల † సంతరించు
రజ మితరగుణద్వయివయి † విజయముగొని
ఘనయశశ్రీల, దుఃఖాలఁ, † గర్మజాల
ములను గల్గించుఁజున్వేమ † ర్ములకు వత్తు ! 16

తే. మూఢము, లయమ్ము, జడమా త † మోగుణ మ్మి
తర గుణద్వయం గెల్చిన † దైన్యశోక
మోహహింసలు, నిద్రలుం, † బొలుచు రిత్త
తలఁపులుం గల్గు నమ్మును † మ్ములకు వత్తు ! 17

చం. ఎవుడు మనంబు నిర్మలత † నెయ్యునో ? యింద్రియసంచయంబు కా
ముపరతి నొందునో విషయ † యోగముమాని, శరీరమందు భీ
తి పరిధవిల్లకుండునో ? మ † తిం దృఢమైన విరక్తిగల్గునో ?
యవుడ యెఱుంగు మత్పదము † నందఁగ సత్వము పృథ్విగన్నటుల్. 18

తే. ఎవుడు కర్మములఁ గలంగి † హృదయమెగురు
జ్ఞానవిషయాల కనివృత్తి † జాలువాఱు
గర్మవిషయాలకు వికార † గరిమ పెరుగు
నవుడ రజ ముత్కటంబయ్యె † నని యెఱుంగు. 19

తే. ఎన్నడు తిరోహితంబగు † చెడఁడ విషయ
కాండము గ్రహింపలేక సం † కల్పములను
గనక లయమగు; నజ్ఞాన † మును విపాద
మడరు నవుడ తమంబేచె † నని యెఱుంగు. 20

- తే. సత్వమున దేవబలము, ర + జమున ననుక
బలము, తమమున రాక్షస + బలము పెరుగు
నాధిదైవికాధ్యాత్మిక + ప్రాధిభౌతి
కముల బలము సత్విరజస్త + మములఁ బెరుగు. 21
- తే. సత్వమున జాగరణము ర + జమున స్వప్న
మును దమమ్మన నుప్తియఁ + దారుచుండు
జాగ్రదాద్యవస్థాత్రయ + నాక్ష్మిభూత
మాత్మతత్త్విమయ్యది తురీ + యమ్మా వత్స ! 22
- తే. విదితవేదమార్గులు చని + యెదరుపైకి
సత్యలోకమ్మదాశను + సత్వమునను.
దమముచేఁ గ్రింది కాస్థావ + రము చనెదరు,
రజముచే నరులై యంత + రమున నుండు 23
- చం. విమలచరిత్ర ! సత్వ మభి + వృద్ధిగనున్నపు డీల్లువాఁడు నా
కమునకు, రాజసర్థి చెలఁ + గ్గ మృతుఁడొనఁతఁ డిమ్మనుష్యలో
కమునకుఁ, దామసోబ్బణత + గ్రాల గతించినవాఁడు క్రిందిలో
కమునకు నేగు, నిర్గుణతఁ + గన్నతఁడొందును నన్నె యద్ధవా ! 24
- మ. ఫలవాంఛా రహితాత్మకండగుచుఁ ద + దృహ్యార్పణమ్ముచు భ
క్తలలాముం డొనరించు కర్మమదియఁ + గా సాత్వికం, బాత్మలో
ఫలసంకల్పము వూని కర్మము వొన + ర్ప రాజసంబాను, గే
వల హింసాబహుళక్రియాళి నొనఁకిం + వం దామసంబయ్యెడిక. 25
- తే. జ్ఞానమును నాత్మవిషయమై + సాత్వికమనఁ
గ్రాలు, దేహాదివిషయమై + రాజసమనఁ
దనరుఁ, బ్రాకృతవిషయమై + తామసమన
నెగడుఁ బరమేశవిషయమై + నిర్గుణమగు. 26
- తే. కాసనావాసమగు సాత్వి + కంబు, గ్రామ
వాసమగు రాజసము, ద్యూత + భవనవాస
మగును దామసం బుద్ధవా ! + యస్మదీయ
నిరుపమాలయావాసంబు + నిర్గుణంబు. 27
- తే. సంగమెడలి కర్మమ్ములు + సలుపుకర్త
సాత్వికుండు, రాగాంధత + సలుపుకర్త
రాజసుండు, తామసుండు స్మృతి + రహితకర్త
నెమ్మిని మదేశకరణుండు + నిర్గుణుండు. 28

- తే. సాత్వికం బాత్మవిషయమై † శ్రద్ధయున్న
రాజసము కర్మవిషయమై † శ్రద్ధయున్న
దామస మధర్మవిషయమై † తనరశ్రద్ధ
నిగుడ నాసేవపై శ్రద్ధ † నిర్గుణంబు. 29
- వ. మఱియు నాహారంబునకు నీగుణభేదంబు గలదు. 30
- ఉ. సారము పూత మశ్రమవ † శంబును బధ్యము వైనసాత్వికా
హారము, స్వేంద్రియప్రియక † రాష్టు కటూజ్జ్వలమైన రాజసా
హార, మశుభ్రపద్యుషేత † సార్తిద దగ్ధికమైన దామసా
హారము, మన్ని వేదితశు † భాన్నము నిర్గుణమందు కోవిదుల్. 31
- తే. సమధికాత్మోత్థిత సుఖమ్ము † సాత్వికమ్ము
రవ్యవిషయోత్థితసుఖమ్ము † రాజసమ్ము
దైన్యమోహోత్థిత సుఖమ్ము † తామసమ్ము
నిరత మదుపాశ్రయసుఖమ్ము † నిర్గుణమ్ము. 32
- వ. నావుడు బృహస్పతి శిష్యుండు దామోదరు విలోకించి స్వామీ! “అత్మో
త్థిత” మనియు, మదుపాశ్రయమనియు నిట్లు వేర్వేరుగాఁజెప్పచుంటివేల? ఆత్మకు నీకు సభేదంబుగదా యన ముకుందుండు మందహాసకందళ రుచిర కాంతిల్పందము నయనారవిందములకఁ గ్రొందళుకు వొందింప నిట్లనియె. మతిమదగ్రేసరా! ఆత్మకు నాకు సభేదంబు. ఇచ్చట నాత్మోత్థితమనఁ ద్వంపదార్థవిషయముగను, మదుపాశ్రయమనఁ దత్పదార్థవిషయముగను గ్రహింపవలయుంజమి యని యించుకతడవాగి యావల మఱియు నిట్లనియె. 33
- తే. ఇవ్విధంబున నుద్ధవా! † యెఱుంగుమయ్య
ద్రవ్య దేశ కాలములు క † ర్మములు ఫలము
లాకృతు లవస్థలును శ్రద్ధ † లభలనిష్ఠ
లనఘ! త్రిగుణాత్మికమ్ముల † టంచెడంద. 34
- కం. శ్రుతమును దృష్టము హృచ్చిం, తితము బ్రకృతిపూరుషువనమధిష్ఠితభావ
వ్రతతి సమస్తమును గుణ, త్రితయాత్మకమంచు నెమ్మదిం దెలియుమయా! 35
- మ. మనుజుం డీగుణకర్మ బంధమగు నం † సారంబునం గ్రుమ్మరం
గ నిదానంబగు చిత్తజాత గుణసం † ఘాతంబు నిర్జించి పా
వన మత్పాద సరోజయుగ్మ భజనో † పాత్రావ్యయానంద సం
భని తాత్రూడ సమున్నగండఫలక † స్పాకుండుగాఁజెల్లదే! 36

- తే. అనఘచరితా! పరోక్షావః + రోక్షములను
జ్ఞాముల వృట్టుకకుఁ గారఁ + బమ్మయిన శ
రీరముం బొంది గుణగుంఁగఁ + దూరుడగుచు
నచు భజింపందె తెలివి యుం + దినఘనండు. 37
- కం తెలివిగలవాడగుచు జిత్తులమారి దశేంద్రియముల + తోఁ బోరి జయో
జ్వలుడై నిస్సంకుండై, కొలువఁగవలయుం బరాకు + గొనఁబోకననుకొ. 38
- ఉ. ఇమ్ముగ నత్వరిష్టి ధరి + యించి రజమ్ముఁ దమమ్ముఁ జెండి న
త్వమ్ముచు నైరపేక్ష్యమచు + వజ్రముచే వికళించి యాల శాం
తమ్ము పహించి జీవునకుఁ + దావగు లింగశరీర మల్లనం
జమ్మి యిఁకేమి చెప్పవలె + శిష్య! యతండు మదైక్యమందెడికొ. 39
- తే అట్లు లద్వితీయ బ్రహ్మ + మైన నన్నుఁ
గలిసి యిఁక బహిర్విషయ భో + గములఁగాని
లోనఁ దత్సర్వరణమ్మును + గాని లేక
జలము జలములోఁ గలిసిన + ట్టులు చెలంగు. 40
- వ. అని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి నుడివెను. 41

పంచవింశాధ్యాయము సమాప్తము

* ప డ్వింశాధ్యాయము *

- కం. తొలిమినుకుల తోఁటనడిమి, మలసికఁ గల తెత్తిరీయ + మాకందము కొ
మ్ముల రెండవతీవియఁ జెలు, వలరఁ బలుకలొలుకుచిలుకఁ + హరిహరనాథా!
వ. 1 దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న కేంద్రునితో
నిట్లనియె ఆవల శ్రీకృష్ణుండు ధవునివైఁ బ్రసాద మేదురావలోకనంబులు
పఱపి యుద్ధవా! మత్స్వరూపంబు లక్ష్మింప ననువైన మనుష్యదేహ
మొంది భక్తైకగణంబైన మధ్వరము నాచరించి తద్భక్తుం డాత్మాయంద
నియంత్రరూపమున నున్న పరమాత్ము నానందస్వరూపు నన్నొందెడిని. 2
- ఉ. అమ్మహితాత్ముఁ డీగుణు + యమ్ముగు జీవునుపాధి జ్ఞానయో
గమ్మునఁబాసి యెష్టయినఁ + గానియవస్తువులొ గుణమ్ములం
గ్రమ్మురఁ జొచ్చిన స్మరశి + భామణి! వానికిఁ దద్గుణానామం
గ మ్ములరార, దగ్నికణి + కం జెకలంటునలయ్య యెన్నఁడుకొ. 3

ఉ. ఏదెటులైనఁగాని పచి ధి యిచ్చెద గట్టిగ నాలకింపు శి
శిష్యుడర తృప్తముహముల ధి యొద్దఁ జేరుటమాత్ర మేరికిం
గాదు సుమయ్య! యక్కతనఁ ధి గల్లు నవశ్యమనర్థ, మంధుఁ డం
ధాదృతి వెంటనంటి చన ధి సంధువునం బడకున్నె! యుద్ధవా! 4

-* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికిఁ బురూరవోగాథ నుడువుట *-

వ. యోగులకు సంగంబున యోగవిభ్రంశంబగు ననువిషయంబున నైలుం
డగు పురూరవశ్చక్రవర్తిగాథ వక్కాణించెడ విను. 5

ఉ. ఆతఁడు సార్వభౌముఁడయి ధి యాశలఁబ్రాకుచుఁ గీర్తివల్లికా
వ్రాతము మోసులెత్తి యల ధి రక్ష గనె నొక్కెడ నూర్వశీసరో
జాతమనోజ్ఞపాణి విల ధి సస్మధురామృతవాణి నీలజీ
మూతసమానవేణి నన ధి బోణిని నుందరతావ్రధాణినిక. 6

కం. కని సమయపూర్వముగ దా, నిని బడసి మనోజరాజ్య ధి నిరుపమభోగా
భినిదేలు చహర్షిశేషముం, జనుటయు వచ్చుటయు నెఱుంగఁజాలండయ్యె7

ఉ. చక్కనివారిలో మిగులఁ ధి జక్కనివారంట, లేతప్రాయముం
గ్రక్కుచు నున్నవారంట ధి కాదని యానని వల్కువార లే
దిక్కునఁగాని లేరంట వ ధి దింబది రాచటికంపుఁ బెన్నిరిం
జిక్కిన వారంట మరు ధి చేపడి కీల్పించుట వింతయే! 8

కం. ఇలులుండ నొక్కనాఁడా, కటిలాలక సమయమేల ధి కోల్పటిచితివం
చటువాసి పోవఁ బతి త్రిప్పటవడ వెడఁగెడఁద బొడమ ధి బడలువడనొడలే

చం. నిలునిలు పోకుపోకు తరు ధి నీ! రమణీ! రమణీయను స్తనీ!
నిలువఁగ లేను నిన్నిడిచి, ధి నీజయిపోయెమనంబు, వేదుఱుం
దలకొనుదెంచె బ్రాణసము ధి దాయము దోకొనిపోయెదే! కటా!
జులుకమిటారి! యోమరుని ధి క్రొత్తకటారి! జగతుటారివై. 10

ఉ. ఏటికి గట్టివైచితివె ధి యిన్నిదినంబులనుండి నన్ను నీ
గాటవుఁగొగిలింతలను ధి గ్రాల్లనుఁగోనల వాలుఁజూపులక
బాటల కోమలాధర క ధి సస్మధుసార వితీర్ణులక నిరా
ఘాట వచశ్చమత్కృతులఁ ధి గ్రమకుచోరుమహీధరంబులక. 11

ఉ. సత్యముచెప్పుచుంటి విను ధి సారసలోచన! యష్టదీయ సాం
గత్యము నిత్యమం చెడఁద ధి గట్టిగ నమ్మితి నాకటాక్ష వై
యాత్యము లామనోజ్ఞ దర ధి హాసము లావ్రణయానురోష పాం
డిత్యము లారహాసచన ధి నిస్సరణంబులు సూచి యక్కటా! 12

ఉ. ముద్దియ నీవుమాత్ర మెటు † ప్రోద్దులు పుచ్చెదు నన్నుఁబాసి యా
ముద్దులు ముచ్చటల్ మురిపె † ముల్ వలపుల్ మెలపుల్ దలంచినా
నిద్దురవచ్చునెట్లు † కడి † నేర్తువె మ్రొగఁగ, నేస్త కత్తియల్
నుద్దులు వల్క విందువటె † † సుదరి † కొండల మండకంఠునే ? 13

కం. నేమముఁ బాసితివని యా, నేమముఁబాసి చనఁ దొంటి † నెయ్యదుఁత్రుటిలో
నే మముక బుద్ధిఁ దొలఁగునో?, నే మముదిత మతుల మిమ్ముఁబీడర్చనముక

కం. అనుచుం బెక్క తెఱంగులఁ

బనవుచు నొడలివయి వలువ † సాయుటయు నెఱుం

గని వనట మునిగి దేశము

లను గ్రుమ్మరసాగ తేఁడు † లలనవెదకుచుక.

15

వ. అట్లు క్రుమ్మరువాఁడు కురుక్షేత్రంబునం దాఁగ గనుంగొని తదనుమతంబున
గంధర్వులవేడికొని వారనుగ్రహింప నగ్నింబడసి త్రేతయందు మాఁ
డగ్నుల నెలకొల్పి యజనమాచరించి గంధర్వులోకంబున కరిగి యం
దయ్యూర్వశితో బహుకాలంబు కామోపభోగంబులం దేలి యవుడు
హృదయతాపం బడంగ నావుడమితేఁడువిచారించి విషయభోగంబులనర్థా
వహంబు లని తెలిసికొని వైరాగ్యోదయంబున దనపూర్వకేష్టలనెల్లం
దలంచుకొని యొకగాథంబాడె వినుముచెప్పెద.

16

ఉ. అక్కట! యెంతసామరుడ † నైతిని మృశ్మహాకామకళ్ళల
స్యకక్రూత బుద్ధినైతి విర † హవ్యథఁగుండితిఁ గట్టకోశయం
దక్కుట గాననైతి విబు † ధస్తవసీయ యశోవిరాశముక
నిక్క మెఱుంగనైతిఁ దరు † ణీ వరిరబ్ధ గళస్థలుండనై.

17

ఉ. అద్దిర! కర్మసాక్షి యద † యాస్తమయంబులఁ గాననైతి ను
ద్య ద్దీపసత్రియామల గ † తాగత చేష్టలఁ బట్టనైతి న
స్మ ద్దయితాయు వెంతకడ † చన్నదొ యింత కెఱుంగనైతి న
ముద్దియ గుబ్బచన్నుఁగవ † బోరఁ గదించి కుదించి కించునై.

18

మ. సకలాశాగతరాజమాళి మకుట † స్వచ్ఛప్రభా రత్నకో
రకిత స్వర్ణ వదాబ్జ పీతలలు స † మ్రాప్తేభరు స్వందిగా
యక విద్యత్కవి మంత్రిముఖ్య పరివా † రావేష్టితాస్థాన నా
యకరత్నంబుచు నన్ను నాటమృగమ † ట్లాడించె బూఁబోడియుక.

19

చం. అనువమ భర్మహర్మ్య వివి † ధాసన రత్న విభూషణానులే
పన సురభిప్రసూన మృదు † వస్త్ర లసచ్ఛయనాడుల స్మణీ
కనక ధనేభ వాజి బహు † గణ్య సఖిముఖ వైభవంబులక
గనక తృణీకరించి చను † కామిని కేనుని ప్రేముడించితిక!

20

మ. నను నాశౌర్యము నాప్రతాపమును నా † నైపుణ్యము న్నావిభూ
తిని నారాజ్యము నాసురూపమును నా † తేజంబు నాధైర్యమున్
మనమందెంచకపోవు నింతిబడి యు † స్మత్తుంబలెన్ రోదనం
బును గావించుచు నగ్న వేషమున నే † బోతిం గటా ! యేమనక. 21

చం. తనకలియైన రాసభి వ † దంబులఁ దన్నుచు నీరడించుచుం
జన వెనుకొన్న రాసభము † చాడ్చున నన్ను సధఃకరించిపో
వు నెలఁత వెంటనంటి చను † బుద్ధివిహీనుఁడ నాకు నింకెటుల్
దనరును దేజమేని ప్రభు † తాస్థితియేని ప్రభావమేనియున్. 22

ఉ. యాగము లాచరించి విబు † ధావళిఁ దన్ని గడించుకొన్న దీ
బోగముచాన నట్టే ! యగుఁ † బో యదియైన సతంబ ! కాదు దుః
ఖాగమ మెట్లుఁ దప్పదు ను † మా సుకృతాంతమునందు భావిలో
నీగతికొగ్గినట్టి నను † నేమనఁ బండితమాని నిస్సిరో ! 23

నీ. పడఁతి పదాలచ † ప్పడు వినిపింప నా
నిలువెల్ల బులబుల † పులకరించు
మగువ పయ్యంటచే † అఁగు గాలికూఁగ నా
గుండెలు తటతట † కొట్టుకొనును
లలన లేవచ్చుఁడ † ఖులు ఎగిరింప నా
యల్లంబు జలజల † వెల్లివోవు
నువిడ క్రేగంటిచూ † పోలయ నాప్రతిరక్త
పుకణంబు బురుబురు † పొంగిపోవు.

తే. రమణి మంజులకంఠస్య † రమ్మ యెపుల
బడగ నాప్రాణములు లేచి † పచ్చ నెంత
వలపుపిచ్చి వట్టికలంచి † వైచె నన్ను !
నక్కటా ! యనంగుని గొడ్డు † నైతిఁ జెడితి. 24

నీ. అంచపైఁ గినుక వ † హించి చూచెడి సతి
మోము నాకుంజాడ † ముచ్చటెను
నడచుచోఁ గాల్చడఁ † బడి ముందుకొఱగ నా
యతివ నాకొయ్యారి † యగుచుఁదోచు
చెడరినముంగురుల్ † చెరువఁ గేలెత్తనా
పనిత నాకందాల † బరణిముగును
కీలుగంటు ప్రిదిలి † వేలాడుచున్న నా
గరిత ముద్దులమూటఁ † గట్టుచుండు

తే. తనువుసిక్కిన రవణముల్ + చాల్చుకున్న
 నింతియెల్లున్న నాకది + యేమి భమమొ
 కాని జగదేశమందరి + గంగఁ దోచు
 నంగజునిచేతఁ గనుగ్రుడ్డి + నైతి నకట ! 25

కం. కామ మెడదఁ బొడమినచో
 భామామణి దోచు నమృత + భాండము పగిదిక్
 గామ మెడద నడరనిచో
 భామిని కనువట్టు మలిన + భాండము పగిదిక్. 26

చం. ఎవనిమనోంబుజంబు హరి + శేక్షణ లాహరియింతు రట్టిమా
 నవుడు తవంబు చేసినను + న్యాసమొనర్చిన జ్ఞానకేళిలో
 న్దవలిన వేదముం జదివి + సం బురువాడ్నియమంబు పూనినన్
 నవ గననీక యేకత మె + సంగిన నేమి ప్రయోజనంబగున్ ? 27

కం. నాలుగు చెఱఁగుల జలధుల, నేలకు నాధుండనగుచు + నీచఖరగళిక్
 స్త్రీలంపటుండ నైతిం, బాలిశుండ నటుంగనైతి + స్వార్థము చీ! చీ!! 28

ఉ. ఈ లెఱఁ గెందునుం గలదె? + యేతరినై యొశీజేర్చి యూర్వశిక్
 శీతకరాస్య మెత్తి వివ + శీకృత చిత్తుడనాచు జాజ్ఞితిక్
 వాతెర జంటితేనియ ల + వారిగ నేండ్లురుబూండ్లు నాహుతి
 వ్రాతము గన్నవహ్నివలె + బావురె! తృప్తిని బొందనైతిగా. 29

చం. పితరులకంటిక్రేవఁ బ్రథ + వింపఁగ జేగులు, బొమ్మవిప్పు దే
 వతలకుఁ బుట్ట, బంధుబుధ + వర్గ మెడందఁ గలంగఁ, బుశ్చలీ
 రతమున కొగ్గినట్టి నచు + గ్రమ్మరఁదిప్ప నధోక్షజుండు మ
 త్పతి వరమేశ్వరుం డొకఁడ + దక్షుడు సాలఁడ లాఁతియెవ్వఁడున్. 30

మ. మతిఁ దార్త్రీయమె పూరుషార్థమని నుం + భావింప. కీన్ద్రాణ నుం
 గతి నాసించిన నొడ్డుఁబట్టవు హృషీ + కశేణి నిర్జింపుమో
 క్షితిపా! యంచుఁ బ్రబోధము న్నలిపె రా + జీవాక్షి యాయుఁదియో
 ధ్ధతి వారింపఁగ లేక యేన వడితి + స్తన్నోహ వారాన్నిధిక్. 31

ఉ. బోటిది తప్పటం చఁగఁగ + బోలునె! యయ్యది యేమిసేసెనో!
 త్రాటిని జూచి సుర్పమని + భ్రాంతి పహించినఁ ద్రాటితప్పె! య
 ప్పాటలంగధిపై వలవు + వాలిచి యాత్మ నిజస్వరూప మె
 ప్పాట నటుంగలేని ననుఁ + బండితమానిని చీ యనం దగున్. 32

మ. మలమూత్రాశ్రు వసాశ్రు శుక్ర కఫముల్ + మజ్జా నిదాఘంబులున్
 గులుముల్ ప్రూణమలాక్షిదూషికలు ప్రో + గుల్ గట్టు దుర్గంధసం

కలితం బీతనువేడ ! సాహృదగుణౌ † ఘస్పీత సారభ్యమే
డ ! లతాంగిం గని మోసపోయితిని గ † ట్టా ! గాఢమోహంబునకే. 33

కం. హేయంబగు కాయము నుఖ

దాయి యనుచు నెడఁదయందుఁ † దలఁచితి నకటా !

సాయని యవిద్యచేతఁగ

దా యధ్యాస మిటు పరగెఁ † దప్పితిఁద్రోవక.

84

సీ. ఈశరీరము జని † యింపఁజేసిరి గానఁ

దల్లిదండ్రులకు సాం † తమనఁదగదె ?

నతతంబు భోగసం † తతిఁ గైకొనెడిఁగాన

నర్థాంగిది యటంచు † నాడఁదగదె ?

అంత్యేష్టి నాహర్త † యయ్యెడిం గానఁజ

తాగ్నిహోత్రునిది యం † చనఁగఁదగదె ?

శ్వాసగృధ్రాది సం † చయమున కెట్టులో

తుదిభక్ష్యమాట వా † ని దనఁదగదె !

తే. ఉపకృతుల్ సేసెదరు వయ † స్మృలదిగాదె !

వశ్యమై యున్కిచేత భూ † పతిదిగాదె ?

తత్కృత శుభాశుభమ్ము లొం † దఁగఁడౌట

నాత్మునిదిగాదె ! యెవరిదీ † యంగమగును ?

35

వ. ఇట్టి యనిశ్చిత శరీరమ్మాన మమత్వకల్పనమ్ము నేమనవలయు !

36

సీ. పుల్లారవిందంబె † ముద్దుమోమగుఁ గాని

చో నింత తేనియ † పోనయున్నె ?

చాంపేయనుమమె నా † సాపుటంబగుఁ గాని

చో నింత సారభ † స్సార్తియున్నె ?

కుండకుట్టలము ల † గుం దంతములుగాని

చో నింత విశదవి † స్ఫురణమున్నె ?

నవ్య నీలాంబుజ † స్మంబె నేత్రము గాని

చో నింత మానోజ్ఞ † శోభయున్నె ?

తే. లలిత పుష్పగుళుచ్ఛంబ † వలుడగుబ్బ

కానిచో నింత వలపుపెం † పూనియున్నె ?

యువిద పుష్పారుఁబోడి కా † కున్న నింత

సుఖము చుట్టనచూడ లి † చ్చుటలు నున్నె ?

37

- తే. అనుచుఁ దుచ్చ మమేధ్యమా † నట్టి వారి
జాక్షి కాయంబుఁజూచి కా † మాతిలేక
మునఁ దలంచుచు నద్దాని † పొందు సేయు
పురుషుఁ డిక్కటా! యెంత కా † పురుషుఁ డగును. 38
- కం. ద్వాదశమల సంఘాతం, బీజేహము దానిని రమి † యింపఁదొడఁగు న
మోదించుచు నీమోఱకుఁ, దేదీ యంతరము శృమికి † నీపురుషునికే? 39
- కం. కలికి కనుల నోవృపుటం, బులు సేరుం జుంబనార్థ † ము కటా! మశకం
బులు మూఁగు దూషికలపైఁ, గలదే యంతరముఁ రోఁత † గా దేమిటికే? 40
- కం వెతకుచును మక్షి కాసం, తతి యామిష పిండములను † దవిలిసగతి ను
న్నత కుచకలశంబులఁ గుం, చిత హస్తాంగుళులు గవ్వఁజత్రంబుగ దే. 41
- కం. రదవచ్చదంబు జల ము
స్మది వృత్తిం ద్రావఁగోరు † నరుఁ గన శ్లేష్మా
స్వదనము సేసెడి ఛాన్ద్రు స
ముదయము స్మృతివధముఁ కవులుఁ † బో యేమందుక. 42
- ఉ. కావున నర్థవిద్యురఁడు † కాంతలకూటమి నెన్నిభంగులకే
ద్రోవవలెం, కదీయులను † దూరమునందె త్యజింపఁగావలెక
భావము లెవ్వడుం గలఁగఁ † బాటుట తద్విషయాళి యింద్రియ
ప్రావృత మైనయవ్వడును † మా యటు గానియెడం గలంగునే? 43
- కం. వినని కనని విషయముల వ
యిని మన మడరదు కలఁతల † నెనయద యెవుడై
నను విషయుల నియమనమాన
మనమున శమ మొదవుఁ జలన † మహిమయు నుడుగుక. 44
- ఆ. ఇట్లుగాన శ్రీలయెడలను స్త్రీణంబు, నెడల సంగములను † విడువవలయుఁ
బండితులను గూడ † వంచించు వడ్డర్గ, మింక మాదృశాళి † నెత్తనేల? 45
- కం. లలనావలోకనాదుల, వలన నె హృదయంబు కలక † వాఱుఁ గనుక వి
జ్ఞులు సర్వయత్నముల ని, చ్చులు తలఁగన్వలయు నింతి † సామ్యఖ్యమ్ముక.
- మ. త్త. ఇత్రైఱంగున రాజశేఖరుఁ † డెడ్డలోఁ దలపోసి జ్ఞా
నోత్తమాసిని మోహపాశము † లొక్క పెట్టునఁ ద్రుంచి య
మృత్తకోకిలవాణి వీడి ప్ర † మాదమొందక యాత్మసం
వేత్తయై ననుఁబొంది నిర్వృతి † వృష్టై దోఁగెను వింటివే? 47
- వ. అని శ్రీకృష్ణుండు పురూరవోగాథ పాడి మఱియు నిట్లనియె. 48

- కం. ధీవర ! దుస్సంగంబుం, బోవిడిచి సుధీంద్ర మైత్ర్యః † మునుసల్పఁగ, వా
చా వైభవమున హృద్గత, మా విషయోద్రేక మడఁతు † రాదృతి వారల్.
- కం. అలఘు జ్ఞానులు నిర్ద్వంద్వం, ద్వులు నిర్మములు సమదర్శ † నులు నిరహంకా
దులు నిష్పరిగ్రహులు శాం, తులు మహ్మానసులు సజ్జ † నులు సుమృతసభా!
- తే. ఈమహాభాగు లుండిన † యెడ మదీయ
పుణ్యగాఢామృతావగల్ † పొడవునూవు
వానఁ దోఁగువారికిఁ బాప † పాంనుపటల
మట్ల యణఁగి యుండునె? యణఁగారి పోక. 51
- ఆ. అస్మదీయ కథల † సధికాదరంబున. వినుచు మత్పరులయి † వినుతినేసి
కొనుచు శ్రద్ధతోడఁననుమోద మొందుచు, నున్నవారి కెడఁదనొదవుభక్తి
- కం. అమితగుణుండు వరబ్రహ్మము నానందస్వరూపుఁ † డగునన్ను నను
త్తమ భక్తిని సాధించిన, యమలమతికి నేడసాధ్య † మగు నిఁకఁజెవుమా !
- తే. సురుచి భగవంతుని విభావ † సుని భజింప
శీతము భయమ్ము దమము న † శించినట్టు
లణఁగు సాధుసంసేవఁ గ † రాని జన్మ
జాడ్యముఁ గుటుంబభయము న † జ్ఞానబలము. 54
- తే. ఘోర సంసారమునఁ జొరఁ † బాటి యుచ్చు
నీచయోనులం బుట్టుచు † నీల్లుచున్న
వారలకు బ్రహ్మవిద్యు † ప్రాపు దొరకు
టబ్బిబడ్డవారికి నావ † యబ్బినట్ల. 55
- తే. ప్రాణులకుఁ బ్రాణమన్న; మా † ర్తజనములకు
దిక్కునేను; మృతులకుఁ దో † తెచ్చుకొన్న
ధనము ధర్మంబు; సంసృతి † త్రస్తులెన
వారి కభయదానంబు న † ద్భాషితంబు. 56
- కం. జలజహితం దుదయించుచు
వెలినేత్ర మొకండ యిచ్చు † విషయమెఱుంగ; సా
ధులొ సగుణనిర్గుణంబుల
తెలుపుల కెన్ని నయనములొ † తెఱపింతురయా. 57
- వ. సజ్జను లెవ్వరికిని దేవతలు బంధువులు నయి పూజ్యులగుదురు. సజ్జను
లకుఁగా నాత్ముండనైన యేససుమీ. వారికి నాకు సభేదంబని యెఱింగి
మెలంగుమని శ్రీకృష్ణభగవానుం డైలగీత నువదేశించె నని శుకమహర్షి
వక్కాణించెను. 58

ఇది యేకాదశస్కంధమున పద్వీంశాధ్యాయము సమాప్తము

సత్త్వవింకాధ్యాయము

కం. హృదయాగ్రశీః నిశ్చయం, గురుకుళాలిపి భక్తిభావః కసుమంబుల నీ
పదములఁ బూజించి సముద్యువాత్మనైవేద్య మిడెనఁ జూచిహారవాధా! 1

ప. ¹ దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగమునకు పరిక్లిష్టరేంద్రున కిట్లు
నియె. అట్లు భగవానుండు ప్రబోధింప నుద్ధవుం డంజలి ఘటించి, 2

కం. దేవా! నాత్మతత్పుంగవు, లేవా! దేవిభమున యజి యింతకు యుక్తు
త్పావన పాదమ్ముల నా, కావిధముం జెప్పమా క్రి యోగయోగమ్ముక.

కం భవదారాధనమిది మా, నవులకు నిశ్చేయనం బ యల్ప మొకఁగునం
చు పచింతురు పూజ్యులు స, త్యవచన్ములు వ్యాస నాకఁ బాంశిరసాదుల్.

తే. త్వయ్యుభాబ్ధ నిస్సృత వాక్యః ధానపండి
దోగి భగవంతుఁ డజుడు వుత్త్రులగు భృగుము
ఖులకు దేవదేవుఁడగు భర్గుడు భవాని
కెట్లు లువదేశ మొనరించి యిది మహాత్మ్య! 5

ఆ. ఎల్లవర్ణములఁ నెల్లయాశ్రమముల, కెల్ల స్త్రీపురుషుల కీ యనుత్త
మంపు యోగ మిచ్చు మహిత నిశ్చేయన, మట్లుగాన నాకు నానతిమ్ము.

ఆ. కమలవత్రనేత్ర! కర్మబంధ విమోచ, నమ్ము దీనినిన్ను నమ్ముకొన్న
నాకు నగ్రశిష్యుఁ నకు నువ దేశింపు, మనినఁ గృష్ణుఁ డిట్లు లాడఁదొడఁగె.
శ్రీకృష్ణుండు దుష్టప్రసేతి భగవదారాధనక్రమ మెఱింగించుటఁ

ఆ. కర్మకాండమునకుఁ గలదటే యంత మృ
సంతపార మది శుభాంతరంగ!
అగుట దాని సంగఁ హమ్ముగా నీకుఁ జె
ప్పదును వినుమ యాను పూర్వ్యముగను. 8

కం. ఘనవైదికమ్ము తాంత్రిక, మును మిశ్రమ్మునన నాదు పూజాశ్రమముం
డును ముత్తైఱగుల నవ్యాస నభీష్టంబౌ శ్రమంబు నం గొల్వఁడగుక. 9

కం. ధరణీమరులును క్షత్రియ, పరులును వైశ్యులును స్వీయఁ పర్ణాచారా
దరవిధి నుపసీతులగుచు, బురుభక్తి న్నున్నుఁ గొల్చు పోణిమి వినుమా! 10

తే. ప్రతిమయందు స్థండిలమంధుఁ పహ్నియందు
నినునియందు జలమునందు హృదయమందు
విప్రునం దాత్మగురుని నన్విమలభక్తి
ద్రవ్యములఁ గొల్వవలయు నిర్వాజముగను. 11

- సీ. ప్రత్యూషమున లేచి ధడి దంతధావనా, దిశ కాల్యముల నెల్లఁ ధీర్చి శుద్ధి
కై మున్న యాద్రాంగుఁడౌచు వెండియు మృద్వి, ధాదులఁ దాంత్రికఁ వైదికమ్ము
లగు మంత్రముల స్నాన ధ మాడి సంధ్యోపాసన, నాది వేదోక్తక ధ రాతిసేసి
పరమేశ్వర స్తీతి ధ కరముగా సంకల్ప, మాచరించి తగు మ ధ దర్శనలుప
- తే. నయవహ శిలామయచు లోహ ధ మఃసుము దారు
మయము మృచ్ఛందనాదిక ధ మయము లేఖ్య
మయము సికతామయమ్మును ధ మణిమయమ్ము
స్వాంతమయము నాఁ బ్రతిమ ల ధ వ్యవిగములగు. 12
- సీ. ప్రవిమలాత్మా! భగవత్ప్రతిమలు చలా, చలమన ద్వివిధమై ధ చెలగుచుండు
సం దచలప్రతి ధ మార్చల నావాహ, న విసర్జనంబు లొ ధ సర్పరాదు
చలముసం దారెంటవలయు నెడేనొండు, సైకతంబున విస ర్జన మెసంగుఁ
గాని సాలగ్రామ ధ మైనచో నుండదు, స్థండింబున యుండు ధ రెండునుండు
- తే. లేవ్య లేఖ్య సైకతమ ల ధ లేదున్నాన
మలగుమార్జనం; బితరంబు ధ లందు స్నాన
మదరు; దొరకిన మంచిద్ర ధ వ్యములచేతఁ
బ్రతిమల యజంపవలయు ని ధ ర్వాజభక్తి. 18
- తే. హృస్మయ ప్రతిమకు భక్తుఁ ధ డెలమిఁబూజ
సలుపుచుండు భావద్రవ్య ధ ములనె భక్త
స్నానము నలంకరణము శ్రే ధ వ్యములు సుమ్మి
యస్మదారాధనమ్ముల ధ యందు వత్తు! 14
- సీ. స్థండిలమందు యథాస్థానములఁ బ్రధా, నాంగదేవతల నాఁయాయి మంత్ర
ములచేత స్థాపనంబుపొనర్చుట, శృశాను, సందాజ్య హోమంబుఁ నాచరించు,
టర్కు-సం దర్హ్యాది ధ న్నించుట, జలమ్ము, సందర్పణాయలఁ ధ బొందుసేత,
శ్రేష్ఠంబు, నాకునుఁ బ్రయశరం; బుద్ధవా! యలఘు భక్తిశ్రద్ధలలరుచుండ
- తే. సాత్వతుఁడు జలమిచ్చినం ధ జాలఁ బ్రియము
పడుదు నిక గంధధూప దీ ధ ప కసుమాశ
నాదు లొసఁగిన నేమందు! ధ ననఘ! భక్తి
లేక యేమిచ్చినఁ బ్రియంబు ధ నాకులేద. 15
- ప. ఉద్ధవా! ఇతఁ బూజాక్రమంబు వినుము. 16
- కం. తొలుతనె పూజాద్రవ్యా, వళి నెల్లం గూరుచుకొని ధ ప్రాయత్నము చె
న్నలరం బ్రాగ్గ్రహతా, వళి సానన మేరుపటిచి ధ ప్రమదముతోడన్. 17

కం. దానివయిం దూర్పుమొగము, గానో యత్తరిపు మొగము + గానో తా నా
సీచుండై ప్రతిమ కెదురు, గా నచ్చింపవలె, లేవఁ + గాదు పోయిబారికా. 18

వ. ఆపూజకుఁడు గుర్వాది నమస్కార పూర్వకంబుగా ద్వాదశాక్షరంబుననో
యష్టాక్షరంబుననో. 19

కం. అంగన్యాస కరన్యా, సాంగీకృత దేహుండగుచు + నాప్రతిమకఁ గూ
డం గావించుచు న్యాసం, బుం గరమున నంటవలె న + పూర్వశ్రద్ధా. 20

ఆ. ప్రోక్షణంబు కలశ + మును యథావిధిఁ బుష్ప
చందనాదికముల + సంస్కరించి
యాజలములఁ జల్ల + నగుఁ దనపైని ప్ర
వ్యములపైని దేవ + వసుధపైని. 21

సీ. అనఘ ! పాద్యమునకు + సర్వస్మృనకును నా
చమనీయమునకుఁ బా + త్రములమూఁటి
నుంచి, ప్రోక్షణ కల + శోదకములు నింసి
మఱి పాద్యపాత్ర శ్యా + మాక పంక
జాత విష్ణుకాంత + శతపద్మికాదుల;
సర్వపాత్రస్మృన + నతులగంధ
కుసుమాక్షత యవలఁ + గుళ తిల స్వరవ
భార్గవీతతి; నువ + స్పర్శపాత్ర

ఆ. మున లవంగ జాతులను నిల్పిపూజించి, హృచ్చిర శ్శిఖా స + మిద్ద మంత్ర
గణముచేత మఱియుఁగాయత్రిచేత మం, త్రింపవలయు వాని దీక్షతోడ. 22

వ. ఆవలఁ దనయందలి పాపపూరుషు దహింపవలయు, నెట్లన “యం” బీజ
మును బదునాటు వర్యాయములు జపముచేయుచు వామసాసావుటద్వార
మున వాయువుం బీల్చి దానిని మనస్సుచే నాభిమండలమునకుం గొనిపోయి
యచట నఱువదినాలుగు వర్యాయములు మరల నా “యం” బీజమును
జపించుచుఁ గుంభక మొనర్పవలయును. అక్కతన నుత్థితంబైన ధూమ్ర
పర్ణంబుఁ బరమశోషకంబు నగు వాయువుచే బాపపురుషు శోషింపఁజేయ
వలయును. పిమ్మట నాగ్నేయంబైన “రం” బీజమును బదునాటు వర్యాయ
ములు జపముచేయుచు దక్షిణ నాసావుటద్వారమున వాయువుం
బూరించి దానిని మూలాధారమునకుం గొనిపోయి యచట నఱువది
నాలుగుసారు లా “రం” బీజమును జపించుచుఁ గుంభక మొనర్పవలయు.
దాన నుత్థితంబైన పహ్నిచే బాపపురుషు దగ్ధముచేయవలె. పిశవఁ
జాండ్రంబైన “వం” బీజమును బదునాటువర్యాయములు చింతించుచు

వామనాసావుటద్వారమున వాయుపూరణ మొనర్చి దానిని లలాటస్థ
చంద్రమండలమునకుఁ గొనిపోయి యుచట మరల వం బీజమును నలువది
నాలుగుసారులు జవముచేయుచుఁ గుంభింపవలయును. అప్పుడైందవా
మృత మృత్తితంబగు. తదమృత స్థావనంబున నమృతమయంబైన దేవ
పూజోపయోగి దేహమ్ము పొడమును. అప్పుడు హృదయవద్మృత్తితంబై
ప్రణవపంచాంశంబులగు నకారోకారమకార బిందునాదంబుల యవసానం
బున నణునూత్నంబై సిద్ధపుంగవులచే భావింపంబడుచుండు మదీయజీవ
కళను శ్రీమన్నారాయణమూర్తిని ధ్యానింపవలయును. 23

తే. అట్టిధ్యానబలంబుచే నాత్మభూతుఁ
డైన నారాయణుని కళ యంగమెల్ల
వ్యాపనము సెంది యుత్కటం బై వెలుంగుఁ
జమ్మి దీవకాంతులచే గృహమ్మువోలె. 24

తే. అప్పు డమృతమయాంగకుం బైన పూజ
కుండు హృదయస్థు నన్ను మి కుటవుఁబేర్చి
మానసోపచారముల నెంత తేని గొలిచి
తన్మయుండయి యంతమీఁ దన్లమార ! 25

తే. అర్చనీయ విగ్రహమ్మలయందు దీప్తాంగు నన్ను నుచితమైన ముద్ర
లవధరించి భక్తి నావాహన మొనర్చి, న్యాయపూర్వకముగ నగు భజింప.

ప. ఎట్లన 27

సీ. ఉరు కర్ణికా కేసరోజ్జ్వలమ్ముగు నవ్వదళ విరాజితము ప దృమ్ము నాకు
నాననమ్ముగఁజేసి యందు నాగ్నేయాది, కోణ చతుష్టయ కోటియందు
వరుస ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్య సమధిక్తైశ్వర్యముల్ నాలుగుపాదములుగఁ
బ్రాగాదులం దధ ర్మమ్ము నజ్ఞాన మ, వైరాగ్యమును ననైశ్వర్యము నివి

తే. గాత్రములుగను నడుమ గుణత్రయంబు
నట్టికలుగఁ గల్పించి పూ ర్వదిశ మొదలు
గాఁగఁ బీతదేవత లటఁ గ్రాలుచుండు
నట్లు భావింపవలెఁ బేకు లవధరింపు. 28

ప. విమల, యుత్కర్షిణి, జ్ఞాన, క్రియ, యోగ, ప్రజ్ఞ, సత్త్వ, యాశాన
యనెడి యవ్యతేక్తులు పూర్వాదిదిశలనునడుమ ననుగ్రహ, శక్తియునున్నట్లు
భావింపవలయు. కర్ణికాకేసరంబులును నూర్వాచంద్రున వహ్ని మండ
లంబులచే నుజ్జ్వలంబులైయుండు సనిభావింపవలయు. మఱియు భావ

బలంబున నుదర్శన సాంచజన్య కామోదనే సుదక తూణ శార్దూల
ముసలమ్ములను నాయుధమ్ముల నప్పనిక్కల నెక్కిల్పి యాయుధ
పూజయుఁ గొస్తుధ వనమాలా శ్రీపత్నిముల నెడఁ బొదిసి యంగ
పూజయుఁ, బార్వదులగు నంద, సుంద, ప్రచండ, చండ, మహాబల,
బల, కుముద, కుముదేక్షణుల నెఱపిదిదెరలచు గరుడుని నభిముఖంబుగను
నిలిపి, దుర్గను విరాయకుని న్నామని విచ్చక్షేత్రుని గోణములను, గురుని
వామభాగమునను దేవేంద్రాది బోధపాలుఁల బార్వాదిదిశలను స్థాపించి
పరివారపూజయు, యథావిధి నాచరింపవలయు. వేదశాస్త్రోధయోక్త
ప్రకారంబున భుక్తి ముక్తులు పెండును లభించుటకై సఃప్రార్థన గేలింపవలె.

తే. సార చందనోశీర క ధర్మర కంకు
మాగరు ద్రవ్య వాసితా ధర్మ సలిలముల
స్నాన మొనరింపఁడగుఁ బ్రతి ధర్మకను నిత్య
మనఘ ! విభవంబుకొలఁది మం ధ్రాశీక్షిడ.

30

వ. ఆస్నానమంత్రముల విను. “సువర్ణంఘర్మంపరివేదనమ్.....” ఇత్యాది
స్వర్ణఘర్మానువాకంబులచేతను “జితంతే పుండరీకాక్ష - నమస్తే విశ్వ
భావన. నుబ్రహ్మణ్య నమస్తేస్తు- మహాపురుష పూర్వజ” యను మహా
పురుష విద్యచేతను “సహస్రశీషే”త్యాది పురుషసూక్తంబుచేతను “ఇంద్రం
సరోనేమథితాహవంతశి”.....” యనెడి రాజరాది సామంబులచేతను
స్నానము చేయింపవలయు.

31

సీ. వస్త్రాభరణములఁ ధర్మ చందనలేప
ములఁ దులసిదళం ధర్మ లతాంత
మాలికాదులఁ బ్రియ ధర్మ ననుండై యలం
కృతి సేయనగు యథో ధర్మ చితముగాఁగ
శ్రద్ధతోఁ బాద్య మా ధర్మ చమసీయ గంధపు
స్పాక్షత ధూప దీ ధర్మ పాదికముల
నర్పించి గుడ పాయ ధర్మ సాపూప సూపాది
పుక్తమృష్టాన్న ని ధర్మ వేదసంబు

తే. సలుపవలయును మఱి విశే ధర్మ ముగవచ్చు
వర్షములను నభ్యంజనో ధర్మ ర్తనాభి
షేక తౌర్యప్రికాదుల ధర్మ చేతఁ గొల్వఁ
దగు విభవ మున్నయెడల ని ధర్మంబుగూడ.

32

వ. ఇత సగ్నియందుఁ బూజాశ్రమంబు వినుము. స్వగృహోష్ఠక్త విధిప్రకారము
మేఖలాగర్తవేత్త లేర్పఱచిన హోమకుండంబున సగ్నిని స్థాపించి ప్రజ్వ
లింపఁజేసి నదైశులం జెడరిన యగ్నిని హస్తతలంబున నొక్కటిగాఁ గలిపి
పరిసమాహన మాచరించి దర్శలు పఱచి ప్రోక్షించి వ్యాహృతులతో
నన్వాధాన సంజ్ఞకంబైన సమిత్ప్రక్షేపాదిరూప కర్మము నాచరించి వహ్నికి
నుత్తరదిశ హోమోపయోగి ద్రవ్యంబుల నిలిపి ప్రోక్షణపాత్రజలంబుచే
ప్రోక్షించి యయ్యగ్నియందు నన్నావాహనముసేసి. 33

చం. అతులిత తప్తకాంచన స + మంచితదేహుని దీర్ఘబాహునిఁ
నుత వనజాత కేసర మ + నోహరచేలుని; బీలుపాలునిఁ
భృత కటిసూత్ర కుండల కి + రీటుని భక్తమనోంబుజాటునిఁ
ధృత వరకాస్తుభాభరణ + దీప్తుని బద్ధునికేతనాపునిఁ 34

తే. శంఖచక్రగదాబ్జ లఙ్గ చ్చతుర్ముఖ
జప్రసిద్ధ శ్రీవత్సలాం + ఛన సమిద్ధ
శాంతు వనమాలికాకాంతు + సంయమింద్ర
హృన్ని శాంతు దయావంతు + హృష్టకంతు 35

వ. నన్ను భ్యానించుచు నర్పించి “ఆయంతిధ్య, ...” ఇత్యాది మంత్రంబులతో
నాజ్యసంసేక్త శుష్క-సమిధల సగ్నియందు వేల్చి యుత్తర దక్షిణ పరిధి
సంధులు మొదలుకొని యగ్నిమధ్యంబునుండి పరిధ్యంతమువఱకు ఘృత
క్షరణరూపమైన యాఘారమ్ములఁ “బ్రజాపతయేస్వాహా-ఇంద్రాయ
స్వాహా” అనియు, నాజ్యభాగంబులను “నగ్నయేస్వాహా - సోమాయ
స్వాహా” అనియు నిట్లుచ్చరించుచు ద్యాగము నెవ్వాడు నాహుతులువైచి
హోమము చేయఁపలయును. మఱియు మూలమంత్రమగు నష్టాక్షరిచేతను
షోడశక్షుగన్విత పురుషనూక్తంబుచేతను బ్రతిక్షుక్కునకు నాజ్యప్రతహవి
రాహుతులతో హోమము సలుపవలె నంత స్వాహాంతంబులగు నామ
మంత్రంబులచే యథాన్యాయంబుగా ధర్మాదులకు హవిస్సు లొసంగి
యట్లుపై “నగ్నయే స్విష్టకృతేస్వాహా” యనుచు స్విష్టకృద్ధోమం బొనర్ప
వలయును. 36

సీ. పదపడి సగ్ని నా + వాహితండనయి యం
తర్యామి నై యున్న + నన్ను భక్తి
నర్పించి జోతల + నర్పించి నందాది
పార్షదులకు విశా + భాగములను

బలినొసంగవలె; నా † వలఁ దత్ఫలమువీడి
తనదు పూజాస్థాన † మునకు వచ్చి
యన్మదర్చావిగ † హమ్మున కభిమాను
కై కూరుచుండి బ్ర † హ్మము స్మరించి

తే. అనఘ ! నారాయణాత్మకం † జైన మూల
మంత్రమును యథాశక్తి నె † మ్మని జపంబు
సలిపి పిదప దేవునకు భో † జనసమాప్తి
నెమ్మి ధ్యానించి యాచమ † న మొనరింగి.

37

తే. అవ్యధమున విష్వక్సేచు † నామతించి
దేవిజోచ్చేష మర్పించి † దివ్యసురభి
శంబు వీడ్వంబు నాన్యవా † శంబు దేవు
నకు నొసఁగి వునఃపూజ సే † సికొనవలయు.

38

వ. అంత.

39

కం. వేడుక నా గాథావళి, నాడుచుఁ బాడుచు విడుచుచు † నాలించుచుఁ గొం
డాడుచు ముహూర్తకాలము, త్రిడింపఁగవలయు బత్తి † శ్రేకేతంగఁ.

40

వ. పిమ్మట

41

కం. శ్రుతులం బౌరాణప్రా
కృత వివిధస్తోత్రములను † గీర్తించి కృపా
మతిఁ జూడు మనుచును సమ
స్కృతి సాష్టాంగముగఁ దాను † జేయఁగవలయుఁ.

42

కం. తనశరమును మత్పాదము, లను జేరిచి రెండుచేతు † లను రెండడుగుల్
గనుకని పట్టి ప్రసన్నుం, డచు 'మాంపాపీశ!' యని యశీనందగు గార్తి.

వ. ఊరుసంసార మహోగ్రవారినిధిలో † నువ్వెత్తుగాఁగూలితి
దరిగానంబడ, దీడలేనిక, భవ † త్పాదాంబుజ ద్వంద్వమే
తరియం చెంతయు నమ్మినాడను మదాం † తర్యంబునం దేవ ! యి
త్రతీ నన్నెట్లు నుద్ధరించెదవో ! యా † రుద్రాణిరక్షవ్రతా !

44

చం. బిఱగితిఁ గావురంపునుయి † నుక్కిరివిక్కిరియైతి, నైతిగా
దొఱకటముం దొలంగఁ, బెర † యొక్కఁడు నేడ్గడలేడ, నిన్నె నే
నొరిమిక వేడెడం బబున ! † యొత్తిలి పట్టితి నంజదోయినా
యొరిగలచాలు నందుకొని † యొయ్యన నోమఁగడయ్య వేలుపా !

45

కం. ఈయాధుల నీవ్యాధుల, నీయుగ జరాభరముల † నీభీకర దం
ష్ట్రాయుత మృత్యువ్యథలం, బాపంజేసి ననునేలు † పంకజనాథా !

46

కం. అని యిట్లు పెక్కు తేజఃగుల ననువేడి యనంతరంబు నాయొసఁగిన డం
చును జేసొని నిర్ధావ్యంబును నొఁగలఁ దాబ్బవలయు మునుకొను ప్రీతిఁ

తే. అంత విగ్రహ ముద్వార్యః † మగు నెడలను
దాన స్యస్తమా జ్యోతి నా † త్మ హృదయార
వింద మందలి జ్యోతిలో † వెండియుం గ
డంగి యుద్వారసమ్మ చే † యంగవలయు.

48

కం. అర్చాదుల దేన నెపు డె, లర్చునొ శ్రద్ధ యపుడట వలయు నన్మొలువ
న్నేర్చినటుల; సర్వాత్ముడ, సర్చకునం దఖిలమందు † నలరుచుఁగాదే ?

కం. ఇటు లవ్వైదిక తాంత్రిక, వటు క్రియా యోగభంగి † భజయించెడివాఁ
డిటునటు సహపర లోకోత్కృట కామితములను బడయుఁగదె నావలనక

ఉ. శ్రీలులుచి త్తమందుఁ దమ † ఋక్తము నావలనక లభించెనం
చోలి నెఱింగి శాశ్వతము † నుజ్జ్వల మాగమజుప్త మైన దే
వాలయ మేర్పరించి యట † సద్భుతవైభవ మొప్పఁగక మద
ర్చా లసమాన విగ్రహవ † రంబుఁ బ్రతిష్ఠ యొనర్పఁగాఁదగుక. 51

కం. ఎందాక దేవమందిర, మిందుండునొ ? యంతకాల † మీకారయితం
బొందును బరసౌఖ్యము లీ, చందమునం బెట్లెసొ మ్మొ † సంగునటయ్యా!

ఉ. మొల్లలు గన్నెరుల్ వకుళ † ముల్ విరజాజులు వంజాలంబులక
మల్లియలుం గురంటములు † మాలతులక సురపొన్నలుక లతల్
నెల్లలు సంపెగల్ మొదల † నేక కుజంబుల హానుతోట నా
కెల్లవుడక సవర్యలకు † నేర్చిన యాతని పున్న మేమక ? 53

కం. వత్సా ! యాత్రికలకొ ? ని
త్యోత్సవ పర్యోత్సవముల † కొ ? క్షేత్రాడల్
సోత్సాహముతో నొసఁగిన
మత్స్యార్థి వారి కొంగు † మణి యగుఁజుమ్మా ! 54

కం. నాపూజలకై నాకో, నా పూజారులకొ ? పొలమొ ? † నల్లిండ్లో ? యే
కాపురుషం డెటులొసఁగిన, శ్రీవతిసమ విభవుడగుచుఁ జెలఁగు ననఘుడై.

తే. నావ్రతిమఁ బ్రతిష్ఠించినక † సార్వభౌముఁ
డగును, గుడిని గట్టించినక † దిగజగమ్ము
లేలుఁ, బూజాదికమ్మున † నెనయు బ్రహ్మ
జగతి, నిఘ్నూటిజేయ మ † త్సామ్య మొందు.

56

ఉ. ఇట్లులు కాన్ముముల్ నడయ + నాని నడుగొలుపుంగ నన్నుజో
పుట్టు నహేతునియిం + పుట్టునట్టి, తడియభట్టే తే
వట్టి నడుక భజింపగను + వాడనముడియ నన్నులొందు ఈ
వల్లుననే న కామయగు + జట్టికి నశ్శుడినయ్యా ముద్దవా! 57

కం. పరదతమ్మె స్వదత్తమ్మె
నుగ భూనురవృత్తుల నొడ + మాడు నడుగు క
త్సరము లయలొయలబలు
పురుగై విష్ణుభుగగుడు + చూడలాడుచు 58

కం. దానమయిన నవహారము, నైన నలుపునలెడు చెయు + మరునలెడును దో
డో నతఁ డిష్ట చురునతా, దీనలువును నమముగభజియింతురు ఫలముకా. 59

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు వక్కాణించె నని శుకమహర్షి వినిపించెను. 60
ఇది సప్తవింశాధ్యాయము సమాప్తము.

అష్టా వింశాధ్యాయము

కం. శ్రీమందిరవక్షోగళ, నీమా! నాగమదదాన + చేష్టారతభీ
మా! మానవధర్మప్రియ, తాము క్రమనస్పరాభ! + హరిహరనాథా! 1

వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగోద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. ఆవల భగవంతుండు ధర్మపురిం నాచి ఎచనేస్థితా! నీకు వచ
నీయ మనేషయి వచించితి, నయినను మరలనొకసారి జ్ఞానయోగమును
సంక్షేపముగా నుడివెడను వినుము.

-* శ్రీకృష్ణుండు ధర్మపునకు జ్ఞానయోగముపదేశించుట *-

తే. ఇతరుల స్వభావకర్మాళి + నవ్వుచైనఁ
బాగడరాదు తెగడరాదు + బుద్ధియంతఁ
దీప్రకృతిపూరుషులచేత + నల్లవిశ్వ
మలరుగాదె యేకాత్మకం + బగుచువల్చి! 3

తే. కాన నీవ్రకృత్యాత్మక + మైనదైవత
మానుమిభ్యః శిష్టుం డధి + ప్థానుడరసి
చూడఁ బ్రత్యగభిన్నుఁ డి + చోచ బాగడ్డ
యేడ మఱియుం దెగడ్డయు + నేడ? చెవును! 4

- కం. ఇది తెలియలేక జనుఁ డు, న్నదిష్టువయి వానివెంట † మలసిన మిథ్యా
స్వవసుగు ద్వైతము వెనుకొనుఁ, బదపడి స్వార్థమునుండి † పతనము సెందుకొ
- వ. తైజసంబగు నింద్రియగణంబు నిదురచే నభిభూతముకాఁగా దేహస్పందగు
జీవుండు కేవలము మనోమాత్రముచే న్వన్నరూపము నొందును. అపల
మనస్సుగూడ లీనముకాఁగా నప్తచేతనుఁడై మృత్యుతుల్య సుమప్తిని
బొందును. అట్లే నానార్థములంజూచుచు ద్వైతాభినివేశియైన పురు
షుండును విత్తేవ లయంబులం బొందెడిని. ఎట్లు ప్రాజ్ఞసంపర్కమువలన
విశ్వునకు భోగము భంశంబగునో యట్లనాత్మ సంపర్కము వలన
నాత్మకు స్వరూపము భంశంబగు నని తెలియుము. 6
- మ. కలలో వస్తువువోలె వాస్తవికముం † గానట్టి ద్వైతంబులో
పల భద్రంబెదిరా † యభద్రమెదిరా? † భాసిల్లుఁగా నున్నయ
ట్టు లటంచందువో! యెంతకాల మవిరెండుం గుల్కురా? యింద్రియం
బుల గ్రాహ్యంబగు సర్వముకొ ఋతముగాఁబో, డేల పెక్కాడఁగక?
- వ. అయిన ససత్యంబు లర్థకారు లెట్లగు నందువా? 8
- మ. అతిచిత్రంబగుఁ జూడు శుక్తిరజతా † ద్వాభాసముకొ సత్యమే?
ప్రతిబింబంబు ప్రతిస్వనంబు ఋతమే? † వానకొ భయాదుల్సుసం
గతముల్ గావతే? యట్లే మిథ్యలగు ని † క్కాయాదులుం గూడ ను
ద్ధతి ¹ నామృత్యువు గల్గజేసెడిని సం † త్రాసాది భావంబులకొ. 9
- కం. ఇది సాముకాదు త్రాడని, యెడ సత్యం బెఱిగినప్పు † డే భయముం బా
సెడపు తను వాత్మగాదని, పదిలంబుగ నిజమెఱుంగఁభయ మిఁకనున్నే? 10
- వ. అనిన నుద్ధవుండు స్వామీ! సృష్టిశ్రుతులు ద్వైతము నిరూపించుంగదా?
వానిం ద్రోసివైతురే! యనఁ గృష్ణుండిట్లనియె.
- తే. ఆత్మ తనకుఁదాఁ బ్రభువయి † యఖిలజగము
నటుసృజించు సృష్టమగు; వి † శ్వాత్మకుఁడయి
యేలుకొను నేలఁగాఁబడు; † నీశ్వరుఁడయి
వరలి హరియించు హరియింపఁ † బడుచునుండు. 12
- కం. కావున నాత్మాన్యంబగు, భావ మొక్కండును బ్రీతి † సాదింపఁబడం
బోపడ యధ్యాత్మాది, త్రైవిధ్య మ్మాత్మమొదలొ! † దపకయె వెలుఁగకొ.
- తే. వింకె యాధ్యాత్మికాది త్రి † విధము గుణము
యంబకదె యిది మాయాకృ † తంబ కాన
నాత్మయందు నిర్మూలమై † యలరుచుండు
స్వప్నమువోలె నేటికి † సందియంబు! 14

తే. నానా శక్తులైనవిహారః † నైపుణములు
వంశీతుండైతిగి, సందాస్త † వంబులకును
దూరముననుండి గగనం. † చారిత్రయైన
నూర్వ్యవలె రెంటి సమముగా † జూచుచుండు. 15

వ. ఉద్ధవా! యట్టి బుభాగ్రేసుండు, 16

కం. శ్రుత్యమూనమ్మలనో! శ్రుత్యముననో! స్వబుద్ధి † పలననో! జననం
బ్రత్యయమూ గలకాయ మ, రత్యంబు యెఱిగి తిరుగు † సంగంహితుండై

వ. ఉద్ధవా! ఈ ప్రమాణములఁ జెప్పి యుంటి మరల విను. అగోచరమగు
నాకాశమునకును జననమున్నది “తస్మాద్వా ఏతస్మాద్వాత్మిన ఆకాశ
స్సంభూతః” అని శ్రుతి. జన్మమన త్తని చెప్పవలెవా! సావయవంబగుటంజేసి
పృథివ్యాదికమువలె గాయంబు ననత్రైయుండునని యనుమానము సాధించు
చున్నది. ఇతఁ బ్రత్యక్షమునకు ఘటాదుల దృష్టాంతము చాలుంగదా.
ఆద్యంతవంతము లనిత్యములనుటకు మఱి స్వానుభవం బుండనేయున్నది.
ఇట్లాకీట మ్మాజహ్మచ్చు గల గాయం బన త్తని యెఱిగి నిస్సంగుండై
మెలంగవలయు నన నుద్ధవుండిట్లనియె. 18

కం. జడమును కృత్యము నగు నీ, యొడలేకి సంసారమెట్లు † లోదవెడి! మఱి ని
ర్జడఁడునుద్రవ్యమునగునా, త్తఁడుసంస్మృతిఁబొందుననుట † పోలునో? చెవునూ!

తే. అవ్యయుఁడుఁ శుద్ధుఁ డగుణుఁ డ † నావృతుఁడు స్వ
యంప్రకాశుఁ డాత్మ్యుఁడు; దే † హమ్మ తద్వి
లక్షణం; బగ్నిదారువు † లవలెఁ జెలఁగు
నిచట దేనికి సంసార † మెలయునయ్య! 20

కం. వీరిరువురకం గాదని, వేతెవనికి వంటగట్టి † విడిచెద, మీసం
సార మనలె లేదనియెడి, దారియు సరివడద పొందేదము ద్వంద్వములకా.

వ. కనుక నీసంసార మ్మేని కని యడుగ భగవానుం డిట్లనియె. 22

తే. ఎంతవఱకు నీప్రాణదే † హేంద్రియముల
తోడ సంబంధ మాత్మకఁ † దొడరియుండు
నంతవఱకుఁ దెలివిలేమి † నాత్మకలకు
నయ్య సలసార మది మిథ్య † యైనఁగూడ. 23

చం. అనుడు ననత్తు గాదె తను † వచ్చుత! సంస్మృతి తోఁచుటెట్లు! నా
ననియె జనార్దనుండు కల † లందు ననర్థము లెట్లువచ్చుచుం
డునో! యటు లెన్న కార్యమొకఁ † డుం దనరాకయున్నఁగూడ నా
త్మునకు ఘటిల్లు సంసార † ముల్ విమరూళి స్మరించుచుండివా. 24

- మ. కలలం దోఁడెడివెల్ల సత్యములనే † గాఢంబుగా నమ్ముటం
గలుగుం ద్రాసము స్వప్నమందు నొకవ్యా † ఘంటేచి రూక్షేక్షణం
బులఁ దన్గనొసఁ బర్వలెత్తు నరుఁ డీ † మోహంబు నేమంద? ము
ప్పలి తజ్జంపునె! తానజచ్చునె? కలల్ † వో నప్పు డేముండెడిక? 25
- కం. ప్రతిబుద్ధుఁడు స్వప్నాన, రథతలిం బొరయండ, యవ్వి † ధమున వివేకో
న్నతి గల్గినవాఁడును సం, స్మృతిబాధలఁ బొందఁజాలఁ † డెన్నటికైనక. 26
- కం. అరుసము వెఱ వగవు కినుక, గరువమ్మును లోభ మోహ † కామ మదాదుల్
మరణము జననమ్ము నహం, కరణమునకె, యాత్మ కివ్వి † గలుగవ యెపుడుక.
- ప. శోకమోహాదులు సుషుప్త్యాదులందు గోచరింపమిచేతను, నవి ద్రవ్యధర్మ
ములుకామిచేతను, నహంమతివలె జైత్రస్యమెప్పుడును నేను సుఖని
నేనుదుఃఖని యనుచున్నట్లు ప్రతీతి లేకపోవుటచేతను నహంకారిదే సంసారము
కాని యాత్మదికాదు. అహంకారమున్న సంస్మృతియుండునదిలేకున్న
సంస్మృతిలేదని యవ్యయవ్యతీరేకముల నెఱుంగునది యన సుద్ధవుం డటు
లైన ముక్తిమాత్ర మహంకారిదేకాదా? యసఁ గృష్ణుండు నవ్వి యహం
కారము తొలఁగినఁగాని ముక్తి లేదయ్యా యని మఱియు నిట్లనె. 28
- తే. ఆత్మ దేహేంద్రియాసుమ † నోభిమానుఁ
డంతరాత్మకుండు గుణక్రి † యామయుండు
మాత్ర మహదాదినామ సం † స్తుతుఁడు జీవుఁ
డగుచు సంస్మృతిఁ గాలవ † శ్యతఁ జరించు. 29
- ప. ఆత్మ యహంకారాదుల కలిమింజమీ జీవుండు నాఁబడె నీయహంకార
కృతబంధము వాస్తవమున నమూలమైనదియు నజ్ఞానవశంబున బహు
రూపంబులఁ బ్రకాశించునదియు నగు, నట్టి యీ సంసారాదిని గురూపాసన
మనెడి వాడిదనముగల జ్ఞానఖిద్గంబున ఛేదించి యతృప్తుండగుచు ముని
చరించు. 30
- నీ. ఆగమంబు స్వధర్మ † మైతిహ్య మనుమాన
మును స్వానుభవము సా † ధనము లగుచు
నలర, జగమ్మున † కాద్యంతములనుండు
నదియె మధ్యంబున † యందునుండు
నదియె ప్రకాశకం † బదియె జగత్కార
ణమ్మును నదియె బ్ర † హ్మమృతంచు
నెఱుంగుటయే జ్ఞాన † మిటు కుండలముల యా
ద్యంతంబులందు మ † ధ్య దశఁగూడ

తే. హేమ మొక్కండకదె వసి + యించు నదియ
వానికిం గారణముగాదె + వత్స! యల్లె
బ్రహ్మమగు నేన యఖిల వి + శ్వంబునకు ని
మి త్రమును నుపాదానమై + మెలఁగుచుందు.

31

కం. బంగారమే కుండలమట్లుం గొరలుం బిలువఁగాఁబ + డుఁదదాఖ్య, నటే
నుంగూడ మధ్యదశఁ బి,ల్వంగఁబడుదుఁ బెక్కు-పేశ్య+వ్యవహారమునకా. 32

వ. ఇట్లు కార్యంబునకుఁ గారణంబు నాత్మయే నుమీ. మఱియు మఁబును
దత్తుత జాగ్రదాద్యనష్టాత్రయంబును వానికిఁ గారణభూతంబైన త్రిగు
ణంబులును దదీయంబులైన కారణకార్యశక్తలగు సభ్యాత్మాధిభూతాధి
దైవంబులును గలిసి యేర్పడిన యీ త్రివిధజగంబును దేనిచేతఁ బ్రకా
శించుచున్నదో? యేదిలేకయెడం బ్రకాశింపదో? యాతుర్యంబే
సత్యమైనది యని యెఱుంగుటయే విజ్ఞానము. ఇట్లు ప్రకాశ్యంబునకుఁ
బ్రకాశకంబును నాత్మయే యని గ్రహించితివిగదా.

33

తే. పుట్టుకకుఁ బూర్వమును నాశ + మునకుఁ బిదప
లేనివస్తువు నడుమను + లేకయుండు
మనుజు లూరక వ్యవహార + మాత్రమునక
యున్నదనుచును బల్కుచు + నుందురనఁఁడు !

34

వ. ఏదియేది పరజాతంబుఁ బరప్రకాశితంబు నగునో దానికాతండే కారణ
భూతుండు ప్రకాశకండు నగుననుట యొప్పుఁగాదె. తద్భిన్నం బితయు
నుండదని మన్యతంబునుమీ.

35

సీ. ఈ వికారచయంబు + సృష్టికిఁ బూర్వ, మ
విద్యమానంబయ్య + వెనుకకాల
మున నవభాసించెడిని బ్రహ్మచే రజోం
శమున; బ్రహ్మమ్మొకా + ర్యమునుగాద
యదిస్వతస్సిద్ధమై + నదియు స్వయంప్రకా
శమునైనదియు నగు + సత్యవచన !
యర్థంబులును నింద్రి + యంబులు మన మధి
దేవతల్ పంచభూ + తాపలియును

తే. ననఁగ భేదంబునం గ్రాలు + నట్టి చిత్ర
మైన జగము బ్రహ్మమని వే + దాదిసాధ
నమ్ములం దెలిసికొని వి + జ్ఞాని యగుచు
నింద్రియోపరతి నోడ్డ + మోసయవలయు.

36

- ఉ. ఏదియెయ్యత్తు? జేహ మగు † నే? ఘటమట్టుల నద్ది పార్థివో
జ్ఞేదముగానఁగాదు. మఱి † దెందము? యన్నమయంబు గావునం
గాదు శరీరమట్లదియుఁ; † గ్రాలెడి యింద్రియసంచయంబో వా
శ్యాదిక ముంబలెం గరణ † మాటను గాదదిగూడ నుద్ధవా! 37
- ఉ. ఆరయదేవసంఘమగు † నా? మనముంబలె నద్దిగూడ వై
కారికమాటఁగా; దొడలి † కైవడిఁగాఁ బరిణామియా సహం
కారముగాదు బుద్ధియును † గా దది తైజసమాటఁ; బ్రాణమో
మారుతమాటఁగాదు గుణ † మండన! చిత్తముగూడఁ గాదికక. 38
- తే. ఆరయజడమాటఁ ద్రిగుణసామ్యమగు ప్రకృతి
గాదు, భూతవంచకమును † గాదు విషయ
సమితిగా, దిదోయదో యని † సంశయంబు
నందఁబోవకు మిదియేది † యాత్మగాదు. 39
- చం. విను మిటు మత్స్వరూపము వి † విక్తముగాఁ గలదం చెఱుంగు న
య్యసఘనకుం గుణాత్మకము † లైన హృషీకములం గుదింపఁగాఁ
బొనువడు నేఫలంబు! విడఁ † బుచ్చిన వచ్చెడిదోషమేమి? ధా
మనిధిని మబ్బుకూటువలు † పూటిన విచ్చిన వానికేమగుక? 40
- తేం. క్షిణితలఘూళి, యంబువుల † క్లేదము, పావకునౌష్ణ్యముక, సదా
గతి పురుషోపనిత్యమును గ్రాహకలేపు విహయసంబు, నా
ఋతువుల వేడి నీతువుల † వేని కలంపఁగలేవ; యట్లహం
కృతిపరు నక్షరుం జెనక † వీధవహేతు గుణత్రయవ్యథల్. 41
- చం. వటుతర భక్తియోగ వరి † పాకమున స్విషయానురాగ సో
త్కట హృదయాఘముం దొరఁగు † దాఁక గుణావళిసంగముం దొఱం
గుట దగు; సంగ మెంతగిటి † కొన్నఁ గుయోగి నలంచు, రోగ మెం
తటి యలువంబునుం గలవ † దా? నరు సారె కనడ్డసేసినక 42
- మ. అమరప్రేరణచేత దార సుత మి † త్రాంతేవన నృఖ్యరూ
పములం గల్గఁగ సంతరాయము లన † బ్బంబైన యోగమ్ముభ్రం
శము చెంద నృణుపుట్టువం దతఁడు ప్రా † గ్జన్మస్ఫుటాభ్యాససం
క్రమ శక్తిం గను వెండి యోగమునె; ద్రో † క్కం దుగ్రకర్మాధ్యముక
- ఉ. సోదముగాఁగ నేయొకఁడో † చోదనసేయఁగ జంతుకోటి యీ
మాదిరి కర్మముల్ నలిపి † మాఁటి వికారము నొందుచుండు మృ
త్యుదము మొందుదాఁక, మఱి † యోగియొ యట్టులఁగాదు శోకహ
ర్షాదులఁ గాంచ కాత్మసుఖ † మందుచు సంగముఁ బాసియుండెడిక 44

కం. కనుటయువినుటయుఁ దాఁకుట, యనువిలుచుటకూరుచుంటఁ యనులోనగువా
ని నెఱుంగఁడు తనదేహంబునఁగా కాత్మయొడ బుద్ధి † మునికలకుటచేత

చం. ఎఱుంగకపోవుటేల? యతఁ డింద్రియవంతుఁడు గాఁడే? యన్నచో
నెఱిఁగిననేమి? యాతఁ డన † దింద్రియవృత్తి యసత్యము చెడక
స్థిరముగ నమ్మియుండుఁగల † దే యొకఁ డాత్మకు భిన్నునను పం
చరయుచు స్వాన్నపృశ్యమిల † యట్టులు మిశ్రయబండు నెంచుచుక 41

కం. కలలోఁ దోఁచినవెల్లక, మెలఁకువలో నేమియయ్యె? † మివుల మఱువఁ
బొలసెడి పన్నియు నెఱుకువ, గలిగెఁ దమయంత నాయుఁ † గఁ జిత్రముగక

వ. అని చచ్చించికొని మనీషి నానాత్వము మిశ్రయని తలంచి దైహికంబులైన
స్వాభావికకర్మంబులను వస్తుభావంబునఁ గనండునుటయె యెఱుంగండునుట
యనుడు నుద్ధవుండు స్వామీ! బద్ధాపథను వదలినంగదా ముక్తాపథ
లభించు నట్లేని యాత్మూ డవికారి యనుటయెట్లు పొసంగునన భగ
వంతుం డిట్లనె. ప్రహుల కపఘాతంబున ప్రహిభావంబు తొలంగఁ దండు
లీభావ ముదయించిట్లయ్యా 48

సీ. ఆత్మమృతం జిత్రమైన దేహేంద్రియా, దులఁజూ చెనజ్ఞానఁమలమిఁకొనఁగ
నదియె బద్ధాపథ; † యాతండ క్రమ్య, జ్ఞానమ్మకలుగ నఁవ్యానిఁగానఁ
డయ్యె నయ్యదియెమఁ † త్రానథ; రెండవ, స్థల నాత్మస్థిరముగాఁగలుకుచుండు
నజ్ఞానమే వచ్చి † నది పోయినది గూడఁ; గాదాత్మ; దాఁకిఁగల్గఁబోవు

తే. బంధ మోక్ష వికారముల్; † భానునుడయు
మగుడు జననేత్రములఁ దమం † బడఁగుఁ దోస
పూర్వసిద్ధ ఘటాదికం † బు స్ఫురియించు
నట్లే జ్ఞానోదయమున సి † ధాత్మతోఁచు.

49

తే. జ్ఞాన ముదయింపఁగానె య † జ్ఞాన మడఁగు
ననవలయునె? యజ్ఞానమ్మ † యగునుబంధ
మనఘ! తన్నివృత్తియ మోక్ష † మంతెకాని
నమ్మ మదిక్రియాజన్య ఫ † లమ్ముకాదు.

50

సీ. యాదవా! ముక్తి క్రియాజన్యమైనఁగ
డయ్యె యాత్మవికారి † యగుట, వింతె!
యాత్మకుఁ బుట్టువు † నంతమ్ము లే, దది
తనయంత తానె న † తమ్ము నెలుఁగు

చొండ్రును వెలిగించు † చుండును, దేశకా
 లాదుల కదియంద, † దన్నిటికిని
 మొదటనే యది రెండ † వది లేక యొంటిగాఁ
 గులుకు, దాని విభూతిఁ † బలుకలేము

తే. వాఙ్మనంబు లద్దానికే † వఁ జననేర
 వద్ది ప్రేరింప ననువాక్కు † లటునిటాడి
 దాని వాఙ్మనఁజాలక † మౌనమూను
 నునికి యెఱుక నుక మ్మది † యనఁగవచ్చు.

51

ఆ. అట్టి కేవలాత్ము † నందు వికల్పంపు, మాట చిత్తవిభిఁమమునఁజూనె
 యా వికల్పమునకు † సవలంబమాత్మయె, త్రాడులేక సాముఁభ్రాంతియెట్లు?
 ప. కావున నాత్మ లేదనరాదు. మఱిగొందరు పండితమ్మన్యులు ప్రత్యక్షాది
 ప్రతీతింబైనదియు, నామరూపగ్రాహ్యమైనదియు, బంచభూతాత్మకమై
 నదియు నగు నీదైవత్వము సత్యమ్ముగాకేమి ? యనియు, గ్రన్థర్థకర్తృ
 ప్రతిపాదన పరత్వంబునఁజేసి వేదాంతంబు లర్థవాదంబులనియు వాఙ్మొం
 దురు. కాని తత్త్వవిదు లిదియంతయు వ్యర్థవాదంబనియు, వేదాంతార్థం
 బులకు విధేయవాక్యత్వంబు చొప్పుడమింజేసియు, గకర్తయు సభోక్తయు
 సచ్చిదానంద స్వరూపంబు నగు నాత్మను ప్రతిపాదించు శాస్త్రము కర్మ
 విధిశేషత్వంబు భజింపమింజేసియు వేదాంతవాక్యంబు లర్థవాదంబులు
 గావనియు వాచారంభణాది శ్రుతులవలన నామరూపాత్మకంబు బంచభూత
 మయంబు నగుటవలననే దైవత్వంబు మిథ్యయనియు వాత్మవేలితోడనే వారి
 కన్ను పొడిచినట్లు వారు చెప్పి యుక్తులతోడనే వారిమతంబు
 ఖండింతురు.

52

ఆ. ఇట్లు జ్ఞానయోగ † మే శ్రేష్ఠమని యెంచి
 చనుచునుండ నడుమఁ † దనువునకును
 వ్యాధి ముఖములైన † యంతరాయమ్ములు
 కలుగ వానిఁ దలఁగు † కృమము వినుము.

54

నీ. రవి సుధాంశ్వాది ధా † రణచేత శైత్యతా
 పాది వీడలనెల్ల † నదుమవలయు
 ననిలకుంభకపూర్వ † కాసనంబులచేత
 వాతాదిరోగాళిఁ † బాపవలయు
 మంత్రోపధ తపఃక్ర † మంబుల గ్రహసర్ప
 పాపాదిబాధలఁ † జోపవలయు
 నస్మదీయాంఘ్రిద్వ † య ధ్యానరతుఁడయి
 కానూది వర్గంబు † గ్రాచవలయు

- ఆ. నామకీర్తనంబు † నక దుశ్శృవణముల,
విమలయోగుల యను † పృత్తివలన
దంభముఖముల, మఱి † తగిన యుపాయాః
సశుభ విఘ్నవిరతి † నావవలయు. 55
- ఉ. కొండలు ధీరు లీతనువు † కోమలమై నునుఁబ్రాయపుంగళల్
చిందంగ వ్యాధులూధులు వ † లీ పలితాక్ష జరాభరంబులుం
బొందకయుండ స్వేచ్ఛగ న † పూర్వ పరాంగ నివేశనాదులం
జెందగ యోగధారణను † జేయుదు రెన్నియె పట్లకొగ్గుచుక. 56
- చం. ఇది యుచితంపుఁద్రోవయట † యేబుధకోటికి నిద్దియాదృతం?
బదియునుగా, కసిత్యమగు † నంగముకై పడువాలులెల్ల నొ
ప్పిదములు గావుగాదె † క్లమ † పృద్ధియ దక్ష; వసస్వతింబలెం
బాదలెడి నాత్మ, స్థైర్యమునఁ, † బోవు నశించి ఫలంబునట్లాడల్. 57
- కం. యోగంబును సేవింపం, గాఁ గాయముఁ గాచకడఁకఁ † గాదనఁ గానీ
యోగంబు విడిచి కాయము, పైఁ గీల్కొలుపంగరాదు † బాధశ్రద్ధ. 58
- కం. అనిలాయామాదికమో, యనఘ ! సమాధికిని సంగ † మాట నలుపుచోఁ
దనువు జరాదులఁ గనకుం, దినమాత్రనె యద్ది యగునె! † సత్యముచెపుమా!
- కం. కాన నడుమఁ గనుపించెడి, యీనశ్వర ఫలము నమ్మ † కెంతయుశ్రద్ధ
మానసమున నన్న నిలిపి, స్వానందము గనఁగఁదగు న † మాధిస్థితుడై.
- కం. నన్నా శ్రయించి పెరితలఁ, పున్నిగుడఁగనీక యోగ † ముం బూనిన వా
ని నిష్కర్మరాంతరాయము, లెన్నండు గలంప వాతఁ † డెనయు స్వసుఖముక.
- వ. అని కృష్ణుండు నుడివెనని శుకమహర్షి వచించె. 62
ఇది యష్టావింశాధ్యాయము - సమాప్తము.

ఏ కో న త్రింశాధ్యాయము

- కం. భక్తులను బరీక్షింపఁగ, యుక్తంబట † నిన్ను విడిచి † యొకనిముసంబుక
శక్తులట నిలువఁగా న,వ్యక్తాంతరపథవిహార! హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము. శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపుచుండ
నిట్లనియె. అట్లు భక్తపాలన బద్ధకంఠుడైన శ్రీకృష్ణుండు విసువులేక
మాటిమాటికి మృదుమధుర వచనముల బోధించుచుండ నుద్ధవుం డెంతయు
నలరి యిట్లనె. 2

- కం. అవశీకృత మానసులక, మివులం దుష్కరమ యవుఁజు † మీ యేతద్యో
గ విధానముగాన వచిం,వవె సులభముగను సిద్ధిఁ † బడయు లెఱంగున్. 3
- కం. తటచుగ యోగులు మానస, మరికట్టఁగలేక శ్రమము † లందుచునుంటం
బరికించుచుందుఁ గడు దు, స్తరముగదే యిద్ది యోగి † జనతాభినుతా ! 4
- శా. సారాసారవివేక పేశలులు హం † సశ్రేష్ఠు లత్యంత భ
క్త్యరూఢిఁ భవదంఘ్రి సారస మరం † దాసారపానోదిత
స్సారానంద వశంవదాత్ములయి యు † ప్పన్మాయకుం జిక్కిఁగాఁ
బో రెన్నండు శ్రితాభిరక్షణ ! మహం † భోజాతవత్రేక్షణ ! 5
- కం. కొండఱు యోగుల మంచుం, గొండఱు కర్మకులమనుచుఁ † గుల్లుచుఁగర్వ
స్పందితమతులై నిన్నెడఁదం దలఁవక కూలిపోయెదరు నీమాయన్. 6
- ఉ. ఏమివిదిత్ర ! మచ్యుత ! త్వ † దేశమనస్కుల కాత్మసాత్త్వముం
బ్రేముడి నీవొనర్చుట ! వి † రించి సురేంద్ర కిరీటకోటి ర
త్నామల కాంతిపూరిత మ † హరిజతోజ్జ్వల పాదపీఠికా
స్వామివి తోడుల ట్లరయ † వా ? మును గోతుల గొండముచ్చులన్ ! 7
- మ. సకలాత్మా ! సకలాప్రబంధు ! సకలే † శా ! యాశ్రితేష్టార్థమల్
సకలం బిచ్చెడి నిఁ గృతజ్ఞఁడెవఁ డెం † చంబోక వర్జించెడిన్ ?
బ్రహ్మైశ్వర్యములొంద ముక్తియొడవన్ † వాఁచించు నెవ్వండు వే
తొకదైవంబు ! త్వదంఘ్రిధూళి భజనో † ద్యోగంబ చాలుంగదే. 8
- మ. వెలి నాచాద్యుడవౌచు సంశయముల † నివిచ్చిన్నముంజేసి లో
వలఁ జద్రూవుడవౌచు వాసనల వి † ధ్వంసంబు గావించి మా
కెలమిం గూర్చి వెలార్చినాడవు స్వకీ † యేడ్వ స్వరూపంబు ని
మ్ముల బ్రహ్మయువు మన్న నీఋణము మే † ముం దీర్పలే మీశ్వరా ! †
- మ.త. ఇత్రైఱంగున శిష్యుఁ డుద్ధవుఁ డిద్ధభక్తిబి బల్కెనం
చుత్తరానుతుతోడ శ్రీశుక † యోగిసత్తముఁ డాదరం
బొత్తరింప వచించి యిట్లను † నో నృపాగ్రణి ! విద్యుత
చ్చిత్తముం గరఁగించు మాటల † చే మృదుస్మిత వక్త్రుఁడై. 10
- అ. ఈశ్వరేశ్వరుఁడు గృహీతమూర్తిత్రముం,దాత్మశక్తి జగతి † నాడు వాడు
వారిజాక్షుఁడు భగవానుండు కృష్ణుండు,వలికె నెల్లు ప్రేమభాషణముల.

—* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు మరల భక్తియోగము
సంగ్రహముగా నుడుపుట *—

- ఆ. విడ్డ ! శ్రద్ధతోడ † వినుము నిశ్చేయన, దాయకముల నాడు † ధర్మములను,
వాని నాచరించి † మానవుండు సుదుర్జయంబు భవముదాటు † సక్రిమమున.
- కక. మెల్లగ నన్నె స్మరించుచు, నెల్లవనులు నాకొకకె † హించుచు † దనదా
నుల్లము బుద్ధిని మత్పద, వల్లవముల నిల్పి నల్ప † వలె ధర్మములకొ. 13
- ఆ. అస్మదీయ భక్తు † లకు సాధువులుగల, పుణ్యదేశములకు † బోపలయును
సరసురాసురులను † వరలిన భక్తుల, కృత్య వితతి ననుసరింపవలయు. 14
- తే. ఏకకుండైన బెక్కండ † నెనసియైన,
సృత్తగీత వాద్యములతో † స్తవమహోప
చారములతోడ నాసేవ † నలువవలయు
బర్హయాత్రా మహోత్స వా † వసరములను. 15
- కం. అమలమతియై నిఖిలభూతములందుకొ న్వాత్మమందు † దద్దగనముచం
దము బహిరంతరసావృతు, నమేయు నను జూచుచుండ † నగు నెల్లపుడుకొ.
- ఉ. ఈ విధి జ్ఞానసారము గ్ర † హించి సమస్త చరాచరంబు మ
చ్ఛావమునం గనుంగొనుచు † బ్రాహ్మణ పుల్కనులందు స్తేన వి
ద్యావిదులందు వహ్నికణ † తామరసావులయందు † గూరసా
ధ్వావళియందు † దుల్యదృశు † డౌ నతఃజేసుమి వండితుండనకొ. 17
- కం. సరుల స్మద్భావముతో, బరికించెడి భక్తునకును † స్పర్ధాసూయా
దురహంకారాదులు న, త్వరము నశించెడిని దేవ † భాగ తనూజా ! 18
- ఉ. ఈతఁడు నీచుఁ డుత్తముడ † నే ననుదైహికదృష్టి వీడి వ్రీ
డాతురతల్ త్యజించి, వరి † హాసము లుద్ధతిజేయునేని సం
గాతిదళంబుఁబాసి, శుని † గార్దభ పుల్కనుముఖ్యభూతసం
ఘాతము బ్రహ్మబుద్ధి గని † త్కాబడి దండమునెట్టఁగా † దగుకొ. 19
- కం. ఎందఁక సర్వభూతము, లందు స్మద్భావ ముదయ † మండదౌ మదిలో
నందఁకఁ ద్రిశుద్ధిగ నీ, చందము సమదృష్టి నన్ను † జను నర్చింపకొ. 20
- తే. ఆశ్వచాండాల గోఖరా † ద్యర్చన మిటు
సేయ నీశ్వరబుద్ధితో † స్థిరపడెడిని
సంతయును బ్రహ్మమనుభావ † మంత బంధ
వితతి నడలును సర్వోప † రతియెల్లప్పు.

కం. కల వెన్నియే నుపాయం, బులు కాసీ సర్వభూత † ముల మద్భావం
బెలయించి త్రిశుద్ధిగఁ దా, మెలఁగుట నామతమున న్న † మీచీనమగుక.

కం. నుమతీ! మద్ధరోవ, క్రమమున నణుమాత్రమైనఁ † గలుగదు వ్రత్యూ
హ, మకామున కేతద్ధర్మము నిర్గుణముగను నేన † రచియించితిఁజూ. 23

తే. లోకమున నిరర్థకమగుఁ † గాక దానిఁ
బరుడనగు నాకు నిష్కామ † నిరతుడగుచు
నర్పణము సేయ నదె మదీ † యమగుధర్మ
మగును దానిచేఁగూడ నే † నలరుచుందు. 24

వ. ఎట్లన లోకంబున భయశోకాదులచేఁ బలాయనాశ్రందనాదులు నిరర్థా
యాసకరంబులే కాని యవియు మదర్థం బనుసంధింపంబడునేని ఫలంబు
లభించెడిని. 25

కం. అమృతము వినాశి యగు నీ
మనుష్యదేహమున సుగుణ † మండన! సత్యం
డును నమృతుడు నగు నన్నుం
గనుఁగొనుటయె తెలివితదురు † ఘనబుద్ధులకక. 26

తే. నాయనా! యుద్ధవా! చెప్పి † నాడ నీకు
బ్రహ్మవాదమ్మొ కొంత సం † గ్రహపఱివియుఁ
గొంత విస్తరించియును బె † క్కు విధములుగ
నుమతి! యిది వేల్పులకును దు † ర్గమము నూవె. 27

కం. స్పష్టమగు యుక్తితతితో, నిష్టమ్మగు జ్ఞానయోగ † మెన్నియొ గతులం
దుష్టిగ నుడివితి నిది విన, నష్టద్వాపరులు ముక్తి † నాథులుగారే? 28

కం. నీయడిగిన వ్రక్షంబుల, నాయుత్తరములను విన న † నాతన మఖిలా
మ్నాయాతిగహ్యమైన య, మేయ పరబ్రహ్మ మధిగఁమింతురు మనుజుల్.

ఆ. ఎఱడు వుష్కలముగ † నిద్దాని మద్భక్త, జనుల కొనఁగనో వ్రశంసనీయ
ఫక్తితోడ నట్టి † బ్రహ్మోపదేష్టకుఁ, గోరి నన్ను నిచ్చి † కొందునేన. 30

కం. పరమపవిత్రము శుచి యీ
యరుబోధము సతముఁ జదివి † యుచ్చేర్చుని నా
పురుషుండు జ్ఞానదీపం
కురమున ననుఁజూపి సేయు † ట్లోనిఁ బ్రయతముక. 31

కం. ఎవఁ డవ్యగుఁడు శ్రద్ధా, శుశ్రుసయి యిద్దాని విని ని † లువునో మది వాఁ
డవిరళభక్తిని నావయి, దవిలిచి వృథు కర్మబంధ † తతినిఁ దొలంగుక. 32

ఉ. నాయన! యుద్ధవా! తెలిసె + నా! యిపుడెట్టిదొ బ్రహ్మచస్తు వా
ప్రాయముగాఁగ వింటివిగ + చా! మ దుదీరిత మెల్ల శోకముం
బాయఁగ, నాత్మదేహముల + ద్వైతమడంగెనె! యింక వీరిఁ బా
రాయణముం బొనర్ప సుహృదగ్రణి! సీకు శుభంబు బ్రాతయే! 33

చం. వినవలె నన్న యిచ్చప్రభ + వింపనివానికి భక్తిలేని యా
తనికిని దుర్విసీతునికి + దంభముగల్గినవానికి శతా
త్మునికిని నాస్తికత్వమున + దోరణివానికి నేతదక్షముఁ
వినివెడవేమొ? కూడ దిది + నెట్టికి వేంవిధాలుగాదట 34

కం. ఈ దోషంబులఁ బాసిన, వేదవిమనకుం యునకు + విమలాత్మనకుఁ
సాదరమున నుడువుము స్త్రీ, పాదజులకు భక్తియున్న + వారికిఁ గూడక. 35

కం. జిజ్ఞాసువైన సాత్వతుఁ, డీజ్ఞానము విన్న పిదప + నెదివినఁగోరుక
అజ్ఞాఁడును సుభాసారా, భిజ్ఞాండు తలచునట్టె + పెరరసమానక. 36

ప. కర్మ వార్తా యోగదండనీతి జ్ఞానంబులం గల చతుర్విధపురుషార్థంబులు
నరులకు నేన యన నుద్ధవుండు స్వామీ! వీనిని విభజించి తెలుపుడన
భగవానుం డిట్లనియె. కర్మంబున ధర్మంబుచు, వార్తయందు సర్థంబు,
యోగదండనీతులంగల యణిమాది సిద్ధశ్చర్యరూపకామంబుచు, జ్ఞానంబున
మోక్షంబును నేన యని యెఱింగి 37

తే. మానవుండు సమస్త క + ర్మములు పడలి
నాకు నాత్మార్పణంబు వొ + నర్చెనేని,
తనివిసెంది వానికి నమృ + తత్వ మిచ్చు
కొటకు నాత్మైక్యమొనరించు + కొంచునయ్యె. 38

ప. ఉద్ధవా! ఇక సీకు బోధింపవలసివది లేదు. ఇట్లనుండి బడరీపనమునకరుగు
మనుచు శ్రీకృష్ణుండు పలికెనని శ్రీ శుకమహర్షి సరేంద్రునితో నుడివి
మఱియు నిట్లనియె. 39

*- ఉద్ధవుండు శ్రీకృష్ణుని వీడ్కొని చనుట *-

కం. ఆ కైవడి నర్వజ్ఞాఁడు, వైకుంఠుండు జ్ఞానయోగ + పథములఁ గారు
జ్యోతిర మానసుండై, వాకొనఁ గర్ణములఁ ద్రావి + పచనామృతముఁ

కం. నిర్భర పూర్ణానందా, విర్భావాన్యవశుఁ డత్రు + వికలాక్షుండు ప్రా
దుర్భూత పులకుఁడుం గళ, గర్భ స్తంభితపచనుండు + కంపితనడుండు 41

తే. అవును నుద్ధవుం డవలఁ గొం + తవడి కెట్లా
ప్రణయ భారావఘూర్ణిత + స్వాంతమొయ్య
నొయ్యనం జేర్చికొని దిట + పూనఁగడఁగె
నద్గురు వియోగ మెరియించు + ఛాత్రవరుల.

42

వ. అంతం గొంతతగవునకుఁ బ్రకృతిస్థుండై యుద్ధవుండు భక్తిశ్రద్ధాబద్ధుం
డగుచుఁ ద్రయ్యంతపీఠీ విహరణమ్ములగు నద్దేవుచరణమ్ములకు దండవ
త్ప్రణామమ్ము లాచరించి మాటిమాటికే దదంగులీపల్లవంబులఁ గంటనది
కొనుచుఁ దత్పదాబ్జగంధము నాఘ్రూణించుచుఁ దత్ప్రవదంబులం దనకేర
తలంబులం బుణకుచుఁ దదంగుష్ఠాగ్రంబుఁ జాంబించుచుఁ దద్రజోలేశంబుఁ
దనయపఘనంబుల నలందుకొనుచుఁ దత్పాదంబులఁ దనశిరోముఖ నేత్ర
గండ కంఠవక్షోభాగంబులచే స్పృశించుకొనుచుఁ గొంతవడి యున్మత్తుం
బోలఁ గ్రీడించి యవ్వలఁ దృప్తిదీక్షఁ బాదసంవాహనం బాచరించి యంత
నిటలతట ఘటితాంజలివులుడై యిటులనియె.

43

సీ. ఈవదాబ్జముగదే + కృతస్న వేదశిరోజ,రమ్ముల ఘల్లులా + రవము సేయు
నీవదాబ్జముగదే + పావభూయిష్ఠ సం,సారామయమ్మును + జక్కడంచు
నీవదాబ్జముగదే + హృద్ధ్యానరత మునీం,ద్రాక్షాన తిమిరంబు + నంటఁద్రోలు
నీవదాబ్జముగదే + యిందిరాసుందరీ, మణి దేహతాపంబు + మాయఁ జేయు

తె. నీవదాబ్జమ్ముగదె రాక్ష + సేశ్వరుండు
బలిమహేచ్ఛుండు వినయత + త్వరతఁ గడిగి
యర్చలొనరింపఁ గార్త్యాయ్క + మండఁజేసె
నద్దినేడు నాకబ్బెగా + హరిముకుంద.

44

సీ. ఈ పదంబులు స్పృశి + యింపఁగా శకటదా,నవుఁ డేగుదాచారమవధరించె
నీ పదంబులు నటి + యింపఁగా ఫణముల,భోగి యేవుట్టకుఁ + బూజసేసె
నీ పదంబులు స్వకు + చోవరి విహరింపఁ,గాఁ గుబ్జ యేదానగరిమఁబూసె
నీవదంబులు తమ్ముఁ,ద్రోసాడఁగఁ గుజేర,తనయు లేహానద్ర + తమ్మువట్టి

తే. రీవదంబులు మెట్టఁగానీవపాద,వం బచలవృత్తిమై బహు + వత్సరములు
నిలిచి యేమిషీర్ఘతవంబు + నివృత్తలిపె, నవ్వి నీడయ నేడు నాకబ్బెదేవ!

తే. స్వామి! త్వత్ప్రన్నిధాన ద్ర + భావముననె
నాదు మోహాంధకారంబు + నాశమయ్యె
నుండునే! విభావనుచెంత + నున్నవాని
కెన్నఁడే శీతలమములు + కన్నతండ్రి!

46

కం. కరుణాకర ! మధ్యస్థం, దిరమున వెలిగించి జ్ఞాన + దీపము భృత్యం
బరిరక్షించితి నినుఁగా, కొరుని గృతజ్ఞఁ డెవఁడు శరణింపించు దండ్రి! 47

ఉ. అంధక వృష్టి సాత్వత ద + శార్దూజ ముఖ్యులయందు స్నేహనం
బంధము నాత్మమాయఁ గను + పట్టఁగఁజేసితి శృష్టివృద్ధి, కా
దంధనబంధ మిట్లు దృఢ + తాత్త్వికబోధ శితాసింహాకా
బంధురధారఁ ద్రుంచి ననుఁ + బాలనసేపితి వైతి ధన్యుడన్. 48

విచిత్రవృత్తము. పమస్కారముల్ యో
గిమాన్యా ! భవత్పా
దమే నాకు దిక్కుం
టి మన్నింపు నన్నున్. 49

మదరేఖావృత్తము. నీపాదాబ్జములందే
యే పాద్య రతి నాకన్
దీపింపంగ నొసర్పన్
శ్రీపా ! వేడుదు నిన్నున్. 50

స్వగీతి || తొల్లి పార్థుండెటుల్ + దోచ కయ్యాజిలో
డిల్లపోఁగా నను + ప్రింప ధర్మంబు నీ
వల్లనం దెల్పిన + ట్లాగమాంతంబు నా
కెల్ల బోధించి న + స్మేలి తాత్మేశ్వరా ! 51

కం. నీపాలఁబడిన నన్నున్, లోపాల గణింప కెడఁద + లోపలఁగొని నా
తాపాలడంచినాడవు, గోపాలా ! మంగళాను + గుణ గుణజాలా ! 52

కమలవిలసితము || అడిగిన విషయమె + యడిగినఁగూడన్
గడువడిఁ గఱపితి + కసరక తండ్రి !
నుడివినయదె మఱి + నుడివిన నందే
ర్పడినది యభినవ + వరరుచి కృష్ణా ! 53

ప్రమితాక్షరము || ప్రమితాక్షరంబు బహు + భావమనో
జ్ఞము వేదసారము ప్ర + శస్త్రకథా
ర్థము శిష్యతారకము + తాపకవా
క్యము నావశంబె కొని + యాడ హరీ ! 54

నలిన || కలరెండటా తాపకభ + క్తశిఖామణు లీ
యిల వారల నేరిని సా + హృదభావముతోఁ
దిలకింపక నన్నె డయా + దృఢిఁ జేల్చితి నా
తొలివున్న మదేము త్రయీ + స్తుత పాదయుగా ! 55

(వహ్నిణి || ధన్యుండఁ భళిభళి † ధన్యుండ న్ముకుందా !
అన్యసాధ్యమయిన † యాత్మవిద్య గంటిఁ
మాన్యుల్ పొందెడి వర † మస్థితి స్వహింతుఁ
ధన్యుండ న్నిజముగ † ధన్యుండ స్వహాత్మా !

56

చం. అని యిటు లుద్ధవుండు విన † యమ్మున వేడి నమస్కరింపఁగా,
విని యరవిందలోచనుఁడు † ప్రేముడి నిట్లను వత్స ! నీవిశం
జను బడరీవనస్థ మతి † శాంతము పావన మస్మదాశ్రమం
బునకు ననుజ్ఞ యిచ్చితిని † బో యిక సంశయ మందనేటికిఁ ?

57

కం. కల దటఁగను మత్పాదా, మలతీర్థోత్తుంగ భంగ † మంగళరంగఁ
గలుషస్మయభంగఁ ము, క్ర్యలివేణ్యవరాంగఁ బావ † నాంగఁగంగఁ. 58

కం. దర్శనమాత్రంబున నఘ, శర్వన మొనరించుఁజమ్మి † గంగ తడీయ
స్పర్శచమునఁ గలఫలము వి, మర్చింపఁగలేము పెక్కు † మాట లిఁకేలా? 59

వ. అట్టి యలకనందాభిఖ్య గంగం గన్నతోడన నమస్కరించి 60

నీ. కడుభక్తిగంగ ! గం † గా ! యంచు స్మరియించి,
గంగాభిముఖముగాఁ † గదలిపోయి
నాభిమాత్రజలమ్ము † న న్నిల్చి సిగరెండు
వలఁకులందగఁ దల † వంచి మూఁడు
మార్లు మునిగి యాచ † మన మొనర్చి శిఖను
ముడివైచి లాగిపో † విడిచియూర్చు
సంకల్ప మొనరించి † సరిగ “హిరణ్యశృం
గ”మ్మను వరుణనూ † క్రము జపించి

తే. మార్జనమ్ము “నాపోహిష్ఠ”... † మంత్రముల న
మర “ఋతంచ” య నెడు నఘ † మర్జణమునఁ
దానముండేసి దేవాది † తర్పణమ్ము
లాచరింపుమా ! దేవభా † గాత్మజస్స !

61

కం. అంతట నారలు గట్టుము, చింతలుడిగి వన్యములను † సేవింపుము నీ
స్వాంతమ్మున ద్వంద్వములకు, సుంతయుఁ దావీయఁబోతు † సుభగచరిత్రా !

కం. శాంతుండవై విషయులకుని, యంతవునై యుండవలయు † నాత్మానుభవా
శ్రాంత సుఖుండవై మదిభా, వింతె మదు క్రముల జ్ఞాన † విజ్ఞానములఁ. 62

ఉ. చిక్కలమారి డెందమును † జిందులుద్రొక్కఁగనీకు, బుద్ధినిం
జిక్కఁగబట్టు, నానుడులు † చింతన సేయుము, నాయెడ న్నడిక

వాక్కునుగట్టివేయు, మిఁక † నాదగు గర్భముచాచింపు మీ
ఫక్కి మెలంగ నీతిగుణ † వద్దతి దాటంగనొక్కలెక్కయే ?

64

వ. అని భగవంతుం డాడెనంచు జలుకపేరి జోగిరతన మానతిచ్చి యవ్వల
నించుకతడవాగి క్రమ్మఱనిట్టులనియె. ఉత్తరపట్టి ! యట్టులాచుట్టువాలు
దొర వాక్రవ్వ నానెట్టికసీల కేలుజోడించి ముమ్మాటాకటివేల్పునకు
నెట్టుకొనివచ్చు బత్తిం జెట్టివచ్చి జాగిలవడి జాలువాడు కన్నీటివెల్లువల
పెల్లున నడుగులఁ గడిగి తుంటరిజంటల గెంటిన దంటయ్యు నావుచు
మనియె. అప్పుడు భగవానుం మాటడించి హస్తమస్తకయోగంబున
నాదరించి యభయమిచ్చి తనశ్రీపాదుకల నొసంగి శుభంబు కలుగుఁ
బొమ్మన నవ్వాని నమ్మహాభాగవతుండు మహావ్రసాదంబునుచు స్వీకరించి
కంటనద్దుకొని యాడల దాల్చి భరతుండుంబోలె నెట్టకేని సుదు స్త్యజ
స్నేహవియోగబాధ గహించి పునఃపునఃప్రదక్షిణ నమస్కారాదులఁ
గావించుచుఁ దుదకు మనంబు బిగ్గవట్టి యల్లనం జనుచు మాటిమాటికి
వెనుదిరిగి చూచుచుఁ గరంబుల మొగిడించుచు నవల శిరమ్ము వాల్చుచు
నంతపీక్షణమ్ముల నెఱుఁగుచు నంతట చెందంబున వందనంబు నలుపుచుఁ
గృష్ణంబాసి కతివయవ్రయాణంబులం జనుచు మార్గమధ్యంబునం గొన్ని
దినంబులకు వాసుదేవుండు వ్రభాసంబున కరుదెంచెననిని నెమ్మది నరికట్ట
నేరక యద్దేవుం జూచుఁజేడ్కఁ గ్రమ్మరి యరుదెంచి యట నిజకలనాశం
బెఱింగి భగవంతుండాసి నమస్కరించి యపుడ చనుదెంచిన మైత్రేయు
నితోఁ గూడి మరల భగవదుక్త తత్త్వరహస్యం బెఱింగి సంతుష్టుండై
యావల బదరికావనంబున కరిగి జగద్బంధూవదిష్ట వ్రకారంబునఁ దవంబు
సేసి హరిగతిం బొందె.

65

తే. ఏతదానందజలధి సం † భృతము జ్ఞాన
పావనామృతంబు ముకుంద † భాషితంబు
శ్రద్ధతోడ నించుకయేని † త్రావువాఁడు
ముక్తికాంతామణి మనో † మోహనుండు.

66

వ. అని శ్రీశుకమహర్షి వచించి ధ్యాననిమిలితాక్షుండై కొండొకతడవుండి

కం. శ్రీకృష్ణా ! యుద్ధపు నొక, సాకుగఁ బెట్టుకొని వేడ † సారామృతముం
బైకిం దీసితె విబుధా, నీకము సాకం దలంచి † నీ కివ జోతల్ !

68

తస్మి. తుమ్మెద నూనమ్ములఁగల మధుబిం † దుల్ గొనునట్టుల శ్రుతివిలగ ద్దా
నమ్ము నివృత్త్యధ్వగులకు భవభీ † నాశము సేయఁగ, మరణజరా భా

రమ్ము (వపు) త్వద్వగులకుఁ దలఁగఁగఁ ద్రచ్చి సముద్రము సుధఁగొని యీవే
కమ్మఁగఁద్రావఁ బురుషవర! త్రయీశఁర! సనాతన! కొనుమివెజోతల్.

వ. అని శ్రీశుకుండు భగవంతుని ధ్యానించెనని సూతుండు శౌనకాదులతోఁ
జెప్పెను. 70

ఇది యేకోనత్రింశాధ్యాయము - సమాప్తము

త్రింశాధ్యాయము

వడుచుక లేచుచుఁ బసిబా,లుఁడు నడక నేర్చునట్లు † లు భవన్మాయం
బడుచుక లేచుచు నెఱుకువ, నడుగిడెదము నీదుకరుణ † హరిహరనాథా! 1

వ. 1 జేవా! యవధరింపుము. సూతుండు శౌనకాదులతో నిట్లనియె. శ్రీశుక
యోగీంద్రుండు ధ్యానము చాలించియుండ శ్రీవరీషి.న్నరేంద్రుం డమ్మ
హత్ముం జూచి 2

కం. ఉద్ధవుఁడు భక్తిభావన, మిద్ధుఁడు బదరీవనమున † కేగఁగ భూదే
వృద్ధర్త కృష్ణుఁ డట నే, పద్ధతి నేమియొనరించె † ద్వారకలోనక. 3

కం. విప్రర్షివరేణ్య క్రో, ధ ప్రాప్తంబైన శావ † తావము యదువం
శప్రథ నడచెనని నకలా,క్ష్మిప్రియకర తనువు నేమి † సేసెనో హరియుక? 4

మా. ఎచ్చట లగ్నముచెందిన చూడ్కి మృ † గేక్షణలు స్మరలింపఁగలే;
రెచ్చగవిన్ని మనీషుల చిత్రము † నేయది సాయక నిల్చెడినో?
అచ్చవి సూరులనూక్తికి దేనిహా † యల్ నుతిసేయఁగఁగల్గునో? వి
వృచ్చు రథస్థము దేనిగనక మృత † పాలి సరూపతఁ గాంచెడినో? 5

వ. అట్టి శ్రీకృష్ణదేవు దివ్యమంగళవిగ్రహముంగూర్చి నుడువుమన శ్రీ బాదరా
యణి భగవత్స్మరణపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 6

† శ్రీకృష్ణుండు యాదవులఁ బ్రభాసతీర్థంబున కరుగుమనుట †

కం. క్షుమ కంపించుట ది,గ్దాహము రవిపరివేష మాది † యయిన మాహాత్మా
తములఁగని కృష్ణుఁడు యదూ, తములకునిట్లనియె డత్తుఁధర్మాఖ్యసభక. 7

ఉ. చూతురె వృష్ణులార! ను † యశోధనులార! కనంబడు స్వహా
త్పాతము లంతకాశ్వగళ † దామ హిరణ్మయ భూరికింకిణీ
జాత పరస్పరాభిహతి † జాత పతత్సుట విస్ఫులింగ సం
కేతము, లార్యయాదవ ని † కేతన భూచర మృత్యుదూతముల్. 8

- చం. కలదుగదా మహీసుర శి + ఖామణి కల్పిత ఘోరశాప మీ
కులమున, కద్దినేడు సమ + కూడెడు నట్టులు దోచుచున్న, దీ
స్థలమున నిల్వఁగూడ, దిశ + జాలమునేయక లెండు లెండు మీ
వలసిన వస్తువుల్ గొనుచు + బంధు సుహృద్జనులార! చయ్యఁక. 9
- కం. ఈద్వారపతి విడిచి యోషి ద్వృద్ధులు బాలురెల్ల + శీఘ్రంబున ¹ శం
ఖద్వారమునకుఁ జనవలె నద్వైవిధ్యమతి నుచిత + యూనంబులపై. 10
- కం ఈగుర్వలతో నేమిటఁ, శాసి యరిగెదము పవిత్ర వాఃపూర మహా
ల్లాసమునకు శ్వశ్రేయస, వాసమునకుఁ బుణ్యపుం (బ + భాసమ్మనకక. 11
- ఉ. అచ్చటఁ బశ్చిమాభిముఖ + మై ప్రవహించు సరస్వతీనదీ
ప్రోచ్చలదంబుపూరముల + మొక్కి యథావిధి స్నానసత్కియల్
క్రచ్చుట సల్పి పావనతఁ + గ్రాలి యుపాసము పూని నిష్ఠమై
హృచ్చలనంబు లేక నిఖ + లేశ్వరుఁ గొల్త మనేక భంగులక. 12
- ఉ. శ్రీతిగ దేవతార్ప లొన + రింతము పిమ్మట బ్రహ్మగోత్రులక
బూతచరిత్రుల న్నిగమ + పుంజపవిత్రులఁ బూజసేసి గో
భూతిల భర్తృచేల మణి + భూషణ సింధుర సైంధవాలయా
ద్యాతత వస్తుదానము ల + నల్పమతిం బొసరింత మచ్చటక. 13
- కం. బావ లట శాంతికర్మ క, లావమ్ము లొనర్తు రవ్వ + ల సరిష్టమ్ముల్
ప్రాపింపవు మనలఁ, బిదప, గోపూజ లొనర్తము యదుఁకుంజరులారా! 14
- కం. దేవద్విజ గోపూజల, చే వివిధారిష్టములు న + శింఘనని ప్రజల్
భావించురు లెండో మృదు, భావులు! మన మరుగుదము ప్రభాసంబునకక. 15
- వ. అనెడి గరుడగమను నొడువులకు యదుకులభవు లొడఁబడి రంగచ్చతు
రంగంబులతో వివిధసాధనంబులతో సమ స్తవస్తువిస్తారసంధానిత నానా
నూన యూనంబులతో నపార పారావారము నౌకానీకంబుల నుదాత్త
చిత్తంబుల నుత్తరించి పవిత్ర ప్రభాసక్షేత్రంబున కరిగి సరగ భక్తియుక్తులై
ప్రవర్తిల్లి భగవదాదిష్ట శిష్టవిధానంబున సముచిత కార్యము లనివార్యముగ
నాచరించిరి. తదనంతరంబు దైవప్రేరితులై. 16
- * యాదవులు సురాపానముచేసి కలహించి మడియుట *-
- ఆ. మాఱుపలుకువారిఁమాఱుకొనుచుగిన్న, మాఱులిచ్చి పెక్కుఁమాఱులుగద
మాగులాదియదుకు + మాదులుమైరేయ, మారగించిరిమన + మారనవుడు.

(1) వావిళ్ళవ్రతిలో కంఖద్వారం ప్రజంత్వికః అని యాద దొందెవ్రతిలో "శంఖోద్ధారం" అని కలదు.

- కం. చిత్తంబులు చాంచల్యా, యత్తంబులు భాషితంబు † లసుహృద్విధి సం .
వృత్తంబులు నేత్రంబుల, మొత్తంబులు పహ్నికణచ † మూవిత్తంబుల్. 18
- వ. కావుటంజేసి యాడవులు సురాపానపారవశ్యంబునఁ దారతమ్యజ్ఞాన
శూన్యలై యన్యోన్యపహాస్య వ్యాహారవ్యాపారంబులకుం దొడంగిరి. 19
- కం. 'మాధవకమనుండ నగుట, మాధవకమనుండ' ననెదె? † మందా! యనఁగా
'సాధుహలిప్రియుండ నగుట, సాధుహలిప్రియుండ' నంచుఁ † జాటవె నీవుకా.
- కం. అని యెదిరి పొడువ నాతం, డనె నేమాధవకమనుండ † నటరా! వెడఁగా!
విను సరిగ నేమధుప్రియుఁ, డను వాఁడో మధువిరోధి † డంబములేలా! 21
- వ. అని యొండొరులు పొసఁగియుఁ బొసఁగని నిలుకడలేని వెట్టిమాటలతో
వాగ్వాదమున కుపక్రమించి యొక్కడ విక్రమింప మఱొక్కయెడ
గుంపులో. 22
- సీ. వరుణాత్మజకు నాకుఁ † బట్టి యీరే యనఁ
గాడంబరియె నీకుఁ † గతి యనె నొకఁ
డిప్పపువ్వులకల్లు † నిప్పింపరే యన్న
నారెపువ్వులదె నీ † కనియె నొక్కఁ
డివక పక్షేక్షుశీ † ధువు నిమ్మన నొకండు
వశిష్ట! నీకాయాస † వమ్మెయనియె
గోస్తనీరసము నా † కుం దేరె యన ఖర
జగల పిష్టము మ్రింగఁ † జనుమనె నొకఁ
- తే. డేమిరా హాస్యమాడెద † వింతయేని
నన్నెఱుంగవా? యొక గ్రుడ్డు † నకె వగుల్పఁ
గలరబమ్మగుడ్డు నన ని † క్కముగనీవు
గడుసరివె వుల్లెయాకును † బొడువఁగలవు. 23
- వ. అనుచు నొకల్లొకళ్లు కవ్విించుకొని యిర్వాగులై యావల దొమ్మికిం
గడంగఁజొచ్చిరి. మఱొక్క మూకలో. 24
- కం. గిరగిర గిరగిర గిరగిర, దిరిగెద రిదివలదు కనులు † దిరుగు ననఁగ నొ
క్కరుఁ డతనియడుగుల నొడిసి, కరములఁగొని జరజరజరకడువడిచివియక
- ఆ. ఊరకున్న వాని † నూరకుక్కంజోలె, నోరఁదిగువ నేమి † నోరఁబడెర
యోరితులువ! నేనఁ యోరిమివిడనిన్న, యో! రణమునఁదినదె! యోరణమ్మ.
- వ. అని యొండొరు లట్టె రెట్టలు పట్టుకొని రెట్టించుకొని మగతనమ్ములు
క్రమ్మరించుకొనుచుఁ గుమ్మరింపులకుం గ్రమ్ముకొని కుమ్మెలువోవఁ
గుమ్మకొనుచు సొమ్మసిలి యమ్మెయిమ్మడియందొడంగిరి. 27

- ఆ. ఇట్లు వెట్టిగొల్ల † లింతలంతలవారు, కొన్నితావులందుఁ గూలుచుండ
రావకొలమునందుఁరగులుకొనియెవైర, మెప్పుడుసారువలకుఁపృథగఁబోదు
- సీ. నీయూర్పు నావయిఁనిం బొల్పెనందు నీ, పృష్ఠంబుఁజూపెదే? † బేల! యంచు
నీవేల నాక్రేవ † నిగిడింతు చూపంచు, నీమోమునఁ బిసాసి † నెగడునంచు
నీపల్లు క్రక్కుచుంఁడెరు విషమ్మునటంచు, నీనోరు పూతిఁగం † ధిలమటంచు
నీనడవడి గర్హ † ణీమంబటంచు నీ, మాలోచనకుఁ గీడ † యవధియంచు
- ఆ. తండ్రికొడుకు లన్న † దమ్ములు సేవ్యసే
వకులు పెద్దపిన్న † లకట! యెండా
రులు ప్రియూత్తులెల్ల † రురు నెమ్మదులలోన
నొకరిఁజూచి యొక్క † రోర్వరైరి. 29
- వ. అట్టి యిక్కట్టుపుట్టి గిట్టనికాలంబున గతమయ్యుండైన కృతవర్మ 30
- ఉ. నిప్పులురాలఁగా నరుణ † నేత్రముల న్మృనివేల మీసముల్
ద్రిప్పుదు సేన కీశ్వరుడ † నేనిటనుండఁగ నాకొకింతయుం
జెప్పక చావసాఁగి రికఁ † జెచ్చెరఁ బీల్గులగొంతు గోయరే
చెప్పితిశిక్ష, నావలకు † సేయనివారల శిక్షసేయుచుకా. 31
- కం. అనుచు నెదుటఁగల యకూ, రునిఁ గనుచుంబ్రేల వాఁడు † రోపించి మహా
ధ్వనిగా నవ్వుచు నీయా, జ్ఞను నేనా చేయవలయుం బాల్కుడ! వశువా! 32
- శా. సేనానాథుడు మున్ను నిద్రితులనా? † చెండాడఁ జీ! చీ! మఱి
చోచే నేడివిగతాసులం దునుముమం † చుం జెప్పుచున్నాఁడుగా
యానే! యిద్ది పరాక్రమంబె? కృతవ † ర్మా! యీదెసంజూడు మీ
కై నేయుం డటువించునుండఁగ న యీ † శౌర్యప్రలాపంబులా? 33
- మ. అనుచో నాయనిరుద్ధుఁ డార్చుచు వహ † వ్యా! సాత్యకిప్రౌఢి నే
ము నిరీక్షించుచునుండలేదటర! మా † భూరిశ్రవుందాఁకి చే
సిన యాపోరిత, మాధరందొరఁగు, టా † శ్వేతాశ్వుసాహాయ్య మా
యనికిం బాసినవానిఁజంపుట; మహా † త్మా! సాత్యకి! దండముల్. 34
- మ. అనుచు స్వప్నుచునుండ లోహితముఖుం † డై లేచి కై నేయుం డే
మును విన్నారము బాణుతోడఁ గలహంబుల్ దాను మున్ జేసి యే
డ్చినయేడ్చెల్లను, సాంబుం డాయదనునం † జేసెం గడుకా సాయ, మెం
దును విన్నారమి పూలదెబ్బలకె శ † త్రుల్ గచ్చుటల్ మన్మథా! 35
- మ. అనఁ బ్రద్యుమ్నుడు ప్రోద్యతాయుధకరుం † డై మండి యీపిల్లకా
కిని సాంబుం గడుఁబెద్దఁజేసి భళిరే! కీర్తింతు, వీశుంక నీ

వును లేకుండిన మాకింకం గతులులే † వో! రాజ్యముల్ పోవునో!
అనదా! నోరునుమూయుఁజేసెన మదీ † యు క్రూరఖడ్గాహతికా. 36

మ. అనఁగా సాంబుఁడు, వృద్ధవంచకము శౌ † ర్యాటోపముల్ శంబరుకా
వనితానుప్లవఁడై పధించుటలు సే † బాన్! మాచవుల్ సోకవో!
యన దంతంబులు ఫటఫటంగొఱికి తీ † ఙ్గానాకమల్ పర్వఁజే
సి నటద్రూపఁటియై ఖరాసిఁ గొని లే † చె న్నారుఁ డుగ్రాకృతికా. 37

కం. అదిగని సాంబుఁడు కోపో, న్మదితుండై మండలాగ్ర † మండితకరుఁడై
కదిసె నపు డందతార్పచు, గదాది సాధనము లూని † కడఁగిరిపోరకా. 38

వ. ఇట్లు దైవచోదితులై పూర్వస్నేహ గౌరవ భక్తివినయ వాత్సల్యాదిభావం
బు నుజ్జగించి బ్రాహ్మణశాపవశంబున జాతమత్సరులై ప్రద్యున్న సాంబులు,
నక్రూరకృతవర్మలు, ననిరుద్ధసాత్యకులు, సుభద్రసంగ్రామజితులు సుమిత్ర
సురథులు, ¹ సుచారుగదులు ద్వంద్వయుద్ధములకుం జొచ్చి పరస్పర
జగీసామతులై వెరుదీయక పోరిపోరి కొంతపడి కాయధవీరహితులై వర్ధ
మానస్పర్థచే నిలుపోవక తత్సముద్రతీరమున నయశ్వలాకారజంబున నుద్భ
వించిన కదురుతుంగలం బెరికికొని బాదుకొని మడియసాగిరి. అదిచూచి
యెనఁచి తదీయలెల్లరు స్వీయపరకీయ భేదశూన్యులై పరశు పట్టిన
తోమర భిందివాల గదాద్యాయుధంబులఁ జతురంగసైన్యమ్ముల నులు
మాడుకొనఁజొచ్చిరి. పోరు ఘోరాతిఘోరంబయ్యె. ఒకయెడఁగఁగోర
కరాళ కరవాల కాలవ్యాలనునకఁ బ్రతిపక్ష క్షిప్తీశుల ప్రాణవాయుభిక్ష
పెట్టువారును, నొండొకకడ విడివడని వడినడుపుచుఁ బోటుముట్టు
పోటుల పోటులఁ బోటాపోటిఁ బోరు పోటుమగల తలలఁబోటన
బంతులాడువారును, మఱొండొకదండ మహోద్ధండులై మండివడుచుం
గాండివంబుం బురుడించు కోడండదండంబులఁ జండకాండకాండంబులు
వఱసి భండనభూమండలంబు రుండమయంబుసేయువారును, మఱియొక్క
యొక్క స్వీయవాహిను లుత్సాహాతిశయంబునం బొంగి పటహ కాహళి
భేరీ శంఖ ముఖనిర్ఘోషంబుల భూనభోంతరాళంబులం బూరింపఁ బ్రతి
పూహంబులు మోహరింపలేక యోహటిల్లఁ బ్రళయకాండ దండిదండ
ప్రచండంబులంబోని యాత్మీయ బాహుదండంబుల వేదండతండంబుల
శుండాకాండంబు లొడిసిపట్టి తిగిచి కడిచి నులిచి విఱిచి వైచువారును,
నొకయొరఁ గోంకయే చేరికలైన యేరకలఁబూని బారులుతీరిచి యారిక
తత్తు నీరసంబునం బోరికిఁ బాటుతెంచి మోటుకులై పేరులుపేరుకొనుచు

1. సుచారుగదో అని వావిళ్లప్రతిలోనుండ. సుచారుజోగదో. అని బొంబై ప్రతి. అనఁగా గృష్ణ
నందనుఁడగు గడుఁడును, గిష్టత్రాతయగు గడుఁడును దలపడిరమట.

మాఱుకొన్న మాఱుతుల వారింపనేరక యూరక దోరువాడును, నొక
క్రేప నవక్ర పరాక్రమంబున వీరచక్రము విక్రమింపఁగా వ్రాలెడితురం
గంబులు, సోలెడి మాతంగంబులు, వ్రీలెడిశతాంగంబులు, దూలెడి
భటాంగంబులు, మొగ్గెడి మావంతులు, గగ్గెడిరేవంతులు, మురిగెడిభింది
పాలంబులు, విటిగెడి శరజాంబులు, మొక్కవోవు కరవాలంబులు,
నుక్కుసెడు శూలంబులు నైభయాశరసంబు ప్రబుక్కునిప్రవహించుచున్న
ట్లున్న నైత్తుపేర్లకం గూలంబులు గూలిన మత్తశుండాలమ్ములు వాలు
గలు వాలువాలుగములు వైవాలమ్ములు శ్రుత్తపదాతిశిరోజాలమ్ములు
మృణాళమ్ములాంత్రనాళమ్ములుగాఁ జెలంగె. 39

కం. అవఁప! యేమనఁ జతురంగ విశిష్టబలమ్ము నంధ † క మధు దశార్హో
ద్భవ సాత్వతాదియత యా,దవవార్షిధి గోష్పదీకృ † తంబయ్యెగదే. 40

వ. హతశేషులు † భిషదోల్కకాదులు సహస్రజిచ్చతజద్భానుముఖ్యులు
మదాంధకారితృతై ముకుండవిమోహితృతై యొకళ్ళొకళ్ళా నిర్గంధిత్వం
విశేషమ్ము వెటికికొని మోదుకొనుచుం జచ్చిరి. మఱియు నందందుఁ
జెదరి బ్రదికియున్న దాశార్హ వృష్ట్యంధక భోజ సాత్వత మధువంశవీరు
లును నర్బుద మాధుర శూరసేన ² వితర్జన కుకుర కుంతి మద్రాది దేశ
భవులును సాహృదంబు లుజ్జగించి పెనంగి తుంగలం ద్రుంగిరి. 41

తే. సుతులు తండ్రులతో భ్రాతృ † వితతితోడ
మాతుల పితృవ్య దుహితృ సం † భవులతోడఁ
బెనఁగి చంపి చచ్చిరి మఱి † యనుఁగులనుఁగు
లావులావులు పోరి నీ † తైరినూవె. 42

కం. ఏరకముగనో హృదయవి,దారకముగ వచ్చివడిన † తన్మృనిశాప
మృగకయై యదువంశకు,మూరక వర్గ మిటుసేసె † మారణ మధిపా! 43

కం. అట్టియెడ నల్లరైదుగు,రుట్టివడిరి కేలఁ దుంగ † నొడ్డు చొడశృం
దుట్టఁగ నెత్తురు బలుపై,కీట్టలవుంగినుకఁ గృష్ణఁ † డేడ్డెట నడ్డక. 44

తే. అప్పు డయ్యతతాయుల † చొప్పునరసి
రామకృష్ణులు సంభృతై † రకులగుచును
వారిఁజంపి రిట్లడఁగె శా † వమునవంశ
మతుల దాదాగ్నిని వెదుళ్ళ † యడవివోలె. 45

(1) భిషదోల్కకాదయః అని వావిళ్ల ప్రతి. విశదోల్కకాదయః అని బొంబై ప్రతి. (2) వివ
ర్జనాః కుకురాః కుంతయశ్చ మిథ నైకదేద విపృజ్య సాహృదం అని బొంబై. వికర్జనావై
కుకురాః కుంతయశ్చ మద్రాక్షుఘ్నః పరిహృత్య సాహృదం అని వావిళ్ల ప్రతి.

తే. అస్మదీయ వంశంబెల్ల † నణఁగె నింక
నేను వచ్చిన కార్యం బ † దెల్లదీతె
భూమిభారంబుఁ దీర్చితిఁ † బో యటంచు
నంచె శ్రీకృష్ణభగవాను † డెడఁదయందు.

46

— † రామకృష్ణుల యంత్యదశ † —

వ. అంత,

47

కం. రాముండు వృష్టికలను, త్రాముండు ర్వపలభాభి † రాముం డాత్మా
రాముండు నిశ్చలుండై, భూమిఁ దనువు విడిచె యోగ † మున గడలిడర్కె.

ఆ. అన్న పుడమివిడిచి † చన్నది చూచి న, హిష్టువైన కృష్ణుఁ † డేమిచేయ
కచటు వానియొక్క † యశ్వత్థ తరుమూల, మందుఁగూరుచుండె † నవనిమిఁద.

కం. ఆ త్తటి స్వామికి నలుఁగే లొత్తుకొనుచు నుండె భగధ † గోజ్వల దేహా
ద్య త్తతకాంతు లధూమో, పాత్రాన్ని వలెం దమిస్త † మణఁచుచునుండె

ఉ. ఆ సమయంబునందు మృగ † యారతుండై జర నామ లుభకా
క్రేసరుఁ డమృతాటవిని † గింగిరిచేతల సంచరించుచున్
గాసిలి సాంద్రవేతన వి † కార నికుంజ వృతంబు బోధి నా
సాసలఁ జూచెఁ గొండొక ర † హస్య తలంబుననుండి దవ్వగన్. 51

ఉ. నాఁ డటునూచు నప్తు భగ † వానుఁడు దక్షిణజాను కోటిక
నేడుక వామపాదమును † నిల్చి కదల్చుచునుండ నేనె వా
ట్లేడు మృగాస్యబుద్ధిని బ † టివముఁ దన్మృసలావశేషము
న్వాడిఫలంబుగా నిడిన † బాణము నెక్కిడి హంజనూటిగన్. 52

కం. ఏసిన శరంబు రుయ్యన, డాసి వడింగుచ్చుకొనె నె † డమచరణంబున్
దాసాభయ శరణంబున్, వాసవశరణంబు దైత్య † పతిహరణంబున్ 53

ఆ. కృష్ణపాదమేమి ? † మృగయుండు మృగముఖం
బంచుఁ డలఁచుటేమి ? † యతనికడ నె
ముసలఖండ బాణ † ము తనర్చుటేమి ? యె
వ్వాఁడు విధిని దాఁట † వలఁతిసెపును ! 54

— † వ్యాధుఁడు కృష్ణుడాని ప్రార్థించుట † —

ఉ. ఇట్టులు బాణమేసి వరు † వెత్తుచుఁ జెంతకువచ్చి కృష్ణుఁ
నొప్పట్లవ్రేల నాటుకొని † పొల్చు శరంబుచుగాంచి మోమునం
దొట్టఁగ దీనతాగరిమ † తొట్టువడం బదముల్ శరీరమం
దిట్టలమైన స్వేదముద † యింపఁగ నూపుడి నిల్చె నివ్వెఱన్. 55

చం. నిలిచి యొకింతసేపటికి † నెమ్మదిలో దిటవూసి చూడఁగా
విలసిత వీతచేల వరి † వీత నుమంగళవిగ్రహంబు పో)
జ్వల కటిమాత్ర నూపుర ల † స త్కటకాంగద రత్నహార కుం
డల మకటాది భూషణ గ † నిత్య డనుగ్రహ మక్షులంబడె. 56

శా. శ్రీవత్సాంకము కాస్తుభం బురమునం † జెన్నొంద, నీలాభభా
లావణ్యంబులు తప్తహాటక రుచుల్ † మైఁజింద, శ్రీవైజయం
తీ వాహ్యభులు కక్షిఁజెంద, స్మితకాం † తివాత మాస్యంబున
మోవుల్ వొంద వినీలకంతల చయం † బుల్ మాళిఁ జెల్వొండఁగఁ. 57

తే. ఆయుధంబు లాకారంబు † లవధరించి
కొలుచుచుండ నుల్లసిలు ము † కందునంబు
జాయతాక్షు నిరీక్షించి † యప్పళిందుఁ
డడుగులం జాఁగిలంబడి † వడఁకుచనియె. 58

శా. దేవా ! మూర్ఖుడఁ † బాతకుండను మదాం † ధీభూతచేతన్ముడఁగ
గావంగావలె దప్పుచేసితిని న † జ్ఞానుండనై మత్కృతాం
హో వార్షాధి కంతులేడు శరణం † బోవుండరికాక్ష ! నా
భావంబందు పృగాస్యమంచు బదముం † భావించి యిట్లేసితిఁ. 59

ఉ. నీనిజరూపముం జెలియ † నేర కజాదులె మోగుపోవఁగా
హీనకులుండ విద్యుల గ్ర † హింపనివాడను నీచవృత్తి న
జ్ఞానుడ నేనట యెఱుంగఁ † జాలెడి వాడ క్షమింపు మోదయాం
భోనిధి ! యోమహానుగుణ † పుష్కలశేషధి ! యోనుభావధీ ! 60

కం. ఎవ్వని యనుస్మరణమున, దవ్వుల కజ్జాఁతిమిర † తతి చనియెడి నా
పుద్మిలుకాని జనకనకుఁ, గ్రొవ్వున నెవకృతి యొనర్చి కూళుడనైతిఁ. 61

ఉ. ఇంతటి పాతకుండ వసి † యింపఁగరా దిఁకభూమి నుండిఁగ
మంతువు లెన్ని చేసెనో † మాన్యుల, కల్లుగుటక రమానతీ
కాంత ! భవత్కుఠారమున † ఖండనముం బొఁరింపు మచ్చిరో
వృంతము సాధుకోటి నుఖ † యించును నే ననఘుండ నయ్యెడక. 62

ఉ. తావక మాతృయోగ రచి † తంబు సురేశ మహేశ ముఖ్యభా
షాపరులం ద్వదీయ పృథుశక్తి తిరోహితదృష్టులై కనం
బోవ రటన్న మాదృశులు † మాఱులు పావులు యుష్మదీయ మా
యా విభవం బెఱుంగఁగల † రా ! యవరాధి క్షమింపు మీశ్వరా ! 63

కం. వేద ద్రవ్యలయిన సవ, కాది మహామనులు గూడ † నవతార రహ
స్యోదయములెఱుంగలేరుగ, దే ! దేవా ! నాకు శక్యమే యెఱుంగఁగఁ. 64

- వ. శ్రీకృష్ణుండు దారుకుం జూచి యిట్లనియె. 83
- చం. చనుమిఁక నీవు ద్వారకకుఁ † జయ్యఁ, నక్కడ బంధువర్గముఁ
గని వచియింపు మిందయిన † జ్ఞాతి పరస్పర మారణక్రమం
బును బలరామ దేవు చను † పోబడి నాదగు నీదశఁ గనం
గొనితివిగా రథాదులును † గూడ దివిం బటచెఁ రయంబునఁ. 84
- వ. దారుకా ! యావల ద్వారకం జేరియున్న మనవారి కీనానందేశము విప్పిం
పుము. 85
- శా. ఆభీరాగ్రణులార ! మీర లిఁక దా † రావత్వ మిత్రాప్తను
శ్రీ భద్రదేభ హయాది యుక్తులయి కూ † ర్మిక్ ద్వారక నిల్వరా,
దీభూమిం ద్యజియించి నేనరుగ న † స్థిండుండు కల్లోలమా
లాభీలుండయి పొంగి వట్టణము నం † బ్యాకాంతముంజేసెడిఁ. 86
- కం. చంద్రాన్వయులారా ! ని, స్తంద్రత మీ సర్వముగొని † దారాడులతో
నింద్రవ్రథమున కరిగి, యింద్రజాప్రోవునను బ్రదుకుఁ † డీ ! మతియుతులై.
- వ. ఇట్లు ప్రజలకు నామాటలుగాఁజెప్పి ద్వారకావాసులనెల్లం దోడ్కొని
పొమ్మని యర్జునునితోడను నేఁజెప్పితిసని చెప్పము. ఇఁక దారుకా !
నీదారియిది. 88
- తే. అస్మదీయ మాయాకృతం † బంచ విశ్వ
మఖిలమం దుదాసీనుండ † వగుచు జ్ఞాని
నివృత్తోడ మద్ధర్మమం † దిగొని మెలఁగ
దారుకా ! యవశాంతి నొం † దఁగలవయ్య.
- 89
- కం. ఈ మాయాకృత తనువున, కై మిక్కిలి వగతువేము † కా ! జ్ఞానగతి
న్నీమానసంబుఁ ద్రివ్రము, నామాటలబడి చరించి † నఁ శ్రేయమగుఁ.
- కం. ఈ రీతిఁ గృష్ణుఁడాడఁగ, దారుకుండు ప్రదక్షిణించి † తతథక్తి నమ
స్కారము స్వాస్తాంగముగా, సారెకు సలుపుచును దనివి † సనక యెడండఁ
- కం. శ్రీరమణుపావనాంఘ్రుల, మూరుకొని స్వమూర్ధమందు † మోపుకొని భృతిం
గూరి యెట్టులొ చనియెఁ, ద్వారకకు న్వేనుకకీర్చు † పాదంబులతో. 92
- వ. అని శ్రీకుకయోగిండుండు పలికె 93
- ఇది త్రింశాధ్యాయము సమాప్తము
- కం, వినుకలినేఁ గనుకలినేఁ,దనువిట్లుండుననియెఱిగి † ధ్యానముచే దా
నినినాచుచు మ్రొక్కుకొనెద, మనవరతముభక్తితోడ † హరిహరనాథా!

ఏ క త్రింశాధ్యాయము

- కం. పరిమితమును తనవునకే, యజ్ఞగోత్రమును రాకపోక, † లభిలమ్మందుం
బరిపూర్తిగ వెలిగెడి నీ, కరమఃకలు గలవటయ్య! † హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! యవధరింపు మంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పెరిక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె రాజేంద్రా! వినుము. దాడుకుండు చన్నపిదప గోవిందు నవ
తారసమాప్తి లీలాసందర్శనాభిలాషంజేసి మరజ్యేష్ఠుండును భవానీసహ
తుండై భవుండును మహేంద్రవ్రహ్మభు నిర్బరులును సనకాదిమునీంద్రులును
భృగువ్రహ్మభు వ్రజావతులును బిశ్రు సిద్ధ సాధ్య గరుడ గంధర్వ కిన్నర
కింపురుష విద్యాధర మహాంగ చారణ యక్ష రక్షోపురోగణంబులును
జనుదెంచి 2

*- కృష్ణావతారసమాప్తి *-

- తే. ఆకసమున విమానమ్ము † లందు నిలిచి
శౌరి జన్మకర్మకథాభి † సంతసమునఁ
బాడుచుం బొగడుచుఁ బుష్ప † వర్షములను
గురిసి రమితభక్తి శ్రద్ధ † లిరవునొనఁగ 3
- వ. అప్పు డచ్యుతుండు 4
- ఉ. అంబుజగర్భ ముఖ్యులగు † నాత్మవిభూతుల సాదరార్ద్ర దృ
ష్టిం బరికించి తన్నుఁ దమ † నీచులకం గొనిపోవ నెంచి రే
నింబుగ వీరల న్నొటఁగి † యేగుట యుక్త మటంచు నెంచి యో
గంబున నాత్మనాత్మయొందుఁ † గఁ ముకళింపెను నేత్రపద్మముల్. 5
- తే. ² యోగివరులు స్వచ్ఛందమ్ము † త్కవులు తమక
రీర మాగ్నేయి యగుయోగ † ధారణా ద
హించి చనుచుండు రట్లుగా † కిందిరామ
నోహరుం డొండుత్రోవఁబో † నూహ మొందె. 6
- తే. ధారణాధ్యానములకు ను † ద్యచ్ఛభాశ్ర
యంబు లోకాభిరామాంబు † శ్యామలంబు
నైన నిజవిగ్రహంబుతో † సరిగె నాత్మ
ధామమునకు పైకుంతాభి † ధానమునకు. 7.

1. అధ్యాయప్రారంభము 8-10-1946

2. యోగధారణయగ్నేయ్యాద్యధ్యానామావిశిష్టకమ ఇవతి దద్వా అవి కొందఱు అదద్వా అవి మఱికొందఱు గ్రహించెదరు.

- శా. వక్షి ట్కెతనఁ డాత్మయోగజ బృహఁ ధ్యానాజ్ఞల జ్ఞానికా
ప్రక్షేపంబుల ముంపఁడాయెను శరీఁ రంబుకొ, సమస్తప్రపం
చాక్షిప్రీణనశాలి మండరత పాఁ డైపోవునంచెంచెనో?
కుక్షిస్థానిల లోకసంతతికి నెఁ గ్గుల్ గల్లునంచెంచెనో! 8
- తే. అపుడు దివి దుందుభులుమోగెఁ నంబరమున
నుండి పువ్వులు వర్షించెఁ నుత్కటముగ
భూమినుండి సత్వము ధర్మఁ మును యశంబు
ధృతియు శ్రీయు నాతనిబడిఁ యేగెనధిప! 9
- కం. అచటం బ్రహ్మాదులు చూచుచునుండియుఁ గృష్ణుఁడేగుఁచొప్పుఁదెలియరై
రచిరద్యుతి యభ్రంబువిడిచి పోవుట వశమె యెన్నఁ టికిఁ దెలియంగక.
- తే. బ్రహ్మగుద్రాదులు ముకుందుఁ పరమయోగ
గతికి నత్యంత విస్మయాఁ కలితహృదయు
లగుచు నాతని వేనోళ్ళఁ బొగడుకొనుచు
నరిగి రాత్మమందిరములఁ కనఘచరిత! 11
- వ. అనినఁ బరీక్షింపఁజేందుండు బాహ్మకలితనేత్రుండై స్వామి! శ్రీకృ
ష్ణుండును ధరణిపైఁ దనదేహము స్థిరముగా నిలువలేకపోయెనే! యనపుడు
శ్రీ శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 12
- మ. జననంబు స్మరణంబు నీశ్వరునకుఁ స్పృశ్యంబె? మాయావిడం
బన మీయెల్ల, నటుండు వేషములతోఁ నర్తించుచండంబ నూ
తనరంజేయు జగత్సమాహముల, నంఁ తర్యామియై చొచ్చు, నా
వెనుకక సర్వము సంహరించి, వెలుఁగుకఁ విశ్వేశుఁ డేకాకియై. 13
- వ. అదియునుంగాక మహీనాథా! లోకకదృష్టిం జూచినను, 14
- కం. మూఁడుజగము లనుగృహములఁ, గ్రీడించెడివాని కొక్కఁక్షితియే సతమా!
వేడుక నితరగృహంబులఁ, జూడంగాఁజనిన శక్తిశూన్యతఁ యగునే? 15
- నీ. మానవదేహంబుఁ తోన సంయమింకె
జని గురుపుత్రుఁడెఁ చ్చిన ఘనుండు
బ్రహ్మత్రవహ్నిచేఁ గ్రాంగిన నిను మాతృ
కుక్షిఁగాచిన దయాఁ కోవిదుండు
అంతకాంతకుడైనఁ హరునితోఁబోరి జ
యశ్రీలఁ గొన్న మఁ హనుభావుఁ
డాభీర గోతరిఁ నటుమున్నయట్ల నే
నీ విరించి గలఁచిన చేవకాఁడు

- తే. వ్యాధనాథుని మేనితో * స్వర్ణమునకుఁ
గరుణ దొల్కాడఁ బంపిన * వరగుణుండు
కావలయునన్న దేహంబుఁ * గాచికొనఁగ
లేడె! జగమున నీగతి * నాడెగాక. 16
- ఉ. తాన యశేషశక్తులను * దాల్చినవాఁడు జగత్సమూహముఁ
దాన సృజించి పెంచు మఱి * తాన లయంబొసరించు సస్యమిం
తైనను దోడు కన్నడద * యట్టి మహామహిముండు భూవరీ!
మానవదేహము న్నిలుపు * మాత్రకుఁ జాలడె! శంకయేటికి? 17
- చం. అదియునుగాక, యాత్మరతు * లంగముఁ జూతురే! మర్త్యదేహముఁ
మది భగవానుడే నిలువ, * మాన్యులు యోగులు దేహసిద్ధియే
తుదిఫలమంచు నెంచి సుగ * తుల్ గనఁజోవరుగాదె! తాన శ్రీ
సదనుఁడు చూపె ¹స్వాత్మగతి * సర్వుల కిట్లు సృపాలశేఖరా! 18
- కం. తా నరుదెంచిన కార్యం, బైనది గనుక నీక మాన * వాంగము నిలువం
గానేల ధరణిసంచుక, శ్రీనారాయణుండు స్వగతిఁ * జెందె నరేంద్రా! 19
- ఆ. తన్నుఁజూచి యొరులు * తా మట్లుచరియింపఁ
గాదె! శౌరి నాట * కంబునాడె
కానియెడల లోక * కర్తకు భర్తకు
జన్మకర్మము లేటు * సంభవించు. 20
- కం. ఏత తృప్తోక్తానుణము, ప్రాతఃకాలమున లేచి * ప్రయతాత్మండై
ప్రీతి ననుదీనము దలఁచెడి, యాతఁడు తద్గతిని బొందు * నవసినాథా! 21
- + దారుకుండు యాదవులచేటు వసుదేవాదులకుం జెప్పట -
- వ. అంతనక్కడఁ గృష్ణవిచ్యుతుండైన దారుకుండు విష్ణుఁబోయిన మొగ
మ్ముతోఁ గల్గి డుచ్చొనుచు ద్వారక కరిగి వసుదేవోగ్రసేనుల పాదమ్ముల
ప్రాలి కన్నీటితోఁ గడుగుచుండ వసుదేవుం డిట్లనియె. 22
- కం. కన్నులు వాయఁగ నేడ్చుచు, నున్నాడ విదేమి! చెప్పఁమాదారుక! మా
కన్నయ్య కృష్ణుడెచ్చట, నున్నాఁ, దాతండు నుఖయే! యోయి తెలుపుమా!
- కం. ఇంచించుక చెవులఁబడెడి, గించుదనముతోడఁ ద్రాగి * కెడసిరఁట సము
ప్రాంచలమున మనవారలు, కొంచకు నాతండ్రి కేమి * గో డడరదుగా. 24
- వ. అనుచుండ నుగ్రసేనుండును నెలుంగు రాల్పడ దారుకా! 25

కం. మనవారలకును సేమమ, యనవుడు దారుకఁడు సెప్పె యాదవనాశ
మ్మును నానుపూర్వముగ దానిని విని ముడుగుల్లు భారు ఁ బడిరధిపా !

కం. జలమువయి తైలముంబలెఁ, బొలసెను దద్వార్త నగరమున నిముసములో
గలగల నింగికెగసె నే, డ్వులయులి వల్లిలోదవసిత ఁ ములనుండివడిక. 27

వ. అంతం గొంతవడికి వృద్ధులగు వసుదేవోగసేనులు లబ్ధసంజ్ఞలై యొండొ
రుల యూతగొని దురషిల్లి రిపుకు వసుదేవుండు. 28

కం. బెడిదవుఁ బిడుగులవడువునఁ, బడినవి నాచెవులఁ బాడు ఁ వార్తలయిన నా
యెడఁదవలువఱియలయి పొడవడఁగదయిదితాయయోమహావజ్రంబా?

కం. దారుక ! యేమంటివి ! యేడీరాముఁడు ! లేడెక్కష్టుఁ ? డేగెనె ! అయ్యో !
నారాయణ ! నారాయణ !, నారాయణ ! యెంతమాట ఁ నానోర్వడతెక.

వ. అని వగఁ గూరుచుండ దేవకీరోసాన్యాది వృద్ధమాతృజనంబులు రుక్మిణీ
రేవత్యాది వధూజనంబులు మఱియు రత్నాద్రిస్త్రీజనంబులుం బ్రోవై
గొల్లున నేడ్చుచు నొకల్లోకళ్ళపై నొకగుచు మూర్ఖిల్లుచుఁ దేలుచు
నతికరుణంబుగా విలపించుచుండ సంతకమున్న వార్త తెలిసి సత్వరంబుగా
నర్జునుం డరుదెంచి వారల కించుక సమీపంబున రథంబు దిగి నేలంబడి
రోదించుచుండఁ గట్టా ! యద్దెసం జూడ్కి వఱవ రిపునకైన గుండియ
నీటుగాదే ! అంతం గొంతసేవటికిం దారుకుం డక్కిరీటిం దేర్చ నతండు
దేవకీపసుదేవాదులం డగ్గఱి యేమేని పల్కుఁబూనియు నోట మాటరాక
డగ్గుతికవడుచుండ నప్పుడు వసుదేవుండు కిరీటింజూచి మూర్ఖిల్లి కొండొక
తడవునకుం దెప్పిరిల్లి. 31

కం. నాయన ! యర్జున ! వింటివ, నా ! యనద నయితినిమునిఁగి నదికొంపయయో !
నాయనఁ గుబిడ్డ లరిగిరి, నా యనువాఁ డొకఁడు లేడఁ ఁ నాకింకఁబుడమికానిది

ఉ. ఇంతటి పాపకాల మెట ఁ నేఁ గలదే ? మరకొటిసేని ని
ర్జింతు, రొకల్లోక శ్శిటులు ఁ చేడ్పడిరే మొకఁడేనిదక్క, కీ
వంతల వింటిమే ! విజయ ! ఁ వీరలు దివ్యతరాస్త్రవేదు ల
త్యంతము త్రుంగిరంట యక ఁ టా ! కొఱమాలిన తుంగగడ్డిచే. 32

కం. అన మామా ! యిది యారీ, తిని జరుగ నిర్విధిదలంచెఁ ఁ దేకవగొను త
వైన బ్రాహ్మణోక్తి ! వాపో, యిన లాభములేదు పోదఁమే యటునూడక.

- దేవకీ మరణము -

వ. అని యండఱం గడలించుకొని దారుకుండు తెరువునూప నుచితగతిం
బొలికలని కరిగి రండు స్త్రీజన మొక్కపెట్ట రోదనమ్ముసేయుచుం దను
తమవారి శవమ్ములం గుర్తుపట్టి పైఁబడి వివిధవిధంబులం బనవివసని
కోకింపం దొడంగి రండు దేవక్కి, 35

ఆ. నాదునోమువంట † నాకన్నతండ్రి నా, కంటివెలుగు నాను † భాలయిక్క
నాకమారకుండు † నాముద్దులయ్య నా, చిన్నకృష్ణుఁ డేడి! చెప్పరయ్య! 36

కం. మున్నగ నాముద్దులదొర, నన్నం దిగనాడిపోయె † నా! యిది వినియం
గన్నీటితోడ బ్రదుకుట, కన్న న్నే నేమిచేయు † నది లేదొగజే! 37

ఉ. ఎంత యదృష్టహీనఁ బసి † కృష్ణుని యాటలు ముద్దుముచ్చటల్
సంతసమందు చచ్చ కనఁ † జాలకపోయితిఁ, గాలుద్రొక్కి యొ
క్కింతగ నిల్వరించుకొన † ని ప్లిటులయ్యె నిదౌతవారికో
సంతులచేఁ దిలాంజలులు † స్వస్థినిఁ జెంది గ్రహింపఁగలుటల్. 38

ఆ. పుత్రశోకమునను † బొగులుమనుచు నంబు
జాననుండు నుదుట † వ్రాసినాఁడు
పోయిపోయి యొక్క † బుడత నల్వ మొఱంగి
బ్రదికె ననుకొనంగ † వాఁడుఁ జెల్లె. 39

ఉ. క్రూరులు నందనుల్ తమకు † శోతులఁ ద్రవ్వకొంగఁ దామె గాం
ధారి యదేల పేరులుక † నాకొడుకుం జెడచిట్టె, సంతలో
నోరును మూయ కీయదు తఁ † నూజుల నెల్లను జావదిట్టి నా
యూరును బేస మాపె విధి † యుం గనఁజేటికి న్యాయమక్కటా! 40

వ. అని యప్పెద్ద ముదుసలియవ్వ వెక్కివెక్కి యెద్దుచుం బుడమింబడ
నక్కొఱపాన మెడలిచనిన దెవ్వరు నెఱుంగరైరి. వసుదేవుండు విజయు
బుజమ్మ నూతగొని గళితాశ్రుకపోలుం డగుచు 41

- † వ సు దే వు మ రణ ము † -

జలధర్మవృత్తము. బ్రయోడ నాంబికేయఁడు శ † తాధికపు
త్రాయత సౌఖ్యసంపదల † నందెడున
ట్లీయెడ నేను నుంటినని † యెంచితి న
య్యో! యట శోకముం బొలసె † నో నమమై. 42

కం. కలఁడటె యంతటి ప్రజ్ఞా, బలుఁ డన్యాసాధ్యకార్య † వర్గము లెన్నే
సలిపె, నతఁడు నాకొడుకని, పలుకుట కెంతేని గర్వ † పడుచుందు నెడఁ. 43

కం. మృతులగువారిఁ బునర్జీ, వితులుగఁ జేయఁగల వారి † వింటిమె! పార్థా!
అతిమానఁపంబు వానిచ, రిత మిట్టిఁడునకును వచ్చె † మృతియేమందుఁ.

కం. అకట! యెవని యడుగుందో, యికి మును నీరాజనమ్ము † లెత్తెను స్వశిరో
మకుట మణుల యముఁ, జానా, దు కుమారకు నేడఁబెల్లు! లోడ్చినచ నెనో!

సీ. బాల్యమృతనంద గో ధర్మసగిరి యెత్తి, గోగోపకుల నెవం ధాగిగొనియె
భటుడేచి మననందు పరుణపురమునకుఁ, గొనిపోవ నెవడుతోఁజ్ఞానుచువచ్చె
స్వర్గమృతము నేగి పాకశాసను గెల్చి, పారుజాతమ్ము నె వ్వండుతెచ్చె
విగతాసులైన యుర్వీసుపర్వుని సంత,తి నెవండు బ్రతికించి తెచ్చియిచ్చె

ఆ. చిచ్చుకంటి వానిఁ జచ్చిఁజొట్టి సహస్ర, బాహు గర్వమెల్ల భంగపెట్టి
జయము కీర్తి గొన్న జగజెట్టి యెవ్వఁ డా, తండు నాకమారకుండులేడె!

తే. తల్లి యేడ్చుచు నుండ నో దార్చిమామ
చంపియున్న భౌతలనెల్ల సరవిదెచ్చి
చూపి రెవ్వ రారామకృష్ణులు మదీయ
వంశదీపకుల్ నేడు గ న్నడరె విజయ !

47

కం. డెటియొకదెస నిలువంబడి, పరమ మునులవలన యజ్ఞ వారము నాచే
జరిపించిరే యథావిధి, నెఱుంగవె ! వారేరి ! రామ కృష్ణులుతండ్రీ ! 48

కం. కట్టా ! కొండంత బలగ, మట్టై కడలకున్న యప్పు డటు నేదాటక
గట్టిడి విధి వ్రాయక యి, కట్టిట్టులు పెట్టె నన్ని గన నేనుండక. 49

తే. తాము ధన్యులు పుత్రపౌత్ర ప్రపౌత్రు
లహరహమ్మును గలకల లాడుచుండు
నాలయములు తమ్మిఁగొలంకు లట్టులండు
నందు రది యిల్లునేడు పా డయ్యెగంటె !

50

కం. ఎంతటివానికి నాజ, న్నాంతము నొకరితి జరుగ దానందముగా
నింతయు నిజమని యిప్పుడు స్వాంతమునంగంటి నెంత యావడ విజయా !

కం. యేమావడలం బ్రుంగిన,చో మీరలు పరుగుదీయు చున్నవైతరే ? య
యోమి జననలు వగచుచు, భూమివయిం బడగఁబల్కఁబోరేలసుతుల్.

వ. అని పెక్కుతెఱంగుల వాపోయి వాపోయి

53

కం. రామా! కృష్ణా! కృష్ణా, రామా! కృష్ణా! యనుచునె ప్రాణమువాసక
భూమింబడె గాయంబు, ద్వామధ్వని, నేమిసెప్పె దన్నరపాలా ! 54

:- రోహిణి మరణము :-

వ. మఱొండుదెసం బడియున్న బలరాముం జూచి యేడ్చుచు రోహిణి,

సీ. గార్థభేల్వల ధేను క ప్రలంబాదుల

సౌనంద ముసలాసఁ జావమోదె

దుర్యోధనుడు మాటఁ ద్రోవ హస్తీపురి గం

గం ద్రోయ సంవర్త కమున నెత్తె

నవిధేయఁడని ఖచి + తాసి సూతుం (నుంచి
మరలఁ బ్రాణమువోసె + చూచులడుగ
నేను బిల్వంగ రాక + యెందేగదే యంచు
గాలిండిఁ దనదు చ + కట్టికి నీచె

తే తమ్ముగ గుఱ్ఱకృష్ణుని కండ + దండయగుచు
నుండువాఁ డాత్మవిమరు నె + య్యుండు మైః
లునకు నాముద్దునట్టి పా + ల్పునలె కటికి
నేల బలరామదేవుఁ డే + నేలబ్రదుక.

56

ఆ. నన్ను మట్టిసేసి + నాకిన్ని నీళులు, వదలిపోవరాడె + పట్టిమిన్న !
యీ వెఱుంగని ధర్మమొందుండెనాముద్దు, లయ్యః రామ! రామ! యంచువ్రాలె
వ. ఆరోహిణి తొడిమయూడిన వండువలె నేలవ్రాలి నిశ్చేతనయయ్యె. వను
దేవవత్సు లందఱుం దదంగస్పర్శంబు సేయుచుఁ జితాగ్నిం బొచ్చిరి. 58

*- రేవతి రుక్మిణ్యాదుల మృతి *-

కం. ఇచ్చట రేవతి రాముని, గుచ్చి కవుంగిటను జేర్చి + కొని పైఁబడి వా
విచ్చి కురివలె నేడ్చుచు, నచ్చట సామ్యసిలఁ గడల + దయ్యెచు మరలక.
వ. మఱొకడెన నాథుని వెదకి యెందుంగానక రుక్మిణి పిప్పలతరువు నంటి
వ్రాలి

60

కం. అశ్వత్థమ! నాదగు ప్రా, జేశ్వరు సంఖ్యోపచార + మెలమి నలిపి ని
త్రైశ్వర్యదాయకమ్మగు, శశ్వత్పుణ్యమ్ము గంటి + జని తరియించెక. 61

కం. పతి యన్నివిధముల సమ, ర్థత చూపి మెలంగ సౌఖ్య + తఱిగను చంత్వ
స్థితి నున్నపు డుపచార వ, రత మెలంగని భార్యఁ దలచ + రాదెయ్యెడలక.

ఆ. వార్త వంపినపుడ + వచ్చి వ్రాలితి వుగ్ర, సమరవహ్నిఁ జెండ్లి + సమయమందు
నట్లు నన్నుఁడెచ్చి + యూదరించిన నీవు, నన్ను విడిచిపోయి + నాఁడెట్లు? 63

కం. నిను బాసి యింతతడవుం, డిన నానేరమ్ము సైపు + నీవదముల్ నా
మనమునఁ బట్టితిఁ జెదరం, గనీకు ననువీడఁబోకు + కావుముకృష్ణా! 64

వ. అని తడతచి త్రయై యునునం బాసె నవ్వల నటనున్న కృష్ణవత్సు లందఱుం
గృష్ణస్మరణ మొనరించుచు నగ్నివ్రవేశెం. బొనరించిరి. రామవత్సులును
దవీయ దేహము నాలింగముసేసికొని పహ్నింజొచ్చిరి. ప్రద్యుమ్నాదుల
కళత్రంబులును వారివారితో ననుమరణ మొనర్చిరి. అప్పు డర్జునుండు. 65

— అర్జున విలాపము —

- కం. ఈవిలయ మరయఁ దొలి నా, కావించిన కర్మమేము † కా! దారుక ! యం
చావిజయుం డుత్కట శో, కావల చిత్తుడయి మూర్ఖ † నందె నరేంద్రా!
- వ. అంత గొంతతడవున కతండు కనులువిచ్చి కూర్చుండి 67
- కం. ఏనిక నెట్లు బ్రదుకుదు
హా! నాస్యాలకుఁడు నాన † హాయఁడు నాప్రా
ణానిలుఁడు న్నా యేడ్డడ
నా నెచ్చెలి నా గురుండు † నా వేల్పురిగెన్. 68
- ఉ. ఎవ్వనిదండఁ జూచుకొని † యేవనిచేయఁగ దూఁకుచుందునో?
యెవ్వని నుండఁజూచుకొని † యెక్కటి కయ్యములందుఁ జొత్తునో?
యెవ్వని యండఁజూచుకొని † హృష్టుడనై విహరించుచుందునో?
యవ్వభుఁ డాయనుంగు దిగ † నాడిచ నెన్నను నేమిచేయుదున్. 69
- ఉ. ఎప్పటికప్పు డేబడఁడ † యేర్పడినన్ సరిచేయువచ్చి మా
కెప్పటి కేదిచేయవలె † నెల్లవిధుల్ దెలియంగఁజెప్పు మా
కెప్పురుషుండు లేనియెడ † నింత యశోవిభవంబు లందఁగ
న్జొప్పడునట్టె ముందెటుల † నోగదె కాలము వెళ్ళఁబుచ్చుటల్. 70
- కం. నా నెచ్చెలి యుండినచో, నేగలు పగచునెడఁ జూచు † చెల్లుండఁగలం
డానాఁడు కురుక్షేత్రము, లో నావగఁ బావఁడే వెఱుఁగునూపి కృపన్. 71
- వ. అని తదీయస్మృతి కలుగఁగాఁ దెలివపహించి దిగ్గనలేచి యేనంత మూ
ఢుండనైతి దారుకా! భగవదుక్తుల మఱచి మోహంధుండనైతిగదె.
“నాహంప్రకాశస్సర్వస్య యోగమాయా సమావృతః, మాఘోయం
నాభిజానాతి లోకో మామజ మవ్యయమ్” అనియు, “నత్వం శోచితం
మర్హసి...” అనియు నెన్నియో విధముల స్వామి యిదివఱకే కురుక్షేత్రం
బున బోధించియున్నాఁడు. 72
- ఉ. కావునఁ జిత్తవిభ్రమము † గల్గి యశాశ్చత దేహపాలి కీ
లేవ విచారవారినిధి † డిందుటచెల్లదు పిల్వమయ్య వి
ప్రావళిఁ, జేయనైన వను † లన్ని యొనర్తము నాఁగ నాతఁ డా
జ్ఞాపశుఁడొఁచుఁ గృష్ణవచ † నంబులఁగూడ వచించె నీక్రియన్. 73
- తే. స్వామి చనిన యేడవనాఁడు † ద్వారకాపు
రంబు మ్రొంగెడినంట నా † రాశిపొంగి
కానఁ ద్రుత్యుల స్మేరు † కడఁగఁ దోడి
కొనుచుఁ జనవలె నని చెప్ప † మనియెఁబ్రభువు. 74

వ. అని దారుకుండు నుడివి వేదవిదుల రక్షింపగా నట్లునుండు నవ్వగోత్రులకును దత్తవ్యావహారికపుల కంఠజకును యథావిధిఁ గాఁతాకిక క్రియలఁ జేయించి రయంబునం గదలి ద్వారకకు వచ్చి యెల్లి ద్వారక మున్నీట మునుఁగుం గాన నెల్ల రింద్రప్రస్థమున కరుగవలయు. వేగము మీమీ వలసిన సర్వవస్తువులతోఁ గదలి రంజని దంపూరా జేయించి హతశేష శ్రీబాల వృద్ధుల నుచితయానందముం గదలించుకొని తిరిగి ద్వారకం దాఁచెను.

75

సూ ర్యో ద య ము

కం. తెలతెలవాఁడెను బక్షులు, కలకలకూయం గడంగెఁ గలువల కొలముల్ వెలవెలఁబోవు చడంగెఁ, జలవల మలయ వవనములుఁ పర్యవోడంగె.

సీ. పైడిగుబ్బలిక్రేవఁ బాట బండలుగుండు, నడుగడుగున నేమిఁ నట్లుచుండ మినువాక పేరడుఁ నున గిట్టలిఱికి మొగ్గలిలి లేచి రవాల్లుఁ కడలుచుండ కొంగరువలి మెత్తకూడు ద్రావంగె, బగ్గ, పుంజివృక్షశృంగంజుచుండ ముందఱఁ జఱతెంచిఁ మందేహ దానవ, సందోహ ముల్లరిఁ నలుపుచుండ

తే. తఱుముతఱుమంచు రథికుండుఁ తఱుముచుండఁ బైడిగిలకల చేర్కొలఁ నాడఁజేసి యెట్టకేలఁ బిచ్చకుంఁ టివముసూడు రథము నెక్కించె నుదయవఁ రృతముపైకి.

77

సీ. ఒకటి యర్ఘ్యమ్ము లంఁ దుకొని రాసులు వోయు నొకటిమంచుకుదుళ్ళఁ నూడఁచీయు నొకటి మిన్నేటి తఁ మృగొలంబు గిలిగించు నొకటి జక్కవజంటఁ నూఱడించు నొకటి దిక్పతిమోముఁ నకుఁ గ్రవమెలయించు నొకటి రిక్కలదాలుఁ నోసరించు నొకటి నింగిని వెల్లఁ యుఱుద్రాల్లు మెలివెట్టు నొకటి చీకటిగుండఁ లూడఁగొట్టు

తే. ఒకటి మలసిగం దలపాగఁ జికిలిసేయు నొకటి మ్రాఁతుమ్రావులను లఁ త్తుకను బులుము నన్నియనిచెప్ప సూర్యునిఁ కున్న వేయి చేతులును వేయిచేతలఁ జేయఁజొచ్చె.

78

ఫ. అ త్తఱి

ఉ. ఏడుదినంబులాయె హరి † యేగి యటంచు నదీప్రభుండు హృ
త్కోడమునం దలంచెడినో? † గుబ్బుగ గుబ్బుగ ఘుంఘుమార్భటి
క్రీడలు పిచ్చలించె లయ † కీలి మహోగశిఖాకలాపమో?
బాడబ దీప్తియో? యొకటి † భాసిలె వీచె దురంతనాయువుల్. 80

ఉ. ద్వారకలోన నేల కడు † శ్యామల మయ్యెను సైకతంబు పొం
గారుచుఁ ద్రుళ్ళియాడె నడు † గంతయు సార్ద్రము గాఁదొడంగె ము
న్నీ రటు రేగి యంశుభుల † నిల్చెను గుల్ఫములంటె జంఘుల
స్మృతెను జానువుల్పుడికె † మేళొననూరుల నాభిఁబైకొనెన్ 81

ఆ. కుక్షిఁ గలయనిమిరి † కక్షులఁజక్కిలి, గింత వెట్టి యట్టె † గొంతువట్టి
నోరుమూయుఁజేసి † సాతెను సిగఁబట్టి, డుడుకుఁదరంగ పశ్యత్రోహరుండు.

ఉ. గాలిరివాళ్ళనెక్కి తరఁ † గల్ నడివీరుల మూలులేక వా
హ్వాభులు నల్ప సింధువరుఁ † డన్ని ప్రదేశము లాక్రమించుచున్
బాళెముపెట్టసాఁగెఁ డమ † వారి, నపూర్వ గృహళిఁ జూచి యం
దోలిమి డాగి వాళ్ళరము † లొగ్గెను స్వత్వముకై పెసంగఁగన్. 83

సీ. ఒం డల కన్నగఁ † డో యనఁ బ్రాకార
ముల మూలముట్టుగా † మొత్తివైచె
నొం డల వేగరి † యో యన ద్వారమ్మ
దనుక వచ్చి యరసి † వెనుకకొదిగె
నొం డల వగవట్టు † నురగమో యన బున్ను
మని వాకిటనె వచ్చి † యాడెనింట
నొం డల గడిదొంగ † యో యన వాతాయ
నముల గుళ్ళెల్లుభే † లుమనిదూకె.

తే. భళిర! యొం డల దూలాల † పైకి నుటికె
నకట యొం డల మేడల † యందుఁబఱచె
నదిరివలె మఱొం డల లగ్గ † కెక్కఁదొడఁగె
సంతలో సంతజలమయ † మయ్యె నృపతి! 84

ఉ. పొచ్చుకించె మున్నుగ న † దీశునిచేటు తలంగుఁ డంచు వి
వ్యచ్చుడు, కాని స్వస్థలని † వాసముఁ బాయఁగలేని వారు తా
మొచ్చటనుండి రచ్చటన † యీల్గిరి తాఁకుతలంచువారులే
కొచ్చుల! కీడుగల్గకట † యోగ్యులమాటఁ దిరస్కరించివన్! 85

కం. వారేమైరో? వీరే, మైరో? యనియేడ్చువారె † యటలే, రవుడే
యేరికివారే యమునా, తీరే యనునుద్ది బయలు † దేతినదేమో? 86

కం. నూత్నరుచులతోడి యఖిలరత్నంబులఁ గట్టి లేపు + రము దాని మహా
యత్నమున లోఁగొనఁగదె, రత్నాకరనామ మంబు + రాశికిఁగల్గె. 87

కం. ¹ శ్రీమద్భగవానుని నిజ, ధామము నప్పతి గ్రహింపఁ + దలఁకె, నదియొకం
డే మున్నీటి నడుమ ను, ద్దామరుచి స్వలుఁగు మింట + ధామవిధివలె. 88

తే. హరి ముకుందుఁ దాప్రాసాద మందు నిత్య
నన్నిహితుడయి వెలుగుఁ ద + త్స్మరణమాత్ర
మున నమస్తపావంబులు + పాలియు నర్ప
మంగళంబులు నరుల కె + సంగుచుండు. 89

ప. అంత నక్కడ ద్వారకం దాటిచన్న యర్జునుండు 90

—+ వ జ్ఞా ణి క ము —

కం. ఆరీతిగ ద్వారావతి, పారావారమున మునుఁగు + వహిఁ జావుచుఁ ద
న్నారీ వృద్ధాదుల నే, తీరుననో తోడికొని య + తిత్సరితగతి. 91

కం. చని యింద్రప్రస్థమునకు, ననుపమ గృహములను నిలిపి + యాయావారిక,
జననుతు బాలకుఁ గృష్ణుని, మనుమని వజ్రాభిధాను + మహితజ్ఞాను. 92

కం. యాదవులకు నభివతిగా, సాదృతి నభిషిక్తుఁడేసి + యందఱకును న
మోద ధన సుఖాదిక ము, త్వాదిల్లు తెఱంగు సేసఁ+బార్థుం డభిపా! 93

ప. అంత నేత త్సుహృద్భంధు నాశాది సర్వవృత్తాంతము బీభత్సునివలన
ద్రావదీనహితులై నీపితామహులు యుధిష్ఠిరాను లాలించి పెద్దయుం
బ్రాద్దు శోకమూర్ఛితులై ధామ్యాదులవలన నెట్టకేలకు దెప్పరిల్లి మనో
ద్ధైర్యము వహించి యావలఁ బరీక్షిన్న రేంద్రా! వంశకరుండవైన నీకుం
బట్టంబుగట్టి వారు మహావధంబు వట్టిరి. 94

తే. ఎవ్వఁ డీ దేవదేవు న + హీనజన్మ
కర్మములను శ్రద్ధాసమగ్రమతియగుచుఁ
గీర్తనము సేయు నతఁడెవ్వ + కిల్బిషములఁ
బాసి శ్వశ్రేయసము వొందుఁ + బార్థివేంద్ర! 95

తే. ఇట్లు భగవంతుడైన శ్రీ + కృష్ణు నురుచి
రావతార వీర్యముల బా + ల్యచరితముల
నుభయలోక శంతముల శు + భోదయములఁ
బాడుకొను నరులకు విష్ణు + భక్తి వాడము. 96

1 “పర్యయశ్వామహారాజ శ్రీమద్భగవతాలయమ్” “విత్కం పన్నిహితస్తత్రభగవా”.....

వ. అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేపెను.

97

కందద్వయ గీత గర్భిత చంపకమాల.

సురమునిపా మహాకలుష † నూదన యాశ్రితకామ్యదానత
త్పర ఘనమానసా దనుజ † భంజనలోలప్రథావిశాల సం
గర పరమావ్రభూ నిగమ † కాండరటత్పదనీరజాత న
వ్యరుచిర భాసురా శశివి † భాకరనేత్రలసత్స్వరూపకా.

98

గర్భగీతము.

కలుష నూదన యాశ్రిత † కామ్యదాన
దనుజ భంజన లోలప్ర † థావిశాల
నిగమకాండ రటత్పద † నీరజాత
శశివిభాకరనేత్రల † సత్స్వరూప

99

గర్భప్రథమకందము.

మునిపామహాకలుష నూ
దనయాశ్రితకామ్యదాన † తత్పరఘనమా
ఘనమానసా దనుజభం
జనలోల ప్రథావిశాల † సంగరపరమా.

100

గర్భద్వితీయకందము.

పరమా ప్రభూ నిగమ కాం
డరటత్పదనీరజాత † నవ్యరుచిర భా
చిరభాసురా శశివిభా
కరనేత్ర లసత్స్వరూప † కాసురమునిపా.

101

కం. సామజవరదానచణా !, భూమిభృష్మందనాను † భోగానుగుణా !
సామాద్యపిగ్ధరణా !, శ్రీమహితోరస్థులగళ † సీమావరణా !

102

శా. తారానాథ తుషారహరగిరిభి † తారామరోర్విజ కాం
తారాహింద్రవయోంబుధి ద్రుహిణికాం † తారామవాణ్యాత్మభూ
తారాహార్య మరాళ చందన సుధా † తారావధప్రహాదినీ
తారానూన యశోవిభాసిత దిగం † తా ! రాగకోపాంతకా !

103

మాలిని. అనుపమగుణసీమా ! † యభిజోమాభిరామా !
దనుజమదవిరామా ! † ధైర్యభూభృల్లలామా !
మునిజననుతనామా ! † బుద్ధ్యతీతేద్ధ ధామా !
ఘనశీతలనుధామా ! † కల్పసాంభోజసోమా !

104

గద్యము

ఇది

శ్రీభగవ

దనుగ్రహలబ్ధకవితాచరిత్ర,

శ్రీవత్ససగోత్రవిత్త, మిన్నికంటివంశాం

బుధితారాకళత్ర, పేరనామాత్యపేత్ర, సుబ్బమాంబా

లక్ష్మణమంత్రిపుత్ర, ఉభయభాషాప్రవీణ, వేదాంతపారీణగురు

నాథశర్మ ప్రణీతంబైన శ్రీమద్గురుభాగవతము

నం దేకాదశస్కంధము

సర్వము

సంపూర్ణము.

శ్రీభగవదర్పణమస్తు

—•••••—

శ్రీ మద్గురుభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము

ప్రథమాధ్యాయము

కం. శ్రీమల్లక్ష్మీగారి, భామా గేహాయితోరు † వక్షోవామాం
గామలసీమా! మునిహృద, యామేయధ్యానధామ! † హరిహరనాథా! 1

వ. ¹ దేవా! యశధరింపుము. అంత శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిస్తూ శేం
ద్రునితో నిట్లనియె. రాజేంద్రా! ఇంక నేమి వివరలతువనినఁ బరీక్షిత్తు
నమస్కరించి మహర్షితలకా! యదువంశనిధానుండైన శ్రీకృష్ణభగవా
నుండు వైకుంఠము నలంకరించిన పిదప భూమియం దెవ్వారి వంశము విస్త
రిలైనో యానతిమృత బాదరాయణిమునిచంద్రుం డిట్లనియె. 2

* శ్రీ శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు మాగధాది కలియుగరాజులం జెప్పట *

కం. అవనీనాయకులం జం, ద్రవంశ్య సృవతులను జెప్ప † తటి మాగధరా
జపరేణ్యులఁ జెప్పితిఁ బాండవపౌత్ర! ²పురంజయుండు క † డమగా విం.శి. 3

తే. ఆపురంజయుండె రిపుంజ † యాఖ్యనొప్పు
నతని శునకనామకమంత్ర † హతునిఁజేసి
స్వసుతుఁ బ్రద్యోతు రాజుగా † నలువఁగలఁడు
కలిని బ్రభుభక్తి యిట్లుండు క్షాతలేంద్ర! 4

వ. ఆ ప్రద్యోతునకుఁ బాలకుండు నతనికి ³ విశాఖయూపుండు నాతనికి ⁴ జన
కుండు నతనికి నందివర్ధనుండు జనించు. 5

తే. క్షాతలేశ! యీప్రద్యోత † సంజ్ఞకులు సృ
పాలు రేపురు నూటము † వృదియెనిమిది
హోయనమ్ములు వసుమతి † ననుభవించు
రంత మీఁదివృత్తాంతంబు † నాలకింపు. 6

(1) అధ్యాయప్రారంభము 18-10-1948. (2) 9 స్కంధమున 49 శ్లోకము చూడుండు.
(3) పొందె ప్రతిలోమ వావిళ్ళ ప్రతిలోమ విశాఖయూపుఁడని కలదుగాని తెలుఁగు భాగవతమున
విశాఖయూపుఁడని కలదు. (4) రాజకస్తకః అని పొందె ప్రతి; భవితాజనకస్తకః అని వావిళ్ళ
ప్రతి. మఱియు భవితాచాక్షకస్తకః అని పాఠాంతరమని వావిళ్ళ ప్రతిలో వ్యాఖ్యయందుఁ గలదు.
“భవితా రాజకస్తకః” అని గోరఖపుర ప్రతి.

వ. ఆనందివర్ధనునకు ⁵ శిశునాగుండు వానికి ⁶ కాకవత్సుండు వానికి ⁷ క్షేమ
ధన్యుండు వానితోత్రంబున ⁸ క్షతధర్మజుండు వానికి విధిపారుండు వానికి
⁹ జాతశత్రుండు వానికి దర్శకుండు వాని కజయుండు వానికి నందివర్ధనుండు
వానికి మహానందియు జనింతురు. 7

తే. అనఘచరిత ! యీశైశునా † గ నృపవరులు
పదుగురుం గలియుగమున † ముదముమూఁ
ముండునూర్లయర్వదియేండ్లు † పుడమిశేలఁ
గల రవక్రవరాక్రమ † క్రమ మెరుంగ. 8

తే. అమృహానందికిని శూద్ర † యందు నందుఁ
డుదితుండై బాహువీర్య శౌ † ర్మోజ్జ్వలుండయి
ప్రబలధనసైన్యతతి మహా † పద్మవతి య
నంగ నెగడి సల్పును క్షత్ర † నాశనంబు. 9

కం. భార్గవరామునిరీతి న, సర్గళశాసనుఁ డగుచును † నందుండు విద్వి
ద్వర్గమ్ముఁ బాఱుద్రోలి భు, జార్గళమున నవనఁదాల్చు † ససమానుండై. 10

కం. ఆప్రభువు మొదలుకొని శూ, ద్రప్రాయు లధార్మికలయి † ధరణీశులు రా
జ్యప్రేమమునఁ జరింతురు, విప్రులపైఁ గంటియెటువు † పెట్టి నరేంద్రా! 11

కం. నందుండు ¹⁰ సుమాలి ముఖనిజ, నందను లెనమండఁ గూడి † నవనందు లనం
గం దాము నొగడఁబడుచుక, వందేం డ్లేతెదరునువ్వె † వసుధాతలముక. 12

కం. అన్నవనంద ప్రభులఁ బ్రవన్నుల నొకబ్రాహ్మణుండు † పాలాడి ధరి
త్రి స్మృతుని జేసెడి మురో, త్పన్నుక ఘనుఁ జంద్రగుప్తు † భవ్యగుణాపుక.

సీ. ఇతఁ జంద్రగుప్తాఖ్యు † నకు వారిసారుండు
వానికిని సశోక † వర్ధనుండు
వానికి నుయ్యకుండు † వానికి ¹ సంయతుం
డతనికి శాలిశూ † కాభిధానుఁ

5. శిశునాగః అని టొందెవ్రతి. శిశునాభః అని వావిళ్ళవ్రతి.

6. కాకవర్తః కాకవక్షః

7. క్షేమధర్మా క్షేమధర్మా

8. శ్లో. శిశునాగస్తతోభావ్యః కాకవర్తస్తుతత్పుతః క్షేమధర్మాతవ్యసుతః క్షేత్రజ్ఞః క్షేత్రధర్మజః.

అని టొందె. శిశునాభస్తతోభావః కాకవక్షస్తు తత్పుతః । క్షేమధర్మా మత వ్రస్య క్షేత్రజ్ఞః
క్షేత్రధర్మజః. అని వావిళ్ళవ్రతి.

9. తస్యాజాతకక్రతుః అని టొందె. తస్యజాతకక్రతుః వావిళ్ళ.

10. సుమాత్యః టొందె. సుమాలి వావిళ్ళ.

1. సంగతస్సయస్సుతః అని టొందె. తెలుగుభాగవతమున 'సంయతు' యనియు కండు.

డతనికి నోమశః † ర్భాఖ్యుండు శతధన్వః
 డతని కాతనికి బృ † హద్రధుండు
 జనియింతు రవ్వలః † జరముండు² దశరథుం
 డీవదుగురు మార్య † నృపవరేణ్య

తే. లిమ్మహిని నూటముప్పది † యేడువత్స
 రములు పాలింతు రట బృహ † ద్రధునిఁ జంపి
 యతనిసేనాని పుష్కమి † త్రాహ్వాయుండు
 శుంగవంశప్రథముఁ డవ † నిఁ గడించు.

14

సీ. ఆపుష్కమిత్రున † కగ్నిమిత్రుండు పుట్టు
 నతనికి సుజ్యేష్ఠుఁ † డాత్మజుండగు
 నతనికి వసుమిత్రుఁ † డతనికి భద్రకుఁ
 డాతనికిఁ గళిందుఁ † డానృపాలు
 నకును యోగుండు వా † నికి ధ్వజమిత్రుఁ డా
 తనికి భాగవతుఁ డా † తనికి దేవ
 హూతియఁ బుట్టుదు † రొగి నీవదుండు శుం
 గులు శతాధికవర్ష † ములు ధరిత్రి

తే. నేలఁగల, రావలం గుణ † సీనుండు పర
 భామినీలోలుండగు శుంగ † వంశ్యు దేవ
 హూతిఁ జంపి యాతని యనూ † త్యుండు కణ్వ
 కులుండు ధీనిధి వసుదేవుఁ † డిలగ్రహించు.

15

వ. ఆవసుదేవునికి భూమిత్రుఁ డతనికి నారాయణుండు వానికి సుశర్మ పాద
 ముదు రీనల్వురు కాణ్వాయనులు మున్నూటనలువదియైదేండ్లు భూమి
 నేలుదురు.

16

తే. కాణ్వండుగు సుశర్మాఖ్యుఁ జ † కాడి వాని
 భృత్యుఁ డాంధ్రజాతీయుండు † వృషలుండు బలి
 కొంతకాలమ్ము భోగించు † క్షోణి నవల
 వాని భ్రాత కృష్ణుండు రా † జౌ నరేంద్ర !

17

2. ఇవటదశరథుని పేరు మూలశ్లోకముల లేదు. కావదొమ్మండ్రేవత్తుడు "మౌర్యస్యాహ్మజేదశసృపాః" అనియుంటచే బదియవవానిని వ్యాఖ్యతోఁజూపిరి. "మౌర్యం చంద్రగుప్తం ప్రథమం. తేషాం చరమోదశరథః పరాశరాదిభిరుక్తః" అని వావిళ్ళ. బొంబైప్రతిలో "తేషాం మౌర్యాణాం ప్రథమోదశరథః పరాశరాదిభిరుక్తః" అని కలదు. కాని యందే ప్రథమోదశరథః అనుటకు "చందమోదశరథః ఇతి ము.ము. పుస్తకే పాఠోద్భవ్యతో" అనికందు.

వ. ఆబలిభ్రాతయగు కృష్ణనామనకు ¹శ్రీభ్రాతకర్ణుడు వానికిఁబార్జమూనుఁడు వానికి లంబోదరుఁడు వానికి శిబిలకుఁడు వానికి మేఘస్వాతి వానికి ²దండ మూనుఁడు వానికి ³సరిప్తకర్ణుఁడు వానికి హాలేయఁడు వానికి ⁴దిలకండు వానికి ⁵బురీషసేతుండును వానికి ⁶సుదర్శనుండును వానికి జగోరుండును బుట్టి రాజ్యమేలుదురు. మఱియు జగోరునినందరులలో గడవటివాఁడగు శివస్వాతి యరులం జంపి రాజగు. వానికి గోమతి వానికి బురీషుంతుఁడు వానికి వీరుఁడు వానికి వేదుఁడు వానికి శివుఁడు వానికి స్కంధుఁడు వానికి యజ్ఞశీలుఁడు వానికి సితుఁడు వాని కసితుఁడు వానికి శ్రుతర్కంధుఁడు వానికి యజ్ఞశత్రుండు వానికి విజయుండు వానికి భావ్యుండు వానికి జంద్రబీజండు వానికి నులోమధియు బుట్టెదరు. బలి మొదలుకొని యీ ముప్పదుండ్రు స్పృపులు నాలుగు వందల యేఁబదియూజ్జేష్టు రాజ్య మేలుదురు. ఆవల

18

సీ. అవభృతినగరమ్ము † నందుండి యాభీరు
లేడ్గురు భూమి వ † హింపఁగలరు
వదవడి గర్దభుల్ † వదుగురు, పిమ్మటఁ
బదునాటుగురు కంక † పతులు, నవల
నెనమండ్రు యవనలా † వెనుకఁ జతుర్దశ
బర్బురుల్ భూమిని † బడయఁగలరు
పిదప ¹గురుండులు † వదుమువ్వు రంత నే
కాదశమానులు † ష్టావులగుదు

తే. రీవభువులంద టీధర † నేలఁగలరు
నేయఁదొంబదితొమ్మిది † హాయనమ్ము
లందు మానులే ధర మూఁడు † వందలేండ్లు
చాలనమొనర్తు రభిమన్యు † పరతనూజ !

19

1. నేను వానిక ప్రతి ననుసరించి వ్రాయుచుంటిని. దొందై ప్రతిలోఁ జాలబేదములు గలవు. శ్రీకాంక కర్ణుఁడని దొందై. 2. అటమానుఁడు దొందై. 3. అనిష్టకర్ణుఁడు దొందై. 4. కలకుఁడు అనియు. 5. పురుషభీరుననియు. 6. సునందనుఁడనియు దొందై ప్రతి. ఇఁకఁ నిటఁగలబేరులన్నియు దొందై ప్రతిలోఁ దార్కాతె. “ఏతేత్రింశవ్వుపకయా” అని రాఁబోవు ముప్పదసంఖ్యకు ముదీనెట్టుటకు వానిక దొందై ప్రతులును వ్యాఖ్యాతలును బోటివదిరి. విశేషణముల విశేష్యములం జేసియు నామములఁజేర్చియుఁ గలిపియు పివ్వునఁ జాలఁదికనుకలు చేయబడెను. పరిశోధకులకుఁ జేరినిండఁ దినికలదు.

(1) భూయోదశగురుండాశ్చ అని దొందై. వానిక ప్రతిలో మురుండాశ్చ అని కలదు. తెలుగు భాగవతమున గురుండు లనియే కధిదు.

తే. సరవి భూతనందుండు వం + గిరుడును శిశు
నంది తద్రూపతయగు యశో + నందియుం బ్ర
వీరకుడు కిలకిలయను + పేరినగరి
నెనసి నూటయాతేం డ్దుర్వి + నేలఁగలను.

20

సీ. అనఘ ! యా భూతనం + చాదులకును బాహ్ని
కావ్యాయుల్ వదుమువ్వు + రాత్న జన్మ
లోక పువ్యమిత్రరా + జోత్తమునకును దు
ర్నితనాముం డుండు + బుత్తకండు
మఱియు నీబాహ్నికా + త్మజులలో నేడుగు
రాంధ్రదేశము నేలి + యాంధ్రులగుదు
శేడుబుకోసల + నేలికోసలలాదు
రింకను నిమగ్నమ + హీతలేశు

తే. లవుదుఁ గొందఱు నైషధు + లనఁబడియెడ
రింకఁ గొందఱువైడూర్య + పృథులనంగ
నిలనుబాలింతు వీరెల్ల + నేకకాల
మందె నూ ఖండమండలా + ధ్యక్షులగుట.

21

సీ. అంత విశ్వస్ఫూర్ణు + డను మగధేశుండు
తొంటి పురంజయు + కంటఁబెరు
పడసి విప్రక్షత + వైశ్యులను బుళిండ్
యదుమద్రకులుగ మాం + సాశనులుగ
మొగిని స్తేచ్ఛప్రాయు + లుగ సనాచారులు
గాఁజేసివైచు నా + కాక్కుటిహండు
మఱియు సతఁడు రాజ + పరులను దున్నాడి
పద్మవతీనామ + పట్టణమున

తే. నిలిచి గంగ మొదలుకొని + నిర్మల ప్ర
యాగ వర్యంత వసుమతీ + భాగమేలు
వతనిప్రజలలోఁ దైవద్యు + లలరఁజోవ
రేమిచెప్పదుఁ గలియుగ + వృత్తమనఘ !

22

(2) కిలికిలాయాం నృపతయో భూతనందో వ్యవంగిరిః అని దొందె. కిలింకిలాయాం నృపతయో భూతనందోయవంహరః అని వాచిల్ల. తె. భా. లో కిలికిలానగరభూపతులందు భూతనందనుండు వంగిరుండు అని కలదు. “కిల్కిలాయాం” అనియుఁ బాఠాంతరమని వాచిక్కలోని వ్యాఖ్యయందున్నది. “కిలికిలాయాం నృపతయో భూతనందోఽథ వంగిరిః” అని గోరఖపుర ప్రతి.

3. సప్తాంధ్రాన ప్రకోవరాః

4. దుర్మతిః అని స్పష్టముగా మూలమందుండ నారాయణభట్టు తన తెలుఁగుభాగవతమున ఫినిని నారాయణభట్టువిగాఁ జేసెను.

- వ. సౌరాష్ట్రావంత్యకాశీరాష్ట్రదమాశవరాజులు శూద్రప్రాయులగుదురు.
అందలి ద్విజులును నుపనయనాది సంస్కారశూన్యులై వ్రాత్యులగుదురు.
సింధుతీరమ్మును జంద్రభాగాప్రాంతమ్మును గాంతిని గాశ్మీరమండలమును
వేదాచారశూన్యులగు వ్రాత్యులు శూద్రులు స్లేచ్ఛులు నేలుదురు. 23
- తే. ఇట్లు లేక కాలమ్మున † నృపులు స్లేచ్ఛు
లెల్లకడలఁబొల్చి యధర్మ † దృఢులధిక
కోపు లనృతభాషణులు † ల్లుదులు బాల
వృద్ధగోద్విజశ్రీఘ్నులు † దృప్తమతులు 24
- తే. అల్పసత్త్వ ల్పాయుషు † లన్యదార
విత్తసక్తు లసంస్కృతుల్ † విహితకర్మ
శూన్యులు రజస్తమోవృతుల్ † శుంతులగుచుఁ
బ్రజలఁ బీడింతు రాజరూ † పమ్ముఁదాల్చి. 25
- కం. ఇలఁబ్రజలందఱు నీస్లేచ్ఛుల యేల్బడిఁబడి కృశించు † చుఁ దదాచారా
దులఁబూని పరస్పర భయముల నృపథయముల నశింతు † పో నరనాథా! 26
- వ. అని శ్రీశుకుండు పలుకఁ బరీక్షిత్తు విస్మయంపడియె. 27
ఇది ప్రథమాధ్యాయము - సమాప్తము.

ద్వి తీ యా ధ్యాయము

- కం. జనసంఘమే కాలముఁది
వృన్ ? కాలమే జనసమూహ † ముం దివృన్ ? మా
మనములు నీమాయాకా
ర్యనిబంధన మెఱుంగఁగలవె ? † హరిహరనాథా ! 1
- వ. ¹జేవా ! యవధరింపుము. అంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న రేంద్రు
నితో నిట్లనియె. రాజేంద్రా ! కలిధర్మముల నాలింపుము. 2
- † శుకయోగి కలియుగధర్మముల నుడువుట -
- కం. అనుదినమును గలికాలంబున నాయువు బలము ధర్మమును స్మృతి శౌచం
బును క్షమ దయ సత్యంబుకొ, జనములకు నశించుఁజాన్వె † జననాథమణీ! 3
- కం. జనసంబున కాచారంబునకు గుణోత్కర్షమున క † పుం గారణ మీ
ధనమే ధనంబు లేకుం, దినవాఁ డెవియున్న నేమి † నిందార్హుఁడగుకొ. 4

కం. అవసీశ ! న్యాయ ధర్మ, వ్యవస్థయందు బల మొక్కఁగఁ జగఁజుమ్మి హేతువు, శాస్త్రసంచయము గా, దెవనికి బలముండ వానిఁ వే న్యాయాదుల్.

తే. అనఘ ! దాంపత్యమున స్వకీఁ యాభిరుచియె

కారణము, కులగోత్రాది ఁ కములుగావ

ఆవణ క్రయవిక్రయ ఁ వ్యావహారి

కముల వాదమే బలము, న్యాయము హుళిక్కి.

6

కం. స్త్రీపుంస్త్యలక్షణము రతి, నైపుణ్యము యొందువిధము ఁ నం గాదుగదే

బావఁ డగుటజందెమ్ముక, మూపునదాల్చిన నె కర్మములఁగాదనఘా! 7

తే. ఇతని యాశ్రమమిది యటం ఁ చెఱుఁగుటకును

నతని దండాజినాది చి ఁ హ్నములె కార

ణమ్ము, గాని తదాచర ఁ ణమ్ముగాదు

కలిని సర్వాశ్రమములు సం ఁ కరములగును.

8

కం. తన యభియోగము గెల్వమి, కిని హేతువు న్యాయ మచటఁగీడ్పడికా, దొయ్యన లంచమొనఁగుపొంటె, న్ధనమ్ము హస్తమునలేమిఁదత్కలిలోకా. 9

కం. చాలఁగ నోటికొలందిం, బ్రేలుచునుండిన నేతేని, ఁ విద్యత్త కదే

పోలినచిహ్నము, బహుశా, స్త్రాలం జదివిననుగాదు ఁ సద్గురునొద్దక! 10

ఉ. ఈతఁడు సాధువంచు గ్రహి ఁ యింపఁగ దాంభికవేషభాషలే

హేతువు కాని చెయ్యల గ్రహించెదరెవ్వరు? వీడుచూడఁగా

నేతరియే యటంచు వచి ఁ యింతరు సేదటికంబుచేతనే

చూతురె? వానిసద్గుణవి ఁ శుద్ధత నోపకతోపృపాలకా!

11

ఉ. “వేయసి! నాకు నీవయిని ఁ బ్రేముడిమిక్కుట, మింతనుండియుం

జాయపునా” కటన్ననుడి ఁ సస్మితవక్త్రము క్రేవచూపుతో

నాయెవివాహ. మోసరవ ఁ రాగ్రణి! పెద్దల సమ్మతంబు శా

స్త్రీయవిధాన మెద్దియు వ ఁ సింపదయా కలియందుఁ బెండ్లికా.

12

కం. స్నానమె ప్రసాధనము, ద, వైవసజలమె పుణ్యతీర్థ ఁ మాచార్యాది

స్థానమ్ముగాదు కేశా, భాసమె లావణ్య మెల్ల ఁ తటి జనములకుక.

13

కం. పురుషార్థమెల్లఁ గుక్షిం, భరిత్వమే, నలుఁదెఱఁగుల ఁ వద్ధతిగా, దు

ద్ధుర ధాన్వ్యమే సభ్యత, నిరూఢవర్తనముగాదు ఁ నీతినిధానా!

14

తే. దాక్ష్యము కుటుంబపోషణ ఁ ర్థమైకాని

ధర్మసంగ్రహార్థముగాదు; ఁ తప్పిదారి

ధర్మసేవలు నలుపుట ఁ తాము పేరు

పడయుటకె, పరలోక ప్ర ఁ వణతఁగాదు.

15

- కం. ఈతీరునఁ జెడగరవుఁ బ్రజాతతి భూతలమునందుఁ బరియింపంగఁ
జాతుర్వర్ణమునం దెవఁడో తీవ్రబలాఘ్నఁ జేర్చుట ధర్మయోగఁ. 16
- మ. తమకుం పైవనమైన యంతపుడమిఁకఁ స్థాపించి రాజ్యంబుఁ జే
ర్వము లభిత్వము నిర్భుణత్వ మతిదాఁ వ్యంబుఁ నహాయంబుగా
క్షమభోగించుచు రాజు లన్యవనితాఁ గారాధనశ్వాది సం
ఘము బల్కింగొన నార్తిబోదురు ప్రజల్ గ్రావాటవీవాటికఁ. 17
- సీ. కురియవువర్షముల్ తటియందు, బ్రబలత, గత్తూరు మెల్లడఁగఁడుకొనును
శాకమూలామిషఁ డ్రాడ పుష్పాప్తిఫలములు కొంతకాఁలమ్మె దొరకు
నావయి నవిగూడఁ జేవడ వతిదుర్భర క్షుభాత్మప్రజల్ క్రామఁ బ్రజల
నత్యంత శీత వాఁ తాతన వర్షహిమముల మలమలఁ మాడు జనము
- తే మటియు నన్యోన్య వైరానుఁ మన్యు తావ
ములఁ గృశింతురు చింతలఁ ముగించునుదు
రప్పు డిరువదియో లేకఁ ముప్పదియొ జ
నమ్ములకుఁ బరమాయురఁ బ్రమ్మ లభివఁ 18
- కం. కలిదోషంబున దేహంబులు క్షీణంబులగు వేదఁ పూతాఘ్నమునం
బలిసిన వర్ణాశ్రమ వం, క్తుల ధర్మములెల్ల నొకటఁ గూలు నరేంద్రా! 19
- కం. కలి దస్యప్రాయులు ప్రభువులు, పాపండప్రచురముఁ పురుధర్మము, మ
ర్త్యులు చోర్యాసృతహింసా, విల నానావృత్తివదులుఁ వింటె నృపాలా! 20
- వ. మటియు వర్ణమ్ములు శూద్రప్రాయమ్ములు ధేనువులు ఛాగప్రాయమ్ములు
నాశ్రమమ్ములు గృహప్రాయమ్ములు బంధుగణమ్ములు యానప్రాయ
మ్ములు నోవధు లణుప్రాయమ్ములు భూజమ్ములు శమిప్రాయమ్ములు
మేఘమ్ములు విద్యుత్ప్రాయమ్ములు సద్గమ్ములు శూన్యప్రాయమ్ములు
నగుటయుం గలియుగమ్ము గతప్రాయమ్ముగు. 21

— క ల్ప వ తా ర ము —

- ఉ. భూమిజనంబు లీవగిడిఁ బొల్పటియున్నతటిం జరాచర
క్షేమకరుండు విష్ణు వతఁ నీ సుమధామశరీరుఁ డీశ్వరుం
డోమఁ దలంచి సాధుజనఁ తోల్పణ ధర్మచయంబు శంభశ
గ్రామమునందు భాసితెడిఁ గల్గి వతారమున న్నరాధిపా! 22

(1) శంభక, శంభం, శంబల, వంబల, సంభక, అను రూపములందందుఁ బొడకట్టెడి. కల్కిపురాణ
మున శంభలగ్రామ మేదామదవర్తణమని కలదు. ఇప్పుడది కుగ్రామమఁట. మనభారతదేశమందే ముతా
బాదుజిల్లాలో నంబలగ్రామమున్నదని కొందఱువిధి.

- తే. ఉత్తముల జన్మకర్మము † లుత్తరించు
 నఖిలదర్శనం, డవసీను † రాగగణ్యుఁ
 డైన విష్ణుయశుని సద్భు † హమున నవత
 రించు నతఁడెంత సుకృత † మార్జింపెనొక్కొ ? 23
- ఉ. అంతటి పాపకాలమున † యందును సైతము స్వీయధర్మ ము
 త్యంతము శ్రద్ధతో జరపు † చక్కడనక్కడ మిణ్ము-మిణ్ము-మం
 చెంతయు వెల్లుచుండెడి మ † హీసురజాతియు, విత్తనంబుతాఁ
 గొంతకుఁగొంత యెచ్చటనొ † కూరుకుచుండక యెల్లమాయునే ? 24
- ప. ఇట్లు ధర్మసంరక్షణార్థము దుండగిండ్ర దండించుటకై భగవానుం డసదృశుం
 డగు విష్ణుయశుండను సద్రాష్టావృణునింట నవతరించి కల్కి-నాఁబరగి, 25
- కం. అతుల్యాప్తేశ్వర్య సమం, చితుఁ డోజఃప్రముఖ గుణవి † శిష్టుఁ డనువమ
 ద్యుతిమంతం డఖిల జగ, త్పతి కల్కి యసాధువర్గ † దమనోద్యముఁడై.
- చం. ప్రకట శుభాంకభాసురము † వాయుజవోగ్రము దేవదత్త నా
 మక మమితోన్నతం బనువ † మానగుణ మృదుకూల యానరం
 జకము తురంగరత్నమును † ఛంగున నెక్కి నిశాలి మండలా
 గ్ర కలితహస్తంఁడై ఖలని † కాయముఁ జెండుచు ధాత్రిఁగ్రుమ్మరుఁ . 27
- కం. ఊరు ఖరతర కరవాలము, కరమున గిరగిరను దిరుగఁ † గఁ గరాళింతల్
 పొరి బ్రహ్మాండము నిండఁగఁ, గరకర నఱకెడిని గఱకుఁగఱటి కుఱుకులఁ.
- ఆ. ధారుణీక వేవ † ధారులఁ జోదలఁ, గ్రూరులం ధరిత్రీ † దారి తారి
 వెతకి వెతకి నూర్ల † వేల లక్షలఁగోట్ల, కొలఁది మగ్గునుగ్గుఁగూల్చివైచు. 29
- ఉ. అంతటఁ బౌరజానపదు † లండటి స్వాంతములుం బ్రసన్నతా
 శాంతములొను, జంతువుల † సంతతి యెంతయు సంతసించు, నా
 శాంతము శాంతిమంతమగు, † సంతట శాంతి నిరంతరంబుగా
 గంతులువైచుఁ గల్కి తనుఁగంధ భృతామల వాయుసంగతిఁ. 30
- ప. అప్పుడు 31
- కం. నారాయణ దుర్జనసం, హరక్రీడల స్మరించు † నట్టి జనుల క
 వ్యాధిగఁ బ్రజాభివృద్ధి శుభారంభము లొదవు నిద్దియబ్బురమె నృపా! 32
- ఆ. సత్వమూర్తి ధర్మసంరక్షకుఁడు కల్కి, యిలను నవతరింపఁగృతయుగంబు
 వచ్చు నపుడుపుట్టుప్రజ సాత్వికులు ధర్మ, నిరతు లధికభక్తపరులుకృతులు

కం. అమరగురుడు నూర్యాచం

ద్రమసులు పుష్పమిని నేక + రాశిని నేత్రా

లమునఁ గలిసిచొత్తు రపుడ

విమలాత్మా ! కృతయుగ ప్ర + వేశ మెఱుంగుమీ.

34

ఆ. చంద్రసూర్యవంశ + సంభవుల సతీత, వర్తమాన భావి + పార్థివేంద్ర

చరితములను నీకు + సంక్షేపముగఁ జెప్పి, నాఁడ వింటివిగడ + నిరవశేణ్య ! 35

తే. ఓ పరీక్షిన్న రేంద్ర ! నీ + యుదయమైన

సమయమాది నందాభిషే. + చనముదాఁక

సినడిమి కాలమును గణి + యింతుమేని

వేయునూలును బదునైదు + హామనము ¹లు.

36

ప. రాజేంద్రా ! యాకాశంబునఁ బ్రాగ్గ్రశకటాకారంబుననుండు సప్తరి
మండలమం దగ్రస్థానీయుండు మరీచి. వానికిఁ బశ్చిమమున సభాద్యుండు
వసిష్ఠుండు, వానికిఁ బశ్చిమమునఁ గొంచెముపైఁగా సంగిరసుండు, పిదపఁ
బశ్చిమముగాఁగల చతురశ్రతారాచతుష్కమం దైశాన్యమున సత్తి,
వానికి దక్షిణమునఁ బులస్త్యుండు, వానికిఁ బశ్చిమమున పులహుండు,
వానికి నుత్తరమునఁ గ్రతువు నుండును. ఇట్లున్న యా ఋషిమండల
ముదయించునపుడు పూర్వమున నే యిరువురు ఋషులు కలఁబడుదురో

1. వక్ష్పంములు పడుదైదువందలగును, అనియు ననవలసియుండును. "అరభ్యభవోజన్మ యావ
న్మందాభిషేచనం. ఏకద్వర్షసహస్రం తు ౪౦౦ పంచదశోత్తరమ్" అని వావిల్లదొంపై రెండు ప్రతులందుం
గలదు. 'కాని ఏకద్వర్షసహస్రంతు జ్ఞేయం పంచాశదుత్తరమ్' 1050 అని యొకపాఠము, 'ఏకద్వర్ష
సహస్రంతు జ్ఞేయం పంచశతోత్తరమ్' 1500 అని మరొకపాఠమును గలదు. ఇంద్రులమే సమంజస
మనిపించుచున్నది. ఏలనః నవమస్కంధమున 22 వ అధ్యాయమువివర "అం మానసిరాజానోఽవిదో
యేనదామితే. 45 ఛ్లో. భవిరా సహ దేవస్యమాధారః 16 ఛ్లో. "అని ప్రారంభించి పరీక్షిత్తుచుకాల
మందలి జరాసంభునునుడుడగు మార్దారి మొదలుకొని 20 మంది రాజులందెప్పి "ఏతేదా ర్షప్రభావాపా.
భావ్యాస్పాహస్రవత్సరాః" 9 స్కం. 22 అ. 48 ఛ్లో. అనియు, చివర "పంచప్రవ్యోతనాశ్చమే. అష్టప్రంధో
త్తరశతంభోక్త్యంతి పృథివీం నృపాః. 12 స్కం 1 అ. 8 ఛ్లో. అనియుఁ చివర "తై బనాగాచక్రైవైతే.
షష్ఠ్యుత్తరశతత్రయం, నమాధోక్త్యంతివృథివీమ్ 12 స్కం 1 అ. 8 ఛ్లో. అనియుఁ గలదు. కావ చార్త
ద్రుకులు 1000 ప్రవ్యోతనులు 188, తైకునాగులు 380 మొత్తము 1498 ఎండ్లు వందాపడికముదాఁక
వచ్చును. కాన 1115 పాతముకాని, 1050, పాతముగాని సరివపడుగదా. 1500 అవివనే సరివడును.
మఱియు "యదా యదిష్ఠిరోరాశా శక్రప్రస్థే ప్రతిష్ఠితః తదాస పర్వయః ప్రాపుర్మహాః" అనియు "ప్రయా
న్యంతి యదాచైతే పూర్వాషాదాం మహర్షయః. తదా వందాత్ప్రభృత్యేషకలిర్వృద్ధింగమిష్యం" అనియుఁ
గలదు. కల్యాదినన వృద్ధులు మఱుయందుండి నందాభిషేచనమునకుఁబూర్వాపారకువచ్చిరి. కాన స్ఫుట
మానముచేఁ జూచిన 1500 ఏర్పడును. సప్తర్ష లొక్కొక్క వక్షత్రమున స్థూలముగా 168 ఎండ్లుండును.
"తేన స పర్వయోయతా ప్రివ్యంత్యర్థికంవృతామ్" అనియుఁగలదు. ఈ విషయమై చాల మతభేదములు
గలవు. కి. శే. నదీంపల్లి జగన్నాథరావుగారి "ఆంధ్రమహాపామూఢ్యము" చూడుడు.

వారల నడుమ సర్ధరాత్రమున దక్షిణముగా సమదేశావస్థితమై యే నక్షత్రము గన్పట్టుచుండునో యా నక్షత్రమునందు సప్తర్షులుండిరని గ్రహింపవలయు. 37

కం. ఈఋషు లేడుగు రొక్కొక, తార నరులమానమున శః తమితాబ్దంబుల్ రారాజిల్లుదు రివ్వడు, వీరలు మఘయందుఁ గలరు ధింపెనృపాలా ! 38

కం. నారాయణుండు సత్త్వోదారుఁడు కృష్ణుండు శౌరి ధైత్యాది దివి జేరెక దుస్సహకలి భువీ, జేరెక దాప్త్యంబు ప్రజల ధి జేరె న్నృపతీ ! 39

కం. ఎంతవఱకు శ్రీకాంతుఁ డ, నంతాకుచసీమఁ బాద ధి నలినము లిడెనో యంతవఱకుఁ గలివురుఁడు డ, నంతాక్రాంతికిని జాలఁడయ్యె నరేంద్రా ! 40

ఆ. దైవమానముననుఁ ద్వాదశాబ్దిశతమ్ము, క్షాతలంబు నేలుఁ ధి గలివిభుండు సప్తఋషులుమఘనుఁజరియించునప్పడేపుడమియందుఁగాలుఁమోపియుండె

కం. మునులెపుడు మఘవిడిచి క్రమ మునఁ బూర్వాషాఢఁ గలియఁ ధి బోదు రపుడు నం దనరేంద్రులు మొదలుగ ను బ్బునఁడగు కలిఁ బట్టఁబగ్గ ధి ములు లేకుండుక. 42

కం. శ్రీకృష్ణవరబ్రహ్మము, వైకుంఠము చన్నదినము ధి పగటనె కలి యీ లోకమ్మునఁజేరె ననుచు, వాకొందు పురావిదులు ప్ర ధి భావనిధానా !

తే. తత్కలి సహస్రదివ్యవ ధి త్సరములుం ద దంశ సంధ్యలు ద్విశతది ధి వ్యాబ్జములును నరుగఁ గలియుగంబంతహా ధి నవల నరుల యాత్మలరారఁ గృతయుగం ధి బడుగువెట్టు. 44

— యుగ ప్రమాణములు —

ప. అనఁ బరీక్షింప రేంద్రుండు వినయంబుదోవ మహాత్మా ! యుగప్రమాణ దివ్యాబ్దాదుల మఱొకసారి యనుగ్రహింపఁగోరెద నన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. రాజా ! విను మొకమనుష్యవత్సరము దేవతలకొకదినము. మూడువందలయఱునది మనుష్యవత్సరములు దేవతలకొకసంవత్సరము. పంచైండువేల దేవతాసంవత్సరము లొకదివ్యయుగము. ఒకవేయి దివ్య యుగములు బ్రహ్మకొకపగలు. బ్రహ్మపగటిలోఁ బదునల్గురు మనువు లగుదురు. ప్రతియుగమునకును యుగప్రారంభమున సంధ్యయు, యుగాంత మున సంధ్యాంతములు నుండును. సంధ్యాసంధ్యాంతములనడుమ యుగ ముజ్జ్వలమైయుండును. దివ్యమానమునఁ గృతయుగమునకు సంధ్యాబ్దములు

నాలుగునూలును యుగప్రమాణము నాలుగువేలును సంధ్యాంశములు నాలుగునూలును మొత్తము నలుబదియెనిమిదివందల దివ్యాబ్దములుగలది కృతయుగము. త్రేతకు మూడువందల సంధ్యయు మూడువేలుయుగపరిమితియు మూడువందల సంధ్యాంశములు కాగా ముప్పది యాఱువందల దివ్యాబ్దములుగలది త్రేతాయుగము. ద్వాపరమునకు రెండువందల సంధ్య రెండువేలు యుగప్రమాణము రెండువందల సంధ్యాంశములు కాగా నిరువది నాలుగువందల దివ్యాబ్దములుగలది ద్వాపరము. కలియుగమునకు నూలు సంధ్య పది నూలు యుగప్రమాణము నూలు సంధ్యాంశములు కాగా బండ్రెండు నూర్ల దివ్యాబ్దములుగలది కలియుగము ఇట్లు నాలుగు యుగముల ప్రమాణము వండ్రెండువేల దివ్యాబ్దములు. మతీయు

కం. తమతమ కర్మముల కనుగుణముగా ఫలములను గడువనానావిధ భూతము లొదవును యుగసంధ్యలఁ, గ్రమముగ సంధ్యాంశములనుఁ ప్రమంచునుండుఁ. 46

కం. యుగసాధారణధర్మం, బగవదు సంధ్యాంశసంధ్యఁ లందు, విశేషంబగు ధర్మము జృంభణముగ, యుగకాలంబందుఁ ద్రుళ్లుచుండు నరేంద్రా!

తే. ఉచ్చ నీచాద్యవస్థలే యోజ, రాజవంశమునకుండుఁ దక్కిన వర్ణములకుఁ దద్విధమె యథారాజా త ధా ప్రజా"యటన్న నుడిలేదె! ప్రతియుగ ఁ మంచున్లె. 48

కం. చనిరి మహాత్ములు స్మరతులు తనువులువిడిచి, మిగిలినది ఁ తనయాదికమా! ధనమా? రాజ్యమ? యెయ్యది? యనువమకీర్తి యొకఁడేను ఁ మా స్థిరనిలిచెఁ. 49

ఉ. ఈవగిది స్మృపాలకుల ఁ మెల్లఁ గలి స్మరియించి సోపరా భూవవరేణ్యుఁ డిందుకుల ఁ ముఖ్యుఁడు శంతనుసోదరుండు డేవాపియు, భానువంశజుఁడు ఁ భవ్యగుణుండుమరుండు యోగవిద్యా పరిపాకశక్తియుతు ఁ లై వసియింతు కలాపమ న్పురిక. 50

ఉ. వారుభయుల్ మహామహులు ఁ వారిజనాభుఁడెక్కడేసి విద్యారుచిరాత్ములై కలియు ఁ గాంతమునక బృథివితలంబునంజేరి సమస్తధర్మముల ఁ చేతను వర్ణము లాశ్రమస్థితుల్గీర నొసర్తు రెప్పటివలెఁ బలుతావుల బోధసేయుదుఁ. 51

వ. ప్రతియుగమ్మున సీక్రమయోగమ్ముననే ప్రాణులందు ధర్మము ప్రవర్తించుచున్నది. 52

కం. నానుడివిన నుడువని ధర, ణీనాథులు మమత భూమి † నెలకొల్పి తుడిక దాని ధరవిడిచి మరణా, ధీనులగుచుఁజనిరి వింట † ధీరవరేణ్యా! 53

తే. రాజనామ మొందిన శరీ † రమును దుదకు బూడిదయొ బుగ్గియో యగు † జూడనిట్టి యంగమునకనూ యితఁడు ద్రో † హములు సేసి నిరయమొందు, నాత్మహితంబు † నెఱుంగలేక. 54

తే. ఈయఖండ భూమండల † మేలినారు నాదుపూర్వులు, నేఁడునే † నేచుచుంటి నెల్లి నానుతుం డటువయి † నీమనుమఁడు నిట్లె మద్వంశ్యు లేలద † రీధరితి. 55

కం. అని ధరవయి మమకారం, బును భౌతికమైనకాదు † ముపయి సహస్ముక్త గనుకని నిల్పి తుదకురెం, టి నిలకాయమ్ముల న్ని † డిచి చనిరినృపుల్. 56

ఆ. బలవరాక్రమముల † వసుధఁ బాలించిన, రాజులందఱు † ధ † రాబిడోజ! భూరికాలవేగ † మునఁ గథామాత్రావ, శిష్టులగుదు రేమి † చెప్పవఁడ. 57

వ. అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు వాక్రుచ్చెను. 58

ఇది ద్వితీయాధ్యాయము - సమాప్తము

తృ తీ యా ధ్యాయము

కం. సాధీయో భవదంఘ్ర్యా, రాధకతా ప్రయతధిషణ † రాజిల్లిన త త్పూర్ణాద్ధ వితతి యాధి, వ్యాధులఁ దలఁగింపవయ్య! † హరిహరనాథా! 59

వ. 1 జేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయునతో నిట్లనియె. భూజేవి తనను గైవసముసేసికొనఁ దహతహవడుచున్న నృపాలురంజూచి యిట్లుపరిహసించును. 2

—* శ్రీశుకుండు భూమిగీతనుపదేశించుట *

కా. భూమినాథులు మృత్యుహస్తమునఁ గీ † ల్పొమ్మల్ తదంశంబునీ భూమిశుల్ గనలేక నన్ను గెలువం † బోరాటముల్ సేయుచుం ద్రేమండుకా? భలిరే! మహారగమొకం † డేకారి, తక్ మింగుచో నామండుకము మక్షికం దినఁగ జ † హ్వగ్రంబునల్లార్చెడికా. 3

- అ. భలికె ! నీటిబుగ్గ + పాటియైన కళేబ
రమ్మమీఁద నమ్మ + కమ్మవెట్టి
కామములకుఁ దొడరు + త్కూపతుల్ బుధులైన
నేమి వారియాన + లెల్లవృథలె. 4
- వ. ఎట్లన, 5
- కం. తొలతక వడ్డర్లమ్ముం
గెలుతు మవల రిపుబలంబుఁ + గేఁచివడిక
బాలియింతు మంత మంత్రా
దుల నృపునహితముగఁ బట్టు + దుము కడిమిమెయిక. 6
- ఉ. పిమ్మట రాజధానిని బ్ర + వేశమొనర్తుము, పౌరవర్గము
స్థైర్యుక లోనుజేసికొని + నేతలమయ్యెద, మిట్టు లభికు
ద్ధ మృఖలమ్ము భూతలముఁ + దాల్తుము బాహువులం దటంచు భా
వమ్ములఁగోరుచుందురు నృ + పాలురు గొంతెమకొరికల్ సదా. 7
- కం. ఇట్టులు గోరుటెకానీ, కట్టెమట న్నోరుదెజుచి + కబళింపఁగ ను
న్నట్టి తమమిత్తిరూపుం, గట్టా! కనలేరు వీరిఁ + గన జాలియగఁక. 8
- ఉ. అంబుధివేష్టితైతదళి + లావని గెల్చియు నంతఃబోక ద్వీ
పంబులఁగూడ గెల్తుమని + బాహుబలంబున నబ్ధిజొత్తు ర
బ్రంబగు వీరిఁగన్న నపు + రా! ప్రబలేంద్రియజేతలయ్య మో
క్షంబును గోర కీగతి న + శాశ్వతరాజ్యము గోరుటెఱిగో? 9
- ద్విపద. ఇంద్రియజయమున + కిదియటే ఫల మ
తంద్ర మనంబునఁ + దామేలకనరొ? 10
- కం. దేనిని మనువులు మనుగం, తానము గెల్చి యవల న్న + దలి చనినో య
ద్దానికయి పనికిమాలిన, యానరవతు లేలపెనఁగు + లాడెదరొ? యనిక.
- ఉ. నాకొఱకై నుమీ పితలు + పండను లన్నలు దమ్ములొండొరుల్
బాకులు బల్లెముల్ గొని త్ర + పారహితాత్మకులొచుఁ జంపుకో
మూకలు గట్టుచుం ద్రిదియుఁమోహమొ! మాధ్యమొ! కాననే బుధుల్
వాకొనుచుండ్రు తేండ్రకు ధృ + పంబుగ నారకమబ్బునంచొగి. 11
- కం. ఈధరయెల్లను నాదే, వైధేయా! నీదికాదు + వాగకు మనుచుక
గ్రోధములఁ బరస్పరము మ, హీధవు లనిఁ జంపి చత్తు + రీనాకొఱకై. 12
- వ. వృధుండుఁ బురూరవుండు గాధి నహుషండు భరతుండు పర్జనుండు
మాంధాత సగరుండు రాముండు ఖట్వాంగుండు ధుంధుమారుండు

రఘువుఁ దృణబిందుండు యయాతి శర్యాతి శంతనుండు గయండు భగీ
రథుండు గువలయాశ్వండుఁ గక్షత్థుండు నైషఘండు నృగుండు నాదిగాఁ
గల మహారాజులును హిరణ్యకశిపుండు వృత్రుండు రావణుండు నముచి
శంబరుండు భౌముండు హిరణ్యాక్షుండు దారకుండు నాదిగాఁగల దైత్య
దాసవులును నాకీశ్వరులై యుండిరి. 14

కం. వీరందఱు నిఖిలవిదుల్, సూతులు సర్వజయు లజితు ధి యం జామి నాపైఁ
గూరిమిని నిలిపి నరధ, ధ్మారోహకు లగుచు మెలఁగి యవలంజనరే? 15

కం. ఇలవై శాశ్వతముగ వీరలు నిలువం గలిగిరే? స్ఫు ధి రద్విషయ సుఖం
బులఁ దమిదీఱక మును వీరలఁ గొంపోయెఁగదె కాలరా జదయుండై. 16

పం. అని భూదేవి పలికెడిని. రాజేంద్ర! యీభూగీతాసారం బెఱుంగుము. 17

శా. ముల్లోకంబుల కాత్మకీర్తి లతికా ధి వుష్పాధికామోద సం
ప్లాభం బొనఁగూర్చి చన్న ధరణి ధి పాలావళి సత్కథా
వల్లుల్ జ్ఞాన విరాగితా సమధిక్త ధి శ్వర్యంబులం గూర్చు పం
చుల్లేఖించితిఁ బారమార్థ్య మిటలే ధి దుక్త్యర్భటం బుతయుక్. 18

ప. మఱి పురుషోపాదేయంబైన పరమార్థం బెద్ది యందువా? విను. 19

ఉ. ప్రాకట భక్తితత్పరులు ధి పాదుచునుందురుగా పునఃపున
స్వీకృతవాణులై యశుధ ధి బృందము డిందఁగఁజేయు నుత్తమ
శ్లోకగుణానువాద మెద ధి లో నమలంబగు కృష్ణభక్తినిం
గైకొనఁగోరి దాని వినఁ ధి గావలె నెన్నియొమార్లు నిత్యముక్. 20

కం. ఈలీల స్మరతము శ్రద్ధాశువగుచు హరికథా ను ధి ధాపూరమ్ముం
గ్రోలఁగఁగ్రోలఁగఁ బొడముం, బాలిశుఁకుఁగూడ గాధ ధి భక్తిమనమునక్. 21

ప. అనినం బరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె. 22

—* యుగధర్మ నిర్వచనము *

కం. కలియుగమునఁ గలిదోషం, బులు మిక్కుటముగను బెరిగిపోవఁదొడఁగ లో
గులు వాని నేయుపాయం, బులఁ దూలించెదరొ! తెల్పుమునిజనతిలకా! 23

కం. యుగముల యుగధర్మంబుల
మొగి గల్పవ్రళయ మాన ధి ములఁ దెల్పఁగదే
భగవత్స్వరూపమగు కా
లగతిం దెలిసికొనఁగాఁ దలం పుడయింపెక్. 24

ప. అనవుడు శ్రీశుకయోగిం దుండిట్లనియె. 25

- తే. కృతయుగమ్మన జనులు ధ + రింత్ర సత్య
మును దయా తపో దానమ్ము + లనెడినాల్గు
పాదములుగల ధర్మమ్ము + నాదరమునఁ
గనుక వార లాత్మారాము + లనఘమతులు. 26
- తే. సర్వభూత మైత్రీయుతుల్ + శాంతిపరులు
దాతులు తితిక్షువుల్ కృపా + వంతులు సమ
దర్శనులు తుష్టు లాత్మవి + ద్యావిభూతి
కలితులై తఱచుగ శ్రమ + ణు లగుచుండు. 27
- తే. త్రేతయందు ధర్మాంఘ్రుల + రీతిలోన
మెల్లఁగాఁ దురీయాంశమ్ము + పొల్లవోవుఁ
దొడరి యశ్వత హింసలు ననం + తోష విగ్ర
హమ్ము లనెడి యధర్మాంఘ్రు + లిమ్ముకొనఁగ. 28
- ప. ఇట్లు లసత్యంబుచే సత్యంబును, హింసచేదయయు, నసంతోషంబుచేఁ
దవంబును, విగ్రహంబుచే దానంబును, నాలవయంశం బడంగఁ ద్రేత
యందు మూఁడుపాదంబులు ధర్మంబుఁడెడివి. అప్పుడు క్రియా తపోనిష్ఠులు
నాతిహింస్రులు నవిషయలుబ్ధులు ధర్మార్థకామవరులు ఋగాదిత్రయీ
నిపుణులు నై ప్రజలుండురు. అందు బ్రాహ్మణు లధికులై వెలింగెదరు. 29
- తే. ద్వాపరమున నధర్మపా + దముల జలిమి
ధర్మపాదమ్ములు సగమ్ము + త్రాడువడెడి
నవుడు జనులు కీర్తిప్రియుల్ + యజ్ఞకర్త
లధ్యయనరతులుం దృప్తు + లాధ్యు లధిప ! 30
- ప. వారియందు బ్రాహ్మణత్వత్రియు లధికులైయుండురు, 31
- కం. కలియుగమున ధర్మమునం, ఘ్రులు మూఁడు నశించెడిట్లగులు నొకయడుగే;
కలియంతమునకు నదియుం, బ్రాలియు నధర్మాంఘ్రు లొక్క + మొగింగబళింపక.
- తే. అపుడు జనులు దురాచారు + లధికలుబ్ధు
లతిదరిద్రు లకారణ + హితులు నిర్ద
యులును నిర్భరత్వస్థాకు + వులును సగుడు
రందు శూద్ర కైవర్తాదు + లధికులనఘ ! 32
- ప. అనపుడు పెరిక్లిన్నరవరేఖ్యుం డేవంభూత యుగవైషమ్యమ్మునకుఁ గారణ
మృదున శ్రీశుకమహర్షి యిట్లనె. 33

(1) మహాకాళాః అని బొందె ప్రతిభామండ "మహాకాళాః అని వావిల్లవారి.

(2) దృప్తాః అని వావిల్ల ప్రతిభామండ "హృష్టాః" అని బొందెవారి.

సీ. జనులందు సత్వర † జస్తమంబుల నెడి, మూడుగుణమ్ములు † పొలుచుచుండు
సరగ నయ్యవి కాల † సంబోధితమ్ములై, మనమందుఁబర్యాయ † ముననుదిరుగు,
నట మనోబుద్ధింద్రియములు సత్త్వమున వ, ర్తివ జ్ఞానతపంబు † లింపుగాగ
నొండు నయ్యదే కృత † ముగము; రజోగుణ, మందు వర్తివ † ధర్మార్థకామ

తే. ములను మిక్కిలి యభిరుచి † కలుగు నదియె
త్రేత; మఱి రజస్తమములం † దిరుగలోభ
కపట మాన మత్సర వృత్తి † కామ్యకర్మ
వరత లొడవెడి నయ్యదే † ద్వాపరమ్ము.

35

తే. నృపవరేణ్య! మనోబుద్ధు † లింద్రియములు
తమమునంగుల్క- హింసన † దైన్య నిద్ర
లసృత శోక మోహ భయ మా † యాలసత్వ
ములును సంభవించెడి నదే † కలియుగమ్ము.

36

- † కలియుగమందలి ప్రజల స్థితిగతులు -

వ. అదియునుగాక

37

కం. కలియుందుఁ బ్రజలు మందమ
తులు దీనులు బహ్వశనేలు † ధూర్తులు స్త్రీకా
ములు విత్తహీను లగుదురు
పాలతు లసతులై యథేచ్ఛ † ముగ నుండునృపా!

38

తే. బహుశ జనపదమ్ములు డమ్ము † బాధితమ్ము
లాగమములు సామండ దూ † వ్యములు ద్విజకు
లములు శిశ్నోదర పరాయ † ణములు మాన
వాధిపతులు ప్రజాభక్షు † లగుదురెందు.

39

తే. బ్రహ్మచారు లకౌచు ల † ప్రతులు నౌచు
గులపతులును భిక్షాటనా † కలితులగుచు
మఱి వసస్థులు గ్రామవా † స రతులగుచు
న్యాసు లర్థలోలుతగుచు † వప్పుడుందు.

40

శి. 'యదాకర్మమకామ్యేషుభక్తిర్వపతిదేహీనామ్' అని బొందెనప్రతి. 'యదాకర్మమకాలేషుభక్తిర్వపతిదేహీనామ్' అని వావిళ్ళప్రతి. 'యదాధర్మార్థకామేషుభక్తిర్వపతిదేహీనామ్' అని గోరఖపురప్రతి.

- ఉ. పొట్టిగనుండుమేను నొక + పూటకఁజాలద హండెడన్నమఁక
గట్టుకవోయినంత వజ + కడ్పుఁగల్గు సతంబు నోరికి
సృష్టని వల్కులూరెడిని + నాన యెసంగదెడంద మోస పెం
గట్టిడిచేత కల్ల చెలి + కత్తెలుగా కలియందు నెల్లఁకుఁ. 41
- తే. వర్తకులు శ్శుద్రులై మోస + వాటిలంగ
సలుపుదురు క్రయవిక్రయం + బులను మఱియు
నెల్ల రవివత్తులం గూడ + శ్శుల్లకంబు
వార్తఁ గైకొందు లెస్సయన్ + భావముంచి. 42
- ఉ. విత్తవిహీనుఁడని వృథి + వీపతి యుత్తముఁడైన వీడిపోఁ
జొత్తురు సేవకల్ మఱొక + చోటికి; తేండ్లును వెళ్ళఁగొట్టుచుం
ద్రుత్తముఁ గాలునే బెడద + నొంది క్రియాక్షముఁడైన భృత్యునిఁ
మిత్తిఁ దోలిపెట్టుదునుసీచులు పా లుడుగంగ గోవులఁ. 43
- తే. కట్ట! తల్లిదండ్రులను దోఁ + బుట్టువులను
జ్ఞాతులను వీడి సారత + సాహృదమున
దారవంకవారల మాట + గారవింత్రు
స్త్రీవశంవడుల్ నరులేమి + చెప్పవాడ? 44
- ఉ. కావులు గట్టి పెంజడలు + గైకొని కొబ్బరిగిండి దండముఁ
వావిరిచాల్చి గద్దియల + భాసలుచుఁ యతి వేషధారులై
కోవిదులట్లు ధర్మములు + గూడ వచించుచు నజ్ఞులయ్యు నీ
జీవికతోఁ బ్రతిగ్రహము + సేయుచుఁ గాలముపుత్తు రంఘ్రిజల్. 45
- కం. వాసలులేమిఁ దుర్భిక్షానీకము వొడముట న్ని + రన్నావనిలో
మానవు లతిభీతి సతము, నానాకష్టములఁజిక్కి + నలుగుడు రధిపా! 46
- తే. తాల్పఁ గుడ్డముఁ దినఁ దిండి + త్రావ నీకు
వండ నిల్లు పెట్టక సొమ్ము + పైకెదాన
మక్కటా! యేదియును లేక యపని జనులు
తిరిగెదరు పితౄచమ్ముల + కరణఁ గలిసి. 47
- ఆ. చిల్లిగవ్వకైన + జెలిమిని దిగనాడి, చొచ్చి జగడములకు + సొంతవారి
నైన బిల్లుమార్చుచక్కటా! స్వప్రియ, ప్రాణములనుగూడ + వధలుచుందు.
- చం. తమవయి నానవెట్టుకొని + తాము గడించినదిచ్చి యెన్నిక
వృత్తులనొ పొందు చెట్ల తము + సాకిన తల్లిని దండ్రు గారితో

- గమునను వృద్ధులై నవసి + కన్నులుగాననివారి నక్కటా !
కొమరు లనాదృతిం గసరి + కొట్టుచుఁ బోషణచేయ రెంతయౌక. 49
- వ. మఱికొందఱు, పిత లెంత యనుకూలమతి ననుసరించుచున్నను 50
- కం. కొడుకులు ప్రయోజకులగుచుఁ
గడకంట నె కనరు మాట + కత యింక నేలా !
కడుపునకును శిశ్నమునకుఁ
బడిచచ్చెద రెవ్వ రెన్ని + పలుకుచునున్నె. 51
- చం. తనయులఁ జూచి తండ్రులును + దండ్రులఁ జూచి నుతరుల, గృహీతతా
వనితలఁజూచి భర్తలును + భర్తలఁజూచి స్వకీయదారలున్
మునమునలాడుచుందు రొక + పోఁబడిఁబోవ రొకళ్ళొకళ్ళతో
గినుకను వాదులాడుచును + గేరడమాడుచునుండు రెవ్వుడు 52
- కం. కలిలోన నరులు పాపం,డ లు ప్తబుద్ధులయి కొల్చు + టకుఁ బూసరు శ్రీ
విలసితవక్షున్ దానవ, కులభక్షున్ నీరజాక్షు + గోద్విజ రక్షున్ 53
- తే. అతురుఁడు మరణమునందు + నతఁడు జాటు
నతఁడు పతితుం డవకతచే + నైన నెవని
నామము స్మరింపఁ గర్మబం + ధములు తొలఁగి
పరమగతి గల్గు వానిఁగొ + ల్పదు జనంబు. 54
- వ. ఇది కలిజనంబుల నడివడి రాజా ! ఇంక గలి నిస్తారోపాయంబు వినము
ఏతత్కలికృత ద్రవ్యదేశాత్మ సంభవంబులగు దోషంబులనెల్ల భగవంతుం
డైన పురుషోత్తముండు చిత్తసుండ్జె పరిహరించును. 55
- ఉ. కావున గోవబాలుని జ + గజ్జన రక్షణకేళిలోలునిక
భావమునందు నిల్పినను + భక్తిని బాడిన నాదరించినక
గోవెలకేగికొల్పినను + గొండొకవిన్నను వాని కోటిజ
న్మావళి సంచితాఘ నిచ + యంబుల శ్రీహరి కాల్చి వైచెడిక. 56
- తే. అన్యలోహముల్ కలియుట + నైన కొఱత
వన్నెబాపి పెన్నిగిచ్చుఁ బసిండికనలుఁ
డన్యవాంఛలచే నైన + యఘముఁ బాపి
పూతముంజేయు బుధమతిం + బొలసిశౌరి. 57
- ఉ. మాకున సంస్థితుండయిన + మాధవుచే నగుశుద్ధి విద్యలం
గాని తపోఽనురోధములఁ + గాని ముమైత్రినిగాని తీర్థవా
స్నానన తుష్కవ్రతంబులను + నల్పినఁగాని జనంబుసేవనం
గాని విహాసితంబులను + గాని లభింపడ వేయునటికిక ! 58

- కం. కావున సర్వవిధంబుల, నీ వవహితమతిని హరిని + నిల్పుమ దీనిం
గావించిన మృతుడవుగా, వైవరముగు నీకుఁ బరమ + గతి మనుకేంద్రా !
- కం. మరణించునప్పుడు వరా, త్వరు చాదాంభోజములను + ధ్యానముసేయుకా
వరడుఁడు సర్వాత్ముఁడు స్వ, స్వరూపము నొసంగి ప్రోచు + వానింగరుణా
- కం. కలి సర్వదోషములకు, నిల్లయమయిన నందోకండు + నిలిచె సుగుణముకా
జలజాక్షు కీర్తనంజే, కలిగించుం బంధముక్తి + కల్యాణంబుకా. 61
- కం. కృతయుగమున ధ్యానంబుల, వితానములఁ ద్రేతయందు + వివిధరసర్యా
తతి ద్వాపరమునఁ గల్గెడి, గతి కీర్తనమాత్రమున నాకలిలోఁగలుకా. 62
- ప. అని శ్రీశుకుండు పలికి నిమిలితాక్షుడై 63
- కం. శ్రీవత్సలాంభనా ! శౌరీ ! వనమాలీ ! ముకుంద ! + కృష్ణా ! శ్రీవా
థా ! విశ్వంభర ! కేశవ !, గోవిందా ! చక్రపాణి ! + గొను మన్నతులకా
వాది కం. వనమాలీ ! వరదాయక !, వనజాక్షా ! వాసుదేవ ! + వైకుంఠా ! వా
మన ! వామదేవమిత్రా !, వనజోదర ! వజ్రవినుత ! + వందనమథవా !
తలకట్లకం. వరమపురుష ! మాధవ ! సుర, వరప్రద ! దయాంతరంగ ! + భవభంగ ! మహా
సురమర్దన ! త్రయ్యంత, స్ఫురత్పదక్వయ ! ముకుంద ! + శుభకరహృదయా !
- ప. అని పృథునితోఁగలిసి శ్రీశుకుండు నామసంకీర్తన మాచరించెను. 67
- ఇది తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము

చతుర్థాధ్యాయము

- కం. కర్మ జ్ఞానేంద్రియముల, నిర్మలమానసము బుద్ధి + నిం జిత్రము నం
తర్మహితాహంకారము, సర్వలి నంటక వెలుంగు + హరిహరనాథా ! 1
- ప|| 1 జేవా ! యవధరింపుము. అంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేసెను
నితో నిట్లనియె. రాజా ! యుగధర్మముల నుడివెలిసి. హరికీర్తనంబునఁ
గలిదోష నివర్తనంబగునని పలికితి. నింక నీయడిగిన కల్పవళయంబులం
గుర్చి వక్కాణించెద నాలింపుము. పరమాణువు మొదలుకొని ద్విపరా
ర్థము తుదిదాఁకం గలకాలమును నొడివెలి. మఱియు వినుము. 2

- దైవందిన కల్పములు -

- కం. యుగములునాలుగుఁగూడిన, నగునొక్క మహాయుగము సహస్రమితమహా
యుగములు చతురాస్త్వనకొక, పగలగు, దైవందినమనఁ + బడుకల్పమిదే 3

వ. బ్రహ్మకును మానంబునకు ముప్పదిదినంబులు. దినమేకల్పము. వానినివిను. మొదటిది శ్వేతవరాహకల్పము. ఆవల నీలలోహిత, వామదేవ, రాధంతర, రారవ, దేవ, బృహ, త్కందర్ప, స, త్యేశాన, తమ. స్వారస్వ, తోదాన, గారుడ, కౌర్మ, నారసింహ, సమా, నాగ్నేయ, సోమ, మానవ, తత్పురుష, వైకుంఠ, లక్ష్మీ, సావిత్రీ, ఘోర, వరాహ, వైరాజ, గారీ, మహేశ్వర, పితృ, కల్పంబులు క్రమంబుగా ముప్పది కలవు. 4

కం. దైనందిన కల్పంబున, క్షాన్దవాధులు వదునలుపురు † మనువులు వరుసగా క్షాన్దేలుచునుందురుచతు, రాననునకుఁ బ్రాద్దుగ్రంథఃసదే ప్రలయమనఁ

- † నైమిత్తిక ప్రలయము -

కం. జననాయక ! నైమిత్తిక, మనఁ బ్రాకృతికమృతంగ † నాత్యంతికమం చన నిత్యమునాఁ బ్రలయం, బురు నాలుగు తెఱఁగులుగ నశ్చ న్భాగింశః 6

కం. రాతిరి యగుడుఁ బరుండుఁ ధాత, యది నిమిత్తమున నానైమిత్తికమఁ భ్యాతిప్రలయమునకొదవెఁ, రాతిరిమానమునుబగటిక్రమముననుండుఁ. 7

తే. ఆత్మసాత్కృత మొసరించి † యఖిలవిశ్వ మబ్జభవుఁడు శ్రీవారాయ † కాత్మకఁడయి యయ్యనంతానసమ్మన † యందుఁ బండి హాయిగా నిదురించెడి † నాత్తరేయ !

వ. ఈ ధాతృ నిశాకాలంబును జతుర్వ్యగ సహస్రవ్రమాణంబు కావున సంతకాలము కడచన్న పిదపఁ దెల్లవాటును. అపుడు బ్రహ్మ మేల్కొని మతల సృష్టికిం గడంగును. బ్రహ్మదేవుని దినాది సృష్టికల్పము, దినాంతము ప్రలయకల్పముగదా. అవ్విధి నవ్విధి దివరంబులు గడచుచుండును. మూడువందలయ్యింపుది దినంబులు వత్సరం బనులెక్క నాదేవునకును నూతేండ్లాయువు. ఆ నూతేండ్లాయువునకుఁ బరమనిసంజ్ఞ. కాననే యేఁబదివత్సరములకుఁ బరార్థసంజ్ఞ కలదు. ఇపుడు ప్రథమపరార్థము గడచి ద్వితీయపరార్థమునం బ్రథమదివసము ధాతకుఁ గడచుచున్నది. 9

— * ప్రాకృతిక ప్రలయము * —

తే. అజానకుం ద్విపరార్థాయ † పరుగఁగానె మహా జహుకార పంచత † న్నాత్రములను ప్రాకృతిక ప్రకమ్మరు గాల † వశతనఱఁగు నందువలన బ్రహ్మాడ ల † యమ్మజరుగు.

ప. ఈ సప్త ప్రకృతిలయనిమిత్తంబున దీనిం బ్రాకృతిక ప్రలయం బందుడు
అప్పుడు 11

శా. ధన్యాత్మా ! విను నూఱువత్సరము లే + తద్భూతలంబందుఁ బ
ర్జన్యుం డొక్క పృషత్తునే విడువఁ డీ + స్రాణుల్ జలాన్నంబులున్
ఊన్యంబాటను దృట్టుకా వ్యధితులౌ + చున్ స్వాంతము జ్ఞేక య
న్యోన్యమ్ముం గబళించి చచ్చెదరును + మ్మా యానుపూర్వ్యంబుగన్. 12

తే. అంశుమంతుండు వర్జశ్యుఁ + డర్యముండు
ధాత విష్ణువు మిత్రుండు + త్వష్ట భగ్గుడు
వరుణుడును బూషుడును వివ + స్వంతఁ డింద్రుఁ
డనెడి ద్వాదశాదిత్యులై + కృమయి యుండ్రు. 13

తే. అవనియందు దేహములందు + సభ్యులందు
వరలు రసము సంతయును సాం + వర్తకాన్యుఁ
డుగఁ కిరణమ్ములం ద్రావు + చుండుఁగాని
శ్రమ్యుట నిడువం డంబు + కణ మొకండు. 14

చం. కలగొనుఁ జంయిచుంయిమనుఁ + గ్రండునొసర్చుఁ గడుష్టమాను స
ల్పలసలఁగ్రాఁగు మొంయిమొయి + సంఠడి బిట్టుగఁజోవుఁ గ్రింఠఁ బైఁ
గళపెళలాడితెల్లు వధి + కంబుగ నూమ్మమురేఁచు పొంగులై
పొలపొలవెల్లువల్ వజ్రుఁ + బో దివికి రవిఘృష్టి కంబుధుల్. 15

తే. పైని సూర్యుండు లోపల + బాడబాగ్ని
స్వప్రతాపంబులం జూవ + సాగజలధి
కేతకాలంబు గాంభీర్య + మెసఁగఁజోవు
నిద్దఱ నొకండు గెల్చుట + యెట్లు సెపుమ. 16

ఉ. ఊటలబాట బీటగిలు + నోటువడుం బ్రహికాండముల్ సరో
ర్ఘాటము లూచిపోవు వ్రాద + సంఘము లింకును దేవభాతముల్
బీటికలెత్తు నిచ్చుగల + పిండు స్వరూపముమాయు సంబుధుల్
గాటికిఁ గాళ్ళుసాచును వి + కర్తను నుష్ట గభ స్తిఘృష్టలగ్. 17

ఉ. తావులులేక కాయములు + దాఁచుకొనం బ్రవోటి దోరు న
క్రావళి రూపుమాయుఁ గమ + తాస్వయజాతము లీల్లు కాలరా
జీవ తిమింగిలాది జల + జీవు లకేవము నాశమాను హః !
జీవనముల్ సమస్తము న + శింప నికం బ్రదుకంగ శక్యమే ! 18

చం. చిటచిటలాడి భూజతతి + చెల్లును సావయవాలయావళుల్
పెటపెట పెట్టిపోవుఁ బృథి + వీధ దృవద్వజ మొక్కపెట్టునగ్

బటవట బ్రద్దలై శకల + వంక్తులు నీటయిసోవు భాస్కరో
 త్కట కటు తీక్షణ ఘృష్టి వివి + ధస్సుట ఘర్షణసంభ్రమంబులకా. 19

వ. ఆక్షయకాల సమక్షంబునం గర్భసాక్షి యక్షిణాత్యుష్ణాంశు వక్షేపంబుల
 జగత్కుక్షి విక్షోభంబు గల్గింప, 20

ఆ. ఎచటివక్షు లచట + నే నోళ్ళు తెఱచు నె
 చొటి మృగంబు లటనె + సామృద్ధిలు
 త్సుద్రమృగములగతి + సోదికిరా దిట్లు
 మిత్రుడే యొకప్పు + శత్రువగును. 21

వ. ఇట్టిచట సాంవర్తకార్కుండు విక్రమోద్వర్తనంబులం బ్రవర్తిల్లుచుండ
 నచటఁ బాతాళంబున వమర్షప్రవర్ష ఘూర్ణమానేక్షణ సంకర్షణ సహస్ర
 వక్త్ర గహ్వర ప్రోద్భూతాసహ్యా బృహద్భూచుండుజ్వల కరాళ జ్వాలా
 జిహ్వజాలంబుల నసమరభసమున నలుదెసలఁ బ్రసరింపజేసి తత్రత్య
 కాలవ్యాధాది సర్వప్రాణి ప్రతాన ప్రాణసమీరణ పారణ పారీమండై
 పాతాళంబుఁ గాతాలంబున నిర్మూలంబు గావించి తీవ్రతమ ప్రళంపన
 ప్రతాప ప్రేరితుండై యూర్ధ్వంబున కుల్లంఘించి తలాతలంబంటుకొని
 దానికి నలాత లక్షణంబు శిక్షించి యుపేక్షింప కాక్షణంబ మహాతలంబు
 జొచ్చి దాని నరాతింబోలె నవేతజేవ వితానంబుఁ బొనర్చి మాడ్చి లాఁతి
 విలాతియగు రసాతలంబున కశీతలుండై యేతెంచి యచటి భూతంబుల
 వితాకువఱిచి యాలోకంబు ననాలోకంబుఁ జేసి యతులంబగు సుతలంబు
 లక్షించి దానిం గుక్షినిండ భక్షించి వితలంబుఁ జొచ్చి మచ్చరించి
 పెచ్చుపెరిగి దానిని విస్మయంబుగ భస్మయంబు సలిపి తలమనుచు
 నతలమున కరిగి దాని నతలకుతలముఁగావించి యటనుండి కరంబు
 రయంబున భూవివరంబులం బ్రవేశించి పెరిల్లుపెరిల్లున భూఖండంబుల
 ఖండంబులు గావించి యఖర్షగర్వంబున మహావర్షత గహ్వరంబులం
 దూటి నిండుకొని యుద్ధండుండై యక్కొండలపిండును బిండలిసేయుచు
 ధరణ్యవరితలమున కుటికి యొకదెస సరిస్థవప్రభువునట్లు వీరకమయిఁ
 బ్రాఁతుచు నొకక్రేవ సారంగయూధాధినాథున ట్లులంఘించుచు నొక్క
 యిక్క మాయంబునట్లు రయంబునం బఱచుచు నొకవైపు గరుడునియట్లు
 లెగురుచు సినుసినుశబ్దించుచు మరమరలాడుచు భగభగమండుచుఁ దుక
 తుకయుడుకుచు సర్వసహోజ్ఞులండగుటనో భస్మరేణువటలంబు నెఱవుచు
 సర్వతోమఖాధికుండగుటనో మశ్యబెట్టుచుఁ బ్రభంజనుండగుటనో నిఖిల
 వస్తు వివాశంబు గావించుచు ననంతాకారుండగుటనో యెల్లయెడలఁ దాన
 యగుచు నిట్లు చతుర్విధభూతాత్మకుండగుటనో యన్నింటిని లోఁగొనుచు

ధర్మరాజునాఁ బిండికృతకల్యుండగుచు భీముండునా నిర్మథితకీచకుండగుచు
 ధనంజయుండునాఁ గృష్ణవర్మానుసారియుగుచు సకలుండునా వాహశిక్షా
 వర్తనుండగుచు సహదేవుండునా దగ్ధశకనియుగుచు సర్వభక్షుండయ్యు
 బావకుండు లోహితవర్ణుండయ్యు శుది యంటరానివేల్పుయ్యు విబుధా
 స్మ్యుండు నయి యాసాంస్లవిక సప్తార్చి కాళిచేఁ బదార్థజాలంబుల
 గాలించి గాళిగావించుచుఁ గరాళిచే నరాళిలీలఁ గరాళించుచు మనోజవచే
 ననేదిష్టగతంబుల ననోకహపదంబులపై వాలి విసోదించుచు సులోహితచేఁ
 గులాచలంబుల విలోకించి యేర్చి విలోలంబులొనర్చుచు సుధూమ్ర
 వర్ణచేఁ బృథూటజ విభూతి విఘ్నానన మాచరించుచు స్ఫులింగించి నభోం
 గణము వెలుంగఁజేయుచు విశ్వదాసుచే విశ్వమును సత్వరమొనర్చుచు
 నడరి యెడవక యుడుకున నుడికిలించుచుఁ బొడఁగనఁబడని వడువునఁ బుడ
 మిని వడివడిఁ ద్రసఁజేయుచుం బొనర్చి తనలోఁ గల్పుకొనుచు భుగ
 భుగాయమాన ఘామస్తామంబులు భీమంబులై ప్రసరింపఁ బటపటాయ
 మానంబులై విస్ఫుట విస్ఫులింగపటలంబులు చటులంబులై పెటెలుచుండ
 భగభగాయమానంబులై యరాళకరాళ కీలికామాలికలు పోలికలు లేక
 పెంపారుచుండ సహస్రముఖ ప్రభవ విభవుండగుటనో యజస్రంబు సహస్ర
 ముఖంబుల వ్యాపించుచుఁ గాశ్యప్యాశాపాశము నాశంబగుటనో యాశలం
 బ్రాకి భువర్లోకంబు నాలోకించి యేకలంబై దాని నేకీకరించుకొని
 సువర్లోకము నేకటదీఱఁ బోకార్చి యార్చి పేర్చి మహర్లోకంబు దాకి
 దానిం బోకడవెట్టి జనలోకము సోకి వీక మెయి దానికిఁ గాకచావు
 కల్పించి తపోలోకము దూకొని దానిఁగాకుసేసి యా సత్యలోకాష్టత్వము
 నసత్యముంజేసి యా జంటమొగమ్ములడంట బహ్మగ్రుడ్డువనంటి నంటి
 యొంటుకొని యొంటరీడ్చి పెనుమంటల నెదిరి యొంటమి గెంటంజాలి
 జంటలేక మలయుచుఁ ద్రిపురరక్ష శ్శిక్షణ దీక్షాసదృక్ష రూక్షదాక్షాయ
 నీక నిటలాక్షి ప్రక్షిప్తాశుశుక్షణి సకుక్షి దేశీయుం డగుచు వామ
 నుండుంబోలె బలిబంధనవీరుండై వీరభద్రుండుంబోలె నికృత్రదక్షాయ
 మ్మౌలుండై కాలండుంబోలె శిక్షితాగోజీవభూతుండై భూతేశుండుం
 బోలె భూతిపటలావలిప్రావఘనగణుండై గణనాథుండుంబోలె నాగాస్త్వ
 ప్రభూత విలాసుండై చెలంగు.

22

తే. ఒక్కదిక్కుకృశానుఁ డిం + కొక్కదిక్కు
 భానుఁ డుగ్రశిఖా కలా + పముల మాడ్చి
 వేయ దగ్ధగోమయ పిండ + విధముగాఁ జె
 లంగు బ్రహ్మాండభాండం బి + లాతలేక !

తే. అంతటఁ బ్రచండ సాంవర్తఁ కానిలుండు
భూరి నేగోద్ధతుండయి పొలసి పొలసి
భంయిభంయిని నుడియుచు † వంద యేండ్ల
కధికముగఁ జేయు వీరవి † హార మనఘ !

24

చం. అహరధినాథుఁడోపు ప్రవ † హమ్ము, ఘనాదుల నాడఁజేయు నా
వహమును, దారల నెల్లవఁ † బర్వెడి యుద్వహ, మిందుఁడ్రివ్వు సం
వహము, గ్రహఁళి నూఁచెడి వి † వాహము, సప్తఋషిస్వరావగో
ద్వహము పరీవహమ్ము, ధ్రువుఁ † బట్టు పరావహ మైశ్యమయ్యెడిక. 25

కం. నుడిగాలిగ సరిగాలిగఁ, గడువడిగాలిగను మీఁది † గాలిగ, నెదుర
య్యెడిగాలిగ, నడగాలిగ, నడరెడి నా విలయవాయు † వపసీనాథా! 26

తే. మును విభావసూక్ష్మాంశువుల్ † పొలయ నైన
భస్మరాసుల నిమ్మహా † వాయు వెగచి
తద్రజః కణంబుల మొయల్ † దారి నెల్ల
ధూమ్ర వర్ణాశలతముగాఁ † దూఁగఁజేయు.

27

కం. అగ్నామారుతు లీక్రియ, భగ్నముసేయంగ నీవ్ర † పంచము సంభో
ముగ్నివహము తమపనికై, భుగ్నాకృతు లగుచు నింగిఁబాలుచు నరేంద్రా!

సీ. కుత్సీల విభ్రమశృత్తాల పృథుతటి, త్వత్కేలికాంచద్వి † యత్కమగుచు
వర్ణభామశ్య సం † పూర్ణశోభావదు, ద్ధూర్ణ శక్రధ్వజా † క్షీర్ణమగుచు
నుద్యద్వృత్తి స్ఫురఁద్విద్యుత్తుహస్ర వై, శద్యధర్మిత తమోవద్యమగుచు
దుర్జయ గంభీర † గర్జిత నిర్ఘోష, భర్జిత బ్రహ్మాండ † ఖర్జువగుచు

తే. పృథుల దుస్సహ వాయు చ † పేటమగుచుఁ
బటపటాత్కార కరకావ్ర † పాతమగుచు
నశ్రుతాదృష్టచర కీక † రాధ్యమగుచు
నలరు దుర్జిన మృమ్మహా † విలయమందు.

29

కా. శంభుండుం బ్రళయోగ్ర తాండవకళా † సంరంభిగా నంది హ
స్తాంభోజద్వయి సల్పునో మురజ ని † ర్హృదం బటంచెంచగా
నంభోదంబులు ఫెల్ఫెళా వ్రబల గ † ర్హారావముల్ సేయు చా
రంభించుం ధరణీధ్ర తుల్య కరకా † రాజం బడంద్రోయఁగక.

30

కా. జంభద్యేషి కృతాంఘ్రిశృంఖలల ర † క్షాబంధముల్ ద్రెవ్విపో
నంభోభృత్తతి సర్వది క్తటములక † వ్యాపించి విద్యుత్ప్రళా
సంభారంబులు స్ఫూర్జ్యభుధ్వనులు గ † ర్హాధ్వానముల్ భ్రాజిలక
గుంభద్రోణముగాఁగ వృష్టిగురియుకా † ఘోరాతిఘోరంబుగక.

31

- తే. కాల కావర్త సంవర్త † నీలములును
బుష్కల ద్రోణ వాయు త † మో సలమ్మ
ల నెడివారు వి నెడివారు † నడ్డ మడుపు
లేమిఁ గ్రమ్మరించు జలమ్మ † నాముకవిసి. 32
- మ. చెవులుం జల్లులువోవు వాగతుమనం † జీకల్లుగ్రమ్మిం గనుం
గవ రాఁబోతుండనక మనంబులు కలం † గం జొచ్చె సానామిసీ
నివహం బెటికనక బ్రభం కికడు కా † స్వింపండు గాన న్నిశల్
వవళుల్ సంతతధారగాఁ గురిసెడి † స్వర్నంబు నూతెండ్లిటుల్. 33
- కం. కాండంబు లగుచు నిండుని, కాండంబులు ఘోరవిలయ † కాండంబున న
కాండంబుల నెల్లఁ గురిసి, కాండంబులుటంబుండు † న్నొనరించుక. 34
- కం. ఇమ్మెయి విశ్వ మృళుల, మృచ్చయమై యుండఁ బుడమి † దగు గంధగుణ
మృచ్చుల జలమ్మ మింగఁగ, నమ్మేదిని యవల నాశతుగు నీరములక. 35
- కం. జలములఁగల రసగుణమును, జ్వలనుండు హరింప నీరఁగ జలం బగ్నిక
విలయించు, వహ్నిరూప మ, నిలుండుగొన వహ్ని యయ్యునిలమందడఁగుక
- కం. అనిలుని స్వర్నగుణంబును, విను హరియింపంగ స్వర్న † విరహితవవనం
బును లయమగు నాకాశం, బున గుణములఁబాసిబ్రదుకఁబోలునే! చెవుమా!
- సీ. అంతట వివయ్యుతయాత్మీయగుణమగు, శబ్దముక భూతాది † సంగ్రహింప
నాయంబరమ్ము భూతాదియా తామసా, హంకారమందుల యంబు సెందుఁ;
దైజసాఖ్యంబైన † రాజసాహంకార, మింద్రియంబులను న † వృత్తికముగ
హరియించు; సాత్వికాహంకారమయ్యింద్రి, యాధి దేవతలవృత్త్యన్వితముగ
- తే. మింగివై చెడి; వినుమంత † మేదిసీక !
తత్త్వహంకారముల మహ † తత్త్వ, మమ్మ
హత్తుఁ ద్రిగుణమ్ము లాత్రిగు † చాళిఁ గాల
చోదితమ్మయి ప్రకృతియు † సాదిమింగు. 36
- కం. సుమతీ! వాని కహోరా, త్రము లిచ్చెడి భావవికృతి † తతి లే, దది ని
త్య మనాద్యంత మృవ్య, క్త మవక్షయశూన్య ముఖ † కారణమరయక 37
- తే. మూలపదము వాఙ్మనములు † ముట్టలేవు
త్రిగుణములు మహదాదులు † తగులలేవు
ప్రాణ బుద్ధింద్రియాధిదే † పతలు చొరరు
జాగతాకార సన్నివే † శమిఁకనేడ! 40
- తే. దానికిం జాగ్రదాద్యవ † స్థలు పొసంగ
వద్దిరవిగాదు పంచభూ † తాళిగాదు

సుప్తమట్లింద్రియాదికః శూన్యమగును

శూన్యమట్లవ్రతరక్తమాః చ వెలుగొందు.

41

కం. పురుష ప్రకృతుల సత్త్వాది రూఢశక్తు లిటు కాలః దీర్ఘము లగుచుక
బరవశములై లయించును, ధరణీశా ! యిదియె ప్రాకృతప్రళయమనక. 42

-+ ఆత్మంతిక ప్రళయము -+

ద్విపద. సుత్య తత్వజ్ఞానః శోభాప్తిచే న, సత్యమా సర్వవిశ్వమ్ము లయించు
నాత్మంతికప్రళయము ముక్తి యిదియె, మత్యమరాచార్యమతి వినవయ్య!

వ. గ్రాహక కరణ గ్రాహ్యంబులైన బుద్ధింద్రియ విషయముల కాశ్రయభూతంబై
జ్ఞానశబ్దవాచ్యంబైన బ్రహ్మమే భాసించుచున్నది. దృశ్యమ్మును గారణ
వ్యతిరేకంబును నాద్యంతవంతమును నగుటంజేసి ప్రపంచము రజ్జుసర్పము
వలె నవస్తువుగదా. అదిభాసించుటేక? రాజేంద్రా ! యేమట్లుచూచెద? !
కారణవ్యతిరేకంబనఁ దెలియలేదా? దృష్టాంతముం జెప్పెదవిను. తేజః
కార్యము దీపము. తైజసాహంకారజన్యము లింద్రియము లగుటంజేసి
తేజోనుగ్రాహ్యము నేత్రము. తేజస్సు నాశ్రయించినది రూపము. కాఁబట్టి
దీప నేత్ర రూపములు మూఁడును దేజస్సునకంటె భిన్నములుగావు. అట్లే
గ్రాహకంబగుబుద్ధియుఁ గరణంబులగుశ్రోత్రాదీంద్రియములు గ్రాహ్యంబు
లగు శబ్దాదిమాత్రములును బ్రహ్మకార్యంబులు బ్రహ్మనుగ్రాహ్యంబులు
బ్రహ్మాశ్రయంబులు నగుటంజేసి బ్రహ్మముకంటె వేఱైనవిగావు. మఱి
కార్యకారణము లభిన్నంబులైనచోఁ గార్యమువలెఁ గారణంబును నసత్తు
గాదా? యందువేమో! యట్లుకాదు. ప్రపంచముకంటె బ్రహ్మము
వ్యతిరిక్తమైనదే కాని బ్రహ్మముకంటెఁ బ్రపంచము వ్యతిరిక్తమైనది
కాదు. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు బుద్ధిదశలు. ఆయావస్థలయందలి
విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ రూపంబగు నానాత్వ మంతయుఁ బ్రత్యగాత్మయందు
మాయామాత్రంబని యెఱుంగుము, రాజేంద్రా ! బుద్ధియే యగతైన
దదవస్థలంగూర్చి చెప్పవలయునే ?

44

కం. జలధరములు వ్యోమంబునఁ,
గలుగుచుఁ బాయుచును నుండుః గతి సావయవం
బు లగు సమస్తజగంబులు
నల బ్రహ్మమునం దొదవుచుః పడఁగుచు నుండుక.

45

కం. ఏయది సావయవంబో
యాయది యాద్యంతవంతః మగు ఘటము వలెక

ధీయుత ! కాన జగము సా

పాయము నిత్యమ్ము బ్రహ్మ + వస్తువ యంటికా.

46

వ. కార్యకారణములలోఁ గారణమే సత్యమైనది.

47

తే. అవయవావయవులలోన + సవయవంబై

సత్యమైన, దవయవి పొ + సంగతుండ

సవయవంబు వృథగూర్చిత + మై వెలుంగు

దంతు వది విరాజిలదె వ + స్త్రోబులేక.

48

వ. తంతువులేని వస్త్రంబు మాత్ర ముండదన రాజు కార్యమే లేదనుచుంటివి. మఱి బ్రహ్మమునకుఁ గారణత్వముమాత్ర మెట్లు పొసంగు నన బ్రహ్మ రాతం డిట్లనియె. పోనిమ్ము. ఆపేరుమాత్ర మెవరు సత్యమని కార్య దృష్టింజేసి కారణమంటిని. అంతియ సృష్టి ! కార్యకారణములవలనను, సన్యోన్యాపాశ్రయమువలనను, నుపలభ్యమానంబగు నదంతయుభ్రమంజే. అద్యంతములుగలది నిత్యమెట్లగునయ్యా ! ప్రపంచ మురత్తని యనేక హేతువుల సాధించెదవు. ఇది యిట్లు ప్రకాశించుచున్నదే ! దీని నేల సత్తని వల్కరాదందువా ? విను మిదిప్రకాశించుట ప్రత్యిగాత్మవలననే. అదిలేక వికారంబైన యీప్రపంచమం దణువైనను ప్రకాశింపనేరదు. అట్లు ప్రకాశించినచో నది చిదేకఃసూపంజేయై స్వప్రకాశంబ యగును, మఱి యాత్మకు జీవుండని బ్రహ్మంబని నానాత్వములేదా ! యందువా ? వినుము.

సీ. అవసీత ! సత్యమా + నాత్మకు నానాత్వ

మెప్పుడులే దట్లు + లెంచునాతఁ

డజ్ఞుండ ; ఘటమున + యందలి యాకాశ

మును మహాకాశ మొం + దునె వృథక్ష

మిది పరిచ్ఛేదక + కృతభేద ; మంబరా

ర్కున కంబుబింబితా + ర్కునకుఁ గలదె

యంతర ? మిద్ది యు + సాధికృత వికార

మగుచుగాదా ? శరీ + రాంతరమగు

తే. ప్రాణవాయువు బాహిర + వాయు వాకండ

గాదటే క్రియాభేదంబు + గ్రాటుఁగాక

యీ పగిదిని జీవబ్రహ్మ + గూప వివిధ

తా విలాసం బుపాధుల + చే వెలుంగు.

50

వ. వాస్తవంబునలేదు. మఱి జీవనామ మేలపచ్చెనందువా ! యదియు నుపాధి వలన వచ్చినదే.

51

- శా. బంగారంబునగా విశేషరచనా † ప్రాగల్భ్య మేపారుచో
నంగుళ్యంగడ హారకుండల కిరీ † టాద్యాఖ్యలం బిట్లు, మా
భంగి తాకికవైదికోక్తులఁ బర † బ్రహ్మంబు నొక్కండె పి
ల్వంగాఁజొత్తుము జీవుడందుఁ, దనవో † వృన్నిర్భరాహంకృతిక. 52
- ప. అట్లైన నహంకారం బెట్లు స్వకారణభూత బ్రహ్మర్వరూపావరణముం
గల్పించు నందువా? విను. 53
- సీ. అర్కసంభూతమైఁమర్క ప్రకాశితం, బైన మేఘంబై యఁర్ఘాంశభూత
మగు నేత్ర మర్కఁగీనరయంగనీయకా, తని కడ్డముగ నిల్చుఁ † దద్విధమున
బ్రహ్మకార్యంబయిఁబ్రహ్మప్రకాశితం, బైన యహమ్ము బ్రహ్మాంశభూతుఁ
డగు జీవుఁ డాబ్రహ్మామరయంగనీయ కా, తని కడ్డముగ నిల్చుఁ † ధరణినాథ!
- తే. అబ్బ మనిలంబునఁ దొలంగ † నర్కరూప
మక్షికిందోచు నల్లె స్వో † పాధీయా న
హమ్ము జిజ్ఞాసచే నాశ † నమ్ము నెంద
నపుడ జీవుండు నేన బ్ర † హ్మమని తెలియు. 54
- తే. ఈ యనువున వివేక కా † క్షేయకమున
దీర్ఘ మాయామయాహంకృ † తి స్వరూప
మాత్మబంధంబుఁ ద్రుంచి బ్ర † హ్మస్వరూపుఁ
డగుట యాత్మంతికప్రళ † యంబు ముక్తి. 55

*- నిత్యప్రళయము *-

- కం. వసజాననాద్యఖలభూ, త నికాయము జనన విలయ † దశలం గనుచుం
డు ననుక్షణం బటంచు, స్వినతురు సూక్ష్మజ్ఞా లిదియె † నిత్యలయమనక.
- తే. అమిత కాలవేగమున ని † త్యమ్ము పుట్టి
చచ్చుచుండు దేహద్యవ † స్థల నెఱుంగ
నయితిగాదు నదీప్రవా † హమ్ము పుట్టి
గిట్టును బ్రతిక్షణము పొడ † కట్టునట్టె? 57
- కం. సతతమ్ము దీవకీలా, వితతి పొడము చడఁగుచుండు † వేగముగా, ని
ట్టి నెఱుంగుఁ గానలే కె, ల్లతటికా జ్వాల యొకఁడె నత † లంచెద రజ్జుల్. 58
- తే. గగనమందలి చంద్రాది † గత్యవస్థ
లెట్లు స్థూలదృష్టి గ్రహించు? † నీశ్వరస్వ
రూపమై యనాద్యంతమై † రూఢికెక్క
కాల, మదియిచ్చు దశ లెఱుం † గ న్యశంబె? 59

- తే. బాల్యయావనాది దశలఁ బట్టి నడుమ
సంతతంబు నేవో యవఁ స్థలు జనించు
చడఁగుచుండు నటం చెంచఁ నగునుజువె
లేనిచో దశాంతరములేఁ లేకపోవు. 60
- వ. ఇట్లు ప్రపంచమునకుఁ బరిణామరూపంబున నిత్యప్రళయంబులు రయంబునఁ
గాలవశంబున జరుగుచుండు. 61
- కం. కాలగతియిట్లులుండు, న్నాలుగు లయము లిటులవిదఁ నర్చుచునుండుకా
బోలంగ వింటిగద నర, పాలా! సంశయములేల్లఁ బాసెనకాదే? 62
- కం. నారాయణ పుణ్యకథా, వారమ్మృచు సంగ్రహముగఁ బలికితి వశమే
యేరి కశేపమునుడువఁగ!, నాఱు న్నాలు గొకవేయి యాస్యములున్నా.
- శా. నీరంధ్రోదిత నైకదుఃఖ బడబాఁ గ్ని జ్వాలికామేయ సం
సారాంభోనిధి నిస్తరించుటకు శ్రీఁ మద్విష్ణు గాధామృతా
సారాసేవన మొందుడక్క నితరాంఁ చత్కల మొందుం గనం
బో రెవ్వారిదినిక్క మోసరివతీ! యాప్రభావాకృతీ! 64
- తే. ఈపురాణసంహిత వచి యిం చె మాని
రాజు నారాయణుండు నాఁ రదమహర్షి
కతఁడు శ్రీవ్యాసమాని క య్యసఘమూర్తి
నాకు నాదరంబుఁజెప్పెఁ సరవరేణ్య! 65
- ఆ. వేదసమ్మితంబు విమలంబు నీభాగ
వతము నైమిశాఖ్యఁ వనములోన
దీర్ఘ సత్రమండుఁ దివిరి శౌనకముఖ
ముఖులు గోర నూతుఁ డితఁడు నొడువు. 66
- వ. అని బ్రహ్మరాతుండు విష్ణురాతున కుపదేశించెను. 67
- ఇది నాలవ యధ్యాయము సమాప్తము.

పంచమాధ్యాయము

- కం. త్వత్పదాంభోజమ్ముల, హృత్పద్మమునందు నిలువుఁ నేని మృతి త్రా
సోత్పత్తు లడదన? యు, ద్యత్పణ్యుండు ముక్తుఁడతఁడహరిహరనాథా! 1
- వ. ¹దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగోద్రుండు పరీక్షిన్న కేంద్రునితో
నిట్లనియె. 2

-*శ్రీకుకులు పరీక్షిత్తునకు బ్రహ్మోపదేశ మొనర్చుట*.-

నర్కటవృత్తము. ఎవని యనుగ్రహోప్తి నుడ + యించెనో యబ్జభవుం
డెవని మహాగ్రహోప్తి జని + యించెనో రుద్రుడు నేఁ
డవనివ ! యట్టిదేవుని మ + హాత్ముని విశ్వవిభుఁ
బ్రవిమలభక్తి నెంచితిని + భాగవతం బదియే. 3

కం. వింటివి దానిని దృష్టిగఁగంటివి జ్ఞానంబు భవము + కడ తేజంగఁ
మంటివి హరిసేవలఁ దొల్లింటి విభులయట్లు రాజ + లితి విలయేలఁ. 4

ఉ. కావున నట్టిసీపు మృతి + గందునో ! సర్పము కాటువేయునో !
యేవిధిగాఁగ నున్నదొగ + దే ! యని చింతిలబోకమయ్య నీ
భావమునందు నీకువెఱ + వం బనియేమి ! త్రికాలవర్తివి
గావె ? శరీరమే నడుమఁ + గల్గినదేగు విచారమేటికె ! 5

ఆ. పూర్వ మీపు లేక + పోలేదు మఱి యిప్పు, పుట్టలేదు తేవు + గిట్టఁబోవు
తిరుగులాడి యెల్ల + దేహంబె నీవు ని,త్యుండ వేల వగవునొండ నృపతి !

కం. మునులేని దేహమే నడు,మను వచ్చెఁ భావియందు + మఱుంగునడు న్ని
యుఁకి శరీరముచండం,బునఁగా, దీ వెల్లకాల + ముం బొలుతువయా. 7

న. బీజమునకంకురమునోలె నేన వుత్త్రుండ నగుచుంటి. మరల నయ్యంకురము
నకు బీజమునోలె నేన పాత్రుండనగుచుంటిఁగదా. మఱి దేహము
నశించిన నెట్లని తలంతేని విను. నీవు బీజంకురములవలె బుత్రిపాత్రాది
రూపుండవుకావు. ఏలన ? నగ్ని కావ్యమునకంటె భిన్నమైనట్లు నీవు
తద్దేహదులకంటె భిన్నుండవు. కొఱవివలన మఱొకకొఱవి కలుగు
చున్నది కాని యగ్నికాదు. అట్లే దేహమువలన మఱొక దేహము కలుగు
చున్నది కాని యాత్మకాదు. ఆత్మకుఁ బుట్టుక లేదు. కనుక నీకు విచార
మేల ! నీకుఁ జావుపుట్టుకలు లేవయ్యా. 8

తే. స్వప్నమున స్వశిరశ్చేద + వంచతలను
స్వయముగాఁగను, నారీతి + జాగరమున
సంగనాశంబుగను నది + యాత్మ నాశ
మనుకొనుట భ్రమం, జాత్మ య + జామరంబు. 9

తే. ఘటముకొలచే బద్దలు + గా ఘటాంబ
రమ్ము నిరుపాధికాంతరి + క్ష మ్మోయగును
దనువునట్లే తత్త్వజ్ఞాన + మున విలన
మైనచో జీవుడం బర + మాత్మయగును. 10

- కం. మనమే జీవున కంగము, లను గర్భములను గుణంబు + నను సృజించుకొ
మనమునుమాయసృజించును, జనవతి! యివిజీవునకేటు + సంసృతిగూర్చుకొ.
- చం. ప్రమిదమనస్సు కర్మసమ + వాయుముతైలము వెల్లువ వైదే
హము జ్వలనప్రయోగము ని + జాంగము నాత్మక నెంచు భ్రాంతి, యీ
క్రమమున దీపముంబలె వి + రాజులుసంసృతి యిన్ని కూడుచో
నమలమతీ! భవం బెవరి? + చాత్మదే! యోచనసేసిచూడుమా? 12
- కం. తైలాదులచే దీపము, జ్వాలారూపమున వెలుగు + సరణం దిగుగా
లోలతచే భవము పొడమి, చాల మదింగలంచు జెనక + జాలడయాత్మక.
- తే. ఆత్మ దీపమువలె బుట్ట + దడగ, దది స్వ
యంప్రకాశము స్థూలసూ + త్కూన్య ముఖ
మూల మనువమ మాకాశ + మువలె నిర్వి
కారమును విభవని యెఱుం + గంగదె వృవతి! 14
- ప. ఇట్లు దేహాద్యుపాధిస్థితము నాత్మమును స్వయముగానే యనుమాన
ప్రమాణసహకృత జ్ఞానంబుచేతను, ముకుందామల వదారవింశ భజనంబు
చేతను, లెస్సగా విమర్శించి తెలిసికొమ్ము. 15
- ఉ. ఇట్లు లొనర్తువేని ధర + ణీశ్వర! మిత్తికి మిత్తివాచుఁ గ
ప్పైద, వట్టివట్టునను + బాటునికట్టడ యేమిసేయు? నా
కట్టిడి తక్షకం డెటులు + గాటున కొగ్గుచు! మిత్తియెట్టు చే
వట్టునునిన్ను! నాత్మవిదు + బాము లలంచునటయ్య యెన్నడుకొ! 16
- ఆ. ఏన బ్రహ్మ మంచు + నెఱుఁగు మట్టెన శో
కాదికములు నిన్ను + నంబుఁబోవు
బ్రహ్మ మేన యంచుఁ + భావింపు బ్రహ్మపా
రోక్ష్య మాక్షణమున + రూపుచూయు. 17
- మ. నిరుపాధ్యాత్మ సమైక్య మయ్యెదవయే + నిక దుష్టహ డ్వైశభీ
కర వక్త్రుండగు తక్షకుం డొడిసి నీ + కాల్యట్టుకొంటల్ కళే
బరము నివేశ్యము దేనిఁగానవు వర + బ్రహ్మాతిరి క్తంబుగా
నెఱి సర్వంబుబరాత్మకఁ గనిన నున్నేకర్తృకర్మంబులుకొ? 18
- కం. నీయడిగిన రీతిగ నా
రాయణ లీలావిభూతు + లభివర్ణితముల్
హాయిగ విన్నాడవుగా
నాయన! యిక నేమి విన మ + నంబుడలంచుకొ! 19

వ. అని శ్రీ శుకయోగిచంద్రముండు ప్రమాణలక్షణంబుపదేశించె నని
శ్రీ సూతుండు శౌనకాదులకుంజెప్పె. 20

ఇది ద్వాదశస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదపదేశంబను
పంచమాధ్యాయము సమాప్తము.

షష్ఠాధ్యాయము

కం. శాస్త్రముల నొనఁగెదవు త
చాస్త్రములనె తెలియఁజెప్పె † డవు నీ యునికీ
దుస్త్రైగుణ్య పరికృతాం
హస్తాతా ! బుధ్యతీత ! † హరిహరనాథా ! 1

వ. ¹ జేవా ! యవధరింపుము. శ్రీ సూతుండు శౌనకాదిమహర్షులతో నిట్లు
నియె. అట్లు నిఖిలాత్మదర్శనండు శ్రీ వ్యాసనందనుండు సర్వసముండు
శ్రీ శుకయోగిచంద్రముండు సాదరమేదురావలోకనంబులు మోలయం
బలుకుటయు విష్ణురాతుండు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు కంటకితనర్వాంగుండు
నశ్రుపూర్ణాక్షుండు నగుచుఁ దత్పాదాంబుజంబుల నిజశిరంబు సోఁకవ్రాలి
పెద్దయుండడవున కెట్టకేల కుత్తితుండై కైమోడ్చు గీలించి యిట్లునియె. 2

-* శ్రీ శుకులవారి యనుజ్ఞగొని పరీక్షిత్తు సమాధిస్తుండగుట *-

కం. కరుణారస భరితాంతః, కరణులరగు మీరు విష్ణుఁగాధామృత మా
దరమున నిచ్చుట సిద్ధుడఁ, జరితాథుడ నైతి యోగి † సన్నతచరితా ! 3

తే. భూతినంసార తావత † పులును నజ్ఞ
లైన మావంటిజంతువు † లందు మిమ్ము
వంటి యచ్యుతాత్ములకుఁ గృ † పారసంబు
కలుగుచో నందువిత లే † డలఘుచరిత ! 4

ఆ. మానినాథ ! యుత్త † మశ్లోకుడగు భగ, వాను చరిత మెచట † వర్ణితంబో
యాపురాణ సంహితామృతమ్ము త్వదీయ, కృపన ద్రావినాఁడఁదృష్టిదీప.

ఉ. ఆశతీయమ్ము నాకు మహి † తాల్మృత ! యింద్రియ దుష్టచేష్టలక
మానిచి కామవాసనల † మ్రుండఁగఁజేసి విశుద్ధవిశ్చలం
లైన మనం బధోక్షజ వ † దాబ్జముల స్రమియింపఁజేయుచుం
త్రాణములం దృశించి పర † మాత్మసమైక్యము పెందియుండెదక. 6

- ఆ. శాస్త్రజన్యమైన † జ్ఞానానుభవ నిష్ఠ, చే మదజ్ఞతావి † శేషమడగఁ
దాము పరమపదము † త్నేమమ్ము భాగవ, తమ్ము చూపినారు † ధన్యుడైతి7
- కం. త్రచ్చితి తత్త్వాంభోనిధి, నిచ్చితి జ్ఞానామృతం బ † హి భయాదికముం
గ్రొచ్చితి బ్రహ్మానందముఁ, జొచ్చితి నిచ్చ యెదిలేదు † జోతలుస్వామి!
- వ. అని యిట్లువిష్ణురాతుండు నిజ్ఞాపించుకొని శ్రీశుకయోగిస త్తము నితర భిక్షు
వర్గము సమధికభక్తిచిత్తంబున బూజింప నబ్బగవానుండు బాదరాయణి
యన్నంపతి కాళ్ళయొసంగి తత్రత్య భిక్షుసహితుండై యెందే సరిగ నని
సూతుండు శౌనకాది మహర్షులకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. అంత,
- కం. సారసరి ద్వరదక్షిణ, తారంబునఁ దూర్పుమొనల † దర్భాసనమం
దాతేఁ దుదబ్బుఖం బొ, ప్పారంగ నాసీనుడై గ † తాహంకృతియై 10
- వ. చిన్న సంశయండు నిస్సంగుండునై ప్రాణవ్యాపారము నిరోధించి స్థాణువు
కైవడి నిశ్చలుండై మనంబులు బుద్ధిచే బ్రత్యక్షకాశమందుఁ జేర్చి
బ్రహ్మభూతుండై యుండ నక్కడ.

-* తక్షకుండు కశ్యపుమరలించి నృపుం గజచి చనుట *-

- కం. వివ్రకుమారావ్రతిరో, ధ వ్రతిఘ వ్రహిత కాప † దాదుణవాచా
భివేరితుండై తక్షకుఁ, దా వ్రభువర హంతుకాముఁ † డై వచ్చునడ12
- సీ. వెనుక ముంగల బిళ్ళ † లనునొందఁగా నీరు
కావి దోవతి దీర్చి † కట్టినాడు
బొమలనడుమఁ గుంకు † ము న్నొగంబునఁ దడి
బూది గీటలు మూడు † వులిమినాడు
బంగరు సరిగంచుఁ † బట్టుసాలువు చుంగు
లుట్టివడం దలం † జట్టినాడు
పెంగవిరంగు తు † జంగలింపంగ నం
గీని ముంగాళ్ళంటఁ † బూనినాడు
- తే. తాటియాకుల కడితంబుఁ † దాల్చినాడు
మండుప్రమాంకులు మిరియాలు † ముఱులు నాది
గాఁ గలుగు వెండిబరణిఁ గై † గదిపినాడు
కశ్యపుండు జాంగలికుండు † క్షౌణ్మునుండు. 18
- వ. ఆతండు మధ్యేమార్గము తన్నుం గలియఁ గామరూపుండగు తక్షకుండు
విప్రరూపంబునం జనువాఁ డవ్వివుం గనుంగొని 14

- ఉ. కేలుమొగిప్పి యిట్లు పలికి కే ధరణీసురవర్య! మీకు జే
జే, లెటకేగుచుంటి! రెడఁగ నేయక తోడుగ నెంతదూర మీ
లీలగ వత్తు! రెండయినఁ జేచెనొకో క్రతుధూమరాజి మీ
వాలక మారయక విడిగి పడ్డటలొన్నదిరొట్టె నేతిలో. 15
- చం. అనవుడు కశ్యపుండు దరఁగి హాసమాఖండియి యాడెనిట్లు లో
యనఁఁడు! మఖంబులం గనుటఁ జయ్యెడ దక్షిణలందుకొంటకుం
జనియెడివాడఁగాను వినుఁ జాంగలికుండను నేడు భూతలే
శుని నొకపాము వట్టునటఁ జూపెద నవ్వుడు నావ్రభావముక. 16
- ఉ. దానికేజోవుచుంటి పనుఁ జాపతి నాడగుశక్తిమెచ్చి యే
మే నిడి సత్కరింపఁ గొనఁ జే! ధన మేరికేనైనఁ జేదె! యం
చానరుఁ డాడ రాజఘుఁ డఁ జూచువు గాన నొకంత రోషముం
బూని వచించెనిట్లరఁచె! భూధరమెత్తఁ దలంచి తేనునక. 17
- సీ. ఎవ్వని క్రోధతాఁగి మ్రేక్షణంబులకు న, హర్షముల్ సురసురఁ లాడిపోవు
ఎవ్వని తిరుగుళ్లఁగి కేరీడులోకమ్ము లదరుచు గిరకిరఁ లాడిపోవు
ఎవ్వని పరుష పూఁతల్పైతులకు మింటి తా, రాకోటి చిటవటఁగిరాలిపోవు
ఎవ్వని గరళ వశిష్టిజ్వాలకు జగలు, మూడును మలమలఁమాడిపోవు.
- తే. ఎవ్వఁ డింద్రుతో గద్దెయఁ జెక్కు మిత్రుఁ
డెవ్వఁ డీశ్వరు ముంజేతిఁ జెక్కుకడియ
మట్టి తక్షకుండేమి? కాఁగి టందులేమి?
ఈవు బ్రతికించులేమి! యిఁ దెలవింత! 18
- ఉ. అక్కడికేగి నల్వరి నఁగి మక్షమునం గడుఁ బగ్గెలాడి పై
నెక్కిన కార్యభారము వఁగి హింపఁగలే కలు పెన్నకొగ్గినక
ఫక్కున నవ్వరే జనులు? ప్రాప్త వరాభవ వహ్నిఁ గ్రాగు చిం
కెక్కడ నెట్లు లీవు తలఁచెత్తి చరించెదవయ్య మిత్రమా! 19
- కం. కాపున నీమంత్రబలంబీవు పరీక్షించికొనియి. యేగుటతగు, నా
తాపున సర్వవిషముగల, దీప్తక్షముపైనిఁ జూతఁగి మే యాబలముక! 20
- సీ. జ్వాలాకాళిలనెక్కి యరిగెదమే ఋక్ష, భంబులఁ జేతితోఁగి బట్టవచ్చు
పార్శ్వకాళిలనెక్కి బయనించెదమయ్యేని, యవ్వదిగ్గజములఁగి నరయవచ్చు
ఊడలబాడలఁగి నూడనిఁబాడిన, నల్లలోకంబెల్లఁగి నెతకవచ్చు
సాంధ్యకాలముల నిఁగి చుట్ట నిల్చుమేని పక్షి జగంబునెల్ల వీక్షింపవచ్చు
- తే. కడవపోతల వాసలుఁ గలుగుతటిని
దానిజొంపంబు సొంత్రమఁ గానవచ్చు

దలిరులం గాయగనురులం † జెలువుమిగులు

నీ వనస్పతిఁ జూడుమా † యేమియగునో ?

21

మ. అని యాతక్షకఁ డావనస్పతిని డా † యంబోయి గోవ్యంబుగా
మునిపంటిం దగిలించి యీవలకు రా † భూజంబు భగ్గంచు మం
డి నిమేషంబున భస్మరాశి యుయ్యం † డెన్ శంభుకంఠంబుఁ గా
ల్పిన కాశోలము వచ్చివృక్షము నెటుల్ † చేయ న్విచిత్రంబొకో ? 22

వ. అస్స దక్కపట భూసురవేషుండైన తక్షకండు చిటుంగపు కెంబెదవుల
జందుచుండ నిట్లనియె. 23

కం. ఏదీ చూతము నీమం త్రోదితశక్తఁ గనఁబజపు † మోసఖ! యన నా
భూదేవుఁడు ముక్తున వ్రేలూఁది శిరంబూఁపి నవ్వి † యత్సహమునన్

కం. నీవపుర! భూసురుండవు, గా వా భుజగాధిపతివె † కాదేని క్షణం
బీవిధమున భస్మంబుం, గావింపఁగ నొరుండు వలఁతిఁగఁ దహిదేవా ! 25

తే. వందనంబు తక్షకభగ! వానుఁడా! కృ, తాఘ్రుడను భవద్వర్కఁ † మగుటకతనఁ
బెద్దల యనుగ్రహంబునఁ † వింటి భక్తి, తోడ రెండక్షరములవ్వె † తోడునాకు.

వ. అని కుటఁగటఁగల చెటువునకు సరగ నరిగి ధాతకరచరణ సరసిజుండై
శువియై వార్చి రయంబున భస్మరాశికడ కరుగుదెంచి ప్రాజ్ఞులుండై గురు
దేవాదులకు భక్తిమెయి నమస్కరించి రజతకరండ గర్భకోశంబునం గల
విభూతి నంగువృత్తయలతోఁ దీసి 'క్షూ' యని మంత్రించి భూరుహ
భస్మరాశిపై వైవ నాక్షణంబ యబ్బుది కుమ్మరిసారె యట్లు తిరుగుడు
వడుచుండ నందుండి ఘటంబుంబోలె నంతురంబు నొడమి వామనమూర్తి
విజృంభించినట్లు లది కాండముగట్టి మానుఁ గొమ్మలు రెమ్మలు శాఖోప
శాఖలు నూడలుఁ జివుళ్లు నాకులుఁ బిందెలుఁ గాయలు గనురులుఁ బండ్లుఁ
గులాయంబులుఁ బక్షులు నాదిగా సర్వాంగశోభితంబై యథాపూర్వము
మహావృక్షరాజంబై విరాజిల్లసాఁగె. 27

ఉ. ఆరసి యద్ది తక్షకమ † హహి కులాగ్రణి రత్నహార కే
యూర కిరీట కండల ము † భోజ్యల భూషణ భూషిత స్వకా
కారముఁ జూపి జాంగలికు † కైఁ గయఁబూని భరీ! భరీ!! భవ
ద్ధీరత మంత్రశక్తిఁ గని † తి న్మదిమెచ్చితి విశ్వసింపితి 28

కం. నీమాట నిజము తక్షక, నామఁడనే, నివిగొ గొను మ † సర్వంబర భూ
షా మణికాంచన రాసులు, మే మగవడి రిత్తవోదు † మే యెవుడెనన్

కం. అని గణనాతీతములగు, ధనరాసులు తనివిదీలు † డా నొనఁగఁగ న
మృగమున నబ్బురవడు చిట్ల నె మాంత్రిక కేఖరుఁడుమ † హహిశ్వరునో.

- ఉ. దండముస్వామి ! ప్రాక్షని కృతం బఖిలంబు తపంబు నేడుగా
పండెను నిన్ను పంటి యహి ! వల్లభు డర్చన మూరకబ్బునే !
కుండలిసార్వభౌమ ! యివి ! గో పదివేల నమస్సులన్న నా
తండనఁ జాలునయ్య ! ధన ! తండము నీకను భూసురాగ్రణీ ! 31
- కం. ధరణీసురవర్యా ! దే, వరహస్య మొకండు సెప్ప ! వాఁడెన్ దానిం
జరపెడవేని న్నిజముగఁ, జరితార్థుడ వగుదు దివిజసమితియు మెచ్చున్.
- వ. అదియెద్దియనఁ జివియొగ్గివిన.
- మ. మునివాక్య ప్రహీతుండనై నృపవరుం ! బోకార్పఁగాఁ బోవుచుం
టిని నాకడ్డమురాకు జాంగలిక మా ! నిక్యంబ ! విప్రోక్షి నీ
పును బాలించుట పాడిగాదె ! తమకుం ! బోధింప నేనంతవాఁ
డను ధర్మంబుచుగూర్చి భూసురుడ వె ! డ్డ న్నివ యోచింపుమా ! 34
- వ. అని యర్థగాంభీర్యంబుచు శబ్దమార్దవంబును వాక్యరచనాచమత్కారం
బును వాఙ్మధుర్యంబును భాసిల్లం బెక్కఁతెఱంగుల బలికి యమ్మాంత్రిక
శేఖరు నొడంబఱచి వెనుకకు మరలించి యయ్యహివల్లభుండు బ్రాహ్మణ
వేషంబునం జని సమాధి నిష్ఠాగరిష్ఠుండైన పరీక్షిస్మహీవల్లభుం గఱచి
పోయె. 35
- ఆ. బ్రహ్మభూతుడైన ! పార్థివాగ్రేసరుం, డఖిలజనము సేరి ! యరయుచుండ
డక్షక విషవహ్ని ! దండవ్యామానాంగుల, డగుచు బూదియయ్యె ! నాక్షణంబ.
- తే. సభమునుండి యఖిలది గం ! తములనుండి
భూమినుండి యాహాకార ! ములు సెలంగె
మరుజ దేవాసురాదులు ! మానసమున
విస్మయంబులు సెంది ర ! విధముచూచి. 37
- తే. నాల్గుపాదాల ధర్మమ్ము ! నడిపినాఁడు
వ్యాససంధను శుశ్రూష ! సేసినాఁడు
కొడుకుచేత బూడిదగాని ! కొదవగాక
యాత్రరేయినకేమి ! ధ ! న్యాత్ముడతఁడు. 38
- కం. కురిసెం బువ్వులవానలు, మొరసెన్ సురదుందుభులు విఠబుధ సంస్తవముల్
బెరసెన్ జాకలతెరువునఁ, బొరసెం గంధర్వగాన ! ములు తద్వేళన్. 39
- కం. ఆవల జనమేజయ భాత్రీవల్లభుండు పితృమేధశృత్యమ్మును శ్ర
ద్ధావంతుడగుచు సల్పె య, భావిధి భూసురులు మంత్రతతి నడిపింపన్.

* జనమేజయుఁడు సర్పయాగము నుచుఁడు *

- వ. పిమ్మట నొకనాఁడు జనమేజయుఁడు పేలోలగంబుండి ఋత్విక్ష్వరోహితాదుల నుపలక్షించి,
41
- ఉ. పామఁట ! తక్షకాఘ్నుఁడట † పాటుని రూపున వచ్చెనంట ! యుద్ధము తపోగర్వింఁ బర † తత్పరు మత్పితృపాదుల స్వీకృతమై లీనుఁజేసెనట † చూచుచు నేనిక నూరకుండుటే ! యేమిటికింక బుత్త్రిత ! యి † సీ ! నగలే నను శ్రావ్యహినునిక. 42
- మ. కలిగా ! కుత్తుక నుత్తరించెదను నా † కంటం బడంబోకు, మెందుల నీబాడ వినంబడందగదు పో † దుర్మాన్యుఁడా ! యంచు నర్మిలి ధర్మంబును నాల్గుపాదముల న † ర్తింపంగ సల్పె మహీస్థలిఁ బూజ్యుల్ పితృమిత్రు లట్టి ఘను నీచాలృఁ డిటుల్ సేయునే ! 43
- కం. శిష్యుఁడు శుకయోగికి నా, ముష్యాయణుఁ డభిలధర్మ † మూర్తి హరికృపాయుష్యుఁడు మజ్జనకుండఁట, విష్యుఁడగుట యేమివాసే విధిక్రూరుండై. 44
- శా. రండో బ్రాహ్మణులార ! శాస్త్రములు న † ర్వంబుం బఠిక్షింపుఁడా ! తెండా మార్గము తక్షకాధమునె గా † జే సర్వ సర్పక్షయోద్ధండ ప్రక్షియ నేడు సల్పవలె మం † త్రద్రష్టలౌ మీ సహాయుండ, న్నా వెత దీటకుండునె ? నము † ద్యోగింపుఁ డార్యాగణుల్. 45
- వ. అని పల్క నటంగల మహర్షిపుంగవులు నీపూసిని సర్పయాగంబు దీర్చునన నద్దానిం జేయ నప్పుడ కృతనిశ్చయుండై యజ్ఞోపకరణంబులఁ గూర్చుకొని శాస్త్రీయ యజ్ఞాచారసంబు విసిర్పింపించి యటజేరి పరీక్షి న్నరేంద్ర పంధనుండైన జనమేజయుండు పుష్పదేవి ధర్మవత్నిగా మహర్షిసమక్షంబున యాగదీక్షంబుని సర్పయాగంబు సేయుచుండఁ దన్మంత్రవభావంబున శంఖకర్ణాది వాసుకీకులసంభవులును, మూకముద్గరాది తక్షకకులసంభవులును, బాండుర పారయాత్రాద్యైరావతకులసంభవులును, జటిలకుండలాది కౌరవకులసంభవులును, శంఖవర్ణాది ధృతరాష్ట్రీకులసంభవులును, శ్వేత కృష్ణ పీతారుణాది నానావిచిత్ర వర్ణ కాయులును ద్వితీ చతుఃపంచ డశ శతాది నానామస్తకులును, ద్వయోజన త్రియోజనాయామ స్థూలాంగులునయుతాయత సంఖ్యాకు లతిరయంబున మూకలుమూకలై వచ్చి యతిగంభీరంబు నత్యంతవిస్తృతంబు నైన హోమకుండంబున జాజ్వల్యమాన కీలకీలాకలాపంబు లంబరం బంటుచుండఁగా నందుఁదొరంగి భస్మపటలం బగుచుండిరి. 46

- తే. వేయికనుల సంతయుఁ గని † పెట్టుచున్న
జనవరుండు పారిశీతుం † డనియె నిట్లు
క్రొందిజగమునఁగల సర్ప † బృందమెల్ల
వచ్చివడియెడిఁగాని దు † ర్వాసపహ్ని 47
- శా. సఖ్యంబించుక మీకువాని కెడఁడ † సంధిలైనో! లేక వి
శ్వఖ్యాతుండని పిల్వజంకితిరొ! యా † శ్చర్యంబు మా తక్షకా
భిఖ్యం డేటికొ యింతకాలమునక † వేంచేయఁ డాతంఁడెకా
ముఖ్యం బీకతువందు యాజ్ఞాకవరుల్! † బోధింపుఁ డీయర్థముక. 48
- శం. అనవుడు వకవకనగి వా,రని రీచందమున మమ్ము † నాడకుమయ్యా!
మనదాయ సురేంద్రుని శర,ణని యచ్చట డాఁగి కదలఁ! డాతనిరక్షక. 49
- ప. అసఁగా నృపతి కుపితుఁడై 50
- శా. ఎట్టెట్టా! మనదాయ తక్షకుఁడు దే † వేంద్రాంఘులక వ్రాలెనా!
యట్టైనం బ్రదుకంగవచ్చునని తా † స్వాంతంబునం దెంచెనా!
కట్టింపిం దయఁజూచుటెల హరి! యిం † కం జంకఁగొం కేటికే!
బట్టుండా సుసురేంద్ర తక్షకుని వే † ల్వక భూరిమంత్రంబులక. 51
- శం. ఉరగాధముఁ గాపాడుచు,వరమంత్రంబుల మహర్షి † వాక్యంబుల ని
త్రైతఁగున దేవేంద్రుఁడు ధి,క్కరించునట చూత మెట్లు!గానున్నదియో 52
- ఉ. యాజ్ఞకులార! యింద్రుఁడని † యాగకుఁ డియ్యెడ దోసమేమి! స
ర్వజ్ఞులు మీకుఁజెప్పఁదగు † ప్రాజ్ఞుఁడఁగాను దలంచిమాడుఁ డీ
యజ్ఞము సేయఁబూనినది † యాతనికేగద వాడురానిచో
యజ్ఞము గిజ్ఞమేటికే? మ † హర్షులు! పిల్వఁడ సేంద్రతక్షకుక. 53
- ప. అని సరవరుండు తఱిమితఱిమి నుడువుచుండ 54
- శం. వసుమత్యధీశుని తలం,వసంగతము గామిఁ “దక్ష † కాశువతస్వే
హసపేంద్రేణ” యటంచుక, వెన ఋత్విగ్గణము పల్కె!వింటింగనుచుక
- మ. అని బ్రహ్మర్షులువల్కుఁ దత్క్షణమ యా † హాకారముల్ వృత్తి మిం
టను దేవేంద్రునిమానసంబు వవమా † స త్సుభ్రపాధోజ మ
య్యెను బాతాళము డిల్లపోయెఁ ద్రిదివం † బెల్లం జలించె నృహ
ముని మంత్రంబునకుం త్రిలోకములు స † మోహంబునం బొందవే! 56

—* బృహస్పతి సర్పయాగము మాన్పుట *—

- ఉ. తండ్రి ఘటిల్లె నాగునకుఁ † దా మవుచున్న ధగధగాయమా
నైంద్ర విమానముం గడలె † నయ్యెడ నాఁగ బలంబులేమి దే

వేంద్రుడుఁ దోడవచ్చె నిది + యెట్లులా వైవము ! యంచు నాశచీ
చంద్రముఁబలలము గురు + సన్నిధి కేగి వచించె స్వస్తినికా. 57

ఉ. శ్రోత్రములం దదుక్తు లెడఁ + జొచ్చెనా! లేదా! ససంభ్రమంబునం
జితశిఖండిజాండు క్రతు + సీచుకుఁ బర్విడివచ్చి యాఁగుమా
క్షత్రియవంశవర్మ ! ఋషి + సత్తములార ! క్షణంబునిల్వఁ
మైత్రినిఁబూచుడి కినుక + మానుడి నానుడి నాలకింపుఁ ! 58

మ. తమమాటకొ శిరసావహించి దివిష + న్నాఘం డదే వచ్చె యా
సముసం దక్షకుఁగొంచు బ్రహ్మకయిన + నృశ్యంబె మీయాజ్ఞ దాఁ
ట ముసింద్రోత్తములార ! మీరు నృపుమా + టల్ వింట క్షేడిట్టి వృ
త్తి మిముంగోరుట యుక్తమే ! జనకఘా + తిక సైచునే యెవ్వఁడుకా.

కం. జనమేజయు ! నీపితృభ, క్షిని నీపిత ధర్మకర్మ + దీక్షను నీతా
త నిరూఢశౌర్య మాపై,ని నరు న్నే మనిశముం గ + ణింతుము సుమ్మీ 60

ఉ. పాటుని వాక్యముకొ నలువఁ + బాల్పడె నంతియకాని స్వార్థముం
గోరి యొనర్చెనయ్య భుజ + గుండు ? భవజ్ఞసకండు పుణ్యవి
స్తారుడు యోగిపుంగవుఁ డు + దాడఁడు భాగవతోత్తముండు వి
ద్యా రుచిరాత్ముఁ డేరెఱుంగ + ఁట్టిమహాత్ముని రిత్తసంపునే ! 61

మ. జననంబు స్మరణంబుఁ దగ్గతు లొగిక + సంప్రాప్తమా నాత్మక
ర్మ నికాయంబునఁ బ్రాణి,కొండొకటఁ జే + రంబోపు కర్మంబెకా
జనులకొ దుఃఖులఁగా నుభాత్ములనుగా + నల్పుకొ భవన్యాససం
బున నిద్దాని నెఱింగి యంత ఘణులం + బోకార్చు ముర్వీశ్వరా ! 62

ఉ. కద్రువ శాపమిచ్చె భుజ + గంబుల కాత్మవచస్సెరిస్కీయా
క్షుద్రతఁ జూడలేక యదె + ను మృహిసంతతి కిట్టు లిమ్మహా
వద్రవముకొ ఘటించెను నె + వం బిటువచ్చెను నీకుఁ దండ్రిక
భద్రగుణాత్ము లీర లొక + పాప మొనర్తురటయ్య యెవ్వఁడుకా ? 63

నక్కుటము. మునిమెడలోన సర్పశవ + ముం దగిలించుటయుకొ
దనయుఁడు శాపమిచ్చుటయుఁ + దక్షకుఁ డేచి భవ
జ్ఞసకుని గాటువేయుటయు + సర్పసవంబును మీ
రొనరుచుచుంట కద్రువ దు + రుక్తుల ప్రేరణనే. 64

కం. ఒక్కనికై యిక్కరణి, నైక్కరఁ జక్కాడు లేమి + నెఱి యంచును నే
నొక్క పలుక నయ్యావి తమ, ప్రాక్కర్మమ్మున భుజించెఁ + బంటకురాలొక

కం. అటుగాన నెవరి దోసం, బిటఁ దడవఁగలేద తండ్రి † కీదుర్మృతిచేఁ
బటు దుర్గతియో యనుమతి, ఘటింపకుము నీదుతండ్రి † గన మోక్షంబుగ.

ఉ. భూతము లాత్మకర్మముల † మూలమునంజుమి కల్లు త్సుతృప్తపా
వాత భుజంగ చోర జల † పహ్నిరుగాదులఁ జచ్చుచుండుటల్
లాఁతుల కిందుఁ గర్తృత చె † లంగదు సర్వము కర్మతంత్రమే
భూతలనాథ ! శోపమును † బోవిడు మింతట శాంతిఁబొందుమా ! 67

కం. అమృతమ్ము ద్రావఁ దక్షకుఁ, డమరేంద్రునిగూర్చి చెప్ప † నైనదిలేదు
తమచరిత ! చెప్పుచుంటి, న్దమిఁబెద్దనొ చిన్ననో విశనందగు మాటగ. 68

సీ. తండ్రినిజాతమా ? † ధర్మగవిం గాచి, నట్టివాఁడు కలిని † మట్టుపెట్టి
తాతనుజాతమా ! † ప్రీతిమైఁ బెత్తండ్రి, కై ప్రాణముల నొడ్డి † నట్టివాఁడు
ముత్రాతఁజాతమా ? † ముజ్జగంబేలు గ, ద్దియ నెక్కినాఁ డింద్రుఁడీటుగాఁగ
ప్రప్రపితామహుఁ † బరికింతమా ? భ్రాతృ, భక్తి రూపొందిన † పగిదివాఁడు

తే. ఇట్టి జగదేశవిఖ్యాతి † నెనసిపట్టి, పావనంబగు పౌరవా † న్వయమునందుఁ
బుట్టితివి జనమేజయఁ భూపతిలక ! యాంగిరసుమాటల నొకింత † యాలకింపు

కం. హరి మీకు విరోధియటే ? ధరణీశా ! పంగసము క † తల వినలేదే
కరుణగలిగి నవ మువనం, హరింపు మెనలేని కీర్తి † నందెదు జగతిక. 70

ప. అన మహర్షులందఱుం బ్రహ్మర్షిపూజయులగుచుండ జనమేజయుండు తమ
కెదురాడంగలనే యనుచుం బృహస్పతిం బెక్కుతెఱంగులం బూజించి
పొగడి సర్వసత్రం బుడిగి యథోచిత సత్కారంబుల నందఱుం దనిపె నని
సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. 71

తే. ఆభిమన్యవ చేప్త శా † పాభిగమము
తక్షకనికాటు పారిక్షి † తక్రతువిధి
యీసమస్తమ్ము విష్ణుమా † యా సృజనయె
దానిదాటెడునాతఁ డెం † దైనలేడు. 72

కం. ఒక్కండు బాధకుండుగ, నొక్కఁడు బాధ్యుఁడుగ నెట్టి † యోజ నలుపునా
టక్కరిమాయయె; యిదిగని, గ్రక్తున విడువవలె రోష † రాగాదికముక.

తే. అచ్యుతాత్మాంశభూతుతా † ప్రాణులకును
ద్రిగుణజన్య రోషాదుల † దేహావితతి
మోహముం గలిగించెడి † సూహములకు
నందఱోని యబాధ్యయై † నట్టిమాయ. 74

ప. మహాత్ము లాత్మవాదమొనర్పఁగా వదివఱ కెంతకాలమునుండియో బుద్ధి
యందుఁగొఁపురమున్న మాయ భయంపడి పాటిపోవును. ఆత్మయెదుట

మాయ తనవ్రథావముం జూపగలడే! మఱియుం దన్మాత్రాశ్రయములైన వివిధవాదములు నాత్మయెదుట నిలువనేరవు. విశేషవిషయములున్న గదా వివాదములు పొడమెడిని. ఆత్మ తాను విశేషముల కతీతమైనది. సంకల్పవికల్పాత్మకంబైన మనస్సున కాత్మ యండదునుమీ. అట్టిచో వివాదమెట్లు? మఱియును గర్మంబును దానంగలుగుదేహంబును నీయు భయసాధ్యంబగు సుఖదుఃఖరూపఫలంబును నేతత్ప్రపంచప్రపంచలత్ర యాన్నితండు నహంకారాత్మకండు నైనజీవుండు ననడి యీభేదమెందు లేదో యట్టి నిరస్తబాధ్యబాధకంబైన యాత్మస్వరూపము నెఱింగి యహంకారాద్యూర్ముల నెల్ల నిషేధించి ముని స్వయముగా నాత్మరతుండు గావలయు. దేహదులం దహంభావము నుజ్జగించి యనన్యసాహ్యమండై యాత్మవ్యతిరక్తం బింతయు లేడని భావించి సర్వప్రాపంచికవస్తువుల నాత్మ యిదిగా దదిగా దనినిషేధించి ధ్యానాదికముచే హృదయమునకు హత్తిం చుకొని సమాధిచే బొండబడునదెయ్యదియో యయాత్మయే వైష్ణవం బైన వరమవద మని తెలియునది.

75

తే. ఎవడు దేహజంబగు నహం + కృతిని గేహ
జంబగు మమత్వమును విస + ర్జనమొనర్చు
వాడు విష్ణువరమవద + ప్రాప్తిగాంచి
యచ్యుతానందముంబొందు + ననవరతము.

76

ఆ. దుష్టభాషణములఁదొలఁగంగవలె నెట్టి వానిఁగూడఁ దగదు + పరిభవించఁ
గాయమునకుఁగానుఁగలహంబుపెట్టుకో, వలద యేరితోడఁభాగవతుండు. 77

ఆ. వందనమ్ములు భగ + వంతునకుం గృష్ణు, నకు నకుంతమతికి + నా గురునకు
వారిపాదపద్మ + భజనచే నీసంహి, తార్థమును గ్రహించి + తనఘులార! 78

చం. తెలియని మందబుద్ధులును + తెల్లముగా గ్రహించుచుపోల్కిఁ బ్రాఁ
బలంబుల ఋజుఖక్రమవి + భాగముసేసి క్రమించి వేల శి
ష్యులఁ జదివించి సన్నియమ + శుద్ధవధంబున భ్యాతిఁగన్న యొ
జ్జలన బరాశరాత్మజుల + సన్నుతియించెడఁ గేల్పొగుడ్డుచు. 79

వ. అని సూతుండు కులవతియగు వేదవ్యాసభగవాను చరణపంకజముల
ధ్యాపించినపిదప భృగుాద్వహుండైన శైవకమహర్షి యిట్లనియె. పౌరా
ణికవర్యా! వ్యాసశిష్యులు వేదవ్యాఖ్యాతలు మహాత్ములునగు పైలాది
మహర్షు లెట్లెట్లు శిష్యవరంవరయందు వేదముల వ్యాపింపజేసిరో తెలువ
వేడెద ననవుడు రా మహర్షణి యిట్లనియె.

80

. శ్రీ సూతుండు శౌనకాచార్యులకు వేదవిభాగక్రమము చెప్పట .-

తే. అనఘమతులార ! వినుడు స ధ మాహితాత్మః

దైన పరమేష్ఠిహృదయ వి ధ హాయసమ్ము

నందు దివ్యనాదంబాకం ధ డలరుచుండుఁ

గర్జరొధంబున రవంబుఁ ధ గనమే మనము. 81

వ. ఈ నాదోపాసనమువలననే యోగులు ద్రవ్య క్రియా కారకాఖ్యంబైన యధిభూతాధ్యాత్మాధిపైవంబులను త్రివిధాత్మమలములం దుంపి యపునర్భవం బందెదరు. 82

తే. ఆనినాదంబునం ద్రిమా ధ త్రాంచితంబు

ప్రవినులంబు నవ్యక్తప్ర ధ భవము హృదయ

సద్మ సవిధ స్వయంప్రకా ధ శమ్మును బర

మాత్మలింగమా నోంకార ధ మలరుచుండు. 83

వ. వర్ణసమామ్నాయము స్ఫుటంబొనర్చుటంచేసి స్ఫోటంబు నాఁబడు నీ యోంకారముఁ గరణరహితుండయ్యు వినువాఁడేవరమాత్మండు. జీవుండు గాఁడు. జీవుండు కరణాధీన జ్ఞానుండు సుమీ. మఱి పరమాత్మద్వారమున జీవుండు దానినెనయంగలఁడు. ఎట్లన, నింద్రియవృత్తిశూన్యంబగు స్వప్నస్థితియందు జీవుండుండెడినిశబ్దమువలన నెట్లు మేల్కొనుచున్నాఁడో? యెఱింగితిరే! పరమాత్మ తచ్చబ్దము విని ప్రబోధించుట వలననే సుమీ. పరమాత్మ కరణాధీనుండు గాఁడు గాన నింద్రియవృత్తి శూన్యండయ్యు నే శబ్దమునేని వినఁగలఁడు- అది యట్లుండె, అట్టి యయ్యాశ్వరుని హృదయాకాశంబునందలి యోంకృతి క్రమముగా నెల్వడి బృహదూపము వహించి వైఖర్యాఖ్య నభివ్యక్తమగుచున్నది. 84

సీ. అతుల మీయోంకృతి ధ స్వాశ్రయమైపోల్చు

పరమాత్మనకుఁ బర ధ బ్రహ్మమునకుఁ

గేవలవాచకం ధ బా వేదబీజమా

నఖిలమంత్రముల ర ధ హస్యమా స

నాతనంబొ, బరి ధ పూతమా, నది యకా

రము నుకారము మకా ధ రము వహించు

దానిచేతను గుణ ధ త్రయమును ఋగ్యజ

స్సమముల్ భూర్భువ ధ స్వర్భువనము

తే. లింక జాగ్రదాదికవృత్తు ధ లేరువడియె

స్వరగణాంతస్థములను స్ప ధ ర్శముల నూన్ము

ములను హస్తదీర్ఘాదులం + బాలుచు నక్ష
రముల దానిచే సృజియించెఁ + గమలభవుడు.

85

తే. దర్శ పూర్ణమాసాదులం + దనరఁజేయ
వ్యాహృతి ప్రణవములతో + వరలు నాలు
వేదముల నాల్గుమోముల + వెడలఁజేసె
నలినగర్భుఁ డక్షరసమా + మ్నాయమునను.

86

కం. ఆ వేదంబుల నల్లం, గోవిదు లుచ్చారణాది + కుశలులు పూనుల్
పావనులు మరీచ్యాదిను, తావళు లజతోడఁ జదివి + రథిశత్రద్ధా.

87

కం. వారలు తమపుత్తుల క, వ్వారలు తమపుత్తులకును + వాక్రువ్వఁగ నీ
తీరున శిష్యపరంపర, గా రాజులైం జరుక్కు + గములందు శ్రుతుల్.

88

సీ. అంతటఁ దద్వ్యాస + రాంతమ్మునం గాల, వశమున జనము ల+ ల్పతరబుద్ధు
లల్పసత్వులును శ్రీ + నాయుష్టులగుట మ, హష్టులువీక్షించి యాత్మహృదయ
మందలి భగవాను + ననువమ నోదన, చే వేదముల విభ + జించినారు
వదపడి నిప్పటి + వైవస్వతాఖ్య మ, స్వంతరంబందు ధ + ర్మాభిరక్ష

తే. సలుపుపొంటె బ్రహ్మేశాది + సకలలోక
పాలకులు వేడ లోకభా + పనుఁడు విభుఁడు
సత్యవతికిఁ బరాశర + సంయమికిని
నవతరించె గృష్ణుఁ డన స + త్వాంశమునను.

89

క. అహ్మానివరులె వ్యాసులు, ను మృస్మద్గురులు ఋగ్య + జస్సామాధ
ర్వమ్ము లనంగా నామ్నా, యమ్ము విభాగించె నాలు + గపురెటపులుగా.

ప. కుప్పలుగాఁ గూలియున్న వివిధరత్నమ్ముల వేర్వేట యేజాతి కాజాతిరత్న
మ్ముల సూత్రమునం గ్రుచ్చినట్లు కలిసియున్న ఋగాదిమంత్రరాశిని
వ్యాసభగవానుండు వేటువేట నాలుగుసంహితలుగా నేర్పటచి బుద్ధి
మద్రగేసరులగు ఛాత్రులంజరి యందుఁ బైలునకు బహ్వృచమనఁబడు
ఋక్సంహితను, వైశంపాయనునకు నిగదంబను యజుర్గణసంహితను,
శైమినికి ఛందోగంబనుసామసంహితను, సుమంతనునకు నాలవదియగు
సభర్వాంగిరస్సంహితను నువదేశించె. అంతఁ బైలుండు తన పఠించిన
ఋగ్వేదమును రెండుగా విభజించి యొకదాని నిండ్రప్రమితికి మఱొకదాని
బాష్కలునకు నువదేశించె. బాష్కలుండు తాఁజదివిన సంహితను
నాలుగుగా విభజించి బోధ్యునకు యాజ్ఞవల్క్యునకుఁ బరాశరునకు నగ్ని
మిత్రునకు నొక్కొక్కటిసెప్పె. ఇంక నిండ్రప్రమితి తనరంహితను గుమా
రుండును గవియు ఋషియు నగుమాండూకేయునకుఁగటపె. ఆతండు

తన పుత్రుడగు శాకల్యునకు, శిష్యుండగు * దేవమిత్రునకు దానిం గఱపె. దేవమిత్రుడు సౌభర్యాదులకుదానినేర్పె. మాండూకేయనందనుం డగు శాకల్యుండు తననేర్చిన సంహితను నైదుగా విభజించి, వాచ్య మౌద్గల్యశాలీయ గోవిల్య శిరులకు వచించెను. శాకల్యునకు మఱొక శిష్యుండు జాతుకర్ణుండు గలండు. అతండు తాఁజదివిన సంహితకు నిరుక్త మునురచించి తత్సంహితానిరుక్తముల² బలాక వైంగ వైతాళ విరజలకు బోధించె. మఱియు బాష్కలుని పుత్రుడు బాష్కలి యనువాఁడు క నర్వశాఖలనుండి వాలఖిల్యాఖ్య సంహిత నేర్పఱచి దానిని బాలాయని³ గార్గి కాసారులతో నధ్యయనించెను. ఇవియన్నియు బ్రహ్మర్షులు ధరించిన బహ్వృచసంహితలు. ఈ విభాగక్రమాము విన్నవాఁడు నర్వశాఖ విముక్తుడగు. ఇత యజుర్వేదమునందలి తైత్తిరీయ శాఖోత్పత్తిక్రమము వినుము.

91

తైత్తిరీయశాఖోత్పత్తిక్రమము

కం. మునివర్యుడు వైశంపాయనుఁడు గురూత్తముఁడు సల్బునట్టి వ్రతంబుఁ బొసరిచి చరకాధ్వర్యువులనఁ బేర్చినఁబడిరి వారి యంతేవాసుత్. 92

ఆ. బ్రహ్మహత్యలను బ్ర + భంజించు తద్వ్రతా
చరణమునను వారు + చరకులైరి
యధ్యయనముసేయ + యాజుషశాఖ న
ధ్వర్యువులనఁబడిరి + వారలెల్ల.

93

వ. + గుర్యనుష్ఠేయవ్రతముఁ దదనుమతించేసి శిష్యులచరించుచుండఁగా, 94

* తస్యశిష్యోవేదమిత్రః అని బొంబైప్రతి. తస్యశిష్యోదేవమిత్రః అని వావిళ్ళ. సంస్కృత లిపిలోని పద లింపుక సారూప్యము గలవి. ఇద్దఁ కాన నిశ్చేర్చియుండు.

(1) “వాచ్య ముద్గల శాలీయ గోఖల్య శిశిరేష్వరాత్” అని బొంబైప్రతితోనుండ “వాచ్య మౌద్గల్య శాలీయ గోఖిల్య శిశిరేష్వరాత్” అని వావిళ్ళ ప్రతి. కీ. శే. జనమంది శేషాద్వికర్మగారి బ్రహ్మాండ పూజమున “ముద్గల గోఖల ఖలీయ ద్వత్స శైశిరేయ” అని కలదు. (2) “బలాక వైజ వైతాల” అని బొంబైప్రతినుండ “బలాక వైంగ వైతాళ” అని వావిళ్ళప్రతి. (3) “వక్రే బాలాయ నిర్వజ్య” అని బొంబైప్రతినుండ “వక్రే బాలాయనిర్వజ్య” అని వావిళ్ళప్రతి. (4) “ఋషిర్వేద్య మహామేరౌ సమాజేనాగమిష్యతి, తస్యవై సప్తరాత్రాత్తు బ్రహ్మహత్యా భవిష్యతి. పూర్వమేవం మువిగతైః సమయోభూత్కృతో ద్విజః । వైశంపాయన ఏకస్తుతం వ్యతిక్రాంతవాస్తదా ” అని విష్ణుపురాణము. ఒక నిర్దయ మొనర్చుటకు మునులందఱు మేరుగిరికి రావలసినదనియు, నట్లు రావినో బ్రహ్మహత్య వచ్చుననియు మును లొకసమయ మొనర్చిరట. వైశంపాయనుఁడు రామి వానికి బ్రహ్మహత్య చుట్టుకొనెనట. అది పోవుటకై వైశంపాయనుఁడు శిష్యులచే వ్రతము చేయించెను.

కం. ఆయతమతియగు నైశం

పాయనునకుఁ గలఁడు యాజ్ఞః పలుక్కుడనఁగ వి
ద్యాయుక్తుఁడు శిష్యుం డొకఁ
దాయనఘుఁడు గురునిజేరి యన నీ పగిడిక.

95

కం. ఈయల్పసారు లెక్కడ? యాయతులవ్రతము నల్పుఁ డెక్కడ? యిహిహి !
చేయంగల నేనొక్కడ, నే యీవ్రత మానతిమ్మఁ బుషికుఁతిలకా ! 96

మ. అన నాలించి గురుం డిదేమిర ! సతీ పర్వతేశ్వరీ నీరీతిగా
జనునే గేలియొనర్ప ! నీనడత శస్త్రప్రక్రియకలేదయ
న్య నుపాలంభము నాత్మభూషణము నం హామూలమంచుం దలం
నని నిన్నేనిక శిష్యుఁడా ! యనుచుఁ బిల్వ స్పవ్వరే నల్పుఁడ.

97

చం. చదువది యెంతయున్న గుణ పంపద యింతయులేదయేని యా
చదువునిరర్థకం బతని పాత్రతచే నసమట్టులుండఁ జై
బాదలెడి నొజ్జకుం గలుప ముల్, దగుపాత్రమెఱింగి యాయనొఁ
జదువునుగూడ, నల్పుడు పంపజ్జననింద మదంబుపెంపుఁక ! 98

ఆ. అణగిమణిగి యుండ పట్టి భూర్తులకును, విద్యగటవు పెల్ల పట్టితనము
తెలివి యుండుఁగాక లేజముండునుగాక, మిట్టివడఁగఁదగునచటబులందు !

శా. నీవిద్యాజనకుం డెవండనుచుఁ బ్రశంసక సభం గోవిదుల్
నీ వచ్చొదిడు నుత్తరంబువినఁగఁ పిల్గిల్లుదుం గాన నీ
వేవేదంబు గ్రహించి తద్ది యిపుడే యిచ్చో విసర్జించి పా
మ్మా వేటొండాకచోటి, కిట్టి విబుధ మృన్మయండు నాకేటికి ! 100

కం. అన దేవరాతనుతుఁ డొయ్యన గురువును వేడుకొనక యుట్లేయని తా
గొనిన యజ్ఞర్థణములఁ గ్రక్కెను డత్క్షణమున నెంతోకినుకద్విజనకుఁ !

ఉ. అంతటఁ జెంతనున్న మును లాగమలోలుప బుద్ధిఁజేసి య
వ్వాంత యజ్ఞర్థణంబుఁగని పాటులయాపునఁ గాదటంచు నొ
క్కింతతలంచి తిత్తిరఖ గేంద్రములై కొని రందుచే యజ
స్సంతతి తెత్తిరీయమను సంజ్ఞగనక రుచిరత్వమేర్పడక. 102

ఆ. అంతయాజ్ఞపల్కుఁ డామ్నాయసౌమ్యుడై
యుండలేక గురున కొదవనట్టి
వేదములను దాను వెదకి పొంది వెలుంగ
బుద్ధిఁదలంచి సూర్యుఁ డాగడఁగడఁగె. 103

దండకము. ఓంసమోదేవదేవాయ! దివ్యప్రభావాయ! సూర్యాయ! భూతాభి
రక్షాతిథుర్యాయ! తుభ్యంవరేణ్యాయ! ఆమ్నాయగణ్యాయ! లోకాధి
నాథాయ! సుజ్ఞానగాథాయ! ధాత్రాదికస్తంబవర్యంత మొప్పున
చౌదాదులస్మిను భూతంబులం దంతరస్థుండవై యయ్యుపాధివ్యవచ్ఛిన్నతం
గాంచ కాకాశముంబోలెఁ దద్వాప్యదోషంబులం బొంద కాత్మస్వరూ
పుండవై వెండి కాష్ఠా కలాయామ రాత్రిందివా ద్యంగసంశోభి వర్ణంబుల
స్మీరశోషప్రవర్ణంబులఁ సల్పుచుఁ గాలరూపుండవై వెల్లుల స్వేలుచు
న్విశ్వముం దివ్యచున్నాడ నొక్కండవే యీశ్వరా! వేదరా వేదవాదం
బున స్మీదుపాదంబు మోదంబుతోఁ దాల్తురా నొదలం బూదలంబుంబలె
స్మీదయం బోదయంబంట కేచూదలైపోదురా యేదరా సాదరాలోక
మేపారఁగాఁ బద్మినీవల్లభా!

104

దం॥ సవిత! తపన! వ్రత్యహంబుం ద్రికాలంబుల స్వేదమార్గప్రకారంబున
స్మీయుపాస్తిం బొనర్పంగ నీవయ్యుపస్థాత్మ సర్వాఘముం దత్ఫల ప్రాప్త
దుఃఖంబుఁ దద్వీజమజ్ఞానముఁ భర్జనం బాచరిం తుగ్ర ఘృష్ట్యావళిం
గ్రిందుగాఁజోవు చేతదృఢవస్థుండల ధ్యానముఁ ధీమహింజేనదక నీవు
ఋగ్రాజి విస్వీడిఁ బూర్వాహ్లామందుఁ యజుశ్రేణి మధ్యాహ్లామందుఁ
లసత్సమవేదాప్తి సాయాహ్లామందుఁ విరాజిల్లెదో సూర్యనారాయణా!

దండకము॥ అఖిలాంతర్యామివై స్వాశ్రయంబైన యీ జంగమస్థావరశ్రేణి బుద్ధిం
ద్రియప్రాణవర్గం బనాత్మంబు విశ్చేతనం బీవ యాత్మండవౌచుం బ్రచో
దింతు సర్వేశ్వరా! దివ్యకారుణ్యపాధోధి! యత్కుగ్రవక్త్రాంధకారా
వ్యాయ గ్రాహస గ్రస్తమై లోకమెల్లఁ మృతప్రాయమై చేతనా
శూన్యమైయుండఁ గారుణ్యదృక్పాతమాత్రంబునక లేపి నిత్యంబు సంధ్యా
త్రయిక్ స్వీయధర్మంబున స్వర్తిలంజేసి యాత్మానుభూతి స్ఫుర
చ్ఛోభివసీయంబు గల్గింతు రాజంబలెం దుష్టులం భీతులంజేయు చండందు
దిక్పాలకల్ భక్తిమై వడ్డుకోశాంజలిశ్రేణి సర్వులంబు లర్పింపఁ గైకొంచు
వర్తింతు వోదేవ! లోకత్రయీనాథ తోష్టూయమాన త్వదీయాంఘ్రి
వదాద్వయం బే నువస్థానముం జేయుటల్ లోకరక్షామణీ! యన్యజుష్టంబు
గాకున్న రాజద్యజస్సంతతిం గోరిచు మీశ్వరా! శంకరా! సర్వ
వేదాకరా! విద్విషడ్భీకరా! సూర! మిత్రా! రవీ! సూర్య! భాను!
ఖగా! పూష! ఆదిత్య! ఆర్కా! మరీచీ! హిరణ్యోదరా! భాస్కరా!
సప్తనాభా! సవిత్రాఖ్య! ఓసూర్యనారాయణా! ఓన్నమస్తేనమస్తేనమః.

కం. అని దేవరాతనిజనం, దనుడు త్రివదమంత్రమునను + దలంప హయస్యం
బున రవి యయాతయామము, అనుయాజుపసంహితాకలంపములొసగె.

- ఆ. యాజ్ఞవల్క్యః డంతః + నాబహుళ యజః ప్ర
చయముః బదియనైదు + శాఖలుగను
జేసి యధ్యయనము + సేయించె గాణ్య మా
ధ్యందినాది శిష్య + తతులచేత. 105
- వ. వాజిరూపుండున సూర్యభగవానుని వాజ సన్యస్తంబులగుట పీఠికి వాజగు
నేయ సంజ్ఞ లభించె. ఇంక సామశాఖావిభాగ మాలింపుడని సూతుండు
చెప్పందొడంగె. 109
- తే. తానుజడివిన సామవే + డమును పెండు
శాఖలుగఁ జేసి జైమిని + సంయమింద్రుఁ
డొకటి వుత్త్రుఁడైన మమంతు + నకు మఱొకటి
పౌత్త్రుఁడగు ¹ సుకర్మకు వేటు + వజునినాడివె. 110
- సీ. అనుకర్మయుఁ డన + కల్పిన సామవృ
క్షమునకు వేయిశా + ఖల నొనర్చి
కోసలజాతుండు + గుణియా హిరణ్యనా
భునకుఁ ² పౌష్యంజి నా + మునకు మఱియు
నావంత్యవిప్రున + కవినేర్ప నామువృ
రేనూఱుగురు శిష్య + బృందమున కు
దీచ్యులకును వానిఁ + దెల్పిరి వీరిని
బ్రాచ్యులంచును బల్క + వారుగలరు
- తే. కుక్షి కుల్య కనీద ³ లో + కాక్షి లాంగ
లాఖ్యల నెనంగు నైదుగు + రరుస మొప్ప
నొక్కొకరు నూఱుశాఖల + నొంది రధిక
తర మనీషను పౌష్యంజి + గురునివలన. 111
- తే. మఱి హిరణ్యనాభుని శిష్య + వరుడు కృతుండు
సరవి నిరువదినాలుగు + సంహితలను
దనదు శిష్యులకుం జెప్పె + డక్ష-వానిఁ
జెప్పె నావంత్యవిప్రుండు + శిష్యతరికి. 112
- వ. అని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పె. 113

ఇది షష్ఠాధ్యాయము సమాప్తము

1. మన్వాంసుతత్పుతః. అని బొందె. "సుకర్మాకత్పుతః" అని వావిళ్ళప్రతి. సుకన్వాన్ అని మఱొక
పాఠము. 2. "పౌష్యంజిళ్ళ" అని వావిళ్ళ. "పౌష్యంజళ్ళ" అని బొందె ప్రతి. బ్రహ్మాండవృథా
మునను "పౌష్యంజి" అనియే కలదు. 3. లోకాక్షిర్లాంగలః "అని వావిళ్ళ. లోకాక్షిర్లాంగలి" అని బొందె
ప్రతి. అతనికిఁ గుడిలిలాంగదాదను లోకాక్షిరికబద్ధియైనకుమారులు అని బ్రహ్మాండవృథాము.

సప్తమాధ్యాయము

- కం. నామగ్రాహము పిలిచిన, ధీమంతుల గాతునని ప్రతిజ్ఞగదాయ
చో మావల్కులవిన విది, యామీభద్రంకరణము హరిహరనాథా !
- వ. ⁴ దేవా ! యవధరింపుము. అవ్వల శ్రీసూతపౌరాణికుండు శౌనకాదులతో
నిట్లనె. ఇత నధర్వవేదవిభాగము వినునది. 2

.. సూతుండు శౌనకాదులకధర్వవిభాగక్రమము నుడుపుట :-

- కం. అంత నధర్వశ్రుతిని ను,మంతుండు ⁵ కబంధునకు ను మర్పించె నతం
డెంతయు నది రెండునలిపి, దాంతులయిన పథ్య ⁶ వేద దద్యుల కొనఁగె.
- కం. అనఘుండు పథ్యుండు తననేర్చినసంహిత మూఁడుగాఁగఁజేసి కుముదునిక
శునకుని జాబాలిని నేర్పునఁ జదివించె నియమాధి ⁷ రూఢుం డగుచు. 4
- తే. వేదదద్యుండు తనచదివినది నాల్గు,గా విభాగించి చెప్పె శౌ ⁸ ల్కాయసికిని
బ్రహ్మబలికి నిర్దోషుండఁ న్పండితునకుఁ, బిష్పలాయనునకు నిష్ఠఁ పెంపుమీఱ.
- తే. ఆంగిరసగోత్రుండగు శున ⁹ కాహ్వయుండు
తానుగన్న సంహితను ద్వి ¹⁰ ధావిభాగ
మాచరించి బ్రభుండను బ్రా ¹¹ హ్మజునకొండు
సైంధవాయనున కొకండు ¹² చాటిచెప్పె. 6
- వ. ఆ బ్రభుసైంధవాయన శిష్యులగు సావర్ణ్యాదులును నక్షత్రకల్పుండు ¹³ శాంతి
కల్పుండు కశ్యపాంగిరసాదులు నాధర్వణాచార్యులై తద్వేదమును బ్రవచ
నాదుల విస్తరింపఁజేసిరి. ఇత పౌరాణికోత్తముల వివరించెదను.

పురాణవ్యాప్తి

- సీ. శ్రీ వ్యాసభగవానుఁ డవ్యాజకరుణతో, నాఱుపురాణంబు లలవరించి
యాస్మాక పితృమిత్రులౌ రోమహర్షణ, మునివరేణ్యునకు వానిని వచించె

4. అధ్యాయ ప్రారంభము 1-12-1946 (5) "అధర్వవి త్సుమంతుశ్చ శిష్యమధ్యావయత్స్వకౌ" అనియే భాగవతము. శిష్యనామము లేదు. "శిష్యమధ్యావయమాస కబంధమ్" అని వైష్ణవమున నున్న దని వ్యాఖ్య. బ్రహ్మాండపురాణమునను "కబంధుఁ" డని కలదు. (6) దేవదద్యుండని బ్రహ్మాండపురాణము. (7) "శౌక్లాయవిర్బ్రహ్మబలిర్మోదోషః ఏష్వలాయనిః" అని టొంట్లై ప్రతి. శౌల్కాయని బ్రహ్మబలి ర్నిర్దోషః ఏష్వలాయనిః అని వావిళ్ళ. (8) నిర్దోషుండనక బ్రహ్మాండపురాణము మేదుండనెను. "బ్రహ్మ బలుండు మేదుండు మఱిఏష్వలాదుండు శౌల్కాయనియు" అని. (9) నక్షత్రకల్పశాంతిశ్చ కశ్యపాంగి రసాదయః ఏతే అధర్వణాచార్యాః అని భాగవతము. "క్రమముగామంజుకేశ్య నక్షత్రకల్పములును వైతానశాంగిరస్సులును కొంతకల్పమును" అని బ్రహ్మాండపురాణము.

నాయః ఘంటుః త్ర ధి య్యూరుణి కశ్యప, సావర్ణ్యలక్ష్మను ధీ ధ శాలియైన
యశ్యతప్రణునకును ధి హారీతునకును నై, శంసామనున కను ధి కంపశోడ

తే. నొక్కొక పురాణము వచించె ధి నుదితభక్తి
నేను నియ్యూర్వరకడ గ్ర ధి హించితిం బు
రాణముల నాటిటింగూడ ధి శ్రద్ధతోడ
నంతః దవివిననక విన ధి యంబుదోఁవ

8

తే. శ్రీ శుకమహామునికి సేవ ధి సేసి నేను
గాశ్యపుండును సావర్ణి ధి ఘనుఁడు జామ
దగ్గర శిష్యోత్తముం డకృ ధి తప్రణుఁడు గ్ర
హించితిమి నాల్గుమూలసం ధి హితలఁగూడ.

9

•- సూతుండు శౌనకాదులకుఁబురాణలక్షణము వివరించుట •-

వ. ఇంక శాస్త్రానుసారముగా బ్రహ్మర్షులచే నిరూపింపఁబడిన పురాణ లక్షణ
మును వాక్రుచ్చెద వినుండు.

10

తే. విశ్వసర్గ, విసర్గముల్, ధి వృత్తి, రక్ష,
లంతరములు, వంశములు, వం ధి శ్యానుచరిత,
సంస్థలును, హేతువులు, నపా ధి శ్రీయము, లను ద
శమ్ము గలది మహాపురా ధి ణమ్ము నుమ్ము

11

తే. సర్గమును బ్రతిసర్గ వం ధి శమ్ము లంత
రములు వంశ్యానుచరితముల్ ధి గ్రాలెనేని
యద్ది యల్పపురాణ మం ధి చంద్రు బుధులు
పీనిలక్షణమ్ములఁగూడ ధి విస్తరింతు.

12

సీ. ఆవ్యాకృతంబగు ధి నట్టిప్రధానమం, దలి గుణమ్ముల కలఁ ధి త న్నహత్తు
కలిగెదానికిమూఁడుగతుల యహంకార, ముదయించె నద్దాననోదవేధూత
నూత్త్యేంద్రియార్థముల్ సారిదిసీకారణ, సర్గంబు నుడువుట ధి సర్గమంద్రు
బీజంబునం దొండుబీజమ్ముపుట్టిన, చంద మీశ్వరుని ప్ర ధి సాదమునను

తే. కలిగె నీనువాదాదివ ధి ర్గమ్మునం జ, రాచర ప్రాణిజాతమ్ముప్రాక్షన జని
కర్మవాసనా ప్రాధాన్యకలన నిట్లు, కార్యరూప్తి నుడువ వినశ్శిర్గమనఁబడును.

తే. జంగమములకుఁ దలుచుగా ధి స్థావరములఁ
దత్స్వభావ కామముల ప్ర ధి తాహమునను
జీవికావృత్తియగు నిది ధి చెప్పదాని
వృత్తి యంద్రు పౌరాణికా ధి గ్రీయులు ధరణి.

14

కం. సుర సర ఋషి తిర్యగ్విస్ఫుర ద్వతారములఁ దాల్చి † పురుషోత్తముఁ డి
ద్ధరఁ బ్రతిముగమ్మునన్ శుక్రత్యరాతులవధించు రక్షయగు నిదినుడువన్.

కం. మనువులు మనువుత్తుల సుర
లును సురవిభులును ఋషీంద్రు † లును శ్రీవిభుఁ డొ
న్విన యవతారములును గ
ల్గినయది 'మన్వంతము' † కృతమతులారా !

16

తే. కమలజాఁడు మొదలుకొని త్రై † కాలికమగు
క్షత్రియకులంబు నుడువ "వం † శ" మనఁబడును
దత్తులప్రసూతుల చరి † త్రముల నుడువ
నదియె 'వంశ్యానుచరిత' మం † చాడఁబడును.

17

తే. అఖిలవిశ్వమ్మునకును మా † యావ్రభావ
వశత నిత్య నైమిత్తిక † ప్రాకృతికము
లనఁగ నాత్యంతికమనంగఁ † దనరు లయము
లడరు నే తన్నిరూపణం † బగును 'సంస్థ'.

18

ప. ఎవ్వనిం గొండఱు సృష్టికేబూర్వము సరసురాది నామరూపరహితం
డగుటవలన నుపాధిప్రాధాన్య వివక్షచే నవ్యాకృతుండని నుడివెదరో ?
యెవ్వనిం గొండఱు భుక్తకేవ కర్మవాసనా సమేతుండగుటవలనఁ
జైతస్యప్రాధాన్యవివక్షచే ననుశయి యని నుడివెదరో ? యెవ్వఁ డవిద్యా
వశంబునఁ బుణ్యపాపకర్మంబుల నాచరించుచుండునో ? యా జీవుండ
యీ జగత్సర్గాదికమునకు నిమిత్త మని ప్రతిపాదించుట హేతువునాఁబడు.
మాయామయంబులైన జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తు లనెడి జీవవృత్తులందు
విశ్వత్రైకస ప్రాజ్ఞ నామములం దాల్చి సాక్షిరూపంబున నన్వితం
డయ్యు సమాధ్యాదులం దేవృత్తి నంటక వ్యతిరిక్తుండయ్యును బ్రహ్మ
ముందు నని నిరూపించుట "యపాశ్రయం" బనంబడు. మఱియు దీనిన
వివరింతు వినుడు. ఘటాదివదార్థములున్నపుడు వానియందును నవి
లేనపుడును మృదాదులుండ నేయుండును. అట్లే నిషేక, గర్భ, జన్మ,
బాల్య, కోమార, యౌవన, వయోమధ్య, జరా, మృత్యువులను
తొమ్మిదిశరీరావస్థ లున్నపుడును లేనపుడును నట సాక్షి చైతన్యము
వరమాత్మ భాగిల్లుచునే యుండును.

19

సీ. సర్గ విసర్గాది † సంవయమెల్ల మా, యామయంబును బుద్ధి † పలవరించి
వామదేవాదులవలె స్వయంబుగ నైన, లేక యిచ్చుటనున † ల్పెడి ప్రసిద్ధ
యోగంబుచే దేవహూత్యాదులంబలె, నైనఁజిత్రము జాగ్ర † దాదికమగు
వృత్తిత్రయాశ్రయో † ద్వేగంబునుండి సాం, సారికేహప్రపం † చంబునుండి

- ఆ. త్రిప్థవలయు వాని కప్పుడు గోచరిం, చెడిని బ్రహ్మచదము + శిష్టులార !
 ఇవ్విధమునఁ జెప్పఁనిది 'యపాశ్రయ'మని, పలుకుదురువురాణఁడతలెందు.
- కం. ఈ లక్షణ లక్ష్యంబుల, చే లలితములైన పెద్ద + చిన్న వియుఁ బురా
 ణాలు పదు నన్నిదని యు, ద్వీలేఖులు పలుకుచున్దు + వినుఁ డవ్వార్క 21
- సీ. బ్రాహ్మంబు పాద్యంబు + వైష్ణవ శైవముల్
 గారుడ లైంగముల్ + నారదీయ
 భాగవతంబులు + వారాహ మాత్యముల్
 బ్రహ్మకైవ ర్తంబు + వామనంబు
 స్థాంద మాగ్నేయంబు + కౌర్మంబు బ్రహ్మాండ
 మతుల మార్కండేయ + మనడిపేళ్ళఁ
 బరగువురాణముల్ + పదియు నన్నిది తపో
 హరి శ్రీబాదరా + యణమహర్షి
- తే. రమ్యమైనఫక్తి రచించెఁ బ్రాజ్ఞులార ! యిట్లు వేదపురాణముఁ బెల్లఁ బెక్కు
 గతుల శాఖోపశాఖలై + క్రాలె వీని, విన్న బ్రహ్మవర్చస మభివృద్ధిసెందు.
- వ. అని శ్రీ సూతుండు శౌనకాదిమునులకు పవించెను. 23

ఇది సప్తమాధ్యాయము సమాప్తము

అష్ట మాధ్యాయము

- కం. దోసంబులు క్షమియింపుము
 గాసింబడ నీకు రచన + కై వేడెదఁ గ
 మీ సాయము భక్తమనో
 బ్రాసీన శుభాంఘ్రియుగళ ! + హరిహరనాథా ! 1
- వ. * దేవా ! యవధరింపుము. అవ్విధంబునఁ బౌరాణికాగ్రేసరుండగు
 శ్రీ సూతుండు నుడువ వినుచున్న మౌనిపుంగవులలో భార్గవుండైన శౌనక
 మహర్షి యిట్లనియె. 2
- తే. సూతమాసింద్ర ! వాచావి + భూతిసాంద్ర !
 బ్రదుకుమా చిరకాలంబు + పసుధమీఁద
 నొడ్డులేని భవాద్భిలోఁ + బడ్డ మాద్య
 శులకు నొకతెప్పఱియ్య వా + చు న్నమోత్త ! 3

* 20—12—1946 ప్రారంభము. సప్తమాధ్యాయము 7—12—46 వఁ బూర్తిచేసితిని. ఇదవఁ గలము పాఠగ్రేడు. వ్యాసుని స్తుతించినవిదవనే కలము పాగినది ఆ పద్యముల నవల గ్రంథాదిఁ జేర్చితిని.

సీ. స్వామీ! మృకండ ము + మహామునిసుతుఁడు మా
 ర్కండేయమాని యీ + కల్పమంద
 యస్మద్భృగుకులంబు + నందు జనించె న
 య్యనఘుండు దీర్ఘాయు + వనుచు వృద్ధు
 లాడుటేకాక క + ల్పాంతంబున జగంబు
 లన్ని నశింపంగ + నాతఁ డొకఁడ
 యేకాంబుభిఁగ భ్రమి + యించుచు పటపత్ర
 శయనుఁడౌ నొకబాలు + నన్నుతాంగు

తే. దరిసెనమొనరెచ్చెట యని + తామనదరు
 వాని పుట్టుకఁదొట్టి యే + ప్రలయమొదవ
 దయ్యెఁ బుట్టనిప్రలయంబు + నరయుటెట్లు?
 బాలఁగనుటెట్టు లిద్ది య + బ్రంబుగాదె?

4

ప. ఈపు సర్వపురాణజ్ఞుండవు మహాయోగివి కాన మాయీ సంశయచ్ఛేదం
 బానర్పవేడెద మనవుడు సూతపౌరాణికుం డిట్లనియె.

5

-+ మార్కండేయ మహామునిచరిత్ర -+

కం. నీయడిగిన యీవ్రశ్నం, బోయయ్యా! కలిమలంబు + నుత్సాదించుక
 జేయుం జగదభయము నా, రాయణకథ యిందుఁగ్రాలి + నది గాన మునీ! 6

సీ. వినుఁడు మార్కండేయమునివరుచరిత మా
 యన తండ్రివలన వి + ప్రార్థనంస్త్రి
 యలఁగఁజుమ్ముగనొంది + యవ్వల
 నువనీతుడై సాంగవేదమ్ము + లభ్యసించి
 తపము స్వాధ్యాయమ్ము + ధర్మమ్ము వీడక
 శాంతుడై నైష్ఠికో + చైవ్రవ్రతంబు
 వహియించి వల్కలాం + బరములు గట్టి జ
 టాకలాపము కమం + డలపు దండ

తే. మక్షనూత్రోపవీత కు + శాజి నాదు
 లవధరించి నన్నియమర్థి + కగ్నిసూర్య
 విప్రగురులందు నాత్మయం + ద్ద్రవమేయు
 హరిని బూజించు చుభయనం + ధ్యల వెలుంగు.

7

కం. ప్రాతస్సాయంవేశా, నీతము భైక్షాన్నము గురు + ని కొనుగి తదను
 జ్ఞాతంత్ర మున్న వాగ్యతుడై తిను లేకున్న నిటు + నవలంబించుక. 8

కం. ఈ యనువునకు దవస్సాన్వ
 ధ్యామపరుం డగుచుఁ గొలుచు + చయుతాయుతముల్
 హాయనములు శ్రీమన్నా
 రాయణు, గెలిచెఁజుమి దుర్జ + యంబగుమిత్తిక. 9

తే. అద్దినూచి శతానందుఁ + డభవుఁడు భృగు
 మకాని దక్షుండు కడమ బ్ర + హ్మ తనయాళి
 మతియు సరదేవ పిత్రాదు + లరరె ! యనిరి
 హరుఁడుగాక యెవ్వరు గెల్చి + రయ్యమిత్తి ? 10

వ. ఇట్లు సమాధియోగంబున హరిని సేవించుచు యోగధ్వస్తశ్శాంతరాత్ముం
 డైన యమ్మాగ్రంధేయున ¹కాటుమన్వతరమ్ముల కాలమ్ము గడచె.
 అవ్వల నేడవదగు నీవైవస్వత మన్వంతరమును గడచుచుండ నింద్రుండు
 విస్మయాధీనమానసుండై యిట్లు లలపోసె. 11

-* దేవతలు మార్కండేయు తపమునకు విఘ్నముచేయఁ బూనుట *

ఉ. ఏమివిచిత్ర మింతవఱ + శెవ్వరు నింతటిదీర్ఘకాల మీ
 నేనుముతోఁ దవంబు హవ + జించినవారలు లేర, యిప్పుడే
 దో మనకొంపయే మునుఁగ + నున్నది బావురె ! యెల్లవారు సు
 త్రామపదంబు వొందుటకె + తారెద, రిష్యుడియంత చుల్కనో ? 12

ఉ. కోరిక కేమి డెందమునఁ + గోరుటెకా ? ప్రతిజీవికోరు నా
 కోరికఁ దీర్చుకో నెఱవు + కోలునఁగాఁ గనువట్టుఁ దెల్పి యీ

1 ధ్వ॥ తస్మైవంయుఁజకర్మిత్రం మహాయోగేన యోగినః

వృత్తియాయ మహాన్కరో మన్వంతరషడాత్మకః

ఏతత్పురందరో జ్ఞాత్వా సప్తమేఽన్యైకా కిలాంతరే 8 అ. 14 ధ్వ॥

పేయి మహాయుగములుంటు బ్రహ్మ వగటికాలమున 14 మనువులు వర్తింతురు. ఒక్కొక్క
 మనువుకాలము 308720000 వర్షావధములు.

6 మనువులకాలము 1840320000 (308720000 × 6)

6 మనువుల కేడుసంఘలకాలము 12096000 (1728000 × 7)

7 వ మన్వంతరమున 27 మహాయుగములు కడచినకాలము 116640000 (4280800 × 27)

ఈ 28 వ మహాయుగమున 3 యుగములు గడచెను. 3888000 (కృతశ్రేతాద్వాపరములు)

1972944000 ఆచమనువుల యిర్పదియేడు

మహాయుగముల మూడుయుగములకాలమిది.

బ్రహ్మసృష్టిఁజేయుటకుమున్ను తపముచేసినకాలము 17064000 (47400 × 360)

1956380000

ఈ కల్పమున విన్నివత్సరము లీ కలియుగప్రారంభమునకుఁ గడచెను. ఇంచుమించుగా వీ కలియుగ
 ప్రారంభమందేగదా యీ పురాణమును కౌనకాదులు వినుట. కావున నింతకాలము మార్కండేయువకుఁ
 గడచినదని తేలుచున్నది. కాఁగా సృష్ట్యాదివి మార్కండేయుండు పుట్టెననుకొనవలసివచ్చుచున్నది.

- పాటుని బట్టిచూతు నిటు † వంటి మునీంద్రుల నెందఱు గనన్ ?
వారలబైసి మాచెలుల † వాల్లనుజూపులు సోతుదాఁకనే. 13
- ఉ. ఈతని శాంతిదాంతు లవి † యెంతటివో యొకతాఁకుతాఁకి యేఁ
జూతునుగాక యంచు బల † నూదనుఁ డచ్చరపిండుఁ జిల్కరా
కాతును బేరుటామనిని † బ్రన్ననితెమ్మెరకూనఁ జీరి మీ
చాతురిజూపి తేవివని † నల్పఁగఁ గాలమువచ్చె వింటిరే ! 14
- తే. మీకు గంధర్వులును రజ † స్తోతులైన
లోభమదనాము లండ ని † ల్తురు భయమ్ము
డక్కి సమధికోత్సాహులై † త్వరగఁజనుఁడ
కార్యసాధకు మూఁపు నా † కై స్పృశించు. 15
- తే. రాఁగదే పుంజకస్థలీ ! † నాగవాస
మునకు నాయికామణివయి † పోయిరమ్మ
నీ యొయారమ్ము నీ సోరు † నీ సురూప
మరసి యంకెకు రానివాఁ † డవనిఁగలఁడె ? 16
- కం. హిమవత్కుఁధరోదక్పార్శ్వమునఁ బవిత్రమగు పుష్ప † భద్రా తటిసీ
కమనీయ కూలమున నాశ్రమమున్నది చిత్రశిలయుఁ † రాజిలునచటన్. 17
- ప. మీరు సరగనరిగి తబిసీపబుపు తబముసొబగు సెఱచి కార్యము వండించు
కొని రండని సకారవంబుగఁ గర్పూరతాంబూలాదు లొసంగి యనువ
సనువమవిలాసంబుల వారందఁ జమ్మరుద్వతీనందను నాశ్రమమ్మున కరిగిరి.
అందు, 18
- కక. తాఁకెడితలఁచెడివారలు, లేకునికి యథేచ్ఛముగఁ బా † లించి సర్వకుజా
నీకము కళకళలాడుచు, నాకులఁ బువ్వుల ఫలముల † నలరుచునుండెన్. 19
- ఉ. పచ్చని యాకుజొంపముల † ప్రన్ననిచీర ధరించి పుష్పాకుల్
క్రచ్చిన లేపముల్ పులిమి † క్రాల్పుపుగుత్తులఁ జెర్వి పెన్నిగన్
పచ్చినయామిని మృదుల † బాహు లతావళిఁ గొగిలించుచున్
ముచ్చటలాడఁగాఁదొడఁగె † బోద్విజరావములం ద్రుమాంగనల్. 20
- ఉ. మూఁకులజేవి గ్రొంజిపురు † మవ్వపు రాంకవమందుఁజేరి పుం
సోకిల గాయకుం డొసరు † చు స్మృదుగానము, తోడు శారికా
శౌకములుండఁ దుమ్మెదల † ఝంకృతియే శ్రుతిగాఁగ, మద్దెలల్
గైకొన మ్రానుకోయిలలు † గన్నులపుల్లులు చిందుద్రొక్కఁగన్. 21
- చం. వవనవలాడు కెంజిగురు † నాఁడెపుకాపు లెసంగఁ, బుష్పగు
చ్చ విమలకుండికల్ వెలుఁగ † జానగునూడల లంబకూర్పముల్

నివుడఁగ నల్లిబిల్లిగొను + నిద్దవుదీపల జేబుజడల్

మివులఁగ మ్రాకు, జోగి గమి + మించె సమాధి వచంచలస్థితే. 22

సీ. తియ్యమామిడిగుజ్జఁబుయ్యాలలూఁగు పి, కావళికిదియె వ్యాఁయామశాల
వలుజగ్గునిగ్గురంఁగులుగుల్కు పురులదా, రేడి నెమ్మలకు నిదేఁపుత్యశాల
అలరుజొంపముల జొ + బ్బలు తేనెసోనల, నాను తేట్లకు నిదేఁ పానశాల
మాఁగఁబండినపండ్లఁ రేఁగి మూఁగిన చిల్క, బాదుల కియ్యదే + పాకశాల

తే. జేబుతీవకన్నియలు క్రొం + జివుడఁగేలు

సాఁచి బిగికొఁగిలింతల + లోఁచి మ్రాకు

జాలుఁ దప్పఁగ నియ్యదే + కేళిశాల

గానఁ గానకుఁబురుడు జ + గానఁ గాన.

23

వ. అట్టియెడ మార్కండేయుండు వహ్నినివేలిచి నిమిలితనేత్రుండై ధురా
ధర్ముండై స్వయావముంగన్న పావకుఁడో యనునట్లుండ 24

కం. వనముక్కచలగు సురయా, వనము యభేచ్ఛముగ నాట + పాటల నా పా
వన మున్యాశ్రమ పరిసర, వనమునఁ దిరుగందొడఁగిరి + పాటునిగలఁచా. 25

మధురగతిరగడ.

ఇంతలూర ! వనశృంగారంబులు, కాంతము రండివె + కనుఁడి సుమంబులు
వింతలమల్లెల + విరులవికాసము, కాంతాశోక ని + కాయ విలాసము
నీలీవారము + నిచులాకారము, నేలాసారము + హితకరవీరము
ఘోళీపూరము + శోఁ బువుటీరము, గ్రాలెడి దూరము + గాఁకఁడి మాఱము
ఈయరవిందము + నెఁసి మిళిందము, తీయ మరందము + తినియెడిఁగందము
కోయిలబృందము + కో యనుచందము, పాయక విందము + పజ్జనెయుండము
పొన్నలచిన్నెలఁ + బొగడలవ న్నెలఁ, గొన్నెగున్నెల + గొజ్జెఁగవున్నెల
గన్నెరుతిన్నెలఁ + గలఁచక కన్నెల, మిన్నెలు క్రొన్నెన + మినుకులుఁగన్నెన

వ. పరికించి పువ్వులు చిదుము డనుచుండ నందొకర్లు చప్పటలు సజచుచు 27

తస్యీవృత్తము.

ఎల్లెడ ఝుంఝుమ్మనురవములతో + నెద్దుచు వచ్చెడి తనసతితోడకా
పుల్ల సరోజాంతరమున కమితా + మోదముతో పరిగి కడుపునండకా
జల్లని పూఁదేనె మెసవి తనదొ + చానకుఁ బుక్కిఁటఁగల యొకకొంతకా
మెల్లఁగ నందించుచుఁ దఱిఁగని చుం + బించెడి తుమ్మెదదొరఁ గనుతస్యీ!

వ. అన మతోకతుక

29

మంజుభాషిణి.

ఎలమావికొమ్మపయి † కెక్కి డెందనుం
డలి యాగు తీతడి వి † ధాన మెక్కి కొం
డలిరుల్, పికాంగన ల † సంగు జీరు గో
మలరావముల్ వఱపి † మంజుభాషిణి!

30

వ. అన మఱియొకతె

31

చం. కలువలునేత్రముల్ వికచ † కాండజముల్ పడముల్ తరంగవం
క్తులువళులొ ద్విరేఫములు † కుంతలముల్ బిరముల్ సుబాహువుల్
గళము దరమ్ము చక్రములు † కమ్రకుచమ్ములు గా నొయారియై
కులుకుచునుండే నేడు కను † గొంపె సరోవరలక్ష్మి నియ్యెడక. 32

వ. అనుచుండ

33

కం. హిమనిర్ఘ్నరశీకరబృం, దములోదోగినుమనోవి † తతిసి బరిష్వం
గమునాడేల్పిలతాలా, స్యములరయుచుమలయ † పవనుడలురాదొడగెక

వ. అయ్యవసరిమ్మున

35

చం. తలవుల నల్లనం బెరువు † తామరతూవుల నూటి, కూడునీ
ళుల నుడిగించు వంజలము † లోడిని ద్రిప్పి, వివర్ణతావదక
మలిచెడి మావి కల్లునిచి, † మాడుచు క్రొవ్వెరవాజ ముల్కి తె
క్కల సవరించి, ప్రాణముల † గైకొను కల్వను దువ్వె మారుడుక. 36

ఉ. అట్టితటి వృదింగలచు † నట్టి తెఱంగునఁ బాటపాడుచుక
నట్టువలాడుచుం బణవ † నవ్యమృదంగ మనోహరస్వనం
బుట్టిపడంగఁ జేయుచుఁ బ † యోజ దళాక్షులు మానిపుంగవుం
జట్టిరి కాని మాని యటు † సూడఁడ కన్నులు విచ్చియింతయుక. 37

కం. ఒకధనువుం గాదని వే, తొకధనువుం దీయు శరము † నొక్కటిగాదం
చొకదానిఁ దీయు నా ద, ర్పకుఁ డేమిఫలంబు! గుటి వ † రల డెటుగన్నక.

కం. నారీలింగాంచి మరు, న్నారీ రత్న మెటు లెడఁడ † కలఁచునొ యనుచుక
నారిని మ్రోగించుచుఁ బృత, నా రిప్పి గణింప కయ్య † సంగుం డుటిమెక.

వ. అప్పుడు పుంజకస్థలి యొకతియ్యమామిడిగున్న క్రీనీడఁ జెలిక త్రియలతోఁ
గూరుచుండి సంగీతకళావిన్యాసంబు నెఱవుచు స్వర్గలోకపసిద్ధంబైన
గాంధారగ్రామంబుఁ బ్రకటించుచుం గొండొకవిసోదంపసాక. 40

సీ. జీసస్వరము నుండ † జేసి త్రిస్థాయు లం, టంగ రాగాలాప † భంగిజూపి
కాల మార్గ క్రియాంశగ కళాలయాదులఁ, దాళలీలా విచిత్రములఁ జూపి

మాతృగ్రహమ్ము పేరూతగాఁ బునరుక్తిఁ, దవులని నడఁచఁబ + ల్లవినిజూపి
భావమాధురి నువి + స్పష్టమ్ముగాఁ దోఁప, సాహిత్యలేఖావ్ర + శస్త్రజూపి

తే. స్త్రీపురుషరాగములఁ గాల + దేశములను

గంపితాందోళితాదిక + గమకములను

దెలిసి జాబ్రవింప మ్రో + భు లిగిరింపఁ

బుజిశస్థలి గానన + మ్రోహమూనె.

41

వ. అపైఁగ గొండాకవెఁవూని వేల్పుగాణి గానక్రీడ మాని

42

మ. మొలనూ బ్లజ్జెలు నూపురాలు వలయుం + బుల్ మంద్రనిస్వానముల్
సలువక, నిబ్బరపుబ్బుగుబ్బులబిగి + జవ్వాడఁ గౌఁదీగ, కుం
డలకాంతల్ దెసఁ గుప్పిగంతులిడ వీ + డం గ్రొమ్ముడిం బూసరుల్
లలనారత్నము వుంజిశస్థలి సలి + లం గందుకం బాడెడిక.

43

వ. అయ్యవనరంబున మునిపువ్వు డల్లన కనులు విచ్చి మరల వెఁటనే
ధ్యాననిమిలితాక్షుండు గాఁగా నదిగని రాగాదికము లోఁజేరి తొలుచు
చుండెనకాఁ దలంచి యవ్వనజాన్య సుస్మితాన్యయై చిలుకతేజీ నక్కి
యున్న మరుని గనుసన్న నెచ్చరించె నది పరిజనులు పరికించి నముత్సాహ
దోహదదోహాలులైరి. అపుడు

44

కం. అలికులముల జంజమ్ములు

కలరవముల కూజితములు + కలహంస శుకీ

కలకలములు పికముల కుహు

వులు నెముళులక్రేంకృతులు ర + వుల్కొని యెగసె.

45

కం. పొంచి వసంతుండు పుష్పాడి,నించె న్నెయి గాలికూన + నిగిడించి గుబా
ళించు తరంగలఁ బున్నమ,వంచె న్నెన్నెలల మరుఁడువంచె నిన్వంటిక.

46

కం. ఇటుగను నటుగను వడి ముం,డటికరుగు న్నెనుకకొరగుఁదటియుంగ్రేవల్
వటురాగుఁ డెన్నిసేసిన, నెటుగానఁడు సందు లోని + కేగ రుసియెడక.

47

వ. ఇటులు కొంతకాలమునన నొకనాఁడు తబిసిజేడు యోగారూఢుఁడు
గాక యగ్నికార్యంబు దీర్చి యధ్యయనలోలుఁడైయుండ నతనికట్టెడుటం
బుంజిశస్థలి యుండఱు గవ్వించి తాను నంగభంగిమంబులు నవయవసౌష్ఠ్య
వంబులు సౌందర్యమాధుర్యంబులు లావణ్యమానోజ్ఞకంబులు కైశ్య
కార్ణ్యంబులు నానననైగనిగ్యంబులు నధరాధరాద్యంబులు నక్షివైశా
ల్యంబులు విలోకనత్రైక్ష్యంబులు బాహుదార్ధ్యంబులు పక్షోపకారివ్యం
బులు నుదరకార్మ్యంబులు నవలగ్నసౌక్య్యంబులు సూరుసౌమ్యార్మ్యం

బులు నితంబనై స్త్రాంబులు జంఘావృత్తానుపూర్వ్యంబులు సంఘిమార్దవం
బులు విలాసంబులు విభ్రమంబులు విన్నాణంబులు వెల్లివిరియనట్లు కందుక
క్రీడం జొచ్చి. 48

ఉ. బఃతినిదట్టుచుం గదిసి † వట్టుచు నేలకుఁగొట్టుచుం గుచో
పాంతముఁబెట్టుచు స్విడుచు † చల్లననవ్వుచు మౌనిఁజూచుచున్
గుంతలబంధమూడఁ జను † గుట్టులకంపిలఁ బైటజాఱఁ ద్రు.
శ్శీంతలఁ గౌశుఁదీగ వ్రచ † లింపఁగ నచ్చరలేమ యాడుచున్ 49

చం. మునిదెన కద్ది పో విసరి † వుచ్చుకొనం జనునట్టులేగి పం
దనములు స్వామి! తుంటరిగ † దా పటుగేందుక, మృత్యుత్తుల్కి నా
చను బొగడలే ముడుంగఁ బెలు † చక్రస్పృశియించి భయంబుచేతనో
యనఁ బరుగెత్తె మీయడుగు † లఁట నొసంగుఁడు బంతిఁగొట్టెదన్. 50

చం. అను చరుణాధరంబు రద † నాంజర దఁతురితఁబుసేయుచున్
గునియుచు వచ్చునానఁ గనుఁ † గోసలతెప్పల నప్పశించుచున్
జనుఁగుదురుంబసల్ వెలికి † జాఱఁ బయంటను దిద్దుచున్ గనం
గొసల వెలార్చె గక్కనపు † గుండెలప్రీత్యైది వాలుఁజూడున్ 51

కం. చాచి హోయల్ కనఁబడఁ జే, చాచి విలాసముగ నిలిచి † చాన మధురవా
చా చిత్ర మ్మొనఁగ నడుగు, చాచికొనఁ దలంచె మోని † మాంతర్యమున్. 52

తే. దృష్టులు స్వలపులఁ గ్రుమ్మ † రించుఁగాక
కూయి యనుకూలత గిరాటు † వేయుఁగాక
ఫలిత మద్వైతసౌఖ్యమై † వెలయుఁగాక
కావిపుట్టగోచులసామి † కదలదయె. 53

చం. వలదకుచంబులంటు పొల † పంబుల కన్తురె దానమాడి వే
నలి దిగజాఱు కల్పనుచు † నవ్యపరీమళ మారఁగ్రోలి దు
వ్వలువల గుబ్బికిల్లు పట † వాసక మల్లనఁగేలఁమూని క
ర్వలి పసికూన జానుగతి † వచ్చుచునున్నఁ గదల్పఁడత్తులన్. 54

తే. రమణి రిమ్యోరపు త్రిభంగి † కముగ నిలువ
మలచు మాడుతుఁ డెదురయి † పలికములను
మూలముట్టుగఁ గదలించి † ముగుడకుట్టు
మట్టు దెలుపందొడఁగె నది † యట్టెనవ్వ. 55

చం. ఎవ రెదియన్నఁ బల్కఁ, డెవ † రేమి యొసర్పినఁ జూడఁ, డెవ్వరె
ద్ది నొదిచి న్నినండు తన † దృష్టి తదర్థముపై నిగిడ్చి పా

- అవమున వేదముంజదువు † అల్ విడువం డిలునారు సేయునె
ల్లవియును బూదిలోఁబడిన † యాజ్యములయ్యెను మాటలేటికి. 56
- కం. ఇదె బంతి తీసికొనుమున, డది గైకొనుచుండ నేమి † యది యనఁ, డెదలో
నొదవదు రాగము క్రోధ, మృదిరా మరు కాలుసేతు † లలు చల్లఁబడెన్. 57
- కం. బలిమిం జూత మటందుం, దలఁచి నతులు డాయఁబోవఁ † దమదగ మహా
జ్వల దుస్సహ తేజోదీ, పున సురసుర చూడఁజేగఁ † దొరఁ బఱచిరటన్
- తే. అంత నయ్యింతు లెతయు † పంతనొంది
కంతుచెంతకుం జని నికుం † జాంతరమున
నాత్మకీయలం గూడి య † య్యయ్యె చావు
దప్పికనలొట్టపోయె నెం † తవఁజరిగె 59
- కం. తాటికి జక్కిలిగింతలె?, చేతనయినదెల్ల మనము † చేసితి మింకం
జేతులు జాడించుకొనుచు, ద్యోతలమున కరుణదము వ † దుండా సరగన్
- వ. అని త్రాఁచుంగన్న బాలురవలె వారంజిలు వచ్చినదారింబఱచి తద్వృత్తా
తంబును శత్రునకు నివేదించ నతం డమితాశ్చర్యంబుకొందె. 61
- అ. అఖిలజీవినహజ † మైస మృత్యువు బట్టు
పట్టి గెల్చిపట్టి † జెట్టిమిన్న
కబల గెల్చుటెంత † యహముఁ జంపుటమెంత!
కలదట యసాధ్య † మలఘమతికి! 62

—† మార్కండేయునకు నరనారాయణులు ప్రత్యక్షమగుట †—

- వ. అంత
- చం. త్రిపుదువవీత శోభితులు † కృష్ణకృగాజిన వల్కలాంబరుల్
ప్రవిమల దర్శమున్లు లును † వైణవ దుడ కమండలూజ్జ్వలుల్
నవ కమలాక్షమాలకు ల † నల్పచతుర్భుజ లజ్జతోచనుల్
ధవళ విసీలరుక్తను లు † దార తపోమయరూపు లీశ్వరుల్ 64
- కం. మెఱుములవలెఁ దమ యున్నత
శరీరములు వెలుఁగ విబుధ † చయము నుతింపన్
నరనారాయణములు ల
త్రతిమార్కండేయుమునికి † దరిసెన మొరగన్ 65
- తే. భగవ దవతారమూర్తుతా † వారిఁగాంచి
వడివడిగ లేచి యత్యంత † భక్తిభావ

మలర దండప్రణామంబు † లాచరించి

వినయ భయ సంభ్రమంబులు † పెనఁగొనంగ

66

శా. ఆనందోదతరంగ సంజనిత రో † మాంచాంచదంగుండు బా
స్వానూపాక్షి యుగుండు నిర్వృత నిజ † స్వాంతాశయుం డౌచు నే
మేసం బల్కఁగఁ జూడఁజాల కటు లో † క్షింతాగి గాద్దద్య ని
స్వాసంబొప్ప 'నమోనమో' యనియె హ † స్తద్వంద్యము న్మోక్షుచున్.

వ. అంత నొక్కంతసేవటికి డెండంబుఁ గుదురువఱచిఁకొని యక్షివద్దంబుల
ఁమ్మునియుగ్మమ్ము నాస్వాయనంబుగా నాశ్లేషించుచు 68

ఉ. అమ్ముని యంతవారి కుచి † తాననమల్ ఘటియించి పాదప
ద్మమ్ముల భక్తిమైఁ గడిగి † తా విమలార్ఘ్యమొసంగి ధూపదీ
పమ్ముల మాల్యచందన స † పర్యల వారలఁదప్పి ప్రహ్వభా
వమ్మున వెండి పాదములు † పట్టి యెరంగుచుఁ బల్కెన్బిట్టులన్. 69

—* మార్కండేయుఁడు నరనారాయణుల స్తుతించుట *—

చం. నినుఁబొగడన్ స్వతంత్రులమె! నీరజలోచన! నీవుత్రిప్ప నా
దు ననువు లంతటం దిరిగెడుం గరణంబులు పురుషదొట్టి య
వ్వనజజుదాఁగ నీశ్రమమోవ ర్తిలు సర్వశరీర భారులన్
గనుక భవత్కృపాగరిమ † నాపయినిం బొలయింపు మీశ్వరా! 70

ఆ. అట్లుఁడైన భారు! యంత్రీమ్ములట్లువా, గాదికమ్ము నిన్ను నభినుతించు
నంతమాత్రేనకె! యలరెను భావబం, ఘండవగుచు నంతదొడ్డపెరిమ!

మ. చితకాత్యుమ్ముతోఁ ద్రిలోకములక్షన్ జేమంబుఁ జేర్పంగ, దు
ర్భర తాపంబులనార్ప మోక్షముఁగూర్చన్ జిత్రమందెంచి యీ
నరనారాయణమూర్తు లొందితి వనం † తా! నీకిటుల్ శ్రోత్రతే!
నరసింహాద్యవతారముల్ గనవె నా † నారీతులం దొల్లియన్ 72

ఆ. శిశ్వముల నృజించి! విరమింప నంతతో, వాని నెల్ల మరల! లోనుగొంచు
పూర్ణనాభిఁజూడ! మో తంతువుల వెలిఁ, జేర్చి శ్రమ్యుటం గ్ర! సింపుచుండు

తే. కర్మములములు సౌఖ్యదుః † ఖములు, గుణమ
లములు శ్రోధకామములు, కా † లముమలములు
శీతవాతాదు, రెటనున్నఁ † జెనకఁజాలఁ
వట్టి నీపాదమూలమ్ము † నాశ్రయితు.

74

తే. అగమార్థవిదుల్ మును † లనవరతము
పొగడుచు ననుస్మరించుచుఁ † బూజసేయు

చధికభక్తి ధ్యానింతు యః † దాప్తిగోరి
యట్టి భవదంఘ్రిమూలమ్నా † నాశ్రయింతు. 75

ఉ. లేదుగదయ్య త్వత్పదజ † లేజ సమాశ్రయణఃకుకంతు వే
తేసి శుభంయుమార్గ మఖ † లేశ్వర! యో యవవర్గమూర్తి! భూ
మ్యాది సమస్తదేశముల † యందు భయమునుగాంచు ప్రాణికిఁ;
నాదగు విన్నవంబునిని † న న్నరుణామయదృష్టి జూడుమా! 76

కం. అనఘా! కాలాత్ముడవగు, నినుగని ద్వివరాధజీవి † నీరజభవుడే
తనుక చునుండు ననగ నా, తనిచేసిన ప్రాణిభీతిఁ † దడవఁగవలెనే! 77

మ. అనిదంపూర్వ మపార్థ మంత్యము నిజా † త్మావారకం బట్టెక
న్గొన నాకాశనుమంబుచందమున మా † కుక భ్రాంతికల్గించు నీ
తనువందాస్థ త్యజించి జీవగురు! స † త్యజ్ఞానిరూపా! పరా!
అనఘా! నీవదమూలముం గొలుతు స † ర్వార్థంబు సిద్ధింపఁగక. 78

చం. జగదుపయస్థితిప్రలయ † సంగతికై నిజమాయ లీలగాఁ
ద్రుగుణమయ స్వరూపములఁ దేలెదు గాని తేదియమూర్తులం
దగవడు సత్వమూర్తియె భ † యంబడఁగించి విముక్తిగూర్పఁగా
మిగిలినెందు నాత్మహిత! † మిక్కిలి భీష్మసనాథిఁ గొల్పెడిక. 79

కం. కావుననె వురుపరూపము
భావత సత్వతను వంచు † భజియించి శ్రితౌల్
శ్రీవైకుంఠాభయసౌ
భ్యావళిఁ గంద్ర మటియొకట † నలవడ పవియుక 80

కం. మటికొండలు కుశలులు నీ
వరశుక్లాంగము భజించి † బహుళోపతా
గరము తరిం త్రఫలమనో
హర! కొండలదాటుటరుదే! † యండ లెసంగక 81

మ. వురుషుండుక జగతీస్వరూపుఁ డఖిలా † త్కుండుక జగన్నాథుండుక
బర దేవుండు సరోత్తముండు శ్రుతిత † త్వప్రపశం డీశ్వరుం
డు ఋషిశ్రేష్ఠుండు హంసుండుక యశగిరుం † డుక స్వామి నారాయణుం
డు రమానాథుండు సన్నుఁగచుటకు మో † ద్దుంగేలు ఫాలంబునక. 82

మ. మొదట న్ని నిజమాయ గప్తియనిక † బుద్ధిభమంబొంది యు
న్మదితాక్షాధ్వమ వట్టి పోవుచును హృ † త్ప్రాణాదులందుండి యం
త్యవశ స్వర్తిలు నిన్నెఱుంగ, కవలం † దేవేశ్వరా! నీదుప్రా
జదువుల్ సార్థముగా గ్రహించి నినుఁగాం † చ న్నేర్తు రాధ్యగ్రణల్ 83

- మ. శ్రుతి సీమాత్మరహస్యప్రకాశకమునై † చూపుక భవద్రూపముక
శతధృత్యాదులు యోగసాంఖ్యముఖ భి † స్వప్రాధ్వలైయుండు మో
హితులై, యాత్మనిగూఢ బోధవిభవా † భీ! సర్వవాదాళికిం
బ్రతిరూపంబగు నీదుశీలము నమో † వాకంబు నారాయణా! 84
- వ. అని మార్కండుండు స్తోత్రముసేసె నని సూతుండు వాక్రద్యెను. 85

ఇది యష్టమాధ్యాయము సమాప్తము

నవమాధ్యాయము

- కం. మింటిన్మింటిం జలుపుచు, మంటిన్మింటిం జలుపుచు † మాయాగరిమక
దంటవగుచు దానులవెన్నంటి నిలుతువంట వింటి † హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము. అంత శ్రీ సూతుండు శౌనకాదులతో నిట్లయె.

శ్రీమన్నారాయణుండు మార్కండేయునకు వరమిచ్చుట

- కం. నిరుపమధీశాలి మునీశ్వరుఁ డీచందమున భక్తి † భావనఁ బొగడక
నరవిత్రుండు భగవంతుండు, పరుండు నారాయణుండు † వలికెంబ్రీతిక. 3
- కం. తపమున స్వాధ్యాయమున నిరసాయ మదృక్తిహిమి † నాత్మసమాధిక
విపులతర సంయమమ్మునఁ, బ్రహ్మార్ణసీద్ధుండవైతి బ్రహ్మర్షివరా! 4
- కం. సీనైష్ఠికవ్రతమున న, నూనామోదంబుఁ గంటి † నోహోయుంటిక
గాన వరదేశ్వరుఁడనగు, నేనిచ్చెడఁ గోరుకొమ్మ † భీష్టవరమ్ముక. 5
- చం. అనిన మరుద్యతీతనయుఁ † డంజలిసేసి ప్రసన్న దుఃఖమో
చసచణ! దేవదేవ! ముని † సన్నత! కోర్కలఁకోరుమా యటం
చును ననుబెద్దసేసె దివి † చోద్యము తావకదర్శనంబుక
న్నను వరమొండు కావలెనె! † నాకేదెచాలు ముడంబువొందితిక. 6
- ఉ. అంబుజసంభవాదు లమి † తాదరణంబున యోగవక్తవి
త్తంబుల నే భవచ్ఛరణ † తామరసంబులఁ జూడఁగోరి ని
త్యంబు శ్రమఁబులొందెదరు † తత్పరమేశునఁ గన్నులారఁగా
నంబడయంగజాలితిని † నాకేక వాఁచితమేమి కావలెక. 7
- శా. ఐసం గోరుమటండు మీరనఁగ మీ † యాజ్ఞావ్యతిక్రాంతిగా
నానేపర్తిల? నిన్నుజూపి తిల నీ † దా మాయఁజూపింపవే

తానేకంబుగ నత్పదార్థమున భేదంబు బ్రదర్శించుచు

నానాత్వంబును లోకపాలురకునై నం జూపునం టుచ్యుతా ! 8

కం. అనికొరి పెక్కు తెజఃగుణ, వినుతించి నవద్యసలువ నెన్నుచు చిఱువ
వృస వల్లెయనుచు ననుతో, స్వవియెం దన బదరికా ననంబుర కెలమిన్. 9

వ. అని చెప్పి వెండియు శ్రీ సూతుం డిట్లనియె. 10

— * మార్కండుడు మాయావిఘాత సమధిపించుడు * —

కం మాయ నెపుడు కందునో ! యే
చాయ నది వెలుగునో ! యెట్టి నచందంబున నా
రాయఁబుడు దానిఁజూపునో !
యాయది యేవలనునుండి నయరుదెంచెదనో 11

మ. అని మానీంద్రుడు మానసంబునఁ దదీయార్థంబ చిఱించుచు
దన పుణ్యశ్రేణుమంద వర్తిలుచు స్వాధ్యాయాదు లశ్రద్ధవా
ఁనిచి త్తంబున నల్పుచున్ మఱియు సూత్రాచంద్రమణిపంచభూ
త నికాయంబుల నాత్మ సన్నిట హరిక ధ్యానించి వీక్షించుచున్ 12

వ. మానసపరికల్పిత ద్రవ్యములం బూజించుచు భక్తిరసప్రసర సంప్లుతుండై
పారవశ్యంబున నొకప్పుడేతన్మానసపూజయు విస్మరించియుండ నయ్యదనుం
గని భగవత్ప్రేరితయై మాయ విజృంభించి మార్కండేయు నంత
రంగము నావరించె. మహర్షులారా ! యిఁక నేమి సెప్పును నమ్ముని
మాయావైభవానుభూతి ప్రకారంబు సావధానమనస్సులచై యాలిం
పుడు. అతం డుపవిష్టుండై నిమిలితాక్షుండై యుండి స్వప్నంబునంబోలె
ననుభవించిన దాని నుడుపుచున్నాడను. అట్లొకనాటి సంధ్యాసమయం
బునఁ దాను బుష్పభద్రానదీతీరంబున నుపవిష్టుండై పరవశుడై యుండఁ
జండమయూఖుడు డుద్గండంబునఁ దిగ్మగర్భ స్తికాండంబుల నడరించి యజాం
డంబు గండడఁగింపం దొడంగె. అత సమధికోద్వేగంబున మహానాయువు
పేవంగడంగె. దానివెనుక విసీలోత్తాల వలాహక జాలంబులు కరాళం
బులై కొండలతండంబుడంబున నింగిసిండి కనులుచెదరు మెఱుములతోడను
జెవులు సిల్లులువడు నుఱుములతోడను బుడమిబ్రద్దలగు పిడుగులతోడను
నసరేగి బండికన్నులంలేసి చినుఱులతో నేనుంగు గున్నలంలేసి వడ
గండతో నారంభించి నీరంధ్రంబునఁ నఖిలాశావకాశంబుల వ్యాపించి
తుండితుండాభ వర్షభారం గ్రుమ్మరించుచుఁ బెద్దకాలంబు వర్షించెను. 13

- శా. ఖద్యోతుం డటు మున్న తీక్షణిరణౌ † ఘంబు స్వలారించి ధా
శ్రీ ద్యోమండల జీవరాసులను దో † రింపన్, దటిత్వంతముల్
విద్యు ద్దరితనృపులం బఱపి కా † వించెన్ సమస్తక్షయం
బాహ్యం ిశ్వమూయ కయ్యది యసా † ధ్యం బెన్నొకల్పించెడిన్. 14
- వ. అంత, 15
- ఉ. వారిఁధుల్ ఘుమంఘుమ ర † వంబుల గుబ్బతిలందొడంగె గం
భీర జలభ్రమంబు లొద † వెన్ జెలంగెం దిమినక్రసంహతుల్
భూరి మహాబలోచ్చలిత † మల్ వృథులొర్పి వరంవరల్ మహా
గ్రారభటిన్ ధరావలయ † మాగ్రసియింపగ వేలదాఁబెడిన్. 16
- ఉ. నాలుగుదిక్కులం గవిసి † నాలుగుసంద్రము లొక్కపెట్ట ను
ల్లొల కరాశజిహ్వకల † లోఁగొనుచున్ సచరాచరావని
గోళము ద్వీపయుక్తముగ † ఘూర్ణిలుచుం డనక్రేవరాఁగ ను
ద్వేల భయంబు డెందమును † ద్రిప్పలు వెట్టఁగఁగాండు చాశలన్. 17
- వ. మార్కండేయుండు కర్తవ్యం బెయ్యది యని తలంచునంతలో, 18
- తే. తూర్పుటల యాశ్రమంబును † దోచివైచె
బళ్చిమపుటల ముని నీటి † పైకివైచె
దక్షిణపుటల ముందుకుఁ † దన్నివైచె
ను త్తరపుటల వెనుకకు † నూచివైచె. 19
- కం. ఈలీల న్నాల్గుసముద్రా లేకంబయి వసుంధ † రన్ద్రింగి మహా
భీలమృగుచో నీటం, దేలి కనుంగొనుచు మాని † ధృతిసెడి యుండన్ 20
- కం. వేల్గత్ప్రభంజనాహత, కల్లోల సహస్రములు గ † గనముం దివమున్
గొల్లాడి దెసలఁ జక్కల, పెల్లడఁచి జగత్రయంబు † వీటింబుచ్చెన్. 21
- కం. లోకత్రయ గర్భకుహర, మేకాణ్డోరాళి గాఁగ † ఋషివతి తద్వీ
చీ కాండోన్నమితుండై, యేకాకిగనుండెను భ్రమింయించుచు నీటన్. 22
- సీ. ఒకసారి భీకర † మకరమ్ము లేచి వె,న్నాడంగ లబలబ † లాడుచుండు
నొకతూరి నీచికానికర సంహతులచే, గడుదవ్వు లేచుచుఁబడుచునుండు
నొకసారి బంధ్రమ † దుద్ధతావర్తాలి,బడి దాటలే కుడ్డు † గుడుచుచుండు
నొకతేవగ్రహశా † బకములుమెయిఁజట్టు,కొనఁబీడచేడన్ను † కొనుచునుండు
- తే. ఒక్కమఱి మీనవక్త్రముం † దొరగుచుండు
నొక్కపరి క్షుత్తిపాసల † నుడుకుచుండు
నొక్కమాటు పెస్వగ మూర్ఛ † నొందుచుండుఁ
గడలిసడుమను మిడుకు మ్మ † కండు కొడుకు. 23

- కం. జడలు ముడివెడలి కడచన
బడలిక యొడలఁ గడు నడర † బయలును గడలుం
బుడమియుఁ బొడవడఁగుడుఁ దమిఁ
బడి తిరుగుడువడియె జడుని † వడువున నతఁడుకా. 24
- చం. వనచరకోటి తన్నుఁదిన † వచ్చి పరస్పర మాజి సేయఁగాఁ
దన మొలకట్టు వల్కల ము † దగ్రతరంగము లూడ్చి వేయఁగా
ననవరతాంబుమగ్నత రు † జావళి బిట్టు గలంపఁగా భయం
బురు వగ మోహముం గదిరెఁ † బోవునో ప్రాణములంచు నెంచగా. 25
- కం. కడ లేకపోయెఁగా యీ
కడలికి నాకడరిన కడ † గండ్లకుడు పెటుల్
కడముట్టునో! కడలుకొనెడు
కడలుగడిఁదిఁ గడచు కడఁక † కడిమిఁబొడఁగనకా. 26
- చం. అని వగఁగొంచు నొక్కతటి † నల్పసుఖంబులఁగొంచు నొక్కవే
ళ, నొకఁడనే యెటుల్ మనఁగ † లాడ నటంచును గుండు నొక్కమా,
టనతతి నిల్వడింక నను † నార్చిని సొమ్మసిలు నృతొక్కమా
రసఘన క్లిష్ట దాఁటె నయు † తాయితవర్షము లభినుండఁగకా. 27
- కం. ఏమయ్యెనో వైరాగ్యం! బేమయ్యెనో యోగశక్తి! † యేమయ్యెనో జ్ఞా
నామలబుద్ధి! కటా యుద్ధామంబగు విష్ణుమాయ † తారసిలంగకా. 28
- ఆ. మిత్తి గెల్చియున్న † మేటియుఁ జత్తునో యనుచు బీతుచేత † నడలిపోయె
మహితవిష్ణుమాయఁమానసంబును నావ,రింప నెట్టిడు దలఁక్రిందుగాఁడ! 29
- వ. అని సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. అట్లు మార్కండేయుం డమ్ముజ్జగంబు
ముంచిన యగాధై కాంభోరాశిగర్భంబున వామదక్షిణహస్తాంఘ్రి
దండ పృష్ఠోదరభాగంబుల నొకదానివెనుక నొకదానిని మార్చుకొనుచు
నలుపు దీర్చుకొనుచు నీడులాడుచుం బ్రాణనిరోధంబునను యోగవిధా
నంబునను గోటానఁగోటులు హయనంబు లత్యంతదుఃఖభారంబునం గడ
వువాఁడొకనాఁ డాభీలకల్లోలాఘాతంబుల నెటకో కొట్టుకొనిపోయి యటం
గల యొకకొంత మెట్టనేలం గాంచి యందు, 30
- సీ. ఎద్దానియూడల † ముద్దుతీరము గిబ్బ, లెంకజోడున కున్ని † పెంకియయ్యె
నెద్దాఁజొంపంపు † గద్దటి కొమ్మరె, మ్మలు వల్క-వాల్పాజా! మచ్చులయ్యె
నెద్దానిక్రీసీడ † మాద్ద పితాశృబం, తులకం గయ న్నుత్తి † ప్రోవయ్యె
నెద్దాని యివురాకు † నిద్దంపుజాళువా, వలువదాల్పున కించు † పానువయ్యె

తే. ఎద్ది తల్కుటాకుల నిండి † యుద్దిలేని
 యళిది వట్టుఁబుట్టముఁ గట్టి † నట్టులండె
 నట్టి యొకమట్టిగున్నఁ గ † న్నారఁగాంచ
 బాసములు లేచివచ్చె న † ప్పాటునకను.

31

* వటపత్రకాయ సందర్శనము *

వ. అంత నతం డధికోత్సాహంబునఁ గరచరణంబుల నీదుచుఁ నెట్టకేల కొడ్డు
 వట్టి పులిసోటి కండంబలెఁ దన్నెం దలంచుచు సంశ్లేఘాంగంబులతో
 మెల్లగా న్యగ్రోధపోతము డాసి,

32

తే. వింతకాంతులు వ్రసరించి † యంతనంతఁ
 జేకటులఁ జోపుచుండ పీ † క్షించి కతముఁ
 దెలియ నామ్రాను నలువలం † కులను గలయఁ
 దిరిగి నివుణంబుగా నట † నరయుచుండ

33

వ. ఈశాన్యదీశావ్యాప్త వర్తుల కోమల శాఖాంచన్మంజుల హరిద్వర్ణ వర్ణ
 పుటాంతర వర్ణంకతలంబున

34

కం. బాలకుఁ గుక్కినభగ, జ్వాలకు ఫాలతల నృత్య † శాలి రుచిరసీ
 లాలకు నుడరలత ద్వన, మాలకుఁ గనులారఁగ నె ర † మాపాలకునిక.

35

వ. కని యబ్బురము సెంది నాలుగడుగులు ముందునకువైచి,

36

సీ. వచ్చురతనాల † హెచ్చిన మేఘా

మనచాయ దెసలందు † మలయుచుండ
 నంకులోసిరిఁ గేరు † జాచుగుండోయి దా
 నిమ్మపూరవణముల్ † నెగడుచుండ
 నోరగాడ్పులు సోకి † యుంగరా ల్దిరిగి రం
 గారు ముంగురులు పొం † గారుచుండఁ
 బగడంపుఁ బెదవుల † జగి లేకగవు వెల్ల
 గీట లించుక యెట్టి † వాటుచుండ

తే. ముగము తామరవిరి తల్కు † నెగచుచుండఁ
 దీరుగానున్న బొమ యుండ † మూరుచుండ
 నక్క విప్పారు మురువును † గ్రక్కచుండ
 మట్టియాకుపెనిఁ బరుండఁ † గుట్టిఁజొకడు.

37

వ. ఈ ముద్దులబిడ్డం డెవ్వం డిందుండ గతంబేమి? కడు వింతయయ్యెడింగదే
యని తలంచుచు జెప్పగప్పని కంటికోవుజూవుఁ బూసరుల మీసరంబులం
గై నేయుచు, 38

సీ. ఊర్పులం బొక్కిలి † యొడపి ముత్తలులుఁ జ
క్కడనాల చిటుబొజ్జ † కడలుచుండ
సంకపు లెంకగా † సంకించు కత్తుక
కలికిబుగ్గలు ముద్దు † గులుకుచుండఁ
బొందమ్మిక్రొన్నన † పొట్ట కెంజాయ న
వ్వెడి కంటిక్రేవలు † వెలుఁగుచుండ
నడఁదను గరఁగించు † బుడుతనవ్వుల చూడ్కి
కూటువఁ బెరిమంబు † కరియుచుండ

తే. చెలువలరు కేలుదోయి వే † భులనబట్టి
యెత్తి యడుగుఁదామర నోట † నిడి యొయూర
ముగను జీచుచు సంతసం † బుగఁ బరున్న
చిన్నిపావను గాంచి య † చెప్పరువు సెంది. 39

ఉ. ముంగఱముతైముం గలికి † ముక్కును జెక్కులచొక్కటమ్ము క
న్నంగవజోక చూడ్కివద † నుం జిగిమోవివసందు నల్లనొ
ముంగురులు న్నొంగంబువన † బొజ్జబెడంగును గానుఁదీగసాం
పుం గయినిగ్గు మూఁపునొన † బుంగని గంతులువేయుచాడుచు. 40

వ. వీక్షణమాత్రంబున వివృతాశ్రుపూర్ణనేత్రుండును విస్తృతరోమాంచ
గాత్రుండును వీతవరిశ్రమసమాజుండును వికసితహృదయసీరేజుండును
వివిధాదృశభావాశృప్తుండును విస్మయాధీనచేష్టుండును నగుచు నవ్వప్రా
త్రముండు ప్రప్థమననుండై మెల్లమెల్లఁగాఁ జెంగటి కరుగఁ దోడన
యల్పాలు నూర్చుగాడ్పులకుం జిక్కి తద్వేగంబు నిలువరించుకొననేరక
వానివెంబడిన మకకంబునట్లు తన్నాసికారంధ్రమార్గంబున గర్భగోళంబు
జొచ్చి యచ్చటను దొల్లింటివలె నిఖఃవిశ్వము నాశ్చర్యంబునం జూడ
సాగె 41

చం. తరణి నభంబుఁ జంద్రమనుఁ † దారల దిక్కుల దీప్త వర్ష సా
గరముల భూమి నద్రులను † గ్రామములం గనులన్ ప్రజంబులన్
బురములఁ గాననంబులను † బుద్ధునదీ నద దేశసీమలన్
సురలను దైత్యులం దవసి † చూచె నమస్తము వేయనేటికి. 42

ఆ. వివిధవర్ణజనులు † వివిధాశ్రమముల వ
ర్తించుచుండఁజూచె † బంచభూత
ములును వానికార్య † ములును జంతువులును
స్వేదబాండజములు † వెలయుఁజూచె.

43

కం. దినముల రాత్రుల మాసము
లను ఋతువుల హాసంబు † లను యుగముల నం
దొనరు సకలకల్పంబులఁ
గనె నీగతిఁ బ్రాతిభాసి † కంబు జగంబుఁ.

44

కం. హిమవత్కుఠరముఁ దత్పా
ర్శ్యమునఁ బవిత్రమగు పుష్ప † భద్రాతటిసి
కమనీయ కూలమును స్వా
శ్రమమును గను చబ్బరమున † సంయమియుండఁ.

45

వ. అంతలో మరల నబ్బలు నుచ్చాస్వసవాయు పూహవేగోద్ధతికిం జక్కి-
యొగుడాకుంబోలెఁ గుక్కియందు సుడితిరుగుచు నాసికారంధ్రంబునుండి
వెలికివచ్చుచు మరల నిశ్వాసంబులవలన లోనికేగుచు నిట్లు సప్తవారంబు
లుదరంబుం జొచ్చి యథావ్రకారంబు జగంబులంజూచి కడసారి వెలికి
వచ్చినపుడు తల్లయాబ్ధింబడి తన్మహోర్మిజాలంబుల సత్యంతవ్రయాసంబున
నీడులాడుచు నొడ్డుసేరి మెరకపై మొలచిన మట్టియాకుపైఁ బరున్న
బాలుం గని తత్తేమ సుధాస్మితాపాంగ వీక్షణంబు వడసి యతండు స్వీయ
హృదయాధిష్ఠితుండగు భగవంతుండ యని యతिसంహృష్టహృదయం
డగుచుఁ గన్నుంగవఁ జన్నిపావని సోయగంబు జాఱుకొనుచుం దనివిసనక
యల్లనడాసి బిగియారఁ గొఁగిలించుకొన నుంకించుటయు,

46

కం. అంతట యోగేశుఁడు భగవంతుండు గుహశయుండు † బాలుఁ డనంతుం
డంతర్వితుండయ్యె ముని, స్వాంతేప్ప యనీశుచేష్ట † యట్లు నశింపఁ.

47

వ. బాలుండు మెఱుమువలె నాకస్మికంబుగా నదృశ్యుండగునపుడు తత్తేజమున
కోపక తాపసుని కనులు మిఱుమిల్లుకొని మూఁతలువడియె. అంతం
గొంతతడవునకు,

48

తే. వివ్రుండల్లన కన్నులు † విచ్చిచూడ, స్వాశ్రమంబున నెప్పటిఁ యట్లయుండఁ
దొల్లితోఁచిన ప్రళయపాఠోధిలేదు, మెట్టనేలబుట్టిన మట్టి † చెట్టులేదు.

ఉ. అంతట మాని కాననము † నారయు, నింగినిఁబాఱఁజూచు మే
నంతస్పృశించు పల్కలము † నంటు ధరిత్రినిగాంచు లేచి యా

- శాంతమునిక్కిచూచుఁ దన † యాశ్రమమంతయుఁ ద్రిమ్మరుక్ మనో
భ్రాంతియొ? నిక్కమో? కలయొ? † వైష్ణవమాయయొంచు నెంచుచుకా
కం. బాలఁడు నారాయణుఁ డొక, పోలికగా నుండి లేచు † మున్నడిగిన మా
యా లీలంజూపెగాఁ, బోలు నమోభక్తరక్ష! † పుల్లాబ్జాక్షా! 51
- వ. అని మార్కండేయమహామునీంద్రుండు తలంచుచుండె నని సూతుండు
వెండియు నిట్లనియె. 52
- ఆ. అల్పదేశమందు † సధిక దేశంబు న, త్యల్పకాలమందు † సధిక కాల
మెసఁగఁజేయునిట్టు † లెన్నొవితలొనర్చు, నీశుమాయ నెఱుఁగ † నెవ్వఁడోపు!
వ. అని సూతుండు వచించె. 54
- ఇది మాయాదర్శనమను నవమాధ్యాయము సమాప్తము.

దశ మాధ్యాయము

- కం. సర్వజ్ఞ! సర్వశక్తి! సర్వేశ్వర! సర్వకర్త! † సర్వాధారా!
సర్వజననాగ్రణి! స, ర్వావృప్తి హృదయశోధ! † హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! అవధరింపుము. శ్రీ సూతుండు శౌనకాదిమహామునులతో నిట్లు
నియె. అట్లు మార్కండుండు శ్రీమన్నారాయణవినిర్మిత మాయావైభ
వంబు ననుభవించి మనంబున భయవిస్మయంబులు ముప్పిరిగొన నిట్లనియె.
- మ. కమలాక్షా! యసదృక్ష! భక్తజనర † ఖైలోలహా త్వత్పదా
బ్జముమూలంబు సమాశ్రయించితిని గా † పాడంగరావయ్య! జ్ఞా
నముచందానఁ బ్రకాశమానమగుచుం † డ న్నిదుమాయావిలా
సము విద్వాంసులె విభ్రమింతురన నీ † శా! లెక్కయే నేనికక! 3
- మత్తకోకిలము. పింటిజందెపువాని కీమహ † దుగ్రవార్షిధిపీచికా
కంటకామిత దుఃఖపుంజ వి † కారముల్ గలిగించి యీ
వెంటనేనుమి ఘోరసంస్మృతి † వెల్లునంచుఁ దలంపుమం
చంటివోగదె! దేవదేవ! ద † యానిధి! నుగుణావధి! 4
- శా. మాయంబుట్టితి మాయలోఁబెరిగితిక † మాయావ్రభావం బదే
మా! యంచుం దెలియంగ నెంచి నను న † భ్యర్థించితిం, జంకయం
దే యున్నట్టి యజార్భకంబుఁ బురిఁ బ † ర్యేషించుచందంబునకా
మాయంజేయఁగదయ్య నామఱకుపక † మాయామనోనాయకా! 5

ఆ. ఎంతచదువుకొన్ను † నంతతపమునేసే, కొన్ను నంతనిష్ఠ † గూరియున్న
నీకృపారసంబు † నగడదయేని యీ, మాయవాటలేము † మాకళత్ర ! 6

వ. అని ప్రపన్నుండై నిమిలితాక్షుడై ధ్యానించుచుండ, 7

పార్వతీ పరమేశ్వరులు మార్కండునకుఁ బ్రత్యక్షమగుట

సీ. వచ్చియేసికతోలు † బచ్చి తెల్లనిమెయిం, గట్టి నాఁడొకపుష్క † పట్టిరాడు
కెంజడల్ నెట్టెంబు † గం జుట్టి మిన్వాక, నాఁగినాఁడు విసంబు † తాగినాఁడు
బుడుతచందురు రేక † నొడిసి యాడలక్రేప, నిల్వినాఁడగ్గిక † స్మల్పినాఁడు
నిద్దంపువిగదారి † మద్దికాయలతోడు, వేసినాఁ డెసబూది † బూసినాఁడు.

తే. ముమ్మొసలవాలు కెంగేలఁ † బూసినాఁడు
రానికి న్దేనిసాబాలు † వ్రాసినాఁడు
వెల్లనట్టమాఁపున నెక్కి † వెడలినాఁడు
విన్నుసిగవేల్పు ! గుబ్బలి † విల్లుదాల్పు. 8

వ. ఇట్లు మహాదేవుండు పార్వతీసహితుండై ప్రమథగణము సేవించుచుండ
గగనంబున విహరించుచు నొకనాఁడు మార్కండేయునాశ్రమ సమీపం
బున నరుగుచో భవాని యమ్మానిం జూచి తనతేనితో నిట్లనియె. 9

ఉ. చూడుముచూడు మిందొకవి † శుద్ధచరిత్రుండు నిశ్చలాంగుండై
కూడఁగఁబట్టి యక్షముల † కూటువు డెందము నొక్కిపట్టి పె
ల్లడు మహోర్మి నక్రముల † నాఁచి చలింపనియభివోలఁ గొ
ల్లాడఁదొడంగెడెం దవము † నబ్బురమయ్యె మహాత్మ ! చూచితే. 10

కం. వాతాపాయాంభోనధి, భాతి మెలఁగు నితని తపము † పక్వముసేయం
జాతువుగాక శ్రేతజన, త్రాతా ! నీపఖల సిద్ధి † దాయవి గావే ? 11

చం. అన భగవంతుఁ డీశ్వరుఁ డు † మాంగనఁజూచి హనున్మృఖాబ్జుండై
యనియె భవాని ! యీమునికు † లాగఁగి యచ్యుతగాఢభక్తి పెం
పునఁ దనమానసాబ్జమున † మోక్షముసైతము గోరఁడన్నచో
ననఁబనియేమి ! యింక నిత † రార్థము గోరఁడటంచు మానినీ ! 12

ఆ. అయిన సాధువర్షుఁ † డగు వీనితోడ సం
భాషణంబు సేయు † వాడ నిష్ఠ
డదియ పరమలాభ † మగు మానవులకును
సాధురంగమంబు † సముచితంబు. 13

వ. అనుచు సాత్వతకణ్ఠ్యుండును సర్వవిద్యాగణ్ఠ్యుండును నిఖలప్రాణేశ్వరం
డును నగు మహేశ్వరుం డల్లన మార్కండేయుఁడెంత కరుగుటయు నమ్ముని

రుద్ధధీపుత్రియగుటం దన్ను విశ్వంబును మఱచియున్కి సాక్షాత్కరించిన
జగదాత్ములఁ బార్వతీపరమేశ్వరుల నెఱుంగఁడయ్యె. 14

కం. గిరిశుండు భగవంతుం డది

యెఱింగి నిజయోగమాయ ధ ఋషిహృదయగుహం

తరమునఁ జొరఁబాతెం బ

య్యర వివరమునందుఁ జొచ్చు ధ సట్లుక్షణమునకొ. 15

వ. అక్కారణంబున,

16

తే. వనజమిత్రోదయంబున ధ భాసమాన

మగు పొడుపునిక్కువోలె స్వీ ధ యహృదయాంబ

రమ్ము దేదీప్యమానమై ధ క్రాల నేమి

చోద్యమంచు లోఁజూపునఁ ధ జూచుచుండ 17

కం. శంటంబడె నతనికి ముక్కంటి తటిల్పింగవర్ణ ధ ఘనజాటుండు మే

నంటిన వాల్గంటి గలుగు,దంట పొడలగింటము మొలఁ ధ దాల్చిన దణియొకొ

కం. ధనువు శరంబుఁ ద్రిశూలం

బు ససిం జర్మముఁ గపాల ధ ముం డమరుకముకొ

ఘనవరశు వక్షసూత్రం

బునభీతిం బడికరములఁ ధ బూనినవాడుకొ. 19

ఆ. ఇట్లుతోచి శంభుఁ ధ డెరుగ నుద్యదవి

వోలె నేలయిట్టి ధ లీలకాలె

సనుచు విస్మితుఁడయి ధ తన సమాధినివీడి

కన్నుఁదోయిఁ దెఱచి ధ కడఁకతోడ 20

కం. రుద్రుని దయాసముద్రుని, భద్రుని భృంగీశ్వరముఖ ధ పారిషదాశ్వా

క్షుద్రునిఁ ద్రిజగద్రక్షో,న్దిద్రునిఁ గని భక్తీమొక్కె ధ నిజశీర్షముతో. 21

తే. ప్రమథయుతులౌ పురాణదం ధ పతుల శంభ

స్వాగత స్మారనమ్ము పా ధ ద్యమ్ము సర్వ

మొసఁగి స్రగ్గంధ ధూపదీ ధ వోపహార

ముఖ సవర్యలసల్పి య ధ మ్మునిపరుండు 22

తే. ఎవనిచేత నీ జగము నిర్వృతమొ యే మ

హవ్రభావుండు పూర్ణకా ధ మప్రదీప్తఁ

దావిభునకు నీకేమిత్తు ధ నయ్య! కొండ

యంత దేవున కున్నెకొం ధ డంతవ్రతి! 23

సీ. కద్రుజటాటవిం + గంగఁదాల్చినవాని, కేనిచ్చు నర్హ్యంబు! లించునొక్కో!
మడికాసుగట్టుపై + నడయాడువానికి, నేనిచ్చుకుశపీఠ + మించునొక్కో!
ఘటిశిరోమణి విభూ + పణుఁడైనవానికి, నేనిచ్చు నక్షత + లించునొక్కో!
చంద్రనూర్వ్యాన్ని లోఁచనుఁడగువానికి, నేనిచ్చు దివ్యియ! యించునొక్కో!

తే. చదలుసిగ దునేదారికి + స్రజ మొసంగి
యవ్వభూతియు క్తున కువ + హార మొసంగి
స్వామి! నామజకువ బయ + ల్పఱచుకొంటి
శరణు! శరణు! క్షమింపు దో + పములఁ ద్రుంపు.

24

తే. నిర్గుణునకును శివునకు + నిత్యునకును
శాంతునకుఁ బ్రమృదునకును + సత్త్వనకు ర
జోజామనకు ఘోరునకుఁ ద + మోజామనకు
నీకు మొక్క-చేమోడ్చు వె + న్నెల జోహారు.

25

అశ్వధాటి. భీమా! త్రిపూర్ణసుజభీమా! శ్రితాంతరసుభీ మార్జనోద్దయ! సుధా
ధామార్థకేఖర! త్రిధామా! వచోధీకసుధా మాధురీగుణ! శివా
కామా! కుమారజనకా! మాన్యశీల! జితకామా! సురేంద్రవినుతా!
సోమా! సరోజహితసోమాన్ని నేత్ర! ¹ సితసోమా! దయాజలనిధి! 26

అశ్వ. మింటకొనిగఁ నుడుటికంటక సెగఁ గఱకుమింటకహరి న్నిలిపి మే
నంటన్వెలఁది మలదంటంజెలంగి నెనరుంటం బసల్లులుకు శ్రే
గంటం జగంబరయుచుంట న్మదిందెలిసికొంటం గడుంబెరిమ ము
క్కంటి న్నినుం దలఁచుచుంటి న్వడి న్మనువుమంటిం గొనంబులగనీ! 27

కం. అనియీగతిఁ బొగడంగా, విని పరితుష్టుఁడు వ్రసన్న + విమలాత్ముఁడు స
జ్జనగమ్యుఁ డీశ్వరుం డి,ట్లనె లేనగ వాననమున + నడుగిడుచుండక. 28

ఉ. మెచ్చితి నీవ్రపత్తికి న + మేయ తపంబుననిష్ఠ కిన్న దే
నిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మ వర + మెయ్యదియే మదమోఘవిష్ణుచే
దచ్చనలేక మర్త్యు డమృ + తత్వ మహత్త్వముసెందు వేల్పులం
దెచ్చిన మాత్రయంబు వర + దేశ్వరులయ్య యెఱుంగఁజెప్పితక. 29

తే. సాధువుల భూతవత్సలుల + శాంతమతులు
సంగరహితులై బ్రాహ్మణుల + సతము మాత్ర
యమున కేకాంతభక్తులై + యైకమత్వ
మూర సమదర్శనులు పీఠ + వైరులగుచు

30

తే. ఉండెదరు వారిఁగని ప్రేతి + యొకవిజయలు
 లోకపాలులెగాక వా + గోకశత్రుఁ
 కేను శ్రీహరియును నుతి + యించి పూజ
 నలిపి మఱి యుపాసించుము + సంయమిండ్ర ! 31

ఉ. ఏమిటికిల్లు వారలవ + యిం గలుగు న్నెవరంచు నెంతవో
 మా ముపురందు వారి కలు + మాత్రము భేదముగోచరింప క
 య్యా ! మఱి స్వాశ్చ్యభేద మిను + మంతయు వారికిలేద, కాననే
 యేమటువంటి మిమ్మా భజి + యించుచునుందుము భూసురాగ్రణి ! 32

ఉ. తోయమయాలు తీర్థవిత + తుల్ మఱిప్రాణవిహీన మృచ్ఛిలా
 ప్రాయములైన విగ్రహవ + రంపరలుం జరకాల సేవలం
 జేయునుగాక లిప్తక్షణమ + సేయవుపూతము, జృష్టిమాత్రనే
 చేయఁగలారు భూమిసుర + శేఖరునా మిరుబోంట్లు సంయమి ! 33

మ. అతిఃస్థావరులై తపంబునను స్వా + భ్యాయంబునకొ సంయమో
 న్నతి నాత్మైకసమాధి మాప్రవిమలా + స్నాయ స్వరూపంబు న
 మృతిమైఁ దాల్చుచు నుండునట్టి ద్విజవంశ శ్రేష్ఠుల స్వా నమ
 స్కృతు లొక్కొక్కొక్క జేయచుండెడిని జ + మ్మి భూసురగ్రామణి ! 34

తే. అట్టి పూజ్యులొ మిముఁగను + లారఁగన్న
 విన్న సంశ్రిజులేని పా + పిష్ఠులేని
 పావనతగందు రఁగ సం + భాషణాది
 కముల ఫలమును జెప్పక + కృమగునయ్య ! 35

కం. హరిహరులకఁగలదు భిదా,స్ఫురణమ్మని పలుకునట్టి + మూఢాత్ములకుం
 బరగవ యిహపరలోకము, లెరియుదు మవ్వారిఁగాంచియేనుకొహరియొక

తే. తమవిధిని దాముసేయుచోఁ + కగవుగలదె ?
 విధినతికమించిననె వై + విధ్యమొదవు
 కలహములు పరకమ్ములు + గలుగు గ్రుడ్డు
 లాడుకొనుటకె ? కాన్త్రమ్ము + బవతిరించె ? 37

తే. స్వప్రయోజనార్థమే భేద + నరణి కల్పి
 తమ్ము కాపుకొనుటచే య + భార్తమనకుఁ
 బారమార్థికమునలేదు + పాటఁజూచి
 మూలముట్టుగఁ ద్రయ్యంత + ముల నెఱుంగవె ? 38

కం. లోకమ్మ భిన్నరుచిగద, యేకైవడి నవఁడుగోరుఁ నే మా రూప
స్వీకృతిఁదోతుము భక్తా, నీకమునకు, మందుఁ డెఱుంగఁ నేరఁడుదీనిఁ. 39

శే. దాసుల యభీష్టముకొలందిఁ † దద్గుణములు
వానిఁబట్టి క్రియలు వానిఁ † బట్టి హరిహ
రాజనామముల్ దపరెడి † సంతెగాని
నిక్కమునకు లోకేశ్వరుం † డొక్కఁడుగద. 40

కం. అని చంద్రశేఖరుఁడు చె
ప్పిన ధర్మరహస్య సముప † బృంహిత వాగ్గుం
భన పీయూషము శ్రుతిపుటు
లను ద్రావియుఁ దనివిననఁ డి † లాసురుఁడెడఁదఁ. 41

కం. చిరకాలము హరిమాయా
వరతంత్రుం డగుఁడు బడిన † బహులాయానా
విరతక్షేతము వెంటనె
హరవాగమృతమునఁ బాసి † యతఁ డిట్లనియెఁ. 42

కం. అరరే! భగవచ్చర్యల, శరీరు లెఱుంగంగలారె ? † జగదీశ్వరు లే
డైత మొక్కుదురు ప్రశంసిం, తురు తమకు నియమ్ముల నె వి † నోడంబొక్కో!

శా. స్వామీ! దేహుల ధర్మచూర్ణము గ్రహిం † పంజేయఁగా నిష్క్రియో
ద్దామిల్ మీరలు మర్త్యధర్మముల శ్ర † ధ్ధాయక్త బోధిత్రుపై
నామోదింతురు ప్రస్తుతిం త్రోరులుచే † య స్మీనఃస్థిత్రు మీ
యీ మాయాక్రియలం బ్రభావ మనదా † నే మీకు? లోకేశ్వరా! 44

ఆ. ఇచ్చవచ్చిఁట్టు † లెన్నో మాయాక్రియల్,
సలపుచుండు నైంద్ర † జాలికుండు
తాముఁగూడ నెవ్వ † ధమునఁ జేయుచునుందు,
రీశు తలపు లల్ప † లెఱుంగఁ గలరె? 45

చం. చెలఁగి యవిద్య స్వప్నము నృ † జింపఁగ జీవుఁడొనర్చెనంచు న
జ్ఞులు తలపోయుచందమునఁ † జూ ; నిజమాయ సమ స్తవిశ్వముం
గలుగఁగఁజేయ నీక నొడిఁ † గట్టుట యీపు నృజించి దానిలో
పల పసియించి యయ్యుచుభ † పంబులఁ గందువటే! పరాత్పరా! 46

చం. త్రిగుణముల స్వహించి యవి † త్రిచ్చెను యంతగ సంతెగాని జీ
వుగతి నడంగఁజో, వొకఁడుఁ † జోల్పఁగ నీకుసముండు లేడు నీ

- వ గురుఁడ వెల్లవారలకు + బ్రహ్మము నీదగుమూర్తి కేవల
త్యగరిమఁ గ్రాలుచుందు భగ + వంతుఁడ ! నీకివే మత్ప్రణామముల్. 47
- ఆ. నీదుడర్శనమున + నే పూర్ణకాముండు, సత్యకాముఁడగును + జనుఁడు భూమ !
అందుపలన నీదు + సందర్శనముకన్న, నింక నేవలమ్మా + నిచ్చగింతు ? 48
- కం. ఐనను భగవానుఁడ ! నీ, పై నెట్లులే పరమభాగ + వతులందుఁజ్ఞాతిం
గానని భక్తిగలుగ నీ, నే నాకొకపరము శ్రితజ + నేస్థితదాయీ. 49
- సీ. అనుచు మార్కండేయి + పార్థివఁడగా హైమ
వతి యనుమోదింప + భవుఁడు ప్రేమ
మొలుకుచూపుల నిట్లు + పలికె నీకోరికి
సిద్ధించు మఱి ముని + శ్రేష్ఠ ! నీ క
భోక్షజుపై భక్తి + యక్షీణమగును నా
కల్పాంతకీర్తియుఁ + గలుగుఁ బుణ్య
మజరామరత్వంబు + నబ్బుఁ ద్రైకాలిక
జ్ఞానంబు బ్రహ్మవ + ర్భసము నొడవు
- తే. అమిత వైరాగ్యయుతము జ్ఞా + నమును బడసె
డవు మహాపురాణాచార్య + తయు లభించు
ననివరములిచ్చి మునినతు + లందికొనుచుఁ
దృప్తుఁడై చివతోడ నం + దివయి నెక్కి. 50
- వ. నిటలాక్షుండు గగనంబున నరుగుచుఁ దనజేవేరికిం దొల్లి యుమ్మృకండు
తనయుండు విష్ణుమాయావిభూతి ననుభవించిన ప్రకారమ్ము నుడువుచుం
డైలాసంబునకరిగె నని సూతుండు వెండియునిట్లనియె. 51
- కం. ప్రవిమలభార్గవవంశో, ద్భవుఁ డచ్యుతభక్తిరతుఁ డ + వాస్తవహయో
గ విభూతిమహిముఁడై యి,చ్చ వచ్చినటు లిప్పటికినిఁ + జరియించుఁజామీ
- కం. స్ఫురిత ముకుందప్రకృతి, శ్చరిత మునివరేణ్య వివిధ + చర్యావిలస
చ్ఛరితము హృదయానందభు, భరితము వింటిరెటు విప్ర + వంశ్యలలాముల్.
- వ. మీసందియంబు తీతినదనితలంతు మహద్గులారా! న ప్రకల్ప ప్రళయాత్మకం
బైన భగవన్నామూవైభవంబు మార్కండేయుఁకొక్కఁకిమాత్రమే భగవ
దిచ్చచే నాకస్మికంబై యనుభూతంబైనది గాని యది సర్వజనసాధారణ
మైనదిగాదు. మాయాస్వభావముతెలియని కొందఱు జ్ఞులు వైవయుగ
సహస్రద్వయమానంబున మాటిమాటికి వచ్చుచుండు విశ్వసామాన్యకల్ప
ప్రళయంబులే యవియని భ్రమంబుడి పలుకుచుండు రిట్లుగాదు. మాయా

శశు శ్వాసోచ్ఛ్వాసములవలన నేడువర్షాయములు తడుదర ప్రవేశ నిర్గమనములవలన సప్తకల్పప్రళయంబులు తత్క్షణమాత్రంబున వాని కొక్కొక్క జరిగినట్లున్నవని విద్వాంసులు భావించురు. అసలు మాయ యన సర్గప్రళయోద్భవముగ సుసృజితమేనుమీ. మఱియు నిందజాలి కుండే యెన్నియేని యద్భుతంబులంజేయఁచుండు నిత భగవంతుఁ డొక్క యక్షణంబున నేన్ని కల్పంబులం జూపలేఁడు ? 54

- కం. ఈ మార్కండుచరిత్రముఁ బ్రేమము తొలఁకాడ విన్న † వినిపించినఁ గ ర్ణామిత సంసారంబుధి, నామానవు లు త్తరింతు † రశ్రమభంగికా. 55
- వ. అని శ్రీ సూతపౌరాణికుండు పలికెను.

ఇది దశమాధ్యాయము సమాప్తము

ఏ కా ద శా ధ్యాయము

- కం. కించిద్జ్ఞానిచేతను వ్రా, యించెడు భాగవతమిట్టి † దే నీమాయా చంచ త్ప్రభావగరిమ ము, దంచల్లోకచయజతర † హరిహరనాథా ! 1
- వ. ¹ నేనా ! యపధరింపుము² అవ్వలఁ బురాణశ్రోతలగు మహర్షులలో శౌన కుండు సూతునితో నిట్లనియె²
- కం. విమలాత్మ ! భక్తవర్యా ! సమస్త తంత్రార్థతత్వ † సారవిదు లుదా త్త మనీషులైన మిముఁ బ్రశ్న మొకండడిగెద నెడంద † సందియమెడలకా.
- తే. కేవలఁడగు శ్రీవిష్ణుపూజావసరము, లందుఁ దాంత్రికు లెట్టిత † త్త్వాశీచేత నంగముల నుపాంగమ్మల † నాయాధముల భూషణమ్ములఁ గల్పించు † పుణ్యపురుష ! 4
- కం. ఇట్టిక్రియానైపుణమున, నెట్టిజనుండైనఁగాని † యెనయు నమృతతా పట్టంబుఁ గాన మీరి, ప్పట్టిన నిది తెల్ప వేడు † వాడ మహాత్మా ! 5

—* సూతుండు మహాపురుషపూజాక్రమ మెఱిఁగించుట *—

- వ. అనిసూతుండు విష్ణువిభూతులను వేదతంత్రములందుఁ జెప్పిన బ్రహ్మ ద్వాచాక్యులకు నస్మద్గురువర్త్యులకు నమస్కరించి నుడివెద ననిగూరునను స్కారం బొచరించి యిట్లనియె. ప్రకృతి సూత్ర మహా దహంకార

పంచతన్మాత్రములను తొమ్మిదితత్వములచేతను, నేకాదశేంద్రియ పంచ
మహాభూతిములను షోడశవికారంబులచేతను, విరాట్పురుషంశునిర్మితండు
చేతనాధిష్ఠితుండైన వీనియందు భువనత్రయము గోచరించుచున్నది. 6

సీ. బ్రహ్మాండరూప వి + రాట్పురుషునకును
భూమ్యా ద్యధ స్పృష్ట + భువనములును
చరణముల్, దివముఖీ + ర్ష; మ్మాకనమునాభి;
రవినేత్రములు; సమీ + రణుడునాన;
జానవుల్ దెసలు; వ్ర + జావతివజననేం,
ద్రియ; మహానంబది + మృత్యు; పభుల
లోకపాలురుబాహు + లుం; జంద్రుడుమనంబు;
యముడుభూయగము; డం + తములుజ్యోత్స్న;

తే. ప్రీతయుత్తరోష్ఠంబు, క్షీ + బెవవిలోభ
మవనిజములురోమములు; స్మ + యమ్మాభ్రాంతి;
జలధరములుకేళమ్మలై + వెలయు; నిల్లె
యంగములెసంగు మనకున్న + యట్లతనికి.

7

తే. అవనిలోఁ బ్రతివ్యక్తి స్వీ + యమగుజేన
నేడుజేనలపొడవుండు + సీతమమున
సీవిరాట్టుం దనవితస్తి + నేడుజేన
లుండు నెంతచెట్టుకు గాలి + యుండునంతె.

8

ప. అమృతాపురుషుం డాత్మజ్యోతిని గొన్నభరత్నంబుగను వత్సస్థలంబున
వ్యాపించిన తాత్కాలికభావటలంబును శ్రీవత్సంబుగను నానాగుణమయం
బైన న్వకీయమాయను వనమాలగను వేదంబును బీతవస్త్రంబుగను
ద్రిమాత్రప్రణవంబును బ్రహ్మసూత్రంబుగను సాంఖ్యయోగంబుల మకర
కుండలంబులుగను బ్రహ్మలోకంబు సర్వలోకనమస్తృతంబు గిరిటంబుగను
సవ్యాకృతమును దాశయనించుండు ననంతండుగను ధర్మజ్ఞానాది
యుక్తంబైన సత్త్వగుణంబును నాననవద్ధంబుగను నింద్రియమనోదేహ
బలయుతంబగు ప్రాణతన్వంబు గడగను నొనర్చిజొని వ్రకాశించు
చున్నాడు. మఱియు సతనికి జలతత్వంబుశంఖంబుగను దేజస్తత్వంబు
సుదర్శనంబుగను నాకాశతత్వంబు ఖడ్గంబుగను దనరారుచున్నది. అతని
చర్మమ్మా తమోమయమ్ము. శార్దూకార్దూకమ్ముకాలమయమ్ము తూణీ
రమ్మాకర్మమయమ్ము. అయ్యజాన కింద్రియంబులే శరంబులు క్రియాశక్తి
యుక్తమనంటే రథంబు శబ్దాదితన్మాత్రములే రథబహిరభివ్యక్తి ఆదేవుండు

ధరించిన ముద్రలవలననే యతని పరదానాభయదానాది క్రియా
స్వరూపము సంభావ్యంబగు. 9

తే. అర్కమండలంబే దేవ ధి యజనభూమి;
ఘనగురూపాత్త మంత్రదీప్తి ధి యై తదీయ
పూజకర్తృతః; యీదేవ ధి పూజవలన
వృజినాశమా నంచు భా ధి వింపవలయు. 10

కం. భగవంతుడు భగవద్భో, వగతైశ్వర్యాది పట్క ధి వనజముఁ గయి లీ
లగఁదాల్చుఁ, జామరవృజ, నగతిఁధర్మము యశమ్ము ధి నర్మలిఁబూనుఁ.

కం. అకుతోభయ వైకుంఠ, ప్రకటితధామమను నాత ధి పత్రిముఁదాల్చుఁ.
సకలామ్నాయ భుజంగాం, తకుపై యజ్ఞపురుషుం డ ధి తండు చరించుకా 12

ఆ. కేవలాత్మరూపు ధి నీ విష్ణుదేవు ని, త్యానపాయని యగు ధి నట్టి శక్తి
శ్రీస్వరూపమున భిజించుచునుండు ను, రక్షునందుఁ గాపు ధి రమ్మవెట్టి

తే. పరము సతని నాగమతంత్ర ధి పార్షదాధి
నాయకుండు విష్వక్సేన ధి నాముఁడు, నణి
మాది కాష్టగుణములు నం ధి దాదిరూప
మునను డద్వారపాలు రా ధి చును భజంత్రు. 14

వ. అమృహపురుషుండు స్వయముగా వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నామమూలఁ జతుర్నూర్విభూహమ్మూలఁ బరగి సేవ్యుండగు. 15

నీ. బాహ్యేంద్రియములచే ధి బహుళార్థము లనుభ
విండు జాగ్రద్దశ ధి విశ్వేందగుచు;
స్వాంతర్నిషఘమగు ధి స్వాప్నీ కావస్థలో
భాసిల్లుఁ దైజసా ధి హ్యయముపూని;
బహిర్గతదేంద్రియో ధి వశమంబుకల్మిఁ ద
దుభయ సంస్కారమ్ము ధి లొందిమీరు
నజ్ఞానమందలి ధి యల నుష్ణ స్థితిఁ
బ్రాజ్ఞనాముండనఁ ధి బరిధవిల్లు;

ఆ. అమలమైన జ్ఞాన ధి మలరు ముక్తావస్థ
యందుఁ దాఁ దురీయుఁ ధి డనఁగ నెగడుఁ;
బరమపురుషుఁ డాఁడు ధి భగవానుఁ డిల్లు దే
హమున నల్లెఱుగుల ధి నాడఁడలఁచి.

ప. ఇట్లు భగవంతుం శిష్యుండు పాదాద్యంగంబులచేతను గరుడాద్యుపాంగం
బులచేతను సుదర్శనాద్యాముఖంబులచేతను గొస్తుభాద్యాకల్పంబులచేతను
భాసిల్లుచు వాసుదేవాదిచతుర్ముర్తియగుచు విశ్వాదిచతుర్నామంబు
లొలసి జీవత్వంబైనయక నియంతగా నలరుచు హరి సంతతసేవుండుగు
చున్నాడు. 17

ఆ. స్వమహిమంబువలనఁ + బరిపూర్ణుడైయుండు
బ్రహ్మకారణుడయి + పరగుచుండు
స్వప్రకాశుడగుచు + సర్వంబెఱుంగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మమునకు + సంజలింతు. 18

ఇ. స్వీయమాయచేత+విశ్వంబుఁబుట్టించుఁ,దనువుఁమంచివేయుఁ+దానొకండు
బ్రహ్మవిష్ణురుద్ర+పరనామములుదాల్చి,యట్టిబ్రహ్మమునకు+సంజలింతు. 19

ఆ. ఆగవరత మనావృ + తాక్షుడయ్యును వివృ
తాక్షునట్లు తోచు + నన్నిగనుచుఁ
దత్పరులకు నాత్మ + తత్త్వంబుగ లభించు
నట్టిబ్రహ్మమునకు + సంజలింతు. 20

శా. శ్రీకృష్ణ! ప్రజకామినీ ప్రజనుతా! + వృష్టిండ్ర! గోవింద! భూ
లోకా రిక్షితిపాలవంశదవానా + లోకా! ప్రపూతప్రభా!
పాకానిప్రణుతా! యనంతవిభవా! + వాచంయుమాదిత్యర
క్షాకేళీ! శ్రవణాభిమంగళ! ననుం + గాపాడవేమొక్కడక. 21

ముక్తవదగ్రస్తసీసము.
నందాదిభక్తహృ + స్మందిరస్థిరవాస! వాసవాద్యమరసే + వ్యవదవద్మ!
వద్దానరతీమనః + వంకేశజోలంబ! లంబమానాలకో + ల్లసితనుముఖ!
సుమఖోత్తమవచోభి + శోభితేద్ధవతార! తారాచలోదార + ధైర్యసార!
సారసవత్రవి + శాలనేత్రవిరాజ! రాజార్ధశేఖర + ప్రాణమిత్ర!
తే. మిత్రకోటిసమప్రభా + మేయకాయ! కాయజాతీతసౌందర్య + ఘనవిలాస!
లాసత్పరిగోపగోపీరమాజ! మాజదతఃబాహిప్రపున + మృగమునంద 22
చం. నిరతము వేగుజామునన + నద్దురలేచి వినిర్మలాత్ముడై
వరమవప్రితుండై మదివి + బట్టి తదంఘ్రియశర్పి యిమ్మాహ
పురుషుని లక్షణంబు లిట్లు + బుద్ధిజపింపెడివాఁ డెఱింగెడిక
బరము గుహాశయున్నిగమ + నందితులం బరమాత్ము బ్రహ్మముక. 23
వ. అనిశశౌనకమహర్షి యిట్లనియె. 24

- తే. ¹ అర్కమండలంబే దేవ ధి యజనభూమి
యంటి, మఱితొల్లియభిమన్యు ధి నాత్మజనకు
² వినిచెసంగ్రహముగ రవి ధి విషయము భగ
వానుడైన శ్రీ శుకయోగి ధి వక్యఁడనఘ ! 25
- కం. నలనలకుఁ బెక్కుతెఱఁగులఁ, గలిగెడి సారగణ నప్త ధి కమ్మందురు వా
రల పతులనామకర్మాదులఁ దెలుపుమహరియకాదెద్యుమణిగవెలుఁగు 26
- .. సూతుండు శౌనకాదులకు ద్వాదశాదిత్యవ్యూహము నుడుపుట ..
- వ. అన శ్రీ సూతుండిట్లనియె. 27
- తే. సర్వదేహుల కాత్ముఁ డీ ధి శ్వరుఁడు విష్ణు
వతిఁడు లోకయాత్ర జరుగు ధి నట్టివనికె
దన యనాద్యవిద్యా మహా ధి త్వమున సూర్యు
వెలయఁజేయ నాతిఁడు లోక ధి మూలఁజరించు. 28
- తే. సృష్టికర్త లోకాత్ముండు ధి శ్రీహరియె వి
కర్తనుఁడు క్రియాభేదంబు ధి గా నుపాధి
కల్గె; నంతియ భిన్నులు ధి గారుపీరు
“సూర్య ఆత్మా జగత” యంచు ధి శ్రుతియులేదె! 29
- ఆ. ద్విజవరేణ్య! సర్వ ధి వేదక్రియలకు నీ
తిండ మూలమగు క ధి తమునఁగాదె!
ఋషివతంసు లర్కు ధి నెన్నియో విధములఁ
బొగడుచుందు రెదలు ధి పొంగువాఱు. 30
- కం. సమయమ్మా ఫలము క్రియ కా
ర్యము కరణము కర్త దేశ ధి మామ్నాయము ద్వి
వ్యము ననుసీతోమ్మిదిచం
దముల హరియొకండ వెలుఁగుఁ ధి దసప్రకృతిగతికా. 31
- వ. సమయమఁ బ్రాతరాదికాలము. ఫలమునా స్వర్గాదికము క్రియ
యనంగ ననుష్ఠానము కార్యమన యాగాదికము. కరణమన సుగాదిక
మామ్నాయమన మంత్రము ద్రవ్యమన ప్రేరేపకము వీనికిమూలము
సూర్యుండగుట నతనిసూర్చి యెఱుంగవలసియున్నది. 32
- తే. కాలరూపుడౌ భగవంతుఁ ధి డోలి బార
నెలలయందు వేళ్ళెఱు వం ధి డెండు గణము

లలరి సేవింపఁగా లోక ధీమాత్రజరుగు
పొంతుఁ జరియించుఁ దద్విధం. ధీమాత్ర వినుండు.

33

తే. ప్రతిగణంబున మాసాధి ధీమాత్ర ముషీశ్వ
రుండు గంధర్వుండును నప్ప ధీమాత్రయు
యక్షుండును నాగవతియును ధీమాత్రసుండు
నండి యాయా నెలలఁ జోవు ధీమాత్రులెమి.

34

సీ. హేతిదైత్యుండు రథ ధీమాత్ర మయ్యక్షుండు
తుంబురుగంధర్వు ధీమాత్ర బులస్త్య
మునియు వాసుకియును ధీమాత్ర వర్మండు శృతి
స్థలియునునప్పఁ ధీమాత్ర ధాత
యనురవి షధుమాన ధీమాత్ర గడపుచునుండు;
పుంజకస్థలియును ధీమాత్ర వృంధి
నారదాఖ్యాకంఠం ధీమాత్ర కచ్చనీ
రుండు నాగుండు పుల ధీమాత్ర మాని

ఆ. రాక్షసుండుప్రహేతి ధీమాత్రుండును రథాజు. ధీమాత్రభీమండు సూర్యు
డిట్లు వారలెల్లఁజేరి వైశాఖమాసంబు నడపుచుండు వహని నాథులార !

సీ. తక్షకోరగుండు ర ధీమాత్ర నయ్యక్షుండు
పౌరుషేయుండను పలలభోజి
హాహాఖ్యగంధర్వు ధీమాత్ర ముషీవరుండు
మేనకాపురసయు ధీమాత్ర నామ
నవిరయు శ్వేతమా ధీమాత్ర గడపుచునుండు
చిత్రస్వనండు దైత్యధీమాత్రుండు
సహజస్వయంక్షుండు ధీమాత్ర లేమరంధ హూ
హూనామగంధర్వుండురుగుండు

ఆ. శుక్రనామకుండు ధీమాత్ర వసిష్ఠండు, ముషీయు వరుణుండ నెడునినుండు వీర
లండతెలమిఁగలిసి ధీమాత్ర మాసంబు, నడపుచుండు వహని నాథులార !

సీ. చర్యరాక్షసుండు వి ధీమాత్ర నగంధర్వు
వర్మండు డేలాపుత్ర ధీమాత్ర గుండు
నంగిరోహాని దే ధీమాత్ర నప్రవ్రాచ
శ్రోతృయ్యక్షుండు నిం ధీమాత్ర నూర్యు
క్షీసమూహము నభో ధీమాత్ర నుగంధర్వు
శంఖపాలుండనుభు ధీమాత్ర పతియు

వ్యాఘ్రైత్యుఁడు భృగుఁ ధాచంఱుమశ్రేష్ఠఁ
డాసారణాఖ్యాకఁ యక్షవరుఁడు.

తే. మఱి యనుష్టాచయ నెడునఁ ధర్మయు నుగ్ర
సేననామకగంధర్వఁ ధేఖరుఁడు
బలసేకొల్ప వివస్వదాఁ హ్వయఁడుసూర్యుఁ
డడరి భాద్రవదంబునుఁ నడపుచుండు.

37

సీ. కంబలాశ్వుండునాఁ గవరుండు శతజత్తు
యక్షుండు జమదగ్ని యమి తిలోత్త
మాభిదాప్సరసఁ బ్రహ్లాదపేత దైత్యుండు
ధృతరాష్ట్రగంధర్వుఁ డతి ముదమునఁ
గొలువ నివంధరాఁ ఖ్యుఁడురవి యాశ్వయు
జంబును బ్రేమతోఁ నాఁకుచుండు;
సత్యజిద్యక్షుఁ డశ్వతరాఖ్యభోగి వి
శ్వామిత్రమాని యుఁ ధర్మసరంధ

తే. ఘనఁడయిన మఘాపేత రాక్షసుఁడు సూర్య
వర్చసుండను గంధర్వఁ వంశజుండు
సాహ్యమొంద విష్ణువనెడిఁ గవిత పూని
కార్తికమ్మఁ బాలించు సాఖ్యమ్మగలుగ.

38

సీ. ఊర్వశీవనిత తాదృశ్యుండు యక్షుండు వి
ద్యుచ్ఛత్రువను రాక్షసోత్తముండు
ఋతసేనగంధర్వుఁ డతిబలుండుగు మహా
శంఖనాగుండు కశ్యపమహర్షి
కొలువ నంశువనునఁ ధర్మఁడు మార్గశీర్ష మా
సమ్మను నెమ్మిలో జరుపుచుండుఁ
బూర్వచిత్రియను పూర్వభోడి కలొక్కట
కాహియ నూర్ణుడక యక్షవరుఁడు

ఆ. సూర్యుడనెడి రాక్షసుఁ డరిష్టనేమి గం
ధర్వుఁ డాయువనెడి తావనుండు
బలసే కొలుచుచుండఁ భగ్గుడను సూర్యుండు
పుష్కమాన మెల్లఁ బ్రాచుచుండు.

39

సీ. గౌతమ బ్రహ్మస్థి † వాతరాక్షసుడు సు
 పేణుడక గంధర్వ † శేఖరుడు
 సురుచి సమాఖ్య య † క్షుండు ఘృతాచ్యుప్త
 రోంగనయు శనజ † యూహ్యయ శని
 సేవింపఁ బూషాఖ్య † చిత్రభానుడు మాఘ
 మాసంబుఁగాచుఁ † † మమ్ము దొలుక
 సేనజిడవ్వరో † మానిని యైరావ
 త భుజంగవతి భర † ద్వాజహూని

తే. విశ్వగంధర్వుడును సుర † క్వేషి వర్చ
 నుండు † క్రతునామకుండు య † క్షుండు భజించు
 చుండఁ బర్జన్యనామధే † యుండు సూర్యుఁ
 డెలమి ఫాల్గున మాసంబు † నేలుచుండు.

40

కం. ఇవి శ్రీహరిరూపుండవు. సవిత్ర. విభూతితతు లుభయ † సంధ్యల నిత్యం
 బవిరత భక్తిని వీనిం, దవిలి, తెలంచునరు పావ † తతి నాశమగుక.

కం. ద్వాదశమాసంబుల నటు, లాదిత్యుడు వట్టువర్వ † లంది తిరుగుచుక
 సాదృతి నిహవంశుభ ధీ, చోడనమును సల్పుచుండు † జమి సర్వులకుక

సీ. స్వవరత్రయిక్ బుష్మల్ † సన్నతుల్ సేమంగ
 నచ్చరల్ ముందు † † త్యములుసలువ
 గంధర్వులు మనోజ్ఞ † గానంబులొనరింప
 గ్రామణుల్ రథచోడ † కతనుబూన
 నాగులు రథబంధ † సమున రజ్జులుగాఁగ
 బలశాలులగు దైత్య † వర్యులెలమి
 బిటిడిదెర వహించి † యరదంబుఁ ద్రోవంగ
 నర్కుండు చరియుంచు † సంలెకాక

తే. వాలఖిల్వ లర్వదివేల † బ్రహ్మములు
 తన కభిముఖంబుగానిల్చి † యనవరతము
 శ్రుతివయంబులతోడ నుం † స్తుతులొనర్పఁ
 గ్రాలుచుండు శ్రీసూర్యనా † రాయణుండు.

43

2. "విశ్వస్థి" అని కూర్మపురాణము.

3. 'జుకు' అని భొందైత్రుని. క్రతు: అని వావిళ్లప్రతి, కూర్మమునను "క్రతు:" అనియే కలదు.

ఆ. ఇట్లనాదినిధనుఁ డీశుండు శ్రీహరి
కల్పకల్పమం ద డీ నల్పభంగిఁ
దనకుఁదా విభాగ డ మొనరించుకొని లోక
చయముఁ గాచుచుండు డ సంతతంబు.

44

వ. అని శ్రీ సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పె.

45

ఇది పదునొకండవ యధ్యాయము సమాప్తము.

ద్వాదశాధ్యాయము

శం. కోట్యర్క సమాంగవ్రభ !
త్రుట్యర్థ శ సూత్రోపుర డ ధూజన ! నిష్కా
పట్యచరిత ! మునిహృదయ
ప్రాట్యంఘ్రిద్వయ సరోజ ! హరిహరనాథా !

1

వ. ¹ దేవా! యవధరింపుము. అంత శ్రీసూతుండు శౌనకాదులతో నిట్లనియె. ²

—* ఏత త్పురాణోక్త విషయ సంగ్రహము *

తే. మొక్కులిడద మహాధర్మ డ మునకు జోత
లిడద శ్రీకృష్ణునకు విశ్వ డ సృష్టికేళి
కంజలింతు బ్రాహ్మణులకు డ నవల నుక్త
ధర్మములనె సంగ్రహముగాఁ డ దలఁతు మరల.

3

శం. మీరడిగిన కతమున ఋషా, లారా ! నుడివినిని శ్రుతిరసాయనముక శ్రీ
నారాయణ పూర్వకథా, సారముక వేదపీఠి డ సంచారముక.

4

తే. అఖల పాపహరుండు నా డ రాయణుండు
హరి హృషీకేశ్వరుండు సాత్వ డ తాశ్రయుండు
తామరసనిధ నేత్రుం డి డ డంపురాణ
మందు సంక్లిరితుండయ్యె డ ననఘులార !

5

వ. ఇందు సర్వవిశ్వసృష్టిసంహారకారణము నిర్గుణపరబ్రహ్మమును నపరోక్ష
విజ్ఞానానుభవపర్యంతము జ్ఞానమ్మును దత్సాధనమ్ము నభివర్ణితములు.
మఱియు భక్తియోగముఁ దదాశ్రయమగు వైరాగ్యమును నిరూపితములు.

కం. నారదవృత్తాంతంబును, బారీక్షితగాధ శాప + పశత నిరశనుం
డా రాజర్షికి వ్యాసకు, మారున కగుగోష్ఠి యూది + మస్కంధమునా. 7

తే. యోగమున నర్పిరాదుల + నొందుటయును
భాతృవారదగోష్ఠి వ + తారవర్ణ
సమ్మృతైరాజపురుష స + ర్గమ్మృతాది
గాఁగఁగలదు ద్వితీయమా + స్కంధమందు. 8

వ. విదురోద్ధవసంవాదము, విదురమైత్రేయసంభాషణము పురాణ సంహితా
ప్రశ్నంబును బ్రశయంబున మహాపురుషసంస్థితయు గుణత్వోభరూప
ప్రాకృతికసర్గంబును మహాదాది వైకృతికసృష్టియు విరాట్పురుషాధార
బ్రహ్మాండసంభూతియు స్థూలనాక్షాణాగతియుఁ బద్మసముద్భవంబు,
వరాహావతారము హిరణ్యాక్షకథము సూర్యతిర్యగవాక్సర్గంబును
రుద్రసృష్టియు శతరూపా స్వాయంభువ మను జననంబును గపిలావతారం
బును గపిలదేవహూతి సంవాదంబును నాదిగాఁగలది తృతీయస్కంధము.

కం తొమ్మండ్రు ప్రజాపతు లుడ, యమ్మగుటయు దక్షుచేయు + మజ్జమ్మవినా
శమ్మృతయు ధ్రువుచరి, త్రమ్మను బృథుచక్రవర్తి + రమ్మచరితము. 10

వ. నారద ప్రాచీనబర్హిస్సంవాదమ్మను మున్నగునవికలది చతుర్థస్కంధము 11

కం. అనులము పైయవ్రతచరి, తము నాభిచరిత్ర ఋషభ + తనయ భరత వృ
త్తము ద్వీప వర్ష భూధర, సముద్ర కూలంకషోప + చయ వర్ణనముల్. 12

వ. జ్యోతిశ్చక్రసంస్థితయుఁ బాతాళ నరకభేద వర్ణనములుగలవి పంచమ
స్కంధము. 13

తే. దక్షజన్మంబు నతనినం + దనల కమర,
దైత్య తిర్యగుజంగ వ + తత్త్రియఃఖులు
వోడముటయుఁ ద్వాష్ట్రపుట్టువుం + బొడవడఁగుట
లలరునదియ పవస్కంధ + మనఁగఁబడును. 14

కం. నిక్కపుహరిదాసుల మున్, తెక్కింపందగిన భక్తి + లీనుఁడు జగమం
దొక్కఁడ ప్రహ్లాదుఁ డతని, మహువకత గలడ సప్తమస్కంధమునా. 15

తే. అష్టమంబుసంగలవు మ + స్వంతరాను
చరితములును గజేంద్రమో + క్షణము వార్ధి
మధన దేవరాక్షసయుద్ధ + మత్స్యకూర్మ
వామనాద్యవతారాభి + వర్ణనములు. 16

సీ. రాజవంశానుకీర్తనము నిత్యైకవం
 శృంగారయిపొల్చును ధృమ్ముచరిత
 మును, నితోపాఖ్యానము నూర్వవంశాను
 చరిత శర్వాతిరా జర్చి దుహిత
 యగు సుకన్యాగాధ యంబరీషుచరిత్ర
 మిత్యైకజన్మంబు నింద్రవాహు
 పృథ్వు మాంధాతృ పృథ్వాంతమును సౌధ
 రితపోబలము త్రిశం కు తనయకథ.

తే. సగరుకతయు భాగీరథీ సఞ్చవంబు
 విమలఁడైన ఖట్వాంగభూ విభుని నడత
 సర్వపాపావనోదన శ్చమము రామ
 భద్రు దివ్యచారిత్రాభి వర్ణనమ్ము

17

కం. నిమివిభు సంగవరిత్యాగము జనకోద్భవము తార గావించిన కా
 ర్యమును బురూరపు సనురాగము భార్గవరాముచేయుత్తత్రక్షయముకా.

తే. అవల సహుష యయాతి దుష్కంత భరత
 రంతిదేవ శంతను భీష్మ రమ్మకథలు
 యగుకులానకీర్తన మాది యౌ విషయము
 లలరెడిని సవమస్కంధ మందు మివుల.

19

తే. కృష్ణదేవుండు వసుదేవు నింటఁబుట్టి
 నందుకడఁ బెరుగుట పూత నా వధంబు
 శకటుత్రోవుఁ దృణావర్త చాలనంబు
 వత్స బక మారణం బఘో ద్వాసనంబు.

20

సీ. బ్రహ్మ మాయాప్రభా వముగంట బలుఁడు ధే
 నుకు మన్నిగొనుట కృష్ణుండు కాళి
 యాహి గర్వోద్ధతి నడఁచుట గోగోప
 కుల నెరగలినుండి తలఁగుటయును
 బలుఁడు వ్రలంబుని బిలుకుమార్పుట నందు
 రక్షయ గోపికా ప్రతము మాని
 పత్నులభక్తి వి ప్రజనానుతాపంబు
 భూరి గోవర్ధనో ధ్ధారణంబు

తే. శక్రకృతము యజ్ఞాభిషే చనము గోపి
 కాంగనాక్రీడ శంఖచూ డాసుహరణ

వృషభ తురగరూపాసుర + విదళనములు

విములుఁ డ్రూరూరాక గో + పికల వగవు.

21

కం. బలరామకృష్ణులు మహా

త్ములు మధురకుఁజనుట హస్తీ + ముష్టిక చా.

రుల కంసాదులవధ మొ

జ్జల మృతసుతుఁ డెచ్చి సంత + సము గూర్చుటయు.

22

ప మధురవసించుచు బలకృష్ణులు యాదవప్రియకార్యము లాచరించుటయుఁ
గృష్ణాదేశంబున నుద్ధవుఁడు గోపికలచేత కరుణుటయుఁ బలుమారులు
జరాసంధ సైన్యము రామకృష్ణులు వధించుటయు యవనేంద్ర సూతనం
బును గుశస్థలీలివేశనము రుక్మిణీహరణము పారిజాతానయనము హర
విజృంభణము బాణభుజకృంతనము నరకాసుర సంహరణము షోడశ
సహస్రాంగనావరణము చైద్య పౌండ్రక నాల్వ దంతవక్త్ర శంఖర ద్వివిద
ముర వంచజనాదిమారణము వారాణసీదహనము పాండవుల నిమిత్తము
చేసికొని కృష్ణుఁడు భూభారమడంచుటయు మున్నగు కథలు దశమస్కంధ
మునఁ గలవు.

23

కం. పాములు వేల శపించుట

నారద వసుదేవభాష + ణము కృష్ణుఁడు తక్

గోరంగ సర్వోపనిష.

తాన ముద్ధవునితోఁ బ్ర + సంపించుటయు.

24

కం. యాదవనాశము బల దా, మోడరు లాత్మీయ యోగియు క్షీఁ జనుట లో,
నా దివ్యకథలుగల వే, కాదశమగు స్తంధమందు + ఘనగుణులారా !

కం. యుగలక్షణ వృత్తులు కలి

యుగనర కష్టములు నాలు + గోజల లయముల్

తిగతెగల వుట్టువులు ది

వ్యగతికిఁ బతి విష్ణురాతుఁ + డగుగుట మఱియు.

26

కం. శ్రుతిశాఖా విభజనమున్ యతిమార్కండచరితము మ + హాపురుషాంగ
స్తుతి సూర్యవ్యాహాదులు, చతురత నడిచితిని ద్వాద + శ్చస్తంధమునన్ 27

కం. మీరడిగిన ప్రశ్నమ్ముల, కారసి యుత్తరములిడితి + నబ్జాక్షుని లీ

లాయావ కర్మముల నొప్పారఁగఁ గీర్తిచితిని మ + హామునులారా ! 28

.. ప ల ము ..

కం. ధరజాతీయుఁబడియొక మై, మఱచియుఁడుమ్మియును వ్యాధిఁ మణఁగియునార్తిం బొరలియు నెఱుంగఁ బెద్దంగ, “హరయేనమ” యన్న జాలుఁ నడఁగునఘంబుల్.

ఉ. కాంచనచేల ! శత్రుజన ! కాల ! దయాగుణలోల ! భక్తరక్షాంచితశీల ! యోగిహృద ! యాటనశీల ! యటంచు భక్తిఁగీర్తించిన విన్న, వారలమ ! దిక్ హరిసేరి తలంగు దుఃఖముల్ మంచుల వేడివెల్లువలె ! మబ్బులఁ బెన్నుడిగాడుపుంబలె. 30

తే. అమృతుఁడు భగవానుం డ ! ధోక్షజం డ కీర్తితములా కథల్ మృషా ! గిరము లల్పములు ససత్విముల్ ; కీర్తితం ! బులు బలే ! శుభాకరములు పుణ్యదముల్ య ! భార్గములును. 31

కం. ఎది యుత్తమకీర్తి గుణా, భ్యుదయము గానంబుసేయు ! నో ! యదెరమ్యంబదె రుచికర మదె యానం, దద మదె శోకాభిశోష ! నము మర్త్యులక్ష.

ఉ. ఎమ్మొయఁ జిత్రశబ్దముల ! నేర్చిననే ? మది విశ్వపావన త్వమ్మునఁ గ్రాలు సచ్యతు ను ! దార యశంబును దృప్తిదీట గా నమ్మునుజేయఁజే గరట ! నాయకతీర్థమ యద్ది హంససేవ్య మ్మదిగాడునూ ! పరమ ! హంసతతుల్ జలజాక్షసేవకుల్ 33

మ. ప్రతిపద్యంబున వానినామ మలరా ! రంగాబనే ! మీశు శాశ్వత కీర్త్యంకితమైనగాథ యగునే ! జాలట్టిదానికొ సమాదృతి విన్న న్వినిపించినకొ మఱియుఁ దా ! నే పాడుకొన్నం బురాశ్వత ఘోరాఘవరంపరల్ క్షణములో ! క్షీణించెడికొ శౌనకా ! 34

కం. పురుషైష్కర్మ్యంబయ్యును, హరికీర్తి విరహితమైన ! నలరదు కంటే ! మఱి యుత్తమకర్మము నీ, శ్వరార్పితము గాదయేని ! పరలునటయ్యా ! 35

కం. అమలచరిత ! శౌనక ! యు, త్తమకర్మముగూడఁ జేయు ! తఱినే ఫలకాలమునందే నురుతర క, వ్యములం గలిగించుఁజువ్వె ! జనములకెపుడుకొ. 36

మ. తమవర్ణాశ్రమ ధర్మనిష్ఠలు తపో ! దాసశ్రుతాదుల్ యశోర్థములం గోరియ సల్పుచో నవి నిర ! ర్థంబుల్ సుమీ వానఁ గవ్యమొడకుకొ మఱివానికిఁ జతగఁ గృ ! వ్యస్వామి పాదారవిం డ మహాసంస్కృతి కల్గినం బసెడిమే ! నం దావియున్నట్టులే. 37

చం. హరిగుణకీర్తన శ్రవణ ! సాదరముఖ్యములం దడంఘ్రు సంస్కరణములకొ విరక్తియును ! జ్ఞానము సత్వవిశుద్ధి శాంతియొక

నిరుపమభక్తి చేకరు, న నేకవిధాఘము లాజిపోవు న
స్వరుషు సమస్తభద్రములు పొందును వేయునికేల శౌనకా ! 38

ఉ. ఓయవనీసురుల్ ! తమర నుత్తమభక్తి సతం బనన్యభా
నాయతి దేవదేవు నఖి లాత్మ్య నజేవు ననంత నీకు నా
రాయణ నాత్మరూపు హృద యంబుననిల్చి భజించియంటిరా
రా ! యిది యెంతదొడ్డవిష యంబు ! కృతార్థులకైతి రెంతయుకా. 39

తే. మున్ను ప్రాయోపవిష్టుడై యున్న యాత్మ
రేయిఁడును మనీంద్రులము సం ప్రీతివినఁగఁ
డవసిమిన్న సెప్పిన యాత్మ తత్వ మడిగి
దానిఁడలపించితిరి నేఁగృ తార్థతముడ ! 40

కం. పొగడఁడగిన లీలలుగల
నగధరు మాహాత్మ్య మశుభ నాశక ముప్పొంగ
గఁగ నెమ్మదు లింతవఱకు
జగతీనుదులార ! మీక్షఁ జాటితిఁజుండ్డి. 41

తే. నానుడివియున్న యీవురా నమ్మ ననుది
నమ్మ నెవ్వఁ డనన్యమా నసముతోడ
జామయిన క్షణమైనను శ్రద్ధగలిగి
వినునా ? వినిపించునో తాఁ బ విత్రుండగుచు. 42

కం. ఈదీని ద్వాదశినో ? యే, కాదశినో విన్నఁగలుగఁగఁ గడునాయువునూ
రాదుండు గాక చదివిన, చో దీక్షగ నఘములడఁగి శుద్ధతముండగుకా. 43

తే. ఉపవసించి యీసంహిత నుదితభక్తి
మధురయందు ద్వారకయందు మఱియుఁబుష్క
రమ్మనందుఁ బఠించెడు నమ్మచుమ్మ
డెవును సంసారభయము వ హింపఁబోడు 44

కం. దీనిఁజదివించి వినియెడి, మానవులకు దేవమాని మను సిద్ధ పితృ
త్మానాథు లభీష్టంబులు, మానుగఁ గురియుదు రనేక మార్గములదయకా.

తే. అననిసురుఁ డెల్లశ్రుతుల న ధ్యాయనమాచ
రించి పొందుఫలమ్ము గో ఘృతము పాలు
తేనె వెల్లువల్గట్ట న రితతి కన్న
మిడినఫలము దీనిఁబఠింపఁ బడయు పరుడు. 45

కం. ఏవిధిఁ బరించినం భూ, దేవుఁడు వ్రజ్ఞుఁగని వరమ † ధృవపదమొందుకొ
భూవరుఁడు చదివినం బా, రావారవరీతముం ధ † రం బాలించుకొ. 47

ఆ. వైశ్యవరుఁడు దీనిఁ † బరియింపఁ గోటికిఁ
బడగ నెత్తఁగలఁడు † ప్రాజ్ఞులార !
శూద్రవరుఁడు దీని † శోధింప సర్వపా
పముఁబాసి శుద్ధిఁ † బడయఁగలఁడు. 48

చం. కలిమల సంహతిక్షవణ † కారణుఁ డచ్యుతుఁ డవ్యసంహితా
వలులఁ గథాంతరంబులనె † పాడఁబడుంజుమి యాడనాడ ; న
ట్టు లిచటఁగాద దీననెపు † డుం బ్రతిగాధఁ బ్రతిప్రసంగమం
దొలుకు నశేషమూర్తి మహి † మోజ్జ్వలకీర్తి యనేకభంగులకొ. 49

ఉ. ఆయజు నాత్మతత్త్వని న † నంతుని నచ్యుతు నైజకక్తిచే
నీయఖిలంబు లీల సృజి † యించుచుఁ బెంచుచు సంయమించుచుకొ
బాయకయుండువాని శివ † వ్రజి విరించిన ముఖ్యదేవ దు
ర్జేయచరిత్రు నీశ్వరుని † జేతులుమోడ్చి నమస్కరించెడకొ. 50

ఉత్సాహము || ఊరిపోవుచున్న ప్రకృతి † యుం బురుషుఁడు మహదహం
కారములును శబ్దపంచ † కమ్మచు నవశక్తు లే
పార స్వాత్మయంద స్థిరచ † రాధిఁజేసి వానిలోఁ
దారెడు నుపలబ్ధిమాత్ర † ధాము దేవు మొక్కెడకొ. 51

చం. అనిశము నాత్మసౌఖ్య నిభృ † తానుభవంబునఁ గుల్కు చవ్యభా
వనలఁ బరిత్యజించి ముర † భంజను దివ్యమనోజ్ఞలీల లా
త్మను గరఁగింపఁజేసెఁ బెరి † మక సుపురాణముఁ దత్త్వదీపమ
య్యనఘు శుకర్షిచంద్రముని † వ్యాసతనూజు నమస్కరించెడకొ. 52

వ. అని నూతుండు నిమిలితాక్షుండయ్యె. 53

ఇది ద్వాదశాధ్యాయము

సమాప్తము.

త్రయోదశాధ్యాయము

- కం. శ్రీమత్కామరూప కటా, త్వామృత వహ్నిభివర్ధి + తాంతర్దృష్టి
స్తోమ హృదయ పరమానంద, దామల సస్యప్రసోహ! + హరిహరనాథా! 1
- వ. ¹ దేవా! అవధరింపుము. అంత శ్రీనూతుండు నిమిలితాక్షుడై చేతులు
మోడ్చి 2
- మ. ఎవనికొ స్తోత్రమొనర్తురో వరుణ రు + ద్రేంద్రరాజమఖ్యుల్ సదా
ఎవనికొ బాడుచునుండో? సామగులు సాం + కేద్యశ్రుతిశ్రేణిచే
ఎవనికొ ధ్యానగతాంతరంగులయి యో + గీశుల్ గనుంగొందురో
ఎవనిం గాలదిశాదులంటుకొన వా + యీశుం బరుకొ మ్రొక్కెదన్. 3
- మ. కలశోదంచనముల్ సరోహ్రావములుం + గాలూనఁగాఁజాల క
వ్వల నొక్కభియుఁబట్ట కేశుజలధుల్ + వ్యాపించి దైనిందిన
వ్రలయంబం దళితాపధీకలిత నా + వం దాల్చి వేఁబోకగా
నలువంజేర్చిన మీనుమీనము మిదే + నస్సంహతిం గూల్చుతన్. 4
- చం. తరిమల గర్ధిరం దిరుగఁ + దద్దృషనగ్రనిఘృష్టిఁ బృష్ఠపుం
దురద యడంగి కూర్చునెడఁ + దోచినవేనఁ గలంగి ముకొ సరి
ద్వరుఁ డిపుడుం దదీయమగు + వాసన శ్రాంతియెఱుంగ కెప్పుడుం
దిరుగుచువట్టు నాకమత + దేవునియూర్పులు మమ్ముఁబ్రోచుతన్. 5
- చం. ఘుఁఘుర ఘుర్ఘురించునెడ + ఘోణబిలంబుననుండి వడ్డ శీ
కర మొకఁ డీచఁతుర్దశ జ + గంబులముంప వడంకుచున్న భూ
తరుణిని ముస్తకంబునటు + తాల్చిన యజ్ఞవరాహ దంష్టికా
గ్ర రుచికోణ మస్మదఘ + కాండము చిన్న మొనర్చు గావుతన్. 6
- చం. కలుములపోల్చిపెన్నెఱులఁ + గంకతమై పొలదొడిపిండుగుం
డెలకడికండలందఱుగ + నిమ్రహాకరవత్రమై శ్రీతా
వళిపెరుమూఁపునై దివిజ + పాదపభూస్రజమై తనర్చు ను
జ్వలనరసిహుహస్తనఖ + జాలము మాకొలవక్కలించుతన్. 7
- చం. ఇన శశి భూ ది గంబర యు + కేత దధస్థ జగంబులేడు నొం
ట, నొకట నూర్ధ్వసప్తభువ + నంబులు లోచినదేది? దేనిభ
క్తిని గడుగ న్విరించి యల + తీర్థము మజ్జగముం బనిత్రముం
బొనరుచుచుండె నవ్వడుగుఁ + బ్రోడ పదాబ్జము మమ్మునేలుతన్. 8
- చం. అలకృతపిర్యనందన స + హస్రభుజాగ్ర కదుష్ట రక్తభా
రలఁ బదనెక్కి దుర్జయ ధ + రావుల శీర్షము లిర్వదొక్కచూ

23 8 24
పర చి దాత్మవిరా థ తిమిరవ తిం గ

మనువు మయ మఖమయ మము మహిమమమర.

13

—* అష్టాదశపురాణగ్రంథ సంఖ్య *

ప. అని నమస్కరించి సూతుండీట్లనియె. శౌనకాదిమహర్షులారా ! పదునెన్నిది పురాణముల గ్రంథసంఖ్యను దత్తమాహాకంబును నాలింపుడు. 14

సీ. వేదసంఖ్యలలోన † వినుఁడు బ్రాహ్మమువది
పాద్యమేఁబదియైదు † నైష్ఠ్యపంబు
సంఖ్య యిర్వదిమూఁడు † శైవమిర్వదినాల్గు
బ్రహ్మకైవర్తంబు † పదునెనిమిది
వారాహమది యిరు † పదినాల్గు కౌర్మంబు
పదునేడు మాత్స్యంబు † పదియునాల్గు
నారదం బిరుపది † నాల్గుపెనొకటి బ్ర
హ్మాండంబునందుఁ బం † ద్రెండునుండు

తే. గారుడమునఁ బందొమ్మిది † గ్రాలుఁ బదియు
వామనమున, లైంగంబునఁ † బడునొకండు
భాగవతపురాణంబునఁ † బదునెనిమిది
వేలు గ్రంథసంఖ్య వెలుంగు † విప్రులార ! 15

ప. ఊటియు స్కాండమున నెనుబదియొక్క వేయినూఱును, మార్కండేయంబునఁ దొమ్మిదివేలు, నాగ్నేయంబునఁ బదునైదువేలనాలుగునూఱులు, భవిష్యత్తున బదునాలుగువేలయైదునూఱులు గ్రంథసంఖ్య యుండును. ఈ పదునెన్నిది పురాణంబులమొత్తము గ్రంథసంఖ్య నాలుగులక్షల పరిమితమైనది ఇంక శ్రీమద్భాగవతవిషయమును దత్తయోజన దాన పఠనాది మాహాత్మ్యములను జెప్పెదవినుఁడు. 16

—* భాగవత విషయ ప్రయోజనములు *

కం. ఏతద్భాగవతము భవ, భీతుండై స్వీయనాభి † విమలకమల పీ
తీతల్పంబున నొడిగిన, ధాతకు బోధించె గరుణ † దలఁచొన హరియు 17

తే. ఆదిమధ్యావసానంబు † లందు దీన, నలరు వె రాగ్యబోధకా † భ్యాసకమ్ము
లెల్లెడలఁ జిప్పిలుచుచుండు † నిందిరేళు విమలలీలాకథా సుధా † విప్రుషములు.

తే. తత్పదార్థమైయొప్పు శు † ధ్ధమగు బ్రహ్మ
మరయ “త్వం” పదార్థమగు శు † ధ్ధాత్మ మొకఁడ

సుమి సమస్తవేదాంతసా ధి రమిది యంచు
నద్వితీయ వస్తువుఁ జాటు ధి నయ్యయిదియు.

19

ఆ. భవ్యభక్తి దీనఁ ధి బ్రతిపాద్యమైనట్టి, విషయమిదియనుండి ధి విపులార !
కలుగుదీనివలనఁ ధి గైవల్య మిదియె వ్ర, యోజన మ్మిఁకేల ధి యోజనమ్ము. 20

- గ్రంథమహిమము -

తే. భాద్రపదమాస పూర్ణిమ ధి భర్తసింహ
పీఠి శ్రీభాగవతమును ధి వెలయునిలేపి
భక్తీబూజించి యొక్క న ధి ద్రావ్యహృణునకు
దానమిచ్చిన నుత్తమ ధి స్థాన మొదవు.

21

ఆ. భాగవతము కంటఁబడునంతవఱకె న, తప్పురుష గోష్ఠులందుఁబొడలుచుండు
నితరమగు పురాణఽవితతి సూర్యునిరాక, నాఁకగాదె గూబఽమూకవీక.

ఆ. జేవనిపదసార ధి మైన భాగవత సు, ధారసంబు కంత ధి దఘ్నుముగను
ద్రావిణట్టివాఁ డితిరముల నాసింపఁ, గడఁగునట్టె యెట్టిఽఘస్మరుఁడును. 22

ఆ. ఆవగాసమూహ ధి మందు భాగీరథి, దేవులందు వాసు ధి దేవమూర్తి
వైష్ణవులను శివుఁడఽవాసికెక్కినయట్లు, లితరములను భాగఽవతముమిన్న 24

ఆ. 1 పుడమి బాలుచు తేత్ర ధి ములలోన శ్రీవార
ణాశి మిన్నయెన ధి యట్టు లఖిల
మా పురాణజాల ధి మందు శ్రీభాగవ
తంబు మిన్న నంది ధి యంబులేదు.

25

శా. ప్రేమస్థానము భక్తకోటికిఁ దప ధి స్విత్రేణి కత్యుత్తమ.
తేమప్రావక దైవ మెల్లరకు ను ధి శ్రీజ్ఞాన వైరాగ్య ని
ష్కామాంచద్విధి భక్తి దుగ్ధము లొసం ధి గంజాలు స్వధేను పీ
శ్రీమద్భాగవతంబు విన్నఁ జదువక ధి శ్రేయంబులేపారవే ?

26

మ. భువిలో వైష్ణవపాలిమూలధన మీ ధి పున్నెంపుఁబొత్తంబు శ
స్తవిధిం బారమహంస్యమైన విమల ధి జ్ఞానంబుఁ గీర్తించు జ్ఞా
న విరాగ స్థిరభక్తి సమ్మిళితమా ధి నైష్కర్మ్యముం దెల్పు దీ
ని విచారించి పఠించిన స్వినిన వా ధి ని న్ముక్తి పెండ్లాడెడిక.

27

మ. మునుగల్పాదిని దాన భాతకు స్వయం ధి భూరూపియె నారదా
ఖ్యునకుఁ నారదుఁడౌచు వ్యాసుఁకు వ్యా ధి సోదారరూపంబుతో

(1) దీనికి శ్లోకము వాచిష్ఠ్యతీర్థ రేఖ. పాంపైవ్రతిలో గలదు.

ననఘుండౌ శుకయోగి కాశుకతనూ + వ్యాప్తిః బరీక్షిన్నరేం
 ద్రున కీజ్ఞానసుదీప మిచ్చు పరు స + త్యుం గొల్చెడన్ ధీమహిన్. 28

కం. అమృతనకు విశోకునకున్, విమలనకున్ దత్పదార్థ + విజ్ఞేయునకున్
 సుమనోపరేణ్యునకు దే, వమాన్యునకుఁ గేలుమోడ్చి + వ్రణతులొనర్తున్.

ఆ. మును ముమాక్షువైన + వనజసూతికి సత్కృ, సారసమున భాగ + వతముద్రాపె
 వాని వాసుదేవు + భగవంతు సాక్షి భ, జంతు మ్రొక్కులిడుదు + శిరమువంచి.

కం. సంసారోగ్ర భుజంగమ, హింసా పరితప్తునిం బ + రీక్షితు విద్య
 త్సంసత్థుఁ గాచిన ముని వ, తంను శుకుని బ్రహ్మరూపుఁడలతోఁడెలతున్.

కం. ప్రతిభవమున నీపాద, ద్వితయముపై గాఢభక్తి + దీటుకొనుచునుం
 డు లేఱంగు సేయఁగదె నా, పతివగుట నీవు దేవ ! + వరయోగీశా ! 32

ఆ. ఏమహానుభావు + నామకీర్తనమున, సర్వపాపములును + సమసిపోవు
 నట్టిదేవదేవు + నచ్యుతు నభవునిఁ, దెలతుఁగేలు నుడుట + నిలిపిభక్తి. 33

ప. అని శ్రీనూతపౌరాణికాగ్రగణ్యుండు పరమపుణ్యులైన నైమిశారణ్యంబున
 శౌనకాదిమహర్షివరేణ్యులకు శ్రీమద్భాగవతమ్ము మహాపురాణమ్ము నష్టా
 దశసహస్రసంఖ్యాకమ్ము మనోహరమ్ము సారమహాంశ్యమ్ము శ్రీవైయాసిక్యమ్ము
 బ్రహ్మవిద్యారహస్యమ్ము బోధించి వారిచే సముచితసత్త్రియలనంది
 పరమూనందంబునొంది యుండేజనియె 34

కం. పదివత్సరములనుండి య, నుదినము గాయత్రిజేర్కొ + నుటనోవేమా
 ర్లిదినాకనఁగ్రహించె, స్సనయహృదయ వేదమాత + నాతల్లిగదే ! 35

కం. కొండొకనిఁ బట్టుకొని యటు కొండం దలమోపి దింపి + గొండ్లిరలుపు దీ
 కొండాటము క్రొత్తయే + బ్రహ్మాండంబులనాడునీకు + హరిహరనాథా ! 36

కం. భావార్థదీపికయే తో, డైవచ్చెను జూర్జికయు స + హాయ యటనటం
 గైవట్టి బుద్ధితిప్పిన, యావరశక్తి యెవరయ్య + హరిహరనాథా ! 37

కం. ఒకశక్తి నాదుకేల్వ, ట్టుకొని రచింపించుచుండ + డు నటంచును స
 న్ముకము కుదిరె మఱియన్నిం, టికినింలే యటన్నతలపు + నిలునడుస్వామీ !

కం. ఏదియొ ననుజేరేచుట, చే దీని రచించినాడఁ + జే వా దొసఁగుల్
 గాడని సవరింపుఁడు నా, చేదోయి మొగుడ్తు విబుధ + శేఖరులారా ! 39

కం. నూయామయమృగుట నీ, కాయ మహంభావ మొదపు + కాలమ్మున నే
 వ్రాయు నడ దొసఁగులు వడ, నా యేమి! క్షమింపుమయ్య! హరిహరనాథా !

కం. ఏ నెఱిగినదొక్కం డ, వ్దానిరచించు నడ నొకఁడు + దానినొరుడు గ
 న్నో నొకఁడై శ్లోకంబే, మైనదో ! భారమ్మునీద + హరిహరనాథా ! 41

కం. ఎంతతెలివియొసఁగితినో, యంతగ వ్రాసి వినిచితిఁ బ్రాహ్మముఁగంటి
యెంతటి పిండియొ రొట్టెయు, నంతటిదే గాదటయ్యు హరిహరనాథా ! 42

కం. కరి ఋతు సామజ తారే, శ్వర సంఖ్యలఁ బాలుచు శాలి హమానశకవ
త్సరమున గచించి యీకృతి, నరునముతో నీకొసఁగితి హరిహరనాథా ! 43

కం. మంగళ ము నూనతీ హృద
యంగమునకు మంగళము ని రంతరకరుణా
పాంగునకు మంగళము వి
శ్వాంగునకు స్మంగళమ్ము హరిహరపతికిఁ . 44

కం. వజ్రగళస్మయహరణ ! వి
రజ్జుజటిట్టరణ ! దేవ రాడ్బాహు పరి
వ్వజ్జు-వ్యచరణ ! చిదభి
వ్యజ్జుశ్రుతిపుంజకరణ ! హరిహరనాథా ! 45

శా. శ్రుత్యంతప్రతిపాద్యరూపవిభవా రూథా ! ప్రకృత్యాకృతి
ప్రత్యాఖ్యానరత వినిర్మలమనో భావావలీధా ! ధరా
వత్యస్త్రోకటాక్షమాల్యరుచిరా బద్ధోత్తమాంగా ! కపి
త్సుత్యాపాంగ ! లగద్భుణా ! బుధజనా స్తుంకారలోకంపుణా ! 46

వసంతతిలకము॥ శ్రీఽండ్యవేష ! తుల సీ ఫణిదామధూమా !
దీనార్తిశోష ! యవ ధీరితకామరోషా !
హాసీంద్రపోష ! మతి మద్గమనీయభాషా !
జ్ఞానాభిలాష దివి వడ్వరచిత్తతోషా ! 47

గడ్యము

ఇది

శ్రీభగవ

దనుగ్రహలబ్ధవితాచరిత్ర

శ్రీవత్సరగోత్రపవిత్ర మిన్నికంటిపంచాం

బుధితారాకళత్ర పేరనామాత్యపేత్ర సుబ్బమాంబా
లక్ష్మణమంత్రిపుత్ర ఉభయభాషాప్రవీణ వేదాంతపారీణ
గురునాథశర్మ ప్రణీతంబైన శ్రీమద్గురుభాగవతము
నందు ద్వాదశస్కంధము
సమాప్తము

శ్రీ

శ్రీ హరిహరనాథార్పణమస్తు

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క

పేజీ.	బం.తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	15	దర్శ	దార్శ
	27	తీవి	తీవ్వి
4	17	మం	దం
	19	మం	మ
7	10	చారిచి	చాలిచి
	33	పానము	పాన
8	20	—	సారశీ
9	3	వాఘ్రూ	వ్యాఘ్రూ
11	3	మేము సాయ	మేముతోడు
	25	యజ	యజ్ఞ
	26	సేవార్ద	సేవార్ద్ర
12	6	వీసముంవా	వీసమువార
13	22	మారండ	మారడం
15	5	వ్రాని	వ్రాని
16	11	మారి	మారి
19	8	—	శ్రీకమసు
21	29	మఖమల్	మఖముల్
22	8	వర్గముఁదాం	వర్గముఁగాం
23	13	చూచి	చూచి
26	15	మృలర	మృలరార
27	11	—	టనికియ
28	19	డెప్పఁడయ్య	డెప్పరయ్య
29	11	ధామము	ధామము
30	29	అం అధ్యాయ	అ వఅధ్యాయ
34	18	—	నిర్వాణజన
	24	తితిక్ష	తితిక్ష
	30	శీత్వంబు	శీలత్వంబు
38	11	శుకులు	శ్రుకులు
41	7	సత్వ	సత్వ
46	24	వీజ	వీజ
58	20	నలిపు	నలిపు
	26	తుని	తునిన
59	13	మలాప	మలాప
61	12	గలఁచు	గలఁచున
63	24	తపు	తపు
66	7	సంగము	సంగము,
	15	తేజస్వి	తేజఁడు
71	4	తేని	తేని
74	5	ఒక్కొక్క	ఒక్కొక్క
	18	శక్తి	వక్తి
78	7	వీని	వీని
	11	నెవ్వఁడే	నెవ్వఁడే
79	30	నామము	నామకము

పేజీ.	బం.తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
82	25	—	మొగంబునఁ
84	5	—	కాలంబుచే
	7	—	పురుషులకు
86	26	యముల	యమ్ముల
87	30	సూక్ష	సూక్ష్మ
88	29	మారి	మారి
97	31	—	గాన
102	1	శ్రీకృష్ణం	శ్రీకృష్ణం
104	10	—	సౌకన్య
106	18	—	సంశయమూల
107	3	ప్రిబుద్ధ	ప్రిబుద్ధ
	10	నభిలగుణంబుల్	నాసామ్యాదుల్
109	7	యాకు	యాక్కుఁ
	28	పులకలు	పులకలు
111	6	శ్రేష్ఠంబు	శ్రేష్ఠంబు
	21	—	సుపద్మ
122	11	దర్శము	ధర్మము
127	19	—	నిలిపి
	29	లటుక	లటుల్
131	17	కుంభి	కుంభ
132	10	దశక్త	దశక్త
134	10	వ్రధాన	వ్రధాన
	11	వీక్ష	వీక్ష
	12	పంచ	పంచ
	27	—	పెరకుండు
135	8	నికిట్ల	నికొనెట్ల
	19	యెప్పుడుక	యెప్పుడుక
137	28	శక్తి	శక్తి
139	10	పెండ్రెడు	పండ్రెండు
	29	భూతా	భూతా
141	7	—	సంజవన
148	29	—	కర్మము
149	14	—	ఫలమ్ము
150	30	—	దృష్టి
151	19	అద్య	అద్య
	29	—	వాలము
156	8	—	నైదు
	25	జ్ఞాపన	జ్ఞాపన
157	24	నదిషించి	నదిషించి
159	28	—	వన్ముఖ
	29	—	ప్రాక్రమ
160	20	పం	ఫల
	30	—	విజాత్మక

పేజీ.	అంకం.	తప్పు.	ఒప్పు
161	9		విషేళం
	23		భిన్నుడి
	25		విలక్షణ
162	11	వియము	విషయము
163	20	భూసురు	భూసురు
167	16	విష్ణు	నిష్ణ
	24	సూత్రము	సూత్రము
169	11		ప్రహావళిగాదు
172	5		కాలం
	14	పరాత్మ	పరాత్మ
	22		వృత్తంబున
173	11		ద్రవ్యత
	12		గ్రహించిన
174	18		రాజనంబున
180	4		బెను
182	14	అత్మ	అత్మ
183	2		జ్ఞాన
	3		కీరము
	25		గుణమయమగు
	26		గమ్యున
	27		జ్ఞాచ్చిన
186	1		ప్రకాశ
	2		సురూప
187	12		ప్రయోజనం
188	30	పుష్పారు	పుష్పారు
189	19	ములప	మలప
190	8	పొడపునూపు	పొడపునూపు
191	4	నకట్ట	నికట్ట
192	10	నంబులొసర్పు	నంబులొసర్పు
	13	నైకకమల	నైకకమల
193	24	వీజము	వీజము
195	26	నూపా	నూపా
200	11	పరి	పరి
	20	పదిలం	పదిలం
201	1	నైపుణ	నైపుణ
	4	నూర్ణ్య	నూర్ణ్య
203	11		యేదిలేవి
	32		యోవర
204	21	పరి	పరి
	24	నంబునుంగలవ	నంబునుంగలవ
205	29	యాకకు	యాకకు
206	14	ప్రతి	ప్రతి
207	6	పలికా	పలికా
	7	పరాంగ	పరాంగ
	19	పెంకలపు	పెంకలపు

పేజీ.	అంకం.	తప్పు.	ఒప్పు
208	28	నిట్లు	నిట్లు
209	5	చర	కిం
210	3		మద్దిరోప
	12	అమృతము	అనృతము
212	20	గార్తాత్మ్య	గార్తాత్మ్య
214	14		స్మరియించి
215	30	నూనమ్మ	నూనమ్మ
216	14	శాపరావ	శాపరావ
	18	సూదల	సూదల
	23	మాహోర్వా	మహోర్వా
217	1	శాప	శాప
	4		చయ్యన
	8		భాసమ్మనడక
217	17	భాప	భాప
	20	నవుడు	నవుడు
218	17	పరువ	పరువ
219	3		నాపయినిం
222	17		వాడట
223	2	పరివీత	పరివీత
	3	కటిసూత్ర	కటిసూత్ర
	16		మృగాస్య
	21		చనియెడి
	25		దొనరింపు
	28	వృధు	వృధు
	29	పావులు	పావులు
	31	మునులు	మునులు
224	7	శాకము	శాకము
	20	—	కిట్టుని
225	1	వతీయవ	వతీ : యవ
227	18	తన్ను... నెంచి	నన్ను....వచ్చి
228	18	స్వత్వంబె	స్వత్వంబె
229	14	—	నంబు
230	8	పలుపటి	పలుపటి
	16	పలువ	పలువ
	17	—	గాదే
231	4	—	గిన్నీటితోడ
	13	—	కొనంగ
	21	జలధర్మ	జలధ
232	2	—	మన
233	28	నారింగము	నారింగము
235	14	పలుపు	పలుపు
	28	మోపు	మోపు
240	24	9 స్కంధమున	9 స్కంధమున
			22 అ.
241	2	క్షతధర్మ	క్షతధర్మ

పేజీ.	బంధ.	తప్పు.	బిచ్చ.	పేజీ.	బంధ.	తప్పు.	బిచ్చ.
	38	యశస్సుతః	యశస్సుతః	298	1	నైస్సలంబులు	నైస్సల్యంబులు
243	26	కర్ణుడని	కర్ణుడని		9	దనములు	దనములు
248	22	యెంతయు	యెంతయు	11	లంఘ	లంఘ	
254	10	వం	వ.	13	—	గనుగోపతి	
257	2	కడుపువ	కడుపునఁ			చెప్పు	
270	30	విలీన	విలీన	300	5	మేనం	మేనిం
272	14	చరాదాం	చత్వాదాం		6	—	యనియె
274	16	—	జగలు	12	నిట్టులక	నిమ్మెయిక	
	27	యితభంబుల	నినభంబును	302	8	—	మింటిన్మంటిం
	30	—	జగంబు	304	28	—	శాబకములు
275	18	—	ద్వర్షస	305	12	కడలు	కడలుఁ
	14	—	హంబున		28	తీరము	తీరము
276	22	—	చూచి	310	29	సాధుంగ	సాధుంగ
279	3	మంబునక	మంబుగక	311	31	—	పత్తి
283	4	నాలు	నాలు	312	4	సూర్యా	సూర్యా
284	4	శిరులకు	శిరులకు		1	దాల్చి	దాల్చిన
286	27	పద	పద్య	313	13	—	అతిస్థి
287	31	పొప్పింటిక్క	పొప్పింటిక్క.	314	18	—	ద్రాముల్
290	1	—	నర		28	—	యయ్యసుభవం
	13	—	దనరు	319	22	—	ల్లనికసుము
291	9	మాగ్నేయంబు	మాగ్నేయ మా		29	—	పురుషుని
		కౌర్మంబుబ్రహ్మాండ	కౌర్మంబేయ	324	9	—	రిపువధూజన
			కౌర్మమ్ము	325	2	దారాజర్జికివ్యాస	దారాజర్జికివ్యాస
	10	మతులమార్గం	లలభవిష్యత్తు		22	—	ముఖులు
		దేయమనెడిపేళ్లఁ	బ్రహ్మాండ	328	5	జ్వాలితకళిల	జ్వాలితకళిల
			మనఁగఁ	329	29	నరికతి	నర్జికతి
294	32	చూర్పముల్	చూర్పముల్	330	13	విరించిన	విరించన
296	8	—	దినముల్	331	14	గర్గరం	గర్గరం.
297	5	—	స్రవింప	333	27	—	వైరాగ్య
	12	వెంటనే	వెంటనే			అర్థచిందుపులఁ	కాతమక వదలితి
	21	నిగిడించి	నిగిడించె				

